

WILLIAM SHERIDAN ALLEN

NAZİLER İKTİDARI NASIL ELE GEÇİRDİ?

ALFA | TARİH

Naziler İktidarı Nasıl Ele Geçirdi?

The Nazi Seizure of Power

Yayıncı ve Genel Yayın Yönetmeni M. Faruk Bayrak
Genel Müdür Vedat Bayrak
Yayın Yönetmeni Mustafa Küpüşoğlu
Kapak Tasarımı Füsun Turcan Elmasoğlu
Sayfa Tasarımı Mürüvet Durna

ISBN 978-605-171-256-7
Alfa Yayınlarında 1. Basım: Mart 2016

Baskı ve Cilt
Melisa Matbaacılık
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8 Bayrampaşa-İstanbul
Tel: 0(212) 674 97 23 Faks: 0(212) 674 97 29
Sertifika no: 12088

Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Alemdar Mahallesi Ticarethane Sokak No: 15 34110 Fatih-İstanbul
Tel: 0(212) 511 53 03 (pbx) Faks: 0(212) 519 33 00
www.alfakitap.com - info@alfakitap.com
Sertifika no: 10905

WILLIAM SHERIDAN ALLEN

NAZİLER İKTİDARI NASIL ELE GEÇİRDİ?

Çeviri
Zarife Biliz

ALFA | TARİH

Her problemi olabildiğince küçük parçalara böl;
her parça daha kolay anlaşılacağı gibi,
bütün de anlamaya daha elverişli bir hal alabilir.

Descartes
Yöntem Üzerine Konuşmalar

ANNEME
ve bana öğrenme sevgisi aşılayan
babamın hatırasına

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

Bu hikâye Weimar Cumhuriyetinin son yıllarıyla, Üçüncü Reich'ın ilk yıllarında küçük bir Alman şehrinde olup bitenleri anlatmaktadır. Yirminci yüzyılın en önemli politik ve ahlaki sorunlarından birini ve medeni bir demokrasinin nasıl olup da nihilist bir diktatörlüğe dönüştüğünü anlama çabasının bir ürünüdür. Bu sorunu ele alırken tek bir şehrin araştırılması yöntemini seçtim çünkü Nazi devriminin yerel etkileri üzerine, olaya yakın mercekten bakan hiçbir araştırma yoktu. Brunswick Eyaletindeki Nazi-Muhalefet koalisyonu hakkında bir kitap yazılmıştı. Schleiswig-Holstein bölgelerinin Nazileşmesini konu alan başka bir kitap daha mevcuttu (her iki kitap da iktidarın fiilen ele geçirilmesinden önceki dönemi konu alıyordu).[1] Fakat ben bu araştırmayı yapmadan önce, tüm Nazi Devrimi sürecini kapsayan veya belirli bir bölge üzerine odaklanan yayımlanmış herhangi bir çalışma yoktu.

Halbuki Nazilerin yerel düzeydeki etkinlikleri, Almanya'da Üçüncü Reich'ın inşasının kilit noktasıydı. Hitler iktidara gelmeden önce, yerel parti örgütlenmelerinin düzgün ve uyumlu çalışmaları sayesinde büyük destek kazanmıştı. 1933 yılının ilkbaharında iktidarın fiili olarak ele geçirilmesi tabandan gelen destek sayesinde gerçekleşmiş olsa da, Hitler'in Almanya'nın Şansölyesi konumuna gelmesi bunu kolaylaştıran ve mümkün kılan bir etkendir. Führer gücün zirvesine tırmanabildi, çünkü yandaşları aşağı seviyede, tabanda başarılıydılar.

---

[1] Ernest-August Roloff, *Bürgertum und Nationalsozialismus: Braunschweigs Weg ins Dritten Reich* (Hannover, 1960): Rudolf Heberle, *From Democracy to Nazism* (Baton Rouge, 1945).

Tek bir parça hiçbir zaman bütünü tümüyle yansıtamaz. Bu kitabın konu edindiği şehir pek çok açıdan ortalama bir Alman şehrini temsil etmez. Sakinlerini ağırlıklı olarak orta sınıfın oluşturduğu bu şehir, diğer Alman şehirlerine oranla, endüstri bölgelerinden çok taşrayla iç içeydi; Luthercilik hâkimdi; Nazizmi Almanya'nın geri kalanına nazaran çok daha erken ve güçlü bir şekilde benimsemişti. Ancak bu şehir pek çok yönden, temsili bazı özellikleri de yansıtmaktadır: Nazi Partisinin aktivizminde, Sosyal Demokratların sosyolojik açıdan güçlü ve zayıf oldukları noktalarda, milliyetçi orta sınıfın tavırlarında, oy verme eğilimlerinde, politik etkinliklerin ve partizanlık şiddetinin artışında ve –diğer şehirler benzer ayrıntılar açısından incelendiğinde muhtemelen ortaya çıkacak– başka birçok alanda temsili nitelikler taşımaktadır. Bu anlamda, tüm nitelikleri taşıyan mikro ölçekte tipik bir örnek olmasa da genel eğilimleri anlamak açısından öğretici olabilir. Bu çalışmayı, en azından, sınırlı bir bölgede Nazi Devriminin ne anlama gelebileceğini tüm yönleriyle yansıtan somut bir örnek olarak sunuyorum. Mikro ölçekteki bir örneğin dezavantajı temsili olmamasıysa, avantajı da yakından ve detaylı bir araştırmaya müsait olmasıdır. Aktörlerin sayısının az oluşu, tarihçinin tanımak için hepsini yakından inceleyebilmesine imkân verir. Değişkenler sınırlıdır ve olayların arka planı hem kavranabilir hem de görece değişmez bir nitelik taşır. İvediyet ve gerçeklik boyutu artar. Eylemleri günlük yaşamın akışı içinde algılamak mümkündür ve böylece bireylerin neyi neden yaptıkları, Almanların neden Hitler'i iktidara taşıyacak seçimlerde bulundukları saptanabilir. İşte bu imkân beni, Nazizmin yükselişinde belki de bir dipnotluk bile yer tutmayacak bir şehrin kaderini araştırmaya sevk etti.

Devrimin, terörün, savaşın ve istilanın vahşeti bu araştırma için kullanılabilecek mevcut materyalin sayısını ve çeşidini sınırlandırmıştır. Fakat şehir halkının yardımları sayesinde var olan resmi ve kişisel dokümanların çoğuna ulaşabildim. Kasaba halkından çok sayıda insan görüşme talebimi kabul etti; böyle-

ce lider konumundaki önemli figürlere dair kafamı meşgul eden bazı soruların yanıtlarını bulabildim ve kabul edilebilir genel bir kesit elde ettim. Daha sonra onların anıları ve izlenimleri güncel dokümanlar ve gazete haberleriyle karşılaştırıldı. Sonuçta ortaya dikkate değer detaylı bir derleme çıktı; çoğu şeyi bu kitaba dahil edemediysek de doktora tezimden onlara ulaşmanız mümkün.[2]

Bu araştırma fikri ilk aklıma geldiğinde Connecticut Üniversitesinden Dr. Harry Marks'tan çok teşvik gördüm; kendisine bu desteği için minnettarım. Araştırma Federal Almanya Cumhuriyetinin sağladığı bir fon sayesinde gerçekleşebildi. Dr. Heinrich Eggeling bana değerli önerilerini ve pratik konularda yardımını sunarken, Dr. Karl Roskamp Alman vergi istatistikleri labirentinde yolumu bulabilmem için tecrübesiyle destek oldu. Yeniden gözden geçirilmesi gereken noktalara dair bana çeşitli önerilerde bulunan Minnesota Üniversitesindeki değerli iki hocam, Prof. Harold Deutsch ve Prof. William Wright'ın, Missouri Üniversitesinden yardımsever iki meslektaşım Prof. David Pinkney ve Prof. Roderick McGrew'in, ayrıca Prof. Gerhard L. Weinberg ve Prof. Raul Hilberg'in katkılarıysa saymakla bitmez. Eşim Luella S. Allen hem eleştirel bakışıyla hem de manevi desteğiyle yanımdaydı. Her birine yaptıkları iyilikler için minnettarım ve çalışmamda onların katkılarının kolektif bir halde görülebileceği muhakkak. Öte yandan, anlatım biçimlerine ve bundan kaynaklanabilecek tüm kusurlara dair sorumluluk sadece bana aittir.

Dünyadaki tüm küçük şehirlerin iki kusuru vardır kısıtlı özel hayat ve aşırı dedikodu. Daha araştırmama başlamadan önce, yalnızca bilgi veren kişilerin ve sözü geçen tüm önemli karakterlerin değil aynı zamanda şehrin adının da gizli tutulmasına karar vermiştim. Bu sebeple ansiklopediyi veya haritayı açıp da "Thalburg" şehrini arayanlar böyle bir yer bulamayacaklar.

[2] Edinilebileceği yer: University Microfilms, Inc., Ann Arbor, Michigan, No 63-1188.

Bu önlem, şehrin önde gelenlerine ve görüşme yapılan herkese verdiğim sözün bir parçasıydı. Konuyla akademik anlamda ilgilenenler şehrin ve kişilerin isimlerinin yanı sıra, kullanılan kaynakların listesine Minnesota Üniversitesi Tarih Bölümündeki ilgili dosyadan ulaşabilirler.

Referans olarak görüşülen kişilere dair bilgi veren bir liste ektedir. Ayrıca görüşme yapılan herkes kitapta adının ilk geçtiği sayfadaki bir dipnotta kısaca tanıtılmıştır. Thalburgu olup da konuyla ilgili görüşülen hiçbir kimsenin gerçek ismi kullanılmamıştır. Bu kadar çok ismi uydurmak zor olduğundan, okuyucular kendi isimleriyle karşılaşırlarsa, bunun bir tesadüften ibaret olduğunu sanırım anlayacaklardır.

W.S.A.
Columbia, Missouri
1965

GÖZDEN GEÇİRİLMİŞ YENİ BASKIYA ÖNSÖZ

Yayıncım benden Hitler'in Almanya'da iktidarı ele geçirmesinin ellinci yıl dönemi vesilesiyle kitabı gözden geçirmemi istediğinde bazı kaygılarım vardı. Kitabın iyi karşılandığını düşünüyordum; eleştirmenlerin yorumları olumluydu, çalışmanın öne sürdüğü temel yorumların hiçbiri ciddi olarak sorgulanmadı, metodoloji de geçerli kabul edildi ve sonrasında pek çok akademisyen bu metodolojiye öykündü. Bir eğitmen olarak beni en çok tatmin edense kitabın lisans programlarına faydalı bulunmasıydı. Hatta kitabın, son on yedi yıl içerisinde Amerika'da Alman Tarihi derslerinde en çok okutulan kitaplardan biri olduğunu söyleyebilirim. Bence bunun nedeni tek bir şehri anlama çabasının öğrencilerin gözünü korkutmamasıydı, oysa aynı şeyi tüm bir ulusu anlama çabası için söyleyemeyiz. Altmış milyon insanı kapsadığı için son derece karmaşık görünen bir sorun, daha ufak bir topluluk içinde –aynı karmaşıklık o topluluk içerisinde de mevcut olsa bile– daha anlaşılabilir görünüyordu; en azından birçok Amerikalı öğrenci böyle hissetmişti. Kısacası eski bir sözün bilgeliğine sığındım: Kırılmadıysa yapıştırma.

Ayrıca kitabın gözden geçirilmesini anlamlı kılacak kadar yeni bilgi bulacağımdan şüpheliydim. Bunun sebebi Nazizmin yükselişiyle ilgili yeni şeyler öğrenilmemiş olması değildi ama mikro ölçekteki bir araştırmanın manası, onu belirli bir bölgeyle sınırlandırmaktır. Başka araştırmalarda geliştirilen anlayışları kullanmak geçerli bir yöntem olsa da, onların bilgilerini alıp kullanmak amaca uygun düşmeyecekti. 1965'ten bu yana, başka yerel araştırmalardan pek çok karşılaştırılabilir veri edinil-

mişti, bu nedenle diğer Alman şehirleriyle ilgili verileri tartışmak öğretici olabilirdi. Ama hepimiz aynı temel sonuçlara varmış gibiydik. Nazizm üzerine mikro ölçekteki araştırmalardan çıkabilecek ince ayrıntıların kapsamlı bir analiziyse, akademik dergiler için iyi bir makale olsa da muhtemelen genel okuyucu açısından çok da ilgi çekici olmayacaktı.

1971 yılında, benim analiz ettiğim bölgenin hemen üstünde yer alan bir bölgenin Nazi organizasyonu hakkında son derece öğretici bir bölgesel araştırma yayımlandı.[3] Bu araştırma bende, bulgularını benim araştırmamın bulgularıyla harmanlama isteği yarattı, fakat bunu uygun bir şekilde yapabilmek için o araştırmanın verilerine uygun, kendi düzeyimde yeni bilgilere ihtiyacım vardı. Araştırmam süresince, var olan tüm dokümanter kayıtları taradığıma emin olduğumdan ve o zamandan beri yeni bulgularla ilgili bir duyum almadığımdan, yeni bir matervaly bulamayacağıma emindim. (Sonrasında gelişen olaylar, tarihsel araştırma yapanlara ders olabilecek bir hikâyedir.)

Yine de 1979 yılında Almanya'ya düzenlenen bir araştırma gezisini, Northeim'da (araştırmamın konusu olan şehir) Nazizmin yükselişiyle ilgili yeni veri bulunup bulunmadığını incelemek için bir fırsat bildim. Koblenz'in Federal Arşivlerindeki, Berlin-Danhem'in Prusya Halka Açık Devlet Arşivindeki ve Berlin Dokümantasyon Merkezindeki hükümet ve parti kayıt-

---

[3] Jeremy Noakes, *The Nazi Party in Lower Saxony: 1921-1933* (Oxford University Press, 1971). Noakes kitabının ilk sayfasında onu bu araştırmayı yapmaya iten şeyin, benim de ortaya attığım ancak yanıtlarına ulaşamadığım bazı soruların yanıtlarını bulabilme umudu olduğunu yazıyor. Bu sorular esas olarak, Nazi hareketindeki üst düzey inisiyatiflere karşı bölgesel inisiyatiflerin ne ölçüde etkin olduğuyla ilgilidir. Kitap birçok sorunun yanıtını verse de, benim kanıma göre, bu sorunun yanıtını içermiyor. Yazar Nazilerin bölgesel düzeydeki organizasyonu üzerinde yoğunlaşmasına rağmen, bu organizasyonun hayat bulduğu yerlere dair yoğun bir bilgi sahibi olmadığından, çift uçlu bu ilişkinin tabanla ilgili ucunu ihmal etmiş. (Ben de aynı şekilde daha önce diğer üst ucu ihmal etmiştim.) Şimdi, bu iki kaynağın verilerini dikkatli bir tetkike tabi tutarak bu temel soruya daha yeterli bir yanıt vermiş olduğumu umut ediyorum. Ancak Noakes'ın öncü nitelikteki bu titiz çalışması olmasaydı böyle bir çabaya girişemeyeceğimi de açıkça söylemeliyim. Bu nedenle kendisine çok şey borçluyum.

larını inceledim. Her birinden az ama ilginç bilgiler edindim. Asıl ihtiyacım olan Northeim'daki Nazi Partisinin dosyalarıydı ama çok zaman önce onların Üçüncü Reich'ın yıkılışı sırasında yakıldığını söylemişlerdi.

Fakat daha önce konuyu araştıran başka akademisyenlerin keşfettiği üzere Northeim şehrinin bulunduğu Nazi bölgesinin, yani Güney Hanover-Brunswick *Gau*'sunun kayıtlarının çoğu hâlâ sağlamdı. Nazi Partisinin organizasyonel yapısında Almanya, her birine *Gau* demlen otuz beş bölgeye ayrılmıştı. Her *Gauleiter* –ya da başka bir deyişle Nazi bölge lideri– bölgesindeki Yerel Birimlerden sorumluydu. Ben de bu vesileyle Northeim Yerel Birimiyle Güney Hanover-Brunswick *Gauleitung* arasındaki yazışmalara ulaşmayı umuyordum. Eğer ortada böyle mektuplar varsa Hanover'de, Aşağı Saksonya Hükümet Arşivleri'nde olmalıydı.

Hanover'daki arşivci hemen, Northeim'la bağlı bulunduğu *Gauleitung* arasındaki yazışmaları bulabileceğim dosyaların listesini çıkardı ve ayrıca Northeim'a ait ilgimi çekebilecek başka dokümanların da bulunduğunu bildirdi. Bu belgeler kataloglanmamış, arşiv numaraları verilmemişti. Bu dokümanları henüz hiçbir araştırmacı görmemişti ve neredeyse altı çamaşır sepetini dolduracak kadar çok belge vardı. Bu yeni materyalin, Nazi Partisi Northeim Yerel Biriminin 1929-1938 yılları arasında yaptığı yazışmaların kopyaları olduğu meydana çıktı! Ayrıca 1940'ların başlarından kalma, kapağına arşivcinin "çok önemli değil" diye not düştüğü belgeler arasından, Northeimlılarla yapılmış, "Bireylerin Politik Güvenilirliğinin Değerlendirilmesi" konulu bin adet anket çıktı. Tüm bu belgeler II. Dünya Savaşı sırasında *Gau* arşivlerine taşınmış, önemsiz görüldükleri için burada unutulmuş ve böylelikle de Northeim'in Nazi kayıtlarının orijinallerinin savaş sonunda uğradığı akıbetten kurtulabilmişti. Keşfettiğim materyal, kitabımın ilk baskısını gözden geçirmemi haklı göstermekten öte gerekli kılacak nitelikteydi.

Bu dokümanların analizinden çıkan sonuçlar ilk baskıdaki çıkarımlarımla çelişmedi, tam tersine onları doğruladı. Ama bu sonuçlar bilhassa şu konularda önemli ek bilgiler de sağladı: Şehirdeki Nazi Partisinin iç işleyişi, finansman ve propaganda teknikleri, Üçüncü Reich zamanında şehir halkının üzerinde iktidar kurmak için kullanılan kontrol yöntemleri, ulusal ve bölgesel parti dairelerinin bölgelerdeki Nazileri ne ölçüde yönlendirip, ne ölçüde desteklediği. Northeim'da Nazizmin ortaya çıkış sürecine (1922-1929) ve 1935-1945 yılları arasındaki gelişimine dair yeterli miktarda materyal mevcuttu, böylelikle kitaba birkaç yeni bölüm ekleyebilecek ve parametreleri, şehrin Nazizmle ilgili geçirdiği tüm tecrübeleri başından sonuna dek kapsayacak şekilde genişletebilecektim.

Bu malzemenin bir kısmı Hitler rejiminin yapısına dair öne sürülen teorilerle ilgili tartışmaya katkıda bulunmamı mümkün kıldı.[4] Diğer veriler ise, özellikle, Nazilerin günü gününe neler yaptıklarını detaylı bir şekilde öğrenebilmek açısından değerliydi. Bu, öğrencilerin şunu anlamasına yardımcı olacaktı: Nazilerin iktidara tırmanışı –dolaylı olarak belirttiği ve yol açtığı her şeyle birlikte– pek bir belirti vermeden aniden ortaya çıkabilecek gizemli bir salgın değildi. Detaylı olarak analiz edildiğinde (aynı zamanda engellenmesi de mümkün olan) Nazilerin zaferinin, kazandıkları başarıya vesile olan koşullarda uyguladıkları akıllıca (fakat anlaşılabilir) tekniklerin bir sonucu olduğu görülür. Eğer nasıl gerçekleştiğini bilirsek, benzer şeylerin tekrar yaşanmasının önüne geçebiliriz; beni bu kitabı yazmaya iten neden her şeyden önce budur.

İlk baskıyı bilen okurlar, kitabın gözden geçirilmiş bu baskısında karşıma çıkan başka bir güçlüğü daha fark edecekler. İlk baskıda şehir halkının özel hayatını korumak amacıyla "Thalburg" diye hayal ürünü bir isim kullanmıştım. Amerika ve İn-

---

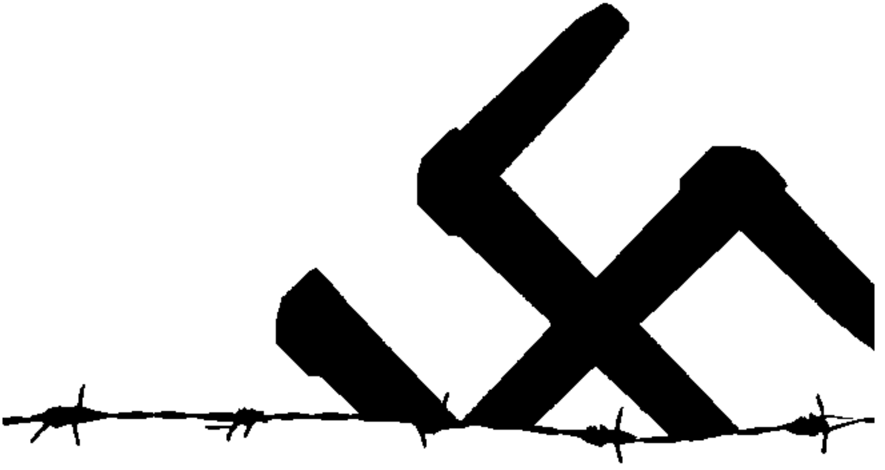
[4] Bkz. "Totalitarianism: The Concept and the Reality", in Ernest A. Menze, der., *Totalitarianism Reconsidered* (National University Publications, Port Washington, N.Y. 1981), sayfa 97-108, çalışmanın bir bölümünü bu kitaba da dahil ettim.

giltere'deki eleştirmenler bu çabama saygı göstermişlerdi (ki Alman tarihi konusunda uzman olan birçok kişi gibi onlar aslında hangi şehirden bahsedildiğini anlamışlardı). Ama Batı Alman dergisi *Der Spiegel* kitabın Almanca çevirisi[5] basılır basılmaz "sırrı ifşa etti" ve kitapta adı geçen kimseleri de büyük oranda tespit etti. Bu nedenle artık Northeim'ın adını kullanmamanın pek bir anlamı kalmadı. Kitapta adı geçen pek çok şahıs ilk baskıdan sonra vefat ettiği için onların de gerçek isimlerini kullandım. İsimlerini ifşa etmeme sözü verdiğim ve *Der Spiegel*'in listesinde yer almayan kişilerse takma adlarla yer almaya devam edecekler (bkz. Ek A). Ayrıca gelecekteki diğer araştırmacıların faydalanabilmesi için orijinal kaynaklarımın tam kimliklerini dipnotlara ekledim.

Yeni baskı için gereken araştırma finansmanını *National Endowment for the Humanities* kurumu sağladı. Bana ilk baskıyı hazırlarken eleştirel önerileriyle yardımcı olan herkese tekrar teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca ilk baskıdan beri geçen zaman içerisinde fikirleriyle ben teşvik eden iki akademisyene de teşekkürlerimi bildirmek istiyorum: Yale'den Prof. Henry Ashby Turner ve Oxford'dan Dr. Timothy W. Mason. Zaman zaman karmakarışık bir hal alan üslubumu daha anlaşılabilir hale getirdiği için Karen'e ve sabrı için de Will Davidson'a çok teşekkür ediyorum.

W.S.A
Buffalo, New York
1983

5 "Unsere kleine Stadt" *Der Spiegel*/49, Kas. 28,1966, s. 59 vdğ.

KISIM 1

DEMOKRASİNİN ÖLÜMÜ

(1922-OCAK 1933)

I

OLAYIN GEÇTİĞİ YER

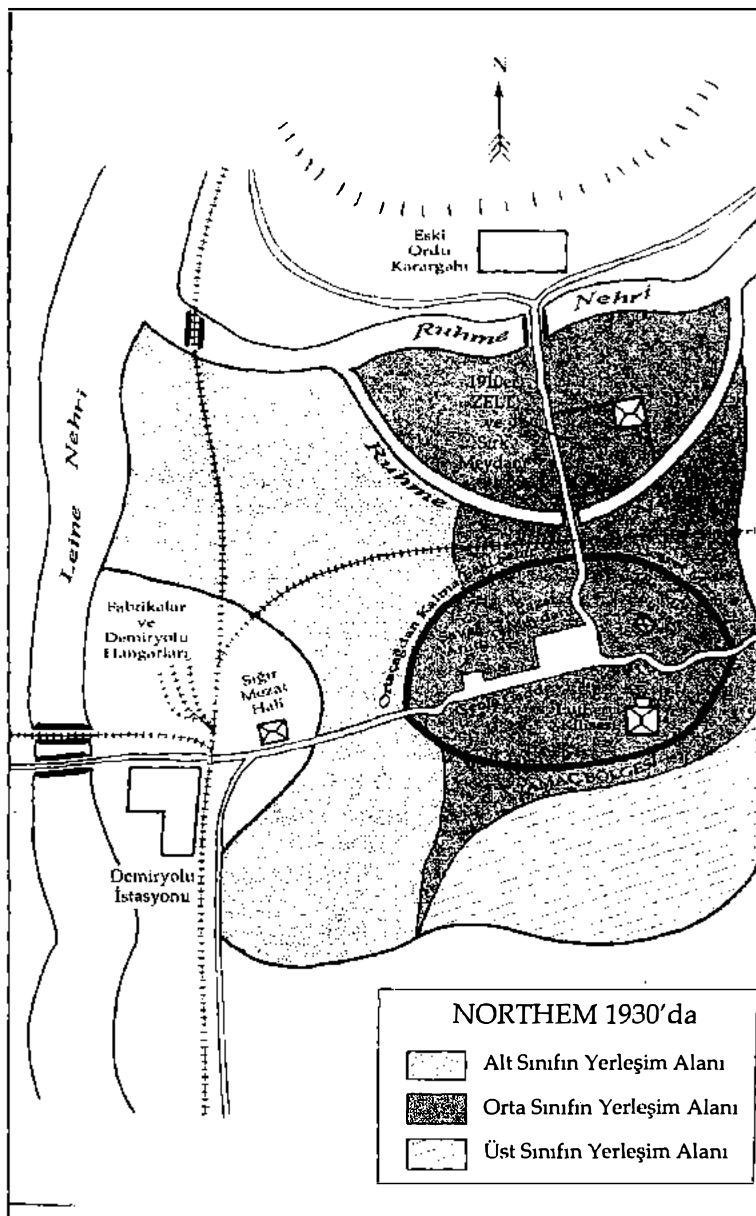
Ye, iç
Tanrı'yı unutma
Onurunu koru
Kimse bundan fazlasını istemez senden.

Northeim'daki Bir Evde Bulunan
Ortaçağa Ait Bir Yazıttan

Bir Orta Avrupa haritasını açıp da parmağınızı savaş öncesi Almanyası'nın tam ortasına bastırırsanız, parmağınız büyük ihtimalle eski Hanover Krallığının bir şehrine, yani Northeim'a denk gelir. Weimar Cumhuriyeti günlerinde de Northeim, nüfusu on bin civarında ufak bir şehirdi. O zamanlar Almanya'da bu boyutlarda yaklaşık bin tane şehir vardı; her yedi Almandan biri böyle bir şehirde yaşardı.[1]

1930 yılında Northeim, bir İngiliz turistin keşfetmeye bayılacağı türden bir şehirdi: taşrada, ortaçağdaki özelliklerini kısmen koruyan, adı duyulmamış bir yerleşim; civarı sessiz ve oldukça da hoş. Leine Nehri vadisini çerçeveleyen çok sayıdaki ağaçlık, alçak tepelerden birine dayanmıştı. Vadi sadece birkaç mil genişliğinde ve çok düz olduğundan Northeim'ın üst kısmındaki eğimli tarlalarda duran bir kişi karşıdaki tepeleri görebilirdi. Vadi şehre kuytu, huzurlu, etrafı çevrili ve dış dün-

[1] Roger H. Wells, *German Cities: A study of Contemporary Municipal Politics and Administration* (Princeton, 1932), s. 25.

N
Eski
Ordu
Karargahı
Nehri
Ruhme
Ruhme
Leine Nehri
Fabrikalar
ve
Demiryolu
Hangarları
Sığır
Mezat
Hali
Demiryolu
İstasyonu
NORTHEM 1930'da
Alt Sınıfın Yerleşim Alanı
Orta Sınıfın Yerleşim Alanı
Üst Sınıfın Yerleşim Alanı

yadan korunaklı bir hava veriyordu. Sakin Leine Nehri Northeim'da daha küçük bir ırmakla, şehrin hemen kuzeyinde dar bir vadi oluşturan Ruhme Nehriyle birleşirdi. Nehirlerin ve vadilerinin buluştuğu şehir, Hansa Birliği esnafları zamanından beri doğu-batı, kuzey-güney arasında küçük bir kavşak noktası olmuştu. 1930'larda şehrin üst tarafında uzanan tepelerden, Leine Nehri Vadisini baştan başa katedip Münih veya Hamburg'a doğru giden demiryolu hattını görmek mümkündü. Aynı hat Northeim'ın hemen dışından şehir surlarını kıvrıla kıvrıla takip ederek Ruhme Vadisi boyunca Berlin'e doğru uzanıyordu.[2]

Aslında şehrin sadece bir bölümü, esas olarak ortaçağda şehir merkezi olan kısmı, sur duvarlarıyla çevriliydi. Burada, yaklaşık beş yüz elli metre uzunluğunda oval bir alanın içinde, kıvrıla kıvrıla uzanan parke taşlı cadde boyunca, dik çatıları kırmızı kiremitlerle kaplanmış bir yığın yarı-ahşap ev bir intizam içinde ama neredeyse birbiri üstüne binercesine dizilmişti. Şehrin içinden geçen bir cadde üç patika genişliğindeydi (ve bu nedenle adı Broad Caddesi idi): bu cadde üzerindeki her evde birtakım dükkânlar olduğundan burası şehrin ticaret merkeziydi. Şehrin tam ortasındaki büyük meydan haftalık pazarlar için kullanılmakla beraber, aynı zamanda açık hava toplantıları için de uygundu. Sur duvarları arasında topu topu üç boş alan daha mevcuttu: Broad Cadde bir tarafında kalan küçük Savaş Anıtı, Belediye Binasının önündeki küçük meydan ve on altıncı yüzyıldan kalma büyük Lutherci Kilisenin önündeki alan. İç şehrin geri kalanı dar sokaklardan ve bu sokakların hemen ucundan başlayan sırt sırta evlerden ibaretti; her bir evin önü çeşitli geometrik şekillerdeki ahşap sütunlarla bezeliydi, üst katlarında değişik boyutlardaki küçük küçük camlardan oluşan pencereler vardı ve farklı boyutlardaki dik üçgen çatılarında bacaları göze

---

2 Heinrich Eggeling *Northeim: 700 Jahre Stadt, 1252-1952, Ein Festbuch zur 700-Jahrfeier* (Northeim, 1952), s. 17-18, 74-75; Adolph Hueg *Northeim: Ein Führer durch Vergangenheit und Gegenwart* (Northeim, 1938); Hans-Hennig Eggeling, *Die wirtschaftliche Entwicklung der Stadt Northeim i. Hann. vom Mittelalter bis zum ersten Weltkrieg* (Northeim, 1960). Ayrıca bkz. Adolf Hueg, Northeim zwischen Harz und Solling (Hanover, 1939).

çarpıyordu. Northeim'ın eski şehrinde yaklaşık beş yüz ev bulunuyordu ve şehir halkının neredeyse yarısı burada yaşıyordu.[3]

Ortaçağ şehrinin yer aldığı oval alanın dışında, çoğunlukla 1870-1914 yıllarında inşa edilmiş pek çok mahalle vardı. En çok talep gören bölgeyse eski şehrin üst tarafında kalan yamaçtı. Burada tek bir ailenin yaşadığı büyük evler, okullar, geniş asfalt caddeler, geniş çim alanlar, gölgelik ağaçlar ve fundalıklar bulunurdu. Bu evlerin çok güzel şehir ve vadi manzarası vardı. Yaz esintileri nedeniyle bu bölge Northeim'ın diğer yerlerinden daha serin olurdu. Şehrin yüksek tabakası buralarda otururdu.

Ortaçağdan kalma kısmın öbür tarafında, demiryolunu geçince, bir buğday değirmenini çalıştırmak için ortaçağda açılmış Ruhme Kanalı vardı. Bu dar su yolunun çevrelediği alanın ucunu Ruhme Nehri kapatınca burası bir adacık halini almıştı. Adada apartmanlar, küçük evler ve büyük bir sirk meydanı bulunurdu. Sirk meydanının köşesini, danslar, festivaller ve toplantılar için kullanılan *1910er Zelt* (1910'lu çadır) denen büyük bir salon kaplıyordu. Ruhme Nehrinin üzerini "Uzun Köprü" denen bir köprü aşıyordu. Öbür tarafta, eski bir ordu karargâhı tepenin yamacına sırtını vermişti. 1930'larda, karargâhın sınırları içinde devlete ait birtakım binalar vardı: bir iş bulma dairesi, bir fabrika, acil durum için düşük kiralı evler ve bir hostel.[4]

Şehrin Leine Nehrine bakan tarafında alelade evler, dumanları gökyüzünü kirleten birkaç sanayi binasıyla bir şeker pancarı rafinerisi ve geniş bir alanı kaplayan demiryolu istasyonuyla hangarlar bulunurdu.

---

[3] Verein für Fremdenverkehr, *Northeim: Führer durch Northeim und Umgebung* (Northeim, 1909), s. 41; Adolf Hueg, "Northeim 1933-36: Im Auftrage des Bürgermeisters auf Grund der Berichte der einzelnen Abteilung der Verwaltung dargestellt. Die Stadt Northeim und ihre Verwaltung 1933-1936" (ms, Northeim, 1936, SAN); Adolf Hueg, *Chronik der Stadt Northeim, 1932: Northeim Einst und Jetzt* (Northeim, 1932) Ayrıca bkz. yazarı belli değil, *Northeim zwischen Harz und Solling: Stadt der Reichstagungen der N.S.K.O.V.; Verkehrsmittelpunkt Südhannovers* (Northeim, 1938?).

[4] Stabzahlmeister Oessel & Zahlmeister Borghollte, "Chronik des Standortes Northeim, 26 August 1939" (ms., SAN). Ayrıca bkz. Adolf Hueg, *Northeim in Wandel der Zeit* (Northeim, 1928).

Bu durumda, sur içinde kalan eski şehrin etrafında Northeim'ın üç bölge halinde yayıldığını söyleyebiliriz: tepeye doğru olan bölgeyle ırmaklara doğru uzanan iki bölge; yani biri zenginler ikisi alt sınıf için toplam üç bölge. Ama şehrin merkezi, yani esas Northeim, zamanla aşınan duvarların çevirdiği eski ortaçağ şehriydi.

Şehrin fiziki çevresinde olduğu gibi tarihinde de, tecrit ve dahil olma, birbirini sürekli etkileyen iki unsur olmuştur. Northeim, Charlemagne zamanında kurulmuştu, ama on üçüncü yüzyıla kadar bir blok evden, bir manastırdan ve sonradan eklenmiş ufak bir köyden ibaret kalmıştı. Bu yıllarda Northeim'ın milli bir şöhreti de vardı, zira şehrin kontlarından biri, bedeli ailesi için korkunç olsa da, Kutsal Roma İmparatoruyla savaşacak kadar güçlü bir askeri liderdi.

Şehrin geleceğiyse çok daha sıradan girişimlere bağlıydı. On ikinci yüzyılın başlarında tüccarlar manastır duvarlarının önüne yerleşmişler ve Northeim onların liderliğinde, 1252 yılında Guelfo Düklerinden şehir statüsü almıştı. Bunu takip eden yıllarda şehir hızla büyümüştü. Burç duvarlarını, kuleleri ve hisar hendeklerini içeren sur duvarları örülmüş; göçler sonucu nüfus artmış; Ruhme Kanalı açılmış ve Northeim Hansa Birliğine girmişti. On beşinci yüzyılda şehir Guelfo Düklerinden neredeyse tamamen bağımsızlaşmış, hatta kendi parasını basmaya başlamıştı. Bu, Northeim'ın geliştiği dönemdi. Antik bir gravürde Northeim zamanının en zengin ve büyük şehirlerinden biri olarak gösterilmektedir.

30 Yıl Savaşlarıyla beraber Northeim'ın ortaçağdaki ihtişamı ve bağımsızlık süreci sona erdi. Reformasyon sırasında şehir Lutherci oldu ve Tilly kumandasındaki Katolik Ordusuna kapıları açması emredildiğinde Belediye Meclisi bunu reddetti. Ardından iki yıllık amansız bir kuşatma geldi. Northeim'ın içinde yoğun hizip çatışmaları vardı. Üst sınıf teslim olmayı isterken aşağı sınıflar Katolik Ordusuna karşı koymak istiyorlardı. Barış taraftarları 1627'de şehri General Tilly'ye teslim ettiler ve Gene-

ral Tilly Northeim'ı o zamana dek sürdürdüğü direniş nedeniyle sertçe cezalandırdı.

Northeim, 30 Yıl Savaşlarından zayıflamış ve küçülmüş bir halde, "eski gücünün gölgesi" olarak çıktı.[5] Her iki taraf da şehri istila etmiş; topraklar kuşatılmış, yağmalanmış ve yakılmıştı. 1648'de üç yüzden fazla ev boştu ve şehirde sadece yedi yüz kadar kişi kalmıştı. Dük şehrin bütün haklarını geri almış, en bağımsızlık emarelerini bile ortadan kaldırmış ve sakinleri huzursuz etmek için şehre kalıcı bir garnizon yerleştirmişti.

Şehrin yaralarını sarması hayli zaman aldı. Northeim, on dördüncü yüzyıldaki nüfusuna –yaklaşık olarak 2500 kişi– ancak Fransız Devrimi zamanlarında ulaşabildi. Ekonomik ve politik açıdan hâlâ tüccarların hâkimiyetinde olmasına rağmen, şehir ancak el sanatları ürünlerinin tarım ürünleriyle takas edildiği yöresel bir pazar merkezi olabilmişti.[6] Şehir duvarları dışına ilk ev 1817'de kurulmuştur. 1857'de Northeim'dan ana tren hatları geçmeye başlamış ve on yıl sonra dağların arasından geçen doğu-batı hattı şehri önemli bir ulaşım noktası haline getirmişti. Hükümet makamları şehrin artık elverişli bir yerde olduğunu düşünüyorlardı. Eski Hanover Krallığı Prusya'yla birleştirilmişti; böylece garnizon askerlerinin üniformaları değişmiş ve daha hızlı bir gelişmenin temelleri atılmıştı. 1870'lerde artık şehirde pek çok teknik akademi ve kolej hazırlık okulları vardı. 1886'da eyalet başkenti olmuştu. Demiryolu bakım atölyeleri ve pek çok küçük fabrika kurulmuştu. Şehirde, Karl Marx'ın yeni doktrinlerini de beraberinde getiren bir işçi sınıfı ortaya çıktı. Öğretmenlerin, zanaatkârların, hükümet görevlilerinin ve demiryolları personelinin akını sayesinde Northeim'da bir Katolik kilisesi kuruldu. O ince demir raylarla beraber dış dünya da Northeim'a gelmişti.

---

5 Hueg, *Northeim: Ein Führer...* (1938), s.18. Ayrıca bkz. G.H. Vennigerholz, *Beschreibung und Geschichte der Stadt Northeim* (Northeim, 1894) ve Adolf Hueg *Aus Northeims Sturmzeit:* 1625-1636 (Northeim 1936).

6 Hans-Hennig Eggeling s. 12.

Ortaçağa ait son emareler de, 1900 yılında yeni bir kanalizasyon sisteminin kurulmasıyla kayboldu. Bundan önce Northeim'da caddeler her cumartesi yukarı tarafta açılan hendeklerle temizlenirdi. Sular kaldırım taşları üzerinden hafif eğim boyunca Ruhme Kanalına doğru akar ve ev hanımları ya da temizlikçiler suyu süpürgeleriyle takip ederlerdi. Yeni kanalizasyon sistemi pahalıydı ama Kayser Wilhelm II'nin egemenliği altındaki Almanya zengindi ve bu zenginliği gösterecek sembollere ihtiyaç duyuyordu. Market Meydanına eski Northeim Kontunun bakır bir büstüyle birlikte 9000 marka mal olan bir çeşme yapılmıştı. Prusya ve Hanover arasındaki kısa savaşta şehit olanlar için dikilmiş Savaş Anıtı, bronz bir "Germania" ile taçlandırılmıştı.

Fakat mevcut zenginliğin ve geçmiş savaş kahramanlıklarının bu iki sembolü de yakında yok olacak ve Savaş Anıtına yeni isimler eklenecekti. I. Dünya Savaşı çıktığında büstler Almanya'ya metal sağlamak için eritildi. Karşılığında merkezi hükümet şehre bir astsubay harp okulu kurdu; okulun daimi binaları "Uzun Köprü"nün karşısına yapılmıştı. İki yüz elli üç Northeimlı Reich'ı savunmak için hayatını verdi.

Tüm bu çabalara rağmen ve çoğu Northeimlıya gizemli gelen sebepler nedeniyle savaş kaybedildi ve savaşla beraber tüm bir hayat tarzı da yitip değişti; çünkü mağlubiyet sonrası, işçi sınıfı bir devrim yaparak Kayser'i devirdi ve Almanya'da demokratik bir cumhuriyet kurdu. 1918 devrimi Northeim'da, birlikler doğrudan memurlarla müzakere ettiğinden barışçıl bir şekilde tamamlanmıştı. Fakat bunu takip eden yıl yerel asker-işçi sovyeti, garnizon kumandanını istifaya zorladı ve Kasım 1920'de ordu şehri tamamen terk etti.[7]

Bu yeni durumu kabul etmeyen Northeimlılar vardı ve şehir kısa zamanda, aşırı sağa bir organizasyonunun *–Jung deutsche Orden–* epeyce güçlü bir merkezi haline geldi. 1922'de, Cumhuriyetin Dışişleri Bakanı Walter Rathenau'nun milliyetçi terö-

[7] Oessel & Borgholte, s. 27-33.

ristlerin suikastına uğramasının ardından *Jung duetsche Orden* Northeim'da milliyetçi bir piyes (Kleist'ın *Hermannschlacht*'ı) sahnelemeye karar verdi. Northeim'daki ve diğer komşu bölgelerdeki sosyalistler piyesi engellemeye karar verdiler. Buna karşılık, milliyetçi zihniyetteki çiftçiler Northeim'da toplandı ve civardaki bir üniversiteden bir grup öğrenci de şehre doğru yürüyüşe geçti. Karşılaştıklarında kaldırım taşları ve bira şişeleriyle şiddetli bir çatışmaya girdiler. Şehirde tekrar huzur sağlanmadan önce polise de kaba bir şekilde müdahale edildi ve çatışmada Broad Caddedeki bütün dükkân camları indirildi.[8]

Tıpkı 30 Yıl Savaşındaki gibi şehirde sürtüşme ve ayrımlar hüküm sürmekteydi. Northeim'ın, Weimar Cumhuriyetinin artık yerleşik bir hal aldığı yıllarda bile süren politik ayrımlarının bir göstergesi seçim istatistikleridir. 1925'teki başkanlık seçimlerinde Sosyalist-Katolik aday 2080 oy alırken, Hindenburg (sağcıların adayı) 3375 oy almış, geriye kalan tek adaysa –bir komünist– 19 oy almıştır.[9]

Grimm Masalları'na yakışan görüntüsü ve bariz ücra konumuna rağmen Northeim, Weimar Almanyası'nda mevcut tüm gerilimlere ve birbiriyle çatışan sadakat kavramlarına sahipti. Birkaç yıl içinde ve özel koşullar altında şehir, Alman demokrasisinin acılı çöküşüne şahit olacaktı. Hortumun içerisine bir kere girdikten sonra yıkımdan kaçış yoktur.

---

8 Hueg *Northeim: ein Führer...* (1938), s. 24.

9 *Northeimer Neueste Nachrichten*, 1. III. 32 (daha sonra "NNN" olarak geçecek. 1909-1933 tarihleri arasındaki sayılar MVN'de, 1933 yılından sonrakiler HSN'de).

2

ŞEHRİN ANATOMİSİ

"O zaman" dedim, "eğer bir sitenin kuruluşunu gördüğümüzü varsayarsak, kuruluşundaki adaleti de görebiliriz; peki ya adaletsizlik?"

Sokrates,
Platon'un *Devlet* adlı kitabından

Northeim gibi ufak ve görünürde uyumlu bir topluluk içinde bile gerginlik ve uyumsuzluk unsurları vardır. Normal durumlarda bir dengede durabilen bu unsurlar gergin zamanlarda topluluğu bölebilir. Bir demagog bu durumu suiistimal edip, mevcut sosyal boşlukları uçurum haline getirebilir.

Northeim boyutlarına göre oldukça karmaşık bir topluluktu; sosyolojik ve ekonomik bazı özellikleri, bunalımın atağa geçmesinin ardından gelen yıllarda Nazizmin gelişmesini kolaylaştırmış, Nazilerin kendi diktatörlük sistemlerini kurmaları için rahat bir ortam sağlamıştır.

Sağ ve sol arasında politik ayrımlar vardı. İşçiler ve burjuvalar arasında sınıf farkı vardı. Sürekli işlerle, geçici işler arasında mesleki sınırlar vardı. Yeni gelenlerle köklü ailelerin ikamet alanları birbirinden ayrıydı. Sosyal ve dini farklılıklar mevcuttu. Bunun yanı sıra –şehir yönetimi gibi– ortak faaliyet alanları, –okullar, kulüpler ve çıkar toplulukları gibi– bütünleşme ve bağlılık sağlayan araçlar ve –ailelerden yakın arkadaş çevrelerine dek– öncelikli olarak vefa duygusuna dayanan gruplar vardı.

Antik çağa uzanan geçmişine rağmen Northeim asıl biçimini on dokuzuncu yüzyılda almıştır. 1871'de 4,700 kişi olan şehir nüfusu, 1930'da 10.000 kişiye ulaşmıştır. Artışın yarısına artan doğumlar sebep olurken geri kalanı göçten kaynaklanıyordu. 1930'ların sonlarına doğru Northeim nüfusunun bileşenleri, iki kuşak gerisi de hesaba katıldığında yaklaşık olarak şöyleydi:[1]

Northeim'da doğmuş olanlar	yüzde 25
Northeim'ın taşrasından gelenler	yüzde 26
Hanover'in geri kalanından gelenler	yüzde 34
Almanya'nın diğer bölgelerinden gelenler	yüzde 15

Katı geleneksel önyargılarıyla taşranın şehir üzerinde bıraktığı etki gözle görülür ölçüde belirgindi. Ama daha önemli bir doğal ayrım yeni gelenlerle, kuşaklardır Northeim'da yaşayan köklü aileler arasındaydı. "Eski Northeimlılar"ın çoğu iç şehirde yaşıyordu. 1932'lerde hazırlanmış en yaygın aile isimlerini belirten bir liste bu ailelerin nasıl da iç içe geçmiş olduklarını göstermektedir. Sık rastlanan "Mueller"lerin, "Meyer"lerin ve "Schmidt"lerin dışında 109 tane soy isim vardır ve bunların her biri beş ila on aile tarafından paylaşılmaktadır. Yirmi beş ismin her birini on ya da daha fazla aile taşımaktadır. Bilhassa yerelleşmiş üç ismin her biriyse sırasıyla yirmi iki, on dokuz ve on sekiz aile tarafından kullanılmaktaydı.[2] "Eski Northeimlılar" yüzyıllardır evlilikler aracılığıyla birbirlerine yakın ilişkiler kurduklarından oldukça iyi tanışıyorlardı. Aralarında özel bir dostluk veya ortak bir politik görüş bulunmadığı zamanlarda bile genelde "yabancı"lara karşı bir cephe oluşturuyorlardı.[3]

Northeim'ın kurulduğu alanın tamamı Almanların *stur* dediği bir nama sahipti: yani, Yeni İngilterelilere atfedildiği gibi

[1] Heinrich Eggeling, s. 76-78; Hans-Hennig Eggeling, s. 14.

[2] *Göttingen-Grubenhagensche Zeitung: Nachrichetnblatt für Northeim und Umgebung* (Northeim, 1831-1937; bulunduğu yer: MVN), 7.X.32. Bundan sonra "GGZ" olarak anılacaktır.

[3] Otto von der Shculenberg ve Hermann Denzler'le röportaj.

inatçı ve mesafeli olma hali. 1930'da Northeim'a ilk defa gelen bir bey, dışa dönük bir insan olmasına ve itibarlı bir işe sahip olmasına rağmen birileriyle yakınlaşmasının ve sosyal çevreler tarafından kabul görmesinin iki yılını aldığını fark etmişti.[4]

Northeimlılar farklı soylardan geliyor olsalar bile din unsuru onları birleştiriyordu. On dokuzuncu yüzyıl akınının neden olduğu değişimlere rağmen şehir halkının yüzde 86'sını Lutherciler, sadece yüzde 6'sını Katolikler ve kalanını da farklı cemaatlere mensup kişilerle dinsizler oluşturuyordu. Yüzyılın sonunda da bu oranlar hem Northeim hem de taşrası için aynı kalmıştır. 1930'da Northeim'da sadece 120 Yahudi vardı; yüzde olarak bu oran diğer taşra bölgelerindeki milli ortalamayla uyum içindeydi.[5]

Mesleki açıdan Northeim bir memur şehriydi; yedi bin yetişkinin üçte biri kamu kurumlarında, çoğunlukla da demiryollarında çalışıyordu. Bu sayının beşte birini dullar ve emekliler oluşturuyordu; yani şehir halkının yarısından fazlasının sabit bir geliri vardı. Her yedi kişiden biri yüksek düzey memurdu. Üçüncü Reich sırasında Northeim'da yaşanan olaylarda, istikrarın ve devlete bağımlılığın yüksek safhada olması önemli bir faktör olmuştur.[6]

Memur oranının yüksek olması şehrin ekonomik yapısını belirlemiştir. Sanayi kısıtlıydı, var olan da ya taşra bölgesine ya da demiryollarına bağımlıydı. Hükümet daireleri dolayısıyla şehre çiftçiler gelir, Northeim'ın tüccarlarıyla zanaatkârları da onlara mal temin ederdi. Çiftçiler refah içinde oldukça ve hükümet de dairelerini Northeim'da tuttuğu müddetçe şehir ekonomik dengesini koruyabilirdi. Ayrıca Northeim'da yaşam giderleri oldukça düşüktü. 1931'de kişi başına düşen temel be-

4 "Hans Abbenrode" ile röportaj.

5 NNN: 25.IV.30; ı.I.33

6 Bu ve 12. dipnotun verileri şehrin adres rehberi temel alınarak hesaplanmıştır: *Einwohnerbuch der Stadt und des Kreises Northeim i. Hann.* (Northeim, 1932; içinde MVN).

sin maddesi tüketimi milli ortalamanın yüzde 25 altındaydı.[7] Pek çok Northeimlı başta domuz olmak üzere hayvan besler ve bahçesinde sebze yetiştirirdi. Bir felaket olmadıkça Northeim ekonomik açıdan güvendeydi.

1930'da bunalım yeni başlamıştı ve ekonomik etkileri henüz Northeim'da pek hissedilmiyordu. Şehirdeki motorlu taşıtların sayısı 1929 yazı ile 1930 yazı arasında yüzde 15 artış göstermişti. 1930'da Şehir Mevduat Bankasındaki birikimler yaklaşık yarım milyon mark artmış ve aynı yıl içinde beş yüz yeni hesap açılmıştı. Sadece o bankada yaklaşık 3600 mevduat hesabı bulunuyor, her hesapta da ortalama 537 mark para yatıyordu. Northeim'da kişi başına düşen birikim ortalaması Prusya'nın genelinden yüzde 20 fazlaydı.[8]

1930'da yeni inşa edilen ev sayısında da Northeim, kendi sınıfındaki diğer şehirlerden öndeydi. Velveleciler 1930'un başında şehirde 329 kayıtlı işsizin olduğuna dikkat çekebilirler ama bu Northeim'ın içinde bulunduğu bölgenin tamamının ortalamasından daha düşük bir rakamdı.[9]

Şehrin bunalım sırasında bile istikrarlı konumunu korumasının sebebi sanayinin sınırlı olmasıydı. Leine Vadisinin verimli topraklarına bağımlı olan endüstri bir şeker pancarı rafinerisi, bir süt ürünleri fabrikası, bir tahıl değirmeni, bira fabrikası, iki hızar atölyesi ve bir konserve fabrikasından ibaretti. Bunun dışında bir inşaat şirketi, iki kiremit fabrikası, bir yol inşaatı şirketi, bir sigara fabrikası, bir kese kağıdı fabrikası ve ufak çimento imalathaneleri vardı. Bunlardan hiçbiri çaplı girişimler değildi. Bu işletmelerin toplam olarak istihdam edebileceği insan sayısı 1125'i geçmiyordu. Ama bu rakamın yarısı ile üçte biri arasında değişen bir oranı mevsimlik çalıştırılıyordu. Örneğin her aralıkta şeker kamışı fabrikası kapanıyor ve yaklaşık üç yüz kişi işten çıkarılmış oluyordu. Üç yüzden fazla işçi inşaat sektörün-

---

7 NNN: 10.IX.31.

8 NNN: 4.X.30; "Vorbericht" *Rechnungs-Abschluss der Stadtsparkasse Northeim für den 31.XII.1930* (Northeim Kreissparkasse arşivlerinden el yazması).

9 NNN: 1.I.30; 1.XI.30; 6.V.31.

de çalışıyor; sigara ve konserve fabrikaları da bir o kadar sayıda kadın istihdam ediyordu. Endüstri, Northeim'ın ekonomisinin en zayıf ama aynı zamanda en küçük unsuruydu.

Taşrayla ilişkili endüstriler, devlet daireleri, düzgün kara ve demiryolu bağlantıları, çiftçileri Northeim'a çekmiş ve şehri bir perakende satış merkezi haline getirmişti. 1930'da şehirde yaklaşık beş yüz dükkân vardı ve yaklaşık beş yüz kişi buralarda çalışıyordu. En büyüğü, otuz kişi çalıştıran kuru gıda dükkânıydı. Bunların çoğu az gelir getiren ve babadan oğla geçen, ufak aile işletmeleriydi.

Zanaatkârların dükkânları da aile işletmesiydi. 1930 yılında bir demir işçisi atölyesinin kuruluşunun 300. yıldönümünü kutlamıştı; ailesi on kuşaktır şehre hizmet veriyordu.[10] Dükkânının en azından üç kuşak öncesini bilmeyen zanaatkâr enderdi. Northeim'ın zanaatkârları "loncalar"da örgütlenmişlerdi; bunlar, esasta profesyonel cemiyetler olan ortaçağdaki öncüllerinin ancak kalıntısı sayılabilirlerdi. 1930'da, 150 ufak dükkânı temsil eden on yedi tane lonca vardı.

Zanaatkârlar ve perakendeciler şehrin ticari hayatına egemendiler fakat çeşitli kredi kurumları da vardı: Ulusal üç bankanın şubeleri, Müller adında bir Yahudinin sahibi olduğu bir yerel banka, yerel tahvil bankası, Bölge Tasarruf Bankası ve Şehir Tasarruf Bankası.

Northeim'ın orta tabakasının çoğunu devlet memurları oluşturuyordu. 1930'da Northeim'da bulunan devlet dairelerinin listesi oldukça kabarıktı ve bunlardan en önemlisi Northeim bölgesindeki seksen kasaba ve köyü, Prusya Devleti adına yöneten İlçe İdare Merkeziydi. Reich'ın ve eyalet yönetimlerinin Northeim'da başka dokuz dairesi daha vardı: postane, bölge mahkemesi, iş bulma dairesi vs. Bu dairelerin toplam dört yüz civarında çalışanı vardı ve başka ilçelere de hizmet veriyorlardı. Fakat en çok sayıda çalışanı olan devlet kurumu, istasyon binaları, bakım atölyeleri ve otobüs sistemiyle demiryollarıydı.

---

10 NNN: 22.X.30

Demiryolu istasyonu toplamda yaklaşık bin kişiyi istihdam ediyor ve şehrin baskın ekonomik gücünü oluşturuyordu.

Şehre kayda değer bir bürokrasi hâkimdi. Polis, itfaiye, temizlik işleri gibi olağan hizmetlerin yanı sıra şehirde devlet eliyle gaz, elektrik ve su üretilir, bir inşaat ofisiyle hastane de işletilirdi. Mezbaha, buzhane, mezarlık ve bir bira fabrikası gibi özel girişimler de mevcuttu. Bunlar kâr amacı güden işletmelerdi ve benzer işletmelerin yolunu açma eğilimindeydiler. Şehrin üst kısmındaki tepeler geniş ormanlarla kaplıydı bu nedenle bir orman işletme ofisi de vardı. Ofis, sonradan ufak bir kiremit imalathanesine dönüşecek olan bir taş ocağı işletiyordu. Sosyal yardım ofisi engellilere, yoksullara ve işsizlere ödeme yapmakla kalmaz ayrıca iki huzurevini, bir aşevini ve evsizler için acil durum meskenlerini de işletirdi. Yine belediye yetkililerinin kontrolü altındaki yerel Sağlık Sigorta Ofisi, müdürünün sosyal demokrat olması nedeniyle "kızıl" Sağlık Sigorta Ofisi olarak bilinirdi.[11]

Bu şekilde şehrin, mevsimlik geçici çalışanlar dışında, iki yüzden fazla memuru vardı. Merkezi ve yerel hükümetin o kadar çok çalışanı vardı ki bunlar yerel seçimlere, Belediye Meclisindeki güç dengesini sağlayan kendi politik partileriyle –Memur Partisi– katıldılar. Hepsi orta sınıf mensubu olmasa da tam dereceli bir memur iyi maaş alırdı ve Almanya toplumunda gıpta edilecek bir mevkinin sahibi olurdu. Öbür yandan bir işçi devlet tarafından çalıştırılsa bile hem kendisi hem de başkaları tarafından proletarya olarak görülürdü. Demiryolu işçileri Northeim'daki sosyalist oyların çekirdeğini oluşturuyordu ve şehirdeki işçilerinin çoğu da Sosyal Demokrattı.

Sınıf yapısı gelir düzeyinden büyük oranda etkilense de, esas olarak zihin yapısına bağlıydı. Şehir her sene bir adres rehberi basardı; bu kitapta kişilerin kendilerine verdikleri sıfatlardan şu gibi çıkarımlar yapmak mümkündür:[12]

---

[11] Şehrin ekonomik yapısıyla ilgili materyal için 1. Bölümde alıntı yapılan kaynaklara, özelikle Heinrich Eggeling'e bakınız. Ayrıca "Hugo Spiessmann" ile röportaj.

[12] Bkz. 6. dipnot.

Alt sınıf	yüzde	37
(kalifiye olmayan veya yarı-kalifiye işçiler)		
Alt orta sınıf	yüzde	32
(kalifiye işçiler, beyaz yakalılar, çiftçiler ve emekliler)		
Üst orta sınıf	yüzde	27
(zanaatkârlar, memurlar ve işadamları)		
Üst sınıf	yüzde	4
(işadamları, serbest meslek sahipleri ve (yüksek) meslek sahipleri)		

Her ne kadar kaba bir genelleme de olsa, bundan, Northeim'ın oldukça güçlü bir *petite bourgeoisie*'ye[*] sahip olduğu sonucunu çıkartabiliriz: Hitler, hareketini işte bu hammaddeyle oluşturmuştu. Gelir dağılımında görece bir denge olması, gelir düzeyleri arasında büyük farkların olmadığı anlamına gelmiyordu. 1932'de gaz işletmesinde çalışan on beş yıllık bir işçi yılda 1500 mark kazanıyordu.[13] Tıp alanında çalışan bir kişi ise yılda 9600 mark kazanıyordu.[14] İyi bir işe sahip işçi sıradan bir uzmanın yıllık kazancının kendininkinin altı katı olduğunu görünce, Sosyal Demokrat Partinin onun kafasına sokmaya çalıştığı sınıf çatışması kavramını doğrulamak durumunda kalıyordu.

Tıpkı Weimar Cumhuriyeti Almanyası'nın diğer yerlerinde olduğu gibi Northeim'da da işçi sınıfı net bir topluluk, neredeyse bir alt kültür oluşturmaktaydı. İşçilerin kendi sosyal kulüpleri, ekonomik organizasyonları ve kendi partileri vardı: Sosyal Demokratik Parti *(Sozialdemokratische Partei Deutschlands).* SPD'nin organizasyonel yapısı oldukça karışıktı. İsmen birbirinden bağımsız çeşitli gruplardan oluşmasına rağmen işçi sınıfının her kesimi temsil edilirdi ve beraber çalışırlardı. Çeşitli organizasyonların liderlerinin isimlerini içeren bir listede tekrar edilen o kadar çok isim vardı ki, fiiliyata yönelik gerekli

[*] Küçük burjuva.

[13] Entschädigungs Behörden için Johannes Grote tarafından alınan noter onaylı belge (Johannes Grote'nin özel belgelerinden).

[14] Entshaedigungs Behörden için Gregor Ballin tarafından alınan noter onaylı belge (Gregor Ballin'nin özel belgelerinden)

durumlarda, her grubu temsilen kilit isimlerden kurulu on beş kişilik merkezi bir komite kurmak mümkündü. Bu komiteye sendika sekreterleri (özellikle demiryolu işçileri sendikasınınkiler), spor kulüplerinin başkanları, işçilere ilk-yardım hizmeti verme cemiyeti, işçi koroları, işçilerin atıcılık kulüpleri ve benzerleri de dahil olabilirdi. Listede "Kamuya Yarar Sağlama Cemiyeti" ve "Hane Sahipleri Tüketici Kooperatifi" gibi organizasyonların yöneticileri de bulunmaktaydı; ikinci belirtilen organizasyona 1,275 aile üyeydi ve toplam yıllık satışı bir milyon markın üçte birine denkti.[15] Kamuya Yarar Sağlama Cemiyeti, düşük kiralı evler inşa ediyordu ve bunalımda geçen 1932 yılında 128 üyesiyle 600.000 mark değerinde iş yapmıştır.[16] Ayrıca SPD'ye direk bağlı, gençlik grubu ("Genç Sosyalist İşçiler"), çocuk grubu ("Kızıl Şahinler"), "Kadınlara Yardım Birimi" ve sayısı gittikçe artan her türde komiteler de bulunmaktaydı. Cumhuriyeti korumak üzere kurulmuş, teoride herkese açık fakat pratikte özellikle sosyalistlerin oluşturduğu, *Reischsbanner* adında paramiliter bir birlik de vardı. Çocuklara Yardım Derneğinden İşçilerin Cenaze Masraflarını Karşılama Birikim Fonuna kadar her alanda SPD Northeim işçi sınıfının hayatına nüfuz etmekte ve onları birleştirmekteydi.

Birleştirici tek güç sınıf bilinci değildi SDP aynı zamanda –esasen demokrasiye bağlılıkta ifadesini bulan– ortak bir ideoloji de sunuyordu. Bunun üzerine uygun bir liderlik de eklenince SPD'nin küçük güneş sisteminin düzgün bir şekilde dönmesi mümkün olmuştur. Her organizasyonun kendine ait ihtiyaçları ve hedefleri bulunmakla beraber işbirliği, uzlaşmayı ve uyumu gerektiriyordu. Kurulduğu on dokuzuncu yüzyıldan bu yana SPD Northeim'da mükemmel bir demokrasi eğitimi sağlamak-

---

15 *Volksblatt: Organ für die werktätige Bevölkerung der Stadt Göttingen und der südhannoverschen Kreise Göttingen, Northeim, Einbeck, Duderstadt, Osterode, a.H., Harzgebiete und Uslar* (Göttingen, 1921-1933, bulunduğu yer: Stadtarchiv der Stadt Göttingen), 13.XI.31; 21.X.32; bundan sonra "VB" olarak anılacaktır. Ayrıca NNN: 18 XL31; 18.X.33.

16 NNN: 6.II.33.

la kalmamış, şehrin işçi sınıfı için bir yaşam biçimi haline de gelmişti.

Ne işçi ne de sosyalist olan Northeimlılar için asıl sosyal bağlılık sosyal kulüpler aracılığıyla sağlanmıştır. Hatta şöyle bir atasözü vardır: İki Alman bir araya gelirse tartışma, üç Alman bir araya gelirse kulüp olur. Bu söz, 1930'da 161'den fazla kulübü olan, yani yaklaşık her altmış kişiye bir kulübün düştüğü Northeim için oldukça doğrudur. Northeim'da yirmi bir spor kulübü, kırk yedi iktisadi veya mesleki kuruluş, yirmi üç dini veya yardım amaçlı cemiyet, emekli askerler veya vatanseverler için yirmi beş cemiyet ve kırk beş tane de özel ilgi alanlarına ve hobilere yönelik grup vardı. Bunlar, neredeyse istisnasız olarak şehrin sınıf çizgilerini takip ederlerdi. İki futbol kulübünden birine orta sınıf üyeyken diğerine işçi sınıfı katılırdı.[17] Jimnastik kulüplerinden ikisi orta sınıfınken biri işçi sınıfınındı. İktisadi ve mesleki kuruluşlardaysa sınıf ayrımı çok daha netti ve bu ayrım bazı zamanlar politikleşebiliyordu. Hem sosyal hem de mesleki işlevi olan bin üyeli Demiryolu Kulübü SPD eğilimliydi. İlçe Çiftçiler Birliğiyle İlçe Zanaatkârları Birliği ise sağcı kesimi destekler ve yeri geldiğinde Nazilere ve Nasyonal Partiye açık destek verirdi.[18] Fakat çoğu bu kadar aleni bir şekilde politik değildi, hatta ortaçağ geleneklerine göre kurulmuş iktisadi bir organizasyon bu gibi sınıf ayrımlarını aşmıştı.

Geleneksel olarak, surlarla çevrili eski şehirde ev sahibi olan Northeimlılar belli ayrıcalıklara sahiptiler: ahşap direklerini tamir edebilmek için bedava kereste sağlayabilir ve özel bira yapma haklarını kaybetmelerine karşılık olarak bira fabrikasından az bir miktar bedava bira alırlardı. Yirminci yüzyılın başlarındaki, bu gibi ayrıcalıkları tehdit eden devrimci atmosfere karşı ev sahipleri "Eski Northeim Ayrıcalıklarını Savunma Cemiyeti"ni kurdular ve haklarını koruyup genişletmek için hukuki girişimlerde bulundular. Örneğin 1930'da, yılda bir kere beda-

---

17 "Erhardt Knorpel" ile röportaj.

18 GGZ: 1.XII.31; 6.III.32; 6.IV.32; NNN:13,I.32; VB:11.IX.30; 4.I.32.

va baca temizletme hakkı için açılan bir davayı eski belgeleri kullanarak kazandılar. Bu, kendi içlerinde evlenip, en azından dış dünyaya karşı, birbirine kenetlenen "eski Northeimlılar"ın herhangi bir politik veya sınıfsal eğilim olmadan birleşmesinin bir başka örneğiydi.[19]

Northeim'daki askeri ve milliyetçi organizasyonların sersemletici bir sınıflaması vardı. Komşu şehirlerle karşılaştırıldığında bu durum zamana ve bölgeye göre olağan bir durumdu. Askeri cemiyetlerin çoğu silahlı kuvvetlerin özel bir koluna –"Eski Doksan-Birinci Yedekler Derneği" veya "Süvariler Cemiyeti" gibi– katılmıştı. Diğerleri, sözgelimi "Muharipler Birliği", daha genele açıktı. Bunun yanı sıra "Savaş Gazileri Birliği" gibi belli bir deneyime bağlı olarak kurulan cemiyetler de mevcuttu. "Yabancı Topraklardaki Almanlar Cemiyeti" gibi milliyetçi toplulukları veya "SCHILL Serbest Bandosu" gibi gençlik gruplarını da sayabiliriz.[20] Bu listeye, Alman Nasyonalist Partisine ya da Nazilere bağlı "Çelik Miğfer", "Kraliçe Luise Topluluğu", "Nasyonal Sosyalist Kadınlar Kulübü" veya "Hitler Gençliği" gibi örgütler de eklenince, sağcı organizasyonların Northeim orta sınıfının sosyal hayatına ne ölçüde egemen olduğu rahatlıkla görülebilir.

Bu organizasyonların hepsinin de epeyce üyesi vardı. En küçüğünün ("Eski Topçular Cemiyeti") üye sayısı otuzdu. "Muharipler Birliği"nin 1930 yılında dört yüzden fazla üyesi vardı ve bu rakam dört yüz yirmi üçe çıkabiliyordu.[21] Konuşmalar, yürüyüşler ve toplantılar yapıyorlardı; tüm faaliyetlerine damgasını vuran özellik ise aşırı milliyetçilikti. "Partizanca olmayan" politik amaçlar için bir araya geldikleri de oluyordu; örneğin 1930'da Prusya Eğitim Bakanına *Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok*'un okul kütüphanelerine sokulmaması için bir dilekçe vermişlerdi.[22]

---

19 Eski başkanla röportaj. Ayrıca NNN: 22. VII.30
20 "Kurt Zeisser" ile röportaj.
21 NNN: 21.VII.30.
22 NNN: 3.II.30.

Askeri cemiyetlerin faaliyetlerinin önemli bir bölümünü büyük gösteriler oluşturuyordu. Emeklilerin mensup olduğu organizasyonlardan birinin, senede üç veya beş kez, diğer cemiyetlerin de katıldığı bandolu, üniformalı bir yürüyüş düzenlemesi olağan bir şeydi. Hepsi de milliyetçi amaçlara hizmet ediyordu hatta bazıları, Nasyonalist Partiyi, daha sonra da Nazileri açıktan desteklemiştir. Bir bütün olarak alındığında milliyetçi organizasyonlarla emekli cemiyetlerinin şehrin sosyal hayatının önemli bir unsurunu oluşturdukları görülür. Düzenledikleri danslar, "erkeklere özel geceler" ve tiyatro gösterileriyle sürekli halkın gözü önündeydiler. Öncelikli olarak Northeim'da vatanseverlik duygularını coşturmaktan, militarizmi popüler ve hayati bir unsur kılmaktan sorumluydular.

Northeim'da sosyal yapı açısından en belirgin cemiyetler özel ilgi alanlarına ve hobilere yönelik olanlardı. Özgül amaçlarına rağmen esas işlevleri sosyal açıdan bir araya gelmeye imkân vermeleriydi ve bunu sınıf ayrılıklarını gözeterek yapıyorlardı. Müzik cemiyetleri buna iyi bir örnektir. Northeim'da bu amaçla kurulmuş, yedisi orta sınıf, biri de işçi sınıfı için sekiz farklı cemiyet vardı. İşçi sınıfınınkinin adı "Northeim Halk Korosu", üst sınıfınkinin adı ise "Şarkı Notaları" idi. Üye olmayan birinin tabiriyle, ikincisi, "daha iyi unsurlardan oluşan gerçek bir cemiyetti."[23] "Şarkı Notaları"nın eski bir üyesi, kulübe şarkı söylemeye duyduğu sevgiden ziyade mesleki nedenlerle katıldığını kabul etmiş ve üye profilini "müdürler, yüksek meslek sahipleri ve büyük şirketlerin yöneticileri" olarak tanımlamıştır.[24]

Bu müzik cemiyetlerinin üye sayısı altmış beş ile yirmi beş arasında değişiyordu ve 1930 yılında yaklaşık dört yüz Northeimlı bunlardan birine üyeydi. Prova yapmak için sık sık toplanırlar, sonrasında da boğazlarını ferahlatmak için bira içerlerdi. Yılda beş altı kere karılarını da konsere getirir ve bazen bölgesel

[23] "Erhardt Knorpel" ile röportaj.
[24] "Hans Abbenrode" ile röportaj.

müzik festivallerine katılmak üzere turneye çıkarlardı. Sadece "Halk Korosu"nun politik bir eğilimi vardı; Cumhuriyetçilerin festivallerinde ve Sosyal Demokratların toplantılarında konserler verirlerdi.

Sosyal iletişim ve birlik sağlamaya yarayan bir başka araç da, Northeim'a ortaçağ zamanlarından miras kalmış olan "atış kulüpleri" idi. Eski günlerde bütün şehir sakinleri mensup oldukları loncalar aracılığıyla şehir surlarını korumakla görevlendirilirlerdi. Bu yarı zamanlı askerleri etkin kılmak için yılda bir atış festivali düzenlenirdi. Eski loncalar dağıldığında beş atış kulübü bunların yerini aldı. 1930'da düzenli talim seansları yaparlardı ve üç gün süren atış talimi festivali partileri, dansları, ödülleri ve yürüyüşleri ile senenin sosyal etkinliğiydi. Üyelerden biri sınıf yapısını şu şekilde açıklamıştır: '1910'un Silah Kulübü' geniş halk kitleleri içindir, "Avcılar" daha çok orta sınıfa hitap ederken, "Serbest Atıcılar" yüzde onluk üst tabakaya aittir.[25]

Bu cemiyetlerin çoğu kesinlikle apolitik olmakla beraber pek çok masum kulüp milliyetçilikten etkilenmiştir. Öyle ki "Bahçıvanlar Derneği"nin 1930 yılında düzenlediği bir bahçe ürünleri sergisinde konuşmacının biri yabancı rekabetine şöyle saldırmıştır: Her Alman'ın kafasına sokulmalıdır: Alman meyvesi yiyin! Alman meyvesi yiyin! Alman çiçekleri alın![26]

---

[25] *A.g.e.* Northeim kulüp hayatı ile ilgili daha fazla bilgi için bkz. *Veriensregister, Amtsgericht Northeim.* Ayrıca bkz.: yazarı belirsiz, *Jahrbuch des Landesverbandes Niedersachsen im Deutchen Reichs-Kriegerbund "Kyffhäuser" 1936,13. Jahrgang* (Braunschweif, 1936); Wilhelm F. Kassebeer, *Festbuch zum 75-jährigen Stiftungsfeste des Männergesangvereins Northeim vom 15. bis 18. Mai 1925* (Northeim, 1925); Yazarı bilinmiyor, (Fr. Renziehausen), *Festbuch für das 21. Kreistumerfest am 11., 12., 13. und 14. Juli 1930* zu Northeim (Northeim, 1930); Yazarı bilinmiyor, 50 *Jahre Volkschor Northeim: Ein Festbuch* (Northeim 1955); Friedo Kopp, *Festbuch zur II. Deutsche Tumjugendtreffen* in Northeim von 25. bis 27. VII. 52 (Northeim, 1952); Werner Schmidt vdğ., Festbuch zur *100-jährigen Jubelfeier im Männergesangverein "Niedersachsen"*, Northeim 10-11.IX.54 (Northeim, 1954); Yazarı bilinmiyor, (Friedrich Wilhelm Kassebeer), *Festbuch zur 100-jährigen Jubelfeier des Männergesangvereins von 1850, Northeim* (Northeim, 1950).

[26] GGZ: 7.X.30

Northeim'daki çeşitli resmi kulüplerin sağlayamadığı sosyal bağlılığı, sosyal buluşmanın resmi olmayan iki türü sağlıyordu. Bunlardan biri *Stammtisch*'dı; diğerine ise "bira kulübü" denebilir. *Stammtisch* haftanın aynı günü, aynı saatte, aynı restoranda, aynı masada (ismini buradan almaktadır) öğle yemeği yiyen erkeklerden oluşan bir gruba verilen isimdi. Bu, belli kişilerden oluşan kapalı bir gruptu; bazılarının üyeliği ömür boyu devam ederdi ve hepsi de sıkı dostlardı, birbirleriyle serbestçe tartışırlardı. "Bira kulüpleri" de benzer bir yapıdaydı; düzenli olarak bir birahanede toplanıp sohbet eder, bira içer ve bazen de kâğıt oynarlardı. Şehre hâkim olan politik ayrım düşünülünce, bu "bira kulüplerinin ortaya çıkardığı bir sonuç da birahanelerin politik görüşlere göre ayrılmasıydı; bir Sosyalist, Nazi birahanesinde hoş karşılanmaz, Naziler de Sosyalistlerin birahanesine gitmezdi. "Bira kulüpleri" genelde alt sınıf halka hitap ederken *Stammtisch*'ler nispeten orta ve yüksek sınıfa hitap ederdi. Bu gruplar şehrin en yaygın ve en samimi sosyal organizasyonlarıydı. Oluşumlarında karşılıklı güven önkoşuldu.

Pek çok kulüp ve cemiyet yurttaşların kişi olarak birbirine kenetlenmesini sağlıyordu. Onlarsız Northeim amorf bir toplum olurdu. Fakat yine de çok azı sınıf ayrımlarını aşabilmişti.

Şehrin farklı gruplarını bir araya getirip kucaklayan en bariz kurum ise, Northeim'ın dikkate değer eğitim imkânlarının bir bölümünü oluşturan devlet okulu sistemiydi. Toplam 1200 öğrenciye sahip olan üç devlet ilkokulu vardı ve bu okullar öğrencilerin dini eğilimlerine göre ayrılmıştı. *Bürgerschule I* Lutherciydi, *Katholische Volksschule* Katolik çocuklara hizmet ederken, *Bürgerschule II* herhangi bir mezhebe ait değildi. Her okulun, veliler tarafından seçilen kendi danışma kurulu bulunurdu. Sosyal Demokrat liderlerle yapılan ön görüşmeler sayesinde işçi sınıfından olan velilerin bu konseylerde temsil edilmesi sağlanırdı.

Orta öğrenim erkek çocuklar için *Gymnasium*'u, kız çocuklar için *Lyzeum'u* içerirdi; bunların ikisi de üniversiteye hazırlık müfredatını işlerdi ve paralıydı. İkisine toplam beş yüz öğren-

ci kayıtlıydı ve bunların yarısı Northeimlıydı. Bu öğrencilerin çoğu orta sınıfa mensuptu ve son derece milliyetçiydiler.[27] Mesleki eğitim almak isteyen öğrenciler için, çoğu zanaatkârların yanında çıraklık yapan üç yüz öğrencisiyle bir İşletme Okulu; Northeim Esnaf Birliği tarafından yönetilen elli beş öğrencilik bir Esnaf Meslek Okulu; Çiftçiler Birliği tarafından yönetilen ve pek çok ilçeye hizmet veren bir Ziraat Okulu ve İlçe İdare Merkezi tarafından finanse edilen ve yılda yirmi beş kız öğrencinin mezun olduğu bir Ev Ekonomisi Okulu vardı.

Bu okullar Northeim'ın taşralılığını bir miktar azaltabilmiştir. Şehrin eski bir gazete muhabirine göre, hocalar "kontrollü, düzgün, Northeim'ın entelektüel ve ruhani yaşamının yönlendirdiği" kişilerdi.[28] Fakat hocalar hem maaşları hem de görevleri açısından devlete, dolayısıyla okullardaki görev dağılımını yapan Belediye Meclisiyle Bölge Eğitim Bakanlığı'na bağımlıydılar.

Northeim'da başka kültürel faaliyetler de olurdu fakat bunların çoğu Konferans Cemiyeti veya Müze Cemiyeti gibi özel gruplara bağlıydı. Market Meydanında her hafta konser verip halk festivallerine katılan şehir bandosunu kasaba finanse ederdi. İki binden fazla kitabın bulunduğu bir şehir kütüphanesi vardı fakat pek kullanılmıyordu. İşçiler, sendika binasındaki kendi kütüphanelerini kullanmayı tercih ediyorlardı. Şehirde iki sinema salonu vardı ve bir süre yerel bir opera grubu da bulunmuştu.

En önemli kültürel kurumlar günlük çıkan üç ayrı gazeteydi. En eskisi, 1831 yılında şehrin ilk gazetesi olarak çıkan *Göttingen-Grubenhagensche Zeitung*'du.[29] Gazetenin editörlüğünü de yapan yayımcısına göre bu gazete "kendini tamamen Milliyetçi

---

27 "Kurt Zeisser" ve Rudolf Bückmann ile röportaj.

28 "Erhardt Knorpel" ile röportaj. Okullar hakkında daha fazla bilgi için bkz. Dr. Ahren, "Kaufmännische Berufsschule Grosskreis Northeim: Schulgeschichte 1887 bis 1937 (elyazması, 1937, içinde SAN); Oberstudiendirektor Dr. Rudolf Bückmann, *475 Jahren Städtische Corvinusschule in Northeim* (Northeim, 1952).

29 İsim, Northeim'ın etrafındaki bölgenin feodal dönemdeki ismini yansıtıyor ve 1920'lerde bile arkaik bir tonu var.

Almanların hizmetine adamıştı."[30] Aslında Alman Nasyonalist Partisinin bir organıydı ve editörü de partinin sağ kanadındandı. Çarpıtmalar her makaleye bir şekilde sızardı, ayrıca genelde haberler bir iki gün gecikmeyle çıkardı. Northeim'da yaklaşık altı yüz kişilik küçük ama sabit bir abone grubu vardı ve muhtemelen ilçe genelinde de okuyucuları bulunmaktaydı. GGZ çiftçi kitlesini çekmek için belirli bir çaba sarf ederdi.

Politik tayfın öbür tarafındaysa *Göttinger Volksblatt* vardı. Komşu şehirde basılmasına rağmen Northeim'daki diğer yerel gazetelerle rekabet edebilecek kadar yerel haber içerirdi. Sosyal Demokrat Partinin bir organıydı ve tarafsız görünmek için herhangi bir çaba harcamazdı. Diğer gazetelere oranla (Nazilerinki hariç) daha fazla skandal haberine yer verir; bol bol, kırmızı mürekkeple yazılmış iğneleyici yorumların yer aldığı yazılar yayımlardı. Yaklaşık iki bin Northeimlı tarafından okunurdu. *Volksblatt* yayınları *Reischsbanner*'ın haftalık bir bülteni de yayımlardı; *Northeimer Echo* ismindeki bu bültenden, Northeim bölgesine üç bin adet dağıtılırdı.[31]

Yerel Nazi yayım 1931'de çıkmaya başladı; adı *Hört! Hört!* (Duyun! Duyun!) idi. İki sayfalık, iki tarafı da yazılı, mektup boyutunda ve kahverengi kağıda basılı olarak çıkıyordu. (Rengi nedeniyle *Volksblatt*'ın, içinde dışkı lafının geçtiği birtakım alaylarına hedef olmuştu). Söylendiğine göre hedefi, Nazileri faaliyetleriyle ilgili haberler vermek ve "burjuva basının beceremediğini başarıp kızılların yalanlarıyla savaşmak"tı.[32] Sürekli olarak onur kırıcı yayın yapan, sağa sola kara çalan ve periyodik olarak yayımlanması engellenen bir gazeteydi.

---

[30] Hueg, *Chronik der Stadt...*, s 46-48.

[31] Friedrich Haase ile röportaj.

[32] *Hört! Hört! Nachrichtenblatt der NSDAP, Northeim/Hann.*, No.1, 8.vııı.31. (1931-1932'nin tüm sayıları Bayan Walter Steineck'in özel koleksiyonunda mevcuttur. Sonraki yayın: *Nationalsozialistische Beobachter für Kreis Northeim un Duderstadt: Beilage der Niedersächsische Tageszeitung.* Ocak 21'den Temmuz 18'e kadar olan kısmı HSN'de mevcuttur. İzleyen yayın: *Northeimer Beobachter: Parteiamtliches Organ der NSDAP für die Kreise Northeim und Einbeck*, 1933-1945 arası HSN'de mevcuttur). *Hört! Hört!* 15 fenik iken *Northeimer Echo* 20 fenike satılmaktaydı.

Üçüncü büyük gazete olan *Northeimer Neueste Nachrichten* 1909 yılında yayımlanmaya başlanmıştı ve genel olarak ticari amaçlı bir girişimdi. Editörü Halk Partisine üyeydi ve ulusal haberler genelde Halk Partisinin basın servisinden alınırdı, fakat tirajını yüksek tutabilmek için elden geldiğince orta bir yol tutturmaya çalışırdı. Haberleri hep ilk o verirdi; çıkan haberler genelde doğru ve eksiksiz olurdu. Northeim'da yaklaşık dört yüz basıyordu. NNN'nin öne çıkan özelliği orta sınıfın sükunetini ve etkinliğini yansıtmasıydı; yazı işlerinin temel kaygısı şehir yönetiminin işleri düzgün bir şekilde yürütmesiydi.[33]

Northeim yönetimi, Almanya'da tarihi Baron vom Stein'ın reformlarına dayanan etkin şehir yönetimi geleneğini izlerdi. Anayasa, belediye meclisiyle valilik kurumlarının kesiştiği bir noktayı temsil ederdi. Seçmenler yirmi üyeli bir konsey seçer, bunlar da daha sonra dört senatör seçerlerdi. Tüm kanunlar konsey tarafından belirlenir; konsey aynı zamanda yönetimi denetleyecek olan komiteleri de oluştururdu.

Her komitenin başında bir senatör bulunurdu ve bu kişi kendi alanındaki tüm idari işlere müdahale edebilirdi (örneğin: polise, birahanelere, sosyal yardım kurumuna). Şehri resmen, profesyonel bir idareci olan belediye başkanı –*Bürgermeister*– yönetirdi. Senatörler tarafından on iki yıllık bir dönem için seçilirlerdi ve üst üste tekrar seçildikleri olurdu. Sabit memuriyet süreleri onları konseyin aşırı güçlerinden korurdu. Bir profesyonel olarak belediye başkanından tarafsız olması beklenirdi ve oldukça yüksek bir maaş alırdı. 1930 yılında Northeim belediye başkanı olan kişi tam yirmi yedi senedir görev başındaydı.

Hassas dengeler üzerine kurulu bu sisteme, yılların getirdiği kendi kendini-yönetim geleneği de eklenince Northeim'da ortaya düzgün işleyen bir şehir yönetimi çıkmıştı. NNN'in büyük bir zevkle verdiği habere göre, Ağustos 1930'da, benzer nüfus verilerine sahip elli altı Alman şehrinde kişi başına düşen or-

[33] "Erhardt Knorpel"in ve Eva Röhrs'ün satış tahminleri.

talama kamu borcu 7.74 markken, Northeim'da hiç açık yoktu. 1930 bütçesi 1.385.000 markta dengelenmişti.[34]

Aslında Northeim'ın ekonomik, kültürel ve idari yapısı incelendiğinde edinilecek izlenim dengeli, kendi kendine yeten bir oluşumdu. Şehrin uyum yakalayamadığı tek alan sosyal yaşamdı, zira neredeyse bütün faaliyet alanlarında sınıf ayrımı mevcuttu. Birleşmeyi engelleyen bu faktör politik olarak önem kazanmaya başladı ve sabit bir şekilde kötüleşen ekonomik koşulların etkisi politikanın radikalleşmesi oldu. 1930'dan sonraki yıllarda bu durum Northeim'ı bölünmeye açık kıldı; kanlı çatışmaların yaşanıp, demokratik havanın bozulmasına yol açtı ve nihayetinde Nazilerin iktidarı ele geçirmesiyle sonuçlandı. Nazilerin sınıf ayrımı sorununa bulduğu çözüm, bu ayrımın ifade edilmesini, kaba kuvvetle engellemekti.

[34] NNN: 16.VIII.30; "Haushaltspläne der Stadt Northeim, 1933-1945" (elyazmaları, içinde SAN, yıllık yayın); şehir yönetimine dair bilgi, içinde Wells, s. 34-51, 119-129, 257-258.

3

NAZİLERİN SAHNEYE ÇIKIŞI

BAHAR-YAZ 1930

Korktuğun kötülük, senin edimlerinle
kesin bir gerçek halini alır.

Goethe, *Egmont*

Kitlesel olarak aşırılığa eğilim gösterme, hoşgörüsüzlük ve radikal bir değişime duyulan umutsuz arzu; istikrarlı bir demokrasiyi imkânsız kılan bütün bu faktörleri yaratmak oldukça zor bir iştir. Halk kendini güvende hissediyorsa politik açıdan tahrik yaratmak isteyenler kendilerini boş meydanlarda atıp tutarken bulurlar. Gerçekleşen senaryoysa şudur: İnsanlar birden bir korkuya kapılır, başka türlü şüphe etmeyecekleri tehlikelerin farkına varırlar ve ortalıkta konuşan tahrikçiler de buna tercüman olurlar.

Ortalama bir Northeimlı kendini *Spiessbürger* olarak görürdü; yani huzurlu, büyük sorunlardan uzak, hayatından memnun, karnı güzelce doymuş, makul umutları ve basit düzen anlayışı olan bir vatandaş. Pazar öğle sonları şehrin üst tarafında uzanan düzenli ve tarihi ormanlarda aile yürüyüşlerine çıkarlar, bakımlı patikalardan, Leine Vadisinin üzerindeki puslu batı tepelerinin seyredilebileceği noktalara yürürlerdi. Pazar akşamı yemeklerini hazmettikten sonra, ortaçağdan kalma evlerinin bulunduğu sıcak ve huzurlu şehre geri dönerlerdi. Bu düzen insanlara hayatın bir sürekliliği olduğu, eskiden kalma yaşam biçimlerinin hem ne kadar güvenilir olduğu hem de bunları miras almakla ne kadar iyi ettikleri hissini verirdi.

Fakat 1930 yılında şehirde yeni bir korku baş gösterdi. Bunalım tüm dünyayı sarmıştı ve New York Menkul Kıymetler Borsasındaki hızla düşen cari fiyatlar Almanya'nın ortasındaki bu uzak vadiyi bile etkilemişti. Northeim halkının radikalleşmesinin en büyük nedeni bu bunalım, daha doğrusu bunalımın etkilerinin sürebileceğinden duyulan korkuydu. Bunun nedeni şehrin bunalım nedeniyle büyük sıkıntılar yaşamış olması değildi. Doğrudan etkilenen tek grup işçilerdi; işlerini kaybedenler, elleri boş köşelerine sinmiş olanlar ve işsizlik parasıyla geçinmek durumunda kalmış olanlar onlardı. Fakat ne çelişkidir ki, işçiler statükonun korunması için direnirken, ekonomik kısıtlamalardan çok az etkilenmiş olan orta sınıf devrime katılmıştır.[1]

Northeim'ın ekonomik yapısı orta sınıfı baskı altında kalmaktan korumuştu. Tüccarlar az bir iş kaybına uğramışlardı. İnşaat sektörü dışındaki zanaatkârlar yapacak pek çok iş bulabilmişti. Memurların maaşları düşürülmüş ama hiçbiri işini kaybetmemişti ve ücretleri düşse bile piyasadaki fiyatlar da aynı oranda düştüğünden durumlarında pek bir değişiklik olmamıştı. Bunalım yılları sırasında toplam birikimler az da olsa artmış ve mevduat hesaplarının sayısı da çoğalmıştı. 1933'te Northeim'ın yetişkin nüfusunun yarısından fazlasının mevduat hesabı vardı ve bunların yaklaşık yarısının hesaplarında 100 ila 500 mark arası kayda değer bir meblağ vardı.[2]

Fakat bunalım korkuya yol açmıştı. Kendi işleri yolunda giden işadamları Almanya'nın genel durumundan endişe ediyorlardı. Borçları toplamakta zorlanmayan bankalar kredi hissele-

1 "Erhardt Knorpel", "Hans Abbenrode" ve "Heinrich Lamme" ile röportaj. SPD ve statüko hakkında Dördüncü Bölüme bkz.

2 "Erhardt Knorpel", Hermann Denzler, "Hans Abbenrode" ve "Heinrich Lamme" ile röportaj; *Rechnungsabschlüsse der Stadtsparkasse Northeim* (31. XII. 30, 31, 32: Northeim Kreissparkasse arşivlerindeki el yazmaları). Ayrıca Hueg, "Northeim 1933-1936...," Tablolar "Sparkasse 1 und 2" s. 89'da başlıksız tablo. Karşılaştırmalı ulusal rakamlar, içinde Richard F. Hamilton, *Who Voted for Hitler?* (Princeton, 1982), s. 605, dipnot 45; bu kaynak tüm Almanya'da aynı modelin geçerli olduğunu gösterir.

rini azaltmaya başlamışlardı.[3] Doğrudan zarar gören tek kesim işçilerdi, fakat işsizlerin gergin yüzleri şehir halkında korku yaratıyordu; kendilerine "bir sonraki ben miyim?", "bu ne zaman sona erecek?" diye sormaya başlamışlardı. Ortada kesin cevaplar olmadığından çaresizlik giderek büyüyordu.

Bu durumda, Nazilerin sesi duyulmaya başladı. Northeim daha önceleri NSDAP'ı[卐] umursamazdı (tıpkı, daha çok yabancıların işi olan *Jung deutsche Orden* çatışması sonrasında diğer tüm aşırı grupları umursamadığı gibi); 1928'de Nazi Partisi Northeim'da 123 oy alınıştı –yani toplam oyun % 2 1/3'ünü 1929'daki yerel seçimlerde 5133 oyun 213'ünü alabilmişlerdi.[4] Bunalımdan önce Northeim'da önemsiz bir kesimdiler.

Gerçekten de 1929'un başında Northeim'daki Nazi Partisinin sadece beş üyesi vardı; bu sayı, NSDAP'ın en küçük birimi olan "Yerel Birim"i oluşturmak için bile çok azdı.[5] I. Dünya Savaşını takip eden fırtınalı olayların izleri olmasaydı bu sayıya bile ulaşacakları şüpheliydi.

Weimar Cumhuriyetinin ilk yıllarında Almanya'nın her yerinde olduğu gibi Northeim'da da Almanya'nın yenilmesini, devrimi ve sonucunda oluşan demokrasiyi kabullenemeyenler vardı. Genelde moderniteye –yani liberalizme, kozmopolit kültüre, açık bir topluma, endüstrileşmiş rekabet ekonomisine ve güçlü işçi hareketine– bütünüyle karşıydılar. Bu tip kişiler

---

[3] "Hugo Spiessmann" ve "Heinrich Lamme" ile röportaj.

[卐] Nationalsozialistische deutsche Arbeitpartei (Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi).

[4] NNN: 17.XI.29; 15.IX.30. Fakat 1929 yerel seçimlerinde Northeim Nazi örgütlenmesi, yandaşlarını belediye seçimlerinde oy kullanmamaya teşvik etti, böylece asıl hedef olarak İlçe ve İl Meclislerini gösteriyordu. Buralarda aldıkları oylar, belediye seçimlerinde aldıklarından çok daha iyi değildi: 320 Nazi ilçe oylamasına katılırken, 327'si il seçimlerinde oy verdi. Ama Northeim İlçesinde Nazi adaylara gözle görülür bir destek vardı: 1601 ila 1787 arasında oy almışlardı. Bkz. NSAH Hann. 310 I/ A-291, No 90: OGN'den GSHB'ye, 18.XI.29.

[5] NSAH Hann. 310 I/A-23, No 3: GSHB'den Pg. Ernst'e, 27.XI.28 ve yanıt, 10.XII.28. Bu kişiler Rudolf Ernst, Ernst ve Karl Girmann, Wilhelm Spannaus ve Heinz Weise'ydi. Altıncı bir kişi daha vardı ama taşınmıştı. 1929 yılında bir "Yerel Birim" için gereken asgari üye sayısı on beşti.

toplu olarak radikal bir sağ kanat oluşturuyorlardı, fakat daha tam ifadesini bulmamış hatta çelişkili hoşnutsuzluklarını dile getirmek için etkin bir organizasyona sahip değillerdi. Daha net bir şekilde ortaya koymak gerekirse, ülkenin her tarafında radikal sağcı gruplar pıtrak gibi ortaya çıktığından çok fazla organizasyon mevcuttu ama bunların hiçbiri etkin değildi.[6] Bu gruplar arasında yeni doğmuş Nazi Partisi de bulunuyordu ve bu parti Almanya'nın güneyinde hızla büyümesine rağmen, Northeim'ın da içinde bulunduğu kuzey bölgelerinde pek varlığı hissedilmiyordu.

Şehrin kuzeyindeki endüstri şehri Hanover'de yaşayan ve I. Dünya Savaşı sırasında Polonya'da görev yaparken Yahudi düşmanlığı paranoyasına kapılmış olan eski bir polis memuru, Hitler'in Yahudiler hakkındaki düşüncelerinin kendininkilerle örtüştüğünü fark edince NSDAP'a katıldı. I. Dünya Savaşı sırasında tarafsız kalan İspanya'da bulunan ve bu durumu Hanover'e döndükten sonra aşırı milliyetçi olarak telafi etmeye çalışan işsiz bir girişimci de bu eski polis memuruna katılınca, 1921'in yazında Nazi Yerel Grubu kurulmuş oldu.[7] Northeim'ın güneyinde bir üniversite şehri olan Göttingen'deki bir grup öğrenci –bu gruba liderlik eden kişi daha sonra sahte bir doktor olarak boy gösterecekti– Şubat 1922'de partinin bir başka kolunu oluşturdu.[8] Göttingen'deki yeni üyeleri Nazizmin bir başka yönü cezbediyordu: Almanya'daki katı sınıf ayrımının yerine

6 Jeremy Noakes, *The Nazi Party in Lower Saxony: 1921-1933* (Londra, Oxford Univeristy Press, 1971), s.9.

7 A.g.e, s.14. Emekli polis Gustav Seifert idi. İflas etmiş işadamı Bruno Wenzel idi. Her ikisi de el yazması otobiyografilerini bırakmışlardır. Bkz. BAK, NS26/141: Bruno Wenzel, "Zur Frühgeschichte der NSDAP in Niedersachsen" (Bremen, 1934) ve Gustav Steifert, "Die Treue ist die Mark der Ehre" (n.p., 1934.) Ayrıca *a.g.e.* 16 IV.21 ve 2.VII.21 no'lu yazışmalar.

8 Noakes, s. 19-23. Öğrenic Ludolf Haase'dir ve Haase, 1925'te hastalığı nedeniyle istifa edene kadar *Gau* Göttingen'in *Gauleiter*'i olmuştur. Bir Nazi hatibi olarak ufak bir rol da oynamıştır. Hitler'in iktidara gelişinin ardından "Röhm Darbesi" olayına karıştığı şüphesiyle Gestapo tarafından tutuklandı. Gestapo'nun sorguları sağlığını bozdu ve Üçüncü Reich'ta başka bir rol oynamadı. Bkz. BAK, NS 26/1228: Gestapo Berlin an Ludolf Haase, 4.I.35 ve Ludolf Haase an Parteiarchiv, II.I.35.

vatansever dayanışmanın geçeceği yeni bir topluma dair o bulanık ideoloji. İki kolun üyeleri de büyük oranda orta sınıftandı ve misyoner bağnazlığıyla doluydular. 1921'de ve 1922'de Göttingen ve Hanover'den gelen Nazi vaizler, Leine Nehri kıyısı boyunca uzanan demiryolunda bir aşağı bir yukarı seyahat ederek yeni müritler kazanmaya çabalıyorlardı. Bunlardan bazıları Northeim'da durmuş, yeni üye bulamamakla beraber şehir halkından bazılarını Almanya'daki radikal sağ kanat partileri arasında en *Konsequent* (yani fikirlerini en uç noktalara kadar savunmaya istekli) olduklarına ikna edebilmeyi becermişlerdi.

Belki de sırf komşu şehirlerden gelen Nazi misyonerlerinin vaazları sayesinde, Naziler zamanla, Northeim'da çıkarma yapabilecekleri kalıcı bir üs elde etmeyi başardılar. Bu dönem Almanya'nın ekonomide hiper-enflasyon yaşadığı, ulus olarak aşağılandığı ve ardı arkası kesilmeyen politik başkaldırılara sahne olduğu yıllardı. Ama yine de olayların gelişimini belirleyen bir dizi yerel kriz olmuştur.

1922'de, Weimar Cumhuriyetinin ilk büyük krizi yaklaşırken, Almanya'da politik yelpazenin her iki ucu da genişlemekteydi. Geleneksel muhafazakârlar, radikal sağın militanlarına açıktan destek veriyorlardı. Göttingen Nazileri, şehrin önceleri sessiz ve sakin duran sağcılarından hem para yardımı hem de tanıtım desteği alıyorlardı. Hanover'dekileri ise eski Pan German Birliği finanse ediyordu. Daha da önemli bir olaysa önceleri saygın bir yeri olan sağın, Cumhuriyetçi bazı liderlerin *Freikorps* isimli yer altı terörist grubu tarafından seri suikastlara uğramasını alkışlamasıydı. Muhafazakârlarla fanatikler birlikte anılmaya başlanmıştı.[9]

Bu sırada Komünistlerin liderliğindeki aşırı Sol, fazla tutunamayan ama yine de orta sınıfı oldukça endişelendiren bir dizi ayaklanmaya ön ayak oldu. Eskiden ılımlı olan işçiler bile 1918 devriminde kazandıklarının eriyip gittiğini ve cumhuriyetlerinin liderlerinin sağ kanat haydutları tarafından katledildiğini

---

[9] Noakes, s.35; BAK, NS26/141, Wenzel'in el yazması.

görünce endişelenmeye başladılar. Hanover'deki ilk Nazilerin çoğu işçilerin düşmanlığından yılmış, diğerleriyse giderek daha da fanatikleşmişlerdi.[10]

1922 Haziranında Cumhuriyetin Dışişleri Bakanı Walter Rathenau'nun *Freikorps* tetikçileri tarafından suikasta uğramasıyla bu çelişki doruğa ulaştı. Northeim'ın etrafını saran bölgedeki işçiler büyük bir kızgınlıkla patladılar. Onlar Alman sağının çeşitli biçimler alabilen katmanları arasındaki hassas ideolojik ayrımlarla ilgilenmiyorlardı; tüm sağ kanat suikastçıların tarafında gözüküyordu. Rathenau'nun katlinden hemen sonra Leine Vadisinde anti sağa bir linç atmosferi hâkim oldu. Northeim'a komşu şehirlerde muhafazakâr liderler dövülüp, ölümle tehdit ediliyor veya güvenlikleri için karakollara sığınmak zorunda kalıyorlardı. Northeim'daysa, birinci bölümde de bahsedildiği üzere, Einbeckli işçilerle Göttingenli öğrenciler arasında yoğun sokak çatışmaları yaşandı.[11] Bu çatışmadan sonra Nazilerden bazıları silah taşımaya başladı.[12] Bir kısım Northeimlı için en uç seçeneğe başvurma zamanı gelmişti ve şehirde Nazi Partisinin –1922 Sonbaharında kayıtlara geçen– ilk "Yerel Birim"i böylece kurulmuş oldu.

Kurucular orta sınıfa mensup genç erkeklerden oluşan küçük bir gruptu. Northeim'da öne çıkan lider Ernst Girmann, bu ilk Nazilerin tipik bir örneğiydi. Babası (bir hırdavat dükkânı sahibiydi) Helmstedt doğumlu olduğundan, şehir halkına göre bir "yabancı"ydı. Girmann 1896'da Northeim'da doğmuş, *Gymnasium*'un üst sınıflarına dek eğitim görmüş ama üniversiteye gitmek yerine mesleki eğitim almıştı. Asıl eğitimiyse savaştı. On sekiz

---

10 BAK, NS 26/141, Seifert'in el yazması. O ve Wenzel, yıldırma ortamı nedeniyle, Erzburger suikastinin (Ağustos 1921) ardından kendi üyelerini yeniden kabul etmek zorunda kaldılar.

11 NSAH, Hann 122a/XI, No 76, No 74: Städtische Polizeiverwaltung Einbeck, 29. VI.22; ve No 162:10.VII.22; ayrıca No 335: Landrat Uslar'dan Oberpräsident Hannover'e, 3. VII.22. Polis, *Jung deutsche Orden*'i kargaşa ve ayaklanmalardan sorumlu tutarak, Northeim yakınlarındaki birçok kasabada faaliyetini yasaklamıştır.

12 BAK, NS 26/141, Seifert el yazması.

yaşından yirmi iki yaşına kadar (1915-1918) Almanya ordusu için Fransa'da, Galiçya'da ve Rusya'da hizmet vermiş, göğsünden yaralanıp ikinci sınıf Demir Haç nişanı kazanmış ve savaşı üsteğmen olarak tamamlamıştı. 1919'da *Jung deutsche Orden*'a ve Nasyonalist Partiye katılmıştı. Bir Lutherci olarak vaftiz edilmiş ama daha sonra kendini "Gottgläubig" (bir tanrının varlığına inanan) olarak tanımlamıştı. O zamanlar çekilmiş resimlerinden birine yarık çenesi, ince dudakları, sert bakan gri gözleriyle, oldukça genç ama ıstırap dolu bir yüz yansımıştır (Nazi Partisine katılıp da Northeim'da lider konumuna geldiğinde yirmi altı yaşındaydı). Koyu sarı saçları tam ortadan ikiye ayrılmış ve düzgün bir şekilde briyantinlenmişti. Üye numarası 4294'tü.[13]

Ernst Girmann ile beraber, üç yaş büyük ağabeyi Karl, kitabevi sahibi Wilhelm Spannaus (yaş otuz beş), muhasebeci Heinrich Böhme (yaş on dokuz) ve ufak bir işletmenin sahibi olan Rudolf Ernst (yaş otuz üç) de partiye katılmıştı. Başka birkaç kişiyi daha kaydettilerse de bu üyelerin kaydı bulunamadı.[14]

Northeim'daki bu ilk Nazi organizasyonunun kurulmasından hemen sonra 17 Kasım 1922'de parti Prusya'da bütünüyle yasaklandı. Tabii ki Naziler gizlice buluşmaya devam ettiler, fakat üye aidatı toplayamadıkları ve aleni bir şekilde ajitasyon yapamadıkları için parti düşüşe geçti. Hitler'in Kasım 1923'teki "Birahane Darbesi"nden sonra ise Nazi Partisi Almanya'nın tamamında yasadışı ilan edildi. Hitler hapse atıldı ve parti hiziplere ayrıldı; bunun üzerine üye kazanmaktan çok kasvetli doktrinel tartışmalara vakit harcamaya başladılar, hepsinden beteri ise Almanya'nın çok katmanlı krizden çıkması oldu. Enflasyon durdu, politik istikrar geri geldi ve Weimar Cumhuriyetinin istikrarlı dönemi (1924-1929) başladı. Haziran 1924'te Hanover'deki Nazi lideri Northeim'da, ilki "Nazi Programının Temeli olarak Görev", ikincisi ise "Uzmanların Kanıtlarıyla Takas edilen Almanya" konulu iki konuşma yaptı, fakat fazla ilgi

---

[13] BDC, Atken Ernst Girmann, geb. I. VII.96.

[14] Noakes, s. 23; BDC, Akten Karl Girmann, Heinrich Böhme, Rudolf Ernst, Wilhelm Spannaus.

toplayamadık[15] 1924 yılında hizip liderlerinden biri (Nasyonal Sosyalist Kurtuluş Partisinden) Northeim'ı ziyaret etti ve Nazilerin Ernst Girmann'ın sıkı kontrolü altında olduğunu bildirdi.[16]

Hitler hapisten çıktı ve Şubat 1925'te partiyi tekrar kurdu. Hemen ardından Northeim Yerel Birimi 12 üyeyle yeniden kuruldu.[17] Fakat ilk heyecanı yaratan atmosfer o anda mevcut değildi ve parti yerinde saymaya devam etti; sadece Northeim'da değil tüm bölgede durum böyleydi. 1 Ocak 1926'da *Gau* Hanover 1860 üyeye sahipti; bir sene sonra bu sayı 2441 oldu. 1927 ve 1928 yılları boyunca bu *Gau*'nun üye sayısı artış göstermeyerek 2500 kişi civarında kaldı. Ayda ortalama 100 kişi katılıyor ama katılanın yarısı kadar da ayrılan oluyordu; Kasım 1927'de 34 kişi katılmış, 65 kişiyse ayrılmıştı. Nihayetinde büyüme durmuştu veya en azından Nazizmin beslediği zafer umutlarını karşılayacak hiçbir şey yoktu.[18]

Northeim'da da aynı hikâye söz konusuydu. Yıllar geçtikçe üye sayısı azalmaktaydı. Girmann artık Yerel Birimin lideri değildi, yerini bir başka küçük girişimci olan Rudolf Ernst almıştı. Ernst depresyonun ve iflasın eşiğindeydi ve Northeim'dan uzaklaştırılarak Berlin'e gönderildi (1930'da). O zamanlar çekilmiş bir resminde şişman, kalın enseli, kel ve yuvarlak kafalı, Hitler bıyıklı biri olarak görünmektedir.[19] Enerjik değildi. Pek

---

15 Noakes, s. 28-55, özellikle s. 28,35; BDC, Akten Heinrich Böhme; BAK NS 26/141, Wenzel ve Seifert el yazmaları, ayrıca bkz. "Vorträge des Pg. Bruno Wenzel, Hannover, içinde den Jahren 1921-24" *a.g.e.*

16 NSAH, Hann 310 I/A-2, No 172: "NS Freiheitspartei, Landesverband Hannover-Süd, 25. VI. 24."

17 BDC, Akten Ernst Girmann ve Heinrich Böhne; PK, OGN N-10: Grosskundgebungen in Northeim, 1935: OGN an den *Northeimer Beobachter*, 1935. Ayrıca: NSAH Hann 310 I/G-5a ve /A-411; /A-83 II, No.181: OGN an *Gau* Archiv, 25.V.37.

18 Noakes, s. 104-05; BAK, "Slg Schumacher" No 202-I: Geschäftsführer NSDAP an *Gauleitung* Göttingen, 7.I.26; an *Gauleitung* Hannover-Süd, 29.I.26; Geschäftsführer *Gau* Göttingen an die Organisationsabteilung der NSDAP, Münih, II.VIII.26; NSAH, Hann 310 I/A-8 I, No 3-35 ve / A-91, No 1-66: "Mitgliederbestand, *Gau* Hannover."

19 BDC, Akten Rudolf Ernst, geb. 8.V.89; NSAH, Hann 310 I/A-83 II, No 181: OGN an *Gau* Archiv, 25.V.37.

çok Northeimlıya göre Nazi Partisi neredeyse yok olmuştu. Bir Northeimlının tabiriyle ortaya çıkmaları fırtınalı geçmişin bir kalıntısıydı; bu ifade NSDAP'ın, Weimar Cumhuriyetinin sakin geçen orta dönemlerindeki gerçek konumunu ifade etmekteydi.

Fakat bu huzurlu görüntünün ardında bölgede Nazizmin yeniden doğuşunu besleyecek koşullar da gelişmekteydi. Bunalım öncesinde bile orta sınıflar, özellikle küçük çiftlik sahipleri durumlarını sorunsuz görmüyorlardı; bu hissi oluşturansa yükselen vergiler, kısıtlı krediler, modern ekonominin rekabeti ve hükümetin solcuların elinde olmasıydı.[20] Ayrıca geleneksel orta sınıf siyasi partileri kargaşa içindeydi.[21] Northeim'ın çevresindeki bölgede, geleneksel partilerinden kopup başıboş kalan en büyük muhafazakâr oy grubu "Guelph'lere" – *Deutsch-Hannoversche Partei*– ait olandı. Bu, on dokuzuncu yüzyılda kurulmuş, devletin sağ kanadını temsil eden ve tahminen bölücü bir hareketti. Destekçileri genelde "bilhassa en eski *Guelph* topraklarında yaşayan (Northeim çevresini de kapsayan bir alan) taşra orta sınıfıydı; köylüler, dükkân sahipleri ve zanaatkârlar."[22] Şaşırtıcı bir şekilde kayda değer bir desteğe sahiptiler: 1924'te, eski Hanover Krallığını Prusya'dan ayırmak amacıyla Guelphler'in desteğiyle yapılan bir referandumda, Hanover Bölgesindeki oy sahiplerinin tamamının yaklaşık dörtte biri oy kullanmıştı ve 1928'deki *Reichstag* [Parlamento] seçimlerindeyse *Guelph*'ler Northeim İlçe Bölgesindeki oyların yüzde 20,4'ünü almışlardı (1930'da yüzde 5,3'ünü; 1932'de ise 0,5'ini alacaklardı).[23] "Guelph" Partisi gittikçe önemini yitirse de takipçile-

---

[20] Noakes, s. 108 vdğ., "Aşağı Saksonya'da Mittelstand krizi, 1928-30" hakkında detaylı bir analiz verir. Sayfa 118 ve devamında da, 1928'e kadar taşra orta sınıfının siyasi sistemden nasıl uzaklaştığı anlatılmaktadır. O yılın *Reichstag* seçimlerinde DNVP, DHP ve DVP'ye Aşağı Saksonya'dan gelen oylar yüzde 48,4'ten yüzde 31,2'ye düşmüştür, ama yüzde 4,5'lik bir oy oranına sahip NSDAP bu oyları toplayan parti değildir henüz.

[21] *A.g.e.*; ayrıca Larry Eugene Jones, "'The Dying Middle': Weimar Germany and the Fragmentation of Bourgeois Politics" *Central European History*, Cilt 5, Sayı 1 (Mart 1972), s. 23-54.

[22] Noakes, s. 5,112-23,118,149-50.

[23] Günther Franz, *Die politischen Wahlen in Niedersachsen*, 1867-1949, 2. Auflage (Bremen, 1953, s. 164. Ayrıca Noakes, s. 118.

rinin kırgınlığı sürdü. Oyları çöpe gitmişti. Fakat 1929 yılında, en azından Northeim civarındaki köylerde potansiyel bir Nazi seçim bölgesi oluşmaya başlamıştı.

Ayrıca, Naziler hareketsiz geçirdikleri bu yılları propaganda mekanizmalarını geliştirmek için kullanmışlardı ve bu mekanizmaları, artık radikal bir harekete hazır hale gelmiş olan orta sınıfa yönelttiler.[24] 1925-1928 arasındaki dönemde Nazi propagandası genel olarak işçi sınıfını hedeflemekte ve baskın bir Yahudi düşmanlığı içermekteydi. Bu yolla geniş bir bağnaz grubunu toparlamayı başardılar fakat üye sayılarından da anlaşıldığı üzere kitlesel bir hareket için yeterli sayıya ulaşamadılar. 1928'teki ulusal seçimler, 1924'ten beri uygulanan taktiklerin ilk gerçek sınanmasıydı. NSDAP Aşağı Saksonya'da oyların yüzde 4,4'ini aldı. Northeim İlçesindeki oyların yüzde 4,2'si, Northeim'daysa yüzde 2,3'ü onlara gitti.[25]

Üye sayıları ve oy sonuçları çeşitli faktörleri yansıtmakla beraber, toplantılara katılım ve konuşmalara verilen tepkiler, toplantı konularının ve konuşmacıların seçtiği temaların ne kadar etkili olduğunu kesin bir şekilde test etmekteydi. Toplantılara ancak biletle katılınabildiğinden, Naziler katılım kayıtlarını eksiksiz olarak tutabiliyorlardı. Her konuşmacının yarattığı heyecan bir sonraki toplantıyı takip eden gruptan anlaşılıyordu. 1928 seçim kampanyasından sonra *Gau* Güney Hanover Brunswick, toplantılardan elde edilen kârın yetersiz olduğuna karar verdi. Bir yerel lider kendi şehrinde yapılmış beş konuşma hakkında rapor vermişti; bunlardan dördü zarardayken, biri sadece iki mark üç feniklik bir kazanç sağlamıştı (reklam, salon kirası ve konuşmacıya ödenenden sonra elde kalan meblağ). Raporu veren kişi 113.22 RM'lik ödenek istediğinde *Gau* buna büyük tepki gösterdi. *Gau*'nun hedefi Yerel Birimlere para harcamak değil onların etkinliklerinden kazanç sağlamaktı.[26]

---

24 Noakes, s. 105.
25 *A.g.e.*, s. 121; Franz, s. 164.
26 NSAH, Hann 310 I/A-22 I, No 36: Felix Kopprasch an GSHB, 28.X.28.

Böylelikle 1928 yılının sonlarında Nazilerin propagandalarının hedef ve içeriğini değiştirmeleri için güçlü sebepler oluşmuştu ve Hitler'in emriyle bu değişiklik gerçekleştirildi. Yine de işçileri kazanmak için süreğen çaba gösteriyorlardı ve Yahudi düşmanlığından vazgeçmemekle birlikte, artık ilgilerini Nazizme yanıt veren gruplar ve sonuç getiren propaganda temaları üzerinde yoğunlaştırıyorlardı. Yani öncelikli olarak, Weimar Cumhuriyetinin ekonomi politikalarına saldıran, anti-Marksist içerikli bir söylemle küçük işletme sahiplerine, dükkân sahiplerine ve taşra nüfusa hitap ediyorlardı.[27]

Kullanılan metotlara gelince, temel tekniklerde olmasa da vurguda bir değişim vardı. Toplantılarda yapılan konuşmalar hâlâ propagandanın temel aracı olmayı sürdürüyordu; konuşmacılar dinleyicilerin önünde 1925'ten beri geliştirilen yöntemleri kullanmaya devam ediyorlardı. *Gau* elinde, her biri farklı konularda uzman sabit bir potansiyel hatip listesi bulunduruyor ve liderlerin talep ettiği tarihte bu hatiplerin konuşma yapılacak yere ulaşmasını sağlıyordu. Yerel liderler olumlu tepki alacaklarını bekledikleri bir konuşmacıyı ve konuyu seçerlerdi. Yerel liderler konuşmacının yol, konaklama ve yemek masraflarını, ayrıca konuşma başına yaklaşık 10-20 RM olan ücretini karşılamak durumunda olduklarından, gerçekten başarılı olacaklarına inandıkları konuşmalarla ilgilenirlerdi. Toplantının sonundaki kâr veya zarar başarıyı belirlerdi.

Bu sistem yerel düzeyde esneklik ve sabit bir veri akışını sağlıyordu, böylece Nazizm gibi kuramsal bir hareket bile koşullara uymaya oldukça açık bir hal aldı. Hemen her şey enerjik ve becerikli yerel liderlere bağlıydı. *Gauleitung* "hatip bürosu"-nu elinde tutar ama sadece liderlere yönelik ara sıra düzenlenen özel konferanslar dışında yerel organizasyonlara doğrudan destek vermezdi. *Gau*'nun esas olarak yaptığı, Yerel Birimlerde ve bölgelerde iç organizasyonu düzenlemek ve onlardan para toplamaktı.[28] Fakat toplantılardaki konuşmalarla yürütülen bü-

---

[27] Noakes, s. 105.

[28] NSAH, Hann 310 I/A-22 I.

tün bu propaganda sistemi neyin işe yaradığı, neyinse yaramadığına dair oldukça duyarlı bir yapıdaydı; artık sistem kendi kendini düzeltiyordu.

Böylece 1929'un başında, *Gau* Güney Hanover-Brunswick'te Nazi Partisi, alımlayıcı hale geçmiş bir seçmen kitlesi, doğrudan onlara yönelik bir propaganda ve mevcut sıkıntılara incelikle ayarlanmış propagandif bir konuşma sistemi sayesinde büyümeye başladı. 1929'un ilk altı ayında *Gau* 1166 yeni üye kaydederken ayrılan üye sayısı sadece 184'tü; böylece net olarak 982 kişi kazanılmış oluyordu ki bu rakam toplam üye sayısında (2268'den 3250'ye) büyük bir artış demekti.[29]

Northeim'da Nazilerin tekrar dirilişi 1929 yazında başladı. 22 Mayısta dört üye, uyuşuk Rudolf Ernst'in bir şeyler becermesini beklemektense inisiyatifi ellerine almaya karar verdiler. Her pazartesi yarı özel toplantılarda konuşma yapması için Göttingen'den bir Nazi getiriyorlardı. Bu toplantılar Northeim Sığır Mezat Binasında yapılıyordu. Nazi sempatizanı olan bina sahibi onlara karşılıksız bir oda tahsis etmişti. Ernst'in liderliği sürecekti ama artık işler ortak çabayla yürüyecekti. 27 Mayıs-29 Temmuz tarihleri arasında sekiz "tartışma gecesi" düzenlendi. Başta sadece on beş kişilik bir katılım varken, sonraları bu sayı ortalama kırka çıktı; bunların on beşi parti üyeliğine baş vururken daha fazlası *Gau* gazetesine abone oldu. Toplantılar temel Nazi ideolojisi üzerineydi:

27 Mayıs	Neden Kendimize Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi Diyoruz?
3 Haziran	Nazi Partisinin Programı, I. Bölüm.
10 Haziran	Nazi Partisinin Programı, II. Bölüm.
17 Haziran	Faiz Köleliğini Ortadan Kaldırmak
1 Temmuz	Uluslarüstü Güçler.
8 Temmuz	Sion Bilgeleri Protokolü.
22 Temmuz	Nazizm, Liberalizm ve Marksizm.
29 Temmuz	Young Plan.

[29] *A.g.e.*, / A-24: Mitgliederbestand. Bu arada *Gau* sınırları değiştiğinden rakamlar, yukarıdaki rakamlarla aynı değildir.

Son toplantıdan sonraki gün Rudolf Ernst *Gauleiter*'e sevinç dolu bir rapor yolladı ve propaganda broşürleriyle, başvuru formlarının yanı sıra (artık Yerel Birim olmak için gereken asgari rakamın yani on beş üyenin üzerine çıktıklarından) Northeim'a tekrar Yerel Birim statüsü verilmesini istedi.[30] Wall Street'teki borsa faciasından üç ay önce Nazizm Northeim'da kendi üyelerinin inisiyatifiyle hayata dönmüştü.

İki istisna dışında (bir makinist ve bir şoför) yeni üyelerin tamamını küçük işyeri sahipleri ve zanaatkârlar oluşturuyordu ve çoğu yirmili yaşlardaydı.[31] Partiye, mensup oldukları orta sınıfın yeteneklerini ve gençlik dolu enerjilerini taşımışlardı. *Gauleitung*'dan sürekli olarak konuşmacı talep ediyor ve Nazi Partisinin bir Yerel Birimi olarak nasıl faaliyet göstereceklerine dair bilgi istiyorlardı. *Gauleitung* artan talep nedeniyle programlarının çok sıkışık olduğunu belirtmekle birlikte konuşmacı talebine elindeki mevcut konuşmacılarla yanıt vermiş ve bir Yerel Birim için gereken formları ve talimatları içeren bir dosya göndereceğine söz vermişti. Konuşmacılar gelmiş fakat dosya sonbaharın sonlarına dek gönderilmemişti ve o zamana dek Yerel Birim kendi başının çaresine bakmıştı.[32] Ekim ayına dek Northeim Yerel Birimi yirmi dört yeni üye kaydetmiş, buna karşılık, taşındığı veya üye aidatlarını ödemediği için birkaç üyesini kaybetmişti.[33] Kasımda on altı yeni başvuru daha aldıklarında Yerel Birim panik içinde propaganda afişleri istemekteydi (*Gau* elinde afiş olmadığını ve kendi başının çaresine bakmalarını söylemişti).[34] Birimin 11 Kasımda düzenlediği halka açık bir toplantıya (Alman İşçilerinin Marksist İhaneti), 22.90 RM ödeyerek, 120 kişi katıldı. Toplantıya katılanların al-

---

30 *A.g.e.*, /A-29 I, No. 123: Versammlungsberichte OGN, 30.VII.29, No: 124-25: OGN an GSHB, 25. VH.29.

31 *A.g.e.*, / A-27 II, No 276: Ortsgruppe Göttingen an *Gauleitung* Hannover, 19.VI.29 ve No. 279: ditto 6.VII.29.

32 *A.g.e.*, /A-29 I, No 101-122: yazışmalar, OGN ve GSHB, 14.VII.29 – 26.X.29.

33 *A.g.e.*, No 95-114: yazışmalar, OGN ve GSHB, 24.IX.29 ve 2.XI.29.

34 *A.g.e.*, No 91-93: yazışmalar, OGN ve GSHB, 12-25.XI.29.

tısı Nazi Partisine üye olmaya karar vermişti.[35] Fakat bu zamana dek Yerel Birimin dosyaları hâlâ bir düzene girmemişti ve üyeler *Gauleitung*'dan yana yakıla, konuşmacı ve organizatör olarak hizmet verecek kalıcı bir eleman istiyorlardı.[36] Rudolf Ernst'in işi başından aşkındı ve diğer hepsinin de bütün gün çalıştıkları işleri vardı.

Böylece 1929'un sonlarına doğru, sadece beş üyenin olduğu ve hiçbir toplantının yapılmadığı geçen aralık ayından bu yana işler hayli değişmişti. Bu haliyle bile Northeim'daki Nazi hareketi kitlesel bir hareket olmaktan uzaktı. Bir toplantıya 120 kişi toplamak büyük bir başarı olmakla beraber Hitler'in fikirlerini, ekseriyetle Nazileri hâlâ önemsemeyen Northeimlıların geri kalanına ulaştıracak bir başarı değildi.

Nazilerin çabaları ise tam aksini hedefliyordu bu yüzden yeni Yerel Birim Nazi fikirlerim dur durak bilmeden halkın önüne sürmekteydi. 1930'un ilk aylarında NSDAP yaklaşık her iki haftada bir, "Büyük Uluslararası Kapitalistlerin Faiz-Kölesi Alman İşçileri" veya "Nasyonal Sosyalist Devlet İçinde Orta Sınıf Nasıl Korunur?" gibi konu başlıklarıyla tanıtılan toplantılar yapıyordu. Nazi toplantılarının çoğunda olduğu gibi bu toplantılara da dışarıdan bir konuşmacı katılıyor, konuşmanın sonunda bir tartışma oluyor ve toplantıya katılanlardan 30 fenik (iki ekmek parası) giriş parası almıyordu. Toplantılar, Sosyalistlere göre Nazilerin "herkesin elindeki kendine" sloganına örnek oluşturarak, Northeim Sığır Mezat Binasında düzenleniyordu. Bunun yanı sıra salon Nazilerin ihtiyaçlarını tamı tamına karşılamaktaydı. Kirası ucuzdu, Nazilerin taşra halkıyla bağlantılarını vurguluyordu ve katılım az olduğunda bunun göze çarpmasına el vermeyecek ölçüde küçüktü. Bu önemli bir özellikti çünkü 1930'un ilk aylarında toplantılara katılım nispeten düşük olmaya devam ediyordu.[37]

---

[35] *A.g.e.*, / A-27 II, No 214; Monatsbericht, OGN.

[36] *A.g.e.*, / A-29 I, No 81-86: yazışmalar, OGN ve GSHB, 21.XI.29-18.XII.29; /A-27 II, No 147: GSHB an Bezirk Göttingen, 14.XII.29.

[37] "Erhardt Knorper", "Heinrich Lamme", Carl Querfurt ve Wilhelm Spannaus ile röportajlar; Ayrıca NNN: 16.I.30, 15.II.30, 26.II.30, II.III.30; GGZ: 17.I.30, 16 & 27.II.30; 2 & 15.III.30.

Fakat toplantıların hiçbir etkisinin olmadığı da iddia edilemezdi çünkü Naziler için bir imaj yaratılmasına katkıda bulunuyordu. Ortalama bir Northeimlının bakış açısına göre Naziler güçlü, gayretkeş, kendini adamış ve genç insanlardan oluşuyordu. Bir ev hanımı bunu net bir şekilde şöyle ifade etmiştir:

> NSDAP'ın mevkileri genç insanlarla doluydu. Tüm bu ciddi insanlar partiye sosyal adalet yanlısı ve işsizlik karşıtı oldukları için katılmışlardı. Naziler etraflarına bitmez tükenmez bir enerji yayıyorlardı. Ortalıkta hep bir gamalı haç görebilirdiniz, ya Nazilerin dağıttıkları broşürlerin üzerinde ya da boyayla çizilmiş olarak kaldıranlarda. Her ne kadar partinin bünyesinde çokça sorguladığım şeyler olsa da yaydıkları güç duygusuna kapılmıştım.[38]

Yani süreğen Nazi faaliyetlerinin bir işlevi de, Northeimlılara, Nazilerin savundukları fikirlere gerçekten inandıklarını göstermekti. Fakat kimdi bu Naziler? 1930'da Northeimlıların çoğu bu soruya cevap vermekte zorlanırdı zira Naziler kişi olarak halkın gözü önünde değillerdi. Yine de Northeimlıların çoğunun Hitler'in partisine üye olduklarını bildiren birer kimliği vardı; Broad Caddedeki bir kitabevinin sahibi olan Wilhelm Spannaus. Wilhelm Spannaus Northeim'ın köklü ailelerinden birine mensuptu; şehirdeki ilk kitabevini açan babasıydı. Ağabeylerinden biri I. Dünya Savaşına katılmış ve hayatını yitirmişti; bir diğer ağabeyi ise üniversitede hocaydı. Wilhelm 1912-1921 yılları arası Güney Amerika'da yaşamış, bu süre içinde oradaki bir Alman lisesinde öğretmenlik yapmış ve sonra da geri dönüp kitabevini devralmıştı:

> Renanya eyaletindeki Spartakistler ayaklanmasının hemen sonrasında Almanya'ya döndüm; geldiğim trenin neredeyse tüm pencereleri kırıktı ve enflasyon inanılmaz oranda yükselmişti.

[38] Maria Habenichts ile röportaj.

Almanya'dan gücünün zirvesindeyken ve Wilhelm Reich'ının şanı içerisindeyken ayrılmıştım. Ve geri döndüğümde anavatanımı Sosyalist bir cumhuriyetin harabesi halinde buldum.[39]

Yurtdışında geçirdiği yıllarda Spannaus, Houston Stewart Chamberlain'in yazılarına hayranlık duymaya başlamıştı. Münih *Putsch*'undan[卐] hemen önce, bir edebiyat söyleşisinde Chamberlain'in Hitler için "gözlerim kapalı takip edeceğim adam" dediğini işitmiş ve nihayetinde Northeim'da NSDAP'ın ilk üyesi olmuştu.

Wilhelm Spannaus Northeim'da çok sevilirdi. İnce yapılı, canlı biriydi; kibar, sevecen ve arkadaş canlısı olmakla beraber insanların saygısını kazanacak kadar düşünceli ve mesafeliydi. Şehir halkının hayran olduğu pek çok yazar ve şairle tanıştığından ve Northeim Konferans Cemiyetinin başkanı olduğundan kitabevi şehrin entelektüel merkeziydi. Ayrıca Lutherci kilisenin seçkin bir üyesiydi. "Wilhelm Spannaus sırtında ağır bir sorumluluk taşıyor, çünkü NSDAP'a katılan pek çok insanın örnek aldığı kişi oydu" diye belirtmiştir bir Northeimlı. "İnsanlar 'eğer o içindeyse, orası doğru yer olmalıdır' diyorlardı."[40]

O zamanlar Northeimlılar bölgelerindeki Nazilerin kimler olduklarını bilmiyorlardı. 1930 Ocağında Yerel Birimin 58 üyesi vardı fakat bunların çoğu Northeim civarındaki köylerde yaşıyordu.[41] Bu aylarda Nazilerin esas olarak çoğaldığı yer taşraydı. Ocak 1930'da Northeim Bölgesinde Nazilerin 230'dan fazla üyesi vardı, bunların çoğu Yerel Birime dahil değillerdi ama konuşmacı isteyip duruyorlardı.[42] Yerel Birimin üye sayısı

---

39 Wilhelm Spannaus ile röportaj.

卐 Putsch: Münih Darbesi, Birahane Darbesi –çn.

40 Thomas Galland ile röportaj; ayrıca BDC, Akten Wilhelm Spannaus, geb. 29.XII.87. *Parteistat.* 1939 yılının *Erhebung*'u parti numarasını 4274 olarak bildiriyor.

41 NSAH, Hann 310 I/A-58 I, No 83: OGN an GSHB, 18.I.30.

42 *A.g.e.*, /A-28 I, No 79: OGN an GSHB, 18.XII.29. Son derece iyi bir istihbaratı olan polis teşkilatı, 2 Ocak 1930'da Northeim Yerel Birimi üye sayısını 50-55, ilçenin tümündeki üye sayısınıysa 232 olarak bildirmiştir: *a.g.e.*, 122a/XI/79, No 87: "Nachweisung der Ortsgruppen der NSDAP im LKP-Bezirk Hannover." Ayrıca *bkz. a.g.e.*, 310 I/A-58 II, No 58-59: yazışmalar, OGN&-GSHB, 4-6.III.30.

da sabit değildi. Her ay bir dolu üye katılır ama katılanların yarısı kadarı da ya üyelik aidatlarını ödemediklerinden ya da başka yere taşındıklarından ayrılırdı.[43] Bunları takip etmek Yerel Birim lideri Rudolf Ernst'in ve gönüllü çalışan yardımcılarının kapasitesini aşıyordu. Israrcı isteklere dayanamayan *Gau* sonunda, Şubat 1930'da, Northeim İlçesine yönetici müdür sıfatıyla bir Nazi atadı (müdürün aylık 100 RM olan maaşını Northeim Nazileri ödeyeceklerdi) fakat atanan müdür beceriksiz çıktı ve Nisan ayında işten çıkarıldı.[44] Sonunda Northeimlılar kendi içlerinden birini, *Gauleiter*'in mayısta "İlçe Lideri ve Yerel Birim Lider Vekili" atadığı Walter Steineck'ı bu göreve getirdiler. Ernst Girmann, Steineck'in Northeim'daki yardımcısı konumuna getirildi; Steineck daha kazançlı olan ilçeye odaklanırken, Girmann da şehrin organizasyonunu etkin bir şekilde yönetti.[45]

Walter Steineck da bir başka "yabancı"ydı (1889'da Dortmund'ta doğmuştu). Haziran 1929'da Northeim Yerel Biriminin yeniden kuruluşu sırasında Nazilere katılmıştı. Tarım araçları satıyor ve satış yapmak için düzenlediği geziler vesilesiyle taşra hinterlandını iyi tanıyordu. Bu yüzden ilçe lideri olmaya uygun biriydi; iş tecrübesi sayesinde toplantıların organizasyonunda, Nazi propaganda materyallerinin dağıtımında, üye kayıtlarının ve görev çizelgelerinin takibinde etkin olabiliyordu. Hem *Gau* hem de Yerel Birim çalışmasından memnundu, ayrıca kendi işinden yeterince kazandığından NSDAP'tan ayrı-

---

43 *A.g.e.*, / A-58 II, No 50: GSBH an OGN, 29.III.30 ve /A-83 II, No 222; OGN (ayrılan üyelerin listesi), Ağustos 1930.

44 *A.g.e.*, / A-58 II, No 74 GSBH an OGN, 12.II.30 ve no 40: OGN an GSHB, 16.IV.30.

45 *A.g.e.*, No 32: GSHB an OGN, 24.V.30; / A-83 II, No 181; OGN an *Gau* Archiv, 25.V.37. Ernst resmen kovulmuş ve Steineck'in ataması 1 Temmuz 1930'da kalıcı hale getirilmiştir. Yaşadığı buhranın ardından toparlanan Ernst, 1931 yılında Northeim'a geri dönmüş ve ilçe lideri olma çabasına girmesine yol açacak şekilde boş yere heyecanlandırılmıştı. Ama ilçe liderliği yerine "hücre lideri" gibi daha önemsiz bir pozisyona getirilmiş ve olaylarda daha önemli rol oynayamamıştı. Bkz. *a.g.e.*, / A-47, No 125-126: Steineck-Maul yazışmaları, I.XII.31.

ca maaş almıyordu.[46] Öte yandan Northeimlılar Steineck'i pek tanımıyorlardı. Girmann'ı babasının hırdavat dükkânından ve 1930'da partiye katılmış olan Hermann Denzler'i de şehirde esnaflık yaptığından dolayı tanıyorlardı. Otuz yaşındaki Denzler, Broad Caddesindeki ufak bir manifatura dükkânının sahibiydi. I. Dünya Savaşının son yılında prestij sahibi Koruma Alayında görev almıştı ve Nazi olduktan kısa bir süre sonra Fırtına Birliğine katılıp onların Northeim lideri olmuştu. Daha sonra SS lideri olup nihayetinde de Gestapo'ya katılacaktı.[47] Hem görünüşü hem davranışları bir kabadayı gibiydi; şehir halkı onu, saldırgan tavırlarından rahatsız oldukları Ernst Girmann ile bir tutardı. Northeimlılara göre bu tiplemeler Nazi hareketinin uç kanadıydılar. Fakat Nazizm Northeim'da ani bir gelişim gösterdiğinden, başlangıçta halkın çoğunluğu gerçek Nazilerin kimler olduğunu ayırt etmekte güçlük çekiyordu. En kolayı, hareketi Wilhelm Spannaus gibi ciddi bir isimle özdeşleştirmekti; onu herkes tanırdı.

Peki Wilhelm Spannaus gibi adamları Nazi hareketinin içine hangi fikirler çekmişti? Northeimlılar için NSDAP öncelikle anti-Marksist bir partiydi.[48] Marksizm denince bir Northeimlının aklına gelen şey olasılıkla, şehirdeki son seçimlerde 5372 oydan sadece 28'ini alan komünistler olamazdı. Northeim'daki "Marksist" parti, Sosyal Demokrat Parti –SPD– yani Sosyalistlerdi. Sosyalistler Northeim'daki hâkim siyasi güçtü. 1928 seçimlerinde toplam oyun yaklaşık yüzde 45'ini, yani diğer üç büyük partinin toplam oyundan fazlasını almışlardı.

SPD'nin devrimci bir parti olmaması (tersine statükoyu koruma yanlısıydı) ve "Marksist"liğinin sadece lafta kalması şehir halkının pek umurunda değildi. Sosyalistler kızıl bayrak taşır, Enternasyonal'i söylerlerdi. Almanya'nın parlak dönemlerinde onlara karşı kanunlar çıkarılmıştı. 1918'de yaşanan yıkımla özdeşleştirilmişlerdi. Proletaryayı, pis pis kokan işçileri ve sakin

46 BDC, Akten Walter Steineck, geb. 14.VIII.89.
47 *A.g.e.*, Akten Hermann Denzler, geb. 31.III.00.
48 Maria Habenichts ile röportaj.

durmaktan hoşlanmayan işsizleri temsil ederlerdi. Marksizmi ve sınıf mücadelesini savunurlardı. Belediye Meclisindeki liderlerinin olmadık işleri vardı; "yağcı," "sendika sekreteri" "takipçi" gibi. Onlarla gündelik hayatta karşılaşmazdınız ama yine de alıngan, saldırgan ve talepkâr halleriyle Belediye Binasındaydılar. Bu radikal eşitlik havarilerine muhalefet yapmak bunalım döneminde en önemli meselelerdendi.

Tüm bunlar, Nazilerin gayet net bir şekilde anladığı orta sınıf düşünme tarzının unsurlarıydı. Sosyalistler kendi adlarına Nazizm tehdidini oldukça erken fark ettiler. Sosyalistlerin milis örgütlenmesi *Reichsbanner*, 1930 Martındaki Northeim İlçe konferansında "NSDAP'ın haydutça tavırlarına... karşı enerjik direniş"e çağıran, eyleme geçmeyi talep eden, "aksi halde yoldaşların bu işi kendi bildikleri yolla halledeceğini" açıklayan bir bildiri sundu.[49] Bundan bir ay sonra Reischsbanner, sendikalar, SPD ve ufacık Demokrat Parti bir araya gelerek, Nazilere karşı muazzam bir gösteri organize etti. Gösteri kapsamında bir dizi yürüyüş, Market Meydanında bir miting ve dev atış salonu *1910'er Zelt*'de "Diktatörlük mü, Demokrasi mi?" başlıklı bir konuşma vardı. Gösterinin 27 Nisan Pazar günü yapılması kararlaştırıldı. Bu tam da Nazilerin beklediği şeydi. Sosyalistlerin gösterinin duyurusunu yapmalarından üç gün sonra, NSDAP'ın Northeim Yerel Birimi, Sosyalistlerin gösterileriyle aynı günde yapılacak bir dizi etkinliğin duyurusunu yapmaya başladı: Bando eşliğinde bir yürüyüş, ardından Market Meydanında bir miting ve bir Nazi milletvekilinin de katılacağı "Sığır Mezat Halinde Dev Bir Toplantı." Üstüne üstlük Nazilerin programı SPD'nin programıyla bire bir çakışıyordu; her iki yürüyüş de öğleden sonra birde, Market Meydanındaki konuşmalar da ikide başlayacaktı.[50]

Böylesi bir karmaşayla polisin baş edebilmesine imkân yoktu. Daha önceki şiddet olayları nedeniyle Prusya Hükümeti her türlü açık hava toplantısını ve siyasi nitelik taşıyan yürüyüşleri

---

49 VB: 26.III.30 (Reischsbanner'ın Northeim İlçe Konferansı Bildirgesi).
50 NNN: 16 & 19.VI.30.

üç ay boyunca yasaklamış ve bu yasak tam 30 Mart 1930'a dek sürmüştü.[51] İki duyurunun da yapıldığı hafta iki çatışma patlak verdi. Market Meydanınındaki bir meyhanenin önünde çıkan ilk olayda on tane Naziyle Sosyalistlerin kısa süren bir kavgaya tutuşması sonucu bir kişi ambulansla hastaneye kaldırıldı. Şehrin üst kısmındaki ormanda çıkan diğer kavgaya on bir kişi karışmış ve birinin burnu kırılmıştı[52] Bu gergin durum nedeniyle polis 27 Nisanda yapılması planlanan iki mitingi de yasakladı.

Bu durum Nazilere yeni bir açılım sağladı. Üzerine "Trotz *Verbot-Nicht Tot!*" (Yasağa Rağmen Ölmedik) yazılı bir pankartla, mitingin planlandığı gibi gerçekleşeceği ama Northeim'dan iki mil ötede bir köyde yapılacağını duyurdular. Naziler bu toplantıyı tüm bölgeden topladıkları iki binden fazla kişiyle yaptılar. Fırtına Birliği, GGZ'nin "Nazi fikirlerinin etkileyici bir şekilde kabul edilmesi" olarak tanımladığı sekiz yüz kişilik bir yürüyüş yaptı. Etkinlikten sonra Fırtına Birliğinin üç kamyon dolusu neferi Northeim'ı bir baştan bir başa dolaşıp broşür dağıttı.[53] Bu kadar hızlı bir organizasyon yeteneği sergileyerek Naziler sırf Sosyalistlerin toplantısını engellemekle kalmadılar, bunun yanı sıra medyada öne çıktılar ve hem sayıları hem de kararlılıklarıyla Northeimlıları "güçlü bir şekilde etkilediler." Naziler öyle bir havaya girmişlerdi ki keyiften kavga çıkarmak istiyorlardı; ertesi günkü İlçe Meclisi toplantısında Sosyalist konuşmacının sözünü, neredeyse yumruk yumruğa kavga çıkmasına neden olacak kadar çok kez alaycı tavırlarla kestiler. Nazi imajı kendini Northeim'a yansıtmaktaydı. Belki de bu nedenle 1930 1 Mayısı Northeim'da hararetle kutlandı. Bütün sektörlerden katılan işçiler, özellikle demiryolu işçileri, saflar halinde, şehri boydan boya kateden yürüyüşe katıldılar. İçtiler, konuşmalar yaptılar ve tabii büyük bir duygusallıkla Enternasyonal'i söylediler.[54]

51 NNN: 20.III.30.
52 NNN: 22.IV.30.
53 GGZ: 26 & 29.IV.30; NNN: 28.IV.30.
54 NNN: 29.IV.30; VB: I. V. 30.

Nazizmin öne sürdüğü ve Northeimlıların o günlerde iyice anladığı ikinci fikirse, Nazizmin ateşli bir vatanseverlik ve doymak bilmez bir militarizm talep ettiğiydi. Şehirdeki milliyetçi sosyal organizasyonların sayısının ve doğasının da gösterdiği üzere bu fikir saygınlık kazanmanın ilk adımıydı. Northeimlıların bu değerleri ne derece benimsediğinin ispatı Mareşal von Mackensen'in Mayıs 1930'daki ziyareti nedeniyle yapılan görkemli etkinliklerdir. Bu ziyaretin sebebi Northeim'ın "Milis Kuvvetleri ve İhtiyat Erleri Derneği"nin on dördüncü yıl kutlamalarıydı.

17 Mayıs sabahı özel bir trenle gelen Mareşal, Northeim istasyonunda yaklaşık bin kişi tarafından karşılandı. Northeim şehir bandosu etkileyici bir marş çalarken küçük bir kız çocuğu Mareşale çiçek verdi. Üniformaları içinde platforma dizilmiş olan emekli subay ve gazi cemiyetleri mensuplarını selamladıktan sonra Mareşal beyaz bir ata bindi ve peşindeki bandonun ve komşu şehirlerden temsilci gruplarının da katıldığı cemiyetlerin eşliğinde Market Meydanına yürüdü. Geçeceği yolun iki tarafına kalabalık insan grupları dizilmişti. Evler eski imparatorluğa ait renklerle süslenmiş ve Market Meydanına giden yola güller dökülmüştü. Güçlü bir ordunun gerekliliğine dair yaptığı sert konuşmanın ardından herkes *Deutschland über Alles*'i söylemeye başladı. Etkinlik üç gün boyunca süren yürüyüş ve festivallerle devam etti.[55]

Hâlâ 27 Nisanda Sosyalistlere karşı kazandıkları galibiyetin etkisinde olan Nazilerin gösterileri bile bu gösterinin ihtişamıyla boy ölçüşemezdi. Mareşalin gelişinden bir gün önce Naziler, Sığır Mezat Halinde olağan küçük toplantılardan birini daha yapmışlardı. Bu sefer konu, "Northeim'da Neler Oluyor? Kafa Karıştıran Gazete Haberleri, Kasıtlı Hatalar ve 27 Nisan Mitinginin Yasaklanması" idi.[56] Mayıs ve haziranın takip eden haftalarında Naziler işsizlik, "Sion Bilgeleri Protokolü" ve Almanya'da

[55] NNN:17 & 19.V.30; GGZ:18.V.30.
[56] GGZ: 16.V.30.

gençlik konulu toplantılarına devam ettiler.[57] Fakat bu tip toplantılar halkı etkilemek için gereken tartışma ve ihtişam kıvılcımından yoksundu.

1930'da Prusya İçişleri Bakanlığı Alman hayatını kemiren şiddeti kontrol altına alabilmek için çeşitli önlemler almaya çalışıyordu. Sokak kavgalarının esas kışkırtıcıları Hitler'in Kahverengi Gömleklileri, yani SA'lardı.[*] Gömlekleri önem taşıyordu çünkü giyeni imliyor ve dolayısıyla dışarıya karşı bir provokasyon unsuru oluşturuyordu. Bu nedenle 1930'da Prusya'da siyasi grupların üniforma giymesi yasaklandı. Bu durum Nazilere yeni bir propaganda silahı sağladı. Haziranın son haftası Northeim NSDAP'ı Prusya'daki üniforma yasağını protesto etmek için komşu şehirlere bir yürüyüş düzenledi. Yaklaşık dört yüz SA'lı (hepsi de kahverengi yerine beyaz gömlekler giymişti), Northeim'ın on mil uzağındaki daha büyük bir kasabadan gelen özel bando birliği eşliğinde yürüyüşe geçti. Market Meydanında Hamburg'tan getirilen bir Nazi hatip "Kelleler Yerlere Yuvarlanacak" sloganı etrafında iğneleyici bir konuşma yaptı. Öğle sonrasının geri kalanı Sığır Mezat Salonundaki konuşmalara ayrıldı[58]

Bu etkinlikler sosyalistleri harekete geçirdi. SPD, *1910*'er *Zelt* salonunda, 26 Haziranda yapılacak "Nasyonal Sosyalistlerin Suçları" konulu bir toplantıyı finanse etti. Binden fazla insan NNN'nin Nazilerin "objektif ve sakin" analizi diye adlandırdığı konuşmayı dinledi. Bazı atışmalar olmakla beraber şiddet olayı yaşanmadı ve bir Nazi ortalığı karıştırmaya çalıştığında, NNN'nin ifadesine göre, "geçmişi referans gösterilince kolaylıkla saf dışı bırakıldı." Bu olay Nazilere dokunmuş olacak ki hemen ertesi gün SPD'nin konuşmacısına saldıran bir sayfalık bir bildiri dağıttılar.[59]

---

[57] GGZ: 25.V.30; 1&14.VI.30.

[*] Sturmabteilung, "Fırtına Birliği" anlamına gelmekle beraber yaygın olarak Fırtına Birlikçileri olarak bilinirler.

[58] GGZ: 22.VI.30; 1 & 2.VII.30; NNN: 30.VI.30.

[59] NNN: 23, 25 & 27.VI.30; VB: 27 & 28.VI.30.

Nazilerin üniforma yasağına karşı yaptıkları gösterinin sonucunda ortaya çıkan ikinci bir olay, Sosyalistlerin Nazi tehdidini ne kadar ciddiye aldıklarını gösterdi. Northeim'ın Emniyet Müdürü Vekili, Şehir Meclisinin Sağ kanat lideri olan Senatör Wilhelm Mahner'di. Nazi konuşmacının "kellelerin yerlerde yuvarlanacağı" sözünü verdiği Market Meydanındaki toplantıda o da vardı. Northeimlı Sosyalistler, Mahner'in konuşmacıyı, insanları şiddete kışkırttığı için tutuklatması gerektiğini düşünüyorlardı. Mahner'in bunu yapmaması Nazizmi kısmen de olsa desteklediğinin göstergesi olarak kabul edildi. Bunu takiben Reischsbanner sırf bu olay için halka açık bir toplantı düzenleyip, Prusya İçişleri Bakanına ve eyalet başkanına (şansa her ikisi de sosyalistti) bir şikâyet yollamayı kararlaştırdı. Böylece bölge otoriteleri Mahner'in polislik yetkilerini elinden aldılar ve onun yerine Şehir Meclisindeki SPD kanadı lideri Senatör Carl Querfurt atandı.[60]

Hemen hemen aynı zamanlarda *Volksblatt*, Nazilerin saldırgan ve acımasız davrandığını gösteren olayları haber yapmaya başlamıştı. Örneğin Northeim'daki yürüyüşte kortejde yürüyen bazı SA milislerine "koyun sürüsü gibi" göründüklerini söyleyen bir Nazi liderine gülen izleyiciler tehdit edilmişti. Daha sonra, şehre doğru otostop çeken Northeimlı bir Nazinin şoföre silah çektiği, havaya iki el ateş ettiği ve şoför polis çağıramadan kaçtığı haberini verdiler.[61] Yani 1930 *Reichstag* seçim kampanyasından önce bile Northeim'daki siyasi hava hayli gergindi ve Nazilerle Sosyal Demokratlar arasındaki sınırlar net bir şekilde çizilmişti.

Sosyalistler uzun zamanlar içinde bir seçim yöntemi oluşturmuşlardı; 1870'lerden beri Northeim'da seçim kampanyalarında mücadele etmekteydiler. Yöntem, etkileyici mitingler ve toplantılarla işçilerden sağlam bir cephe oluşturmak ve çevredeki seçmen gruplarına da SPD'nin sağlam, etkin ve sorumlu-

---

60 VB: 6 & 19.VII.30; NNN: 5.VII.30; 29.VIII.30.
61 VB: 9 & 24.VII.30.

luk sahibi bir parti olduğunu ispat etmekti. 1930 Ağustosunda Eylül *Reichstag* seçimi kampanyaları başladığında, SPD kampanyanın başlangıç tarihinin 8 Ağustos Anayasa Günü tatiliyle çakışması avantajından faydalandı. Bu Weimar Cumhuriyetinin en önemli festivaliydi ve Sosyal Demokratlarla özdeşleştirilmişti.

Reischsbanner, 1930 yılının daha Haziran ayında, bu günü kutlamak için meşalelerle bir yürüyüş ve *1910'er Zelt* salonunda bir dans düzenleyeceğini duyurmuştu. Ayrıca diğer organizasyonlara Anayasa Gününü desteklemeleri için bir tür baskı uyguladılar; katılmayı reddeden gruplar halk önünde kınanacak, katılanlara "onur belgesi" verilecekti. Geniş katılımı garantilemek için öğretmenlerin ve öğrencilerin katılımı zorunlu kılındı. Meşalelerle yapılacak yürüyüşte sekiz yüzden fazla meşale vardı, ayrıca Askerler Derneğiyle Deniz Kuvvetleri Cemiyeti de dahil olmak üzere yirmi bir cemiyet yürüyüşe katılmıştı. NNN'in kelimeleriyle "Northeim'da kutlanan gerçekten başarılı ilk Anayasa Günüydü."[62]

SPD yasama cephesinde de aktifti. Haziran 1930'da Northeim'da 272 kayıtlı işsiz vardı ve bu durum açıktan Sosyalistlerin ilgi alanına girmekteydi. Bu yüzden Sosyalistler Şehir Meclisine sınırlı kamu işleri projesi için somut öneriler ve dilekçeler sundular. Ağustosta tüm bu çabalar meyvesini verdi. Meclis SPD'nin programım onayladı ve bazı caddelerin uzatılması, bir oyun parkı yapılması ve "evsizler" için acil durumlarda kullanılmak üzere iki sıra daha baraka inşa edilmesi için fon ayırdı.[63] Artık SPD seçim kampanyasına girebilir ve Nazi demagojisini kendi yapıcı eylemleriyle dengeleyebilirdi.

Bu durum, seçim kampanyasıyla beraber giderek daha da aktifleşen Naziler için önemliydi. 10 Ağustosta dışarıdan bir konuşmacının katılıp "On Bir Yıl Cumhuriyet-On Bir Yıl Kitlesel Sefalet" başlıklı bir konuşma yaptığı ilk seçim toplantıla-

62 VB: 7.VII.30; 25 & 26.I.31; NNN: 26.VI.30; 5,9, & 12.VIII.30.
63 NNN: 15 & 20.VIII.30; 26.IX.30.

rını yaptılar. Bir hafta sonra bir *Gauleiter*'in konuşma yaptığı "Verginin Son Meteliğine Kadar" konulu ikinci Nazi toplantısı yapıldı. Bu toplantıya o kadar yoğun bir katılım oldu ki, katılımcıların bir kısmı Sığır Mezat Salonunun kapısından dönmek zorunda kaldı. Beş gün sonra, Prusya Parlamentosundan bir parlamenterin katıldığı ve herkesin ayakta izlediği bir toplantıyı, bir hafta sonrasında bir başka toplantı izledi.[64]

Sosyal Demokratlar daha az seçim toplantısı düzenlemekle beraber yaptıkları miting ve toplantıları daha etkileyici kılmaya çaba sarf ediyorlardı. 24 Ağustosta SPD, Reischsbanner'ın altı yüz milisinin Market Meydanında dört kol halinde dizildiği bir "İlçe Partisi Festivali" düzenledi. Yapılan sayısız konuşmanın ardından Northeim'i baştan başa kat eden ikinci bir yürüyüş daha düzenlendi; bu yürüyüşe 1200 kişinin yanı sıra beş tane de bando katılmıştı. Yürüyüş bir bira bahçesinde konuşmalar, şarkılar, akrobatik gösteriler ve akşam da dansla son buldu. 10 gün sonra SPD *1910'er Zelt*'de ikinci bir kitlesel miting düzenledi. Katılım sadece 20 fenikti (işsizlere bedavaydı) ve salon tıka basa doluydu. Sosyal Demokrat politikaları savunup, Nazilere saldıran birkaç konuşma yapıldı; toplantıda, yuhalanabilecek birkaç Nazi de vardı.[65]

Diğer partiler bu kadar gayretli değildi. Alman Milliyetçi Parti küçük çaplı tek bir toplantı düzenledi. Temel propaganda araçları GGZ'ydi; seçimden iki hafta önce Alfred Hugenberg ve DNVP[卐] için günde en az beş reklam verildi. Seçim arifesinde gazete neredeyse tamamıyla Milliyetçi Parti propagandasıyla doluydu. Örneğin birinci sayfanın tamamında Hugenberg'in bir resmi, partinin onuruna bir şiir ve oyları DNVP'ye verme çağrısı vardı. Seçim reklamları için Halk Partisi de NNN'yi epeyce kullanmıştı; seçimden üç hafta öncesinden itibaren her gün en az bir ilan vermişti bu gazeteye. DVP'nin[卐卐] genel çizgi-

64 GGZ: 9,15,21 & 25.VIII.30; NNN: 18,23, 25 & 30.VIII.30.
65 NNN: 18 & 25.VIII.30; 2 & 4.IX.30.
卐 Deutschnationale Volkspartei (Alman Milliyetçi Halk Partisi)
卐卐 Deutsche Volkspartei (Alman Halk Partisi)

si "Düzen, yasa, ahlak ve birlik" ilkeleriyle ifade ediliyordu ve bu yolla hem SPD'ye ("bunalıma sebep olduğu" için) hem de Nazilere ("yıkıcı radikalizmleri" yüzünden) saldırdılar. Bu aynı zamanda DVP'nin seçim kampanyası boyunca düzenlediği tek toplantının da konusuydu. Bu toplantıda Naziler ağır ifadelerle eleştirildi ve Halk Partisi, Gustav Stresemann'ın[卐] ruhunu taşıyanların oluşturduğu bir parti ve orta sınıfın sağlam çekirdeği olmakla göklere çıkarıldı. Toplantıya sakin ama kalabalık bir grup katıldı.[66] Diğer bir seçim toplantısı ise artık tarihe karışmış Demokrat Partinin reaksiyoner takipçisi *Staatspartei*'nin himayesinde gerçekleşti. Konuşmacı barış sever, orta sınıf parlamento hâkimiyetini ve "Yahudilerin sadece karakterlerine ve başarılarına göre vatandaşlık hakkı kazanmasına" yönelik kanunları savundu.[67] Katılım oldukça düşüktü.

Bu kampanya ortamında, direk olarak seçimlerle ilgili olmasa da milliyetçiliğe, dolayısıyla muhtemelen Nazilere faydası olan bir vukuat gerçekleşti. Ağustosun son günlerinde, Almanya'nın küçük *Reichswehr*'inin nitelikli birliklerinden olan On yedinci Piyade Alayı, tatbikat için Northeim'dan geçti. Bir bölük şehre yerleştirildi ve alay bandosu Market Meydanında büyük bir kalabalık ve alkış toplayan bir konser verdi. Her iki gazete de olaya büyük yer verdi ve NNN, askerlerin kasabanın kızlarıyla çok iyi anlaştığı yorumunu yaptı. Bir sürü çocuk alayın şehirden ayrılışını izlemek için sabahın altısında kalktı, bando hâlâ çalıyordu.[68]

Kampanyanın son günleri oldukça hareketliydi; tüm partiler poster asma ve bildiri dağıtma yarışındaydı. Kaçınılmaz olarak şiddet baş gösterdi. Seçimlerden beş gün önce üç komünist, bir Reischsbanner milisini, dağıttıkları propaganda broşürünü al-

---

卐 Weimar Cumhuriyetinin ender karizmatik siyasi liderlerinden olan Stresemann, Nobel Barış Ödülü kazanmıştır ve 1929 yılının Ekim ayında ölene dek DVP'ye liderlik etmiştir.

66 NNN: 14 & 25.VIII.30; 13 IX.30.

67 NNN 2 & 6.IX.30.

68 NNN: 29 & 30.VIII.30.

mayı reddettiği için dövdüler. Bundan kısa süre sonra bir başka Reischsbanner milisi, Fırtına Birliği üyesi iki Nazi tarafından dövüldü. Ortam o kadar gerildi ki liderler Reischsbanner milislerinin yürüyüşlerde sopa taşımamaları konusunda ısrar etmek durumunda kaldılar. Hükümet de tüm toplantıların akşam ondan önce bitirilmesini ve kampanya toplantılarda üzerinde bıçak veya sopa bulunan herkese ağır cezalar uygulanmasını öngören bir kararname yayımladı.[69]

Seçim arifesinde SPD halka açık son toplantıyı *1910*'er *Zelt*'de yaptı. Bu toplantıda Sosyalistlere oy verilmesi ve "toplumsal hayata uygun olmayan burjuva bloğu kabinesi"nin ortadan kaldırılması için doğrudan çağrı yapıldı. Naziler son toplantılarında Northeim'daki din unsurunu öne çıkararak Lutherci bir bakan konuşmacı olarak davet ettiler. Sığır Mezat Salonu tıka basa doluydu ve konuşmacı seyircilere, Nazilerin ne ekonomik anlamda ne de din karşıtlığı anlamında bir radikalliğe sahip oldukları konusunda güvence verdi.[70]

14 Eylül 1930 Pazar günü Northeimlılar bunalım dönemindeki ilk oylarını kullandılar. Seçim sandıklarının başı oldukça kalabalıktı: 6235 kişi oy kullandı ve bunların yüzde 94'ü geçerli kabul edildi. Almanya'nın genelinde olduğu üzere Northeim'da da en inanılmaz sonuç Nazi gücünün hızla yükselişiydi. *Reichstag*'da Nazilerin sahip olduğu sandalye sayısı 12'den 107'e çıktı. Northeim'da NSDAP'ın aldığı oylar 123 oydan (1928), 1742 oya çıktı, diğer bir deyişle artık toplam oyun yüzde 28'ine sahiptiler. Naziler oylarını SPD'den (nitekim Sosyalistler 2246 oy alarak az bir farkla seçimi kazandılar) veya Halk Partisinden (788 oyla 1928 seçimlerinden bu yana net olarak sadece 46 oy kaybetmişlerdi) çalmamışlardı. Ama 805 "yeni" oy kullanılmış ve bir dolu küçük parti yaklaşık 1000 oy kaybetmişti; işte Na-

69 NNN: 21. VII.30; 23.VIII.30; 10.IX.30; VB: 10 & 23.IX.30. Dövülenlerden biri olan Johanne Grote ile röportaj.

70 Sosyalistlerin toplantısı için bkz. NNN: 11 & 13.IX.30; Nazilerin toplantısı için bkz. NNN: 8 & 10.IX.30; GGZ: 17.IX.30.

ziler oylarını buralardan kazandılar.[71] Yeni oy verenlerin en az dörtte üçü NSDAP'ı desteklerken Nazi oylarının en az yarısı daha önce başka partileri destekleyenlerden geldi. Bilhassa Milliyetçi Partinin ve *Staatspartei*'nin oylarını aldı. 350'den daha az geçerli yeni oy olduğundan, Nazilere destek verenler özellikle gençler değil ya 1928'de başka partilere oy verenler ya da oy vermeye tenezzül etmemiş olanlardı.

Oyların kaynağı ne olursa olsun NSDAP'ın desteğinin on beş kat artırdığı aşikârdı. Northeim'ın yetişkin nüfusunun dörtte birinden fazlası umudunu Adolf Hitler'e bağlamıştı. Radikaller, aşırılık yanlıları ve diktatörlük taraftarları artık ortada ve revaçtaydı.

---

71 Bu oy analizini, niceliksel rakamlarla boğmamak için pozitif bir dille ifade etmiş olsam da, gizli oy kullanıldığında oyun nereden geldiğinin kesinlikle bilinemeyeceği unutulmamalıdır. Bu ve diğer seçim sonuçlarını şöyle bir yöntemle analiz ettim: öncelikle tüm partilerin (sonra da her bir partinin) kaybettiği oyları hesapladım; ardından, tüm partilerin (ve her bir partinin) kazandığı oyları hesapladım; en sonunda da toplam kazanılan oylardan Naziler dışındaki tüm partilere giden oyları çıkardım. Kalanı, Nazilerin diğer partilerden aldıkları minimum oy sayısı olarak aldım. Aynı işlemi "yeni" seçmenler için de uyguladım. Temel varsayımını, diyelim DVP'den SPD'ye veya SPD'den DNVP'ye önemli oy kaymalarının olmadığıydı. Bu varsayımın dayandığı temel unsurlar Nazilerin üç yıllık dönem boyunca net bir şekilde hep kazanan tarafta olması, Nazilere giden "tesadüfi oya" pek ender rastlanması ve burjuva partileriyle NSDAP arasında program açısından yakınlıklar olmasıydı. Diğer pek çok Alman bölgesindeki seçim analizleri için bkz. Karl Dietrich Bracher, *Die Auflösung der Weimarer Republik: Eine Studie zum Problem des Machtverfalls in der Demokratie* (Stuttgart, 1957), s. 645-656; Alfred Milatz, "Das Ende der Parteien im Spiegel der Wahlen 1930 bis 1933" içinde Erich Matthias ve Rudolf Morsey, *Das Ende der Parteien 1933* (Düsseldorf, 1960), s. 743-793. En sofistike parti analizi Richard F. Hamilton'ın, *Who voted for Hitler?* (Princeton, 1982), adlı eserindedir. Northeim'daki seçim sonuçlarının grafiği ve tüm rakamlar Ek B'de, Tablo 4 ve 5'te yer almaktadır.

4

İSTİSMAR EDİLEN ZAFER

SONBAHAR-KIŞ 1930-1931

Demokrasiyi yozlaştıran çoğunlukla demagogların küstahlığıdır.

Aristoteles, *Politika*, V. Kitap

Eylül 1930'da Northeim'a her hafta yaklaşık altı bin kişi gelmekteydi. Dört ilçeden ya iş aramaya ya da Northeim Bölgesi İş Bulma Dairesinden işsizlik paralarını almaya gelirlerdi. İş Bulma Dairesi şehrin kuzeyindeki eski ordu karargâhındaki bir barakada hizmet veriyordu. Diğer barakalar Northeim'ın en muhtaç durumdaki sakinleri –"evsizler"– için acil durum konudan olarak kullanılmaktaydı, karargâhın barakaları bir dörtgen oluşturacak şekilde dizilmişti ve canı sıkkın işsizler İş Bulma Dairesinin pencerelerinde sıralarını beklerken bu küçük alanda dolanıp dururlardı. Enerjileri içlerinde sıkışıp kalmış bu aylak adamlar arasında kaçınılmaz bir şekilde itiş kakışlar, tartışmalar çıkardı. İşsizlerin çoğu SPD'liydi ama yine de sık sık kavga çıkmasını sağlayacak kadar Nazi ve Komünist de vardı aralarında. Son derece değişmiş olan siyasi ortamda, günbegün aç ve endişeli adamlarla dolup taşan ordu karargâhı, derinleşen bunalımın neler getirebileceğine dair Northeimlılara somut bir örnek teşkil ediyordu.

İşsizlerin Northeim'ın içinden geçip gidişini gören vatandaşlar için onlar ekonomik facianın ve potansiyel sosyal düşüşün sembolünden daha fazlasıydılar. İşsizlerin sefaleti acımadan

çok şüphe ve tiksinti uyandırıyordu. Bir öğretmenin o zamanlara dair öncelikle hatırladığı şey, "yığınla genç adamın köşelerde aylak aylak durması ve bir dolu gürültü yaparak gelen geçen insanları taciz etmesi"dir. Bir ev hanımının da tepkisi benzerdir: Ortalıkta öylesine dolanıp duran çok fazla işsiz vardı; çoğunluğu sadece tembeldi ve bir iş yapmak istemiyordu, işte onların durumu üzücüydü.[1]

Yine de aralarında gerçekten iş arayanlar vardı; mesela her sonbaharda hasat vakti fazladan iki yüz işçi çalıştıran şeker kamışı rafinerisine iş bulmak için gidenler böyleydi. Eylül 1930'da bu işe dokuz yüzden fazla kişi başvurmuştu. *Volksblatt*, rafinerinin Nazi sempatizanlarını tercih ettiğini, çünkü onların sendikalaşmadığını iddia ediyordu. Rafineride, maaş ve çalışma koşullarıyla ilgili daha önceden kazanılan hakların yitirileceğini öngörüyordu.[2] Maaşlar daha az olsa bile insanlar iş istiyordu çünkü böylece çalışanın düzenli işsizlik parası hakkı yenileniyordu. Bir işçinin işsizlik parası alabileceği maksimum süre bir yıldı, kaldı ki bu da daha önce ne kadar süre çalıştığına bağlı olarak değişiyordu. Olağan ödemeleri bittikten sonra işsizler otuz beş haftalık ek bir süre için "acil durum" ödemesi talep edebiliyorlardı. Bundan sonra işsiz, genelde öksüzlere, sakatlara ve yaşlılara bakan şehrin Sosyal Yardım Ofisinin bakımı altına giriyordu. Bir işçinin, başka bir geliri olmadığı müddetçe Sosyal Yardım Ofisinden destek alabileceğine süreye dair bir sınır yoktu.

Basit vasıflara sahip bir işçinin normal geliri haftada 30 mark, düzenli işsizlik ödemesi haftada 15 mark ve "acil durum" parası bundan biraz daha azdı. Fakat Sosyal Yardım ödemesi evli bir adam için haftada 8,75 mark ve bekar bir işçi içinse bunun yarısı kadardı. Kasım 1930'da alınan, "acil durum" ödemelerinin sadece "ihtiyaç içinde olduklarını ispatlayanlara" ödenmesi kararından sonra bu kademeler arasında geçiş daha

1 "Hans Abbenrode" ve Maria Habenichts ile yapılan röportajlar.
2 VB: 40.IX.30.

seri işlemeye başladı. Umutsuzluk yaratan bu esnek ölçüt, işsizliğin devlet ve yerel yönetim bütçelerinde yarattığı sıkıntıyı hafifletmek için tasarlanan pek çok önlemden sadece ilkiydi. İşsizlere gelince, 1930 Sonbaharı itibariyle onlar arasında da bir sınıf sistemi oluştu ve düzenli işsizlik ödeneği alanlar huzursuz elit konumundaydılar.[3]

Dükkân sahipleri ve daha önceden kendi işlerine sahip olanlar bu düşüşün dışındaydılar; gelirlerini yitirdikleri takdirde doğrudan işsizlik ödeneğine tabii tutulmuşlardı. 1930'da, ikisi Eylüldeki seçim döneminde olmak üzere üç zanaatkâr iflas etti.[4] Üçü de az ihtiyaç duyulan alanlarda zanaat sahibi olmakla birlikte, durumlarının şehir halkına etki etmesi kaçınılmazdı. Zanaatkârlar Birliği, üyelerinin sorunlarının işsizler ordusunun yasadışı rekabetinden kaynakladığına inanıyordu. Kasım 1930'da, Northeimlılardan, bir tamir işi olduğunda yasadışı işçi çalıştırmayıp kendileriyle bağlantıya geçmelerini rica eden reklamlar yayınlamaya başladılar.[5]

SPD vatandaşların üzüntüsünü paylaşacağına bu iflasları suiistimal etmekteydi. Eylül kurbanlarından biri olan çilingirin Nazi olduğu ortaya çıktı. *Volksblatt* bu olayı şiddet dolu detaylarıyla haber yaptı. Habere göre çilingirin "malvarlığı korkunç bir durumdaydı. Çok yüklü kanun dışı borçları vardı..." Son darbe, çilingirin yanında çalışanlardan birinin dükkânın kalan parasını da alıp genç bir bayanla kaçması oldu. *Volksblatt* olayı bütünüyle "Nazi işletme yöntemlerinin iyi bir örneği" olarak değerlendirdi.[6]

Sosyalistler orta sınıfın yaralarını kanırtmak için başka yollar da kullanıyorlardı. Birliklerin Northeim'ı ziyaret edeceği zaman ordu yatacak yer sağlayanlara ödeme yapacağını duyur-

---

[3] Wells, s. 163; NNN: I.VII.30; 3.XI.30; I.X.31; 28.VI.32. Ayrıca bkz. Erich Roll, *Spotlight* on *Germany: A survey of Her Economic and Political Problems* (Londra, 1933), s. 188.

[4] NNN: 18.VII.30;11 & 12.IX.30.

[5] NNN: 5.XI.30.

[6] VB: 17.IX.30; 7.X.30.

muş, fakat çok az kişi bunu kabul etmişti. Eylül seçimlerinden kısa süre sonra *Volksblatt* bunu ifşa etti: Büyük evlere sahip sağcıların boş odalarını askerlere açmaması ve çoğunun hollerde uyumak zorunda olması ne kadar garip! Şöyle diyordu gazete: Muharipler Birliğinin dört yüz üyesi nerede? Milis Kuvvetleri ve İhtiyat Erleri Derneğinin dört yüz üyesi nerede? Ya sayısız yaşasın-vatanseverlik cemiyetleri, onlar nerede?[7] SPD önde gelen milliyetçilere de açık açık saldırmaktan çekinmedi, öyle ki onlar da öfkelenip iddiaları beceriksizce reddetmek zorunda kaldılar. Northeim İlçesinin Milliyetçi liderlerinden Kont von Strahlenheim bu saldırılara maruz kalınca, Eylül 1930'da GGZ'ye, mülkünde sadece birkaç yabancı işçi çalıştırdığını, savaş gazisi olduğu için hak ettiği düşük bir emekli maaşı olduğunu, yüksek vergilerin ve işsizliğin sorumlusunun SPD olduğunu yazdı.[8] Sosyalistlerin saldırıya maruz kaldıklarında sergiledikleri dokunaklı tavır bile Northeimlıların gözüne girmelerine yetmedi. Örneğin 1930'da Senatör Querfurt, ilçedeki tüm SA milislerine Üniforma Yasağı Kararının tasdikli bir kopyasını gönderdi ve Fırtına Birliği milislerinden birinden sert bir cevap aldı. Querfurt olayı mahkemeye aksettirdi ve mahkemenin iftira kararı alması üzerine 50 mark kazandı.[9]

Böylece Northeimlıların çoğu SPD'ye muhalefet etmek için geçerli sebepleri olduğunu düşünmeye başladı; bu sebeplerin bazısı net ve mantıklıydı, bazısı ise tehditkâr ekonomik durumun yarattığı genel huzursuzluktan kaynaklanıyordu. Eğer halk Sosyalistlerin devirmek isteseydi, onların geleneksel düzeni geri getirmekten başka bir şey yapmadıklarını iddia edebilirlerdi. Prusya'da 1918 yılı öncesinde Northeim gibi şehirler, zenginlerden oluşan kapalı bir klik tarafından yönetilirdi. Halkı böyle yönetimden dışlamanın yöntemi, en fazla vergi ödeyenin Şehir Meclisini kontrol ettiği "üç sınıflı" oy sistemiydi. 1918 devrimi, parasal güçle ilgili her nevi oy kullanma ayrımını or-

[7] NNN: I.VIII.30; 9.IX.30; VB: 29.IX.30.
[8] GGZ: 14.IX.30.
[9] VB: 24.IX.30.

tadan kaldırmış, doğrudan, eşit ve gizli oy sistemini yürürlüğe koymuştu. Bu değişim, SPD'nin arkasındaki kitlesel destek sayesinde şehrin tarihinde ilk kez Şehir Meclisinde baskın bir sese sahip olmasını aniden mümkün kılmıştı.[10]

Nazizmin yükselişinden önce Sosyalistleri bertaraf etmenin politik aracı Yurttaşlar Birliği *(Bürgerliche Vereinigung)* idi.[卐] Eğer akıllara durgunluk verecek çeşitlilikteki ulusal partiler yerel seçimlerde bağımsız olarak yarışsalardı, Sosyalistler arkalarındaki sağlam seçmen kitlesi sayesinde şehir yönetimlerini bütünüyle kontrolleri altına alabilirlerdi. Bu durumu engellemek için merkez sağdaki partiler bir araya gelip ortak bir aday listesi çıkarıyorlardı. Fakat Yurttaşlar Birliği salt yerel bir siyasi ittifak değildi, aynı zamanda kendi memurları, hazinesi ve meslek grubuna göre ayrılmış kendi adayları –zanaatkârlar, perakende esnafları vs– olan bağımsız bir yapıydı. Yine de organizasyonun temel taşı SPD'ye duyulan antipatiydi.[11]

Yurttaşlar Birliğinin başkanı Senatör Mahner, ufak bir işletmenin sahibi ve DNVP üyesiydi. Sadık bir Lutherci ve yüzsüz bir reaksiyonerdi. 1924-1929 yılları arasında Yurttaşlar Birliği, Northeim Şehir Meclisindeki en yüksek temsile sahipti. Söz konusu meclis Yurttaşlar Birliğinin sekiz konsey üyesi, Sosyal Demokratların yedi ve memurların partisinin de beş üyesinden oluşuyordu. 1929 Ekiminde SPD'nin koltuk sayısı dokuza çıkarken diğer partilerin her biri birer koltuk kaybetti. Sosyalistler iki koltuk daha kazansalardı mutlak çoğunluğa sahip olacaklardı.

1930 Eylülündeki *Reichstag* seçimlerinde Northeim'ın Sosyalist Demokratları oylarını biraz daha yükselttiler. Lider-

---

[10] Bertram W. Maxwell, *Contemporary Municipal Government of Germany* (Iowa City, 1928), s. 11-19; Wells, s. 64.

[卐] *Bürgerliche* sözcüğünü tek bir kelimeyle çevirmek mümkün değil, zira Almanca'da aynı zamanda "yurttaş", "burjuva" ve "muhafazakâr" anlamına gelmekte. Bu nedenle *Bürgerliche Vereinigung* metinde Yurttaşlar Birliği olarak geçse de, okur bu ifadenin siyasi ve ekonomik muhafazakârlığın yanı sıra sosyal seçkinliğe de gönderme yaptığını göz önünde tutmalıdır.

[11] Noakes (s. 130 & 136), Aşağı Saksonya şehirlerindeki *Bürgerblock*'un rolünü anlatıyor.

ler yeni etkinlik alanları düşünmeye başladılar ama yaptıkları tercih şehrin orta tabakasının antipatisini tekrar üzerlerine çekmelerine neden oldu. Kasımda Northeim'ın Lutherci Kilisesinin ileri gelenleri seçilecekti. Şehir sakinlerinin geri kalanı gibi Sosyal demokratların da onda dokuzu Lutherciydi. Yine de o zamana kadar Kilise Heyetinde temsil edilmemişlerdi ve Northeim'ın papazlarının milliyetçiliği gereğinden çok vurguladıktan görüşündeydiler. Bu nedenle Sosyalistler seçim için bir aday listesi hazırladılar.

Halk bunu hoş görülemeyecek bir meydan okuma olarak gördü. 23 Kasımda Yurttaşlar Birliği toplandı ve Senatör Mahner SPD'yi din karşıtı olmakla suçladı. Marksistleri ağır bir yenilgiye uğratmak için oyların bir araya gelmesini istedi. Yurttaşlar Birliğinin ve Misyonerler Cemiyetinin verdiği ilanlarda şöyle bir itham görüldü: Kilise düşmanı SPD bu kez, partizan siyasetinin nefret ve endişesini kiliseye bile bulaştırmak istiyor...[12]

Sosyalistlerin çoğu bu saldırından rahatsız olmuşlardı. Seçimden kısa bir süre önce düzenledikleri toplantılarında konuşmacı, siyasetin, ait olmadığı bir yer olan kiliseye girmesine ne kadar üzüldüğünü ifade etti. Fakat yine de Sosyal Demokratların çoğu Lutherci olduğundan temsil edilmeye hakları olduğunda ısrar etti, sağcılar, SPD ile uzlaşarak ortak bir aday listesi hazırlamaya razı olsalar kampanyanın sivriliği giderilebilirdi. Gelecekte böyle hadiseler yaşanmamasını umut ediyordu.[13]

Sosyalistler bozulup sağcılar sinirlendikçe, Naziler kendilerini "Marksizmin etkin muhalifleri olarak sunabilecekleri bir şans yakaladıkları için zevkten dört köşe oluyorlardı. Eylül ortasındaki seçim zaferlerinden sonra hiçbir alanda pasif kalmadılar. Seçimlerden on gün sonra bir tartışma gecesi düzenlediler ve bundan beş gün sonra da bir *Reichstag* üyesini konuşma yapması için davet ettiler. Birkaç gün sonra "Nasyonal Sosyalizmin Doğuşu" adlı bir filmin iki gösterimini yaptılar

---

[12] NNN: 21,23 & 25.X.30; GGZ: 24.X.30.
[13] NNN: 24.X.30.

ve her gösterimin ardından bir konuşma yapıldı. Son olarak 12 Kasımda bir toplantı düzenlediler; bu toplantının özelliği bir önceki seçimlerde baş aday olan şimdiyse *Reichstag* üyesi olan bir konuşmacının varlığıydı. Yani seçimleri takip eden bir ay içerisinde Northeim'ın Nazileri, seçim öncesi yaptıkları kadar çok, halka açık faaliyetler düzenlediler; bu durum, sürekli kampanya taktiklerinin başta gelen örneğiydi.[14]

Bu aralıksız ajitasyon durumunun yaratılmasında Nazi *Gau* ofislerinden gelen direktiflerin en azından kısmen bir rolü olmuştu. 15 Eylülde ofisin propaganda departmanı Yerel Birimlere, bir gün önce biten seçim kampanyasına ara vermeden devam etmeleri emrini verdi. Yerel birimler haftada en az bir toplantı düzenlemek durumundaydılar; aksi takdirde neden düzenlemediklerine dair detaylı bir açıklamada bulunmak zorundaydılar.[15]

Eylüldeki seçim kampanyası Northeimlı Nazilerin ellerindeki en kuvvetli kartların din ve milliyetçilik, tercihen de bu ikisinin bileşimi olduğunu göstermişti. Bu ders şimdi, orta sınıfın SPD'nin kilise ileri gelenleri seçimlerine girmesine duyduğu kızgınlığı suiistimal etmek üzere eyleme dökülecekti. Oylamadan bir gün önce, *Reichstag* üyesi ve Nazi olan Lutherci bir papazın katıldığı büyük bir toplantı düzenlediler. Duyurulan konu "Düşman Uğruna Alman Halkını Katleden Marksistler" idi. Büyük bir kitlenin katılacağına güvenen Naziler, 1200 kişi kapasiteli *1910'er Zelt*'i kiraladılar. Katılım ücreti 50 fenik idi ve toplantının hedef kitlesi doğrudan orta sınıf olduğu için işsizlere indirim uygulanmıyordu.

Naziler tam olarak umduklarını buldular; toplantıya o kadar çok kişi katıldı ki herkes ayakta izledi. Toplantının esas konusu NSDAP'ın doğasıydı; papaz NSDAP'ı, Alman halkının bütünü dışında hiçbir özel grubun temsil edilmediği eski İmparatorluk Ordusuna benzetti. Konuşmasının sonuna doğru Northeim Ki-

[14] NNN: 24 & 25.IX.30; 3 & 9.X.30.

[15] Noakes, s. 158, 201.

lise İleri Gelenleri seçiminden bahsetti ve bu seçimin SPD'nin zorbalığa dayanan saiklerinin bir kanıtı olduğunu belirtti. İzleyicilere oylarını "Partizan Olmayan"a vermelerini şiddetle tavsiye etti.[16]

Bunu takip eden pazar günü seçimler yapıldı. Daha önce kilise seçimlerinde Lutherci cemaatin sadece yüzde 17'si oy kullanırken bu seçimlere yaklaşık yüzde 60'ı katıldı. Böylesine yoğun bir katılımı sağlamak için Yurttaşlar Birliği, seçmenleri sandığa taşımak üzere ulaşım servisi verdi. SPD normaldeki oy gücünün sadece dörtte birine erişebildi ve beşe bir oranında oy alarak mağlubiyete uğradı. Kilise Kuruluna seçilenler son derece muhafazakâr bir gruptu.

Aday çıkarmadıkları halde Naziler sonuçtan memnun olabilirlerdi. Kampanya halkın SPD'ye karşı olan nefretim azdırmıştı. Naziler yaptıkları toplantıyla, ki Northeim'da düzenlenen gerçekten kitlesel ilk toplantıydı, Sosyalistlerin yenilmesine büyük bir katkıda bulunmuşlardı. Daha da önemlisi halka SPD'nin yenilebileceğini göstermişlerdi. Bu dersi herkesin yüzüne vurmak için Fırtına Birlikleri her perşembe ve pazar bir yürüyüş yapmaya başladı.

1930'un geri kalanı Nazilerin Sığır Mezat Salonunda düzenledikleri sık ama olağan toplantılarıyla doluydu. Naziler 9 Kasımda, Hitler'in 1923 yılındaki başarısız "Birahane Darbesi"nde hayatını kaybedenleri andılar. Dört gün sonra bir tartışma gecesi ve bundan iki gün sonra da "14 Eylül Seçimlerinin Yabancı Topraklardaki Yankısı" konulu bir konuşma organize ettiler. Aralık ayının ilk günlerinde alt orta sınıfla Nazilerin bağları üzerinde duran, Noel'den bir hafta önce de SPD'ye saldıran bir konuşma düzenlediler. 1930 yılı çocuklar için bir Nazi Noel Partisi ve yetişkinler için bir "eğlence gecesi" ile son buldu.[17]

1930'un sonlarına doğru Nazi Partisinin yüksek rütbeli memurları, Eylül seçimlerindeki başarının sağladığı fonların ve

[16] NNN: 18 & 27.X.30.

[17] NNN: 7,11,13,14 & 29.XI.30; 16 & 30.XII.30; GGZ: 12.XI.30; 7.XII.30.

kitlesel desteğin verdiği şevkle daha geniş ve geliştirilmiş bir propaganda kampanyasına hazırlanmaktaydılar. *Gau* propaganda biriminin hazırladığı düzenli aylık bültenler artık Yerel Birimlerin ihtiyaçlarına yönelik olarak koordine edilmiş etkinliklerin rehberlerini, mevcut konuşmacıların listesini (konularıyla beraber) ve çeşitli ihtiyaçlara uygun el ilanı ve afişlerin bir katalogunu da içermekteydi. Slayt gösterileri, filmler de kiralanabiliyordu. Bunların hepsi önceden ödeme yapılarak Münih'teki merkezden sipariş ediliyordu.

Ayrıca "konuşmacı bürosu" sistemi de sıkılaştırılmıştı. 1 Ocak 1931'den itibaren *Gau* tarafından çıkartılan özel bir kimlik kartı olmaksızın kimse Nazi toplantılarında resmi konuşmacı olamıyordu ve bu kart konuşmacının bir sınavdan geçmesi şartıyla veriliyordu. Bu sınavı geçenler, standart konuşmacı tarifesine uygun olarak konuşma başına yedi mark aldığından –bunalım yılları için hayli iyi bir meblağdı bu-, ayrıca ulaşım, yemek ve konaklama masraflarını da davet eden taraf karşıladığından başvuruda bulunan pek çok kişi oluyordu ve *Gau* da seçici davranabiliyordu. Başvuranların üçte birinden azı sertifika alabiliyordu. Konuşmacı eğer sürekli davet edilmek istiyorsa gittiği toplantılarda başarı kazanmalıydı, böylece tekrar iş alabilirdi. Böylelikle Nazilerin kanıtlanmış propaganda sistemleri daha da iyi işlemeye başladı. Ayrıca basılı propaganda malzemeleri listesi de gittikçe uzamaktaydı; hem de makul fiyatlara. Dört sayfalık bir broşür Yerel Birimlere bir fenike mal oluyordu ve fazla sayıda talep edildiği takdirde indirim uygulanabiliyordu. Afişlerin sayısı o kadar artmıştı ki katalogu bile Yerel Birime bir marka mal oluyordu. Son olarak da *Gau* propaganda birimi Yerel Birimlere muhalefet partileri tarafından kullanılan son argümanların kısa özetiyle beraber önerilen karşı argümanları göndermekteydi.[18]

---

[18] BAK, "Slg. Schumacher" No 202-I, GSHB: Monatliches Rundschreiben der *Gau* Propagandaleitung, 15.XII.30 ve 27.I.31; ayrıca "Eiliges Rundschreiben an alle Redner" 27.XII.30; Noakes, s. 143, 146 ve 203 (fakat yeni konuşmacılara sertifika verilme sisteminin tarihi, hatalı olarak bir ay kadar geç verilmiştir).

Northeim Yerel Biriminin artık özel bir propaganda uzmanı vardı; bir üye *Gau* propaganda birimi tarafından gönderilen bilgileri toplayıp özetlemekten ve diğerlerine dağıtmaktan sorumluydu. Northeim Nazileri, düzenli propaganda yürüyüşlerini sadece Northeim'da değil çevre şehirlerde de yapmakta olan SPD'yi alt etmek için bilhassa konuşmacı ve afiş talep etmekteydiler.[19]

SPD açısından, propaganda faaliyetleri düzenlemekten ve kilise siyasetine saldırmaktan başka yapılacak işler de vardı. Şehir Meclisindeki SPD kanadı kasım ayında, sokaklardaki işsizleri toparlayabilmek için geniş kamu projeleri önermişti. İktidarı ele geçirdiklerinde bazı bölümleri Naziler tarafından da kullanılan plan, Northeim parklarında ve caddelerinde iyileştirilme çalışmaları yapılmasını içeriyordu. Planın en önemli özelliği ise fazla iş gücü, ama az malzeme ve alet gerektirmesiydi. Bu iddialı programın sadece tek bir bölümü –şehrin sahip olduğu ormanlara giden yolun genişletilmesi– onaylanmasına rağmen, proje özellikle işsizlerin istihdam edildiği ilk girişimdi.[20]

SPD yirmi bir koltuğun onuna sahip olduğu İlçe Meclisinde, iki "Orta Parti" delegesiyle kurduğu koalisyon sayesinde kontrolü elinde tutmaktaydı, bu nedenle SPD programının bütünü oylandı ve kabul edildi. Kasım ayında 180.000 markın istihdam projelerine ayrılması kararı çıktı. Fakat bu hiçbir işe yaramadı çünkü işsizliğin yol açtığı sosyal yardım giderleri ilçeyi öyle bir borca sokmuştu ki sonuçta hiçbir program uygulanamadı.[21] Bunu takip eden iki yıl boyunca finansal yetersizlikten dolayı İlçe Meclisinin eli kolu bağlıydı. SPD'nin kurduğu koalisyondan sonra oylamaların nasıl sonuçlanacağı tahmin edilebildiğinden, Meclis, katılan siyasetçilerin deneme tahtası haline gelmişti. Örneğin Aralık 1930'da sağ kanat, *Volksblatt*'a dair şikâyette bulunmuş ve bunu takip eden bir tartışmada Carl Querfurt

---

19 NSAH, Hann 310 I/B-28 II, No 27: OGN an GSHB, "Gegnerische Propagandatätigkeit"; / A-83 II, No 244; KLN an GSHB, 4.I.31.

20 NNN: 6.X.30; 1.XI.30; VB: 4.X.30.

21 NNN: II.X.30; 12.XII.30.

Nazilere o kadar ateşli bir şekilde saldırmıştı ki tüm sağ kanat protesto ederek oturumu terk etmişti.[22] Vergileri artırma imkânı sınırlıydı. Bunun öylesine bir sözünün geçmesi bile, Yurttaşlar Birliğinin Aralık 1930'da bir protesto gösterisi düzenleyip daha yüksek vergilerin "katlanılmaz" olacağını beyan etmesine sebep olmuştu. Bu toplantıda Northeim'da öğretmenlik yapan bir Nazi olan Heinrich Voge, Northeim'ın finansal problemlerinin temelinde Versailles Antlaşması'nın yattığına dair Yurttaşlar Birliğine uzun bir söylev çekti.[23]

Büyüyen Nazi tehdidi, Sosyal Demokratlara en az bunalım kadar endişe vermekteydi. 22 Ekimde Reischsbanner, Mussolini'nin İtalyası konulu kalabalık bir toplantı düzenledi. Konuşmacı, Nazi programına doğrudan imalarda bulunarak, Alman demokrasisini İtalyan diktatörlüğüyle karşılaştırdı. Pek çok Northeimlı tehlikeyi sezinlemişti. Eylül seçimlerinden önce yüz üyesi bulunan Reischsbanner, ara dönemde yetmiş yeni üye daha kaydettiğini bildirdi. Birkaç hafta sonra kasvetli bir pazar öğle sonrası Reischsbanner bu sefer Market Meydanında bir toplantı düzenledi. Beş flamanın taşındığı ve bando mızıkanın eşlik ettiği yürüyüş kalabalık bir izleyici kitlesi topladı. Konuşmacının konusu Nazilerin "Kelleler Yerlerde Yuvarlanacak" sloganıydı. Konuşmacı Reischsbanner'in Cumhuriyeti korumak için savaşmaya hazır olduğunu ama ilk darbenin ondan gelmeyeceğini bildirdi. İki gün sonraki bir üye toplantısında Reischsbanner'e son haftalarda otuz dokuz üyenin daha katıldığı duyuruldu.[24] 1931'in başında, Gençlik Seksiyonunun elli altı üyesi de dahil olmak üzere Northeim Reischsbanner'in üç yüz üyesi vardı.[25] Northeim'da demokrasi savaşılmadan yitirilmeyecekti.

Sosyal Demokratların kararlılığı ne Nazileri niyetlerinden döndürebildi ne de yeni yılla birlikte hızla yükselen siyasi tan-

---

22 NNN: 22 & 23.XII.30.

23 NNN: 22.XII.30.

24 VB: 25.XI.30; 15.XII.30; NNN: 21.XI.30; 13,15 & 16.XII.30. Ayrıca, Friedrich Haase ile röportaj.

25 VB: 12.I.31.

siyonu düşürebildi. 1931'in ilk gününde, ilk şiddet olayı patlak verdi. Sarhoş oldukları belli olan üç Nazi, Carl Querfurt'un yeni yetmelik yaşlarındaki oğlunu şehrin otellerinden birinin erkekler tuvaletine çekip dövdüler. Pek çok Reischsbanner üyesi çocuğu kurtarmak için olay yerine koştu ve otel sahibinin soğukkanlılığı sayesinde olay büyümedi.[26] 1931'in ilk haftasında da SPD, Nazi tehdidine dikkat çekmek için bir yürüyüş düzenledi. *1910er Zelt*, Nazilerin iktidara gelmesini engellemek için her şeyin yapılması gerektiği üzerinde duran Sosyalist bir *Reichstag* üyesini dinlemeye gelenlerle doluydu. Konuşmacı doğru bir tahminde bulunmuştu: Bu adamlar iktidara gelirse ortada demokrasi falan kalmayacak.[27]

Northeim Nazileri 1931'e, Sığır Mezat Salonundaki bir pazar toplantısıyla başladı. Bu toplantının 1930'un başlarında düzenlenenlerden pek bir farkı yoktu. Konuşmacı Hanover'den gelmişti ve konu gayet tipikti: Zincire Vurulmuş Adalet: Alman Hukukunu bir Parti-Hükümeti mi Engelliyor?[28] Geçen senenin büyük kitlelere hitap eden toplantılarından ve SPD'nin son düzenlediği yürüyüşten sonra bu tip toplantılar Northeim Nazilerini tatmin etmemeye başlamıştı. Salonları doldurmak için milliyetçiliği vurgulamak gerekiyordu. 16 Ocak 1931'de NNN heyecanla bildiriyordu: "NSDAP, tanınmış Denizaltı Kaptanı Hersing'i Northeim'a konuşma yapmak üzere gelmeye ikna etti. Hersing Dünya Savaşının ikinci en ünlü denizaltı kahramanıdır ve sayısız gemi batırmıştır."[29] Nazi reklamları çoşkuluydu:

---

26 VB: 2 & 5.I.31. Saldırıda tahrik unsuru yoktu; Naziler niyetlerinin "Querfurt'un oğlunu aklını başına toplaması için şöyle bir sarsmak" olduğunu iddia etmişlerdir.

27 NNN: 6.I.31; VB: 5 & 10.I.31. Tam alıntı: "Sitzt die Gesellschaft erst einmal drin, ist die Demokratie verloren." Konuşmacı Johannes Stelling bunun ardından, Haziran 1933'te Naziler tarafından öldürüldü.

28 NNN: 9.I.31. Aslında konu, propaganda bürosunun emirlerine göre hareket eden *Gauleitung* tarafından belirlenmişti. Ve istenen etkinin yaratılamamış olması, propagandanın tepeden inme bir şekilde belirlenmesinin nasıl yerel felaketlere sebebiyet verebileceğinin bir örneğiydi. Bkz. BAK, "Slg. Schumacher" No 202-I: GSBH an alle Redner, 27.XII.30.

29 NNN: 16.I.31.

ALMANLAR UYANIN! NORTHEİM'A GELİN!

25 Ocak Pazar

Saat 15:00'de, *1910er Zelt*'de Parti Yoldaşları konuşacak:

1. (Emekli) Korvet-Kaptan Hersing, 21 Nolu Denizaltının kumandanı.
2. (Oldenburg'da) Tarımda Devrim Yapan Ünlü Blankenmeyer.

   Ücret: Spannaus Kitabevinden önceden alınan biletler 50 fenik, kapıda 60 fenik.

SERBEST TARTIŞMA! KİTLELERLE BERABER!

NSDAP, Ortsgruppe Northeim.[30]

Olaya biraz daha çeşni katmak için Naziler, Northeim SPD'nin liderlerinden birine Nazi toplantısında kırk beş dakikalık bir konuşma yapabileceğini ve isterse Reischsbanner milislerini kişi başı 30 fenike toplantıya getirebileceğini söylediler. Toplantıdan önce bütün Northeim İlçesinin SA üyeleri şehir içinde yürüyüş yaptı, arkalarında da Reischsbanner yürüyordu. Nazi toplantısının başlamasına on dakika kala, 150 Reischsbanner milisi *1910er Zelt*'e girdi. Hersing toplantısından sorumlu Nazi Lideri Walter Steineck bu durum karşısında şoka uğradı ve sadece yirmi Reischsbanner milisini 30 fenikten kabul edebileceğini söyledi, geri kalanının tam fiyat ödemesi gerekiyordu. Bunun üzerine büyük bir tartışma çıkınca 150 Reischsbanner milisi daha salona girdi. Naziler aceleyle polise kapıları kapattırdılar. Ve Reischsbanner Market Meydanına çıkıp karşı mitinge başladı. Her iki toplantı bittiğinde tansiyon hayli yüksekti ve Reischsbanner'la SA arasında çıkabilecek büyük bir çatışma ucuz atlatıldı.[31]

Bu olayı takip eden iki hafta içinde, Reischsbanner milisleri Nazi yürüyüşlerini engellemeye çalışınca neredeyse iki tane daha büyük çatışma yaşanıyordu.[32] 8 Şubatta SPD, Profesör Eric

---

[30] NNN: 19 & 23.I.31.

[31] VB: 26.I.31; NNN.26.I.31.

[32] VB: 3 & 11.II.31.

Noelting'in "Nasyonal Sosyalizm: Başlangıcı ve Sonu" konulu bir konuşma yaptığı kitlesel bir toplantı düzenledi. Binden fazla cumhuriyetçi salonu doldurdu ve Hitler'in yapmayı planladığı şeyin tam bir betimini dinledi: Almanya'da başarılı bir hükümet darbesi yapmak isteyen herkes hükümetin gücünü de elinde tutmalıdır. Bu nedenle Hitler hükümete *girmek* bir daha da *çıkmamak* istiyor.[33]

Naziler Sosyalist militanlar yüzünden kendilerini baskı altında hissetmeye başlamışlardı. Noelting toplantısından kısa bir süre sonra bir Nazi, bir *Jungbanner* üyesinin şapkasındaki armayı sökmeye kalkınca yakındaki bir Reischsbanner milisi tarafından yere yatırıldı. İş Bulma Dairesinde de sürekli olay çıkmaktaydı ve kurbanlar genelde, başka şehirlerden işsizlik paralarını almaya gelen Naziler oluyordu.[34] SPD Şehir Meclisinde, şehir sakinlerinin, sahibinin bir Nazi olması nedeniyle artık okul kitaplarını Wilhelm Spannaus'un kitabevinden almamaları yönünde bir hareket başlattı. Memurların bir kısmının bu hareketi durdurmak için Yurttaşlar Birliğine katılması Spannaus'un yararına oldu. Hatta muhafazakâr bir meclis üyesi bu öneriden şöyle yakındı: Günümüzde siyaset her gün yön değiştiriyor.[35]

Nazilerin Noelting toplantısına tepkisi, daha önceden planladıkları bir toplantının konusunu değiştirmek oldu: İlk belirlenen konu "Domuz Pastırmasındaki Siyaset, Domuz Çiftliğindeki Halk" idi, yeni belirlenen konuysa "Noelting Toplantısının Konusuna Dair Bir Düzeltme: Yolun Başındaki Nasyonal Sosyalizm, Yolun Sonundaki SPD" idi. Ayrıca işsizler için katılım ücreti 15 fenik iken, işsizlerin hiç ücretsiz girebilmesi kararı alındı.[36] Fakat ne bu toplantı ne de bundan bir hafta sonra düzenlenen "Genç Kol ve Beyin İşçileri" konulu toplantı fazla bir

33 NNN: 3.II.31; VB: 9 & 10.II.31.
34 VB: 17.II.31; NNN: 20 & 23.II.31.
35 GGZ: 19.II.31.
36 NNN: 3 & 7.II.31. Orijinal başlık, şöyledir: "Die *Bonzen* im Speck, das *Volk* im Dreck."

kalabalık toplayabildi. Bunun üzerine Naziler kitlesel bir toplantı için, Northeim'ın bir başka ilginç yönüne, yüksek sayıdaki devlet memurlarına yöneldiler. Konu "Askerlik Hizmeti ve Nasyonal Sosyalizm", konuşmacı da demiryollarında çalışan biri idi: "Ünlü ve yaşlı savaşçı, Lokomotif Mühendisi Dreher, bir *Reichstag* temsilcisi." *1910er Zelt* kiralandı ve katılım ücreti 30 fenike düşürüldü.

Toplantıya 1200 kişilik dev bir kitle katıldı. Oldukça fazla sayıda SA milisi zaten oradaydı, bu nedenle Reischsbanner milisleri ellerinde bayraklarla kortej halinde girip konuşmacıya, özellikle duyurdukları konuya hiç değinmediğinden dolayı tezahürat yapınca ortam iyice gerildi. Politik ılımlılığa dair dokunaklı bir tavır sergileyen NNN haberi şöyle verdi: Büyük bir hengame çıktı ama iki tarafın liderlerinin mantıklı tavırları düzeni korudu.[37]

Sosyalistlerin, Nazilerinkiyle yarışan siyasi faaliyetleri heyecanlı geçen şubat ayı boyunca devam etti. Reischsbanner bir Nazi Darbesini geri püskürtmeye hazırlanıyordu. Yukarıda anlatılan olaydan kısa bir süre önce, Reischsbanner Bölge Komutanı Northeim'a sürpriz bir ziyarette bulunduğunda tatbikat niteliğinde bir alarm verildi. Sadece bir saat içerisinde yüz Reischsbanner milisi, kumandanlarının konuşmasını dinleyip propaganda yürüyüşü yapmak üzere Market Meydanında toplanmıştı. Bunu takip eden hafta SPD'nin ilçe organizasyonu toplandı ve onlara Nazileri alt etmenin tam zamanı olduğu söylendi. Her sosyalistin bir üye daha kaydetmesi özendiriliyordu. Birkaç gün sonra Reischsbanner'ın Northeim ilçe teşkilatı kuruluşunun yedinci yılını kutlamak üzere tüm üyeleriyle toplandı. Tamamı Northeim'dan dokuz yüz Reischsbanner milisinin katıldığı, yirmi flamanın taşınıp, iki bandonun ve iki adet de bando mızıkanın katıldığı bir yürüyüş gerçekleşti. Market Meydanında ve Sirk Alanında konuşmalar yapıldı ve *1910er Zelt*'de bir dans düzenlendi. Konuşma bir Nazi Darbesine karşı duyu-

[37] NNN: 16 & 19.II.31.

lan korkuyu telaffuz ediyordu: "Reischsbanner Cumhuriyet'i koruyacak kadar güçlü olacaktır." Tam bunun üzerine bir SA birliği dans alanına daldı ve polis tarafından dışarı atılmalarının ardından salonun penceresinden bir sandalye ayağı fırlattılar.[38] Bu süreçte Sosyalistler kapitalizme duydukları antipatiyi de unutmamışlardı. Sevgililer Gününde Bağımsız Sendikalar tarafından sergilenen ve dört yüz kişilik bir izleyici kitlesi çeken oyunun konusu da buydu.[39]

Naziler geri planda kalmamak için 26 Şubatta *1910er Zelt*'de bir emekli subayın ve başka bir konuşmacının daha katıldığı "On iki Yıllık Cumhuriyet-Özgürlük Nerede?" konulu bir miting düzenlediler.[40] Şehir siyasi etkinliğe doymaya başlamıştı. Nazilerin denizaltı kahramanını getirdikleri toplantıdan beri aradan geçen otuz bir gün içinde on iki farklı etkinlik yapılmıştı: Altısı Naziler altısı Sosyal Demokratlar tarafından organize edilen mitingler, yürüyüşler, toplantılar. *1910er Zelt* neredeyse sürekli doluydu ve etkinliklerin çoğunda ya şiddet olayları ya da yüksek bir gerilim yaşanıyordu. Siyasi aksaklıkların hesabı da sorulmaktaydı. 27 Şubatta GGZ, bir Nazi gazetesinde yayımlanan bir makaleden alıntı yaparak şöyle bir suçlamada bulundu: "Northeim Şehir İnşaat Ofisinde... skandal ortamı hâkim." Sözü edilen makalede, SPD yürüyüşlerine katılmayan işçilerin "inanılmaz düzeyde terörize edildiği" ve bir işçinin kendini korumak için işinden ayrılmak zorunda kaldığı öne sürülüyordu. İnşaat Ofisi bir SPD senatörünün yetki alanında olduğundan, soruşturma yapılması ve senatörün yetkilerinin askıya alınması talep ediliyordu. Fakat Şehir Meclisi, ofisi önceden incelemeye almış ve Nazi suçlamalarının gerçeği yansıtmadığını tespit etmişti. GGZ baskısından hemen sonraki gün *Volksblatt* bunu sevinçle haber yaptı ve GGZ'nin yazı işlerini "yakışıksız burjuva sahtekarlığı"yla damgaladı.[41]

---

[38] VB: 18,23 & 24.II.31; NNN: 23 & 24.II.31.

[39] VB: 14.II.31.

[40] NNN: 26.II.31.

[41] GGZ: 27.II.31; VB: 28.II.31. Orijinal makale şu kaynaktan alınmıştır: *Niedersächsische Tageszeitung*, no 20.17.XI.30. Nazilerin ajitasyonundaki ani

1931 Şubatının sonlarına doğru sosyalistlerin Nazi tehdidiyle başa çıkabilmekte olduklarını hissettiklerine şüphe yok. SA'nın saldırganlığı Reischsbanner'ın militanlığıyla dengelenmişti. Nazi suçlamaları geri tepmiş, komploları ortaya dökülmüştü. Her Nazi mitingi veya yürüyüşüne karşılık Sosyalistler bir yürüyüş düzenliyordu. Fakat eylül seçimlerini takip eden altı ay boyunca şehirdeki siyasi atmosfer tamamen değişmişti. Siyaset mitinglerle, gösterilerle radikalize oluyor ve Northeim'da seçim kampanyaları dışındaki sakin ve gürültüsüz ortamın yerini sokak kavgaları alıyordu.

Bu değişimin gelişmeleri takip eden şehir sakinleri üzerindeki bir etkisi olacağı muhakkaktı. Ortam hızla değişiyordu. Nazilerle radikalizm yarışında SPD kazanmayı umut edemezdi, çünkü rakiplerinde olan şiddet duygusuna ve mantıksızlığa sahip değildiler. Ayrıca, bu oyundaki her hareket Northeim orta sınıfının sorunlu ruh halini daha da kötüleştiriyor ve onları aşırılık yanlısı yaklaşımlara karşı daha dayanıksız kılıyordu.

---

artış, özel olarak SPD'nin etkinliklerine karşı yerel bir tepki değildir. Şubat 1931'de Naziler *Reichstag*'ı taktiksel sebeplerle boykot ettiler. Bunu takiben 107 Nazi *Reichstag* delegesi maaş almadı ve konuşmacı parasına muhtaç oldu. Bu rekabet ortamı, hazırdaki Nazi konuşmacıları da teşvik etti ve böylelikle yerel Nazi organizasyonları konuşmacı kıtlığından kurtulup konuşmacı bolluğuna kavuştular. Boykot sadece altı hafta kadar sürdü.

5

OTORİTE YANLILARI BİRLEŞİYOR

İLKBAHAR-YAZ 1931

Nazi propagandası bütünüyle,
insanoğlunun içinde hastalıklı ne varsa
işte ona hitap etmekten ibarettir.

Dr. Kurt Schumacher (SPD):
Reichstag'da yaptığı konuşmadan
23 Şubat 1932

Sosyalistlere göre Naziler, silahlı bir darbeye yeltendikleri ölçüde bir tehdit oluşturabilirlerdi. Ciddi siyaset, mantıklı taleplere ve pozitif sonuçlara bağlıydı. NSDAP ikisini de beceremediğinden ciddi bir siyasi tehdit oluşturamazdı. Nazi propagandası da, SPD'ye *"Marxisten"* ve *"Bonzen"* (sahtekârlığa ve rüşvete vurgu yapılarak, hemen hemen, "fırsatçı politikacı" anlamında kullanılıyor) etiketlerini yapıştırarak bu niteliklerin altını dolduruyordu. Etiketler tabii ki birbirleriyle çelişmekteydi; ateşli radikallerin aynı zamanda rahatlıkla rüşvet yediğini düşünmek zordu. Fakat etkili propagandanın şüphe, kızgınlık veya nefret uyandırdığı sürece mantıklı olması gerekmez. Seçilen bu iki kelime sadece burjuvaziyi etkilemekle kalmıyor aynı zamanda Sosyal Demokratların ikilemini de bütün netliğiyle yansıtıyordu.

SPD "Marksist" değildi, fakat kullandığı dil öyleymiş gibi görünmesini sağlıyordu. Yarattığı bu izlenim SPD'ye iki misli köstek olmaktaydı, çünkü demokrasiyi savunmanın en iyi yolunun sosyal devrim olduğu bir dönemde devrimci bir parti olmaya

istekli değildi. Ayrıca devrimci geleneği işçi sınıfının dışındaki kesimlerin desteğini talep etmesini veya almasını engelliyordu. Buna ek olarak SPD'nin demokrasiyi savunmaktan anladığı fiili olarak statükonun korunmasına denk düşüyordu ve bu statüko Northeimlıların çoğunun kafasında milletçe aşağılanmakla ve ekonomik yıkımla özdeşti.[1]

SPD'nin bir proletarya partisi olma geleneği Northeim'ın orta sınıfın yaşam tarzının önünde en ciddi engeli oluşturuyordu. Şehrin sınıf yapısı ve orta sınıfın hissettiği sosyal antipatiler de bu duruma katkıda bulunuyordu: Northeimlılar Sosyal Demokratların ısrarlı sınıf bilincinden rahatsız oluyorlardı; halbuki bu bilinç burjuvazinin sınıf bilincinin bir yansımasından başka bir şey değildi. Sosyalist bireylerle iş ilişkisi içinde olan kasaba sakinleri onların iyi ve kabiliyetli insanlar olduklarını kabul ediyorlardı ama yine de genel olarak SPD'ye karşı güvensizdiler.[2]

Sosyalist bakış açısına göre Northeim'ın orta sınıfıyla işbirliği yapmaktan fazla bir kazanç sağlanamayacaktı. Şehrin sabit bir sağa çoğunluğu vardı ve SPD genelde bu çoğunluğun baskısını hissederdi. Özellikle 1930 yılından sonra Northeim'daki burjuva unsurlar SPD'yi zayıflatmaya ve bunu başarmak için de Nazileri desteklemeye eğilimliydi. Northeim işçilerine göre, şehrin işadamlarının neredeyse hepsi Naziydi.[3] İşçiler sadece kendilerine güvenebilecekleri düşüncesindeydiler; geleneklere, organizasyona ve ideolojiye göre bu böyleydi. SPD en sağlam destekçilerini, yani işçileri kaybetme riskini göze alarak orta sınıfa niye yaklaşsındı ki? Eğer SPD ritüel niteliği taşıyan radikalizminden ödün verirse, Komünistler karşıt görüşlü olanların aklını çelmek için hazırdılar. Bu yüzden ne Sosyalistler ne de ılımlı orta sınıf bir uzlaşma için uğraştı.

Bunalım derinleştikçe şehir halkını SPD'den soğutan radikalizm değil, bu radikalizmin retorik niteliğiydi. Sosyalistle-

1 Maria Habenichts, "Erhardt Knorpel", "Heinrich Lamme" ve "Hans Abbenrode" ile yapılan röportajlar.

2 Maria Habenichts ve "Hugo Spiessmann" röportajları.

3 Friedrich Haase ve Herman Shculze röportajları.

rin önemli ekonomik değişimler yapmaya kalkışacağına kimse inanmıyordu. Birçok kişi bir yandan Sosyalistlerin sosyal bileşenlerine içerliyor ve hedeflerini "eleştiriyor", bir yandan da onları (ekonomik meselelerde) yeterince radikal olmamakla suçluyordu.[4] Bu nedenle SPD orta sınıfın NSDAP bayrağının altına üşüşmesini engelleyemedi, zira Naziler gerçek radikaller olarak tanınıyorlardı. Demokrasiye veya Cumhuriyete bağlılığı vaaz etmek yetmiyordu. Pek çok Northeimlı böyle bir çağrıya yanıt vermek için bir neden göremiyordu. Nazilerin yolunu kesmenin yolu körü körüne muhalefette değil, burjuva kesimin kalbinde Nazilerin uyandırdığı umutları yeşertecek kadar çekici karşı programlar geliştirmekteydi.

Bunun yerine Sosyal Demokratlar işçi sınıfının sadakatini kaybetmeme meselesine yoğunlaştılar ve Nazi tehdidini sırf silahlı bir isyan boyutuyla algıladılar. Bu nedenle ne kadar uğraşsalar da Northeim'ın Sosyalistleri Nazilere karşı etkili bir muhalefet oluşturamadılar.

Northeim SPD üyelerinin çoğu doğuştan işçi sınıfına dahildi. Sosyalizme olan inançlarını sonradan ikna olarak değil, daha çok aile altyapısından kazanıyorlardı. Tipik bir SPD üyesini ele alırsak, şehrin demiryolu şantiyelerinde çalışmakta olan babası, yüzyılın başlangıcının öncesinden beri SPD'lidir ve çocuklarını Sosyalist olarak yetiştirmiştir. Bu nedenle ortalama bir Sosyal Demokratın SPD'ye nerdeyse bilinçsiz bir bağlılığı vardır –aynen ortalama bir Amerikan işçisinin işçi sendikacılığına olan bağlılığı gibi.–[5] Naziler bu insanları kendi taraflarına çekemediler. Hemen hemen tüm Northeimlılar bunu bilmekte ve oy istatistikleri de bu durumu doğrulamaktaydı.[6] Northeim işçileri Nazilere katılmak ve onları desteklemek bir yana, uç noktadaki Nazi karşıtlıklarıyla tanınırlardı. Nazizme muhale-

---

[4] "Erhardt Knorpel" ve "Heinrich Lamme" röportajları.

[5] Johannes Grote, Friedrich Haase, Herman Schulze ve "Benno Schmidt" röportajları.

[6] *A.g.e.* Ayrıca Carl Querfurt, "Erhardt Knorpel" ve "Hans Abbenrode" ile yapılan röportajlar.

fet olmanın tehlikelerinin neler olabileceğini soran karısına bir SPD liderinin söylediği gibi: Özgürlüğümü kaybetmektense her şeyimi kaybederim daha iyi.[7]

Pek çok Sosyal Demokrat lider bu kararlılığa sahipti. Onlar gösterişli insanlar değillerdi. Bulundukları konuma karizmatik nitelikleri sayesinde gelmemişlerdi; bulundukları konuma sendika sekreterliğindeki, tüketiciler kooperatifi başkanlığındaki veya Sosyalist *Apparat*'taki diğer rollerde gösterdikleri maharet ve ciddiyet temel alınarak adım adım tırmanmışlardı. Gençliklerinde Sosyalist hareketin temel sloganlarından biri "Bilgi Güçtür!" idi. Gelecek vaat eden bir Sosyalist lider gençlik dolu enerjisiyle, olağan bir işgününden sonra çalışıp didinerek ekonomi, tarih veya sosyal refah kanunlarını öğrenirdi. Sosyal konumları nedeniyle proletarya partisini küçük görenlerin gözünde bu insanlar kolaylıkla *Bonzen* damgası yiyebilirlerdi, çünkü kesinlikle devrimci değildiler.

Northeim'ın SPD liderlerinden üçü diğerlerinin arasından sivrilmekteydi: Karl Deppe, Friedrich Haase ve Senatör Carl Querfurt. Reischsbanner lideri Karl Deppe, ondan pek hoşlanmayan biri tarafından "zalim ve düşüncesiz" biri olarak tanımlanmıştı.[8] I. Dünya Savaşı sırasında bir gaz bombası sonucu boğuk ve kısık kalmış sesiyle güçlü ve kısa boylu biriydi. Mesleği *Krankenbesucher*'lik (şehir hastanesinde gelen sigortalı kişilerle ilgilenirdi) olmasına rağmen aslında bir politikacıydı. Reischsbanner'daki görevinin yanı sıra, Yerel SPD'de ve diğer işçi organizasyonlarında da görevleri vardı. Ayrıca Şehir Meclisi sözcüsü ve İlçe Meclisi delegelerinden biriydi. Alıngan ve saldırgan yapıda bir kişiliği vardı; kabalığıyla pek çok insanı uzaklaştırmışsa da işçiler ona büyük saygı duyarlardı ve kavgalarda soğukkanlılığını korurdu.

Deppe'nin asistanı ve Reischsbanner gençlik biriminin lideri olan Friedrich Haase, onun tam zıttı bir insandı. Uzun, ince ve

---

7 Johannes Grote ile röportaj.
8 "Erhardt Knorpel" ile röportaj.

fazlasıyla çocuksu bir tipti; net ve ikna edici bir ses tonu vardı. Bir keresinde şarkıcı olmaya karar vermiş ve şan dersleri almaya başlamıştı ama kaymakamlıkta yazıcılık görevine başladıktan sonra şarkıcılıktan vazgeçmişti. Kaymakam bir Sosyal Demokratken Friedrich Haase'ye, Reischsbanner'daki çalışmaları için istediği kadar boş zaman verilmişti ama 1932'de muhafazakâr bir kaymakam geldiğinde bu durum değişmişti. Friedrich Haase'nin yüzünde dürüstlük, alçakgönüllülük ve iyilikseverlik okunurdu ve Northeimlıların çoğu tarafından sevilirdi.

Northeim SPD'sinin asıl lideri Carl Querfurt idi. Northeim SPD'nin yerel ve ilçe organizasyonunun başkanı da oydu. Northeim şehir yönetiminde senatördü ve İlçe Meclisindeki SPD çoğunluğunun lideriydi. Ayrıca Hanover Eyaleti Yasama Meclisinde delegeydi ve meclisin on iki kişilik yürütme kurulunun üyesiydi. Pek çok kişiye göre Northeim'daki Sosyal Demokrat Partinin sembolüydü.

Carl Querfurt işçi değildi. Eski şehrin merkezinde ufak bir tütün dükkânının sahibiydi. Kum rengi saçları ve kırmızı yüzüyle ayırt edilebilen bir fiziği vardı. Muhafazakâr kaymakam von der Schulenburg ona dair şöyle diyordu: Muazzam bir doğal yeteneğe sahip fakat saldırgan bir adam; tüm yerel SPD'ye saldırganlık aşıladı.[9]

Senatör Querfurt bütün varlığıyla partizan olan o ender insanlardandı. İnsanların gönlünü hoş eden ikiyüzlü politik konuşmaları becerir ama etrafını, her dediğinin samimi ve dürüstçe edilmiş laflar olduğuna ikna ederdi. Müthiş bir kendine güveni vardı, cesaretli ve soğukkanlıydı (savaştaki sicili kayda değerdi), ama yeri geldiğinde ince ince küfretmeyi ve sövüp saymayı da bilirdi. Bunlarla beraber insanların karakterini iyi tahlil eder; ne zaman geleceği belli olmasa ve kavgasız kazanılmayacaksa da mantığın ve sevginin nihai zaferine inanırdı. Çoğu Northeimlı onu olduğu gibi kabul ederdi –tam bir politikacı–; ama şehrin işçileri için bir idoldü. Son olarak, iki özel-

9 Otto von der Schulenberg ile röportaj.

liği daha vardı; demokrasiye tam bir bağlılık ve dikkate değer bir sağduyu. Northeimlı SPD'yi yönetmeye son derece uygundu fakat Sosyalistlerle başka güçler arasında bir ittifak kurmayı kesinlikle beceremezdi. Rakipleri ondan nefret eder ama aynı zamanda gönülsüzce de olsa onu beğenirlerdi. Çok az kişi Carl Querfurt'u hafife alırdı.

İşte şehrin demokrasi savunucularını çatısında toplayan ve Nazizme karşı tek dayanağı olan Northeim Sosyal Demokrat partisi buydu. 1933'ten önceki yıllarda tabi tutuldukları testi geçemediler. Fakat zaferi kazanamamaları cesur ve itibar sahibi olmadıkları anlamına gelmemeli.

1931'in ocak ve şubat aylarındaki yoğun çabalarından sonra, SPD artık Nazilerin her toplantısına bir karşılık vermeye çalışmıyordu. Yine de Northeim İlçe Bölgesinde Naziler sekiz tane halka açık toplantı düzenlerken onlar toplam on altı toplantı düzenlediler. Nazilerin şehirdeki kampanya yarışı daha güçlü bir sese sahipti. Martın ilk haftasında daha farklı tipte bir toplantı düzenlediler: Teatral Sunumların ve Alman Dansının Eşliğinde SA'ya Üye Kaydetme Gecesi...[10] Bundan beş gün sonra sekiz yüz seyirci toplayacak, ünlü bir ismin katıldığı bir başka konuşma düzenlediler: "(Reichstag Üyesi) Edmund Heines; Stettin Feme Cinayeti Davasının... Baş Sanığı." Heines yirmili yaşlarının başında son derece milliyetçi olan Hür Müfrezedeydi ve bu oluşum içinde bir "vatan hainini infaz etmiş," sağcı hakimler sayesinde bir ceza almadan bu davadan kurtulmuştu. Toplantı *1910er Zelt*'de yapıldı ve GGZ'ye göre Heines hikâyesini anlatırken, sıra kurbanı öldürdüğü ana geldiğinde seyirciler tezahürata başladılar, ardından daha dev bir alkış dalgası patladı, ıslıklar, alkışlar ve "Horst Wessel Şarkısı" ile oturum son buldu.[11]

Naziler daha sonra bu kana susamışlığa tezat oluşturarak, Ortodoks Yahudilerin hayvan kesme yöntemine karşı halkı

---

[10] GGZ: 7.III.31.

[11] NNN: 12.III.31; GGZ: 22.III.31; NSAH, Hann 310 I/B-9 II, No 178: OGN an GSHB, 31.III.31.

ayaklandırmaya karar verdiler. Daha sonra yine bu konu üzerine, bir Hanover Cemiyeti başkanının hayvanlara karşı gaddarlığa engellemek için, renkli slaytlarla yapacağı bir konuşmayı finanse ettiler. Konuşma sırasında Northeim'ın Nazi liderleri bu gibi uygulamalara karşı olduklarını ayan beyan belirtip, kayıtlara geçirttiler.[12]

Volksblatt hemen Nazilerin "kendileri sürekli 'yerlerde yuvarlanan kelleler'den bahsederken, 'gaddarca yahudi kesim metotlarının yirminci yüzyılın en büyük kültürel utançlarından olduğu' yolunda bağrınmalarının" içindeki komik ironiye işaret etti. Fakat birileri Nazi suçlamalarını ciddiye almış olmaydı ki *Volksblatt*, hayvanların şehir mezbahasında hahamların elinde gaddarca muamele gördüğü iddiasını çürüten uzunca bir makale yayımladı. Ayrıca makalede "Nazi gruplarının sürekli şehir mezbahasının oralarda dolandığı ve oradaki Yahudilere kaba davrandıkları" da belirtiliyordu. Bunun sonucunda mezbahadan sorumlu SPD senatörü, "Northeim Mezbahasında Hayvanlara Korkunç İşkence" edildiği suçlamasını yapan Nazi gazetesine dava açtı ve Northeim Senatosu iki Naziye Yahudilere karşı yine kaba davranırlarsa mezbahaya girmelerinin yasaklanacağını bildiren bir uyarıda bulundu.[13]

Bu süreç içinde Northeim Yerel Birimi, Sığır Mezat Salonunda üyelerin beynini yıkamak ve yeni üyeler kaydetmek için haftada iki kere yarı özel "tartışma geceleri" düzenlemeye devam ediyordu. Bu toplantılarda "Programımız" ve "Nasyonalizm ve Sosyalizm" gibi konular konuşuluyor ve tartışmalar Ernst Girmann gibi o bölgeden Naziler tarafından yönetiliyordu, katılım ortalama 85 kişi civarındaydı. Nisan ayı sonunda Yerel Birim üye sayısı 191'e çıkmıştı ama eskisi gibi üyelerin çoğu yine Northeim İlçe Bölgesindendi ve belli bir köyden katılım on beşin üzerine çıktığında o köyün üyeleri Northeim Yerel Biriminden kopup kendi Yerel Birimlerini kuruyorlardı. Bu ne-

12 GGZ: 21.III.31.
13 VB: 11,12 & 14.III.31; 1.IV.31.

denle Northeim Yerel Biriminin üye sayısı sürekli büyüyor ve hemen sonra tekrar şehirde yaşayan üye sayısına düşüyordu. Fakat, sürekli toplantılar yapmak, el ilanı dağıtmak ve yürüyüşler yapmak için yeteri sayıda üye vardı.[14]

Bu aralıksız kampanya yöntemi diğer partileri –özellikle de, benzer söylemler ve yaklaşımlarla Nazilerin başarısına benzer bir başarının yakalanabileceğini düşünen Milliyetçileri– eyleme geçmeye sürükledi. Daha şubat ayında *Stahlhelm* (yerel düzeyde Stahlhelm ile DNVP'nin ilişkisi, SA ile Naziler arasındaki ilişkiye benzerdi) bir yıl aradan sonra Northeim'daki ilk toplantısını, "Ekselansları von Henning auf Schoenhott"un katılımıyla düzenledi. Milliyetçilerin diğer tüm faaliyetleri gibi bu da, şehrin en iyi oteli olan Sonne'de yapıldı ve katılım ücretsizdi. (Otelin sahibi DNVP üyesiydi.) Konuşmacı Liberallere, Marksistlere, Nazilere, Yahudilere ve SPD'ye saldırmanın yanı sıra Hitler'in "Milliyetçi ideallerin çığırtkanı" olduğunu ve "Bismarck'ın ilk nasyonal sosyalist" olduğunu iddia etti. Stahlhelm'e otuz yeni üye kaydettiler. Bir ay sonra DNVP, Milliyetçi Parti mensubu bir Reichtag üyesinin katıldığı bir başka toplantı daha düzenledi ve halkı çeksin diye toplantıda bir de film gösterildi.[15] Ayrıca, Yurttaşlar Birliği mart ayında bir açık hava toplantısı düzenledi; Senatör Mahner konuşmasında Versailles Antlaşması'na saldırdı ve Almanya'nın kendi içinde birleştiği takdirde yeniden bir dünya gücü olacağını savundu. Kalabalığı *Deutschland über Alles*'i söylemeye teşvik edecek bir bando hazırdı.[16]

Komünistler de aktifti; Northeim'daki ilk yürüyüşlerini ve toplantılarını düzenliyorlardı. Toplantıları için, muazzam büyüklükte olsa da toplantı yapmaya pek de uygun olmaya Atlı Spor Salonunu kiraladılar. Bu toplantıya katılım yüz kişiden az oldu.[17]

---

14 NSAH, Hann 310 I/B-9 II, No 133 & 40; Monatlicher Propagandabericht, 30.IV.31 & 31.V.31; /A-83 II, No 216: OGN an GSHB, 18.VI.31.

15 GGZ: 19 & 26.II.31; 18.III.31; 5.IV.31; NNN: 23.II.31.

16 NNN: 23.III.31.

17 NNN: 9.III.31.

Northeim o kadar çok farklı siyasi görüşün saldırısına uğramıştı ki ortak siyasi eyleme benzeyebilecek herhangi bir şeyin varlığını hayal etmek bile zordu. Yine de 1931 Martında Komünistlerle Nazilerin ve milliyetçilerle Halk Particilerin –en azından SPD'ye muhalefet etmek için– el ele verebileceklerini gösteren bir olay oldu.

Weimar Cumhuriyetinde demokrasinin kalesi, Almanya'nın tuhaf federal yapısında nüfusun ve toprakların beşte üçünü kaplayan Prusya Devletiydi. Prusya, gücünü Roma Katolik kilisesine bağlı Rhineland eyaletinden taşrasından alan Merkez Katolik Partisi ile, tüm desteğini Ruhr, Silezya, Berlin endüstri merkezlerinden ve Hansa Birliğine bağlı liman şehirlerinden alan SPD'nin koalisyonuyla yönetilirdi. Prusya'daki hükümeti SPD-Merkez Koalisyonu yönettikçe demokrasi güvendeydi.

Depresyonun ilk zorlu kışından sonra hem Naziler hem de Komünistler, eğer seçim olursa koalisyonu hükümetten indirmeye yetecek kadar destek topladıklarına inanmaktaydılar. Fakat seçim olması için Prusya Parlamentosunun dağılması gerekiyordu ve yönetimdeki koalisyon buna karşıydı. Weimar Anayasasının mümkün kıldığı başka bir yol daha vardı. Eğer bir toplu dilekçeyle yeterince imza toplanırsa referandum yapılabilir ve referandumda yeterince oy toplanabilirse, parlamentodaki hükümet çoğunluğuna rağmen Prusya Parlamentosu dağılmaya zorlanabilirdi.

Naziler bu yönde plan yaparken, Komünistler de (Komintern'in, Sosyal Demokratların yenilmesinin başlıca hedef olduğu yönündeki garip düşüncesinden yola çıkarak) hemen onlara destek verdi. Milliyetçiler, Hanoverlı "Guelph" Partisi ve Halk Partisi de yardıma koşmakta gecikmedi, fakat en azından, Northeim Halk Partisi lideri, tamamıyla olumsuz nitelik taşıyan bu manevraya katılmayı reddetti.[18] Bir dolu ufak tefek parti de çoğunluğa uydu. Yurttaşlar Birliği de katıldı; Senatör Mahner, Yurttaşlar Birliği yerel siyasette yer aldığı sürece, Prusya Hü-

[18] Bahsedilen liderin eşi olan Maria Habenichts ile röportaj.

kümetinde yapılacak değişikliğin yerel hükümetlere de büyük etkisi olacağını açıkladı.[19]

Nazi toplantıları toplu dilekçe kampanyası süresince azaldı çünkü Naziler enerjilerinin çoğunu bu kampanyaya veriyorlardı. Kampanyanın etkili olabilmesi için gerçekten imza toplanması gerekiyordu; propaganda yeterli olmazdı. Yine de Naziler en azından bir tane toplantı organize etmeye vakit buldular ve Sığır Mezat Salonunda "Memurların ve Devlet Çalışanlarının Prusya Parlamentosunun Dağılması için Hazırlanan Dilekçedeki Konumları; Ayrıca İşsizliğin Sonu" konulu bir konuşma düzenlediler. Konuşmacı, şu an *Reichstag* delegesi olan Prusyalı emekli bir memurdu.[20] Yurttaşlar Birliğinin kampanya sırasındaki toplantısı daha büyüktü ve *1910er Zelt*'te düzenlendi. Senatör Mahner Prusya'daki SPD hükümetine "diktatörlük" diyerek SPD'ye saldırdı. Bütün Northeimlıları dilekçeyi imzalamaya ve "SPD'nin gücünü kırmaya" çağırdı.[21]

Sosyalistler, özellikle Nazilerin baskı taktiklerinden çekindiklerinden dolayı bu dilekçe kampanyasından rahatsız oldular. Oy kabini yoktu ve oy verecek kişi, hemen orada bekleyen Fırtına Birliği milislerinin önünde açıkça "evet" veya "hayır" demek durumundaydı. *Volksblatt,* Nazilerin dilekçe listesini, dilekçeye imza atmayan tüm işadamlarını boykot etmek için kullandıklarını iddia etti. SPD bilhassa, Nazilerin Northeim İlçesinin iyice köşede bucakta kalmış köylerinde gözdağı verdiğinden endişeleniyordu. Nitekim yapılan referandumun ardından *Volksblatt,* Northeim İlçesindeki bazı köylerde referandumda "evet" oyu kullananların sayısının dilekçeyi imzalayanlardan daha az olduğunu ortaya çıkardı.[22]

Sosyal demokratların buna cevabı Reischsbanner'ın faaliyetlerini artırmak oldu. 24 Martta kampanyanın başlamasından bir hafta önce Reischsbanner Market Meydanında bir miting dü-

---

[19] NNN: 5.VIII.31.
[20] GGZ: 10.IV.31.
[21] NNN: 13 & 16.IV.31; VB: 18.IV.31.
[22] VB: 22.IV.31; 12.VIII.31.

zenledi. Konuşmacı Deppe'ydi ve dur durak bilmedi; Hitler'in Münih Darbesi sırasındaki ödlekliğinden bahsetti, Nazilerin siyasi suikastlarını değerlendirip, Nazilerin konuşmacı olarak çağırdığı katil Heines'i şiddetle eleştirdi. Bundan iki gün sonra Northeim Reischsbanner'ına mensup yüz milis, ilçe bölgesi içinde konuşmalar yapa yapa otuz beş kilometrelik bir yürüyüş yaptı ve bu eylem Market Meydanındaki konuşmalarla son buldu. Akabinde Reischsbanner'ın yirmi iki yeni üye kazandığı ve Nazilere ajanlık yapan bir üyenin de atıldığı duyuruldu.[23]

İmza kampanyasının ortalarında, 10 Nisanda Reischsbanner bir miting daha gerçekleştirdi. Minibüsteki bando mızıkanın eşliğinde yaklaşık iki yüz Reischsbanner milisi yürüdü. Yürüyüş doğrudan yamaçtaki mahallelere doğru yapıldı, ayrıca Yurttaşlar Birliğinin ofisleri önünde yuhalamak için iki kez duruldu. Bunun arkasında yatan neden SPD liderlerinin, muhafazakârların Nazilerle işbirliği yapmalarına duydukları kızgınlıktı. Market Meydanında Deppe, Nazilere ve Milliyetçilere karşı, NNN'in "yangını başlatan konuşma" dediği konuşmayı yaptı. Belediye Binasının önündeki ikinci konuşma İspanyol diktatör Primo de Rivera'nın devrilmesine adandı.[24] Reischsbanner varlığını hissettiriyordu.

Volksblatt, Nazileri üniforma yasağına karşı gelmekle de itham etti ve hükümeti, kahverengi gömleklilere koyulan yasağı yenilemeye kışkırttı. Hanover Bölgesinin Sosyalist yöneticisi Noske, siyasi toplantılara katılanların kamyonlar veya otobüslerle taşınmasını yasakladı. Öne sürdüğü sebep, kavga çıkaran unsurların (özellikle SS mensuplarının) genelde siyasi toplantılara dışarıdan getirilen kişiler olması ve bu kişilerin, sokak kavgası çıkarmaya toplantıya gelen o bölge sakinlerinden daha müsait olmalarıydı. Noske, özel bir teoriyi temel alarak, resmi posterler dışındaki bütün posterlerde kırmızı rengin kullanılmasını da yasakladı.[25]

23 VB: 24, 25 & 27.III.31.
24 NNN: 16.IV.31; VB: 17.IV.31.
25 NNN: 15.XII.30; 20.III.31; 10.IV.31; VB: 16 & 17.III.31.

Bu önlemlere rağmen artan gerilim kaçınılmaz olarak şiddete dönüştü. 8 Nisanda iki Nazi ve dört Reischsbanner milisi arasında Nazilerin iyice hırpalandığı bir kavga çıktı. Bir hafta sonra *Volksblatt* bir Nazinin bir Reischsbanner milisinin eşini tokatladığını bildirdi ve eğer polis duruma el koymazsa meseleyi kendi yöntemleriyle çözeceklerini bildirdi. Kampanya ortamında NNN, iki genç Nazinin Sosyalist bir kadının hakaretine uğradıklarını, iki Reischsbanner milisinin Nazilerin Kadınlar Yardım Koluna mensup bir bayanın paltosundaki gamalı haç armasını koparttıklarını ve Reischsbanner gençlik birimi üyelerinin kiliseye giderken yolları üzerindeki bazı çocuklarla alay ettiklerini bildirdi. *Volksblatt* son iki olayı yalanladı.[26]

Bu kampanya ortamı *Volksblatt*'ı yaylım ateşi şeklinde bir propaganda eylemine girmeye de itti. 1 Nisanda *Volksblatt,* fakir ama yetenekli çocukların *Gymnasium*'a gidebilmesi için ayrılan bir bursu, Northeim İlçe Bölgesinde yaşayan bir rahibin oğlunun aldığı haberini verdi. Haber, rahibin ayda 800 mark kazanırken bir işsizin ayda en fazla 60 mark kazanabildiğine dikkat çekmekte ve bundan bir sonuç çıkarmayı okuyuculara bırakmaktaydı. İki gün sonra ise, Nazi yayını *Völkischer Beobachter*'in üç kopyasının Northeim Şehir Kütüphanesindeki bir masanın üzerinde bulunduğunu bildirip "bu bozguncu gazetenin halk kütüphanesinde ne işi var?" diye kıyameti kopardı.[27]

Sosyalistler Nazilerle her yerde burun buruna geliyorlarsa bunun nedeni Nazilerin dilekçe kampanyasında orta sınıfla yaygın işbirliği yapmalarından kaynaklanıyordu. 19 Nisan 1931'de dilekçeyi destekleyen tüm gruplar toplu bir miting için bir araya geldiler. Resmi sponsorluğu *Stahlhelm* üstlenmişti ve gecenin konuşmacısı Stahlhelm'ın gençlik biriminin bir üyesiydi. Toplantı (Komünistler hariç) kampanyaya katılan tüm parti-

---

[26] VB: 9,17 & 21.IV.31; NNN: 20.IV.31. *Jungbanner*, 21 Nisanda NNN'ye yazdığı mektupta, çocukların kiliseye giderken yaşandığı iddia edilen olayı reddediyor; örgütlenmelerinin (1) mezheplerarası olduğunu ve (2) okul çocuklarına açık olmadığını vurguluyordu.

[27] VB: 1 & 3.IV.31.

lerin yanı sıra, İlçe Tarım Derneği, Pan Germen Birliği, Alman Memurların Milli Birliği, Tasarruf Sandığı İttifakı, Alman Milli Çıraklar Cemiyeti ve Toplumsal Birlik gibi Northeim'daki hemen hemen tüm sağ kanat organizasyonlar tarafından da desteklenmekteydi. *1910er Zelt* tıka basa doluydu. Stahlhelm komşu şehirden bir bandoyla Northeim'daki kendi bando mızıka takımını ayarlamış, Naziler de destek kuvvet olarak SA milislerini getirmişlerdi. Baş hatip, SPD'yi kastederek "Allahsız hareket" hakkında uzun bir sövgü savurmuş, ardından konuşmasına SPD-Merkez koalisyonunun "Roma ve Kızıllar" arasındaki bir ittifak olduğunu söyleyerek devam etmişti. Toplantı "Ren Bekçisi"nin ve milli marşın coşkulu bir şekilde söylenmesiyle kapanmıştı.[28]

İmzaların toplanması topu topu iki hafta sürdü ve kampanyanın arkasındaki itici güç olarak Naziler kayda değer bir organizasyon başarısı sergilediler. İlk on gün içerisinde Northeimlı seçmenlerin nerdeyse beşte biri (1275 kişi) dilekçeyi imzalamıştı. Son dört gün içerisinde atağa kalkan Naziler, imza sayısını, toplam seçmen sayısının üçte birine eşit olacak şekilde 2246'ya çıkarmayı başardılar. Prusya'nın geri kalanında referanduma gitmeyi sağlayacak sayıda imza toplandı ve referandum tarihi 1931 yılının Ağustos ayı olarak belirlendi.

Hiç şüphesiz pek çok Nortehimlı dilekçeyi, baş gösteren ekonomik sıkıntılar nedeniyle imzalamıştı. 2 Nisanda *Commerz und Privatbank*'ın Northeim şubesi kapatıldı. Bir hafta sonra, bunalım süresince şehrin başına gelen en kötü felaket patladı: Orta sınıfın gururu olan, yerel sermayeyle çok ortaklı kurulmuş Müteşebbis Bankası iflas etti. Likiditesi 1933'e kadar uzatılmasına ve kayda değer bir sıkıntıya sebep olmasına rağmen, iflası 9 Nisan 1931'de açıklandı. Müteşebbis Bankasının iflasının nedeni genel ekonomik sıkıntılar değil, özellikle faiz politikaları açısından kötü yönetilmesiydi. Alacaklılarla yapılan toplantı oldukça sert geçti ve olay politik bir mesele haline

28 GGZ: 16 & 20.IV.31; NNN: 20 & 22.IV.31.

geldi. Naziler iflasın nedeninin Versailles Antlaşması ile hükümetin cumhuriyetçi karakteri olduğunu iddia ediyordu. Sosyalistler ise yönetim kurulunun Nazilerden ve Milliyetçilerden oluştuğuna dikkat çekiyor ve bankanın iflasına neden olan bazı hataları sıralıyordu. Naziler 1933'ten sonra, eski müdür hakkında dava açarak, bankanın kötü yönetimden dolayı battığını üstü kapalı bir şekilde de olsa kabul ettiler.

Şehrin küçük işletme sahiplerinin yaklaşık yüzde 15'i bu olaydan kötü etkilendi ve en az bir kişi bu olay nedeniyle iflasını ilan etti. Daha sonra pek çokları da ayakta kalabilmek için mücadele etmek zorunda kaldı.[29]

Bu koşullar altında protestolar daha da sertleşti. Northeimlı Ev Hanımları Kulübünün 7 Nisandaki bir toplantısında konuşmacı "ekonominin Amerikanlaşması"na, departmanlı mağazalar, tüketici kooperatiflerine ve ithal mallara karşı atıp tuttu. Kadınları sadece küçük dükkânlardan alışveriş yapmaya çağırdı.[30] Naziler propagandalarında küçük işletmecilere yardım etme sözü verdiler fakat zafer yıllarına kadar işadamları Nazi davasına katkıda bulunmaya zorlandılar. Nisan 1931'in sonlarına doğru *Volksblatt,* Northeimlı Nazileri faturalarını ödememekle ve ödemek için de paralarının olmamasıyla itham etti. İşadamlarını NSDAP'a kredi açmamaları için uyarıyordu, fakat Nazilerin işadamlarını daha fazla kredi açsınlar veya katkıda bulunsunlar diye zorladığını, yoksa onları boykot etmekle tehdit ettiklerini öne sürüyordu. Sonradan en azından bir Northeimlı işadamı bu ithamın doğruluğunu kabul etti.[31]

Bunalımdan en son etkilenenler işadamları oldu. Nisan 1931'de Northeim Bölgesinde kayıtlı işsizlerin sayısı on iki bine –geçen sonbaharın iki kafana– ulaşmıştı. Diğer işçiler maaş ke-

[29] NNN: 2,9 & 14.IV.31; 7.VII.31; 15.VIII.31; 29.IX.31; 31.V.33; VB: 22.XII.31; 5.I.32. "Erhardt Knorpel", "Heinrich Lamme" ve "Hugo Spiessmann" ile yapılan röportajlar.

[30] NNN: 7.IV.31.

[31] VB: 29.IV.31; o dönemde babası boykot tehdidiyle NSDAP'a katılmış olan "Kurt Zeisser"la röportaj.

sintilerinin ve kısalan çalışma saatlerinin sıkıntısını yaşıyorlardı. Şehrin 250 işçi çalıştıran puro fabrikası, dört aydır haftalık çalışma günlerini azaltmıştı.[32] *Volksblatt,* Northeim İlçesinden on yaşındaki bir çocuğun bir çiftlikte iş makinesi kazasında öldüğünü haber yaparken, parantez içinde çocuğun babasından daha çok kazandığını bildirmişti.[33] Bu koşullar altında işçilerin hemen hiçbiri, 1931 yılında bir cuma gününe denk gelen 1 Mayıs kutlamalarında işlerini bırakamamıştı. Sadece üç kızıl bayrak ve "40 saatlik iş haftası talep ediyoruz" yazılı bir pankart taşıyan acınacak derecede ufak bir grup yürüyüşe katılmıştı. Kutlama şehir bandosunun Market Meydanında bir iki marş çalmasıyla bitmişti.[34]

Genel olarak siyasi aktiviteler de dilekçe kampanyasından sonra azalmıştı, fakat Naziler gene de baskıya devam etmeye niyetliydiler. 2 Mayısta yaptıkları ve bir *Reichstag* delegesini davet ettikleri toplantıya 260 kişi katıldı. Bir iki hafta sonra 600 Fırtına Birliği milisinin katıldığı bir yürüyüş, bir konser ve akabinde *1910er Zelt*'te bir toplantı düzenlediler. Bu etkinliğe yaklaşık 900 kişi katıldı; GGZ'nin "NSDAP'ın en büyük başarılarından biri" olarak tanımladığı etkinliği bozan tek şey, yürüyüş sırasında bazı Reischsbanner milisleriyle çıkan kavgaydı ve aslında Nazilerin bunu çorbanın tuzu biberi olarak gördüklerine şüphe yoktu.[35] Haziranın başında *1910er Zelt*'de, bir konserin, teatral gösterilerin, konuşmaların, piyango çekilişinin ve danslı bir gösterinin yer aldığı bir başka program daha düzenlediler. Bu etkinlik de büyük bir kitle (650 kişi) topladı; ve bu 650 kişi, teması SA milislerinin Komünistleri dövmesinden ibaret olan teatral gösterilerle pek bir eğlendi.[36] Dört hafta sonra Prusya Parlamentosunun başkanı Northeim'da Naziler için bir konuş-

[32] NNN: II.XII.30.
[33] VB:II.IV.31.
[34] GGZ: 2.V.31; NNN: I.V.31.
[35] GGZ: 10 & 17.V.31; NNN: II.V.31; VB: 22 & 24.V.31; NSAH, Hann 310 I/B-9 II, No 40: OGN an GSHB, 31.V.31.
[36] *A.g.e.,* /B-9 I, No 257: OGN an GSHB, 30.VI.31; GGZ: 21.V31; 7 & 16.VI.31.

ma yaptı ve bir hafta sonra sakin yaz ortamına uygun olarak SA bandosu Northeim'ın dışındaki eski kalenin kalıntılarında bir konser verdi.[37]

Milliyetçiler de rahatlamışlardı. Mayıs ayında düzenledikleri ve Stahlhelm'e on yeni üye kazandıran yeni üye kaydetme gecesi dışında, 1931 yazının başındaki tek etkinlikleri, haziran ayındaki, milli komutanlarının ellinci doğum günü kutlamaları şerefine verdikleri konserli ve ışık gösterili bir bahçe partisiydi.[38] Muhafazakârları rahatsız edecek tek bir olay olmuştu. Mayıs ayında Senatör Mahner SPD'yi, Sosyal Yardım Ofisinin fonlarını bir propaganda filmini bazı emeklilere göstermek için kullanmakla suçladı. Mahner bir SPD lideri tarafından hemen dava edildi ve NNN'ye şu üç maddeyi içeren bir ilan vermesi istendi: 1. Aslında böyle bir suçlamada bulunmamıştı, 2. Büyük bir üzüntüyle sözünü geri alıyordu ve 3. Mahkeme masraflarının tümünü karşılayacaktı.[39]

SPD etkinliklerinin hızı bahar sonu, yaz başı gibi kesilmişti. Haziran başında Reischsbanner bir gösteri yürüyüşü düzenledi. Belediye Binasındaki konuşmada Friedrich Hasse İtalyan işçi sınıfının sıkıntılarından ve Sosyalist ideolojinin sadece demokratik sistemde yaşayacağından bahsetti. Birkaç gün sonra SPD *1910er Zelt*'te, sürgündeki İtalyan bir anti-faşistin, Prof. Mario Cofi'nin konuştuğu bir halk toplantısı düzenledi. "İtalyan Faşizminin Kanlı ve Utanç Verici Rejimi" hakkındaki konuşma büyük bir kitle tarafından dinledi. Konuşmaya bilhassa "Gamalı Haç'ın Harikalar Dünyası" adı verilmişti. Bazı Naziler toplantıya katıldılar ama hiçbiri konuşmaya yeltenmedi.[40]

Birkaç gün sonra Northeim, iki günlük bir konferans için gelen "Genç Sosyalist İşçiler"in akınına uğradı. Yerel SPD bu grupların katılımı vesilesiyle Market Meydanında bir miting ve toplantı düzenledi. NNN, mavi gömlekleri ve kırmızı kravatları,

37 GGZ: 10,15 & 16.VII.31.
38 NNN: 17 & 20.VI.31; GGZ: 6 & 8.V.31.
39 NNN: 1.VI.31.
40 VB: 3,4 & 9.VI.31; NNN: 3 & 5.VI.31.

şarkıları ve parlak kırmızı bayraklarıyla delikanlıların ve genç kızların güzel bir kortej oluşturdukları yorumunu yaptı.[41] Arada gerçekleşen bir başka faaliyet de bir hafta sonra gerçekleşen, 15 Haziran "İşçilerin Spor Günü" kutlamalarıydı. Proletarya spor kulüpleri, şehir bandosu ve Reischsbanner bando mızıka takımı eşliğinde yürüdüler ve daha sonra çeşitli atletizm müsabakalar düzenlendi. Gece meşalelerle bir yürüyüş yapıldı, Halkın Korosu şarkılar söyledi ve Sosyalistler açısından sporun önemi hakkında bir konuşma yapıldı. Gün, *"Hoch der deutschen Republik!"* çığlıkları ve Enternasyonal'in söylenmesiyle son buldu. Birkaç gün sonra SPD daha hafif bir propaganda yöntemi denedi; Northeim'ın içinde dolaşan kamyonlardan megafonla, genelde hafif ve siyasi bir hava taşımayan sloganlar atıldı.[42] 1931 Haziranında bunalım bile hafiflemiş, Northeim Bölgesindeki işsiz sayısı, bir önceki kasımdan beri en düşük sayı olan sekiz bine düşmüştü.

Fakat yazın sıcağıyla birlikte yeni bir ekonomik kriz yaşandı. Amerikan menkul kıymetler borsasının çökmesi, Birleşmiş Milletler Bankalarının Almanya'ya verdikleri borçları talep etmelerine neden oldu. 1931 ortalarında kredi krizi vahim bir hal almaya başladı ve temmuzda belli başlı Alman bankaları kapanmaya başladı. Hükümet 14 Temmuzda bankaları tatil etti. Northeimlıların bankalarla fazla bir işi yoktu. Bankalardan birinin o dönemki müdürü durumu şöyle hatırlıyordu: Çok az sayıda kişi para çekmeye geldi ve onlar da daha sonra, çektikleri parayı özür dileyerek geri yatırdılar.[43] Yine de şehrin liderleri kaygılıydı. Şehir Meclisi oy birliğiyle atıcılık derneklerinin yıllık festivaline katılmamaya karar verdi. Kararın gerekçesiyse genel bir ekonomik sıkıntı yaşanırken festival kutlamalarının uygunsuz olmasıydı. Bu karardan halk hiç hoşlanmadı, zira halkın düşüncesi aksi yöndeydi; eğlencenin insanların zihnini depresyondan uzaklaştırmak için gerekli olduğunu savunmak-

---

[41] NNN: 8.VI.31; VB:15.VI.31.
[42] NNN: 15.VI.31; VB:15 & 18.VI.31.
[43] "Heinrich Lamme" ile röportaj.

taydılar. Meclis bir sonraki sene, kriz daha derinleşmiş olmasına rağmen, bu hatasını tekrar etmedi.[44]

Sosyal Demokratlar da kaygılıydı, özellikle Komünistlerin işsizler arasında etkili olmasından endişeleniyorlardı. Haziran ayında Bağımsız Sendikalar, KPD'nin[*] işsizler arasındaki faaliyetlerine karşı alınacak önlemleri tartışmak üzere özel bir toplantı düzenledi. Bir hafta içerisinde *Volksblatt,* SPD Şehir Meclisi üyeleri sayesinde, Northeim şehrine dağıtmaları için Bağımsız Sendikalara patates ve diğer gıdaların sağlandığını ve aynı zamanda şehrin yüzme havuzunun işsizlerin kullanımına açıldığını bildirdi. *Volksblatt* ayrıca, Komünistlerin Northeimlı "Genç Sosyalist İşçiler"i arasında etkin olmaya başladığı yolundaki iddiayı şiddetle reddetti.[45]

Ekonomik kaygılarla birlikte siyasi tansiyon da yükseldi, özellikle pek yakında gerçekleşecek olan 8 Ağustos "Prusya Parlamentosunun Dağılması Referandumu"nun buna katkısı büyüktü. Temmuz ortasında bir Nazi Darbesine ve Northeim Reischsbanner'in harekete geçtiğine dair bir söylenti çıktı fakat akşam bir yürüyüşten ve Market Meydanındaki bir konuşmadan başka bir şey olmadı. Bir hafta sonra Reischsbanner, Hanover'da bir Reischsbanner milisinin öldürülmesini protesto etmek için bir gösteri düzenledi. Northeimlılar muhtemelen, haziranda kendi şehirlerinde gerçekleşen, Fırtına Birliğine mensup iki milisin bir Sosyalisti botlarıyla tekmeleyip, parmaklarını orakla kestikleri çirkin olayı hatırladılar. Reischsbanner protesto mitinginde, bando mızıka birlikleri eşliğinde Market Meydanına yürüdü, Friedrich Hasse'nin Cumhuriyeti koruyacaklarına dair verdiği sözü dinledi ve Deppe tarafından başlatılan demokrasi için *"Frei Heil!"* nidalarını yükseltti.[46]

---

[44] VB ve NNN: 14.VII.31.

[*] Kommunistische Partei Deutschland (Almanya Komünist Partisi)

[45] VB: 16 & 22. VI.31; 8.VII.31. Bir Nazi raporuna göre, Komünistlerin 28 Temmuzdaki bir toplantısına sadece 75 kişi katılmıştı. Bkz. NSAH, Hann 310 I/B-9 I, No 257: OGN an GSGB, 30.VI.31.

[46] Orak olayı için bkz., VB: 15VI.32. Hem NNN hem de GGZ hikâyeyi inkâr ettiler ama VB hikâyeyi doğrulayacak isimleri verdi (ayrıca bkz. 17.VI.31'de-

Ağustos referandumu nisan dilekçesini destekleyen tüm anti-sosyalist güçleri bir araya getirdi. GGZ'nin öncelikli içeriği milliyetçi propagandaydı, NNN ise 9 Ağustosu takip eden on iki gün boyunca *Stahlhelm* reklamları yayımlayıp insanları "evet" demeye çağırdı. Daha önceki gibi itici güç Nazilerdi. 1 Ağustosta Sığır Mezat Salonunda bir toplantı düzenleyip sonrasında, bir bandonun ve yaklaşık altı yüz SA, SS ve Hitler Gençliği üyesinin katıldığı bir yürüyüş yaptılar.[47] Seçim arifesinde yapılan mitingi düzenleme onuru da onlara aitti. Yurttaşlar Birliğinin sırası 5 Ağustosta, Mahner'in "Bolşevizm'e karşı ortak cephe" çağrısında bulunmasıyla geldi (halbuki Komünistler de referandumu destekliyordu). Oy toplamaya yardımı olsun diye, bu toplantıya insanları arabalarıyla taşıdılar.[48]

Reischsbanner ulaşım için kamyonları kullanarak, yine Northeim İlçesinin uzak köylerine odaklandı. Her köyde "Cumhuriyetçiler savaşmaya hazır" sloganıyla toplantılar düzenlediler. Kamyonlar turlarını Sığır Mezat Salonunun önünden geçerek tamamlıyorlardı; niyetleri NNN'i kendilerine çatsın diye kışkırtmaktı. Market Meydanında "Prusya'nın çökertilmesine karşı" tekrar tekrar yapılan konuşmalarda Deppe, Nazilerin ve Komünistlerin, SPD'nin üstünlüğünü yok etmek için beraber çalıştıklarını vurguluyordu.[49] SPD ilçenin uzak bölgelerinde, tamamıyla Nazi taraftarı bir köylü nüfusunun yaşadığı yerlerde de toplantılar düzenliyordu. Northeim Reischsbanner milisleri koruma sağlamak amacıyla genelde bu toplantılara katılır ve Sosyalist konuşmacıların eşleri, kocaları eve varana kadar tedirginlik içinde beklerlerdi.[50] Bir seferinde Carl Querfurt dövülmekten, konuşmasını Reischsbanner kuvvetleri şehirden yola çıkıp toplantı yerine varana kadar uzatmak suretiyle kur-

ki üç gazete). *Reischsbanner* toplantısı için bkz., VB: 15,23,25 & 27.VII.31; NNN: 25.VII.31.

47 NSAH, Hann 310 I/B-9 I, No 99: OGN an GSHB, 2.IX.31; NNN: I & 3.VIII.31.

48 NNN: 5. VIII.31; GGZ: 8. VIII.31.

49 VB: 7 & 8. VIII.31; NNN: 3.VIII.31.

50 Johannes Grote ile röportaj.

tulmuştu. Reischsbanner ve polis olay yerine aynı anda vardığında SA toplantıyı henüz bölmeye başlamıştı.[51] İlçenin diğer taraflarında Sosyalistler tam anlamıyla bir terör ortamında yaşıyorlardı. Bir köyde yirmi iki yaşındaki bir işçi ilkbaharda Naziler tarafından dövülerek hayatını yitirdi ve ağustosta Naziler aynı köyde birkaç Reischsbanner milisine karşı toplu saldırıda bulundular. Olay Northeim'da yankı uyandırdı; özellikle otuz Nazi saldırıya katıldıkları için toplam 128 aya denk gelen para ve hapis cezası alınca.[52]

Aynı zamanlarda bir Nazi Darbesinin yakında olduğu söylentileri dolaşıyordu. Bu tarz söylentiler sık sık ortaya çıkardı. Bundan bir sene önce, Eylül 1930 seçimlerinin ardından NNN, bir Hitler Darbesi olacağı söylentilerinin yalan olduğuna dikkat çekmiş ve Savunma Bakanı her nevi devrimi daha başlamadan bastırmaya hazır olduklarını beyan etmişti.[53] Tüm bunların nedeni Hitler'in sicilindeki darbe denemesi, Kasım 1923'teki Münih "Birahane Darbesi" fiyaskosuydu.

Seçimlerden birkaç gün önce Northeim *Reischsbanner* milisleri beşli gruplar halinde caddelerde devriye gezmeye başladı. Vali, Emniyet Müdürü yetkisiyle Reischsbanner'ı derhal buna son vermeleri için uyardı. Cevap olarak *Volksblatt*, daha iyi polis kontrolü talep eden ve devriye gezmeye son vermeyi reddeden saldırgan nitelikte açık bir mektup yayımladı.[54] Northeim polisi "halkın huzurunu tehlikeye sokacağı" korkusuyla, Nazilerin seçim arifesi için planladıkları bir yürüyüşü de yasakladı.[55]

Seçimden önceki son birkaç gün içinde Northeim civarındaki köylerde ot biçme işi tamamlanmış, bunun üzerine çok sa-

---

51 Carl Querfurt ile röportaj.

52 VB: 21.IV.31; 24.VIII.31; NNN: 29.VIII.31. Yargıç cezayı açıklarken, yasaların daha ağır cezalar vermesine izin vermediğinden yakınmıştı. Aralık 1931'de Naziler daha sempatik bir yargıcın karşısında temyize çıktılar ve yargıç önce verilen cezaların onunu kaldırıp, diğerlerini de sembolik cezalara çevirdi. Bu olay 21 Aralık 1931'de GGZ'de zaferle bildirildi.

53 NNN: 20.IX.30.

54 GGZ: 12. VIII.31; VB: 14.VIII.31.

55 NNN: 3.VIII.31.

yıda SA milisi şehre gelmiş ve siyasi tansiyonun yükselmesini sağlamıştı. Gerilim o kadar yüksekti ki en ufak bir olay bile şiddete yol açabilirdi. Örneğin seçimden bir gün önce bir SA milisi bir birahaneye girip "Yolu açın-SA burada!" deyince, orada bulunan bir Reischsbanner milisi üzerine saldırıp adamı bayıltmıştı. Bu dönemde daha geniş çaplı bir şiddet olayı yaşanmadı fakat bu olay sahnenin kurulmasına yardımcı oldu. Aynı gün içerisinde Tumpelmann adındaki Northeimlı bir Nazi, İşçilerin İlk Yardım Derneğinin bir üyesinin kafasına muştayla vurup hastanelik etti.[56]

Kısaca her şey 9 Ağustostaki seçim akşamında çıkacak büyük çatışmaya vesile oluyordu. Gün boyunca hem Reischsbanner hem de SA alarm halindeydi. Bir davada Nazi avukat, günün havasını yansıtan aşağıdaki gizli emri ortaya çıkardı:

Reischsbanner Siyah-Kırmızı-Altın Rengi, 10. Bölge
10. Bölgenin tüm Yerel Birimleri

Yoldaşlar:

10. Bölgenin tüm Yerel Birimleri tam alarm halinde olacaklardır. Düşmanın Darbe niyetini gösteren her hareketi hemen Bölge Liderine bildirilecektir. Yerel Birimlerin (*X, Y* ve *Z*) her birinde Bölge Lideriyle iletişim halinde kalabilmek için motosikletli biri bulundurulacaktır. İrtibatı sağlayacak bu kişiler aynı 9'unda Pazar günü saat 19:00'da Bölge Liderinin evine gelip kendilerini tanıtacaklar ve herhangi bir nişan taşımayan sivil kıyafetler giyeceklerdir. Diğer tüm Yerel Birimler telefon hatlarının kopması halinde Bölge Lideri ile iletişimi koruyabilmek için motosikletli veya bisikletli elemanlarını hazır tutmalıdırlar. Güvenlik nedeniyle tüm emirler sözel olarak bildirilecektir. Pazar akşamı saat 19:00'dan itibaren telefon görüşmeleri sadece Northeim *Ratskeller*, numara 204'ten, aynı akşam 22:00'den sonra ise 357 numaralı Şehir İnşaat Ofisinden yapılabilecektir.

---

[56] VB: 10.VIII.31.

Frei Heil!
Deppe, Bölge Komutanı,
10. Bölge.[57]

Reischsbanner Northeim'da üniformalarıyla *Ratskeller* isimli kafede toplanırken, SA Broad Caddenin iki blok üzerindeki bir başka birahanedeki ana karargâhında kaldı. Alacakaranlık akşam sekizde çöktü ve iki grup da şehrin içinde devriye gezmeye başladı. İki devriye kaçınılmaz olarak iki kafe arasında burun buruna geldi. Nazi grubunda Northeim lider vekili Ernst Girmann ve Reischsbanner'ın bir önceki gece vuku bulan muşta olayı yüzünden gün boyunca hakkında konuştukları Tumpelmann vardı. Karşılıklı ağız dalaşından sonra Naziler ilk hamleyi yaptılar. Gürültü her iki kafeden de duyuldu ve aynı dakikada Broad Cadde kavga eden adamlarla doldu. Her iki tarafın liderleri de çatışmayı durdurmaya çalıştı, fakat Reischsbanner'lar, iki yoldaşlarının yerde kan içinde yattığını ve bıçak darbesi almış Girmann'ın "gebertene kadar döveceğim seni" diye bağırarak elindeki sopayla birini dövdüğünü görünce artık onları durdurmanın imkânı kalmamıştı. Nazi lideri ilçe polisini aradı ve on dakika sonra gelen polis kavgayı ayırdı. Her iki taraftan da adamlar bıçak yaraları ve yarılmış kafalarla hastanelik olmuştu; çoğunun orası burası kesilmişti ve yara bere içindeydiler.

Polis soruşturmalarının sonucunda devriye gezen üç Nazi, öldürücü silahla saldırıda bulunmakla suçlandı. Karışık ve çelişkili ifadeler nedeniyle iki tane duruşma yapılması gerekti. Mahkeme üç Naziyi de suçlu buldu. Ernst Girmann iki ay hapis cezası, 300 marklık para cezası ve üç yıl gözetim altında tutulma cezası aldı. Tumpelmann ve cinayetle suçlanıp ülkeden kaçan üçüncü Nazi dörder ay hapis cezası aldılar. Mahkeme, daha sonra adlandırıldığı üzere "Referandum Günü Çatışması"nda Reischsbanner'ın da tamamen suçsuz olmadığı kararına varmıştı.[58]

---

[57] Hört Hört'de tekrar basıldı: 15.VIII.31.

[58] NNN: 10.VIII.31; 2.X.31; 6,23, & 24.XI.31; 13.V.32; GGZ: II.VIII.31; 25.XI.31;

Asıl referandum ise Prusya genelinde bir yenilgi olmuştu; SPD-Merkez Koalisyonu hükümeti devam etti. SPD Northeim'da oy kullanılması için herhangi bir çaba göstermedi çünkü oy vermemek "hayır" oyu vermek anlamına geliyordu. Nazilerin yoğun çabalarıyla dilekçeyi imzalayanlardan bin kişi daha fazla Northeimlı oy kullandı. Yine de toplam "evet" oy sayısı, hükümetin dağılmasını destekleyen partilerin Eylül 1930'da kazandıkları toplam oy sayısını ucu ucuna geçti.

Oylama hükümeti düşürmediğinden Naziler galip olmuş sayılmasa da, NSDAP bahar ve yaz kampanyalarının yarattığı atmosferden memnun olabilirdi. Bütün partiler Nazi liderliği karşısında yenik düşmekle kalmamış, yanı sıra siyasi süreç daha da radikalleşmiş ve anayasal bir koşul aracılığıyla maksimum demokrasiyi sağlamak üzere düzenlenmiştir. Northeim'daki şiddet başka bir açıdan da memnuniyet vericiydi; şehrin dertli vatandaşlarını Hitler'in tarafına daha da bir yaklaştırmıştı. Diktatörler iyi bir polis değillerse bir hiçtirler.

14.V.32.; VB: 11. VIII.31; 25.XI.31; 13.V.32. Ayrıca bkz. *Reischsbanner* tarafından olaya tanık olan Hermann Schulze ile röportaj.

6

BUNALIMIN DERİNLİKLERİNDE

SONBAHAR-KIŞ 1931-1932

Hiçbir yüce varlık bizi kurtarmaya gelmeyecek,
Ne Tanrı, ne İmparator, ne de Yargıç.
Sefaletimizden kurtulmak istiyorsak
Bunu sadece kendimiz yapacağız, yalnız başımıza.

Enternasyonalin Alman Sosyalistlerince
Uyarlanmış Hali

"Referandum Günü Çatışması"nın mirası olan patlamış dudakların, yarılmış kafaların, derin yaraların ve zonklayan ciğerlerin bir faydalı sonucu olmuştu: Şiddet havası ortadan kalkmış ve her iki tarafın da ateşi dizginlenmişti. 9 Ağustosu takip eden üç ay boyunca Northeim'da hemen hemen hiç şiddet olayı yaşanmadı.

Bu tansiyonun anında düştüğü anlamına gelmiyordu, zira hâlâ kampanyadan geriye kalan suçlamalar ve şüpheler vardı. Referandumdan iki gün sonra GGZ, seçim denetleme kurulu başkanı olan Carl Querfurt'u, duvarlarına sloganlar yazılmış oy kabinlerinin kullanılmasına izin vermekle suçladı. Şehir Meclisi suçlamayı değerlendirip doğru olmadığını tespit etti ve GGZ suçlamasını geri çekip özür diledi. Bunu, *Volksblatt*'ın verdiği görece daha hafif bir tepki izledi.[1] Aslına GGZ'yi polemik ala-

[1] GGZ: 12 & 15. VIII. 31; VB: 14.VII.31.

nında bozguna uğratan *Volksblatt*'ın alaylarından ziyade, hiçbir sınır tanımadan saldırıya geçen bir rakibin ortaya çıkmasıydı; bu rakip, ilk sayısı ağustos başında çıkan ve aylık 66 fenik gibi bir ücretle satılan, Nazilerin haftalık haber bülteni *Hört! Hört!*'dü. Her sayısı SPD'ye, özellikle SPD senatörlerinin yetkisi içinde kalan bölgelerdeki şehirlerde yapılan faaliyetlere ve her şeyden önce "kızıl" Sağlık Sigortası Ofisine yönelik şiddetli saldırılar içeriyordu. Ellerindeki silah, *Volksblatt*'ın da ustaca kullandığı retorik soru tipiydi. Örneğin: Nasıl oluyor da Sağlık Sigortası Ofisi bir kongreye üç adam ve bir araba yolluyor? Yoksa para tasarrufu yapmaktan acizler mi?[2]

Volksblatt kendi payına en çok, Prusya Parlamentosunu dağıtmak için Nazilerle işbirliği yaptığından dolayı Senatör Mahner'le ilgileniyordu. Mahner'i Nazilerin kuklası olmakla suçluyor ve Yurttaşlar Birliği tarafından organize edilen, seçim günü arabalarla seçmenlerin seçim yerlerine taşınması işinin, Naziler tarafından kendi prestijlerini artırmak için kullanıldığını iddia ediyordu. Mahner'i *Hört! Hört!* için makaleler yazmak ve Yurttaşlar Birliğinin kasasından Nazilere fon aktarmakla suçluyordu. Bu, Mahner'i yıkmak için açılan ve sonunda başarıya ulaşan kampanyanın başlangıcıydı.[3]

Referandum kampanyasının yarattığı kızgınlığın yol açtığı bir başka ikincil sonuç da senelik Anayasa Günü kutlamalarının ihmal edilmesiydi. Okullardan birinde bir halk toplantısı düzenlendi ve toplantı salonunun, ancak üçte biri doldu. *Volksblatt*, Cumhuriyete sadakat borçları olan devlet memurlarının toplantıya katılımının çok düşük olduğundan yakındı. Akşam sadece Reischsbanner'ın ve Bağımsız Sendikaların katıldığı meşaleli bir yürüyüş gerçekleşti. GGZ Sosyalistleri, Reischsbanner'ın yürüyüşü yönetmesindeki ısrarcı tutumları ne-

---

2 *Hört! Hört!:* No. I, 8.VIII.31; NSAH, Hann 310 I/A-47, No 136: Bericht der Kreisführertagung am 4.X.31 in Northeim. *Hört! Hört!* asli görevinin SPD'ye saldırmak olduğunu düşünüyordu: *A.g.e.*, / B-II I, No 104: KLN Tätigkeitsbericht für Mai 1932, 2.VI.32.

3 VB: 8 & 15.VIII.31.

deniyle hiçbir derneğin veya loncanın yürüyüşe katılmamasına sebep olmakla suçladı.[4]

"Referandum Günü Çatışması"nın başka uğursuz etkileri olduğunun da işaretleri vardı. Şehir Meclisinin bir sonraki toplantısında SPD, İşçilerin İlk Yardım Derneği için 25 marklık bir yıllık destek talep etti. Northeim zaten Kızıl Haç'ın Gönüllü İlk Yardım Derneğine destek vermekteydi, fakat Carl Querfurt Konseyi, bu teklifi geçirmezlerse Kızıl Haç'a yapılan desteği bloke etmekle tehdit etti. Devlet Memurları grubu istemeye istemeye de olsa SPD'nin Yurttaşlar Birliği engelini aşmasına yardım ederek, destek kararını geçirdi.[5]

Stahlhelm de hazırlık kabilinden önlemler alıyordu. Eylül ayında dışarıdan iki konuşmacının katıldığı bir toplantıda bir Stahlhelm lideri, yakın zamanda Almanya'da "Bolşevikler ile Milli Muhalefet" arasında "tarafsızlık diye bir seçeneğin olmayacağı" bir sivil savaş çıkacağını bildirdi. Bunu takip eden sabah Northeim Stahlhelm gençlik birimi "savunma sporları" eğitimlerine başladı. Bir hafta sonra Northeim'a benzer aktiviteler için bin Stahlhelm mensubunun gelmesi bekleniyordu, fakat polis sorun çıkmasından korkarak yasak koydu. Bunun üzerine *Volksblatt* ayaklandı ve "bazı Stahlhelm mensuplarının pazar sabahı Northeim parkında gülle atma egzersizleri yapıp buna 'spor' dediklerini, ayrıca sabahın ikisinde caddelerde şarkılar söyleyerek dolandıklarını" bildirip, "polis bu duruma müdahale etmeyecek mi?" diye sordu.[6]

Kuzey Almanya düzlüklerinde ilk sonbahar rüzgârları esmeye başlayınca tüm bu sorunlar bir yana bırakıldı, çünkü yeni bir bunalım kışı şehri sarmak üzereydi. İşsizlik rakamları mevsimleri takip etmekte, kışınsa tavana vurmaktaydı. Kasım ayında 9000'den fazla kayıtlı işsiz her hafta Northeim İş Bulma Dairesine gelmekteydi. Şehrin kendi işsiz sayısı 418'di. Bu, daha önceki senelerde aynı zamanlarda görülen rakamdan daha fazla değildi fakat Ka-

4 VB: 8.VI.31; 13.VIII.31; GGZ ve NNN: 12.VIII.31.

5 NNN: 21.VIII.31.

6 VB: 28.IX.31; NNN: 23,24 & 28.Df.31; ayrıca Bölüm 7, no 8.

sım 1930'da şehirdeki işsizlerin yaklaşık üçte ikisi düzenli işsizlik maaşı almaktayken, Kasım 1931'de sadece üçte birinin böyle bir geliri vardı ve geri kalanı acil yardım veya sosyal yardım parasıyla geçiniyordu. Çaresizliğin ölçütü aradaki işte bu farktı.

Şeker kamışı fabrikasına başvuruların sayısı yine anormal boyuttaydı. *Volksblatt,* son yirmi yılda her hasat mevsiminde işe alınan bir işçinin şimdi sırf Cumhuriyetçi olduğu için geri çevrildiğini bildirdi. İşçi, istihdam şefinin kendisine, eğer çalışmak istiyorsa siyasi görüşünü değiştirmesi gerektiğini söylediğini belirtmişti.[7]

İşsizlik sefaleti arttıkça, durum özel yardımlarla kolaylaştırılmaya çalışıldı. Kasım 1931'de Northeim'ın yardım amaçlı kurulmuş tüm organizasyonları (Naziler ve Stahlhelm hariç) ortak bir hazine sandığı oluşturmak için beraber çalışmaya karar verdiler. Bu *Hilfsbund,* Lutherci, Katolik ve Yahudi hayır kurumlarını, Sosyalist İşçilere Sosyal Yardım gibi sol kanat organizasyonlarını ve Anavatan Kadınlar Cemiyeti gibi sağ kanat organizasyonları kapsıyordu. Aynı zamanda kaymakam ve belediye başkanının da desteğini alıyordu. *Hilfsbund,* sokaklarda para toplamak, yemek, kıyafet ve benzin dağıtmak gibi faaliyetler yürüttü. Ekim ayının sonunda 1350 mark toplanmıştı. Ayrıca tüccarlar kıyafet vererek katkıda bulunurken, bakkallar, fırınlar ve kasaplar da haftalık gıda yardımı yapma sözü vermişlerdi. Şehirdeki Yahudi tüccarlar en çok katkıda bulunanlardı. Bağımsız Sendikalar bir Sosyal Yardım Partisi düzenlediler ve kişi başı 75 fenike girilen parti büyük bir kalabalık topladı. Partide Halkın Korosu şarkılar söyledi ve şehir bandosu konser verdi. Yerli halktan komedyenler gösteriler yaptılar ve İşçilerin Jimnastik Topluluğu bir şov yaptı. Sadece bu faaliyetten *Hilfsbund* için kazanılan para 350 marktı. İşçilerin Sosyal Yardım Cemiyeti de el yapımı Noel hediyeleri satışı düzenledi ve gelirini işsizlere ayırdı. 27 Ekim 1931'e kadar 250 işsiz yardım için başvurmuştu. Ayrıca kendi toplumsal sınıflarından dört temsil-

---

7 VB: 22.X.31.

cinin yardımın dağıtılmasına nezaret etmesini de istediler ama bu talepleri oy birliğiyle reddedildi.[8]

Genel çabaları desteklemek amacıyla kömür satıcıları, linyitin fiyatını işsizler için indirime tabi tuttu ve Northeim Fırıncılar Loncası ekmek fiyatlarını yüzde 8 düşürdü. Fırıncıları buna yönlendiren tek etmen iyi yürekli olmaları değil aynı zamanda *Volksblatt*'ın fırıncılara, komşu şehirlerle karşılaştırıldığında uygunsuzluğu ortaya çıkan ücretlendirme politikaları nedeniyle epeydir saldırıyor olmasıydı. Aralık 1931'de ekmek fiyatları düştüğünde *Volksblatt* alkışlamak yerine sadece fırınlardaki ekmek fiyatlarının artık tüketici kooperatifininkiyle aynı olduğunu bildirdi. Ayrıca işçileri, Northeim firmalarının "Nazi propagandası yapmaları sebebiyle", daha düşük fiyat avantajı olmasa bile kooperatiften alışveriş yapmaya çağırdı.[9]

Şehir pek çok işsizin sıkıntısını hafifletmeye yardımcı olacak etkinliklerde bulundu. Şubat 1931'in başlarında devlet okullarından birinde bedava "kültür" filmleri gösterilmekteydi. Bunu takip eden sonbaharda genç işsizler için mesleki eğitim kursları açıldı ve şehre ait arazilerin birkaç dönümü işsiz ailelere kiralandı. 1931-1932 kışında muhtaç işsizlere, ayda yaklaşık dört yüz kilograma kadar kömürü, çuval başına normal fiyatından 30 fenik daha ucuza alabilmelerini sağlayan karneler verildi.[10]

Tüm bu önlemlere rağmen bunalım hızla derinleşiyordu. 1931'de altı işletme iflas etti; bu, önceki yılki sayının iki katıydı. Aralık 1931'de, şehrin en büyük işletmelerinden biri olan kese kağıdı fabrikası kapandı ve Northeim'dan taşınma hazırlıklarına girdi.[11] Kış sonunda Northeim'da 704 işsiz vardı. Northeim İş Bulma Dairesinde kayıtlı işsiz sayısı 13.000'den fazlaydı, ki bu da günde ortalama 2000 kişinin eski ordu barakalarına

---

8 NNN: 6, 7 & 17.X.31; 9,27 & 28.XI.31; VB: 14.XI.31.

9 VB: 28.I.30; 5 & 11.II.30; 7.XII.31.

10 NNN: 15.IX.31; 8.X.31; 4.I.32; VB: 13.II.31.

11 NNN: 6.I.31; 12.II.31; 29.IX.31; 22 & 24. X.31; VB: 31.III.31; VB: 31.III.31; 30.XII.31. Fabrikanın müdürü fabrikayı sahibinden satın aldı ve on ay sonra yeniden açtı. Bkz. NNN: 7.X.32.

taşınması demekti. Ekonomik durumun yarattığı sefalete doğa da bir katkıda bulundu. 1932 Ocak ayında Ruhme Nehri taştı ve demiryollarının kuzeyindeki işçi bölgelerine büyük zarar verdi. Eski ordu karargâhındaki evsizler için acil durum haneleri bile su altında kaldı. Northeim İlçesindeki toplam hasar yaklaşık çeyrek milyon marktı.[12]

Banka sektörü de sıkışma sinyalleri vermeye başlamıştı. Geçen yazın banka tatiliyle beraber Şehir Mevduat Bankası 50.000 mark değerinde hesap kaybına uğramıştı. Bu rakam toplamın yüzde 3'ünden daha azdı ama Senatör Mahner'in Yurttaşlar Birliği üyelerinden hesaplarını, "kötü niyetle çıkarılan söylentilere rağmen" son derece güvenli olduğu için Şehir Mevduat Bankasında tutmalarını istemeye teşvik etmeye yeterliydi. Mahner doğru insanlarla konuşmaktaydı çünkü bankayı terk edenler 500 markın üzerindeki büyük hesap sahipleriydi. 1931'in sonunda Şehir Meclisi, kaymakam ve on iki ekonomik organizasyon Northeimlıları, paralarını istiflemeyip güvende olacağı yer olan bankalara yatırmaya çağırdı.[13] Basına yansımamasına rağmen bu yöntem işe yaradı; 1932'nin sonunda sadece büyük hesaplar bankaya geri dönmekle kalmadı ayrıca bir dolu ufak hesap açıldı. Böylece Şehir Mevduat Bankası üç senelik bunalım döneminin üzerine net bir artış yaşadı. Şehrin yetişkin nüfusunun yaklaşık dörtte birinin Şehir Mevduat Bankasında 100 markın üzerinde hesabı vardı. Buna diğer Northeim bankalarındaki hesaplar veya yatırım yapılan hisseler ve bonolar dahil değildi. Northeim'da orta sınıf bunalımdan neredeyse sadece psikolojik olarak etkilenmişti.[14]

Endişe yaratmadaki ustalıklarıyla Naziler bunalımın derinleşmesini suiistimal etmek için harekete geçtiler. Referandumun sonrasında eski tip toplantılar tekrar ortaya çıktı. Ağusto-

---

12 NNN: 4.I.32; 2.XII.32.

13 NNN: 21.XI.31; 12.XII.31.

14 *Rechnungsabschlüsse der Stadtsparkasse Northeim*, 1930-33 (Bkz. Bölüm 3, no 2); "Heinrich Lamme", "Hugo Spiessmann" ve "Erhardt Knorpel" ile yapılan röportajlar.

sun sonunda Sığır Mezat Salonunda düzenlenen bir toplantıda emekli bir ordu mensubu ve eski bir Komünist "Büyük Zafere Doğru Dev İlerleyişimiz! Kızıl Terör!" konulu birer konuşma yaptılar. Bir hafta sonra Hitler Gençliği liderlerinden biri "Gençliğin Katliamı" konulu bir demeç verdi. Bundan kısa süre sonra Naziler bir tiyatro gösterisi için *1910er Zelt'i* kiraladılar: "Nasyonal Sosyalizm Alman sanatını kurtarmaya ve onu tekrar Almanlaştırmaya çalışıyor. Bu nedenle N.S. Sahne Grubu 'Zehirli Gaz 506'yı canlandıracak..." "Aktörler Ünlü, Fiyat Ucuz" duyurusuna rağmen katılım fazla olmadı. Anlaşılan şehir "eğlence akşamları"na doymuştu, artık daha fazlasını kaldıramıyordu, nitekim Naziler eylül sonunda kendileri bir tane düzenlemektense Stahlhelm'in düzenlediği etkinliğe katıldılar.[15]

Kasımda Naziler şehrin ekonomik konular hakkındaki endişeleri üzerinde çalışmaya başladılar. İlk hafta "Kış Bize Neler Getirecek?" konulu bir konuşma oldu. Bir gece sonra Nazi ekonomisinin baş teorisyeni Gottfried Feder, "Nasyonal Sosyalist Devlette Finansal ve Ekonomik Politika" hakkında konuşmak üzere Northeim'a geldi. *1910er Zelt'de* inanılmaz derecede çok insan toplandı. Nazi ekonomik programıyla ilgilenen orta sınıftan insanlar da oradaydı. Ama bunun yerine "üretken serbest ekonominin ulusallaştırılmasına hayır" ve "organik ekonomik liderlik" gibi genel konularda bilgi edindiler. Yine de bu Nazilerin en etkili toplantılarından biriydi.[16]

1931'in geri kalanı Nazilerin olağan etkinlikleriyle doluydu: Bir oyun, Münih Darbesinin olağan yıllık anma töreni, bir sosyal yardım konseri ve bir Noel partisi. Tek halk toplantısı 26 Ekimde yapılan ve bir Prusya Parlamentosu üyesinin SPD'ye yaşanan ekonomik sıkıntının sorumlusu olarak saldırdığı ve

---

15 GGZ: 28.VIII.31; 2,12,24 & 26.IX.31. Konuşmacılardan biri (Dr. Buttmann) 50 RM'lik ücret istedi ve aldı. Bu durum Steineck'in *Gauleiter'e* şikâyette bulunup Buttmann'ın 20 RM fazla ücret aldığını bildirmesine sebep olacak kadar sıra dışıydı. Bkz. NSAH, Hann 310 I/B-28 II, No 249: OGN an GSHB, 17.VIII.31 ve /B-30 II, No 132: GSHB an OGN, 20.VIII.31.

16 GGZ: 4,18, 23 & 28.X.31; "Erhardt Knorpel" ve "Heinrich Lame" ile röportaj. Her iki kadın da Feder'in konuşmasını "ilgi çekici bir olay" olarak 25 sene sonra bile hatırlıyorlardı.

Naziler iktidarı ele geçirince "yumuşak eldivenler kullanmayacakları" sözünü verdiği konuşmasıydı.[17]

Naziler bunalımı suiistimal etmek için propagandadan fazlasını da yaptılar. 1931 sonbaharının sonlarına doğru işsizleri doyurmak için bir aşevi açtılar. Mutfak, 1929'da iflas eden eski bir konserve fabrikasının içindeydi ve fabrikanın sahibi ücret talep etmemişti. Kasım 1931'de Hitler Milliyetçi Parti ile –"Harzburg Cephesi" diye adlandırılan– bir ittifak kurdu. Böylece yerel düzeyde daha sıkı işbirliği imkânları doğmuştu, nitekim aşevi bir *Nazi-Stahlhelm* ortak girişimiydi. *Hilfsbund*'la rekabet halinde oldukları için Naziler şehrin genel yardım çabalarını gözden düşürmeye çalışıyorlardı:

> Yüzyılın en berbat kışı! Devlet ve Reich yardım etmeyi reddediyor! Almanya'nın kendini kurtarabilmesinin tek *yolu* tüm kalplerin bu yardım çığlıklarına kulak vermesinden geçer! Her insan paylaşabileceği kadarını vermeli. Milli Muhalefetin temsil ettiği *Volk*'un çoğunluğu bu sıkıntıyı omuz omuza yenecektir, birimiz hepimiz içindir. Katkılarınızı sadece, kartımızı taşıyan temsilcilerimize verin.
>
> *Stahlhelm* (Cephe Askerleri Birliği)
> NSDAP, Northeim İlçesi[18]

Yeteri kadar destek toplanabilmişti ki aralık ortasında mutfak günde iki yüz kişiyi doyurabiliyordu; bu iki yüz kişinin içinde kırk aile, yirmi bekâr ve bir sürü SA milisi vardı. Yemeğin çoğu köylüler tarafından (bazen de onlardan zorla alınıyordu) ve Northeim'ın bazı bakkal, fırın ve kasapları tarafından bağışlanıyordu. Naziler sadece ödeyebilenlerden para aldıklarını ve parti üyeliklerine bakmadan ihtiyacı olana yemek dağıttıklarını iddia ediyorlardı fakat en azından bir işçi "Solcu" olması nedeniyle yemek alamamıştı ve *Volksblatt* sadece işsiz Nazilerin doyurulduğunu iddia etti.[19]

---

[17] GGZ: 6 & 26.XI.31; 23.XII.31; NNN: 9.XII.31; NSAH, Hann 310 I/B-11 II, No 156: KLN an GSHB, Tätigkeitsberichte, 4.XI & 1.XH.31.

[18] GGZ: 12.X.31; Hermann Denzler ile röportaj.

[19] NNN: 27.XI.31; 19.XIII.31. Aşevinin insanları hiç soru sormaksızın doyurduğunu iddia eden Hermann Denzler ve solcu olduğu için geri çevrildiği-

1932'nin sonunda Nazi aşevi on iki bin kişiye akşam yemeği vermiş durumdaydı, fakat aşevinin tek işlevi sosyal yardıma yönelik organizasyonlar değildi. Bazı odalar SA için ayrılmıştı (1932'nin başlarında "Harzburg Cephesi"nin çökmesinin ardından Stahlhelm kapı dışarı edilmişti) ve fabrika Northeim SA'nın merkezi ve "barakası" haline gelmişti. Açılıştan on beş gün sonra fabrikanın en yüksek bacasından bir gamalı haç bayrağı sallandırdılar. Nazilerin Prusya içerisinde parti sembollerini kullanmaları yasak olduğundan *Volksblatt* hemen polisin bu konuda ne yapmak niyetinde olduğunu sordu. Fakat hiçbir şey yapılmadı. 1932 ilkbaharının sonlarına doğru SA'in kısa bir süre için feshedilmesi sürecinde bayrak polis emriyle indirildi, ama sadece birkaç gün için. Sembollerin büyük önem taşıdığı bir ülkede gamalı haçın sürekli olarak Northeim'ın üzerinde dalgalanması, orta sınıfı geleceğin partisinin Naziler olduğu konusunda ikna etme yolunda önemli bir adımdı.[20]

1931'in sonunda Northeim Nazileri arkalarında oldukça yoğun bir yıl bırakmışlardı. Düzenlenen toplantıların sayısı bir sene öncekinden daha fazla değildi fakat toplantıların niteliği değişmişti. Her şeyden önce NSDAP artık yerel toplantılara çağırmak için, bir önceki yıl seçilen *Reichstag* delegeleri arasından seçim yapabiliyordu. 1931 yılında Northeim'daki Nazi platformlarına en az beş *Reichstag* delegesi, ayrıca Prusya Parlamentosu Başkanı ve Prusya Parlamentosu Nazi grubunun başkanı da katılıyordu. Bu, on bin nüfuslu bir şehir için zengin bir konuşmacı listesiydi; halkın genelinin üst düzey bir Nazi lideri olarak gördüğü Gottfried Feder'in de listede olması bilhassa önemliydi. Ayrıca NSDAP Northeimlıların militarizmle ilgili özlemleriyle de ilgilenmeye başlamıştı. Sene boyunca üç emekli subayı konuşmacı olarak çağırmış ve beş tane paramili-

---

ni hatırlayan "Benno Schmidt" ile röportaj. *Volksblatt*, aşevinin kâr amaçlı işletildiğini ileri sürüyordu. Çiftçilerden gıda haracı alma konusunda bkz. NSAH, Hann. 122a/XI/80, No 292: Polizeipräsident in Hannover an Oberpräsident/Hann. D. 6.n.32, betr. N. S. Bewegung im Kreise Northeim.

20 NNN: 9.I.33; GGZ: 6.I.32; 15.IV.32; VB: 11.I.32; 15.IV.32.

ter yürüyüş düzenlemişti. Fakat en önemli farklılık Nazi toplantılarına olan katılımdaydı. 1930 yılında Naziler *1910'er Zelt*'i sadece bir kez kiralayabilmişlerdi; 1931'de ise aynı mekânı en az on kere doldurmuşlar ve her birinde yaklaşık bin kişinin katıldığı gerçek halk toplantıları düzenlemişlerdi. Ayrıca Sığır Mezat Salonunda da on dört toplantı düzenlemişlerdi. Bir başka deyişle hemen her toplantı büyük kitleler için planlanmıştı. Nihayetinde 1931 yılı Nazilerin "eğlence akşamları"nın da başladığı yıl olmuştu: Bunlar düşüncelerin telkin edilmesinde politik gösteriler kadar görkemli bir şekilde etkili olan, değişik yaklaşımların uygulandığı ve alışılmış üç beş saatlik konuşmalardan belirgin bir farklılık taşıyan aktivitelerdi.

Northeim'da 1933'ten önce NSDAP'ın topu topu altmış üyesi olduğu düşünülünce, etkinlik sayısı iyice hayret vericiydi. Bu üyeler ilçeden pek çok parti üyesi ve aynı yolun yolcusu arkadaşları tarafından desteklenirdi fakat çekirdek her zaman için sınırlıydı. Hareket kitleler tarafından takip edilmeye başlandığında çekirdeğin sınırlı olması sınırlayıcı bir faktör olmuyordu; ki Northeim'da 1930'un yarısından itibaren yaşanan tam da buydu. Şehrin civar yerleşimlerinde de pek çok parti üyesi vardı. Northeim'ın etrafındaki kırsal alan Naziler için en kuvvetli üye kaynağı olmaya devam etti ve Northeim Yerel Birimi kendi Yerel Birimi olmayan tüm taşralıları da kapsamayı sürdürdü. 1931'de Walter Steineck enerjisinin çoğunu (dediğine göre ilkbahar boyunca her gece) ilçe bölgesindeki her yerleşimin, on beşin üzerinde üyesi olan bağımsız birer Yerel Birime sahip olması için harcamıştı. 1931 Aralıkında Northeim İlçesinde yirmi üç Yerel Birim vardı. Aynı yılın ağustos ayında Northeim Yerel Biriminin üye sayısı, yeni Yerel Birimlere kayanlardan (yanı sıra ödemeyi bırakanlar veya taşınanlar gibi diğer kayıplardan) dolayı 184'ten 82'ye düşmüştü. Nazi Partisinde o kadar çok çiftçi vardı ki Steineck, *Gau*'ya verdiği raporda Northeim İlçesindeki faaliyetlerin hasat vakti nedeniyle azaldığını bildirmişti. Tüm çiftçiler kendi rızalarıyla Nazi olmamışlardı;

polisin elinde, Northeim civarındaki çiftçilerin Nazi Partisine katılmazlarsa boykot edilecekleri, çiftlikte çalışan işçilerin de Nazi Partisine veya SA'ya katılmadıkları takdirde koyulacakları tehdidiyle yüz yüze kaldıklarının kanıtı vardı. Çiftçiler ücretli çalıştırdıkları kişilerin hakkını da ödüyorlardı.[21] Yani şehirdeki Yerel Birimin faaliyetlerine dışarıdan yardımda bulunacak bol sayıda adam vardı. Ayrıca çoğu Northeimlının şehirde aidat ödemeyen çok fazla üye olduğu yolunda bir şüphesi yoktu. Şehir sakinleri Nazilerin çok sayıda olduklarına ve çoğunun genç olduğuna inanmaktaydı.[22]

Gençlik konusuna gelince bu düşünceleri muhtemelen doğruydu. Northeim *Gymnasiumu* öğrencileri üzerinde Hitler'in etkisi büyüktü. Halk içinde yapılan işlerin çoğu SA'ya veya Hitler Gençliğine mensup gençler tarafından kotarılıyordu. Northeim Hitler Gençliğinin eski bir üyesi duvarlara ve kaldırımlara nasıl gamalı haçlar çizip, sloganlar yazdıklarını, bildiriler ve el ilanları dağıttıklarını hâlâ hatırlamaktadır.[23] Esas olarak sözel hitaplara güvenseler de Naziler sık sık bu tip yayınlar çıkarmayı ihmal etmiyorlardı; özellikle seçim zamanlarında parti gazetelerini, kapsamlı bildirileri ve düzenledikleri toplantıların bedava biletlerini neredeyse Northeim'daki tüm evlere dağıtıyorlardı.[24] Her ne kadar bu işler için Hitler Gençliği Teşkilatı kullanılsa da, bu teşkilata programının büyük kısmı Nazi parti faaliyetine doğrudan bağlı değildi. Eski bir üye 1933 yılı öncesi Northeim Hitler Gençliğini şöyle anlatıyor:

> Hitler Gençliğine katılmam için ne babam ne de başka biri bana baskı yaptı. Katılmaya kendim karar verdim çünkü milliyetçi ideallerim için çalışabileceğim bir genç erkekler kulübünde

21 NSAH, Hann 310 I/B-28 II, OGN an GSHB, 15.IV.31; /B-11 II, KLN an GSHB, 4.XI. & 1.XII.31; /A-83 II, No 203: OGN an GSHB, 28.X.31. *A.g.e.*., 122a/XI/80, No 292: Polizeipräsident in Hannover an Oberpräsident/Hann. D. 6.n.32, betr. N.S. Bewegung in Northeim.

22 Maria Habenichts, "Benno Schmidt" ve Eva Röhrs ile röportaj.

23 "Kurt Zeisser" ile röportaj. *Gymnasium* öğrencilerinin tavırlarıyla ilgili olarak "Erhardt Knorpel" ve Rudolf Bückmann ile röportaj.

24 GGZ: 19.III.32; VB: 6.VII.32; 9.XI.32.

olmak istiyordum. Hitler Gençliği kamplar, dağ yürüyüşleri ve grup toplantıları düzenliyordu. 1930'da katıldığımda Northeim grubunda 9 numaraydım. Hemen her sınıftan ailelerin çocukları vardı ama çoğunlukla orta sınıftan veya işçi sınıfındandı. Sosyal ayrımcılık veya sınıf ayrımı yoktu ve bu durumu ben de sonuna kadar onaylıyordum. Hitler iktidara gelene kadar doğrudan ya da açıktan bir siyasi beyin yıkama faaliyeti de yoktu. Northeim Hitler Gençliği, yeni üye kazanmak için çaba harcamamasına rağmen hızla büyüdü. Sanıyorum ki diğer çocuklar da benimle aynı sebeplerden dolayı katılmışlardı. Onlar da başka gençlerle bir araya gelip heyecanlı faaliyetlerde bulunabilecekleri bir ortam arıyorlardı. O zamanlar bir de bunalım yıllarıydı ve yurtdışından gelen, efendi delikanlıların uzak kalmak isteyeceği etkiler vardı. Her halükârda katılımdaki en önemli etkenin siyasi faktör olduğunu düşünmüyorum. Biz de yürüyüşlere katılır ve SPD'den nefret ederdik, ama bunların tümü çok geneldi, bir şeye özel değildi –bütünün parçalarıydı. Ne yaptığımızın tam olarak ayırdında değildik ama eğleniyor ve kendimizi önemli hissediyorduk.[25]

1932'nin sonlarında Northeim Hitler Gençliği yaklaşık yetmiş beş üyeye sahipti.

Hitler Gençliğinin bayanlara yönelik versiyonu Alman Kızları Birliğiydi ve on-on sekiz yaşları arasındaki kızlara açıktı. Northeim kolunu, SS lideri Hermann Denzler'in eşi Claire yönetiyordu. Her ne kadar ilk yardım eğitimi verilmesi gibi pratik etkinliklerin üzerinde durulsa da teşkilat propaganda işleri için de kullanılıyordu. Kızlar yürüyüşlere ve mitinglere katılıyorlardı. 1932'nin sonunda Northeim Alman Kızlar Birliğinin, hepsi Northeim'ın içinden olmamakla birlikte, toplam doksan iki üyesi vardı.[26]

Nazilerin kadınlar için de, 1931 yılında yirmi iki üyeyle kurulan bir organizasyonu vardı. Üyelerin tamamı olmasa da çoğu

---

[25] "Kurt Zeisser" ile röportaj –Hermann Denzler tarafından tasdik edilmiştir.–

[26] PK, N-16, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1930-1932, BdM/OGN an Ortsausschuss f. Jugendpflege, 21.XI.32.

Nazi Partisi üyelerinin eşleriydi. Northeim Kadınlar Yardım Kolunun karakteristik özelliği iç işlerinde ağız dalaşının hâkim olmasıydı. Bunun başlıca nedeni örgütün başkanı olan Frau Meyer'in karakteriydi ve bu durumun bir sonucu olarak da organizasyon hiçbir zaman etkin olamadı. Popülaritesi düşük olmasına rağmen Frau Meyer Ernst Girmann tarafından yersiz bir şekilde destekleniyordu ve 1933'ün başlarında Frau Meyer'in liderliğine karşı olanların kopardığı kıyamet Girmann'ın konumunu tehlikeye sokuncaya kadar başkan değişmedi.[27]

Northeim'ın Nazi organizasyonlarının asıl emekçileri "Fırtına Birliği" üyeleriydi: yani SA veya "Kahverengi Gömlekliler." Partinin tüm üyeleri SA mensubu değildi, aynı şekilde Fırtına Birliğinin tüm mensupları da parti üyesi değildi, fakat ikisine birden üye olanlar da vardı. Northeim'da 1933'ten önce SA'nın üye sayısı elliden fazla değildi fakat var oldukları her yerde, asıl sayılarının üç ila sekiz katı kadar görünürlerdi. Naziler ne zaman Northeim'da halka açık bir faaliyet düzenleseler, hem koruma amaçlı hem de halkı etkilemek için taşradaki SA milislerini de çağırırlardı. SA'nın günlük işlerinin çoğu da Northeim İlçesindeki çiftçi köylerinden gelen bu adamlar tarafından yapılırdı. Ne zaman Northeim'a gelseler ya aşevinde ya da Northeimlı Nazilerin buluşma yeri olan Broad Caddedeki bir birahanede buluşurlardı ve içmenin ve politika tartışmanın yanı sıra her nevi işe hazırdılar. SA'nın, her cuma gecesi sahibinin odaları bedavaya kullandırdığı Sığır Mezat Salonunda askeri eğitim (çoğunlukla tatbikat) gördüğü bilinen bir sırdı.[28] Sık sık caddelerde Sosyal Demokratlara küfürler savururken veya birbirlerine *"Heil Hitler!"* diye bağırırken görülürlerdi. Bu nedenle ortalıkta, aslında olduğundan daha fazla Fırtına Birliği mensubu görülürdü.[29]

---

27 Wilhelm Spannaus ile röportaj; PK, N-16, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1932-1933: OGL an KLN, 20.I.33.

28 21 nou dipnotun son maddesine bakınız. Ayrıca NSAH, Hann 310 I/A-108 II, No 141: OGN an GSHB, 30.I.32.

29 Johannes Grote, Hermann Denzler, "Erhardt Knorpel", Friedrich Haase, Carl Querfurt, "Heinrich Lame" ve "Benno Schmidt" ile yapılan röportajlar. En doğru varsayım, eski gazete muhabiri "Knorpel" den geldi: Kırk.

SA'nın yapacak çok işi vardı. Çoğu Nazi toplantısı onların himayesinde gerçekleşirdi ve koruma, müzik veya eğlence ihtiyaçlarını karşılamak için hemen hemen her etkinliğe katılmaları gerekirdi. SA milisleri aynı zamanda can sıkıntısından veya hayvani enerjilerini sarf etmek için de pek çok faaliyette bulunurdu. Mesela 1931 yılında iki SA milisi Northeimlı bir SPD liderinin evine girip kapısına gamalı haç çizmiş ve "Bu işaretin altında can vereceksin, seni kızıl domuz!" yazmışlardı.[30] Northeimlılar duvarlarda veya telefon kulübelerinde "Yahudiler dışarı!" veya "Yahudiler bizim talihsizliğimizdir!" yazılarını sıklıkla görürlerdi; bunlar da SA'nın olağan işlerindendi.[31]

SA yapacak hiçbir şey bulamadığında, elinde üzerinde çalışılabilecek potansiyel Nazi taraftarlarının listesi bulunurdu. Naziler toplantılarına kimlerin katıldığının kaydını dikkatle tutarlar ve sonrasında bu insanların NSDAP'a katılmaları, yardım etmeleri veya en azından oy vermeleri için çabalarlardı.

Fırtına Birliği mensuplarının çoğu kaba tiplerdi ve bazıları eski komünistti. Northeim işçilerinin onları dövmesi elbette mümkündü ama SA disiplini, sistematik bir şekilde nihilist bir şiddet ve düşmanlık güdüsü yaymaktaydı. SA'lar üniforma giyer ve genelde silah taşırlardı. Deri omuz şeritleri yerinden çıkarılabilir şekilde yapılmıştı ve kemer takaları ağırdı. Çoğu SA milisi cop, muşta veya *Stahlruten* taşırdı. Sonuncusu son derece akıllıca tasarlanmış bir silahtı: Bir tarafı açık ince bir borunun içindeki yaya bağlı bir çelik toptan oluşmaktaydı. Boru tutamak işlevi görürken çelik toplar ve yay da saldırı işlevini görüyordu. Savrulduğunda toplar yaydan fırlayıp, uzun borunun verdiği hızla hedefi buluyordu ve bu garip silahın tamamı bir cebe rahatlıkla sığıyordu. Şehirdeki şiddetin en büyük nedeni, çoğu Northeim dışından gelen bu

---

[30] Johannes Grote ile röportaj. Orijinal metin: "Unter diesen Zeichen wirst Du rote Schwein verbluten."

[31] "Erhardt Knorpel" ile röportaj; Orijinal metin: "Schmeiss die Juden 'raus! Die Juden sind unser Unglück!"

kaba saba, silahlı ve can sıkıntısından patlayan SA milislerinin varlığıydı.[32]

Northeimlılar SA'yı en çok, Naziler yürüyüş düzenlediklerinde görürlerdi. Gazeteler onların talimle kazanıldığı belli intizamlı hallerinden genelde olumlu bahsederlerdi. Ama SA, milislerinin iyi birer yürüyüş askeri olmanın ötesine geçmesine kararlıydı. Daha 1931 yılında *Volksblatt,* Sığır Mezat Salonunun önünden geçenlerin askeri talim sesleri duyduğunu yazıyordu. 1932'nin sonbaharında Northeim SA, yakındaki bir ormanda halka açık, geniş kapsamlı tatbikatlara girişmiş, sonrasında da "Tatbikat Balosu" düzenlemişti. 1932'nin sonlarında eğitim kursları kurumsallaşmıştı ve SA aşevinden ayrılarak, terk edilmiş bir fabrikada kendi *Standarten-Heim*'ını kurmayı başarmıştı.[33] Kısaca 1932'nin sonunda, çoğunlukla genç çiftçi çocuklarından oluşan Northeim SA'sı zorlu bir araca dönüşmüştü; Nazi Partisinin demir disiplini altında antrenmanlı, donanımlı, istekli ve yerleşiktiler. İnsanların bu birliğin varlığından haberdar olmaları bile Üçüncü Reich'ın açılış ayları için önemli bir faktördü.

Pek çok SA milisi işsizdi ve Fırtına Birliği üniforması alacak parası yoktu. Nazilerin bu durum için ürettikleri çözüm diğer tüm mali düzenlemeleri gibi dahice, esnek ve gayri merkeziydi. Üniformalar taksitle alınabiliyordu; sık sık da yerel parti üyelerinden sırf bu iş için bağışta bulunmaları rica ediliyordu ve tabii ki onlar için de bir Fırtına Birliği milisini "evlat edinmek" onur vericiydi. Northeim'dan zengin bir Nazinin beş ya da altı SA milisini giydirip donatması da mümkündü.[34] Her halükârda bu harcamaların parası şehir dışından gelmiyordu ve SA tarafından (sokaklarda veya toplantılarda) toplanan tüm para, SA'nın tüm harcamalarından sorumlu olan partinin Yerel Biri-

---

32 Friedrich Haase, Carl Querfurt, Hermann Schulze ve "Erhardtttt Knorpel" ile röportaj.

33 VB: 12.VI.31; 21.IX.32; NNN: 28.XI.32; GGZ: 20.IX.32; 20.XII.32.

34 Hermann Denzler ve Wilhelm Spannaus ile röportaj. Ayrıca PK, N-14, OGN Eingeg. Schreiben, N-Z, 1932-33: Hermann Sebolde an OGN, 32.III.33.

mine veriliyordu.[35] Nortehim'daki tüm Nazi faaliyetleri gibi SA da öncelikle yerel kaynaklardan destekleniyordu. Ulusal NSDAP'tan para istemek şöyle dursun, aksine sürekli olarak Yerel Birimlerin merkeze katkıda bulunmaları isteniyordu. Northeim Yerel Birimi kendi faaliyetlerine para bulmak için çeşitli çarelere baş vuruyordu. Tüm mali sistemin çekirdeğinde giderek büyüyen Nazizm destekçisi kitle, fanatikçe kendini feda eden bir üye grubu ve pek çok Nazi liderinin geçmişte ilgilendiği pek çok küçük işletmeden doğan faaliyetler vardı.

Ayda kişi başına 1,40 RM'ye sabitlenen üye aidatları sürekli bir gelir kaynağıydı. Aidat toplamının 30 feniki Yerel Birime ayrılır, gerisi *Gau*'ya yollanırdı (*Gau*'da eline geçenin yarısını Münih'teki ulusal merkeze iletirdi).[36] Her ay bu aktarımı yapmanın zorunluluğu, Nazi Partisinin her düzeyinde üye kayıtlarının titizlikle tutulmasını, yüksek kademedekilerin de zamanında, üyelik sayılarına uygun ödemeler almasını sağlardı. Ardı ardına üç ay aidatını ödemeyen Nazi üyeler partiden otomatikman atılırdı ve bu en sık rastlanan üyelikten ayrılma sebebiydi. Yeni üyelerin de, kişinin gelirine göre 0 ile 3 mark arası bir "üyeliğe kabul ücreti" ödemesi gerekirdi. Ayrıca üyelerden periyodik olarak, kişi başı 15 marka kadar varabilen bir "kampanya katkısı" toplanırdı. Örneğin Northeim Yerel Birimine 1933'te kabul edilen otuz dokuz üye, bu iki kategoride toplam 202 mark ödemişlerdi. Bunlardan ikisi üyeliğe kabul ücreti olarak hiçbir şey ödemezken, altısı kişi başı 2 mark, geri kalanı da üçer mark ödemişlerdi. Kampanya katkıları 97 marktı; biri 15, ikisi onar mark vermiş, on üçü hiç para ödememiş ve kalanı da kişi başı 1 ila 3 mark ödemişti.[37]

Üyelerden sık sık başka türlü özel katkılar da istenmekteydi. *Reichstag* seçimleri için her üyeden 1 mark ekstra aidat

---

[35] NSAH, Hann 310 I/A 83-11, No 241: GSHB (Kassenver.) an OGN. Aslında SA'nın da toplantı yapmasına hiçbir zaman izin verilmedi. Bkz. aşağıda 42. dipnot.

[36] Noakes, s. 105,144. Aidatlar 1928-1933 arasında sürekli değişti; burada belirtilen rakamlar 1931 yılına aittir.

[37] PK, N-16, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1932-33, *passim.*

ödemesi istenmişti. 1931 Martında Güney Hanover-Brunswick *Gau*'sundaki her parti üyesinin, *Gau*'nun günlük bir gazete çıkarabilmesi için *Niedersächsische Tageszeitung*'dan 10 mark değerinde hisse satın alması gerekiyordu (ve tabii ki her Naziden bu gazeteye abone olması bekleniyordu). Bir sonraki ay her üyenin, Hitler Gençliğine temel bazı gereksinimlerin sağlanabilmesi için sabit bir katkıda bulunması istendi. Bunlar ulusal veya bölge liderliklerinden gelen resmi katkı talepleriydi; ayrıca yerel liderlerden gelen sayısız gayri resmi talep de vardı. Tüm bunların temelindeki fikir, bir Nazinin dava uğruna fedakarlıkta bulunması gerektiğiydi. Kısaca Nazi Partisinin üyeleri tahammüllerinin son raddesine kadar sömürülüyorlardı.[38]

Fakat aynı zamanda parti tam bir işletme mantığıyla yönetiliyordu: Yerel Birimlerin *Gau*'dan aldıkları basılı propaganda malzemesinden, konuşmacıların ödemelerine kadar her türlü alışveriş önceden nakit ödemeyle yapılırdı. Yerel Birime katkıda bulunanların doldurduğu renkli formlar bile bedava değildi. *Bausteine* (inşa blokları) denilen bu formlar 50 fenikten 5 marka kadar değişen meblağlara göre farklı renkteydiler ve *Gau*, Yerel Birimlerden basım, dağıtım giderlerini alır, ayrıca satış gelirlerinin sıkı bir dökümünü talep ederdi.[39]

Yerel Birim de kendi faaliyet masrafları açısından katı bir tutum sergilerdi. Mümkün olan her ortamda Nazilerin bastığı el ilanları ve broşürler için para istenirdi. Her toplantı için Northeim Yerel Birimi meydana gelebilecek zararlara karşı, katılanlardan iki yüz kişi başına 1 marklık bir sigorta ücreti talep ederdi. Northeim İlçe örgütlenmesinde ve Yerel Birimde çalışanların tümü gönüllüydü ve tek maaş ayda 45 mark olmak üzere daktilo yazan sekretere ödenirdi. Partinin Broad Caddede bir birahanede olan ofisinin aylık kirası 25 marktı. Fakat mekânın koridoru bir girişimciye aylık 10 mark karşılığında Nazi kart-

---

[38] NSAH, Hann 310 I/A 32-I (GSHB için kuralları ve genel muhtıraları toplu olarak veren bir belge, 1929-1931).

[39] *A.g.e.*, / A 83-II, No 335-36: GSHB ve OGN arasındaki yazışmalar, 7.III & 14.III.31.

postalları, kırtasiye ve tebrik kartları satması için kiralanmıştı. Yerel Birimin dışarıdan hukuki temsil gibi bir hizmet alması gerektiğinde, hizmet verenin faturası kendisine geri gönderilir ve kibarca hizmetini partiye bir kampanya katkısı olarak kabul etmesi rica edilirdi.[40] Kısaca tek bir fenik kaybetmemek için her yol denenirdi.

Başlıca gelir kaynağı büyük toplantılardı: bilet satışından kazanılan paralar ve konuşmacının konuşması bittikten sonra toplananlar. Bunun sonucu olarak toplantılar şehir halkının zevkine uygun olarak özenle tasarlanıyordu; kâr amacı gütme açısından bu toplantılar, aynı zamanlarda Amerika'nın orta batısında düzenlenen dinsel uyanış toplantılarıyla karşılaştırılabilirdi. Tabii ki Naziler özellikle Northeim gibi ufak şehirlerde toplantılarının eğlence değerinin farkındaydılar.[41] Ayrıca ünlü bir konuşmacının katıldığı tek bir toplantının gelirinin ikinci bir toplantı organize etmeye yettiğini ve böylelikle ikinci toplantının gelirinin safi kar olduğunu da tespit etmişlerdi. Biletlerden ve toplanan paradan elde edilen gelir kişi başına yaklaşık 1 marka denk geldiğinde, *1910er Zelt*'de düzenlenen kapalı gişe iki toplantıdan elde net kâr 1000 marktı. Tabii ki işler her zaman o kadar yolunda gitmiyordu, sık sık terslikler de oluyordu (planlanan gece yağmur yağması gibi). Ama Nazi liderleri, bunalım ortamında bile büyük bir para kaynağının ellerinin altında olduğunun farkındaydılar.[42]

Bu o kadar önemliydi ki *Gau* propaganda bölümü, bir toplantının nasıl düzenleneceğiyle ilgili olarak, duyurulmasından SA'nın işlevinin ne olacağına dek tüm detayları içeren bir kontrol listesi yayınlamıştı. Hatta örnek bir senaryo bile vardı; bu

---

40 *A.g.e.*, / A 47, No 136: Bericht der Kreisführertagung am 4.X.31 in Northeim; PK, N-16, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1932-33: Erklärung am 19.XII.32 ve passim.

41 Noakes, s. 123.

42 NSAH, Hann 310 I/B-5, No 1: GSHB, Richtlinien der Propaganda Abteilung, I.VI.31. *1910er Zelt* 1200 koltuk kapasiteliydi ve burası yetmediğinde, 1800 kişi alan atlı spor salonu kullanılabilirdi. Bkz. PK, N-10, OGN: "Grosskundgebungen in Northeim, 1935."

metinde şehrin ve konuşmacının adı gibi kısımlar boş bırakılarak toplantının her aşamasında kullanılacak sözcükler tek tek belirtilmişti. Örnek toplantıda her zaman için bir bağış toplama bölümü olurdu. Bu muhtıraya, konuşmacıya nasıl davranılacağından neler yedirilip içirileceğine kadar birçok ayrıntının belirtildiği bir ek de konulmuştu: konuşmacıya zaman zaman sükûnet ortamı sağlanmalı, bu yüzden "eğlendirilmemeli" veya sosyal olarak ortamın kralı haline getirilmemeliydi; maaşı toplantılarda toplanan bozuk paralarla ödenmemeli; konuşma vaktini maksimum düzeyde kullanabilmesi için programı dakik bir şekilde hazırlanmalıydı; konuşmacı genelde, gösterilen ihtimam doğrultusunda değerli katkılarda bulunabilecek değerli bir servetti.[43] Bu nedenle Nazi toplantıları sadece kendi masraflarını çıkartmakla kalmıyor, ayrıca gelecekteki toplantılara daha fazla izleyici çekmek için gereken propaganda aktivitelerinin de finansmanını sağlıyordu. 1931 yılıyla birlikte Nazi Partisi bir nevi "piramit demek" haline gelmişti ve gelişmenin sürekliliği sağlandığı sürece kâr sınırsız bir şekilde artabilirdi.

Her ne kadar yerel liderler toplantılardan ve diğer kaynaklardan elde edilen gelirlerden sorumlu değilseler de kâr, daha fazla üye kazanmak için gereken yerel faaliyetleri düzenleyebilmek için fon demekti ve bu nedenle Nazizmin desteklenmesinde başarılı olan liderler Nazi hiyerarşisinde yükselmeyi umabilirlerdi. *Gau,* Yerel Birimler için yorulmak bilmeden, üye kazanmaya yönelik materyal basıyordu (tabii ki nakit ön ödeme karşılığında). Kapı kapı dolaşılan kampanyalar için broşürler ve bildiriler; gösterilmek üzere slaytlar ve filmler; toplantılarda dağıtmak veya posta kutularına atmak için el ilanları; duvar panoları için afişler (partinin propaganda teknisyenlerine göre tercih edilen renk kırmızıydı) ve duvarlara, çitlere yapıştırmak

[43] NSAH, Hann 310 I/B-5, No 1: GSHB, Richtlinien der Propaganda Abteilung, I.VI.31. 1931 yazında Nazi konuşmacı ücretleri bir *Gau* konuşmacısı için 7 mark, Reich konuşmacısı için 30 mark (her ikisi için de artı masraflar) olarak belirlenmişti. Bundan önce ücretler duruma göre değişiyordu. Bkz. *a.g.e.* / A 53-II, No 64: GSHB Propaganda Abt. an OGN, 25.II.30.

üzere etiketler üretiliyordu. Konular ve içerik o kadar çeşitliydi ki hemen hemen tüm spesifik ihtiyaçlar için özel kombinasyonlar yaratılabiliyordu. Aynı zamanda "tartışma geceleri" için nasıl kişisel davetiyeler hazırlanılacağına ve hatta kitlesel bir yürüyüş organizasyonunun maliyetine kadar öneriler mevcuttu.[44] Yerel Birim ne kadar kârlı toplantılar düzenlerse yeni üyeler ve destekçiler kazanabilmek için o kadar çok materyal satın alabilirdi ve bunun sonucunda daha kalabalık toplantılar düzenleyip daha büyük kâr elde edebilirdi. Yöntemin başarısı gittikçe kabaran Nazi rütbelerinden ve yığılan Nazi oylarından görülüyordu ve her ikisi de istatistiklerle titiz bir şekilde takip edilmekteydi. Büyüme, Nazi hareketinin tümü içinde sorumlu yerel liderin saygınlığını artırıyordu. Başarı gibi başarısızlık da kolaylıkla ölçülebiliyordu. Bu nedenle devamlı etkinlik düzenlemek için bir baskının varlığının yanı sıra ne tarz etkinliklerin daha etkili olduğuna dair süreğen bir veri akışı da vardı. Kendi kendini teşvik eden bu sistem, 1930-1933 yılları arasında Hitler hareketinin büyük güç kazanmasının önemli sebeplerindendi.

Fakat sistemin anahtarı ve tüm sürecin temel faktörü, yerel ihtiyaç ve ilgiye göre uygun konuşmacıların katıldığı halk toplantıları düzenleme yöntemiydi. Neyin işe yaradığı katılımdan ve toplanan katkı miktarından hemen anlaşılıyor böylece etkili konular ve konuşmacılar tekrar gündeme getiriliyor, etkili olmayan kombinasyonlardan ise vazgeçiliyordu. Naziler finansmanı aşağıdan yukarıya doğru sağlayan bir sistemi gerekli görmeselerdi muhtemelen bu şekilde kendi kendini düzenleyen bir propaganda mekanizmasını asla geliştiremezlerdi.

Her ne kadar spesifik propaganda materyallerini ve temaları ulusal Nazi Merkezi tasarlıyor ve üretiyorsa da, bu sistemi yürütmenin esas yükü Yerel Birim lideriyle *Gau* ofislerinin omzundaydı. Yine de *Gauleitung*'un net direktifler verdiği enderdi. Yerel Birimlerle *Gauleitung* arasındaki yazışmaların çoğu propaganda materyalleri (istenen konuşmacıların ve yazılı ma-

[44] 40. dipnota, özellikle "9" numaralı genelgeye bakın.

teryalin ulaştırılması gibi), para (genelde gönderilen aidatların tam olup olmadığı veya borçlar) ve organizasyon (kimin üye olduğunu tespit etmek ve tüm yerel parti pozisyonlarının dolu olduğundan emin olmak) ile ilgiliydi. Bunun dışında *Gau* büyük oranda yerel liderlerin enerjisine ve yeteneklerine güvenmekte; para, üye ve oy topladıkları sürece onlara hemen hemen mutlak serbestlik tanımaktaydı.[45]

Northeim'da Nazilerin çabaları iki görevli tarafından denetlendirdi; 1932'nin sonlarına kadar Yerel Birim Lideri sıfatını da taşıyan İlçe Lideri Walter Steineck ve aslında şehrin Nazi Partisini yöneten Northeim Yerel Birim Lider Vekili Ernst Girmann. Teoride Girmann, Steineck'in altında olmasına rağmen pratikte eşit kademedeydiler, çünkü Steineck'in şehirde günü gününe yürütülen işleri kontrol etmeye ayıracak vakti yoktu ve bu nedenle Girmann'a serbest yetki tanımıştı. Girmann oldukça iddialı ve güç düşkünü olduğundan, Steineck'le olan bu durumdan sonuna kadar faydalanmış ve 1930'dan itibaren Northeim'da fiili olarak Yerel Grup Lideri olarak görev yapmıştı.

İlçe Lideri Walter Steineck Nazi Partisine Haziran 1929'da, Nazizmin Northeim'da tekrar canlandığı dönemde kaydolmuştu. Alt orta sınıftandı; tarım malzemeleri satıyordu ve alanında çok başarılıydı. Northeim'a daha o sene taşınmıştı. En büyük zaafı alkol düşkünlüğüydü ve o kadar çok alkol tüketiyordu ki sonunda II. Dünya Savaşı sırasında bu nedenle hayatını kaybetti. Sık sık Northeim tren istasyonunun bekleme salonunda oturur, matarasından içkisini içerek işçilere fıkralar anlatırdı. Ama Nazi davasına bayağı bir vakit ve enerji harcamış, bunalım nedeniyle zaten düşüşe geçmiş olan kendi işini, 1933'te iflasın eşiğine gelecek derecede ihmal etmişti. Northeim'ın ilk Nazi lideri Rudolf Ernst 1930 baharında bu görevinden alınınca, Steineck İlçe Lideri olarak iş başına geçti ve bu işteki başarısını kanıtladı. İlçe organizasyonunu denetlemek oldukça ağır

[45] NSAH, Hann 310 I/A 53-II, GSHB an Kreisleitung Northeim, 2.VI.32 ve passim.

bir görevdi, fakat Steineck işadamı olarak edindiği tecrübesi sayesinde bu işin altından rahatlıkla kalkabiliyordu. Ancak 1932'nin sonlarına doğru bu yoğun tempodan dolayı sağlığı bozulmaya başladı. Duygusal bir yapısı vardı; SA milisleriyle şakalaşmak en sevdiği şeydi. Hiçbir zaman iyi bir hatip olmamıştı ve Sığır Mezat Salonundaki o eski, samimi toplantıların yok olup gitmesinden yakınırdı. Her ne kadar gaddarlıktan nasibini almışsa da hiçbir zaman şiddet yanlısı olmamıştı ve hasımları bile o acımasız tavırlarının ardında sıcak bir kalbi olduğuna inanırlardı.[46]

Ernst Girmann tamamen farklı bir kişilikti. Tıknaz, seyrek saçlı, kırmızı tenliydi ve gri gözleri vardı. Enerjik ve fanatik bir karakterdi. Hakkında söylenen en kibar ifade "çağımıza yakışmayan biri" idi. Walter Steineck de dahil olmak üzere Northeim ahalisinin çoğunun ona karşı hissettiği şey en azından buydu. Girmann da babasının hırdavat dükkânında çalışmıştı ve asıl işi yürüten ağabeyi de olsa iş tecrübesine sahipti. Diğer erkek kardeşi I. Dünya Savaşında hayatını yitirmişti; Ernst de bu savaşta yer almış ve yaralanmıştı. Aslına bakılırsa Ernst Girmann orduda subayken edindiği kızgınlığı ve savaştan evlerine getirdiği arkadaşlarına duyduğu küçümsemeyi hiç kaybetmemişti. Soğuk, alaycı, hain, gaddar ve şiddet yanlısıydı. Hiçbir zaman iş yaşamında bir kariyer edinmekle ilgilenmemişti, fakat bir yönetici ve politikacı olarak müthiş yetenekliydi. Nazi olmak hayatının bir parçası haline gelmişti. Partiye 1922 yılında katılmış ve Üçüncü Reich zamanında Northeim'ın belediye başkanı olmuştu. Belki de Nazilerin Northeim'da dikkate alınmadığı uzun yıllar sebebiyle, Girmann şehir halkını hor gördüğünü sık sık açığa vururdu. Fazla içer ve sarhoş olduğunda huysuzlaşırdı. En sık hissettiği duygu, anında korkunç bir öfkeye dönüşebilen kızgınlıktı. Nazi yılları bittikten çok sonra bile şehir halkı kızgınlıkla seğiren kırmızı suratını ve sivri dilini korkuyla ha-

46 "Erhardt Knorpel", Rudolf Bückmann, Hermann Schulze ve Thomas Galland ile röportaj. Steineck'in kişisel tavrı büyük oranda, dul eşiyle konuşulunca anlaşıldı. Ayrıca bkz. Bölüm 3, no 45-46.

tırlamaktadır. Başka herhangi bir duygudan yoksun ve hırsına kapılmış Girmann, Nazi Partisi Northeim Yerel Birimini sürükleyen enerjinin baş sorumlusuydu.

Ernst Girmann 1922'den beri bir Nazi ve daha erken yıllarda şehrin lideri olsa da liderlik rolünden uzaklaşmış ve ancak 1930'da Northeim Yerel Birim Lider Vekilliğini üstlenmişti. Genelde tanınmayan biri olsa da –Northeim parti üyeleri arasında bile onu tanımayanlar vardı– kendi soğuk ve harekete geçirici karakterini organizasyona sızdırmıştı. Şehri Nazilerin bir kalesi haline getirmesi, *Gauleitung* tarafından Kasım 1932'de ödüllendirilmiş ve aynı zamanda Northeim Yerel Birim Liderliğine resmen atanmıştır. O zamana dek şehirdeki NSDAP üyelerinin arasından da epey düşman edinmişti. Nazi Partisi üyesi olmayanlar tarafındansa Girmann, Nazizmin kaba ve istenmeyen yönünün sembolü olarak gösterilmekteydi.[47]

"Northeim'da iki tip Nazi vardı," diye açıklıyordu emekli bir devlet memuru, "edepli, efendi olanlar ve kaba tipler. Sonunda kabalar kazandı."[48] Bu sözler pek çok Northeimlının duygularını yansıtmaktaydı zira NSDAP'a oy verenlerin bile karışık duyguları vardı. Ama bunların yanı sıra Wilhelm Spannaus gibi Naziler de mevcuttu ve aslında şehrin saygıdeğer insanlarının çoğu Naziydi: Bir otel sahibi, *Lyzeum*'un müdürü, en az üç öğretmen, puro fabrikasının sahibi, Market Meydanındaki sinemanın sahibi, İlçe Mahkemesinin her iki hakimi ve demiryollarının saygıdeğer ve kıdemli memurları. Ve tabii ki Northeim İlçesinde yaşayan öncü Nazi, eşsiz referanslara sahip olan Kont von Strahlenheim'dı; kendisi asil bir toprak sahibi olmanın yanı sıra I. Dünya Savaşı sırasında binbaşı rütbesiyle savaşmıştı. Milliyetçilerden ayrılıp Nazilere katıldığında hem GGZ'nin hem de NNN'in kapağına haber olmuştu.[49]

---

47 Thomas Galland, "Erhardt Knorpel", Hermann Denzler, Carl Querfurt, "Benno Schmidt", Wilhelm Spannaus, ve Otto von der Schulenberg ile röportaj. Alıntı "Erhardt Knorpel" den. Ayrıca bkz. Bölüm 3, no 13.

48 Thomas Galland ile röportaj.

49 "Hans Abbenrode", Wilhelm Spannaus, Hermann Schulze ve Otto von der Schulenberg ile röportaj; NNN: 8.XII.31; GGZ: 10.XII.31; PK: N-14, OGN

Çoğu Northeimlı için Nazizmin bir diğer ikircikli yönü anti-semitizmdi. Şehirde Yahudilere karşı fiili bir sosyal ayrımcılık yoktu. Yahudiler sınıf ayrımına göre entegre olmuşlardı: İki zengin Yahudi aile, yüksek sınıf çevrelerine ve kulüplerine dahildi; orta seviyedeki Yahudiler orta sınıfın sosyal organizasyonlarına üyeydi ve işçi sınıfından olanlarsa Sosyalist topluluğa dahildi. Yine de soyut bir anti-semitizm şakalarla veya genel hoşnutsuzluk ifadeleriyle –yaklaşık olarak 1930'ların Amerika'sında da var olduğu ölçüde– kendini hissettiriyordu. Eğer şehir halkı Nazi anti-semitizmini biraz olsun benimsediyse bile, bunu son derece soyut bir teori biçimde benimsemişti, onlara göre bunun şehirdeki Yahudilerle olan gündelik ilişkileriyle bir ilgisi yoktu. Northeim'ın NSDAP liderleri bu durumu fark ettiler ve sonuçta anti-semitizm propagandalarda öne çıkarılmadı, sadece adet yerini bulsun diye bahsedilen bir tema oldu. (Bu durumun başta gelen istisnaları, ortalıkta o tip sloganlar atan veya bunları tebeşirle oraya buraya yazan SA milisleriyle, bu sloganları benimseyen köylüler ve bıçkın zanaat atölyesi sahipleriydi). Northeimlıların anti-semitizme yaklaşmalarının nedeni Nazizme yaklaşmalarıydı, yoksa bunun başka bir nedeni yoktu. Nazilere oy verenlerin çoğu partinin anti-semitizmini ya görmezden geldi ya da buna kendince bir mazeret buldu; tıpkı Nazi hareketinin hoşa gitmeyen diğer yanlarını görmezden geldikleri gibi.

Northeimlıların Hitler iktidara gelmeden önceki yıllarda NSDAP'a katılmalarının çeşitli nedenleri vardı. Bir karı koca "sosyal" nedenlerden etkilendiklerini söylediler: "Sıradan insanların daha iyi yaşam koşullarına sahip olması gerektiğine ve Sosyalizmin elzem olduğuna inanıyorduk. İdealisttik. Aslında kaybedecek bir şeyi olan az sayıdaki insanlardandık, çünkü başarılı bir işim vardı."[50] Bir başkasını, Northeim'daki kız lisesinin müdürünü harekete geçiren anti-komünizmdi. Partiye 1932'de katıldı, "pis işleri" nedeniyle hemen Ernst Girmann'la

---

Eingeg. Schreiben, N-Z, 1932-33: Hermann Sebolde an OGN, 31.III.33; *a.g.e.*, N-15, Ausgeg. Schreiben, A-M, 1932-33.

50 Hermann Denzler ile röportaj.

kavgaya girdi ve Üçüncü Reich'ın kurulmasından sonra şehri terk etmeye zorlandı. Savaştan sonra aşağıdakileri yazdı:

> Northeim'a 1925 yılında, tam otuz yıl yaşadığım ve sonrasında tatillerim sırasında her sene üç haftalığına ziyaret ettiğim Berlin'den geldim. Berlin'de, küçük şehirlerde fark edilemeyecek –veya daha az oranda fark edilebilecek– pek çok şeyi gözlemledim: Komünizm tehlikesini, Komünistlerin terörünü, çetelerinin "burjuva" toplantılarına dalmalarını, "burjuva" partilerinin çaresizliğini ve Nazilerin terörle anti terör aracılığıyla mücadele eden yegâne parti olduğunu gördüm. "Burjuva" partilerinin ekonomik krizle baş etmekteki başarısızlıklarını gördüm (6 ila 7 milyon işsiz, Reichsbank'ın yüzde 15 oranında değer kaybetmesi). Sadece Nasyonal Sosyalizm umut vaat ediyordu, anti-semitizmin Berlin'de farklı bir yönü vardı; Naziler genelde Yahudilerden şahsen nefret etmezlerdi, çoğunun Yahudi arkadaşları vardı ama Yahudi probleminden rahatsızdılar: Her ne kadar tümüyle asimile olmaya ve yüzde yüz Almanlaşmaya açık olsalar da, Yahudilerin çoğu diğer Yahudi arkadaşlarıyla (özellikle Polonya ve Rusya'dan gelenlerle) bağlarını korumaktan, onlara yardım edip, onları kayırmaktan vazgeçmiyordu. Çünkü böylece yalnızca ticaret, bankacılık, tiyatro, film, gazetecilik sektörlerinde daha fazla Yahudi olmakla kalmıyor, aynı zamanda ekonominin diğer alanlarında ve kilit noktalarda da Yahudiler oluyordu, Yahudi doktorlar, Yahudi avukatlar vb oluyordu. (Naziler Yahudilerin siyasete doğrudan etkilerini abartmışlardır.) Çoğu insan bu problemin yarattığı tehlikeyi görüyordu. Kimse bununla nasıl başa çıkılabileceğini bilmiyordu fakat Nazilerin bildiğini umuyorlardı. Eğer Nazilerin nasıl baş edeceklerini bilselerdi kesinlikle partiye katılmazlardı.[51]

[51] Dr. Edmund Venzlaff'dan yazara mektup, 14 Ocak 1967. Yahudilerin pek çok meslekte egemen olduklarına dair inancı hatalıdır. Alman Yahudilerine en çok doktorlar arasında rastlanıyordu ve orada bile bu meslek çalışanlarının sekizde birini oluşturuyorlardı. Alman Yahudilerinin en sık rastlandıkları meslek terzilikti. İstatistiklerin özeti şu kaynaktan alınmıştır: Karl A. Schleunes, *The Twisted Road to Auschwitz: Nazi Policy toward German Jews 1933-39* (Urbana, Illinois, 1973), s. 37-44. Özellikle bkz. "Tables 5 & 6" s. 42. Venzlaff'ın algı hatası, mitlerin cinayetlere nasıl yol açtığının iyi bir örneğidir.

Diğerleri NSDAP'a daha basit nedenlerle katıldılar: Naziler kazanacak gibi görünüyorlardı ve bu durumdan kâr sağlayacaklarını umuyorlardı. *Gymnasium*'daki bir öğretmen tamamen bu durumdaydı ve gerçekten de Naziler iktidara gelince terfi etti.[52] Bir matbaa sahibi iş nedeniyle katılmıştı:

Bunalım dönemiydi ve işler kötü gidiyordu. Naziler babamdan destek istediler ve babam, reddetti. Bunun sonucu olarak işini kaybetti. Bu nedenle Nazi Partisine girdi. Ama bu sefer de başka müşterilerini kaybetti ve tüm bu durum onu şevkini kırdı. Muhtemelen kendi isteğiyle katılmazdı.[53]

Keskin gözlem yeteneği olan birine göre, "çoğu insan Nazilere ekonomik soruna radikal bir çözüm istediklerinden katıldı. Ve tabii insanlar katı, sivri ve net bir liderlik istiyorlardı; parlamenter parti siyasetinin sonsuz siyasi çekişmesinden bıkmışlardı."[54]

Yine de pek çok Northeimlı tereddüt içindeydi. "Daha önceki tecrübelerime göre NSDAP'ın yönetimi yeteneksiz ve iflas etmiş insanlarla doluydu."[55] Bu, Northeim'ın muhafazakâr kaymakamının görüşüydü (daha sonra bu görüşünü değiştirdi). NSDAP'a sonradan katılan birinin fikri de şuydu: Naziler 1933 öncesinde iflas etmiş, kaybetmiş kişilerdi– bir dolu fakir, hırsız, maddi, manevi iflasa uğramış insan.[56] Ve tabii ki Sosyal Demokratların tamamı bu fikirdeydi.

Northeimlıların çoğunun Nazilerin iktidara geldikten sonra ne yapabileceklerine dair en ufak bir fikri yoktu. Yahudilerin bile, Nazilerin söyledikleriyle neyi kastettiklerine dair bir fikri yoktu.[57] Bunun nedeni yeterli bilgiye sahip olmamaları değildi. Nazi toplantılarına düzenli katılan veya bildirilerini, hatta

---

52 Rudolf Bückmann ile röportaj.
53 "Kurt Zeisser" ile röportaj.
54 "Erhardt Knorpel" ile röportaj.
55 Otto von der Schulenberg ile röportaj.
56 "Erhardt Knorpel" ile röportaj.
57 Maria Habenichts ve "Erhardt Knorpel" ile röportaj. İkinci açıklama için bkz., Gregor Ballin ve (işvereni Yahudi olan) "Heinrich Lame" ile yapılan röportajlar.

duvarlara yazılı sloganları okuyan herkesin NSDAP'ın vahşi ve şiddet yanlısı taraflarını algılayabilmiş olması gerekirdi. Northeimlılar bunu Nazilerin Northeim için çıkarttıkları *"Hört! Hört!* yayınından kolaylıkla bulabilirlerdi. Her makale başka biriyle dalga geçiyordu ve gazete sadece alayların çeşitliliği nedeniyle okunabiliyordu. Alaycı ve kaba bir dil kuraldı. Gazetenin tek bir sayısında bile yapıcı bir fikir yoktu. Ve yazı işleri müdürü bir düzenbazdı.[58]

Nazilerin ne tür kişiler olduklarına dair birtakım fikirler *Volksblatt*'ın sütunlarında yer alıyordu. Northeimlıların Nazilerle ilgili hikâyeleri öğrenmek için SPD gazeteleri okumalarına da gerek yoktu çünkü hikâyeler genelde o kadar ilgi çekici olurdu ki ağızdan ağza dolaşırdı. *Volksblatt* hikâyeleri Northeimlı Nazilerin aptal, gaddar, acımasız ve şiddet yanlısı olduğunu göstermeye yönelikti. Gazete dağıtan bir çocuk Nazi selamı vermeye çalışırken bisikletinden düşerse bu, haber olarak *Volksblatt*'ta çıkardı.[59] SA mezarlıktaki mezar taşlarının üzerine gamalı haç etiketleri yapıştırdığında başlık, "Nazilerin Ölülere Saygısı" olurdu.[60] *Volksblatt* Nazilerin çoğunun hırsız olduğuna inandığından hep, "Yakın zaman önce Vali Noske'ye iftira attığı için üç aylık hapis cezası alan *Hört! Hört!* yazan ve Northeim Nazilerinin temel direği olan B..., şimdi de ev sahibini dolandırdı ve ondan para çaldı. Bir Nazi daha ne düzenbaz olduğunu ispatladı. Bir sonraki kim olacak?" gibi hikâyeler yayımlardı.[61]

Nazileri aptal, hain ve açgözlü görmenin yanı sıra *Volksblatt* onları şiddet yanlısı ve zalim olarak da betimlerdi. Dört yaşındaki bir çocuğun Nazi üvey babası tarafından dövüldükten sonra hastaneye kaldırılması, anneannesini soymaya çalışırken öldüren on altı yaşında bir Hitler Gençliği üyesi ya da bunların

---

[58] Yazı İşleri Müdürü Max Herholz, gazete hesaplarından 40 RM'yi zimmetine geçirdiği için Ocak 1933'te Nazi Partisinden atıldı. Bkz. PK, No 16, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1932-33: OGL an den *Uschlavorsitzenden* Pg. Peiters, 12.I.33.

[59] VB: 4.II.32.

[60] VB: 19.VIII.31; 6.II.32.

[61] VB: 14.I.32.

hepsinden beteri, komşu şehirlerden birinden gelen bir Nazi halıcının şehir kilisesinin sunağını süpürmekte olan evli bir kadına tecavüze yeltenmesi gibi hikâyelerle bu imaj yaratıldı.[62] Diğer gazeteler bu gibi olayları bildirmezlerdi. GGZ'nin editörü milliyetçi olmasına rağmen Nazizme ilgi duyardı. NNN bu gibi yazıların tatsız olduğunu düşünür, hoşa gitmeyecek olaylardan bahsedilmesi gerektiğinde isim kullanmaz ama failin mesleğini ve soyadının ilk harfini yazardı. NNN'de Naziler hakkında okunabilecek en kötü haber, üniforma yasağına uymadıkları için hapse atıldıkları veya *Hört! Hört!*'ün iftira atmaktan dolayı kınandığıydı (ikisi de sık sık rastlanan olaylardı). 1932'lerin sonunda NNN'nin editörü gittikçe Nazi karşıtı biri olmaya başladı ama aynı editör pek çok kişi oylarını Nazilere verirken baskı sayısını veya reklamlarını kaybetmek istemeyen dikkatli bir işadamıydı.

Yani Northeimlılar Sosyalist basına inanmadıkları sürece, ki muhtemelen sadece Sosyalistler bu yayınlara inanıyorlardı, NSDAP hakkında olumsuz bir haber almaları ihtimali çok düşüktü. Nazilerin gerek eylemleri gerek sözleri karakterlerini ortaya seriyordu, hatta bu edimlerin bazıları onlara oy verenleri bile çileden çıkarıyordu, fakat yine de Northeimlılar Naziler iktidara gelirlerse ne yapacakları konusunda kafalarında bir şey canlandıramıyorlardı. Northeimlılar sadece dönemin koşullarının gerçekten çok kötü olduğunun ve Nazilerin kendilerini bu durumu değiştirmeye adamış genç, enerjik bir grup olduğunun farkındaydılar.

Northeim'da Nazi tehdidini gerçekten değerlendirebilmiş olan tek grup Sosyal Demokratlardı. Ağustos 1931 referandumundan sonra Sosyalistler nispeten pasif kalmışlardı. Ekimde Reischsbanner ilçe çapında yeni bir yürüyüş düzenledi ve aralıkta yaklaşık altı yüz kişinin katıldığı büyük bir toplantı organize etti. Konuşmacı Braunschweig'daki bir Nazi-burjuva koalisyonunun orta sınıfın zararına olduğunu göstermeye çalış-

[62] VB: 20.XI.31; 26.III.32; 8 & 9.VIII.32.

tı, ama getirdiği tek öneri SPD'ye katılmalarıydı. Senenin son etkinliği ise Komünizm karşıtı bir filmin gösterimiydi.[63]

Fakat SPD'nin 1931 yılındaki tek faaliyeti halk toplantıları değildi. Yıl boyunca Sosyalistler Northeim'da yedi, ilçe genelinde altmış üç tane üye toplantısı düzenlediler. Finansman, aidatlardan ve bazı halk toplantılarından alınan cüzi giriş ücretinden sağlanıyordu. Bunalım döneminde Northeim Sosyal Demokrat Partinin geliri 1841 mark, gideri 1762 marktı. Bunun dışında İşçilerin Sosyal Yardım Kolu da aktifti; dört toplantının yanı sıra çocuklar için üç gezi düzenlediler, ayrıca fakir ailelere 206 Noel paketi, yaşlılara 67 Noel paketi ve işçilerin eşleri tarafından yapılmış 350 adet kıyafet dağıttılar. Bütün bunların maliyeti 2125 marktı ve 1859 markı kasadan ödendi; bu yekûnle o ana kadar şehirde faaliyet gösteren tüm özel sosyal yardım kuramların önündeydiler. Sosyalist Kadınlar Grubu yılda elliden fazla toplantı yapmış ve üye sayısını 130'a çıkarmıştı. Genç Sosyalist İşçiler seksen beş toplantı yapıp film gösterimleri düzenlediler ve parti için çalışmanın yanı sıra bir "ana-babalar gecesi" organize ettiler. SPD Çocuk Dostu Hareketi otuz beş çocuğu, iyi bakılıp bakılmadıklarından emin olmak üzere ziyaret etti. SPD için siyaset neredeyse bir ek uğraştı.[64]

1932, Almanya'da demokrasinin son yılıydı. Northeim'ın Sosyal Demokratları bunu bilemezlerdi ama krizin varlığını hissetmekteydiler. Bunun bir belirtisi, Nazilerle Milliyetçilerin kurduğu "Harzburg Cephesi"ne karşı tüm Nazi karşıtı grupları "Demir Cephe" adı altında birleştirme kararı almalarıydı. Northeim'da tüm işçi organizasyonlarının temsil edildiği yeni bir yürütme komitesi, ocak sonunda halkı *1910er Zelt*'te toplantıya çağırdı. Salon o kadar kalabalıktı ki bazı kişiler ayakta kaldı. Weimar Cumhuriyetinin siyah-kırmızı-altın rengi bayrağı göze çarpacak şekilde ortaya asılmıştı. Reischsbanner bando mızıkası ve iki işçi korosu konser verdi. "Üçüncü Reich'ta" isimli

---

[63] NNN: 19.X.31; VB: 10 & 12.XII.31.
[64] VB: 1 7.II.32; 1.III.32.

bir çizgi film oynatıldı. Deppe ve Carl Querfurt'un da aralarında bulunduğu dört konuşmacı vardı. Konuşmalar militan bir tarzda Nazi aleyhtarlığı üzerinde duruyordu, fakat SPD'nin başarılarından ve Nazilerin kapitalist bağlantılarından da dem vuruldu. Üç hafta sonra bir başka halk toplantısında NSDAP kınandı ve Demir Cephenin galip olacağı sözü verildi. 16 Şubattaki SPD İlçe Meclisi toplantısında herkes Nazizmin baş düşman ve bu senenin Hitler için "ölüm kalım" senesi olacağında hemfikirdi.[65]

1932'nin başında Naziler de son derece donanımlıydılar. 25 Ocakta jimnastik şovlarının ve SA üyesi *Oberfuehrer*'un konuşmasının yer aldığı "Büyük Ordu Yürüyüşü ve Konser Gecesi"-ni düzenlediler. *1910er Zelt* sabah bire kadar doluydu. Hemen sonraki gün içlerinde *Reichstag* dan ve Prusya Parlamentosundan birer delegenin de bulunduğu üç konuşmacının katıldığı dev bir miting yapıldı. Beş saat boyunca izleyiciler tarım, orta sınıf, "Marksizm ve liberalizmle mücadele" konulu konuşmaları dinledi.[66]

Naziler Northeim'daki dini faktörün de üzerinden atlamadılar, Luthercilerin bu konuda SPD'den ürkmesi onlara yardıma oldu. Bir önceki sonbahar, ilçe kilisesi toplantısında Hanover'den gelen bir rahip, dini bütün insanları "kökten kilise karşıta" olarak tanımladığı Sosyal Demokratlara karşı uyardı. Ardından Kont von Strahlenheim, toplanan rahipleri "Bolşevizm"e karşı mücadeleye çağırdı. Northeim'ın Lutherci cemaatinde Şubat 1932'de düzenlenen bir toplantıda bir başka rahip SPD'yi Komünistlerle beraber, ateizmin ve "özgür düşüncenin" arkasındaki baş güçler olarak gösterdi.[67] SPD bu ithamları görmezden geldi fakat Naziler durumu suiistimal etme fırsatını kaçırmadılar. 12 Şubat 1932'de bir rahibi, şehrin otellerinden birinde, "rahipler, kilise ileri gelenleri, öğretmenler ve okul komitesi üyeleri"nden oluşan seçkin bir kitle karşısında "Nasyo-

[65] VB: 21,25,26, 28 & 30.I.32; 2,10,17, 20 & 23.II.32.
[66] GGZ: 22,26 & 27.I.32.
[67] GGZ: 14.XI.31. Nüfus sayımına göre Northeim'da yirmi ateist vardı.

nal Sosyalizm ve Hıristiyanlık" konulu bir konferans vermesi için davet ettiler. Konuşmacı Alman Hıristiyanlığının, doğrudan bolşevizmle bağlantılı olan Weimar Anayasası tarafından darbe yediğini söyledi. Örnek bir Naziyi "halkçı, faydalı ve Tanrı korkusu olan adam" olarak tanımladı. En azından bir rahip, Nazilerin ırkçı programının "milli putperestlik ve kitlesel nefret" yaratacağını söyleyerek konuşmacıyı zorladı. Fakat "konuşmacının bu iddiayı ateşli reddinden sonra seyirciler hararetle alkışladılar."[68]

Milliyetçilik de pompalanıyordu. 12 Şubatta *1910er Zelt*'i tıka basa dolduran kasaba sakinleri iki saat boyunca, Braunschweig Nazi İçişleri Bakanının "Pan-Avrupa" hareketine saldırılarını dinledi.[69] DNVP Sonne Otelinde benzer bir temayı öne çıkaran bir toplantı düzenledi ve bu toplantıda emekli bir yüzbaşı, Alman ordusu içindeki hainler tarafından sırtından bıçaklanmasaydı I. Dünya Savaşının nasıl kazanılacağını anlattı. *Stahlhelm* gençlik biriminin on dokuz yeni üyesinin yemin töreni yapıldı ve toplantı *Deutschland über Alles*'in söylenmesi ve siyah-beyaz-kırmızı imparatorluk bayrağına bağlılık yeminiyle sona erdi.[70]

Bu ortama rağmen SPD başarılı bir hamle yapmayı başardı. *Volksblatt* Ağustos referandumundan beri Yurttaşlar Birliği mensubu Senatör Mahner'e acımasız saldırılarını aralıksız sürdürüyordu. Senatörün şehir hükümetindeki yetki alanlarından biri de Northeim bira imalathanesiydi. 1931'in sonlarında *Volksblatt*, bira imalathanesinin muhasebecisinin zimmetine para geçirdiğine dair dolaşan söylentileri haber yaptı. Yazı işleri büyük bir keyifle, "Acaba Senatör Mahner denetleme konusunda yeterince dikkatli davranmadı mı?" diye soruyordu. Birkaç

---

68 GGZ: 12.II.32. Konuşman olarak rahiplere ve konu olarak da dini temalara yer verilmesi Nazilerin Güney Hanover'de sıkça yaptığı bir şeydi, (bkz. Noakes, s. 207 vdğ.) Bunun bir nedeni de, partinin neo-pagan imajını değiştirerek kadınların Nazilere oy vermesini sağlamaktı. Ayrıca bkz. NSAH, Harın. 310 I/B-11 II, No 186: KLN Tätigkeitsbericht für Feb. 1932, 3.III.32.

69 NNN: 13.II.32; GGZ: 11 & 16.II.32.

70 GGZ: 14 & 18.I.32.

ay içerisinde hikâye ortaya çıktı: Muhasebeci 1924'ten bu yana 90.000 mark çalmıştı. *Volksblatt* olayı iyice kızıştırıyordu: "Muhasebe kayıtları denetlenmemiş miydi? Senatör Mahner'in zimmete mal geçirme konusunda önlemleri yok muydu? Duruşma ne zamandı?" Birkaç hafta sonra *Volksblatt* muhasebecinin tıpkı Senatör Mahner gibi Alman Nasyonalist Partisi üyesi olduğunu zevkle bildirmekteydi.[71]

Volksblatt'ın dur durak bilmez saldırıları karşısında Senatör sonunda umutsuzluğa kapıldı. Yurttaşlar Birliğinin neredeyse her toplantısında gazeteye karşı konuşuyor ve Northeimlı işadamlarının gazeteye reklam vermesini engellemeye çalışıyordu. Israrla NSDAP üyesi olduğunu reddediyor ve partiler üstü biri olduğunu (*"Bürgerlich und daher überparteilich")* söylüyordu. Yurttaşlar Birliğinin 26 Şubat 1932'deki olağan toplantısında bira imalathanesinin muhasebecisinin zimmetine geçirdiği tüm parayı geri ödediğini ve Şehir Meclisinin oy birliğiyle dava açmama kararı aldığını açıkladı. Bu açıklamadan sonra Senatör Mahner artık *Volksblatt*'ın saldırılarına tahammül edemediğini ve Yurttaşlar Birliği başkanlık görevinden istifa ettiğini bildirdi. Üyeler onu savundular ve sonradan onu tekrar seçmeye çalıştılar ama Mahner daha fazla hizmet vermeyi reddetti. Kavga onu aşmıştı; sonrasında bir daha hiç konuşma yapmadı ve pasif kaldı.[72]

Bu bile *Volksblatt*'ı yatıştırmadı. Mahner senatör olarak kaldıkça kişiliğine saldırılar sürdü. Nisanda birahanenin, Northeim'a komşu kasabalardan birindeki bir Nazi Fırtına Birliği okuluna bedava bira sağladığı yazıldı. Ağustosta *Volksblatt* birahane arabasının gerek yokken tamire gönderildiği fakat yine de tamirhane sahibine 1000 mark ödendiğini yazdı. Aralık 1932'de ise Mahner'i, bazı şehir işlerinde işsizleri çalıştırmayıp, zaten işi olanlara ikinci bir gelir sağlamakla itham etti.[73]

Bu haberler Northeimlıların ilgisini çekiyor ve muhtemelen *Volksblatt*'ın satışını artırıyordu. Bazı durumlarda oyları bile et-

[71] VB: 4.XII.31; 20.II.32; 7.III.32.
[72] GGZ: 27.II.32; NNN: 27.II.32; 9.IV.32.
[73] VB: 23.IV.32; 4.VIII.32; 21.XII.32.

kilemiş olabilir. Ama en önemli etkisi siyasetin itibarını düşürmesi ve demokrasinin varlığı için gerekli temel değerler olan güven ve karşılıklı saygıya zarar vermesiydi. Siyaset, yerme ve kinayeye indirgendiğinde sonunda insanlar tüm bu süreçten iğrenmeye başlar. Tüm bu ufak tefek ve partizan grupların üstüne çıkabilecek güçlü bir adam arzusu işte o zaman ortaya çıkar. Naziler bu duyguyu sonuna kadar suiistimal ettiler ve partizanca şiddetin yükselmesine bayağı bir katkıda bulunmalarına rağmen, "politikacı" kelimesini mümkün olan her türlü iğne ve alayla ilk onlar telaffuz ettiler.

7

POLİTİK KREŞENDO

1932 İLKBAHARI

Hindenburg'u seçin! En iyisini seçin.
O hiçbir partinin kölesi değildir;
O sadece Tanrı'yı ve kendi vicdanını izler.

Alman Halk Partisi (DVP)'nin İlanı,
Northeim, 11 Mart 1932'de
Northeimer Neueste Nachrichten'de
yayımlanmıştır.

1931-1932 kışı sonlarına doğru Northeim'daki koşullar Nazizmin hızla gelişmesine çok müsaitti. Bunalım dibe vurmuştu, şiddet olayları sıklaşmıştı, milliyetçilikle sınıf düşmanlığı birbirinden ayrılmaz iki tutku olarak zirvedeydi. Northeim'ın Nazileri hem saygın hem de radikal bir konum edinmişlerdi. Vatansever, anti-sosyalist ve dindar olarak görülüyorlardı. Muhafazakârların açık desteğinden memnundular. Ateşli, kararlı olmalarının yanı sıra en büyük sorun olan bunalımla başa çıkmak için radikal yöntemler kullanmaya hazırdılar. Sosyal yardım sağlamak için sıradan yöntemler etkili olmuştu, fakat sadece radikal önlemler bunalımı sona erdirebilirdi ve sadece Nazilerin yeterince radikal ve uç bir noktada olduğu düşünülüyordu. Naziler için olumlu tüm unsurları barındıran bu ortamı tamamına erdirmek için tek gereken yeni bir seçim kampanyasıydı.

Elverişli koşullar sadece bölgesel olarak değil, ülke çapında mevcuttu. Northeim'daki sürekli faaliyetine rağmen NSDAP,

başarısını ancak demokrasi ülke çapında zedelendiğinde gösterebildi. 1930'un başında *Reichstag*'da sabit bir çoğunluğun kazanılması mümkün değildi ve Şansölye Brüning, Hindenburg'un cumhurbaşkanlığına ait acil durum yetkilerini kullanarak parlamentodan yeni kanunlar çıkartmaktaydı. Çıkardığı yasalar SPD içinde pek tutulmasa da Sosyalistler Brüning'i devirmeyi reddettiler çünkü seçim keşmekeşinin Nazilere ve Komünistlere güç kazandıracağına inanmaktaydılar. Bu sebeple 1930 baharından 1932 baharına dek Almanya'da rahatsız edici bir çıkmaz yaşandı; ülke, demokratik bir parlamentonun otoritesi tarafından değil, 1925'te başkan seçilmiş yaşlı bir mareşal tarafından çıkarılan ve halk tarafından desteklenmeyen kanunlara göre yönetiliyordu.

Bu derece tüketici bir sürecin tek gerekçesi bunalımla başa çıkabilmek olabilirdi. Fakat Brüning'in katı, deflasyona yol açan ve geleneksel ekonomiye dayalı önlemleri aslında bunalımın etkilerini daha da ağırlaştırmış ve Brüning Nazilerin ona taktıkları "Açlık Şansölyesi" lakabım hak etmişti. Brüning'in yarı-otoriter yönetiminin tek faydası, yeni seçimlere gidilmesini gerektirmeyecek şekilde bir siyasi durgunluk yaratmasıydı. Fakat nihayetinde 1932 yılında Hindenburg'un süresi doldu. Böylelikle Nazilerin gelişmesi için Northeim'da gereken son koşul da sağlanmış oldu.

Cumhurbaşkanlığı seçimleri için belirlenen tarih 13 Mart 1932'ydi. Hindenburg yeniden aday oldu ve SPD'den Halk Partisine kadar tüm Cumhuriyetçi partiler tarafından desteklendi. Nazilerin adayı Hitler'di ve Komünistler de Stalinist emekli subay Ernst Thaelmann'ı aday gösterdiler. Milliyetçiler, Cumhuriyeti yıkmadığı için Hindenburg'u desteklemek istemiyorlardı fakat Hitler'e oy vermeğe de gönüllü değillerdi, bu nedenle *Stahlhelm*'in komutan vekilini aday gösterdiler. Ayrıca seçim listesine her nasılsa girmeyi becermiş Winter isimli bir çatlak da adaydı. Fakat Almanların hemen hepsi asıl yarışın Hitler'le Hindenburg arasında olduğunu görüyordu.

Tahmin edilebileceği üzere Northeim'da seçimlerin yaklaştığının ilk işareti şiddet olaylarındaki ani artıştı. Geçen ağustostaki "Referandum Günü Çatışması"ndan bu yana şehirde, aralık başında bir birahanede çıkan ufak bir patırtıdan başka siyasi çatışma yaşanmamıştı.[1] Fakat Şubat 1932'nin son haftasında demiryolunun yakınında bıçaklı bir kavga çıktı ve Broad Caddede Nazilerle *Reichsbanner* milisleri arasında iki kavga daha yaşandı.[2] Bir hafta sonra durumdan rahatsız olan bir Northeimlı, NNN'e, artık çocukların bile kavgalara karıştığını yazmıştı. Nazilerin yeni açılan seçim bürosunun önünde, (ailelerinin teşvikiyle) Hitler'e küfreden çocuklar görülmüştü. *Volksblatt* bu habere, üç Nazi gencinin bazı çalışan kadınları takip edip terbiyesizce laf attıkları haberiyle karşılık verdi. Gençlerden birinin Hermann Denzler'in mağazasında çalışan tezgâhtar olduğu tespit edilmişti. Bir pazar sabahı çocuğunu kiliseye götüren bir kadın, genç bir *Stahlhelm* üyesinin dağıttığı bildirilerden almak istemeyince genç, bir deste bildiriyi kadının suratına fırlatmıştı. Gazetede yer alan bir diğer haber buydu.[3] Bu olayların gazetelere yansıması bir yana *Reichsbanner* milisleri ve Naziler arasındaki sataşmalar ve saldırılar artık gündelik olaylar haline gelmişti.

Bu acımasızlığın ve kızgınlığın arkasında ekonomik sıkıntılar vardı çünkü seçim kampanyası tam da Northeim'da tüm bunalım yılları boyunca en yüksek oranda işsizliğin hüküm sürdüğü zamana denk gelmişti. 1932 yılının Mart ve Nisan aylarında şehirde yedi yüzden fazla kayıtlı işsiz vardı. Geçen yıldan beri bu oran yüzde elli artmıştı. Ayrıca bu dönemden itibaren sosyal yardım alanların sayısı işsizlik sigortası alanların sayısını geçmiş ve aradaki fark giderek açılmıştı. Eski ordu karargâhındaki Bölge İş Bulma Dairesine haftada neredeyse on dört bin, yani Northeim'ın yetişkin nüfusunun iki katı kadar işsiz geliyordu. Şubatta iki iflas yaşandı ve hükümetin bira fi-

---

1 VB: 4.XII.31.

2 VB: 23.II.32; NNN: 26.II.32; GGZ: 27.II.32.

3 NNN: 9.II.32; VB: 16.III.32.

yatlarını düşürme önerisine Northeim İlçesi Birahane İşletmecileri Birliğinden o kadar ateşli protestolar geldi ki hükümet bu planından vazgeçmek zorunda kaldı. Dullar ve öksüzler bile ayaklanmışlardı. Şubatın başlarında Savaş Dulları ve Sanayi Kazaları Kurbanları düşürülen emekli maaşlarını protesto ettiler. Toplantıda Sosyalistler egemen olduğu için, bu kadar çok sayıda dul ve öksüz olmasının suçu Cumhuriyete değil I. Dünya Savaşına yüklendi ama izleyiciler yine de kızgındılar.[4]

Mart 1932'de İşçilerin Cenaze Birikimleri Topluluğunun batması Northeimlılar için en acı darbe oldu. Batışının nedeni cemiyetin muhasebecisinin zimmetine para geçirmesiydi, fakat yeni üyeler alındığı takdirde birliğin ayakta kalması mümkündü. Yıllar boyu bu sandığa aidat ödemiş 470 üyeye, yatırdıkları paranın ancak ufak bir bölümü iade edilebildi. Yaşlı işçiler ve eşleri salondan çıkarken, bütün çektiklerinin üzerine bir de düşkünler mezarlığına gömülmenin ekleneceğini biliyorlardı.[5]

Bu gibi hayal kırıklıkları, partizan basın tarafından kolaylıkla saldırganlığa dönüştürülebiliyordu. Naziler, ortada hiçbir vaka olmasa bile rüşvet suçlamaları üzerine yoğunlaşıyorlardı. Seçim kampanyasının açılışında *Hört! Hört!*, Şehir Hastanesiyle ilgili bir yazıda kaymakamlıkta çalışan bir memura kara çaldığı için Northeim Kaymakamlığı tarafından ve yanlış raporlar yayınladığı için Sağlık Sigortası Kurumu tarafından dava edildi. *Volksblatt* bu kadar beceriksiz olmasa da aynı acımasızlıktaydı. Başka bir dolu havadisin yanı sıra, ("sosyalist kanunların büyük düşmanı olan") Northeimlı önde gelen bir muhafazakârın kızını işsizlik parası almaya gönderdiğini haber yapmıştı. *Volksblatt* İş Bulma Dairesinin bu vakayı dikkatle gözden geçireceğini umduğunu bildiriyordu. Aynı şekilde, Nazilerin gaddarlığını ve kana susamışlığını gösteren yeni olayları da saptayıp haber yapıyordu.[6]

---

[4] NNN: 2,3,6 & 8. II. 32; 12.III.32; VB: 10 & 21.II.32.

[5] NNN: 9 & 26.III.32.

[6] VB: 16 & 20.I.32; 6.II.32.

SPD her ne kadar Hindenburg'un yemden seçilmesini "ehven-i şer" olduğu için destekliyorsa da, Hindenburg için Northeim'da büyük bir kampanya düzenlemeyi ihmal etmedi. 6 Martta yeni Demir Cephe, şehir bandosunun ve *Reichsbanner* bando mızıkasının eşliğinde, yirmi beş flamanın yanı sıra bez afişlerin dalgalandığı bir miting düzenledi. Market Meydanındaki mitingde Hindenburg'un seçilmesinin yararları hakkında kadar ne kadar az şey söylendiyse Nazizmin kötü yönleriyle ilgili de o kadar çok şey söylendi. Goebbels'ten ve Strasser'den yaptığı alıntılarla argümanlarını destekleyen bir bayan konuşmacıya göre "kadınların Üçüncü Reich'ta çocuk doğuran kölelere dönüşmesi" ihtimali vardı.[7]

Hindenburg için düzenlenen ikinci SPD toplantısı, *1910er Zelt* müsait olmadığı için Atlı Spor Salonunda yapıldı. *1910er Zelt* Sosyalistlerin kullanımına kapalıydı çünkü Naziler, burası sürekli kendi ellerinin altında olsun ve başkaları kullanamasın diye yüksek paralar ödeyerek olağanüstü önlemler almışlardı.[8] Yine de Sosyal Demokratların konfordan yoksun Atlı Spor Salonundaki toplantıları son derece başarılı oldu. Carl Querfurt'un ve Karl Deppe'nin Nazilere ve Yurttaşlar Birliğine saldırılarıyla, Hindenburg'un yeniden seçilmesi çağrışım dinlemek üzere 1200 kişi gelmişti.[9] Resmen Hindenburg'u destekleyen Halk Partisinin desteği, NNN'e verdiği, Hindenburg'un tüm partilerin ötesinde olduğunu savunan reklamlarla sınırlıydı.[10]

Seçim heyecanı Komünistleri bile Northeim'a taşımıştı. Şubatta Komünistlerin nefesli çalgılar bölge bandosu Northeim'a gelmiş, bir yürüyüşe ve bir birahanenin önündeki toplantıya katılmıştı. Seçimlerden hemen önce KPD, kırmızı kravat takmış on yaşındaki bir çocuğun yönettiği bir başka yürüyüş düzen-

---

7 NNN: 7.III.32; VB: 5 & 8.III.32.

8 NSAH, Hann 310 I/B-11, No 186: KLN Tätigkeitsbericht für Feb. 1932, 3.III.32; No 133: für April 1932, I.V.32; No 152, I.V.32; No 152; für März 1932, 29.III.32.

9 NNN: 9 & 12.III.32; VB: 12.III.32.

10 NNN: 11.III.32.

ledi. *Reichsbanner* milislerinden kalabalık bir grup yürüyüşe katılınca ortam biraz gerildi. Komünistler hemen, mitingi nefesli çalgılar bandosunun bir konseriyle bitirmeye karar verip, Market Meydanındaki konuşmalardan vazgeçtiler.[11]

Milliyetçilerin kampanyaya katılma nedeni öncelikle, seçmenler önünde kimliklerini korumaktı. Ayrıca daha aktif bir tavır alarak, Nazi kampına kaymakta olan eski yandaşlarının desteğini geri kazanmayı umuyorlardı. İlk seçim toplantısında konuşan kurmay albay Nazilerle ilgili tuhaf kaçamak yorumlar yaptı; DNVP'nin "Hitler'in şahsına değil politikasına karşı" olduğunu söylüyordu. Bunu, *Stahlhelm*'in düzenlediği ve bir yüzyıldır işlerin nasıl yürüdüğünü konu alan bir komedinin sergilendiği "Tiyatro Akşamı"yla, seçimden önceki son hafta yapılan iki siyasi toplantı izledi. Bu toplantılardan birinde, SSCB'ye yaptığı gezideki gözlemlerini aktaran DNVP *Reichstag* üyesi epey bir kalabalık topladı. İkinci toplantıya katılan az sayıda insan, bir *Stahlhelm* üyesinin Hitler'e saldırılarını ve Hitleri'in *Stahlhelm*'i dağıtıp Sosyalizmi kurumsallaştırmak istediği yolundaki iddiaları dinledi.[12]

Nazilerin çabalarıyla karşılaştırıldığında bu yoğun siyasi etkinlik pek önemsiz kalıyordu. Seçim gününden bir ay önce NSDAP, Braunschweig'ın Nazi İçişleri Bakanını Northeim'daki bir halk toplantısına çağırdı.[13] Fakat Northeim Nazileri bu yöntemi sürdürmeyip yeni bir teknik denediler. Martın başına kadar başka bir toplantı düzenlemeyip, daha sonra *1910er Zelt*'i sekiz gün boyunca artarda kiraladılar. Dört ayrı gece halk toplantıları düzenlendi ve gündüz de mitinglerle şehir Nazi propagandasına doyuruldu. Çok kapsamlı bir kampanyaydı ve Hitler'in tüm rakiplerinin çabalarını tamamen gölgede bırakmıştı.

Nazilerin bu yoğunlaştırılmış kampanyası önceden planlanmış bir taktik olmaktan ziyade *Gauleitung*'un propaganda malzemelerini ulaştırma sistemindeki geçici bir aksaklıktan kay-

11 NNN ve GGZ: 13.III.32; NNN: 12.III.32.
12 GGZ: 17 & 21.II.32; NNN: 29.II.32; 7, 8 & 10.III.32.
13 GGZ: 12.II.32.

naklanmıştı. Daha şubat ayının başında Northeim Yerel Birimi daha üst düzey birimlerden yana yakıla yardım istemekteydi, çünkü yaklaşan kampanya için ayarlanmış konuşmacıları yoktu ve bir aydan az zamanları kalmıştı. Sonrasında onlara sunulan konuşmacılar ikinci derecedendi; onların asıl isteğiyse ulusal saygınlığı olan dört konuşmacıyla, o bölgede ünü olan iki konuşmacıydı. Diğer planları da Northeim Nazilerinin ne kadar hırslı ve iddialı olduğunu göstermekteydi. Örneğin tüm ilçe seçmenlerinin yarışma dağıtabilecek kadar çok el ilanı siparişi vermişlerdi. Fakat ellerine geçen bazı propaganda materyalleri –özellikle Hindenburg karşıtı, yapışkanlı küçük afişlerin bazıları– yanlış algılanmış, istenenin tam tersi bir etki yaratmıştı. Northeim İlçe Bölgesinde olduğu kadar, şehirdeki kampanya faaliyet talepleri de karışıklığı iyice artırmıştı çünkü İlçe Lideri Steineck'in sorumluluğunda otuza yakın farklı Yerel Birim vardı. Ama sonunda bu sorunların hepsi çözüldü ve Northeim İlçe Organizasyonu şubat ortasından mart ortasına kadar kırk halk toplantısı ve sekiz film gösterimi düzenledi.[14] Martın başında şehrin Nazileri ezici kampanyaları için hazırdılar. Naziler şehirdeki tüm toplantı salonlarını kiraladığından karşı gruplar aynı zamanda toplantı yapamayacaklar ve mitingleri normaldekinden çok daha etkili olacaktı.

İlk halk toplantısını 6 Mart Pazar günü düzenlediler. Konuşmacıların arasında bir önceki ay düzenlenen, kiliseye yönelik toplantıda konuşan rahip ve Bölge Parlamentosunun bir Nazi üyesi vardı. Müthiş bir kalabalık toplanmıştı. Genel tema orta sınıfın çaresizliği ve Berlin'deki rüşvetçilikti. İki gece sonra işçilere yönelik bir halk toplantısında konuşmacılar "eski kızıllardan bir denizci –parti yoldaşı Madel ve eski Komünist madenci– parti yoldaşı Knauth"; konu ise "SPD'nin Vatana, KPD'nin İşçilere İhaneti. Marksizm Ölümümüz ve Tek

---

14 NSAH, Hann 310 I/B-21 I, No 92: OGN an GSHB (Propaganda Abt.), 4.II.32; No 89: GSHB an OGN, 19.II.32; No 83: Fragebogen KLN, 1.II.32; No 73: KLN an GSHB, 38.II.32. Propagandanın ters bir etki yaratmasının sebebi, alaya bir ifadeyle SPD'nin vatansever ve dindar olduğunu belirten afişlerdi.

Kurtuluşumuz Nasyonal Sosyalizm" idi. Kötü hava nedeniyle katılım düşüktü fakat muhtemelen bu durum Nazilerin lehine olmuştu, çünkü ikinci konuşmacı "işçilere yardım etmeyen ilgisiz burjuvazi" hakkında tatsız şeyler söylemişti ve bu sözler NSDAP'ın çoğunlukla orta sınıftan olan destekçilerinin pek hoşuna gitmeyebilirdi. Her iki toplantının da giriş ücreti normalin altındaydı; biletler 30 fenikten satılmış ve işsizler de ücretsiz girebilmişti.[15]

10 Mart Perşembe günü SA'nındı. Northeim İlçesindeki ve komşu bölgelerdeki Fırtına Birliği milislerinin tamamının katılımıyla bir saat sürecek devasa bir yürüyüş düzenlediler; yürüyüşte bandoyla, bando mızıkanın yanı sıra yaklaşık 1500 SA ve SS mensubu vardı. Caddeler dostlar, düşmanlar ve meraklılarla dolmuştu; yürüyüşe katılanlar kimi zaman tezahüratlarla kimi zaman da yuhalamalarla karşılanıyorlardı. Market Meydanında çok sayıda Komünist toplanmıştı. Naziler buradan geçerken kalabalığın yuhalamalarına ve küfürlerine karşı "Horst Wessel Şarkısı"nı söylemeye başlamışlar ve buna hemen Enternasyonalle karşılık verilmişti. Hükümet Birliklerinin destek kuvvet olarak gönderildiği Northeim polisi, Nazi kortejinin olay çıkmadan bu dar geçitten çıkmasını sağlamıştı. Kahverengi Gömlekliler mitinglerine *1910er Zelt*'in önünde bir konuşmayla son verdiler. Fakat sonra şehrin içine doğru yürümeye başladıklarında, yollarının, demiryoluna yığılmış, ön saflarda Komünistlerin yer aldığı büyük bir kalabalıkla kapatıldığını gördüler. Kalabalık, polisin alanı boşaltmaları için verdiği emirlere uymayınca, polis coplarla saldırıya geçti ve bir dolu insanı tutukladı. Kalabalık tutuklananları kurtarmaya çalışınca daha da büyük bir arbede çıktı. Böyle taşkın bir kalabalık karşısında güçsüz kalan polis, sonunda tutukluları Market Meydanında salıvermek zorunda kaldı ve kitle "Kızıl Cephe!" çığlıklarıyla selamlandı. Tüm bu olaylar sırasında Nazi Fırtına Birliği düzenini bozmadı ve sonrasında sakince dağıldı.

---

15 GGZ: 5, 9 & 10.III.32; NNN: 7.III.32; VB: 9.III.32.

O günkü olayları özellikle Sosyalistleri çileden çıkartmıştı çünkü bir önceki pazar günü, polis *Reichsbanner*'in yürüyüş sırasında marş söylemesine ve üniforma giymesine izin vermemişti; fakat bu olayda Naziler her ikisini de yapabilmişlerdi. SPD, polisin Nazilere karşı katı davranmadığından ve bütün sorunların da bundan kaynaklandığından yakınıyordu. Bu suçlama şiddetin asıl etkisini maharetli bir şekilde gizlemişti; şiddetin asıl etkisi, Nazilerin "Marksizm"e yönelik ithamlarının burjuvazinin gözüne mantıklı görünmesiydi.

Sonuçta akşam olduğunda şehir sakinleşti ve daha fazla sorun yaşanmadı. NSDAP *1910er Zelt*'i "Nasıl Yalan Söylerler?" ve "Braunschweig SA Yürüyüşü" konulu, film ve slayt gösterisinin de yer aldığı konferanslar ve "Üçüncü Reich'taki Finansal Önlemler" konulu bir konuşma için doldurdu.[16]

Bir sonraki gün cumaydı ve planlanmış hiçbir program yoktu, fakat Adolf Hitler'in öğle vakti komşu bir şehre giderken Northeim'ın içinden geçmesi büyük olay oldu. Bir grup Nazi tarafından karşılanıp alkışlandı ve yoluna devam etmeden önce teşekkür etmek için durdu. Bir önceki günkü olaylardan dolayı sinirler hâlâ gergindi bu yüzden Führer'in resepsiyonu pek de samimi geçmedi. Demiryolu geçidinde, "Kızıl Cephe" diye bağıran kalabalık bir işsizler grubu tarafından arabası durduruldu. SS korumaları silahlarını göstererek yolu açtılar ve bunun üzerine *Volksblatt* hemen "Şimdiden Üçüncü Reich'ta mıyız?" diye kinayeli bir soru yöneltti.[17]

En son Nazi etkinliği cumartesi gecesi (seçim arifesi) düzenlenen, bandonun konser verdiği ve Hanover *Gauleiter*i'nin "Son Kavganın İçinde" başlıklı bir konuşma yaptığı "Eğlence Gecesi" idi. Geceye katılım yüksekti.[18]

Bu tip seçim kampanyaları –son dakikadaki memnuniyete dayanarak– oyları kazanabilir veya kazanamayabilir. Nazilerin kazandıkları oyların öncelikle bu taktiklerin bir sonucu

---

16 NNN: 11.III.32; GGZ: 12.III.32; VB: 10.III.32.
17 VB: 14.III.32; GGZ: 13.III.32.
18 GGZ: 15.III.32.

mu yoksa diğer faktörlerin birikiminin bir sonucu mu olduğunu söylemek mümkün değildir. Her halükârda Nazilerin seçim kampanyası gücün, yaratıcılığın ve enerjinin son derece etkileyici bir gösterisiydi. Halk toplantıları çeşitli ve ilginçti, sokak mitingleri muntazamdı, katılım yüksekti ve zamanlama ustacaydı. Konuşmalardan salt eğlenceye kadar her tür etkinliğe yer verilmişti. Yapılanlar Nazilerin kampanya düzenleme ve organizasyon kabiliyetlerinin en iyi örneğiydi.

Seçim sonuçlarının istatistikleri Nazilerin Eylül 1930'daki *Reichstag* seçimlerinden beri ne kadar çok destek kazandıklarının ilk göstergesiydi. Northeim'daki desteklerini yaklaşık olarak ikiye katlamışlardı. Hitler'e verilen 3261 oyla Naziler şehir sakinlerinin yüzde 51'ini arkalarına almışlardı. Hindenburg Bloğu olarak ifade edilen partiler (SPD, Merkez Parti, Halk Partisi ve ufak tefek partilerin çoğu) 1930 yılında toplam 4000 oy alırken şimdi 1100 oyu Hitler'e kaptırmışlardı. Milliyetçiler ateşli seçim kampanyalarına rağmen oylarının yarısını kaybetmişlerdi. Komünistler 67 oy kazanmışlardı (ama bunları bir ay içinde kaybedeceklerdi). Nazi Partisi 300 veya daha fazla "yeni seçmen"in en az dörtte üçünü kazanarak ve diğer partilerin, özellikle merkez burjuva partilerin oylarını kaparak desteğini artırmıştı.[19] NSDAP artık Northeim'da mutlak çoğunluk olmakla şişinebilirdi.

Naziler için bu kampanyanın yarattığı etkinin üstüne çıkmak zor olacaktı, fakat onlardan istenen tam da buydu. 13 Mart seçimlerinde Hindenburg net bir çoğunluk kazanmakla beraber mutlak çoğunluk sağlayamamıştı (Hitler ülke çapında oyların yüzde 30'unu alabilmişti). Bu nedenle ikinci bir seçim yapılması gerekiyordu ve yeni seçim tarihi dört hafta sonrası için 10 Nisan günü olarak belirlendi. Hitler tekrar başkanlığa oynadığından Northeim Nazileri kampanyalarına sil baştan girişmek durumundaydılar. Ayrıca kampanyaları, olabilecek en uğursuz

[19] Ek B'deki Tablo 5, bu ve bu bölümde sözü edilen diğer iki seçimin sonuçlarının istatistiklerini gösteriyor; analiz yöntemi için, bkz. Üçüncü Bölüm, 71. dipnot.

koşullarda başlamıştı, çünkü bir darbe hazırlığında oldukları ortaya çıkmıştı.

Yaklaşan bir Nazi Darbesine dair söylentiler özellikle birinci seçim döneminden önce iyice artmışta. NNN bu söylentilerin temeli olmadığını yazsa da, polisin ve hükümet birliklerinin şehir dışındaki tüm işlerini iptal ettiklerini, düzeni ve huzur ortamını korumak için alarmda olduklarını bildirmişti. Bu arada *Reichsbanner*, karşı atağa hazır olmak için faaliyetlerini artırmıştı. 1932'nin başında, aynı zamanda (Northeim ve üç diğer ilçeden oluşan) 10. *Reichsbanner* Bölge Merkezi olan Northeim'da dört yüz eğitimli *Reichsbanner* milisi vardı ve merkezin toplam üye sayısı iki bine yakındı. *Reichsbanner*'ın stratejisine göre, Nazi Fırtına Birlikleri ayaklandığı takdirde yetersiz sayıdaki Alman Ordusu birlikleri Alman işçileri tarafından desteklenecekti. Bu nedenle sıkı sık askeri tatbikatlar düzenler ve hızla harekete geçme temrinleri yaparlardı. Tekrar tekrar uyguladıkları bu "alarm tatbikatları"nın gösterdiğine göre telefon, araba veya bisiklet kullanmaksızın yarım saat içinde tüm Northeim güçleri toparlanabiliyordu.[20]

13 Mart 1932'deki seçim gününde Northeim *Reichsbanner*'ı alarm halindeydi ve Nazi faaliyetlerini yakından takip etmekteydi. Akşam saatlerinde kayda değer sayıda Nazi Fırtına Birliği mensubu, açıklanan seçim sonuçlarını dinlemektense ormanda üniformalarıyla toplanmışlardı. *Reichsbanner* onları gözetim altında tutmak üzere dağılmış ve toplanan SA milislerine on beş yirmi metre kadar yaklaşabilmişti. Polise haber verilmiş ve bunun üzerine polis hemen şehirden gelip Kahverengi Gömlekliler'lileri dağıtmıştı. Nazilerin bir kısmı SA aşevinde tekrar toplanmış ve komşu köylerden de Fırtına Birliği mensupları onlara katılmıştı. Sabah üçe doğru polis aşevini basmış ve Fırtına Birliği üyelerine Northeim'ı terk etme emri vermişti. Gecenin kalanında bir olay çıkmamıştı.[21]

---

20 Friedrich Haase ile röportaj. Polisin alarm haline geçmesi için, bkz. NNN: 12.III.32.

21 VB: 14 & 15.III.32; *Reichsbanner* "izcileri"nden olan Friedrich Haase ile röportaj.

Northeim'ın on mil ötesindeki bir şehirde aynı zamanda vuku bulan bir olay olmasa, bu hadise romantik bir maskaralık olarak umursanmayabilirdi. Seçim günü polis bu şehirde, beş tüfek, on sekiz kask, on sekiz yeni sırt çantası (her biri içinde iki gün yetecek erzak), iki yüz tüfek mermisi ve iki patlayıcı fitiliyle birlikte bin santimetreküplük patlayıcı madde yüklü bir kamyon durdurmuştu. Sırt çantaların üzerinde o bölgenin Nazilerinin isimleri vardı; bunun üzerine yerel NSDAP bürosu aranmış ve yirmi sekiz kaskla daha bir sürü cephane ele geçmişti. Polis ayrıca o şehir Nazilerinin yakın bir ormanda buluşma planlarını da keşfetmişti. Tüm hikâye ayrıntılarıyla NNN'de rapor edildi.

Şehirde artık bir iç savaş havası hâkim olmaya başlamıştı. Geçen hafta sonuna doğru hem *Reichsbanner* hem de SA, Northeim caddelerine "devriyeler" koymuş ve seçimden sonra bile merkezlerinde hazır kuvvet bulundurmaya devam etmişlerdi. Polis o kadar gergindi ki destek için hükümet birliklerini çağırdı ve her iki merkezi de boşalttırdı. Ayrıca Northeim'ın (ve komşu şehrin) belediye başkanı ile kaymakamı siyasi merkezlerde "alarm" verilmesine ve "devriye gezilmesine" karşı kapsamlı bir yasak çıkarttılar. Bu durumda her iki tarafın da daha ölçülü ve daha tedbirli olması gerekiyordu.[22]

Seçim günündeki şüpheli eylemleri nedeniyle NSDAP, Northeim'da sürekli şüphe altındaydı. Resmi Nazi kaynakları komşu şehirde ele geçen silahlar hakkında bilgisi olduğunu reddetmiş ve daha sonra eylemin suçlularının ihraç edildiğini bildirmişti. Yerel SA grubunun lideri tüm SA eylemlerinin, üyelerinin hayatlarını Demir Cepheye karşı korumak amaçlı ve savunmaya yönelik olduğunu açıklayan bir bildiri yayınlamıştı. SA *Oberfuehrer*'i seçim günü için bir darbe planlanmadığına dair yemin etmişti. Birkaç gün içerisinde Northeim Nazileri, bölge propaganda liderlerinin "İç Savaşa Hayır, Cumhuriyetin Yenilenmesine Evet" konulu bir konuşma yapacağını duyurdu-

22 NNN: 16.III.32.

lar. Toplantı *1910er Zelt*'de yapılacak olmasına rağmen giriş ücreti 30 fenike indirilmişti ve işsizler ücretsiz girebilecekti. Fakat Northeimlılar bu konuşmayı hiç dinleyemediler çünkü konu ve konuşmacı değiştirildi. Yeni konuşma tipik temalara –enternasyonalizm, masonluk, muhafazakârlar, "Marksizm" ve "sistem"– karşı saldırıları içeriyordu. Toplantı oldukça kalabalıktı ve sırt çantaları, kasklar, kurşunlar, patlayıcılar ve gece ormanlık alanlarda yapılan toplantılar Sosyalistler dışında kimse tarafından gündeme getirilmedi.[23]

Yeni seçim kampanyası, dikkatin darbe alarmlarından başka konulara kaymasına da yaradı. İlk seçimde Hindenburg seçilmeye o kadar yaklaşmıştı ki SPD ikinci başkanlık kampanyası için çaba sarf etmedi. "Hindenburg Komitesi"nin himayesinde tek bir toplantı düzenledi. Halk Partisi mensubu, Göttingen Üniversitesinden Prof. Percy Schramm, "Neden Hindenburg?" başlıklı sakin bir konuşma yaptı. Tartışma kısmında yerel Nazi lideri Ernst Girmann sert bir karşı konuşma yaptı. Konuşması bittiğinde katılan tüm Naziler "Horst Wessel Şarkısı"nı söyleyerek salonu terk ettiler. On sekiz yaşındaki bir Nazi "Düzenbaz Hindenburg" diye bağırınca hemen tutuklandı.[24]

Diğer partiler de benzer bir şekilde pasif davranıyorlardı. İkinci seçimlerde Hitler'i desteklemeye karar veren Milliyetçiler bu amaçla tek bir toplantı düzenlediler. Bu dönemdeki DNVP taktikleri hakkında açık seçik bazı söylentiler dolanıyordu, bunun sebebi "partizan olmayan" kadınlar destek kolunun, Kraliçe Luise Birliğinin NNN'e aşağıdaki ilanı vermesiydi:

> **KRALİÇE LUISE BİRLİĞİ**
> Yerel Grup liderliği, üyelerini bu Pazar yapılacak olan REICH BAŞKANLIK SEÇİMLERİNE KATILMAYA davet ediyor.
> Evet, Birlik resmi olarak sesini yükseltmiyor ve partizanlık yapmamayı sağlayan anayasayı temel alarak, baskı uygulamıyor ama bu oy kullanmamanız anlamına gelmez.

---

[23] GGZ: 20 & 22.III.32; NNN: 18.III.32; 8.IV.32.

[24] NNN: 8 & 11.IV.32. Alışılmış Nazi sloganı "Juda verrecke!"nin bir çeşitlemesi.

İkinci seçimler, halkın özgürlüğü için Marksizme karşı verilen mücadelenin bir parçasıdır. Bu nedenle, 10 Nisanda OYLAR HARZBURG CEPHESİ ADAYI ADOLF HİTLER'E verilmelidir; Milliyetçi Parti üyelerinin kişisel olarak kendilerini neye yakın hissettiklerinin bir önemi yoktur.[25]

Seçim kampanyalarına girişilmemesi şiddet havasının yok olduğu anlamına gelmiyordu. 1932'de Northeim, hudutları belli ve gerilim yüklü iki silahlı kampa bölünmüş gibiydi. Sürekli tetikte olan polis büyük çatışmaları engellese de, iki kamp arasında aynı sıklıkla devam eden kişisel kavgaların önüne geçemiyordu. İlk seçimden iki gün sonra polis (geçen ağustostaki "Referandum Günü Çatışması"nda oynadığı rolden dolayı henüz hapse atılmamış olan) Tumpelmann'ı kızgın bir kalabalığın elinden kurtarmak üzere İş Bulma Dairesine gitmek zorunda kaldı. Polis olay yerine vardığında Tumpelmann bir Sosyalisti sopalıyordu. Polisi şehir hapishanesine kadar izleyen kalabalığı dağıtmak oldukça güç oldu. Birkaç hafta sonra yaklaşık on beş kişinin karıştığı ve büyümesi polisin ani müdahalesiyle önlenebilen bir bar kavgası yaşandı. İki taraf da yanlarında silah taşımaya başlamıştı. İkinci seçim sabahının erken saatlerinde bir Nazi, Northeim'ın ana caddesinde bir Komüniste tabancayla ateş etmekten tutuklandı. Aynı gün bir *Reichsbanner* milisi, üzerinde bir ordu tüfeği ve beş kurşun bulundurduğundan dolayı tutuklandı.[26]

Bu koşullarda Northeim'da hiçbir siyasi gösteriye izin verilmiyordu; bu nedenle Naziler bir başka SA gösterisi yapamadılar. Yine de NSDAP son dakika kampanyası taktiklerini tekrar etmeye niyetlendi. Seçim gününden bir hafta önce, önceki kampanyada da konuşan Knauth ve Madel İkilisinin katıldığı ilk miting yapıldı. Bu sefer hava iyiydi ve mekân doluydu. Her iki konuşmacı da "Marksizm"e saldırdı. Madel, (Sosyalistlerin

25 NNN: 9.IV.32.

26 VB: 18.III.32; 12.IV.32; GGZ: 16 & 22.III.32; NNN: 15.III.32; 15.IX.32. Ilımlı bir mahkeme Tumpelmann'ı suçlu buldu ama sadece 10 marklık bir para cezasına çarptırdı. NNN: 23.IV.32.

onlara dair suçlamalarını yansılayarak) "Marksizm"i kadınlara, özellikle annelere tehdit olarak tanımladı. Knauth "Marksizm'"in uluslararası değil ulus karşıtı bir nitelikte olduğunu savundu ve Hindenburg'un "sistemi korumak için kandırıldığını" iddia etti. Beş gün sonra dört perdelik bir oyunun ("1914, 1918, Rüşvetçilik, Nazi Galibiyeti") yanı sıra şarkılı ve danslı bir "Eğlence Gecesi" organize edildi. Son toplantı seçim arifesindeydi ve yapılan konuşma, Nazilerin bugüne kadar yaklaşmak için özel bir çaba göstermedikleri tek grup olan emeklilere ve savaş dullarına yönelikti. Bu kişiler toplantıya bedava girdiler ve katılım mükemmeldi.[27]

Üçü seçim gününden önceki hafta düzenlenmiş böyle dört toplantının altından kalkmak övgüye değer bir çabaydı fakat yine de bir önceki kampanyanın vurucu etkisi yakalanamamıştı. Özellikle halk yürüyüşlerinin görkemi eksikti. Yine de Northeim Nazileri 10 Nisan seçimlerinden, bir ay önceki seçimden 435 fazla oyla çıktılar. Bu fazladan oyların yarısı Milliyetçilerin desteğinden kaynaklanıyordu (240 oy). Komünistler 55 oy kaybederken, Hindenburg Bloğu sadece 12 oy kaybetti ve tahminen bu oyların tümü, Nazilerin azimli kampanyaları sonucu kazandıkları 106 yeni seçmenin oyuyla birlikte Hitler'e gitti. Hindenburg açık bir farkla kazandı fakat ulus genelinde Naziler artık Alman halkının yüzde 37'sinin oyuna sahipti.

Seçim kampanyalarıyla dolu bu inanılmaz bahar henüz sona ermemişti. Şimdi de sırada Prusya Parlamentosu seçimleri vardı. Seçim tarihi olarak 24 Nisan belirlenmişti ve Alman halkının beşte üçü bu seçimde oy kullanacaktı.

Braun-Severing hükümeti için çalışmaya başlayan SPD nihayet tüm kalbiyle desteklediği adaylar için kampanya düzenleyecekti. Mevcut iki hafta içinde "Northeim Demir Cephesi" adına iki toplantı düzenlendi ve *1910er Zelt* Naziler tarafından kiralanmış olduğundan ikisi de Atlı Spor Salonunda yapıldı. Berlin'den gelen bir *Reichstag* üyesinin seçim hakkında konuş-

[27] GGZ: 2,5, 7 & 9.IV.32.

tuğu, kendisi de aday olan Carl Querfurt'un ise "Northeim Nazilerinin Yalanları"na saldırdığı ilk toplantıya bin kişi katıldı. Yağmur nedeniyle ikinci toplantıya fazla katılım olmadı. SPD *Reichstag* delegesi olan konuşmacı, Prusya'nın üç sınıflı oy sistemini, 1932'deki oy sistemiyle kıyasladı ve izleyicileri, elde edilen tüm iyi şeyleri kaybetmemek için oylarını SPD'ye vermeye çağırdı.[28]

Kampanyaya iki hizip partisi de katıldı. *Staatspartei* (Devlet Partisi) "Hitler Prusya'sı İstemiyoruz" başlıklı bir toplantı düzenledi, fakat az sayıda katılımcılar, toplantıyı Nazi karşıtı bir gösteriye dönüştüren *Reichsbanner* milisleriydi. Bu tecrübeden sonra *Staatspartei* Northeim'da faaliyet düzenlemekten vazgeçti.[29] Kampanyada aktif olan diğer hizip partisi, gevşek ve reaksiyoner bir hükümetin haklarından yana olan Alman Hanover Partisiydi. Kampanyadaki sloganları "Prusya'da Alman Reich'ına Karşıyız" idi.[30] İki haftalık kampanya sırasında, kan kaybetmekte olan Alman Milliyetçi Partisi de bir toplantı düzenledi; toplantıda, dengeli bir bütçeye ve Prusya'da SPD-Merkez Parti koalisyonunun artık sona ermesine duyulan ihtiyacı vurguladılar.[31]

Naziler bu koşuşturmadan sonra bile hiçbir yorgunluk alameti göstermediler. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinden hemen dört gün sonra, bir önceki sene Northeim'da çok başarılı olan Gottfried Feder'in katıldığı bir halk toplantısıyla üçüncü kampanyalarına başladılar. İlanlardaki başlık "Prusya Şifresi" idi. Büyük bir izleyici kitlesi vardı ve yeniden seçilen Hindenburg'a ağır bir alayla saldıran Feder çok alkış topladı. Şehir sakinlerinden bazıları bu duruma olumsuz tepki gösterdiler.[32] Sekiz gün sonra, seçimlerden hemen önce yaptıkları son toplantıda bir *Reichstag* üyesi tüm gücüyle SPD'ye saldırdı. Yağmura

[28] NNN: 5,13,15 & 21.IV.32; VB: 15 & 23.IV.32.
[29] NNN: 16 & 19.IV.32.
[30] NNN: 14.IV.32; GGZ: 20.IV.32.
[31] GGZ: 25.IV.32.
[32] GGZ: 14 & 19.IV.32; "Erhardt Knorpel" ile röportaj.

rağmen tüm salon doluydu. Böylelikle Naziler, sekiz haftalık seçim kampanyasında, hemen hepsine katılımın yoğun olduğu on tane toplantı düzenlemiş oldular.

Naziler, çabalarının büyük bir kısmım Northeim İlçesinin sınırları içindeki kalelerine harcamış, Prusya Parlamentosu seçim kampanyası sırasında bu yerleşimlerde yirmi beş toplantı düzenlemişlerdi.[33] Civar köylerde yaşayan birkaç Sosyalist bu terör ortamının saldığı korkuyu öylesine yoğun hissetmişti ki *Voksblatt* iki haftalık Prusya Parlamentosu seçim kampanyası süresince, taşradaki okuyucularına üç kez oyların gizli kullanılacağını hatırlatmıştı.[34] Yoğun kampanya döneminin gerginliği Northeim'da, *Reichsbanner* milisleriyle Fırtına Birliği milisleri arasında seçim günü yaşanan çatışmayla zirveye ulaşmıştı. Seçim günü sabahında, her iki taraf da takımlar halinde seçim posterleri asmaya çıkmış ve yaklaşık yirmi beş kişinin karıştığı kavga Sosyalistlerin Nazilerin afişlerini sökmeye başlamasıyla patlak vermişti. Her iki tarafın da üstünde silah yoktu, fakat bahçe çitleri sopa olarak kullanılmak üzere hemen yerlerinden sökülmüştü. Kesin polis talimatlarına karşın, her iki paramiliter kuvvetin de şehrin farklı noktalarında tetikte bekleyen birimleri vardı ve birkaç dakika içerisinde her iki tarafa da yetmiş-seksen kişilik destek kuvvet yetişmişti. Polisin tam çatışmanın patlayacağı vakit yetişmesi daha büyük bir felaketi önledi, ama pek çok kişi çoktan ağır yaralar almıştı bile. Bunu takiben beş *Reichsbanner* milisi saldırı suçuyla mahkûm edildi dördü serbest bırakıldı ve beşincisi şartlı tahliye edildi. Bu olay tarafların birbirlerinin afişlerini tahrip etmesine engel olmadıysa da en azından bu gibi eylemlerin daha gizli yapılmasını sağladı.[35]

İkinci başkanlık seçimlerinde de sonuçlar pek değişiklik göstermedi. Naziler sadece 76 oy kaybederken, toplam oy sayısındaki düşüş 15'ti, yani başka bir deyişle Naziler ilk seçimlerde kazandıkları desteği korudular. 6585 geçerli oydan 3620'sini

---

[33] NSAH, Hann 310 I/B-231, No 191: KLN Fragebogen für GSHB, 19.IV.32.
[34] VB: 12,19 & 23.IV.32.
[35] NNN: 25.IV.32; 27.X.32; 9.XI.32; GGZ: 26.IV.32; VB: 26.IV.32.

alan NSDAP artık Northeim halkının yüzde 55'ini temsil ediyordu. Onların arkasından yüzde 31 oyla (2024 adet oy almışlardı), –1930'dan beri 222 oy kaybeden– Sosyal Demokratlar geliyordu. Geri kalan yüzde 14 Milliyetçiler, Komünistler ve hizip partileri arasında dağılmışta.

Bu rakamlardan da anlaşılacağı üzere Nazi oyları merkezdeki küçük partilerden ve ılımlı sağdan toplanmıştı. 1928'de bu partiler neredeyse Northeim'daki seçmenlerin yarısı tarafından destekleniyordu. Fakat o zaman bu oylar, "Çiftçilerin, Ev ve Toprak Sahiplerinin Partisi" gibi ilgili birkaç kişinin üye olduğu partiler de dahil olmak üzere, en az on parti arasında dağılmış durumdaydı. Nisan 1932'deki Prusya Parlamentosu seçimlerinde bu partilerin tamamı toplamda 450 oy alabilecek kadar daralmışlardı. 1932 yazında, toplam seçmen sayısı 1200 kişi arttığı halde, bu partilerin oyu 200'e düşmüştü. Eski destekçileri artık oylarını Nazilere vermekteydi.

Northeim'daki küçük partilerden en önemlisi Halk Partisi, DVP idi. 1928'de 834 oyla SPD'den sonraki ikinci partiydi. 1930'da Nazi kırımına diğer muhafazakâr partilere oranla çok daha iyi dayanmış, sadece 46 oy kaybetmişti. Fakat Prusya Parlamentosu seçimleri geldiğinde DVP de oylarını Nazilere kaptırmış ve sadece 154 oy toplayabilmişti. 1932 yazında bunun da yarısını kaybetmiş ve 69 oyla önemsiz bir parti haline dönüşmüştü.

Eğer DVP normal zamanlarında Northeim'ın en önemli burjuva partisi idiyse bunun nedeni muhtemelen şehirdeki kamu görevlileriydi. DVP'nin Weimar Cumhuriyetini gerçekçi bir şekilde kabullenişi, genelde demagojik olmayan karakteri ve Gustav Stresemann'la bağlantısı tutarlı vatandaşların hoşuna gidiyordu. Fakat DVP aynı zamanda şüphe götürmez bir şekilde kapitalist ve milliyetçiydi. Northeim Halk Partisinin önde gelen isimleri, tahıl değirmeninin yöneticisi, NNN'in yayıncısı ve *Gymnasium*'un saygıdeğer iki öğretmeni gibi önde gelen yurttaşlardı. Northeimlıların çoğunun gözünde DVP, NNN'inkine benzer, sakin ve genelde ılımlı tutumlarıyla bir orta yol partisiydi.

Northeim'da DVP'nin dağılmasını sağlayan şey, partinin demokrasiye dair kararsız tutumu ve Sosyalistlere duyduğu antipatiydi. Tıpkı 1930 seçimlerinde olduğu gibi Nazilerle açıkça kapıştığında takipçilerini arkasına alabiliyordu. Fakat bir sonraki ilkbaharda Prusya Parlamentosunu dağıtma girişimine katılmış, SPD'ye olan düşmanlığının Nazilere olan nefretinin önüne geçmesine izin vermişti. Bir sene sonra DVP tekrar taraf değiştirdi ve Hindenburg'u desteklemek için Sosyalistlerle işbirliği yaptı.

Halk Partisinin temel kararsızlığını en iyi sergileyen olay, partinin Nisan 1932'de Prusya Parlamentosu seçimleri için yaptığı toplantıydı. Toplantıda konuşma yapan kişi, hizip partilere, adil olmayan radikal propagandaya, Nazilere ve Sosyal Demokratlara karşı olduğunu açıklayan emekli bir amiraldi. Komünistlere ve "politikaya duyguların karıştırılmasına" ise özellikle karşıydı ve Brüning'i Hitler'i hükümete almadığı için kınıyordu. Tam olarak neyi desteklediği belli değildi.[36] Bunu takip eden kampanyalarda DVP daha net bir tavır sergiledi. DVP'nin istediği, "*Reichstag*'daki korkunç parti politikasını dağıtacak", cumhurbaşkanının gücüne dayalı otoriter bir devletti.[37]

DVP'nin demokrasi davasına olan katkısı şüpheliydi. Nazilere "radikal" oldukları için muhaliftiler. NNN de her tür taşkınlığa sitem etmekteydi. Bu, mesela Aristo dönemi için iyi bir bakış açısıydı ve normal koşullarda geçerlilik taşıyabilirdi. Fakat mevcut dönem, Nazi toplantılarına katılımın da gösterdiği gibi radikalliğe ve taşkınlığa açıkta. NNN'in bu zoraki ılımlılık çabası ancak okurlarını akşam yemeğinden sonra rahatlatmaya yarıyordu ve Nazizmle mücadele edebilmekten çok uzaktı. DVP ve organları mantıklı ve ilerici bir demokrasiyi savunmuş olsalardı NSDAP karşısında SPD'den daha tehlikeli bir muhalif bulabilirdi. Fakat nereye döneceği belli olmayan fırsatçı tavrı ve kör "Marksizm karşıtlığı" ile DVP, Northeim'da Nazi tehdidiy-

[36] NNN: 18.IV.32.
[37] NNN: 24.X.32.

le mücadele etmekte yetersiz kaldı ve aynı zamanda Northeim orta sınıfım NSDAP'a alternatif olabilecek en makul çözümden de mahrum bıraktı.

1928 yılında Northeim'daki üçüncü en büyük parti Demokrat Partiydi. O zamanlar yaklaşık 500 oyu vardı ve bu sayı toplam oyun yüzde 10'una tekabül ediyordu. Northeim'daki bu durumları istisna teşkil ediyordu çünkü ulus genelinde o kadar az oyları vardı ki Nazilerin büyük seçim atılımlarından bile önce yok olup gitmişlerdi. Weimar Cumhuriyetinin Sosyalist ve Katolik olmayan destekçilerinin partisiydi. Ortadan kalktığında üyeleri, "Marksizm"e olan yakınlıklarına göre SPD'ye ya da DVP'ye oy verdiler.[38]

Demokrat Partinin bünyesinde, aşırı sağ bir kanat bulunuyordu; bu kanat sonradan, aynı geleneği sürdüren bir parti kurdu: *Staatspartei* (Devlet Partisi). Northeim'da kendilerini Nazi karşıtı ama aynı zamanda otorite yanlısı, aşırı-Milliyetçi, anti-sosyalist ve anti-semitik ilan ettiler; kısaca Hitler hareketinin ucuz bir taklidinden başka bir şey değillerdi. Northeimlılar taklidini değil aslını tercih ettiklerinden *Staatspartei*'nin oyları 1930'da 246 iken Prusya Parlamentosu seçimlerinde 105'e düştü. 1932'nin sonbaharında sadece 34 kişi *Staatspartei*'ye oy verdi ve onlar da oyu bölmekten başka bir işe yaramadılar.

Northeim'da az da olsa etkisi olan son hizip partisinin varlığı, bu bölgenin önceleri Hanover Krallığının egemenliğinde olması gibi kendine has garip bir nedene dayanır ve bölge halkında rastlanabilen yabancı düşmanlığını yansıtırdı. Alman Hanover Partisi (DHP) ya da "Guelphler" denen bu parti, Bismark döneminde Almanya'daki Prusya hâkimiyetine bir tepki olarak kurulmuştu. Hanoverlıların hedefi "1866 yılında işlenen suçu düzeltmek", yani eski Hanover Krallığının topraklarını, (bu toprakları 1866 Avusturya-Prusya savaşından sonra kendi topraklarına katan) Prusya'dan ayırmaktı. On dokuzuncu yüzyıldan kalma bu ahtın, Weimar Almanyası'nın sorunlarıyla hiç-

---

[38] Thomas Galland, Gregor Ballin ve "Heinrich Lame" ile yapılan röportajlar.

bir alakası olmadığını söylemeye bile gerek yok tabii ki, fakat yine de DHP'nin başka konularda da görüşleri ve takipçileri vardı. Duruşu milliyetçi, muhalif, otorite yanlısı ve antisosyalistti. Takipçileri taşralı, tuhaf ve eski moda tiplerdi. Asıl inanılmaz olan ise DHP'nin güçlü bir desteği olmasıydı. 1928'te 455 oyu vardı, yani toplam oyun yüzde 8'i kadar. Bunalımın gerçekleri Northeimlıların içine işledikçe bu destek süratle eridi. Nisan 1932'de DHP, "Hanover'in önde gelenleri"nin asıl çekirdeğinin temsil edildiği Northeim şehrinde sadece 62 oy topladı. Northeim çevresinde ise daha fazlasını Nazilere kaptırdı. Northeim İlçe Bölgesindeki oyu 1928'te 5900 iken Temmuz 1932'de 200'e düştü. Nazilerin o dönem kazandıkları oyların yaklaşık dörtte biri muhtemelen buradan geliyordu.[39]

DHP'nin Northeim'daki siyasi çatışmaya katkısı esas olarak olumsuzdu. SPD karşıtı olarak, Prusya Parlamentosunun dağılması için Nazileri desteklemişler ama 1932'de Hindenburg'a oy vermişlerdi. Genel olarak diktatörlüğe ve radikalizme karşı bir söylem içinde olmuşlar fakat 1932 gibi önemli bir yılda bile, esas sorun olarak Hanover'in Prusya'dan ayrılması meselesini öne sürmüşlerdi.[40]

Böylelikle, gerçeklikten son derece uzak bir program izleyerek Nazilerin 400 oy kazanmasını sağladılar. Üyelerinin ayrılma sebebi kendilerine Nazizmin neden kötü olduğuna açıklayan siyasi bir anlayış sunulmamasıydı. Diğer hizip partiler gibi milliyetçiliği ve anti-Sosyalizmi savunarak Hitler'in yolunu açmışlardı. Bu hizip partilerinin asıl katkısı 1932 Nisan seçimlerinde ortaya çıktı. Bu partiler potansiyel Nazi oylarının deposu işlevini görmüşlerdi.

Orta sınıf partilerinin, Nazilerin seçim kampanyası furyasının önüne geçememelerine neden olan pek çok faktör vardı; bunlardan bazılarını yukarıda belirttik. Ama en önemli faktör bu partileri destekleyenlerin demokrasiye (veya demokrasi anlayı-

---

39 Guenther Franz, *Die Politische Wahlen in Niedersachsen, 1867-1949* (ikinci baskı, Bremen, 1953), s. 164.

40 NNN: 30. VIII.30; 2 & 13.IX.30; 4.VIII.31.

şına) yeterince bağlı olmamasıydı. Alman orta sınıfı nihilist bir diktatörlük istemiyordu, fakat Bismarck ve Kaiser II. Wilhelm dönemlerinden kalan ideolojik miras, Nazizmin ne demek olduğunu veya ona makul bir alternatifin nasıl geliştirilebileceğini kavramalarını zorlaştırıyordu. Bunalımın yarattığı panik ortamının ideolojik yoksunluğunda, Nazi propagandasını oluşturan sembol manipülasyonuna cevap verdiler. Bu anlamda Nazizmin gelişmesinin nedenlerini sadece, Hitler'in iktidara yürüdüğü dönemde uygun bir şekilde birbirine eklemlenen koşullarda arayamayız. Bu aynı zamanda ardı ardına iki kuşak boyunca yaşanan demokratik değer erozyonunun da bir ürünüdür.

Mart ve Nisan 1932'de gerçekleştirilen üç seçimin sonuçlarının gösterdiği bir şey daha vardır. Komünist Parti bu seçimlere 115 oyla girmiş, sonra 182 oya çıkmış ve Prusya Parlamentosu seçimlerinde oy sayısı tekrar 117'ye düşmüştür. Buradan anlaşılıyor ki en az 65 Northeimlı Komünistlerden ayrılıp Nazilere katılmıştır. Bundan sonraki seçimler de iki totaliter parti arasında gidip gelmelerin arttığını gösteriyor.[41]

Demek ki 1932 yılında en azından bazı Northeimlılar, devrimi garantilediği sürece herhangi bir diktatörlüğe hazırdılar.

[41] Tablo 5, Ek B.

8

HER ŞEY DAĞILIYOR

1932 YAZI

Her şey dağılıyor; merkez tutamıyor;
Dünyayı anarşi sarmış;
Kan bulaşmış med-cezir her yerde
Masumiyet seremonisi boğulmuş;
İyilerin inancı yok, fakat kötüler
Tutkulu bir şiddetle dolu.

W.B. Yeats, *Büyük Dönüş*

Mart ve nisan seçimlerinden sonra Northeim hiç olmazsa nispeten sakinleşti ve bunun ardından ortalama vatandaş (muhtemelen oyunu Nazilere vermişti), 1930'dan beri bunalımın şehirde neleri değiştirdiğini düşünmeye vakit bulabildi. Çeşitli gazetelerin verdiği haberlerden ortaya çıkan ilk gerçek, insanların daha az para harcadığıydı. Şehrin iki orta okulundaki öğrenci sayısı 1930'da 472 iken, 1932'de 387'ye düşmüştü. Aynı dönemde ilkokula başlayan çocukların sayısında bir artış olduğuna göre, bunun açıklaması ebeveynlerin para biriktirmeye çabalıyor olmasıydı.[卐] Yıllık haran 16 mark tuttuğu meslek okullarında ise kayıt sayısı 1930'dan bu yana dörtte bir oranında düşmüştü. Bu durum ebeveynlerin, çocuklarının geleceği pahasına tasarruf yapmaya çalıştıklarını gösteren uğursuz bir işaretti.[1]

卐 Öğrencileri üniversite eğitimine hazırlayan *Gymnasium* ve *Lyzeum* paralıydı. Hazırlık okullarıyla eşliği olan ilkokullar ise bedavaydı.

1 Hueg, "Northeim 1933-36...," Tablolar B-1, s. 76, ve A-1, (s. 27; ayrıca Rudolf Bückmann, *475 Jahren städtische Corvinusschule in Northeim* (Northeim, 1952), s. 12.

Northeimlılar en ufak gereksiz harcamalardan bile kaçınıyorlardı. Müze Cemiyetinin sekreteri 1932'de üye sayısının yüzde 12 oranında düştüğünü, çünkü insanların yılda 2 marklık üyelik aidatım ödemek istemediklerini beyan etmişti.[2] Northeim'daki mevcut özel araba sayısı 1932'de 143'e, yani 1929'daki sayısına düşmüştü.[3] 1930 ile 1932 arasında köpek karnesi alan kişilerin sayısı üçte bir oranında düşüş göstermişti, aynı şey eğlence vergisinde, hatta halka açık yüzme havuzunun bilet satış sayısında bile görülüyordu. Şehir sakinleri mezar taşlarından ve şehir mezarlığındaki mezarlık yerlerinden bile tasarruf etmeye çabalıyordu; buradaki satışlar da 1930'dan 1932'ye kadar neredeyse yarı yarıya azalmıştı.[4]

Ekonomik yıkımın daha ciddi bir kanıtı ev inşaatlarında görüldü. 1930'da altmış sekiz adet ikametgâh inşa edilirken, 1932'de sadece on altı tane inşa edildi, üstelik bunlardan on ikisi kamu kurumları tarafından finanse edilmişti. Oysa ciddi bir konut açığı vardı. Daha 1930 yılında, yaşayacak bir eve gereksinim duyan 136 aile vardı. Bunlar ya akrabalarının yanında ya yıkılma kararı alınmış binalarda yaşıyorlardı veya "evsiz" diye kayıtlıydılar ve barınmaları devlet tarafından sağlanıyordu. Evsizlerin bazıları sonradan, aylık 5 mark karşılığında ordu karargâhına yerleştiler. Diğerleri de acil durum barakalarına yerleştirildiler ve hiç kira ödemediler. 1930'da ayda ortalama 51 kişi bu şekilde barındırılıyordu; 1932'de bu rakam 114'e çıktı. Bu uygulama tüm yoksulları küçük bir alana sıkıştırıp sosyal bir patlamanın zeminini hazırlamakla kalmadı, rasyonel bir mantığa da dayanmıyordu. Northeim'da tek bir ailenin kiralamayacağı denli büyük olan birçok apartman dairesi vardı ve parası yeten "evsizler" bu dairelere dağıtılabilirdi.[5]

---

2 *Northeimer Heimatblätter*, herausgegeben von dem Heimat und Museumsverein für Northeim und Umgegend, No 4, Jhrg. 9, Mai. 1933: "Jahresbericht."

3 NNN: 4.X.30; 27.X.32. 1930 Temmuz ayında Northeim'da 162 araba vardı.

4 Hueg, "Northeim 1933-36 ...," 8. ve 62. sayfadaki tablolar: Tablo: "Städtische Warmwasserbadeanstalt."

5 *A.g.e.* 8. sayfadaki tablo; NNN: 21.XI.32; 1.I.33; VB: 21.XI.32.

Daha da ironik olan ise Northeim'da daireleri ailelere paylaştırmak veya yenilerini inşa etmek için gereken finansmanın var olmasıydı. Sadece Şehir Mevduat Bankasında her birinde 100 marktan daha fazla bir yatırımın olduğu en az 1500 hesap; her birinde 500 marktan daha fazla bir yatırımın olduğu 800 hesap vardı.[6] Northeimlıların yatırım yaptıkları hisselerle, bonolar ve şehirdeki diğer bankalar bunun dışındaydı. Bunalım nedeniyle daha fazla Northeimlı endişeye düştükçe, tasarruf yapmak için tüketimlerini daha fazla kısmaya çalışıyorlardı. Yani bunalım ceplerine girenden çok duygularını etkilemekteydi ve Northeim'da harcamalar azaldıysa bunun nedeni orta sınıfın zarar görmüş olması değil, nakit parasını istiflemesiydi.[7]

Bunalımdan gerçekten etkilenen iki grup vardı; inşaat işlerinde çalışan küçük zanaatkârlar ve işçiler. 1932'de inşaat işlerinde çalışanlar, biraz olsun yapacak iş bulabildikleri halde, yine de sıkışık durumdaydılar. 1932 yazında Northeim'daki bir zanaatkârlar kongresinde, kamu işleri programı talebinde bulunuldu; kanun dışı rekabet ve kapitalist sistem yerildi. Aslında, iyi ve üretken olan çok az zanaatkâr işini kaybetmişti.[8]

Şehrin işçilerinin, özellikle zaten işsiz olanların durumu farklıydı. İşsizlik genelde yazın düşer, kışın ise doruğa çıkardı. 1932 yazında ise hızlı bir açık kapatma imkânı olmadı ve yüksek işsizlik oranı sabit kaldı.. İstatistiklerdeki tek değişiklik, işsizlerin sayısıyla, düzenli işsizlik maaşı veya "acil durum" parası alanların sayısı arasındaki açığın artmasıydı. Ayrıca, Haziran 1932'de, işsizlik parasının ancak daha önceden düzenli maaş alanlara verilmesi gibi yeni kurallar devreye girdi. Böylelikle pek çok genç sağlanan hiçbir destekten faydalanamaz duruma düştü ve en kızgın protestocular da onlardı.[9] Temmuzda Nort-

6 "Rechnungsabschlüsse der Stadtsparkasse Northeim, 1930-33."

7 s Hamilton tarafından yapılan yeni bir araştırma (Bölüm 3, s. 71), bunun ulusal bir model olduğunu göstermiştir: orta sınıflar genel olarak bunalımdan etkilenmemiştir. Bkz. Hamilton, s. 604, no 45.

8 NNN: 29.VIII.32. "Hugo Spiessmann" ve "Erhardt Knorpel" ile yapılan röportaj.

9 NNN: 15.VI.32.

heim Bölgesi İş Bulma Dairesine kayıtlı olanların sadece üçte biri işsizlik parası alıyordu. Geri kalanın çoğu o kadar uzun zamandır işsizdi ki resmi yardım kurumlarının koridorlarında dolaşan, çalışmanın ne demek olduğunu unutmuş, gelecek hayalleri olmayan insanlardı.

Bu adamlar için 1932 yazı, kelimenin her anlamıyla kuru ve verimsizdi, çünkü ekonomik sıkıntıların yanı sıra, o temmuz sıcaklık son yüz yılın rekorunu kıracak düzeyde artmıştı. Aynı yaz çocuk felci vakalarında da büyük bir artış yaşandı.[10]

Sosyal Demokrasiye sıkı sıkıya bağlı işçi sınıfı içinde bile bu umutsuzluğun siyasete yansıması kaçınılmazdı. 1932 ilkbaharındaki seçimlerde SPD bunalım dönemindeki ilk kayıplarını verdi. Sadece 222 oy kaybedilmişti (bu rakam, daha önceki toplamın on birde biri kadardı ve çoğu görünürde Komünistlere gittiyse de bir kısmı Nazilere gitmiş olmalıydı), fakat bu bile on yıllardır düzenli olarak büyümekte olan bir parti için çok ciddi bir durumdu.

Vurdumduymaz Sosyalist liderlere göre sorunlar temelinden ele alınmalıydı ve olası tek çözüm yolu kapsamlı kamu işi programlarıydı. Ama Northeim'ın buna yatıracak parası yoktu. Şehrin bütçesi bunalımın ilk iki yılını karşılayabilmişti ama bunun tek nedeni bütçeden sürekli kesintiler yapılmasıydı. Şehir bütçesi 1929'da bir buçuk milyon markken, 1932'de bir milyon marka düşmüştü. O durumda bile 1932 için öngörülenden elli bin marklık bir açık vardı, hem de bira ve şahıs vergisi artırıldığı halde. Sadece sosyal yardım giderleri aşırı derecede artmakla kalmamış, vergi gelirlerindeki düşüş de tehdit oluşturmuştu. 1931 ve 1932'de ticaret vergi yüzdeleri aynıyken, 1932'deki kâr vergisi kazancı bir önceki seneye göre yarı yarıya düşmüştü. Kâr vergisi yeterli olmadığında, vergi toplayana sermaye payına göre vergi belirleme hakkını veren Alman vergi sistemi, kâr vergilerindeki bu düşüşün toplam ticaret vergisi gelirim düşürmesinin önüne geçebildi; kayıp sadece yüzde 5'ti. Fakat topla-

---

[10] NNN: 13.VI.32.

nan verginin artan sosyal yardım giderlerini karşılamayacağı ve kâr yerine sermayeden vergi kesme uygulamasının sürmesinin tehlike arz edeceği aşikârdı.[11] Şehir kamu işi projeleri için de borç alamıyordu, çünkü merkezi hükümetin 1932'den beri aldığı pek çok acil durum kararı bu uygulamayı engelliyordu.[12]

Sosyalistler gene de ısrar ediyorlardı; geçen yıla oranla daha az da olsa kamu işi projeleri uygulamaya konmalıydı. 1932 Nisanında Şehir Meclisindeki SPD kanadı, özellikle yol yapımı işlerini ve minimum malzemeyle maksimum iş gücü gerektirecek daha bir çok projeyi kapsayan detaylı bir program sundu. Ortadan sağa tüm Meclis üyeleri şehrin mali durumu hakkında şüphe içindeydiler. *Volksblatt* Mayısta, Sosyalist planının uygulanmasını talep eden ve böyle bir program için daha önceden ayrılmış fonların nereye gittiğini soran kasıp kavurucu bir yazı yayımladı. Sonunda Haziran 1932'de Meclis, SPD projelerinden üçünü içeren kısıtlı bir programı gönülsüzce onayladı.[13]

Aynı yaz içerisinde merkez hükümetin bazı çalışma programları da uygulanmaya başladı. Northeim'da Gönüllü Çalışma Merkezi adlı bir birim *(Freiwillige Arbeitsdienst)* kuruldu. İlk projeleri, tamamlanması yaklaşık 5500 iş günü sürecek olan büyük bir spor sahasının inşasıydı. Bu sayede şehirdeki işsizler

---

11 "Haushaltsplan der Stadt Northeim" (HSN'de çoğaltılmış yıllık kopyalar); Hueg, "Northeim, 1933-36...," Tablo: "Gewerbesteuer nach dem Ertrag und nach dem Kapital." Alınan şehirlerinde vergileri hesaplamakta kullanılan komplike formül nedeniyle kâr vergisindeki düşüş kârdaki eşit bir düşüşe tekabül etmezdi. Verilen her vergiyi tek tek analiz etmedikçe ortadaki rakamlardan çıkarılabilecek tek sonuç, 1932 yılında kârın sadece küçük bir oranda ve belli belirsiz bir şekilde düştüğüdür. Ticari kazanç vergilerinin toplam rakamındaki hızlı bir düşüş gerçek bir soruna işaret edebilirdi. Bir anlamda vergi gelirleri Northeim'ın bunalımdan fazla etkilenmediğini gösteriyor. Vergi gelirindeki genel düşüş esas olarak azalan harcamayı gösterir, çünkü şehrin ana gelir kaynağı çeşitli işletmelerden alınan verginin yanı sıra dolaylı olarak alınan çeşitli türdeki tüketim vergilerinden oluşuyordu. Bu durumda, daralan bütçeler Northeimlıların bunalımdan sıkıntıya düştükleri anlamına gelmemektedir. Vergi ve bütçe konularını anlamama yardımcı olduğu için Wayne State Üniversitesi, Ekonomi Bölümünden Dr. Karl W. Roskamp'a teşekkürlerimi sunarım.

12 Wells, s. 170.

13 NNN: 9.IV.32; 16.VI.32; VB: 11.V.32.

listesinden birkaç kişi eksilecekti ama böyle bir uygulamanın etkili olabilmesi için 1932 geç bir yıldı. Ayrıca, Reich'ın büyük projeleri finanse etme ihtimali, yerel faaliyetler için caydırıcı bir etken olmuştu. Northeim Şehir Meclisindeki gelişigüzel bir tartışmadan sonra tüm iş projeleri hükümet fonları açılıncaya kadar ertelendi. Fonlar 1933'te, Hitler'in şansölye olmasından iki hafta önce açıldı.[14]

Kamu işi projelerinin en çok umut vereni işsizlerin kendisinden geldi. Bu plan Northeim'da 1932'de kurulan "İskan Derneği" tarafından geliştirildi. Plan, işsizlerin emeğiyle vilayete ait kullanılmayan manastır topraklarında tek hanelik ucuz evler inşa etmekti. Evlerde evi yapan işçiler yaşayacaktı. İşsiz bir mimar, kolay inşa edilip az malzemeye ihtiyaç duyulacak olan evlerin planını hazırladı. Şehir eğer malzemeyi sağlar ve ev başına 500 mark ayırırsa, merkezi hükümet de evlere yerleştirilen herkese 2500 marklık kredi açacaktı. Tek sorun manastır yönetiminin para garantilenmediği sürece arsayı vermemesi ve Reich'ın da bedava arsa garantilenmedikçe borç para vermemesiydi.[15]

Ağustosta bu çıkmazın üstesinden gelindi ve Northeim Şehir Meclisi, ev başına düşecek masrafın hükümet tarafından verilecek krediyi aşmaması şartıyla, ilk otuz ev için çıkarılacak fonları oyladı. Şehir ayrica ormanlarından bedava kum, toprak ve tahta sağlanmasını da kabul etti. Meclis'in sağa üyeleri diğer malzemelerin hepsinin Northeim'ın işadamlarından satın alınması koşulunu da eklediler. Bundan sonraki adım İlçe Meclisinden alınacak onaydı ve Meclisteki SPD-Merkez koalisyonu planı destekliyordu. Fakat Naziler plana kesinlikle karşıydılar.

İlçe Konseyindeki Nazi lideri tüm bu iskân fikrini "sosyalistçe" olduğu için kınadı ve planın belirsiz bir vakte kadar ertelenmesini talep etti. Sonuçta çıkan tartışma oldukça şiddetliydi ve bir noktada tüm SPD kanadı, Nazilerin üslubunu protesto

[14] NNN: 28.IX.32; 12.XII.32; 13 & 27.I.33.
[15] NNN: 17.II.32; ll.III.32.

etmek için salonu terk etti. O sırada Naziler hızlı bir oylama istediler ve planın onaylanmasını engellediler.

Orta Parti bu taktiklere itiraz etti ve ikinci bir oylamada plan kabul edildi. SPD'nin, kredinin gecikmesi durumuna karşı yerleşimcilerin garanti altına alınması önerisi, Nazilerin karşı çıkması nedeniyle onaylanmadı, çünkü üçte iki çoğunluk oyu gerektiriyordu. Bunun üzerine Carl Querfurt patladı ve Nazilere karşı yaptığı konuşma o kadar ağırdı ki kaymakam olası bir fiziksel şiddete karşı önlem olarak polis çağırdı.[16]

Naziler daha sonra aslında yerleşim planını desteklediklerini fakat zamanlamanın uygun olmadığını öne sürdüler. İlçenin güvencesi açısından düşünüldüğünde haklıydılar çünkü o sırada ilçenin 200.000 marktan fazla açığı vardı ve yakın zamanda hazinenin tamamen çökebileceği korkusuyla Prusya Hükümetinden yardım talep edilmişti. Açığın en önemli nedeni tavana vuran sosyal yardım masraflarıydı.[17]

Kredilerin garanti edilmesi işi Northeim şehrine kalmıştı, çünkü ilçe bölgesi bunu reddetmişti. Yine Sosyalistler planı kuvvetle desteklemekte, sağcılar ise karşı çıkmaktaydı. Carl Querfurt ivedi iskân problemine dikkat çekiyor ve bu kadar küçük harcamaların bile şehrin ekonomisine ne kadar faydalı olacağını vurguluyordu. Yerleşime karşı sağcıların tek argümanı ise çocukların okula gitmek için bir milden fazla yürümeleri gerekeceğiydi. Kamu Çalışanları Partisinin desteğiyle SPD Şehir Meclisindeki sağcıları aştı ve şehir, yeni yerleşimin hamisi oldu.[18]

Fakat bu arada 1932'nin sonbaharı çoktan gelmişti ve günler kısalırken, proje daha başlayamamıştı. İşsizler umutlarını bir sonraki bahara bağlayarak yaşamak durumundaydılar. Ancak bu arada Naziler iktidarı ele geçirip, yerleşim projesini başlattılar ve başarısının getirdiği itibara da sahiplendiler.

Şehrin işçilerinin içinde bulundukları ekonomik koşulların kötülüğünden dolayı hissettikleri umutsuzluk, hikâyenin an-

[16] NNN: 26.VIII.32.
[17] GGZ ve NNN: 27.VIII.32.
[18] NNN: 30.IX.32.

cak bir bölümünü oluşturmaktadır. Hikâyenin diğer yarısıysa, ilkbahar seçimlerinde kazandıkları başarının heyecanıyla dolup taşan ve Northeim'ın mutlak çoğunluğuna sırtını dayayan Nazilerin, SPD taraftarlarına uyguladıktan güçlü siyasi ve ekonomik baskılardı ve Sosyalistler bu baskıya karşı koyabilecek güçte değillerdi.

Süreç son derece acı vericiydi çünkü 1932 ilkbaharının başında, Reich Hükümetinin bir eylemi Nazi karşıtlarının umutlarını artırmıştı. Nisan ayında Brüning kabinesi, SA'nın kapatılması yönünde karar almışta. Karardan bir gün önce *Volksblatt* Fırtına Birliği hakkındaki yorumlarını yayınlamışta:

> *Hört! Hört!*de, Hitler'in Northeim SA'ya, eski Hanover'in *Gadre-Kürassiere* geleneğini teslim ettiğine dair notunu okuduk. Bu duruma gülmeli mi, ağlamalı mı? SA'nın makamları hırsızlar, dolandırıcılar ve daha beterleriyle dolu. Eski zamanın muhafızları durumu bilseler topunu kapı dışarı ederlerdi.[19]

Bir sonraki gün SA resmen kapatıldı. Northeim'da polis, hükümet birliklerinin desteğiyle Nazi merkezlerim başta; SA ve SS liderlerinin evlerini aradı. Muhtemelen polisin içinden binlerinin Northeim SS liderine baskından birkaç saat önce haber vermesi nedeniyle silah bulunamadı.[20] Fakat yine de Sosyalistler, Nazilerin aşevinin, yani SA barakalarının kapatılmasından ve geçen sonbahardan beri Northeim simalarında dalgalanan gamalı haç bayrağının polis tarafından indirilmesinden memnundular.[21]

Fakat sevinmek için daha erkendi. Birkaç gün içerisinde polis Nazilerin aşevini açmalarına izin verdi ve gamalı haç tekrardan yükseldi. Ayrıca SA sadece kâğıt üzerinde kapatılmıştı. Kararın açıklanmasından bir hafta sonra *Volksblatt* "son acil

---

19 VB: 13.IV.32.

20 1930'dan itibaren en azından bir Northeim polisi, gizli Naziydi. Bkz. PK, OGN Yazışmaları, H-K, 1936-43: Wilhelm Karcher an OGN, 10.VI.36. Ayrıca, Hermann Denzler ile röportaj.

21 NNN: 14.IV.32.

durum kararının Northeim'da bir etkisi olmadığını, Nazilerin SA, HJ ve SS üniformalarıyla şehirde dolaştıklarını," açıkladı ve Prusya İçişleri Bakanlığının uzun kollarının Northeim'a ne zaman ulaşacağını sordu.[22]

Yine de Sosyal Demokratlar 1 Mayısın geniş bir katılımla kutlanması için ellerinde iyi bir sebep olduğu fikrindeydiler. *Reichsbanner* bando mızıkası, günü hatırlatmak için sabahın erken saatlerinde bütün şehri turladı. Market Meydanında şehir bandosu konser verirken, öğleden sonra görkemli bir alay sayısız bayraklar ve pankartlarla şehrin sokaklarından kıvrıla kıvrıla gelip bir bira bahçesine girdi. Burada da işçiler Halkın Korosunun şarkılarını dinleyip, Sosyalist gençlerin akrobatik gösterilerini izlediler ve bolca bira tükettiler. Kapitalizm karşıtı bir konuşmaya, "Yaşasın Alman Sosyalizmi ve Enternasyonal Sosyalizm" tezahüratları eşlik etti. *Volksblatt* bu olayı "işçilerin Nazizme karşı mücadelesinde bir dönüm noktası" olarak yorumladı.[23]

NSDAP mayısın ilk haftası boyunca faaliyet göstermedi ama bunun nedeni Sosyal Demokratların militanlığı değildi. Nedenlerden biri ilkbaharın yoğun kampanyalarından sonra hissedilen yorgunluk ve organize olamama sorunuydu. Bir başka neden de fakirleşme olabilirdi: çünkü nisan ve mayıs aylarında Northeim Yerel Birimi, Nazi Partisinin üst düzey ofislerine yapması gereken katkıyı ne rapor edebilmiş ne de ödeyebilmişti; Northeim ilçesindeki Yerel Birimlerin neredeyse yarısı da aynı ihmalkârlığı göstermişti.[24] Gelecekteki büyümeye güvenerek yaptıkları aşırı harcamalar sonunda Northeim Nazilerinin yakasına yapışmıştı. Bu aşamadan itibaren, Hitler'in diktatörlüğü kurulup da mali sorunları çözülene kadar ödenmemiş borçları birikmeye devam etti.

Fakat Nazi çabalarının böyle bir hayal kırıklığı yaratması bile tümüyle hareketsizliğe yol açmadı. Mayısın ilk haftası nis-

---

22 GGZ: 15.IV.32; VB: 15 & 22.IV.32.

23 VB ve NNN: 2.V.32.

24 NSAH, Hann 310 I/A-53 II, No 40: GSHB an KLN, 2.VI.32.

peten pek siyasi nitelik taşımayan "Mayıs Yürüyüşü"nü düzenlediler; bu yürüyüş kapsamında kadın, erkek ve çocuklardan oluşan 250 kişilik bir grup Northeim sırtlarındaki ormana yürüdü, ardından akşam kahve içip *Kuchen* [kek] yemek için Şehir Parkına döndü. Naziler bir hafta sonraki toplantılarını "Mücadele Devam Ediyor" gibi iddialı bir başlıkla duyurdularsa da, bu toplantıda Nazilerin işsizlik sorununu hafif bir enflasyona yol açacak bir kredi programıyla nasıl yenebilecekleri tartışıldı.[25] Northeim'da şiddet olayları da azalmıştı, fakat mayısın ortasında sekiz kişi arasında çıkan bir kavgada bir kişi ağır yaralanmıştı; haziranda da bir Nazi bir genci bayıltana kadar dövülmüştü.[26] Yine de Mayıs sonunda umut dönemi sona ermişti ve Nazilerin kasıp kavuran gücü yeniden atağa kalkmıştı.

Ülke genelinde Prusya aristokrasisinin komploları ve ordu liderleri Brüning'i istifaya zorladı. Bunun üzerine General von Schleicher sağ kanattan otorite yanlısı biri olan von Papen'in, parlamenter desteğin gölgesini bile taşımayan bir kabineye şansölye olarak atanmasını ayarladı. Von Papen'in ilk icraatı SA yasağını feshetmek ve Nazilerin üniforma giymesini yasaklayan kararları yürürlükten kaldırmaktı.

Northeim'da Naziler SPD'yi, güç sahibi olduktan ikincil pozisyonlardan atmak için –bunların en önemlileri okul danışma kurullarıydı– 1932 ilkbaharının sonlarını seçtiler. Bu önemli bir yıkımdı çünkü SPD uzun zamandır Northeim okullarında olan bitenlere dair duyduğu kaygıyı dile getiriyordu. Daha Aralık 1930'da *Volksblatt, Gymnasium*'daki öğrencilerin birbirlerini *"Heil Hitler!"* diye selamladıklarını iddia etmişti. *Volksblatt* on ay sonra Nazi sempatizanı iki *Gymnasium* öğrencisinin bir evin penceresinden içeri koku bombası attıklarını bildirdi. Gazete, "Okul yönetimi öğrencilerin kafasındaki Nazi fikirleriyle nasıl başa çıkacak?" sorusuna başmakalede yer verdi.[27] Her ne kadar *Gymnasium*'un müdürü öğrencilerin Nazi selamı vermelerini, bölge

---

25 GGZ: 8 & 11.V.32.
26 NNN: 17.V.32; VB: 13.VI.32.
27 VB: 10 & 13.XII.30; 1, 5 & 26.IX.31.

yetkilileri de Hitler Gençliğine üye olmalarını yasaklamışlarsa da SPD'nin endişeleri yatışmamıştı. 1931'in sonlarında *Volksblatt, Bürgerschule I*'in bir "Nazi kalesi" olduğunu iddia etmişti. Pek çok hocanın Nazi olduğunu ima etmiş; okul çevresindeki binaların ve lamba direklerinin "gamalı haçlarla 'süslendiğine'" dikkat çekmişti.[28] Böylelikle Nazilerin Sosyalistleri okul danışma kurullarından atma kararı tam da Sosyalistlerin Nazi hocaların etkisi konusunda en çok endişelendikleri zamana denk gelmişti.

1932 yılının Nisan ayı başında SPD, okulları Nazi öğretmenlerden temizlemek için bir kampanya başlattı. *Volksblatt, Bürgerschule I*'de öğretmenlik yapan Heinrich Voge'nin radikal bir Nazi olduğunu ve *Hört! Hört!* okuduğunu yazdı; onu derslerde siyaset yapmakla ve tahtaya Nazi sloganları yazmakla suçladı –söylediklerinin hepsi doğruydu.–[29] Prusya'da öğretmenlerin NSDAP'a üye olması yasak olduğundan, bu ciddi bir hadiseydi. Birkaç gün sonra *Volksblatt* başka hocalara da saldırdı. Birini sabahın üçünde Northeim sokaklarında sarhoş bir halde *"Heil Hitler!"* diye bağırmakla, diğerini ise derslerde Nazi selamı vermekle ve öğrencilerin bir okul gezisinde gamalı haçlı flamalar taşımasına izin vermekle itham etti. Son hadisenin görgü tanıkları da vardı.[30] Şehir Meclisindeki Sosyalistler nisan sonunda, Voge'un ve *Bürgerschule I*'de görev yapan bir öğretmenin daha, bozgunculuk yaptıkları için işten çıkarılmasını resmen talep ettiler. Fakat Belediye Başkanı böyle bir kararın Meclisin yetkisi dışında olduğuna karar verdi.[31]

Sosyalistler bu gibi eylemlerle orta sınıfın desteğini kazanabileceklerini düşünüyorlarsa, yanılıyorlardı. SPD, okul danışma kurulları seçimleri için ortak bir liste hazırlamaya çalışıyordu ama bu liste geri çevrildi. *Volksblatt*'ın yorumu şuydu:

---

28 VB: 7.XII.31. *Gymnasium*'daki öğrencilerin Nazileştirildiğinden pek şüphe yok fakat okulun eski müdürüne göre çoğunun Nazileşme nedeni siyasi bilinçten ziyade ergenlik isyanlarından kaynaklanmaktaydı. Rudolf Bückmann, "Kurt Zeisser" ve "Erhardt Knorpel" ile yapılan röportajlar.

29 VB: 2.IV.32. Voge'nin okuldaki denetçisi olan "Hans Abbenrode" ile röportaj.

30 VB: 7 & 12.IV.32; 18.VI.32.

31 NNN: 29.IV.32; GGZ: 30.IV.32.

> Burjuvazi, çoğunluğu Nazilerden ve Nazilere katılan bazı eski Komünistlerden oluşan "Hıristiyan-Milliyetçi" bir listede karar kıldı. Doğal olarak işçilerden bir karşı öneri gelmelidir.[32]

Sosyal Demokratlar seçimlere sadece *Bürgerschule I* ve *II*'de, "Sosyal-Cumhuriyetçi Gelişim" adını verdikleri listeleriyle katıldılar. Hem NNN hem GGZ ağırlığını Sosyalistlere karşı koydu. Her ikisi de SPD'nin Şehir Meclisine, şehrin Lutherci Kiliseye yaptığı yardımın kesilmesini önerdiğini yazdılar. İkisinin birden yerel haberler bölümünde verdiği bir başka haberse, SPD'nin, Komünistlerin Prusya Parlamentosuna sunduğu, 12.000 markın üzerindeki geliri olanlardan vergi kesilmesini öneren bir genelgeyi destekledikleriydi.[33]

Naziler saldırıyı yönetmekteydi. Mayısın sonunda, aynı zamanda Nazilerin *Reichstag* üyesi olan Lutherci bir din adamı bir miting düzenledi ve bu mitingte SPD'ye acımasızca saldırıp, Almanya'da yasadışı ilan edilmelerini talep etti. Dinin Nazizmi desteklediği iddiasının yanı sıra Alman Ordusunun da Hitler'in arkasında olduğunu savundu. Bir hafta sonra *1910er Zelt* de, GGZ'nin "hakiki Alman" diye duyurduğu bir "eğlence gecesi" düzenlendi. Oylamadan bir hafta önce Naziler, gençliğe duydukları ilgiyi yürüyüşlerin, bandonun ve spor etkinliklerinin yer aldığı bir Hitler Gençliği konferansı düzenleyerek gösterdiler. Seçim arifesinde yapılan bir başka mitingte Lutherci bir rahip, Hıristiyan-Milliyetçi listeyi destekleyen bir konuşma yaptı. Konuşmacı liberalizmin ve sosyalizmin gençliği zehirlediğini, "Protestanlığın ve Alman halkçılığının birbirinden ayrılamayacağını" ve "Hıristiyanlığın, Nasyonal Sosyalist hareketle beraber yeniden dirileceğini" söyledi. Toplantı hep birlikte söylenen "Horst Wessel Şarkısı"yla ve tekrarlanan *Sieg Heil*'larla son buldu. Toplantıya katılım çok yüksekti.[34]

---

[32] VB: 6.VI.32.

[33] GGZ: 30.IV.32; 22.VI.32; NNN: 29.IV.32; 22.VI.32.

[34] GGZ: 15,21,24 & 28.V.32; 16 & 19.VI.32; NNN: 13.VI.32; NSAH, Hann 310 I/B-11 I, No 104: KLN Tätigkeitsbericht für Mai 1932, 2.VI.32.

Oylama her iki okulda da zorlu geçti. Yamaçtaki yerleşim bölgesinde kurulmuş olan *Bürgerschule I*'de Naziler on dört temsilciliğin onunu aldılar. Demiryolunun kuzeyindeki *Bürgerschule II*'de ise oylar bölündü ve beş temsilci Sosyalistlerden, beş temsilci de Hıristiyan-Milliyetçi listeden çıktı.[35] SPD'nin iktidarsızlığı kendi sahasında sergilenmişti. Ertesi gün, yani 22 Haziranda Naziler Northeim ilçesinde, Almanların kabile dönemlerinden kalma eski yaz gündönümü festivali şerefine büyük bir miting düzenleyerek başarılarını kutladılar. Etkinlik daha gösterişli olsun diye üç ilçeden üç bando ve bin iki yüz SA milisi geldi.[36] Bir haftadan daha kısa bir süre sonra Northeim Yerel Birimi *Gauleitung*'dan panik halinde, Nazi Partisine katılmak için baskı yapan Northeimlılara dağıtmak için başvuru formu istiyordu.[37]

Nazilerin okul seçimlerindeki galibiyeti, Sosyalistler için sıkıcı bir gelişme olmakla beraber felaket de sayılmazdı. Asıl ciddi sorun Nazilerin ekonomik baskısıydı. Northeim'daki Sosyalist gücün çekirdeği demiryolu işçileriydi. 1930 yılındaki Çalışma Komisyonu üyesi seçimlerini Sosyalistler ona bir farkla kazandı, 1932 ilkbaharında Naziler Sosyalistlerin birliğini bozmak üzere harekete geçtiler ve işçileri en azından görünüşte Nazizmi desteklemeleri için sıkıştırdılar.

Olan bitenin ilk belirtisi mayıs ortasında *Volksblatt*'ta yayımlanan bir rapordu. Northeim Demiryolları Dairesi pek çok kişiyi işten çıkarıyordu ve işten çıkarılanlardan bazıları neredeyse yirmi yıldır orada çalışmaktaydı. Kadrolu maaşlı çalışanlar bu haklarından vazgeçtiklerini belirten bir belge imzalamaya zorlanarak saat ücretine bağlanıyor ve kadrolarını yitiriyorlardı. Dokuz kişi imzalamayı reddedince hemen kovuldular. Aynı zamanda ücretler de saat başına 50 fenike düşürülmüştü.[38] Eski bir demiryolu işçisi olan Hermann Schulze süreci şu şekilde aktardı:

---

35 NNN: 20.VI.32.
36 GGZ: 21.VI.32.
37 HSAH, Hann 310 I/A-108 II, No 131; OGN an Wittenberg, GSHB, 28.VI.32.
38 VB: 15.V.32.

> 1932 ilkbaharında Naziler demiryolu işçilerini organize etmek için ilk girişimlerinde bulundular. Nazizm yönetim ve kontrol ofislerinde, büro çalışanları vs arasında zaten kuvvetliydi. En yüksek memurlardan başlayıp alt kademelere doğru iniyorlardı. 1931'den itibaren yetkililer Kahverengi Gömleklilere dahil olanlara iltimas geçmeye başladılar... Sık sık heyecanlı tartışmalar hatta kavgalar çıkardı. İşçilerle Nazi karşıtı tartışmalara girdiğimde yöneticiler çalışma saatleri boyunca konuşmamamı emrederlerdi... 1932 ilkbaharının sonlarına doğru tüm Sosyalist işçilere kadrolu konumlarını bıraktıklarını bildiren bir belge imzalamaya zorlandılar. Çoğu işlerini kaybetmektense belgeyi imzalamayı tercih etti. Baskı diğer işçilere de uygulanmaya başladı ve son hamle "ya katılın [Nazi birliğine] ya da kovulun" oldu. Direnip de [alenen] SPD'ye bağlı kalan tek kişi bendim.[39]

Süreç yaz boyunca devam etti ve eylülde, Schulze'un da dahil olduğu yeni bir işten çıkarılma dalgası başladı. İnatçılığı nedeniyle Schulze evraksız bir şekilde işten çıkarılmıştı, bu nedenle yeniden işe girmesi veya işsizlik parası alması mümkün olmayacaktı. Şantiye müdürü Nazilere katılırsa işinde kalabileceği sözünü vermişti, fakat Schulze Çalışma Komisyonu üyesi olarak hukuken işten atılamayacağı için kendini güvende hissediyordu. Buna rağmen atılınca ve sendikanın ulusal şubeleri süreci geri döndüremeyince, diğer işçiler gerçekten savunmasız olduklarına ikna oldular.[40]

Anlaşılan Sosyalistler zayıflıklarını göstermek istemiyorlardı, bu nedenle mücadele sessizce verilmekteydi. Bu arada GGZ "işçilerin mevsimlik olarak işten çıkarıldığını" resmi olarak açıklayan bir belgeyi yayımladı. Bağımsız Sendikalar temmuzda büyük bir miting düzenlediğinde, işçiler bu duruma karşı ortak bir tavır alınabileceği umudu içindeydiler. Ama bunun yerine konuşmalarda sadece Cumhuriyetin korunmasının ve Sosyalizmin nihai zaferinin gerekliliği vurgulandı. Northeim demiryolu işçilerinin ivedi gereksinimine gönderme

---

39 Hermann Schulze ile röportaj.

40 *A.g.e.*; NNN ve GGZ: 8.IX.32.

yapan tek kişi, proletaryayı dayanışmaya davet eden sendika sekreteriydi.[41]

İkinci dalga işten çıkarmalardan sonra, hâlâ *kadrolu* olan işçiler arasında Çalışma Komisyonu seçimleri yapıldı. Oylamadan bir gün önce bölge demiryolları ofisi, işten çıkardıklarının yüzde 85'inin yerine geçmek üzere, Northeim bölgesinden bin işçiyi istihdam edeceklerini duyurdu. Naziler altı temsilciliğin dördünü ele geçirdi; Sosyalistler ise tek bir temsilcilik bile alamadı. Sonuçlar bölgenin tümünde aynıydı ve Üçüncü Reich'taki "Alman İşçileri Cephesi"nin yerel lideri olacak olan kişi, Northeim bölge temsilcisi adını alacaktı. 1932 yılının Ekim ayında Northeim demiryolu istasyonuna otuz yeni işçi alındı.[42]

Genel ekonomik durum Sosyalistlerin elini kolunu iyice bağlamıştı. Herhangi bir iş için bekleyen binlerce işçiyle bir grev yapmak mümkün değildi. Schulze'unki gibi çok aşikâr bir davada bile hukuki girişimler tanık yetersizliğinden dolayı başarısızlıkla sonuçlanıyordu; memurlar çeşitli dalavereler çevirmekteydi ve işçiler çoktan yılgınlığa kapılmışlardı. Sonuç olarak SPD'nin örgütlediği tek eylem, sahipleri Nazi olan tüm dükkânları boykot etmekten ibaretti. *Volksblatt* Nazilerin sahip olduğu dükkânların bir listesini yayımladı ve alaycı bir ifadeyle "Cumhuriyetçilerin bu dükkânların ayakta kalmasını sağlayacaklarını" bildirdi.[43] Boykot hiçbir zaman gerçekleşmedi. Northeim'ın hemen hemen tüm tüccarları Nazi olduğundan işçilerin fazla bir seçme şansları yoktu. Öte yandan SPD'nin işçi kesiminden taraftarlarının boykotlar aracılığıyla kayda değer bir etki bırakacak ekonomik gücü yoktu ve siyasi açıdan en bilinçli olanları zaten alışverişlerini tüketici kooperatiflerinden yapmaktaydı.[44]

---

41 NNN: 25 & 29.VII.32; VB: 28.VII.32.

42 GGZ: 11 & 20.X.32; 15.XI.32; NNN: 12 & 17.X.32. Bu olaylardan hiçbiri *Volksblatt*'ta yayımlanmadı.

43 VB: 28.VII.32. Orijinal metin: "Die Republikaner werden dafür sorgen, dass diese Geschäfte lebensfähig bleiben."

44 Carl Querfurt, "Heinrich Lamme" ve Hermann Denzler ile yapılan röportajlar.

Demiryollarının boykot edilmesi ise zaten mümkün değildi ve işçilerin asıl sıkıntı çektikleri yer de orasıydı. Bu süreç sonucunda işçilerin içine yerleşen çaresizlik duygusu 1932 yazının üzerine büyük bir hırs ve ümitsizlik olarak çöktü ve bu duygu nihayetinde, Nazilerin 1933'ten sonra Northeim'da hiçbir karşı çıkmayla karşılaşmaksızın iktidarı ele geçirmelerine yarayan bir boyun eğmeye kadar vardı.

O yaz Sosyalistler son bir darbe daha aldılar. Von Papen'in SA'ya karşı hoşgörülü tavrının kaçınılmaz sonucu olarak Almanya'ya bir şiddet dalgası yayıldı. Bunu bahane eden von Papen, 20 Temmuzda Prusya'da bir hükümet darbesi yaptı. SPD–Merkez hükümeti azledilip yerine otoriter bir komiser geçirildi. Sosyalistler savaşmaktansa olayı dava etmeye karar verdiler. Alman demokrasi kalesinin burçları, savunma için tek bir kurşun bile saçılmadan yıkılmıştı.

Naziler 1932 yazında sadece SPD'nin ikincil kalelerine saldırmakla kalmadılar, aynı zamanda yeni kazandıkları çoğunlukla, muhafazakâr Yurttaşlar Birliğine sızmaya da çalıştılar. Bu gayet kolay oldu: Northeim Yerel Birimi her parti üyesinin Yurttaşlar Birliğine üye olmasını istedi ve böylece arnında çoğunluğu elde ettiler.[45] Sosyalistler Senatör Mahner'i istifaya zorladıklarından temmuzda yürütme yetkisine sahip yeni bir temsilci seçilecekti ve Northeim Nazileri doğru kişinin seçilmesini sağlamak için hazırdılar. Yeni Yürütme Kurulunun dokuz üyesinden en az altısı Naziydi ve bunlara kurul başkanı, başkan yardımcısı, sekreteri ve saymanı da dahildi. Yeni başkan ilk iş olarak Yurttaşlar Birliğinin tüm üyelerini, gelecek *Reichstag* seçimlerinde NSDAP'a oy kullanmaya çağırdı. Yeni başkan yardımcısı olan Ernst Girmann –aynı zamanda Northeim Yerel Biriminin lideriydi– Nazilerin orta sınıfın savunucuları olduğunu, Milliyetçi Partinin ise "büyük sermaye"nin kontrolü altında olduğunu ekledi. Bu bildirisinden sonra topladığı büyük alkışa

45 NSAH. Hann 310 I/B-11 I, No 61: KLN Tätigkeitsbericht für Juni/Juli, 4.VII.32.

muhtemelen, organizasyonun belkemiğini oluşturan Milliyetçiler katılmamışlardı.[46]

Nazi saldırılarının sonuncusu, Temmuz 1932'de *Reichstag* seçim kampanyasıyla yaşandı. Oylama tarihi olarak 31 Temmuz belirlenmişti ama Naziler şu ana kadar tasarladıkları en organize çabanın hazırlıklarına çok daha önce başladılar. 20 Temmuzda *Gauleitung* Northeim Yerel Birimine, Münih'teki ulusal merkezden gelen şu talebi iletti: SPD kontrolünde olan sağlık sigortası dairelerindeki yolsuzluklar tespit edilecekti, zira "rüşvetçilik" kampanyanın ana konularından biri olacaktı. (Northeim Nazilerinin bu konuda rapor edebildiği tek şey, şehrin sağlık sigortası ofisinde gerçekten de SPD'nin baskın olduğu, yapılan tek yolsuzluğun daha önce memurluktan atılmış bir Sosyal Demokratı işe almak olduğu ve arada bir kurumun resmi arabasının pazar günleri de kullanıldığıydı.)[47] Bundan kısa süre sonra kampanyanın nasıl kotarılacağım –organizasyonuna, finansmanına, sloganlara ve öne çıkarılacak konuya (rüşvetçilik)– dair net talimatlar gelmeye başladı.

Bu talimatlar *Gau*'daki yaklaşık 600 önde gelen Nazi'ye gönderildi. Bunların 15'i İlçe Lideri, 430'u Yerel Birim Lideri ve 120'si *Gau* sözcüsüydü. Talimatname yeni bir teknik öne sürüyor ve bu tekniğin nasıl kullanılacağına dair net direktifler içeriyordu: buna göre belli kategorilere ayrılmış seçmenlere, her bir hedef kitle için ayrı ayrı hazırlanmış bir metne göre el yazısıyla yazılmış mektuplar gönderilecekti. Savaş dullarına, emeklilere, sendika üyelerine, savaş muhariplerine, tarım işçilerine, Komünistlere, kadınlara, genç işçilere, burjuvalara, burjuva eşlerine ve "entelektüel düzeyi yüksek kadınlara" özel örnek metinler hazırlanmıştı. Her metnin düzgün bir mektup kâğıdına el yazısıyla çoğaltılması ve bu kopyaların orijinal görünmesi gerekmekteydi; böylece alan kişi bunun gerçekten kendisine yazılmış bir mektup olduğuna ikna olacaktı. Ayrıca metinler, gönderilen

[46] NNN: 20.VII.32; GGZ: 21.VII.32.

[47] NSAH, Hann 310 I/A-371, No 155: Sonderrundschreiben GSHB an alle Kreisleiter, 20.VI.32; No 156: OGN an GSHB, 24.VI.32.

kişiyle aynı kategoriden biri tarafından imzalanırdı. Böylece bir Nazi birliği üyesi bir başka birlik üyesine "Bildiğin gibi hiçbir zaman siyasetle fazla ilgilenmedim ama bu sefer Hitler'e oy vereceğim çünkü tüm bu yolsuzluktan bıktım usandım artık..." gibisinden bir şeyler yazmış olurdu.[48] Northeim Yerel Birimi çeşitli organizasyonlarındaki tüm üyelerinden bu iş üzerinde çalışmalarını istedi ve neticede seçim kampanyasının sonunda şehirdeki her seçmene böyle bir mektup gönderilmiş oldu.[49]

Ayrıca Naziler son iki yılda başarısı garantilenmiş tekniklerini de uyguladılar: kapı kapı dolaşıp broşür dağıttılar, alışılmış mitinglerini ve Fırtına Birliği yürüyüşlerini düzenlediler. Bütün bunlara rağmen seçim günü yaklaştığında, *Gau* sözcüleri organizasyonu gergindi. Temmuz ortasında Walter Steineck *Gauleitung*'a panik halinde, "vurucu" konuşmacıları olmadığını, SPD'nin de DNVP'nin de Northeim'da Nazilerden daha aktif bir kampanya gerçekleştireceğinden korktuğunu yazmaktaydı.[50]

Seçimin sonuçlarından birini tahmin etmek kolaydı: şiddet. 1932 boyunca süren siyasi faaliyetler şehri zaten ipleri koparma raddesine getirmişti. Siyasi ayrım hayatın her alanına yayılmıştı. Okullara bile sızmıştı. Aileler Nazizm meseleleri yüzünden bölünmüştü. Yaz geldiğinde, Hitler Gençliği mensubu yeniyetmeler, toplantı sonrası eve dönmeye korkar olmuşlardı, fakat (Demir Cephenin üç oku gibi) Hitler karşıtı bir simge taşımak da saldırıya bir davetti. Siyasi şiddet artık kurumsallaşmaya başlamıştı.[51]

---

48 *A.g.e.*, /B-6: Rundschreiben der Propagandaleitung GSHB 1932, passim. Alıcıların listesi için bkz. No:100; No:107-120 hedef gruplar için tasarlanan metinlerini veriyor; No:121 (25.X.32) sonbahar seçimleri için hazırlanmış da olsa direktifleri detaylarıyla tekrarlıyor. Aynı şekilde detaylı hazırlanmış fakat çok daha farklı SPD propaganda kılavuzları için bkz. *a.g.e.*, /B-3 II, No 211: Materialien f, d. *Reichstagswahl* 1932.

49 *A.g.e.*, /B-11 II, No 61: KLN an GSHB, Tätigkeitsbericht für Juni/Juli, 4.VIII.32; Noakes, s. 216.

50 *A.g.e.*, /B-23, No 141 & 152: KLN an GSHB, 14.VII.32.

51 Ahrens, "Kaufmännische Berufsschule...." "ErhardtKnorpel" "Kurt Zeisser" "Hans Abbenrode" "Heinrich Lamme" ve Carl Querfurt ile yapılan röportajlar.

1932 yılı Temmuz seçim kampanyasıyla beraber sıcak ve rutubetli bir hava da şehrin üstüne çökmüştü. Bu arada üniforma giymesine izin verilen SA, kavgacı bir ruh halindeydi. Kışı açlık içinde geçiren Sosyalist işçiler kısa dönemlik işler bile bulamaz olmuşlardı. Almanya genelinde şiddet olayları kitlesel boyutlara ulaşmıştı. Temmuzun 1'i ile 20'si arasında Prusya'da 461 siyasi çatışma yaşanmış, seksen iki kişi hayatını kaybetmiş ve dört yüzden fazla kişi da ağır yaralanmıştı.[52]

Northeim'da Hitler yandaşlarının tümünde küstahça bir kibir vardı. SA kendini silahlı bir ayaklanmaya hazırlamaktaydı. *Volksblatt* haziranda, 80 üniformalı Nazinin Northeim üstlerindeki ormanda askeri tatbikat yaptığını ve "akşam yürüyüşe çıkmış" bir *Reichsbanner* milisini hırpaladıklarını bildiriyor, Northeim polis şefinden olaya müdahale etmesini istiyordu.[53] Nazi kampanyasının ilk toplantısında ise üniformanın esrarı vurgulanıyordu:

> Tarih: 2 Temmuz 1932, Cumartesi. Yer: *1910er Zelt*. SA'YA MİLİS KAYDETME VE ORDU YÜRÜYÜŞÜ GECESİ. Ordu yürüyüşünün müziği 44 kişilik Standart 82 Müzik Kafilesi tarafından çalınacaktır. ***Her türlü gösteri [eğlence] SA tarafından sunulacaktır. ***Standart Lideri X "Savunma Arzusu– Özgürlük Yolu" konulu bir konuşma yapacaktır.
>
> SA, 1914 ruhunun taşıyıcısıdır.
>
> Asker gönüllülere yakışan bir tecrübe olacaktır.
>
> Akşam şehrin içinden bir Propaganda Yürüyüşüyle başlayacaktır.
>
> *Sturmbann I/82*
> *Standarte 82*
>
> Bilet satışı Spannaus'ta ve NSDAP ofisinde yapılmaktadır.[54]

---

52 Alan Bullock, in Baumont, Vermeil vdğ., The Third Reich (New York, 1955), s. 514.

53 VB: 14.VI.32.

54 GGZ: 1.VII.32. Alıntının yapıldığı kaynak, GGZ: 5.VIII.32; ayrıca NNN: 4.VII.32.

Beş yüzden fazla SA ve SS milisinin yürüdüğü etkinlik Nazilerin beklentilerini karşıladı. *1910er Zelt,* SA'nın gösterilerini (jimnastik gösterileri) ve özellikle de müziği, –GGZ'ye göre "Milliyetçiliğin gerçek sesi ve yüksek ruhu" olan müziği– alkışlayan heyecanlı bir seyirci kitlesiyle dolmuştu.

Dört gün sonra Naziler yakında gerçekleşecek seçimler için bir başka miting düzenlediler. Konuşmacı bir *Reichstag* üyesiydi ve konu, "Brüning –Bir daha asla! Von Papen– Bir Geçiş! İktidarı Hitler'e verin!" idi. Konuşmacı Nazileri von Papen hükümetinden net bir şekilde ayırdı ve "Sosyalizm olmadan Milliyetçilik mümkün değildir" diye ısrarla belirtti. Ayrıca Hitler'in iktidarı yasal yoldan ele geçireceğine, fakat "Ekim suçlularının ve SPD'li katillerin işledikleri suçların hesabını vereceklerine" yemin etti. *1910er Zelt* alkışlarla inledi ve miting "Horst Wessel Şarkısı"nın avaz avaz söylenmesiyle son buldu.[55]

İşçi sınıfının sadakatini korumaya ve Nazi hareketinin ilerleyişini engellemeye çalışan Sosyalistler, aşırı bir militanlıkla karşılık verdiler. SA'nın "Ordu Yürüyüşü Gecesi"nden sonraki gün Northeim Demir Cephesi şehir bandosunun, iki adet bando mızıkanın, üç okla süslü bayrakların başı çektiği bir karşı yürüyüş düzenledi. Market Meydanındaki konuşmalar yine Cumhuriyet'i savunmaktaydı. Beş gün sonra da Komünistler yer yer kızıl bayrakların taşındığı, yaklaşık elli kişilik bir propaganda yürüyüşü düzenlediler. Sonraki gün Sosyalistler, Demir Cephe tarafından finanse edilen dev bir gösteri yürüyüşü yaptılar. Mücadele havası etkinliğin ilanlarından bile hissedilebiliyordu:

> Northeim İlçesinin tüm Cumhuriyetçilerine! 9 temmuz Cumartesi akşamı saat 7'de Northeim'da: Northeim'ın Cumhuriyetçi İşçilerinin Faşizme Karşı Yürüyüşü. Sokaklar Cumhuriyetçilerindir! Bu nedenle bütün Cumhuriyetçiler yürümelidir![56]

---

[55] GGZ: 13 & 16.VII.32.

[56] NNN: 4 & 7.VII.32. Alıntı şu kaynaktan yapılmıştır: VB: 7.VII.32.

Yürüyüş bir buçuk saatten fazla sürdü; korteji, bayrak taşıyan otuz iki kişi ile iki adet bando mızıka yönlendirdi. Market Meydanında bir konuşmacı von Papen hükümetini kınadı ve konuşmasını "Reichtag seçimlerinde gamalı haçla dövülmemize izin vermeyin!" çığlığıyla bitirdi.[57] Bir sonraki gün bu sefer işsizler için bir miting düzenlendi; mitingi düzenleyen Sosyalistlerin egemen olduğu, anlık durum için kurulan "İşsizler Komitesi" idi. Daha yüksek işsizlik maaşı ihtiyacı dile getirildi ve bir sonraki hafta için Northeim'da dev bir protesto yürüyüşü yapılması planlandı.[58]

Fakat 10 Temmuzu unutulmaz kılan sadece SPD'nin toplantısı değildi. O gün, Northeim'da gittikçe kabaran şiddet sonunda patladı. Sabahın erken saatlerinde altı Nazi, Demir Cephe'nin "üç oklu" iğnesi taşıyan birini dövdü. Bu kavga, o akşam yedide patlayacak çatışmanın ortamını hazırlamış oldu. İş Bulma Dairesinden çıkan yaklaşık yirmi beş *Reichsbanner* milisi Northeim'a doğru yürümekteydi. Tam "Uzun Köprü"yü geçerlerken nehrin öbür tarafından gelen altmış kişilik bir SA koluyla karşılaştılar. Kolların liderleri birbirlerinin yanından olaysız geçti fakat arka sıralardakiler birbirlerine küfretmeye başladı. "Uzun Köprü" dardı ve küfürler kısa zamanda bir çatışmanın çıkmasına neden oldu. Her iki taraf da sopa, değnek, bisiklet pompası gibi eline geçen her tür uyduruk silahı kullandı. Köprünün kuzey ayağına düşen ordu karargâhının "evsiz" sakinleri olanları görünce hemen *Reichsbanner* milislerine yardıma koştular. Polis yetişip de çatışmayı durdurduğunda, Nazileri taş yağmuruna tutmuş, öfkeli seksen kişilik bir grupla karşılaştı. Polis tarafları birbirinden ayrı tutmaya çalışırken bile teke tek kavgalar çıktı ve kalabalık polislerin kafasının üzerinden Nazilere taş yağdırmaya başladı. Bu durum bir polis silahını çıkarıp kalabalığın üstüne ateş açana kadar sürdü. İki SS milisinin İş Bulma Dairesinin olduğu tarafa koşmasının ardından iki taraf

---

[57] VB: 12.VII.32.
[58] VB: 8,11 & 12.VII.32.

da dağılmaya başladı ve kalabalık son taşlarını fırlattı. SS hızla olay yerinden kaçtı.

Çatışmanın sonucunda üç kişi hastaneye kaldırıldı; bir sürü kişi de hafif yaralar almıştı. Yaralı *Reichsbanner* milisleri Northeim'ın içinden geçerlerken, çatışmayı duyan saldırgan bir kalabalık toplanmış ve hastaneye varana kadar onlara laflarla sataşmıştı.

Bir ay sonra Northeim'da yapılan duruşmada mahkeme, dokuz *Reichsbanner* milisini öldürücü silahla saldırıdan suçlu buldu. Dördü beraat ederken, diğerleri 2-6 ay arasında değişen hapis cezaları aldılar. Cezayı verirken hakim iki tarafın da suçlu olduğunu ve SA milislerini yargılayacak kadar kanıt olmamasından üzüntü duyduğunu bildirdi.[59]

"Uzun Köprü" çatışmasından dört gün sonra, 14 Temmuz Bastille Gününde işsizlerin protesto mitingi gerçekleşti. SPD tarafından planlandıysa da yürüyüşe hem Komünistler hem de Naziler sızdı. Bir gün öncesinde Komünistler yüz kişinin katıldığı bir miting düzenlemişler ve bu mitingte SPD ile Faşizme karşı ortak bir cephe çağrılarını dile getirmişlerdi. O akşam polis, üzerinde silah ve cephane bulunan iki Komünisti Northeim üstlerindeki ormanda yakalamıştı.[60]

İşsizlerin 14 Temmuz mitingine, kadınlı erkekli beş yüz kişi katıldı. Gazeteler mitinge hemen "Açlık Yürüyüşü" adını taktılar. Mitingin planlanma amacı düşük işsizlik yardımı ücretlerini protesto etmek ve Şehir Meclisinden bedava hamam ve zorunlu işin sona erdirilmesi gibi özel isteklerde bulunmaktı.

Kortej, Northeim caddelerinde pankartlar, dövizler ve (Avrupa genelinde cenazelerde hâlâ uygulandığı gibi genel acı ve üzüntü halini sembolize eden) siyah bir bayrakla yürüdükten

---

[59] NNN: 11 & 22.VII.32; 10.VIII.32; GGZ; 12.VII.32; VB: 11, 12 & 13.VII.32. *Volksblatt*, aynı günün öğleden sonrasında Nazilerin açıkça kavgaya hazırlandığını gören bir tanık olduğunu iddia ediyor. Fakat mahkemede böyle bir tanığın ifadesi yoktur. En ağır ceza "Benno Schmidt"e verildi. En az bir *Reichsbanner* üyesi, yoldaşlarına karşı tanıklık etti ve cezasını indirmesi için hakimin karşısında ağladı. ("Benno Schmidt" ile röportaj).

[60] "NNN: 13,14 & 27.VII.32.

sonra Belediye Binası önünde toplandı. Yürüyüş sırasında işsizler heyecanlı bir hal almaya ve "Açız!" "Bize ekmek ve iş verin!" diye bağırmaya başladılar. Belediye Binasının önünde sesler yükselip belediye başkanını çağırmaya başladı. Belediye Başkanı bunu kabul etmeyince öfkeli homurtular başladı ve bir adam "Belediye başkanına ne yapalım?" diye bağırdı. Kalabalık "Asalım!" diye bağırdı ve ilk sıra Belediye Binasının merdivenlerini çıkmaya başladı.

Polisler anında coplarını çektiler ama önlerindeki bir adam "Bedeli ne olursa olsun geliyoruz!" diye bağırınca harekete geçen kalabalık, polis memurlarından bazıları yakalayıp tuttu, bir kısmı da yerlere düşüp tekmelendi. Bir polis silahını çıkardığında yürüyüşçülerden biri, "Sadece bir kere ateş edebileceksin" dedi.

İşsizler Belediye Binasının içine girince ne yapacaklarını bilemediler. Çıkan karmaşada polis kalabalığın birinci kata ulaşmasını engelledi. Sendika sekreteri ve SPD yerel lideri olan mitingin asıl liderlerinden biri, kalabalığı binayı terk etmeye ikna eden kısa bir konuşma yaptı. Dışarı çıkınca tekrar toparlandılar ve kortej halinde kaymakama gittiler. Kaymakam dışarı çıkıp onlara işsizlik yardımını artırmak istediğini ama ilçenin neredeyse iflas durumunda olduğunu söyledi. Bunun üzerine alay dağıldı.

Sonraki gün işsizler yine, kötü bir havadaydılar. GGZ olanlar hakkında alaya bir yazı yazmışta; bunun üzerine kızgın bir kalabalık gazetenin önünde toplanıp pencereleri yumruklamaya başladı. Polis zamanında yetişip olayın büyümesini engelledi. Günün devamındaki olay, "Uzun Köprü" çatışmasına karışan bir *Reichsbanner* milisinin hastaneden taburcu edilmesi ve hemen akabinde bir Nazinin saldırısına uğrayıp dövülmesiydi. Aynı gün içerisinde, iki kadın arasında da bir siyasi arbede yaşandı.

"Açlık Yürüyüşçüleri"nden sekizi Northeim'da gezici mahkemenin önüne çıktı. Dava ekime uzatıldı ve bazı aşırılıklara sahne oldu. Mahkeme salonunun sık sık boşaltılması gerekti, hatta bir seferinde hakim seyircilerin tümünü tutuklamakla teh-

dit etti. Daha sonra hakim savunma tarafından birine mahkemeye hakaretten ceza verdi. Hem Nazilerin hem de Komünistlerin savunma avukatları vardı. Davalıların yedisi suçlu bulundu ve altı ile dokuz ay arasında hapis cezası aldılar. Karar açıklandığında sanık Komünistlerden biri sanık bölmesinden şöyle bağırdı: "Almanya'daki 'alaşağı edilmiş insanlar' yakında başka bir karar verecekler. Bedenimi hapse atabilirsiniz ama ruhum serbest kalacak!" Bunun üzerine mahkeme salonundaki izleyiciler *Enternasyonal*i söylemeye başladılar. Polis salonu boşaltmakta ve dışarıda toplanan kalabalığı dağıtmakta çok güçlük çekti.[61]

"Uzun Köprü" ve "Açlık Yürüyüşü" kargaşasından sonra Naziler nispeten sakindiler. Yegâne faaliyetleri 18 Temmuzda Northeim ilçesi içinde SA'nın düzenlediği bir yürüyüştü. Yürüyüşten sonra koro bir SA milisiyle yeni eşine "Horst Wessel Şarkısı" ile serenat yaptı.[62] Bu eylemsizliğin nedeni Nazi repertuvarındaki en büyük etkinliğe –Adolf Hitler'in konuşmasına– hazırlanmalarıydı.

1932 yazında Adolf Hitler Almanya'nın bir numaralı medya yıldızı olmuştu ve bir Hitler konuşması karnavalla rock konseri ve lig şampiyonluk maçı karışımı bir hal almıştı. Bu konuşmalar gizemli bir mezhep arayan müminlerin, olayın bir parçası olmak isteyen meraklıların ve bir sürü insanın yaptığı şeyi yapmaya özenen heveslilerin ilgisini çekiyordu. Biletler, konuşmaların ilanı yapılır yapılmaz tükenirdi. O yüzden genelde Nazilerin kodamanlarına dağıtılır ve yüksek fiyatlara satılırdı. Daha önceki bir olayda Walter Steineck, I. Dünya Savaşı gazilerine bir koçan bilet verilmesi için *Gauleitung*'a yalvarmış ve her biri ikişer marktan on bir bilet alabildiği için kendini şanslı saymıştı.[63] Steineck ayrıca haziran ortasında Hitler'in seyahat progra-

---

61 NNN: 14 & 16.VII.32; 12 & 13.VIII.32; 11,21 & 22.XI.32; GGZ: 14 & 16.VII.32; 14.VIII.32; VB: 16.VII.32; 23.XI.32.

62 GGZ: 19.VII.32.

63 NSAH, Hann 310 I/A-108 II, No 139: OGN an Wittenberg (Kasseleiter), GSHB, 6.III.32; No 138: Cevap, 7.III.32; No 134: GSHB an OGN (talep edilen ücret 22 RM'ye ek olarak 25 fenik de posta parasıydı), 26.III.32.

mı belirlenirken *Gau*'ya yazmış ve konuşma yeri olarak belirlenen komşu şehir Goettingen'dense Northeim'ın seçilmesinin niye daha uygun olduğunu çeşitli argümanlarla açıklamıştı.[64]

Fakat Hitler'in konuşma mekânlarının seçimi öyle basit bir iş değildi. 1932'de, her konuşma için yerel Nazi bürolarına, Hitler toplantılarının nasıl organize edilip, nasıl yönetileceğine dair yazılı talimatlar gönderilirdi. Bu talimatlar, Hitler'in hangi marka soda, içtiğinden, sıcak yaz günlerinde ellerini soğutabilmek için kürsüye bir çanak buz konması gibi garip isteklerine kadar her türlü detayı içerirdi.[65] Bir Hitler söylevi aynı zamanda ciddi bir maddi girişimdi ve kayda değer bir gelir getirirdi. 21 Temmuz 1932'de Goettingen'deki Hitler konuşmasının organizasyonu 11.470 RM'ye mal olurken, (tanesi 3 marka kadar varan fiyatlarla) 15.545 bilet satılıp brüt 19.222 RM'lik bir gelir elde edilmişti, net kâr ise 7751 RM idi. Her ne kadar Führer kârın yarısını alsa da kazanılan büyük paraydı.[66] Ama en önemli nokta Hitler konuşmalarının her nerede olursa olsun Nazi kampanyalarına müthiş bir katkısı olduğuydu.

Hitler'in konuşma yapacağı Goettingen şehri Northeim'a yaklaşık on mil uzaktaydı. Northeimlıları ve diğerlerini oraya getirmek için pek çok özel tren seferi düzenlendi. Toplantı açık havada, on beş bin kişilik bir mekânda yapılacaktı. Hitler'den önce akşam saat sekizde Dr. Wilhelm Frick konuşacaktı. Kapılar saat üçten itibaren açık olacaktı. Hitler uçakla gelecekti.

Öğleden sonra hemen hemen bütün yerler dolmuştu. Konuşmacı tribünü gamalı haçlarla doluydu ve arka kısmına bayrak

---

64 *A.g.e.*, /B-30 II, No 121: Steineck an GSHB, 18.VI.32.

65 *A.g.e.*, /B-2 II, No 23: Richtlinien für Hitlerversammlungen. Net kazancın yüzde 50'sinin niçin Hitler'in kişisel hesabına yatırıldığını açıklayan bir not da vardır.

66 *A.g.e.*, ayrıca bkz. /G-3, No 7-9,15 ve 50. Hitler aynı gün Hanover ve Brunswick'de de konuşma yaptı. Göttingen'de 2570 bilet, tanesi 3 marktan toplam 7710 marka; 10046 adet bilet, tanesi 1 marktan toplam 10046 marka ve 2929 adet bilet, tanesi 50 fenikten toplam 1464.50 marka satıldı. Brüt kazançtan kesilen masraflardan çoğu (afişler, Nazi gazetelerinde verilen ilanlar, SA'ya ödemeler vs.) aslında NSDAP'a geri döndüğünden, gerçek kazanç gösterilen net kazançtan daha fazladır.

ardına bayrak asılmıştı. Yerel SA yer göstericilik yaparken, SS ve Hitler Gençliği ekipleri gruplar halinde durmaktaydı. Savaş gazileri onur konukları olarak önlerde özel bir yere oturtulmuştu. Daha sonra hastalar içeri taşınmıştı ve bunların arasında son arzusunun Hitler'i görmek olduğunu söyleyen ölüm döşeğindeki bir adam da vardı (bu durum anons edilerek kitlenin bilgisine sunulmuştu). Saatlerce süren bekleme sırasında sinirler gerildi. Saat sekizde birden, Hitler'in bir önceki konuşmasını yaptığı Brunswick'ten gelen uçağı göklerde görününce kalabalık bağırmaya başladı. Çığlıklar arasından *"Heil!"* kelimeleri seçilirken havaalanına doğru seyreden uçağa mendiller sallanıyordu.

Sonra Dr. Frick konuşmasına başladı. "Polis SA'yı koruyamayacağını söylüyorsa biz kendimizi koruruz. Bize rakibimizin yıllardır bize karşı kullandığı silahlardan versinler yeter." Dr. Frick saat 21:45'te konuşmasını bitirdi ve kalabalık sabırsızca mırıldanarak beklemeye koyuldu. Hafif bir yağmur başladı. Hitler birden kürsüde belirince büyük bir sevinç gürlemesi ve kendiliğinden yükselen *"Heils!"* sesleri ortalığı kapladı. Ters birkaç lafla, izleyiciler gibi çiseleyen yağmurun altında korunaksız durmak için, kürsünün üzerini örten şemsiyelerin uzaklaştırılmasını emretti. Yaklaşık olarak şöyle konuştu:

Ülkelerin tarihlerinde kesin sonuca ulaştıran durumların yaklaştığı anlar olur. Önümüzdeki oylama sadece bir seçim değil aynı zamanda iki dünya –enternasyonalizmin dünyası ile gerçek Alman ruhu dünyası– arasında bir seçim. Sınıflar, partiler, dinler arasında bölünmüş bir Almanya ile tek bir iradenin ve tek bir hedefin Almanya'sı arasında bir karar vermek gerekiyor. Son on üç yıl sefalet ve yıkım getirdi. Kimse milli zenginliği yok edip milyonlarca işsiz yaratmakta bu kadar başarılı olamazdı. Bu on üç yıl tek bir partiye karşı otuz partinin oluşmasına yol açtı. Bütün unsurların bir partisi var, sadece Alman *Volk*'unun bir partisi yok. Fakat Nasyonal Sosyalist Alman İşçileri Partisi mücadeleden hiçbir zaman vazgeçmeyecek, çünkü bu cesaret ve harekete geçme iradesi sadece onda var.

Kürsüden ayrıldığında bütün bir mekân, çılgın bir alkış ve *"Heils"* sesleriyle inledi; bunun ardından kitle kendiliğinden "Horst Wessel Şarkısı"nı söylemeye başladı. GGZ "Herkes evine büyük bir umutla dolu döndü" diye yazdı; "demiryolu istasyonundaki sokak lambaları söndü; Marksistlerin elektriği kestiği duyumunu aldık."[67]

Her ne kadar Hitler'den sonra düzenlenecek herhangi bir şey havayı bozacak bile olsa Nazilerin seçim gününe kadarki on günü doldurmaları gerekiyordu. İki toplantı düzenleyebildiler ama ikisini de öne çıkan bir özelliği yoktu. 25 Temmuzda Yahudi karşıtı bir konuşma için Viyanalı bir Nazi getirtilmişti ve seçim arifesinde Sığır Müzayede Salonunda Hitler, Goering ve Strasser'in konuşmalarının filmlerinin gösterildiği bir "eğlence gecesi" düzenlendi. Açığı kapatmak için Naziler *Hört! Hört!* gazetesinde iftira niteliğinde suçlamalara giriştiler.[68]

Muhtemelen halk basın aracılığıyla sövüp saymalara doymuş, bunların getirisi azalmıştı. Örneğin bir yıl önce *Volksblatt* Northeim Posta Ofisinde çalışan memurlara Nazi yaftası yapıştırmış ama sonradan suçlamasını geri almıştı. Temmuz 1932'de Naziler şimdi aynı kişileri Sosyalist olmakla suçluyorlardı. Memurlar sonunda Nazilere karşı hukuki işlem başlatarak tepki verdiler; onları gazetede bir tekzip yayınlatmaya ve özür dilemeye zorladılar. Memurlar daha sonra noter huzurunda, herhangi bir siyasi partiye dahil olmadıklarını açıklayıp rahat bırakılmalarını istediler.[69]

Fakat Nazilerin iftiraları Northeim Sağlık Sigortası Ofisinde işe yaradı. Sosyalistlerin denetiminde olan bu kurum, *Hört! Hört!'ün* Ağustos 1931'de çıkan ilk sayısından beri sürekli olarak Nazi saldırılarına maruz kalmaktaydı. 31 Temmuz 1932'deki *Reichstag* seçimlerinden bir gün önce, Sağlık Sigortası Ofisi Yönetimi açık bir mektup yayımladı; *Hört! Hört!*'e açık-

---

67 Hitler'in konuşması, konuşmanın kendi metninden değil bir özetten alınmıştır. GGZ: 13.VII.32. "Kurt Zeisser" ile röportaj.

68 GGZ: 21,27 & 29.VII.32.

69 VB: 21.IV.31; 29.VIII.32; *Hört! Hört.:* 7.VIII.32.

ları davanın düştüğünü, mahkemenin gerekçe olarak da hiçbir okuyucunun Nazilerin saldırgan üslubuna bir anlam veremeyeceğini gösterdiğini, ama *Hört! Hört!* tekrar saldırmaya başladığından yeni bir dava açtıklarını bildiriyordu. NNN'de genişçe yer verilen yeni suçlama, Sağlık Sigortası Ofisinin pek çok işçi organizasyonuna, kurumun teksir makinesini kullandırıyor olmasıydı. *Hört! Hört!* bu durumu ofiste çalışan birinden öğrenmişti –bu olayın üzerine sözü geçen kişi işten çıkarıldı.– Sosyalistler bunda uygunsuz bir şey olmadığını, aynı uygulamanın yıllardır Belediye Binasında ve Kaymakamlıkta da yapıldığını, makinenin her kullanılışında bir ödeme yapıldığını bildirdiler. Olay, Kaymakamlığın ve bir inceleme kurulunun olayı inceleyip, Nazi suçlamalarının iftira niteliğinde olduğunu açıklamasıyla aydınlığa kavuştu. Kurul, Sağlık Sigortası Ofisini tümüyle akladı ve *Hört! Hört!*'e olayı çarpıtarak aktaran çalışanın işten çıkarılmasını onayladı. Fakat bu haberler sadece *Volksblatt*'ta ve seçimlerden sonra yayımlandı. Northeimlılar seçimlere, akıllarındaki Nazi suçlamalarıyla ve bu kadar gürültü çıktığına göre muhtemelen Sağlık Sigortası Ofisinde ve onun Sosyalist yönetimde birtakım dolapların döndüğü izlenimi ile gittiler.[70]

Sosyalistler de seçim arifesinde, Nazilerin ortalıkta SA üniforması ile dolaşan her işçiye 3 mark ve Fırtına Birliğine katılan herkese 50 mark ödediği gibi sert suçlamalarda bulundular. Ayrıca SPD iki final toplantısı düzenledi. Birini sendikalar finanse etti ve von Papen'in Prusya'daki darbesinden altı gün sonra düzenlendi; bu toplantıda hükümete darbe hakkında eleştiriler gönderildi. İkincisi seçimlerden iki gün önceydi. Konuşmacılardan biri önde gelen bir Sosyalist adaydı ve Nazilerin sözleri ve uygulamaları arasındaki farka dair objektif bir analiz yaptı. İkinci konuşmacı bir yerel sendika sekreteriydi ve Nazilerin Sağlık Sigortası Ofisine dair suçlamalarını tüm detaylarıyla çürüttü. Böylelikle toplantı ilanlarında tanıtıldığı halinden, –"Saldırıyoruz! Düşmana Karşı Dimdik Ayaktayız!"– hayli farklı seyretti. Yine de katılım muazzamdı.[71]

---

[70] NNN: 27.VII.32; VB: 27 & 28.VII.32; 5 & 18.VIII.32.

[71] NNN: 25, 28-30.VII.32; VB: 28 & 30.VII.32. GGZ: 31.VII.32; NNN: 27,29 & 30.VII.32.

Diğer tüm partilerin pek bir önemi kalmamıştı ve bu nedenle Milliyetçiler dışındakiler kampanya yapmadılar. Von Papen DNVP'nin üyesi olmasa da onların görüşlerini temsil ettiği kesindi. Bu nedenle *Reichstag* da von Papen'i destekleyen tek parti DNVP'ydi ve DNVP bu durumun kendisine siyasi açıdan bir canlanma ihtimali sağlayacağını düşünüyordu. DNVP Northeim'da, seçimlerden iki gün önce olmak üzere tek bir kampanya toplantısı düzenledi ve toplantıda üyeler kendilerini dikkatle NSDAP'dan ayırdılar. Milliyetçi konuşmacı Nazilerin vatanseverliklerini takdir ettiğini fakat programlarına, özelikle programlarının "Sosyalist" yönlerine karşı olduğunu söyledi. Ayrıca Hitler'in diğer tüm partileri dağıtma isteğini, "Alman kültürü çeşitlilikle gelişmiştir" gerekçesiyle kınadı. Toplantıya katılım oldukça düşüktü.[72]

31 Temmuz Pazar günü, 6730 Northeimlı seçim sandıklarının başındaydı. Kullanılan oylardan yüzde 96'sı geçerliydi. Naziler 4195 oy alıp, daha önceki oylamadan 500 fazla oyla çıktılar. Artık Northeim seçmenlerinin yüzde 62'sini temsil ediyorlardı. Tüm "yeni" oyları almanın yanı sıra diğer partilerden de taraftar kazanmışlardı. SPD 385 oyunu kaybetti; artık şehir sakinlerinin çeyreğini temsil etmekteydi. Naziler dışında fazladan oy alan tek parti Komünistlerdi ve oy sayılarını iki katına çıkartmışlardı, fakat yine de toplam oyları 285 idi ve seçmenlerin sadece yüzde 4'ünü temsil ediyorlardı. Böylelikle Northeim'ın üçüncü partisi oldular. SPD'den Komünistlere geçişin en üst düzeyde olduğunu varsaysak bile, en az 200 SPD oyunun Nazilere geçmiş olması gerekiyordu. Çekilen acı ve hissedilen umutsuzluk, Sosyal Demokrasinin sadık takipçilerini bile ele geçirmeye başlamıştı.

Milliyetçiler Northeim'daki eski durumlarını korumaktaydılar. İki yüzden biraz fazla oyla Prusya Parlamentosu seçimlerindeki en alt sınırın biraz üzerine çıkabilmişlerdi. Bu durum pek de öyle kutlanılacak bir başarı sayılmasa da otoriter muhafazakârlığın destekçilerini umutlandıracak pek çok gelişme olmuştu. Von

[72] GGZ: 31. VII.32; NNN: 27,29 & 30. VII.32.

Papen, yaptığı darbeyle Prusya devletini kontrolü altına aldıktan sonra, Prusya yönetiminden Sosyalistleri tasfiye etmeye ve onların yerine muhafazakârları geçirmeye girişebilirdi. Northeim'da Yurttaşlar Birliği hemen Carl Querfurt'un polis şefi vekilliğinden alınıp yerine Senatör Mahner'in getirilmesini sağladı. Ayrıca Şehir Meclisinde *Volksblatt*'ın sansürlenmesini de oylamaya çalıştılar, fakat Orta kanat karşı geldiğinden başaramadılar. Ancak en önemlisi kaymakamın görevinden alınıp yerine bir Milliyetçinin getirilmesi ve Şehir Meclisinin dağıtılmasıydı.[73]

Bir önceki kaymakam Kirschbaum Sosyalist olmasına rağmen muazzam bir sükûnete ve soğukkanlılığa sahipti; o kadar tarafsızdı ki 1932 yılında makamını terk etmesinden Naziler bile üzüntü duydu. Carl Querfurt bir ağız dalaşında ikisinin de Sosyalist olduğunu unutup onu diktatörlükle suçladığında bile soğukkanlılığını korumuştu. Yeni kaymakam Otto von der Schulenburg demokrasiye şüpheyle yaklaşan, Sosyalistlerden hoşlanmayan, Nazi karşıtı bir muhafazakârdı. Onun tayiniyle Şehir Meclisindeki Sosyalist çoğunluğu sona erdi, çünkü von Papen hükümeti Northeim ilçesini komşusu olan Uslar ile birleştirmeye; Northeim'ın ilçe konumunu korumakla beraber meclisi dağıtmaya karar vermişti. İki SPD üyesi, iki Nazi, bir Milliyetçi ve ılımlı sağdan bir temsilciden kurulu bir geçici heyet, meclisin yerini almıştı.[74] Böylelikle Sosyalistler bir başka iktidar pozisyonunu daha kaybetmiş oldular.

Bütün bu değişimlerin sembolü Ağustos 1932'deki Anayasa Günü kutlamalarıydı. O gün yürüyüş yapılmadı. *Bürgerschule I*'in toplantı salonunda ufak bir toplantı yapıldı ama okullar bile tatil edilmemişti. Öğleden sonra yüzme yarışları yapıldı. Demokratik Weimar Cumhuriyetinin en önemli yıllık bayramı için yapılan tüm kutlama bundan ibaretti.[75]

O yaz olanlara bakılırsa, görünürde kutlanacak pek bir şey yoktu.

---

[73] NNN: 19 & 23. VIII. 32; 8.IX.32; GGZ: 27.VIII.32.

[74] NNN: 1,4 & 6.VIII.32.

[75] NNN ve VB: 12.VIII.32.

9

SON KIŞ

SONBAHAR-KIŞ 1932-1933

"Açım! Açlığımdan başka hiçbir şeyim yok!"

Huzuru bozduğu için tutuklanan bir işçinin çığlığı. *Northeimer Neueste Nachrichten*'de 6 Aralık 1932'de verilen bir haber.

Sosyal Demokratlara ardı ardına indirilen darbelere ve Nazilerin Temmuz *Reichstag* seçimlerinde elde ettiği katı çoğunluğuna rağmen, yaz seçimlerinden sonra Northeim'daki siyasi ortam durgunlaşmıştı. Nazilerin yapabileceği fazla bir şey yoktu; popülaritelerinin zirvesindeydiler fakat hâlâ iktidara sahip değillerdi. Ülke çapında da aynı durum gözleniyordu. Daha yakından bakıldığında, *Reichstag*'da Nazilerin 230 koltuğa sahip olmasıyla sonuçlanan Temmuz zaferinin içi boştu. NSDAP toplam oyun sadece yüzde 37'sine sahipti ki bu oran ikinci başkanlık seçimlerinde elde ettikleriyle aynıydı. Hitler 13 Ağustosta kendini von Hindenburg'a takdim edip, kabinesini kurması için izin vermesini talep edince, yaşlı adam onu sadece reddetmekle kalmayıp Hitler'in şansölye olmasına hiçbir zaman izin vermeyeceğini de ima etti. "İktidara giden hukuki yol" kapalıysa şiddet yolu da söz konusu olamazdı. SA, Ağustos 1932'de ortalığı bir terör dalgasına boğduğunda von Papen hükümeti acil durum kararnameleriyle karşılık verdi. Bunun üzerine beş SA milisi cinayetten mahkûm edildi ve ordu Goering'e, bir Nazi darbesi girişimi olduğu takdirde silah kullanmaktan çekinmeyeceğini söyledi.

Bu açmazda ordu daha avantajlı görünüyordu. Northeim'da 1932 sonbaharının başında yaşanan bir olay bu durumu yansıtmaktaydı. On Yedinci Piyade Alayı birlikleri yaptıkları tatbikat sırasında Northeim'a da uğradılar. Şehir dört yüz askere ve altı subaya memnuniyetle ev sahipliği yaptı. Gazeteler tatbikatın ayrıntılarını veren haberlerle doluydu. Alay Bandosu iki konser verdi ve çeşitli birahanelerde sayısız "Tatbikat Balosu" düzenlendi. NNN özellikle çocukların eski asker marşlarını dinlemekten hoşlandığını, çünkü asker ve ordu sevgisinin kanlarında olduğunu yazıyordu. Daha fazla şey öğrensinler diye tatbikatın ikinci günü çocukların okula gitmeyip savaş oyunlarını izlemelerine izin verildi. Kısaca şehir bu halis askeri gösteriden büyük zevk almaktaydı.[1]

Benzer hadiseler daha küçük çapta önceleri de yaşanmıştı.

1930 Ekiminde bisikletli bir müfreze Northeim'ı ziyaret etmiş ve Northeim Eski Doksan Birliler İhtiyat Erleri Cemiyeti üyeleriyle bira içerek bir "yoldaş gecesi" yapmışlardı. Mayıs 1931'de ufak bir motorlu birlik, tatbikat için şehirde iki gün geçirmişti. Görünüşe göre Northeimlılar askeri hayata o kadar muhtaçtılar ki şehre bir polis birliği geldiğinde bile mutlu oluyorlardı. 1931'de Northeim'da mola veren bir polis birliği için bir parti verilmiş, 1932'de polis birlikleri şehri ziyaret ettiğinde bir "Tatbikat Balosu" düzenlenmişti. Ayrıca pek çok Northeimlının, şehrin yaklaşık on beş mil doğusundaki tepelerde konuşlanmış yasadışı ordu *(Schwarze Reichswehr)*[卐] birliğinin gönüllü üyesi olduğunu da belirtmek gerekir.[2]

Militarizme olan bağlılık askeri yürüyüşleri izlemenin ötesindeydi. Feldmareşal von Mackensen'in 1930'da Northeim'ı ziyareti şerefine yapılan görkemli kutlamalar bu durumu açıkça ortaya sermekteydi. Emekli feldmareşal, malikânesi Northeim

---

1 NNN: 13,16,18,25 & 31.VIII.32; 5, 6, 8 & 9.IX.32.

卐 "Siyah *Reichswehr*' normal ordunun bir bölümüydü ama Versailles Antlaşması'nın kısıtlamalarından muaf kalabilmesi için halktan gizlenirdi.

2 NNN: 4 & 8.XI.30; 29.IX.31; 18.VI.32; GGZ: 14.V.31. Ewa Röhrs (oğlu bu Kara Ordu biriminin üyesiydi) ile röportaj.

yakınlarında olan eski bir arkadaşın (yerel örgütlenmede üst düzey bir Nazi olan) Kont von Strahlenheim'ı ziyaret etmek için 1932'de şehirden tekrar geçti. Gelişi yüzünden yaygara koparılmamasını istemesine rağmen tren istasyonunda Stahlhelm'in 150 temsilcisi tarafından karşılandı ve Kraliçe Luise Cemiyeti tarafından sunulan çiçekleri kabul etti. Kont'un limuziniyle şehri geçti (şerefine pek çok evin kapısına bayraklar asılmıştı), "Uzun Köprü"de ise Stahlhelm Onur Muhafızları onu beklemekteydi. Stahlhelm Kont von Strahlenheim'in malikânesine kadar arabanın arkasında yürüdü, sonra teftiş edildi ve dağıldı. Yerel Süvari Derneği üyeleri, eski savaşçıyla tanışmaları için kontun malikânesine çaya davet edildi. Bütün bunlardan çok hoşlanan Northeimlılar, *Volksblatt*, kontun malikânesini, müştemilatları, ahırları vb ile gösteren yarım sayfalık bir fotoğraf yayımlayıp altına da, "–İşçilerin lideri-NSDAP'ın lideri– Kont von Strahlenhelm işte burada yaşıyor. Daha fazla yoruma gerek yok" manşetini atınca pek de memnun olmadılar.[3]

Northeimlıların bunalımın son yıllarında gösterdikleri süreğen milliyetçi tavır bir siyasi sabittir, fakat çok az siyasi grup bunu Naziler kadar ustaca suiistimal edebilmiştir. Eğlence bile etkilenmişti bundan. Konferans Cemiyeti sık sık askeriyeden konuşmacı çağırırdı. 1931-1932 Noel tatilinde askeriyeyi konu alan "İhtiyat Erlerinin İçi Rahat!" *(Reserve hat Ruh!)* adlı komedi filmi Northeim sinemalarında gişe rekorları kırmış, iki hafta boyunca kapalı gişe oynamış ve Harry Piel ve Tom Miks gibi sağlam filmleri bile geride bırakmıştır. Bu, hoşgörüyü içeren bir milliyetçilik değildi. Ağustos 1931'de NNN, şehrin yakınlarında, Belçika'dan gelen ve üzerine, bulunduğu yeri ve tarihi soran bir kartpostal iliştirilmiş küçük bir balonun bulunduğu haberini verdi. "Pek çok kişi bunun anlamsız bir şaka olduğunu düşündü" yorumunu yapıyordu NNN; "fakat rüzgâr, hava koşulları ve bulunduğu yer hakkında o kadar çok soru geldi ki gönderenlerin stratejik bir bilgi peşinde olduklarını da var-

---

3 VB: 20.IV.32; NNN: 22.VI.32.

saymak mümkün. Bu nedenle Fransa'ya veya Belçika'ya kartpostal göndermeyin..." GGZ balonu almak için ağaca tırmanan Northeimlı çocuğun pantolonunun yırtıldığını yazıyor ve ciddi ciddi, Fransızların çocuğa yeni bir pantolon için ödeme yapmalarını öneriyordu.

Volksblatt hikâye hakkında bir yorum yapmadı.[4] Milliyetçiliğe din de alet ediliyordu. Kiliseler Anayasa Gününü kutlamadılar fakat Bismorck'ın Reich'ı kurmasının anısına ayinler düzenlediler ve Ekim 1932'de Başkan von Hindenburg'un doğum gününü kutladılar.[5]

İşte böyle bir atmosferde, ne kadar kaba olursa olsun, Nazilerin milliyetçilik ve militarizm söylemleri etkili olabilirdi. Öte yandan Sosyalistlerin Nazileri militanlıkla suçlamalarının, hele hele bu suçlamalar şiddet tehdidine dair imalar içeriyorsa, hiçbir anlamı yoktu. 1932 sonbaharının sonlarında *Volksblatt* şehir hükümetinden, Nazilerin ellerinde bayraklar, üniformalar içinde şehirde attığı turlara karşı bir şeyler yapmasını istedi. Bu tür etkinliklerin halkı "şiddete kışkırttığını" belirtiyordu.[6] Fakat Naziler, Northeimlı yandaşlarının hoşuna giden şeyin tam da bu tip eylemler olduğunu biliyorlardı. Bu nedenle von Papen'in milliyetçi, militarizm temelli hükümetiyle mücadele etmeye girişmektense, Naziler kendi avantajları için yeni şeyleri öne çıkardılar.

17 Eylülde Northeim Nazileri 31 Temmuz *Reichstag* seçimlerinden sonra Northeim'daki ilk toplantılarını düzenlediler. Toplantı "Büyük Ordu Yürüyüşü Gecesi" ismiyle duyuruldu ve toplantının özelliği "SS'lerin Spor Gösterisi" idi. SS'lerin gösterisini izlemek için oldukça büyük bir kalabalık toplandı. Fakat bu "Spor Gösterisi", SS'in edepli bir şekilde "savunma sporları" diye adlandırdığı askeri tatbikatların sergilenmesinden başka bir şey değildi. İki gün sonra SA Northeim yakınlarındaki ormanda halka açık geniş çaplı tatbikatlar yaptı ve sonrasında bir

4 NNN: 20.VII.32; GGZ: 21.VIII.31.
5 NNN: 16.I.31; 3.X.32.
6 VB: 4.XI.32.

"Tatbikat Balosu" düzenledi. Bu gibi etkinlikler bir hafta sonra düzenledikleri ve "Her Sınıftan İşçiler! İşadamları! Zanaatkârlar! Çiftçiler! Marksizme ve Gericiliğe Karşı Bizimle Birlikte ve Dizginlenmemiş Bir Coşkuyla Fırtınalar Koparın!" başlığıyla duyurdukları toplantıdan çok daha fazla ilgi çekiyordu. *Volksblatt*'a göre sözü edilen ikinci toplantıya, beklenenin onda biri kadar katılım olmuştu.[7]

Northeim Yerel Birimi, son zamanlardaki başarılarına rağmen zor durumdaydı; aynı şey Güney Hanover-Brunswick *Gau*'sunun tamamında yaşanıyordu. Sorunların bir bölümü parasaldı. Para hâlâ oluk oluk akıyordu, fakat giren para artmazken –gelirin sürekli artacağı beklentisiyle– harcamalar artıyordu. Mitinglerden elde edilen kârın, miting gelirlerini daha da artıracak propaganda programlarına aktarılması amacıyla, 1931-1932 yılında kurulan "piramit kulübü" 1932 yazının sonunda en üst sınırına ulaşmış ve çöküşe geçmişti. Döngüyü besleyecek, akın akın gelen yeni Hitler destekçileri yoktu artık. Ayrıca ardı ardına gelen seçimler ve kesin galibiyete ulaşacak kişi olmanın hayaliyle sarhoş Nazi liderlerinin düzenlediği her bir kampanya, nihayetinde düşüncesiz bir savurganlığa ve büyüme oranının nispeten düşmesiyle ödenemeyen borçlara sebep olmuştu.

Ağustos 1932'de *Gauleitung* Northeim Yerel Biriminden, hazirandan beri biriken ve toplamı 823.50 RM'yi bulan borcunu artık ödemesini sert bir üslupla istemişti. Ağustosun sonunda Yerel Birim borcunu ödemiş fakat sonrasında daha da kötü bir duruma düşmüştü. Eylül sonunda Northeim'ın 555.50 RM borcu vardı ve ekim ayının 216 RM tutan aidatını gönderememişti. 8 Aralıkta *Gauleitung* Northeim Yerel Birimine, ağustostan beri ödeme yapmadığını hatırlattı ve borçların hemen ödenmesini istedi.[8] *Gau*'ya borcu olan sadece Northeim

[7] GGZ: 17, 20 & 22.IX.32; VB: 21 & 26.IX.32.

[8] NSAH, Hann 310 I/A-108 II, No 119,127 & 129, bütün GSHB an OGN. No 124. Burada, eylül ayında 33 yeni başvuru için 102 RM tutarında bir havalenin yapıldığı görülmektedir. Bir özet için ayrıca bkz. *a.g.e.*, / A-53 II, No 10 (Kasım 1932).

değildi; Güney Hanover-Brunswick'teki Yerel Birimlerin hiçbiri ödeme yapmıyordu.[9]

İkinci sorun ise Nazi Partisine üye olanların sayısındaki düşüştü. 1932 yılının eylül ayının sonunda *Gau* ay içerisinde yaklaşık 401 üyenin kaybedildiğini belirtiyordu. 84 yeni üye katılmıştı fakat 330 üye ayrılmış, 155'i de (büyük ihtimalle üyelik aidatlarını ödemediklerinden) partiden atılmıştı. Katkılar ve yardımlar da azalmıştı.[10] Bunun nedeni belki de NSDAP'ın destekçilerini zaten çok fazla sıkıştırmış ve alabileceğini almış olmasıydı. Fakat partinin von Papen hükümetiyle arasına ayrım koyabilmek için fazla "Sol"a kayması ve bu nedenle orta sınıftan bazı destekçilerini kaybetmesi de bir neden olabilirdi. Eğer durum buysa uğursuz bir siyasi sorun kapıda demekti.[11]

Ekim 1932'de Northeim'ı yeni bir seçim kampanyası –son sekiz ay içindeki beşinci kampanya– bekliyordu. Temmuzda seçilen *Reichstag* sadece bir oturum yapmıştı ve bu oturumda yapılan güven oylamasında, ona bir oranında von Papen hükümetine "hiç güven duyulmadığı" ortaya çıkmıştı. Parlamentonun güveni temeliyle hüküm sürmeye hiç niyeti olmayan von Papen hemen *Reichstag*'ı dağıttı ve 6 Kasımda yeni bir seçim yapılmasını istedi. Hükümetin, von Hindenburg'un otoritesi ve ordunun süngüsüyle iktidarda kaldığı aşikârsa da, *Reichstag* içerisinde hükümet kurabilecek herhangi bir kombinasyon yoktu; 608 koltuğun 309'u Komünistlerin ve Nazilerin elindeydi. Birlikte hükümet kurmalarına imkân yoktu ama birlikte başkalarının hükümet kurmasını engelleyebiliyorlardı.

Bu nedenle pek çok açıdan sonbahardaki *Reichstag* kampanyası ne bir umut ne de bir anlam taşıyordu. Yine de Nazilerin itiş kakışa girmesi ve kazandığını ispat etmesi gerekiyordu ki

9 Noakes, s. 234 vdğ.

10 *A.g.e.* Fakat Northeim Yerel Birimi bu dönemde 33 yeni üye kaydetmiştir (bkz, yukarıda 8. dipnot). Noakes ayrıca, 401 üyelik net kaybın, 39,336 kişilik toplam *Gau* üyeliği rakamıyla birlikte düşünülmesi gerekliliğine işaret eder (*a.g.e.*, s. 234, n. 2).

11 *A.g.e.*, s. 236 vdğ.

yaydıkları yenilmezlik havasını koruyabilsinler. Yeniden taktik talimatları gönderildi, yeniden *Gau* Northeim Yerel Birimine propaganda ihtiyaçlarını sordu. Walter Steineck yazın olduğu gibi artık olur olmaz harcamalar yapıp durmuyordu ve başka bir basılı malzemeye ihtiyaç duymadıklarını yazdı. Temmuz kampanyasında yaptığı gibi "Seçim arifesinde yapılacak 15.000 kişilik bir miting için *Gau*'dan 5 konuşmacı, Reich'tan 3 konuşmacı ve ayrıca bir ağır top konuşmacı" istemiyordu bu sefer.[12] *Gauleitung* da paradan ziyade insan gücüyle kotarılabilecek yeni teknikler geliştirmişti: Kapı kapı dolaşarak kampanya yapacak ve her biri on beş yirmi aileyi partiye kazanmayı (ve onlara basık malzeme satmayı) amaç edinecek "misyoner" konuşmacılar; Yerel Birimi olmayan bölgelere yapılacak yeni çıkartmalar; temmuzda uygulanan kişisel mektup taktiğinin tekrarı. Ayrıca mitingler gibi daha önceden test edilmiş ajitasyon metotları da kullanılacaktı.[13]

8 Ekimde ilk Nazi mitingi yapıldı ve yine salt konuşmalardansa çeşitli etkinlikler birleştirildi. Piyango çekilişi yapıldı, SA bandosu konser verdi ve Hitler Gençliği "Düşmanın Altınları" isimli bir oyun sahneye koydu. Üç gün sonra Prusya Parlamentosuna mensup bir Nazi "Paranın Diktatörlüğüne Son" başlıklı bir söylev verdi. Tüm çabası von Papen'e ve Milliyetçilere yüklenmekti ve Nazilerin "kapitalizmin sınıf savaşı partisini" ezeceklerine söz verdi. Her iki etkinliğe de katılım yüksekti.[14]

Yeni kampanyayla beraber şiddet ve küfürler de can sıkıcı düzeyde artmıştı. Ağustos ve eylül ayı boyunca şehir gayet sakindi. Tek istisna, kavga düşkünü bir Nazi olan Tumpelmann'ın eylül ayında bir Sosyalisti dövmesi ve bu nedenle 10 marklık bir para cezasına çarptırılmasıydı. Fakat 23 Ekimde iki *Reichsbanner* mi-

---

[12] NSAH, Hann 310 I/B-26, No 42: Fragebogen für die Propaganda durch Bild und Schrift, GSHB Prop. Abt., 3.X.32. Alıntı, Steineck'in bir ankete verdiği yanıttan alınmıştır: 7.VI.32 (*a.g.e.*).

[13] *A.g.e.*, /A-1221, No 165: "Richtlinien für die Propaganda durch Kleinarbeit" 26.IX.32.

[14] GGZ: 5,6 & 11.X.32; NNN: 10-12.X.32.

lisi ile bir Nazi arasında kavga çıktı ve kavgada Nazinin kafası yarıldı. Aynı hafta içerisinde mahkemeler bir Demir Cephe üyesini polise hakaretten, bir Naziyi de Şehir Meclisi üyelerinden birine hakaretten cezalandırdı.[15] 10 Ekimde şehir halkı "Bandoların Kavgası" denen komik bir olay sayesinde biraz gevşedi. (Sık sık SPD toplantıları için tutulduklarından Nazilerin Sosyalist olduğunu düşündüğü) Şehir Bandosu Market Meydanında olağan haftalık konserini verirken SA bandosu geldi. Polisin beceriksizliği nedeniyle Nazilere de o gün aynı zaman ve mekânda konser verme izni verilmişti. Meydandaki seyirciler hemen siyasi gruplarına ayrıldılar ve *"Freiheit!"* ve *"Heil Hitler!"* sloganları atılmaya başlandı. Bandolar birbirlerini bastırmaya çalışırken, polis olası bir şiddeti engellemek için meydanın ortasında bir hat oluşturdu. Polisin ısrarları sonucu bandolar sonunda toparlanıp gittiler ve kalabalık sessizce dağıldı. Komünistlerin bandosu da daha erken saatlerde şehirden bir kamyonla geçtiğinden herhalde Northeimlılar o gün müziğe doymuşlardı.[16]

SPD kampanyası 22 Ekimde bir *Reichsbanner* mitingiyle başladı. Konuşmacı *Reichsbanner*'in ulusal lideri Karl Hoeltermann'dı. Toplantıdan önce bir yürüyüş ve Market Meydanında Hanover'dan gelen *Reichsbanner* bandosunun konseri olacaktı. 10. *Reichsbanner* Bölgesinin tüm mensupları bu etkinlik için Northeim'a geldiğinden yürüyüş çok gösterişli oldu. Hoeltermann'ın "Özgürlüğümüz Tehlikede!" başlıklı konuşmasının içeriği Nazilere karşı hiddetli bir saldırıydı. Etkinliğin tümü kayda değer bir gövde gösterisiydi. Bir hafta sonra SPD'nin gençlik birimi şarkıların söylendiği ve Nazi karşıtı bir oyunun sergilendiği bir başka miting düzenledi. Son miting 4 Kasımdaydı ve konuşmacı, hem Komünistlere hem de Nazilere aşırı duygusal bir konuşmayla saldıran Otto Grotewohl'du.[17]

---

15 VB: 16.IX.32; 24.X.32; NNN: 24,25 & 27.X.32.

16 NNN: 10 & 11.X.32; VB: 10.X.32. Şehir bandosunun şefi bu durumdan çok rahatsız oldu ve NNN'e siyasi açıdan tarafsız olduklarını belirten bir mektup yazdı.

17 NNN: 22 & 24.X.32; VB: 1 & 4.XI.32.

Milliyetçi Parti, kampanya süresince her ikisi de son haftada olmak üzere iki toplantı düzenledi ve bu toplantılarda hem Nazilere hem de parlamento hükümetine eş düzeyde saldırdı.[18]

Naziler son seçim faaliyeti için Alman Kızları Birliğinin katıldığı bir miting düzenlediler. Northeim lideri Claire Denzler'in yaptığı konuşmanın temasını "vatan sevgisi, halk cemiyeti, Almanlık bilinci ve Alman ahlakı" oluşturuyordu. Üç gün sonra "Rantiyelere, Emeklilere ve Savaş Gazilerine" ve "Alman Zanaatkârları ve İşadamlarına" yönelik olmak üzere bir çifte toplantı düzenlendi. Giriş parası 20 fenike düşürülmüştü ki bu şimdiye kadar bir Nazi toplantısında alınan en düşük giriş parasıydı. Sabah SA, SS ve Hitler Gençliği mensupları hep beraber kiliseye gittiler ve öğlen SA bandosu bir konser verdi. İki gün sonra Lutherci bir rahip Naziler için bir konuşma yaptı. Giriş parası yine düşüktü fakat Naziler o kadar büyük mali sorunlar yaşıyorlardı ki ilk defa halktan açıkça yardım istediler. Rahip, von Papen hükümetine saldırmakla beraber her zamanki gibi dini ve milliyetçi vurgular yaptı: "Cennette hizmet ettiğimiz tek bir Tanrı ve yeryüzünde sevdiğimiz tek bir vatan var." Rahibin dinleyici kitlesi heyecanlı bir kalabalıktı. Son olarak Hitler Gençliği ve Alman Kızları Birliği bir araya gelip, seçim arifesi için şarkıların, dansın ve yerel liderlerin konuşmalarının yer aldığı bir "eğlence gecesi" düzenlediler.[19] Northeim halkının hâlâ maddi destek verebileceğinin kanıtı o gece bira maliyeti çıkarıldıktan sonra elde edilen kârdı: 400 mark.[20]

1930'dan beri ilk defa Naziler bu seçimlerde toplantılarından başka gazete reklamlarını da kullandılar. Seçimden önceki hafta her gün hem NNN'de hem de GGZ'de, "On Dört Yıllık Sefalet, Utanç ve Pislik! Kendinizi Savunun!" veya "Günlük aşımız en büyük ihtiyacımız. Tahammül edilebilir yaşam koşulları istiyoruz!" gibi kısa sloganlardan ibaret büyük reklamlar yer aldı. Ayrıca, partinin bütün birimleri toplantı biletlerini ve

---

[18] NNN: 1 & 4.XI.32.

[19] NNN: 27 & 29.X.32; 1,3 & 5.XI.32; GGZ; 1 & 4.XI.32.

[20] NSAH, Hann 310 I/A-108 II, No 116; OGN an GSHB, 21.XII.32.

yazılı materyalleri dağıtmakla görevlendirilmişti. Naziler açıkça korkmaya başlamışlardı.

6 Kasım Pazar günkü seçim Northeim'da ilk kez Nazilere verilen desteğin düştüğünü gösteriyordu. Bunun bir nedeni "seçim bıkkınlığı"na bağlanabilirdi ama sadece birkaç yüz oy eksikti ve bu eksik 267 oy kaybetmiş olan NSDAP'ın destekçilerinden olmalıydı. Kazançlı çıkanlar en başta Halkın Partisi ve Milliyetçilerdi, ama Komünistler de fazladan 50 oy almıştı. SPD istikrara kavuşmuş görünüyordu. Northeim'da bir düzine oy kaybettiyse de Northeim İlçesi genelinde oyu artmıştı. Naziler düşüşe rağmen halk oyunun yüzde 59'una hâkimdiler, Sosyalistlerin ise sadece yüzde 24 oyu vardı. Ulus genelinde NSDAP zirveden uzaklaşmış görünüyordu. *Reichstag* da Komünistlerin koltuk sayısı 89'dan 100'e çıkarken, Nazilerinki 230'dan 196'ya düşmüştü. Yine de seçimler hiçbir sorunu çözmedi, çünkü Naziler ve Komünistler hâlâ "negatif çoğunluk"larını koruyorlardı ve otoriter hükümet devam etti.

Bu durumu iyice netleştirmek istercesine von Papen seçim gününde, Almanya genelinde on iki gün boyunca tüm siyasi toplantıları yasaklayan bir karar çıkardı. Fakat bu bile şiddetin önüne geçemedi. Seçimlerden iki gün sonra SA milisleriyle *Reichsbanner* milisleri arasında bir kavga çıktı ama kimse ciddi olarak yaralanmadı.[21] Bu tehlikeli siyasi kısırlık ortamında iyimser olmak için tek bir neden vardı. 1932 sonbaharında bunalımın en kötü devresinin atlatıldığı ve hükümet düzeyinde bir girişim olmadan da kısa bir süre içinde iyileşmenin gerçekleşeceği yolunda bir beklenti mevcuttu. Ayda iki kez bütün gazetelerde yer alan bölgesel işsizlik rakamlarını inceleyen Northeimlılar, 1932 ilkbaharında ulaşılan yüksek işsizlik noktasının bir önceki yılın rakamların pek az geçtiğini görebilirlerdi. Ayrıca işsizliğin o sonbaharda eskisi kadar hızlı yükselmediğini fark edebilirlerdi. Bölge Endüstri ve Ticaret Konseyi 1932 yılının daha ekim ayında ekonomik canlanmanın yolda olduğu sonucuna varmış-

---

21 NNN: 7.XI.32; VB: 9.XI.32.

tı. Depresyon yıllarının umut yüklü tek bildirisi olan bu haber, beraberindeki destekleyici kanıtlarla birlikte basında yer aldı.[22]

Fakat bu haber işsizleri çok da sevindirmedi. 1932 sonbaharında şeker pancarı fabrikasında iş bulanların bile haftalık kazançları işsizlik parasından sadece 2 mark fazlaydı. Maaşlar 1929'dakinin tam olarak yarısı kadardı. Kasım 1932'de sosyal yardım parası alan genç bir kadın Belediye Binasında "Açım!" diye bağırmaya başladı çünkü ihtiyaçları Sosyal Yardım Ofisi tarafından karşılanamıyordu. Polis onu dışarı atana kadar bağırmaya devam etti. Daha sonra ekimde yerel bir mahkeme, kalabalık ailesi için verilen işsizlik parasının düşürüldüğünü duyunca kızgınlıkla "Barikatlara! İç savaşa!" diye bağıran bir işçiyi bir ay hapse mahkûm etti. Sosyal yardım parası alanlar ödeneğin düşürüldüğünü öğrendiklerinde Belediye Binasında neredeyse bir isyan çıkacaktı. İşsiz bir adam aralık başında Sosyal Yardım Ofisinde o kadar sinirlendi ki ofisi terk etmeyi reddetti ve tutuklanması gerekti. Hapishaneye giderken yol boyunca "Açım! Açlıktan başka hiçbir şeyim yok!" diye bağırdı. O aralar Sanayi Kazaları Kurbanları ve Dulları Birliği daha iyi ve adil emeklilik maaşı talebiyle hükümete bir dilekçe yolladı.[23]

Şehir elinden geleni yapmaktaydı. İşsizlere ucuz et veriliyor veya birinin domuzu varsa, domuzu şehir mezbahasında bedavaya kestirip, derisini yüzdürebiliyordu. Acil durum için elde patates bulunduruluyor ve yiyecek hiçbir şeyi olmayanlara şehrin aşevinde bedava yemek dağıtılıyordu (1932'de günde ortalama yetmiş yedi öğün yemek dağıtılıyordu). Şehir hamamı kişi başına 10 fenik'e sıcak banyo imkânı veriyor ve çok ihtiyaç olduğunda işsizler bedava banyo yapabiliyorlardı. İşsizler için bir ısınma salonu da inşa edilmişti.[24] Şehrin bu gibi etkinlikler-

[22] NNN: 22.X.32.
[23] VB: 28.XI.32; NNN: 1 & 26.XI.32; 6.XII.32.
[24] NNN: 22.X.32; 21.XI.32; 4.I.33. 1932 yılının ekim ve aralık aylarında, işsizlerin şehirdeki en temiz insanlar olduğunu düşündürecek şekilde 1400 kişi bedava banyo yapmıştı (bkz. Hueg, "Northeim 1933-36...," Tablo: "Städtische Warmwasserbadeanstalt").

de bulunmasının bir nedeni de özel yardım kurumlarının etkin olamamasıydı. 1931 yılının "Hayırseverler Birliği", "geçmişteki sorunları yeniden yaşamamak için" 1932'de tekrar kurulamamıştı. Artan siyasi rekabet, farklı yardım organizasyonlarının bir araya gelmesini imkânsızlaştırmıştı.[25]

Hitler iktidara gelmeden önceki son iki ay içinde Sosyalistler tuhaf bir kaderciliğe kapılmışlardı. Yazdan beri olayları kontrol edebilme yeteneklerinden artık şüphe ediyorlardı. *Reichsbanner* Nazilerin iktidarı ele geçirme durumunda çıkacak kavgaya hazırlanmaya devam ediyordu fakat artık halk toplantıları düzenlenmiyordu. Berlin'deki merkezlerinde gizli bir kısa dalga radyo kanalı kurmuşlardı ve Nazilerden gelebilecek saldırının sinyalini anında verebilmek için kasımdan itibaren başında sürekli bir adam bulunduruyorlardı. Northeim'da bekleyiş sürdükçe herkes daha da hırçın ve kavgacı oluyordu. *Reichsbanner* liderleri kavgayı başlatan onlar olmasın diye adamlarını sürekli uyarıyorlardı. Savaşmaya istekliydiler ama yenme umutları çok azdı. Bir sendika lideri Aralık 1932'de üye listesini yaktı. Northeim'ın hemen dışındaki bir mahallede oturan bir *Reichsbanner* lideri bir yandan adamlarını Nazilere karşı kendi başlarına bir saldırıya geçmekten vazgeçirmekte zorlanıyor, diğer yandan da önlem olarak aralık ayında üye kayıtlarını imha ediyordu.[26] Sıradan bir işçi genel hissiyatı özetlemiştir. Nazilerin yıkıcı bir güce, özellikle maddi güce sahip olduklarını görüyordu. Önlerinde eğilmeyecekti, hatta SA milisleriyle yapılan bir kavgada önderlerden biri olduğundan hapis cezası almıştı ama Nazilerin iktidarı ele geçirmekte olduğunu ve bunu engelleyemeyeceğini hissediyordu. En nihayetinde kendisi "sadece önemsiz bir figüran"dı.[27]

Şehir halkı da Nazi galibiyetinin kaçınılmaz olduğunun farkındaydı. NSDAP'ın Northeim'daki iktidar koltuklarına kimleri

---

[25] NNN: I.XII.32.

[26] Johannes Grote, Hermann Schulze ve Friedrich Hasse ile yapılan röportajlar.

[27] "Benno Schmidt" ile röportaj

oturtacağına dair listelerinin bile hazır olduğuna inanılıyordu.[28] Sosyalist olmayanlar *Reichsbanner*'ın savaşacağına inanmıyorlardı; liderlerini pasifistlikle ve cesaretsizlikle suçluyorlardı.[29] Halbuki çoğunun cesaretlerini kanıtlayan savaş madalyaları vardı (Karl Deppe birinci sınıf Demir Haç madalyası almıştı). Fakat şehir halkı aralık ve ocak aylarında Üçüncü Reich'ı bekliyorsa da hiçbir şey olmadı.

Bununla birlikte anlamsız siyasi faaliyetler döngüsü devam etti. Komünistler ajitasyona ve Ordu karargâhındaki işsizlere bildiri dağıtmaya devam ettiler. Kaldırımlara kahverengi yağlı boyayla Komünist sloganlar yazıyorlardı ve bunların silinmesi şehir işçileri için bayağı bir problem oluyordu. KPD ocak ayında seksen eylemciyle bir yürüyüş yaptı; yürüyüşün pankartlarında "Dolaplarınızı Açın! Kömürü, Patatesi ve Ekmeği Çıkarın!" yazıyordu. Bu, şehir halkına üzerinde düşünecek bir konu da sağladı. *Volksblatt* iki kere, KPD'nin Genç Sosyalist İşçilerin arasına sızdığını şiddetle reddeden yazılar bastı.

Sosyalistler hakkındaki yaygın kanının aksine Komünistler, Naziler eğer iktidarı ele geçirirse onlarla mücadele edecek ciddi devrimciler olarak görülüyordu. Bu Northeim'daki otoritelerin katıldığı bir görüş değildi. 1931'de yapılan resmi bir soruşturmada şehir polisi şöyle beyanda bulundu: Gözlemlerimize göre kimsenin buradaki Komünistlerden endişelenmesine gerek yok. Yerel birimlerinin sadece on beş-yirmi üyesi var ve şu ana kadar da pek faaliyet göstermediler.[30] Nitekim Northeim Komünistleri de savaşmaya hazır değillerdi. 1932 yılının Ağustos ayında Prusya Polisi Northeim İlçesi genelinde önde gelen Komünist-

[28] Bu durumun kaynağı muhtemelen, gelecek yerel seçimler için aday çıkarmak gerekeceğini fark eden Yerel Birimin Aralık 1932'de, Göttingen'deki yerel hükümet için Northeim Nazilerinin ismini önermesidir. Fakat Yerel Birimin içindeki fikir ayrılığına bakılırsa, memuriyetlerin dağıtılmasıyla ilgili, üzerinde anlaşılmış bir "ana plan" yoktur. Bkz. PK, N-16, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1932-33: OGN an KLN, 27.XII.32.

[29] "Erhardt Knorpel" ve "Hans Abbenrode" ile yapılan röportajlar.

[30] NSAH, Hann 8/Hild II, I, Bd. VI, No 585: Polizeiverwaltung Northeim an Reg.-Präs. Hildesheim, 23.IX.31. Rapor, muhafazakâr belediye başkanı Peters tarafından imzalanmıştı.

lerin evlerinde arama yaptığında, on dört evden toplanan tüm cephane dört sopa, iki cop, bir tabanca ve iki pirinç muştadan ibaretti; sonuncusu Northeim şehrinde ele geçen yegâne Komünist silahıydı.[31] Fakat Northeim'da Komünistlerin atılım yapması ihtimali, bunalım ortamında, Naziler için baş ağrısı, orta sınıfa endişelenmek için yeni bir sebep ve Sosyalistlere de kuşatma ortamı için bir başka neden yaratmaktaydı.[32]

Naziler ajitasyonlarına ölü kış ayları boyunca da devam ettiler. Aralıkın başında iki toplantı düzenleyip, birinde propaganda filmleri gösterdiler ve diğerinde de çeşitli eğlence faaliyetleri organize ettiler. Ocakta SA bir propaganda yürüyüşü yaptı ve bunun yanı sıra, konuşmacının NSDAP'ı "Herrenvolk'un son azap çığlığı" diye betimlediği bir miting düzenlendi. İşsizlerin bedavaya girdikleri toplantıya işsizlerin pek çoğu belki de, Naziler reklamını "salon iyi ısıtılmıştır" diye yaptıkları için gelmişti. Son olarak Ocak biterken SA bir başka "Ordu Yürüyüşü Gecesi" düzenledi ve gecede "Kahverengi Kahramanlar" adlı bir oyun da sergilendi. Bu etkinliklerin nedeni daha önceki gibi çaresizlik değil amansız kararlılık ve ataletti.[33]

Nazilerin sorunları kısmen, ulusal durumun bir türlü değişmemesinden kaynaklanıyordu. Sorunun diğer yönü ise (1 Aralık 1932'de nihayet Northeim Yerel Birimi liderliğini resmen üstlenen) Ernst Girmann'ın "dönemsel finansal felaket" diye tanımladığı durumdu; fakat bu, ulusal değilse bile en azından bölge genelinde geçerli bir krizdi.[34] Her halükârda aralık ayında

---

31 *A.g.e.* Landrat Kirschbaum an Reg./Präs. Hildesheim, 15.VIII.32. Ayrıca bkz. NNN, 13.VIII.32; 27.I.33; GGZ:13.XI.32; VB: 22 & 27.X.32.

32 Sosyalistlerin bilhassa, daha önce mahalli bir *Reichsbanner* liderini alt etmiş olan Komünist "birlik cephesi" taktiklerinden endişelenmesi gerekiyordu. Bkz. NSAH, Hann 80/Hild II, I, Bd. VI, No 585: Landrat Kirschbaum an Reg.-Präs. Hildesheim, 16.VII.32.

33 NNN: 7.XII.32; 19 & 23.I.33; GGZ: 24.I.33.

34 Noakes, s. 243. Alıntı şu kaynaktan yapılmıştır: PK, N-16, OGN, Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1932-33: Girmann an Keunecke, 3.XII.32. Girmann maddi sorunları, yüz parti üyesinin bilhassa da Fırtına Birliği mensuplarının aidatlarını ödememesine bağlıyordu; daha varlıklı üyelerin onların açığını kapatması gerekiyordu.

Yerel Birim o kadar dara düşmüştü ki toplantılarını *1910er Zelt* de değil, daha önceden SPD'ye havale ettikleri Binicilik Salonunda yapmak zorunda kalıyordu.[35] Desteğe o kadar çok ihtiyaçları vardı ki kendi seçim bölgelerinden haraç kesme yoluna bile başvurdular. Girmann, Northeim'daki tüm parti üyelerinin yönettiği iş yerlerini içeren bir rehber hazırlanmasına dayanan bir plan yaptı. Bu rehberden iki bin kopya Nazilere dağıtıldı ve bundan böyle burada adı geçen firmalardan alışveriş yapmaları emredildi. Bir Nazi işadamının rehbere eklenmek için dört mark ödemesi gerekiyordu. Girmann buna "ucuza reklam" diyordu, fakat kurbanlara da fazla seçenek tanımıyor ve doğrudan "Rehberde adınız nasıl geçsin?" diye soruyordu.[36]

Bu arada İlçe Lideri Walter Steineck (son on haftadır başına bela olan mide ülserinden dolayı) hastalanmış, yatağa düşmüş, hiçbir geliri olmaksızın akrabalarının yardımıyla geçiniyordu ve *Gau*'dan resmi harcamaları için hiçbir geri ödeme alamıyordu. Ödeme tarihi geçmiş 117 RM tutarında bir telefon faturası vardı ve telefonu kapatılmak üzereydi. 19 Aralıkta *Gauleitung*'a, şimdiye kadar geri ödenmesi gereken harcamaların karşılanması için bir mektup yazmış ve "Bugün son 20 fenikimi *Gauleitung*'dan gelen ödemeli bir mektubu almak için verdim" diye belirtmişti. Son parasını verdiği mektupta aylardır ödemediği üyelik aidatıyla, bir *Gau* konuşmacısına borçlu olduğu 57.50 RM hatırlatılıyor, konuşmacının "meteliksiz" olduğu bildiriliyordu.[37] Nazi Partisinde kimsenin kimseye bir şey ödeyemediği görülüyordu.

Ernst Girmann'ın çözümü toplantılar ve "eğlence geceleri" düzenlemenin yanı sıra, üst düzey görevlilere "ağır top" konuş-

---

35 PK, N-14, Eingeg.Schreiben, N-Z, 1932-33: Magistratder Stadt Northeim an Walter Steineck, 18.XI.32.

36 *A.g.e.*, N-16, Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1932-33: OGN Rundschreiben, Kasım 1932. Benzer taktikler daha önce, Hanover(7)daki bir Nazi alt örgütlenmesi tarafından kullanılmıştı ve muhtemelen Girmann da bu fikri onlardan almıştı. Ayrıca bkz. Noakes, s. 171.

37 NSAH, Hann 310 I/A-108 II, No 116: OGL an GSHB, 21.XII.32; /A-53 II, No 4 & 6: KLN an GSHB (Pg. Wittenberg), 13.XII.32 ve 19.XII.32; B-25 II, No 98: GSHB an KLN, 17.XII.32. Ayrıca bkz. yukarıda 8. dipnot.

macılar ayarlamaları için yalvarmayı da içeriyordu. *Gau*'dan Hitler'i istedi. Goebbels'i Northeim'a davet etti ve ona şehrin cazibesinden bahsetti. En sonunda *Gauleitung*'daki eski yoldaşlarına, önem taşıyan herhangi bir konuşmacıyı göndermeleri için yalvardı ama kimseden bir söz alamadı.[38]

Bu arada Northeim NSDAP'ta bir hizip kavgası çıkmıştı. Muhalif Naziler Girmann'ı adam kayırmakla, mali işlerde yolsuzluk yapmakla ve otokratik yöntemler uygulamakla suçluyorlardı. Girmann buna hemen bazılarını partiden ihraç ederek cevap verdi. Ocakta Yerel Birim dağılmanın eşiğine gelmişti. Ayrıca SA'nın ruh hali de iyice bozulmaya başlamıştı. Noel'den bir hafta önce bir SA milisi yaşlı bir Sosyal Demokratı o kadar kötü dövdü ki adamın tek gözü kör oldu.[39] Kimsenin öngörüsünde ne Adolf Hitler'in Reich Şansölyesi atanmak üzere olduğu, ne de Üçüncü Reich'ın başlamak üzere olduğu vardı. Şehir uzun zamandır kendini Nazi davasına adamış durumdaydı ama Ocak 1933'te, Nazilerin o ardı arkası kesilmeyen propaganda ve şiddet faaliyetlerini sürdürmek dışında ne yapabileceklerine dair hiçbir fikirleri yok gibiydi.

Northeim'ı (neredeyse ulusal ortalamanın iki katı olan) beşte üç Nazi çoğunluğuyla Üçüncü Reich felaketine taşıyan faktörler sayısız değildi ama bu faktörler karmaşık bir şekilde birbirleriyle bağlantılıydı. Aralarından en önemlisi bunalımdı. Her ne kadar üç yıllık krizde maddi açıdan sadece işçi sınıfı eziyet çekmişse de, orta sınıf, büyük bir felaket yaşayarak "evsizlerin" kaderini paylaşma veya sosyal bir devrimle statüsünü kaybetme korkusuyla bu durumdan psikolojik olarak daha

---

[38] NSAH, Hann 310 I/B-25 II, No 108 & 109; OGN an GSHB, 15.XI.32, ve GSHB an KLN, 18.XI.32; /A-83 n, No 191 vdğ.: OGN ve GSBH arasındaki değiş tokuşlar, Ocak 1933; PK, N-15, OGN Ausgeg. Schreiben, A-M, 1932-33: OGL an Dr. Goebbels, 5.I.33. Ocak 1933'te Nazilerin tüm ünlü konuşmacıları Lippe'deki kritik seçim için görevlendirilmişti ve Goebbels oradaki Nazi "zaferi"nin bir canlanma momenti anlamına geldiğini ispat etme çabası içindeydi. Girmann'a hiç cevap vermedi.

[39] NNN: 15.XII.32. İç çekişmeler için bkz. Ek C, Id, 2a, 2c ve 3c paragraftan; ayrıca bkz. 16. Bölüm.

fazla etkilenmişti. Bunalımın sebep olduğu maddi sefaletten daha da önemlisi, bu sefaleti vurgulayan yeni haberlerin süreğen akışıydı.

Bunalım dönemi boyunca Northeim'da sadece on yedi işletme iflas etti; bu işletmelerden on biri küçük ve marjinal alanlarda hizmet veren dükkânlardı, yedisi ise bunalımla alakası olmayan sebeplerden dolayı iflas etmişti. Fakat bu iflaslar geniş bir zamana yayıldı ve uzun süren hukuki prosedürleri, Northeim basınında aslına sadık bir biçimde ve ayrıntılarıyla yer aldı. İşsizliğin yüksek olduğu bir dönem olan Nisan 1932'de, şehir halkının sadece yüzde 8'i işsizdi ama sürekli protestolar, kavgalar, mitingler ve Bölge İş Bulma Kurumuna taşınan asık suratlı işçiler dalgasıyla, işsizlik, şehir halkının zihnindeki en önemli sorun durumundaydı. Nazi ajitasyonları ise bu ruh haline tuz biber ekip ortamın huzursuzluğunu daha da artırıyordu.

İşsizlerin ümitsizliği sadece orta sınıfı korkutup tiksindirmekle kalmıyor, aynı zamanda işçilerin kendilerine olan güvenini de yok ediyordu. Aylak geçen yıllar disiplinlerini yok etmiş, sendikaların sahip olduğu gücü yitirmesi işçilerin kaba ekonomik baskıların altında iyice ezilmelerine sebep olmuştu. On yılda bir yapılan ücret artışları yok olup gitmişti ve bir işi olanlar da onu kaybetme korkusuyla yaşıyorlardı.

Bunalım, Nazilerin içinde büyüyüp geliştiği korku ortamını yaratmakla kalmamış, siyasi süreçlere de üzüntü ve acı aşılamıştı. Siyasi çekişmeler yüzünden bunalımın etkilerini yatıştırabilecek işbirliği kurulamıyordu. Northeim'daki kriz siyaseti, genel bir sınıf savaşına dönüşmüştü. Şehrin orta sınıfı hiçbir zaman SPD'yi bir kurum olarak kabul etmemişti ve şimdi Nazizmin yükselişi, Sosyal Demokrasinin yıkımına imkân veren bir yöntem sunuyordu. SPD'nin buna verdiği yanıtlardan biri, şehrin ileri gelenlerinden bazılarına yönelik *Volksblatt*'taki yazılarla yaptıkları saldırının dozunu arttırmaktı. GGZ'de ve *Hört! Hört!*'de çıkan benzer yanıtlar siyasetin seviyesini düşürmeye ve gerginliği artırmaya yarıyordu. Sonunda Nazilerin sövüp

sayma işinde daha başarılı olduğu görüldü. Bu durum normal bir zamanda Nazilerin aleyhine olabilecekken yaşanan çamur atma karmaşasında itibarlarını artırmaktan başka bir şeye yaramadı. Partizan çıkarların ortasında etkin bir şehir yönetiminin gerçekleşebilmesinin tek yolu, Şehir Meclisindeki memur bloğunun ılımlılığı ve soğukkanlılığıydı. Northeim'ı Nazilerin kucağına iten şey SPD'ye duyulan nefretti. Fakat Nazilerin Sosyal Demokratları yok etmesinin ardından sıranın kendi sabık müttefiklerine geleceğini fark eden çok az muhafazakâr vardı.

Ancak halk tarafından kabul görmemiş olsalardı Naziler hiçbir zaman SPD'yi hizaya getirecek araç olarak seçilmezlerdi. Naziler yoğun milliyetçilikleri, dini kendi çıkarlarına göre kullanabilmeleri ve muhafazakârlardan aldıkları destek sayesinde itibar kazandılar.

Northeim 1930'dan çok önceleri de milliyetçi bir şehirdi, fakat bunalımla birlikte şehirdeki milliyetçilik ve militarizm artmıştı. Nazi propagandası kadar dış güçler de bu durumu teşvik etti ama Northeim'da NSDAP, vatanseverlik sembollerini kendi çıkarlarına göre kullanarak kendini çok önemli bir gelenekle bağlantılı kılmıştı. Naziler dini duyguları da aynı şekilde kullanıyorlardı; Lutherci rahipleri Northeim'da konuşmacı olarak kullanmaları bunun açık bir göstergesiydi. Alman Milliyetçi Partisi ile Naziler arasında kurulan ilişki karşılıklıydı. DNVP ve NSDAP Northeim'da Hitler öncesi dönemde hemen hemen müttefik sayılırlardı. İki parti arasındaki ilk gerçek tatsızlık von Papen hükümeti sırasında, ortam "gericiler" ve "sosyalist radikaller" arasındaki karşılıklı suçlamalarla gerilince çıkmıştı. Sonra Ocak 1933'ün sonunda Nazilerle Milliyetçiler, Hitler hükümeti aslında bir koalisyon olduğunda, yeniden birlik içinde davrandılar.

Nazilerle DVNP'nin pek çok ortak yönü vardı: hiper-milliyetçilik, fanatik Sosyalizm karşıtlığı ve Weimar Cumhuriyetinin yıkılmasına kesin kararlı olmak. Northeim'da Naziler Milliyetçileri hor gördüklerini sıkça, ayan beyan gösterseler de önde gelen Milliyetçiler Nazilerin başarılarına sevinirlerdi. GGZ sık

sık Nazi eylemlerinden olumlu bir dille bahsederek (yazar bir Nazi'ydi) basın desteği verirdi ve anlaşılan indirimli veya bedavaya reklam imkânı da sağlıyordu. Nazilerin gelişiminin ilk yıllarında bildiri ve posterlerinin basılmasında destek veriyordu. Ayrıca o dönemde Nazilerin halka ulaşabilmeleri için yegâne araç GGZ'nin yazı köşeleriydi.[40]

Her ne kadar DNVP'nin Northeim'da fazla bir takipçisi olmasa da iki özellikleri Nazilerin işine yarıyordu. Biri paraydı. Northeim'da DNVP üyelerinin çoğu yüksek rütbeli memurlar, girişimciler veya asillerdi. Bir diğeri de saygınlıktı. Üyelerinin "en iyi" insanlar olması bir yana parti ayrıca Almanya'nın altın çağında monarşi tarafından desteklenmiş bir gelenekten geliyordu. Son olarak, von Hindenburg'un fahri ulusal komutanı olduğu Stahlhelm aracılığıyla Orduyla yakın ilişkiler içinde oldukları varsayılıyordu. DNVP, Nazilere coşkun bir destek vererek ve (partilerin arası açıldığında) Nazilerin sosyal hedeflerine yönelik muhalefetini sınırlı tutarak Hitler'e zemin hazırladı. Northeimlılar en iyi insanların, kendi cüzdanları tehlikeye girmediği sürece, Nazileri desteklediğini biliyorlardı.

Nazizmin Northeim'daki yükselişini açıklayan bir diğer faktör de siyasallaşmaydı. Bunalımın yarattığı arzulara ve ihtiyaçlara, sınıf çatışmasına ve yeniden dirilen milliyetçiliğe politik çözümler üretilebilecekmiş gibi görünüyordu. Sürekli seçim demek sürekli kampanya demekti ve her kampanya şiddeti ve radikalizmi körüklüyordu. 1929 Kasımındaki yerel seçimlerden 1932 Kasımındaki *Reichstag* seçimlerine kadar, sırf 1932 yılında beş tane olmak üzere, dokuz büyük seçim kampanyası yapılmıştı. Northeimlılar bütün bu seçimlere yoğun katılım göstermişlerdi. Bu durum tüm seçim bölgesindeki duruma uymaktaydı, zira Northeim'ın da içinde bulunduğu seçim bölgesi, Almanya genelindeki otuz beş seçim bölgesi içinde en yüksek katılımın olduğu ikinci bölgeydi.[41] Northeim'da seçmenlerin

[40] "Erhardt Knorpel" ve Eva Röhrs ile yapılan röportajlar.
[41] J. K. Pollock, "Areal Studies of the German Electorate, 1930-33" *American Political Science Review*, XXXVIII. s. 93.

yüzde 94 ila 97'si temel seçimlerin hepsinde oy kullanmıştı. Kayıt işlemi otomatik olduğundan sadece hastalar ve zihinsel özürlüler evde kalmıştı. Nüfusun geri kalanı siyasetin içindeydi ki bu da politika tutkusunun neredeyse, insanların tüm varoluş alanlarını sardığını göstermekteydi.

Tüm bu faktörler Nazilerin Northeim'daki başarısına etki etti, ama uygun koşullar bile Nazilerin üç yıl içerisinde 123 oydan 4.200 oya nasıl fırladıklarını açıklamaya yetmiyor.[42] Bu başarıyı anlamak için Nazilerin kampanya yürütmekteki ustalıklarını ve çabalarını incelemek gerekiyor. Kampanya yöntemlerinin ilk bileşeni nicelikti. Ocak 1930'dan Ocak 1933'e kadarki üç yıllık dönemde Naziler Northeim'da ayda ortalama üç toplantı düzenlediler. Yıllar geçtikçe Nazilerin halka yönelik aktivitelerinin sayısı, hacmi ve çeşitliliği arttı. Seçim kampanyası dönemlerinde en yüksek noktalara ulaştılar; Temmuz 1932'de Nazilerin altı etkinliği vardı: bir konuşmacının yer aldığı üç adet toplantı, yürüyüşlerle başlayan iki miting ve bir "eğlence gecesi." Ayrıca süreğen olarak etkinlik düzenliyorlardı; Naziler üç yıl boyunca sadece iki ay (Temmuz 1930 ve Ağustos 1932) hiç toplantı yapmadılar.[43] İnsanda bıraktıkları en güçlü izlenim gerçekten çaba gösterdikleriydi.

Northeim'daki Nazi propagandası çabaları salt aktivizmin ötesindeydi. Israrlı, yaratıcı ve yönlendirici çabalar, Northeim'a ve Northeim'daki her unsura uygun kurnaz hamlelerle birleştiriliyordu. Milliyetçilik, Yahudiler ve "Marksizm" üzerine genel konuşmaların yanı sıra zanaatkârlara, işadamlarına, memurlara, emeklilere, işçilere ve diğer hedef kitlelere yönelik özel toplantılar düzenleniyordu. Northeim'ın yerel özellikleri dikkate

[42] Northeim'da Nazilerin sahip olduğu güç, şehrin içinde yer aldığı bölgeyi de genel olarak yansıtmaktadır. 1930'dan 1933'e dek Northeim seçim bölgesi, Almanya'nın otuz beş seçim bölgesi içinde Nazilerin oy oranı açısından en güçlü oldukları sekizinci bölgeydi. 1932'deki ikinci cumhurbaşkanlığı seçimlerinde, Northeim seçim bölgesi, Hitler'e en yüksek oranda oyun çıktığı altıncı bölgeydi: buradan Hitler'e yüzde 44,8 oranında veya kabaca ulusal ortalamadan yüzde 8 daha fazla oy çıkmıştır (*a.g.e.*, s. 60-63).

[43] Bkz. Ek B'de, Tablo 6 & 8.

almıyordu; örneğin şehirde gerçek bir antisemitizm olmadığından bu tema öne çıkarılmıyordu. Fakat şehir halkı çok dindardı ve bu dindarlık sonuna kadar suiistimal edildi. Seslenilecek özel bir grup olmadığında Naziler köylülere güvenerek "eğlence geceleri", film gösterimleri, oyunlar, akrobatik gösteriler, piyango çekilişleri, danslar, spor gösterileri, askeri gösteriler, çocuk piyesleri gibi bitmek tükenmek bilmeyen taktiklere başvururlardı.[44] Eziyet çekmekte olan kitleleri dev mitinglere sürüklediler ve bu mitinglere katılan insanlar, her ihtiyacın karşılanacağı radikal bir eyleme doğru akan dinamik ve kapsayıcı bir harekette kendilerini erimiş hissettiler. Düşman benzer terimlerle tanımlanıyordu; Yahudiydi, Sosyalistti, ateistti veya –amorf genellemeleri tercih edenler için– Müteşebbis Bankasının iflasından Versailles Antlaşması'na kadar her şeyin suçunun atılabileceği "sistem"di.

Kısaca NSDAP herkes için her şey olmayı başardı. Bu durum ilanlarda isimlerini kullanma biçimlerine bile yansıyordu; duruma göre isimleri "Nasyonal Sos. Alman İ. Partisi", "N. Sosyalist A. İşçileri Partisi" veya diğer varyasyonlar olabiliyordu. Naziler propaganda batağından kendini adamış, ciddi, kusursuz vatanseverler, "Marksizm"in baş düşmanları, Milliyetçiliğin ihtiyaçlarını karşıladığı derecede "Sosyalist" ve (eğer bir "eğlence akşamına katıldıysanız) halkın yakın ahbapları olarak çıkıyorlardı ortaya. Fakat Nazi toplantılarının etkisini belirleyen şey esas olarak katılan insan sayısıydı. Eğer enerjik bir parti istiyorsanız doğru yerdeydiniz.

Nazilerin enerjisi ve becerileri uzaktan gizemli görünüyordu ama partinin yerel düzeydeki işleyişi, motivasyonu ve bileşimi incelendiğinde her şey anlaşılabilir hale geliyordu. Nazi fanatizminin ideolojik ve tarihsel kökleri hakkında tahminlerde bulunmak mümkün: sözde dindar hareketlerin ayin benzeri nitelikleri, bütün gücü elinde tutan, karizmatik Führer'e mazoşistçe baş eğmenin yarattığı enerjinin dışa salınması. Fakat muhteme-

[44] Bunu şematik olarak görmek için bkz. Ek 5'de, Tablo 8.

len daha basit açıklamalar, Nazilerin çılgın aktivizminin başlıca faktörlerini açığa çıkaracaktır.

Her şeyden önce, Nazi Partisinin kenarda köşede kalmış bir fenomen olmaktan çıkıp kitlesel bir harekete dönüşmesi sürecinde, ta baştan beri, hedef son derece basitti. İktidarı ele geçirmek istiyorlardı. Bunun yolu da üye ve oy toplamaktı. Bunun dışındaki her şey –mesela doktrinel tutarlılık ve İnsani terbiye-, Hitler hareketini kitlesel destekle iktidara taşıma hedefinin altında kalıyordu. Bunun gibi basit bir hedef çabaların yoğunlaşmasını, yetenek ve enerjinin olabilecek en ekonomik şekilde kullanılmasını sağladı.

İkinci olarak, Nazi Partisinin bileşimi sayesinde, bu tek hedefe varmak için diğer partilerin daha önce harcadığından çok daha az çaba harcamaları yeterli oluyordu. NSDAP orta sınıfın ilk kitlesel hareketiydi. En düşük kademedekilere kadar liderleri küçük çaptaki bir işadamının yeteneklerini taşıyorlardı. Bu kişiler fiili hayatta işlerin en az çabayla nasıl kotarılacağını zaten biliyorlardı. Maliyet muhasebesi yaparak hareket ediyorlardı (muhasebe defteri nasıl tutulur biliyorlardı oysa ki SPD'nin proleter yandaşlarının bu işi bir yabancı dil gibi öğrenmesi gerekiyordu) ve reklam, malzeme kiralama, fon oluşturma, ofisler arası yazışma gibi konulara aşinaydılar. En azından yerel düzeyde bir iletişim ağına sahiptiler ve böylece, bir mikrofon kiralamak veya bir gecede bir afişi tasarlayıp basmak gibi gereksinimler karşısında çözümün adresini biliyorlardı. Orta sınıf kökenleri ve iş tecrübeleri sayesinde, dakiklik, çalışkanlık, disiplinli çözüm üretimi, düzenlilik ve tutumluluk konularında tecrübeliydiler. Savaşa katılmış olanlar acımasızlık, emirlere mutlak itaat ve imkânları hemen suiistimal etme konusunda da tecrübeliydiler. Nazi liderleri ayrıca küçük burjuvazinin hoşgörüsüzlük, kendine güven, saflık ve düşüncesizcesine kendini haklı çıkartma gibi niteliklerine de sahiptiler ve Hitler bu karakteristik zaafları nasıl pekiştirip kullanacağını iyi biliyordu.

Son olarak da, Nazi Partisi tarafından 1930'dan önce deneme yanılma yoluyla geliştirilmiş propaganda ve kitleleri harekete geçirme yöntemleri basit, kendi kendini düzeltme ve pekiştirme niteliklerine sahipti. NSDAP'ın üst düzey görevlileri, basılı propaganda materyallerini ve farklı konulara yönelik çeşitli konuşmacıların isimlerini içeren bir liste oluşturarak (Aralık 1932'de Northeim Nazilerinin elinde seksen kişilik bir *Gau* hatip listesi vardı),[45] yerel Nazi liderlerinin ihtiyaçlarına göre neredeyse her tür kombinasyonu oluşturabilmelerini sağlamışlardı. En uygun kombinasyon tahminlere göre yapılmakla beraber, bilet satışları ve toplanan bağışlardan kesin sonuçlar çıkarılabiliyordu. Geleceğe yönelik taktikler bu sonuçlara göre belirlenebiliyor ve süreğen veri akışıyla daha incelikli ayarlamalar yapılabiliyordu. Genelde bir konuşmacının veya konusunun başarısı elde edilen kârla ölçülüyordu (böylelikle konuşmacının başarısı kendi çıkarına oluyordu) ve elde edilen bu kâr başka etkinliklerin ve propaganda faaliyetlerinin yapılmasını mümkün kılıyordu. Bu nedenle Nazilerin ardı arkası kesilmez kampanyalarının nedeni öncelikle mitingler ve finansman yöntemleri arasındaki bağlantıyla açıklanabilirdi. Ve eninde sonunda en etkili geri bildirim sistemi yine kolaylıkla kaydedilip sayılabilen üyelik başvuruları ve oylardı. İktidar arayışı tek hedef olduğundan, tüm mekanizmanın en önemli ödülü ve güçlendirici unsuru oy ve üye artışıydı.

Sayılanların hiçbirinin, Nazilerin yenilmez veya hareketlerinin durdurulamaz olduğu sonucunu öngördüğü düşünülmemelidir. 1930 ve 1932 yılları arasındaki başarılarının büyük bölümünü yeni olmalarına ve sürü psikolojisine atfetmek gerekir. Bu faktörler ortadan kalktığında hareket tehlike altına girmiştir –Northeim Yerel Biriminin 1932 yılının sonbaharında yaşadığı tam da budur. Bu dönemde Northeim Yerel Biriminin insanları bir toplantıya çekmesinin tek emin yolu "eğlence akşamları"

---

45 NSAH, Hann 310 I/B-11 I: *Gau* Redner, 15.XII.32. Konular ve belli özel nitelikler ayrı ayrı listelenmiştir.

düzenlemekti. Bir başka deyişle salt siyasi propaganda Nazilere oy verecek ortalama bir seçmenin üzerindeki etkisini yitirmişti. Merak ve heyecanın yerini yaygın ilgisizlik ve bıkkınlık almıştı; maddi sorunlar patlak vermiş, zaferin yakında olduğu beklentisiyle dışa dönük odağını yadsıyan parti kendi kendine saldırmaya başlamıştı. Nazilerin aşırı aktifliği yerel düzeydeki liderlerin başına patlamış, Rudolf Ernst, Walter Steineck gibi liderler bir koşuşturma içinde tükenmişlerdir. Her şey bir ölüm kalım savaşını andırıyordu ve Ocak 1933'te işler kolaylıkla başka bir mecrada da ilerleyebilirdi.

Açık olan şu ki eğer Almanya'da, NSDAP'ı ve Komünistleri yasadışı ilan edecek (ve belki de bu yolda tüm *Reichsbanner*'ı Ordu kuvvetlerine dahil edecek) iradeye ve cesarete sahip bir ulusal lider çıkmış olsaydı, bu Hitler'in sonu olurdu. Parti şüphesiz varlığını korurdu ama 1922 Prusya yasağında olduğu gibi, ajitasyon ve para yokluğundan sönüp giderdi. Hitler kesinlikle karşı koyulmaz biri değildi, fakat 1933 yılının başında, Hitler yandaşlarının çabaları ve yetenekleri böyle bir imaj yaratmıştı.

Ayrıca etkili bir muhalefet olsaydı Naziler Northeim'da bu kadar başarılı olamazlardı. Sağ kanadın hizip partileri, Nazilerin milliyetçiliğine ve sosyalizm karşıtlığına katıldıkları ve demokrasinin sahip çıktığı değerler konusunda şüpheli oldukları için, rekabete girmediler.[46] Sadece iki parti demokrasiye bağlıydı ve Nazizmin oluşturduğu tehlikenin farkındaydı. Bunlar da Katolik Merkez Partisi ve SPD idi. Şehirdeki dini çeşitlilikten dolayı Merkez Partinin desteği az ama sabitti; her seçimde 180 civarında oy toplarlardı. Sosyalistler de kayda değer bir denge gösterdiler; özellikle bunalımın doğrudan sosyalistlerin destekçilerini vurduğu düşünülürse. 1932 ilkbaharının sonlarına dek bir kayıp yaşamadılar. 1932 ilkbahar ve yaz seçimlerinde SPD oylarının yüzde 28'ini kaybetti ama sonrasında tekrar den-

[46] Nazilerin Northeim'daki burjuva sağı ezerek büyümesi Ek B'deki 4 ve 5 no'lu tablolarda gösterilmektedir. Bu kavramın ulusal düzeydeki geçerliliğini görmek için şu grafiğe bkz: içinde Richard N. Hunt, *German Social Democracy 1918-1933* (New Haven, 1964), s. 119.

geye geldi. SPD'nin gücünün kaynağı olan sosyal homojenlik, aynı zamanda Nazileri alt edememesinin nedenlerinden biriydi. Sosyalistler savunma saflarını, burjuvazinin Nazi olmayan kesimiyle beraber örebilseydi Nazilerin büyümesini engelleyebilirlerdi. Fakat şehrin toplumsal gelenekleri buna mani oldu. Sosyalistler devrimci bir program sunsalardı radikalizm bayrağını Nazilerin elinden alabilirlerdi. Kendi reformist gelenekleri buna engel oldu. Ancak asıl büyük stratejik hata Nazi tehdidinin silahlı bir ayaklanma potansiyelinde yattığını düşünmeleriydi. Sosyalistler bunu karşılamaya hazırlıklıydılar ama karşılayamadıkları şey *siyasi* Nazi tehdidi oldu. Bunun yerine tamamen negatif bir yaklaşım gösterdiler.

SPD Nazizmin kötülüklerini vurguladı ama alternatif bir program sunmadı. Cumhuriyeti savundu ama daha iyi bir gelecek vaat edemedi. SPD, *Reichsbanner* veya sendika toplantılarındaki ruh hali tamamen savunmaya yönelikti. Öyle ki yerel düzeydeki Nazi saldırılarına karşılık vermek için bile ulusal kampanyalardaki büyük mitingleri tercih ediyorlardı. Sosyalizm ideolojisinde SPD'nin bunalımla mücadele etmesine yarayacak harika bir silah vardı, fakat Northeim'da bu silah, *Volksblatt*'ta yayımlanan ve burjuvazinin tek tek bireylerini kabaca karalayan yazılar dışında hiç kullanılmadı. Bütün olarak bakıldığında, SPD'nin çalışması, arka planda etkili bir strateji olmadığı takdirde en gayretli faaliyetlerin bile nasıl boşa çıktığının iyi bir örneği olabilir. Ayrıca SPD Nazilerin kararlılığına ne kadar ulaşmaya çalıştıysa, o ölçüde orta sınıfı Nazilerin kucağına itti. Sosyalist mücadele Northeim'daki siyasi gerilimi artırdı ama Nazilerin cazibesini azaltamadı.

Radikal bir sağ partinin yükselişine vesile olan etmenler Northeim'da bolca mevcuttu: Sürekli daha da kötüye giden ekonomik sefalet, siyasi hoşgörüsüzlük sonucu daha da artan sınıflar arası geleneksel ayrım, yoğun milliyetçilik ve hararetli militarizm, etkisiz ama kavgacı bir sol ve dağılmış, kızgın, kendini güvensiz hisseden bir sağ. NSDAP kendi propagandasının

yanı sıra cadı kazanına bir malzeme daha eklemişti: sivil düzenin çöküşü.

1930'dan 1933'e dek Northeim'da en az otuz yedi adet siyasi kavga yaşanmıştı. Bunlardan dördü meydan kavgasıydı. Üstelik bu sayı, polisin etkin müdahalesi veya muhalif liderlerin kendilerine hâkim olarak olayın yükselmesine engel olmaları gibi etkenlerle, kavgaya dönüşmesi kıl payı engellenen vakaları kapsamamaktadır. Pek çok kere polis toplantıları yasaklamış, ek kuvvet olarak Northeim'a dışarıdan polis yardımı getirtilmiştir. Ve basının, şiddetin varlığından veya yokluğundan tıpkı hava durumundan veya bir araba kazasından bahseder gibi bahsettiği çok zamanlar olmuştur. Ne polisin koyduğu yasaklar veya yönetmelikler, ne hükümet emirleri ve acil durum kararları, bunların hiçbiri, sıkı kanunların ve katı düzenin ülkesi Almanya'da artık neredeyse her gün yaşanan sokak kavgalarını kökünden söküp atamamıştır.

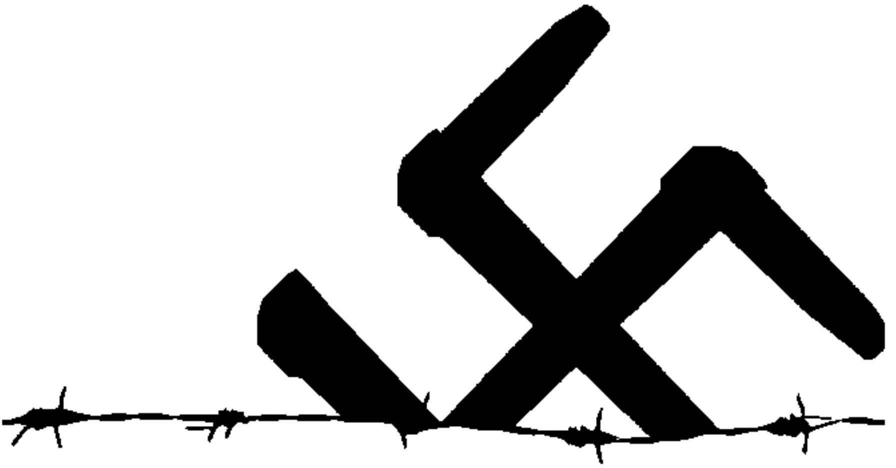
Problemin temeli şehrin, birbirine tamamen karşıt ve birbirini yok etmek isteyen iki gruba bölünmesidir; biri diktatörlük kurmak, diğeriyse yıpranmış da olsa var olan demokrasiyi korumak istemektedir. Görüşlerin çatışması, öncelikle partiler sonrasında da bireyler arasında karşılıklı karalamalara yol açmıştı. Hakaret davaları artık sıradan bir olay haline gelmişti. Sözle veya eylemle yapılan taciz ve hakaretler küstahlığı besliyordu. Özellikle Northeim İlçesinde terörizm standart bir silah; bıçaklar, coplar ve hatta ateşli silahlar standart bir donanım haline gelmişti. Bunların ötesinde yaklaşmakta olan Nazi Darbesine dair sürekli olarak söylentiler dolaşıyordu ve bu söylentilerin bazıları birtakım olaylara dayanıyordu.

Northeim sakin bir taşra şehriyken her an patlayabilecek bir şiddet merkezi haline gelmişti. Yükselen heyecanın durumunu göstermek için siyasi etkinliklerle sokak kavgalarını veri alan bir grafik çıkartmak mümkündü.[47] Bu grafik seçim kampanyaları, sık yapılan siyasi toplantılar ve fiziki çatışmalar arasındaki

[47] Böyle karşılıklı bir bağlantıyı görmek için bkz. Ek B'de Tablo 7.

doğrudan ilişkiyi açığa vuracaktır. Her üçü de senelerle beraber artmaktaydı. Ayrıca mahkemeler yumuşak davranıyor ve bunun sonucunda her iki tarafın ateşli unsurları da teşvik görmüş oluyordu. 20 Ocak 1933'te bu tavrın tepeye vurduğu nokta, "Açlık Yürüyüşü" ve "Uzun Köprü" çatışmalarına katılanların hepsine genel af çıktığında yaşandı. Böylelikle Hitler'in iktidara geçmesinden sonraki olaylara katılabilmek için serbest kalmış oldular.

Şiddet dolu üç yılın mirası olan yarılmış sayısız kafanın, yarık dudakların, mor gözlerin meyvesi çeşit çeşitti. Siyasi gerilimin sebebinden çok sonucu olan bu kavgalar hiçbir şeyin yatışmasını sağlamıyordu tabii ki. Fakat şehir bu kavgaların her birinden, daha yüksek dozda gerilim yüklenmiş olarak çıkıyordu. Barışçıl çözümler mümkün görünmediğinden Northeimlılar artık siyasi ayrımların şiddetle çözülmesini beklemeye alışmışlardı. Aklı salim kişiler tekrarlanan kavgalardan rahatsız oluyor ama sonunda bu kavgalara alışıyorlardı. Böylelikle Hitler'in iktidara gelmesiyle şiddetin ve terörün sistemli olarak kullanılmasının ve Northeim halkının bunu nispeten ilgisizce kabullenmesinin yolu açılmış oldu. Nazilerin iktidarı ele geçirmelerinin başlıca faktörü de işte bu oldu.

KISIM 2

DİKTATÖRLÜĞÜN GELİŞİ

(OCAK 1933-MAYIS 1945)

10

SON SEÇİMLER
ŞUBAT-MART 1933

Alman halkının kanseri eğer başlangıçta çok aşikâr değildiyse, bunun nedeni onu dizginleyecek çok fazla sağlıklı unsurun olmasıydı. Fakat giderek büyüyüp son bir hamleyle iktidarı ele geçirdiğinde bu kanser patladı ve bütün siyasi topluluğu çürüttü. Sonra da, ona muhalefet edenlerin çoğu saklandı.

Alman Direnişçilerinin
1942 Yılında Dağıttığı Bir Bildiri

Hitler'in Almanya'nın şansölyesi olmasından birkaç hafta öncesi, yani 1933 Ocak ayı, hemen hemen tüm Northeimlılar için zorlu bir dönemdi. Hava soğuktu ve kuzey Almanya düzlüklerine has nem yüzünden soğuk insanın iliklerine işliyordu. Kapalı gökyüzü, eski binalara ve parke taşlı caddelere daha da bir kasvet katıyordu; atmosferi kaplayan hava bile gri ve donuktu. İşsizler ağaçların çıplak dallarında ve tarlaların donmuş topraklarında kendi durumlarını görüyor olmalıydılar: sonsuz ve amaçsız bir boşluğun batağında donmuş ve umutsuzluk çarmıhına gerilmiş varlıklar.

Bazıları üç yıldan daha uzun bir süredir işsizdi; bazıları dönem dönem geçici işlerde çalışmıştı. Ama daha şanssız olanlar da vardı; normal koşullarda ilk işlerine başlayacakları yaşa gelmişlerdi, fakat ortalıkta iş yoktu. Hiçbir zaman da olmayacak gibi görünüyordu. Boş yazarkasanın yarımda duran

dükkân sahibi için, "Zanaatının Ustası" sıfatıyla dükkânında oturan ve sipariş gelmesini bekleyen zanaatkâr için uğursuz bir kıştı. Çocuklar bile mutlu değildi, çünkü şiddetli bir grip salgını yüzünden okullar tatil edilmişti ve sıradan bir adamın endişelerine, boş geçen bir günün ardından eve geldiğinde, ateş içindeki çocuklarının ve kaygılı karışırım görüntüsü eklenmişti.

Bunalımın bu son kışında, bu koşullar altında bir Northeimlının duyguları ne olabilirdi? Nazi toplantılarına katılım düşmüş, SA milisleri mağrur üniformaları içinde terk edilmiş ve zavallı, sokak köşelerinde durup, ellerindeki bağış kutularını sallarken, bu soruya Nazilerin verdiği cevap bile –nefret– sönük kalıyordu. Northeim'da, Nazilerin parlak günleri geride kalmış gibi görünüyordu. Şehrin yarıdan fazlasının oyuna sahiptiler ama hiçbir şey yapmaksızın bu oyları daha ne kadar ellerinde tutabilirlerdi ki? Son seçimlerde (Kasım 1932) Northeim Nazilerinin tek yapabildiği, bir önceki seçimlerde aldıkları oyları korumak olmuştu. Nazi medceziri ulus genelinde geri çekilme işaretleri veriyordu. Northeim'da âdet edindikleri faaliyetleri sürdürüyorlar, Sığır Müzayede Salonunda toplanıp, aynı lafların tekrarlanacağı bir başka konuşma veya bir başka "eğlence gecesi" planlıyorlardı. Kazanılan zafere tutunup onu yitirmemeye çabalamak Ocak 1933'ün temel özelliğiydi.

Coşkulu ve kıvançlı olmak için Sosyal Demokratların da pek bir nedeni yoktu. 1932'de ağır bir yenilgiye uğramışlardı. Şehirdeki işsizler arasında Komünist Partisine ilginin arttığına dair meşum belirtiler vardı. Çoğu Nazilerin hükümeti ele geçirmesini bekliyordu. Savaşmayı planlıyorlardı ama ne için savaştıkları da artık pek net değildi. General von Schleicher'ın Cumhuriyeti için mi, yoksa von Papen'in Cumhuriyeti için mi? Başkanın acil durum kararnameleriyle yönetilen bir demokrasi için mi? 1933 yılının kasvetli ocak ayı boyunca Northeim SPD'si hiç toplantı yapmadı, konuşma düzenlemedi. Ortada söyleyecek ne vardı ki?

Fakat şehir hükümeti, bunalımla mücadele etme çabasını sürdürüyordu. Şehir Meclisinin 13 Ocak 1933'teki toplantısında, Belediye Başkanı Peters 1933 yılında bütçenin dengelenebileceğini duyurdu. Ancak bu, şehrin vergilerinin yüzde 35 artırılmasıyla mümkün olabilecekti. Yoksulların durumunu iyileştirme çabasıyla, şehre ait arazilerin kirası yüzde 25 düşürülmüştü. Son olarak merkez hükümetin kamu işlerine ayırdığı paradan Northeim'a düşen pay belirlenmişti ve bu tutar 60.000 markı buluyordu. Parayı iş alanı açan projelere yatırma planları yapılıyordu. Toplantı sona ermeden önce Senatör Querfurt, Nazi gazetelerini iftira atmakla suçladı.[1]

27 Ocakta şehir yönetimi, kamu işleri için ayrılan bu paranın nasıl kullanılacağına dair planlarını tamamlamıştı. Yeni bir cadde yapılacak ve mevcut pek çok cadde onarılacaktı. Atış dernekleri şehirden yeni bir atış alanı istiyorlardı. Kuzey Almanya Atış Cemiyetinin 1933 yılı kongresinin Northeim'da yapılabilmesi için bu şarttı. Şehrin işadamları bu organizasyonun şehre akıtacağı para konusunda feryat figan ettilerse de SPD bu yakarılara kulak asmadı; nitekim fon ayırmayı reddederek bazı sert eleştiriler aldı.[2]

Ocakın son günlerinde NNN tuhaf bir hikâye ortaya attı. Moses adında yaşlı bir Yahudi sığır satıcısı vefat etmişti. Hali vaktinde yerinde olduğu dönemlerde iyi gün dostları malvarlığını çarçur etmesine yardım etmişlerdi; şimdiyse adamın kimsesizler mezarlığında yatması gerekiyordu. Ocak 1933 Northeim'da, işte böyle hafifçe anti-Semitik ve ahlaken de üzüntü verici bir anekdotla sona erdi.[3]

Ayın son günü ise şehir Adolf Hitler'in Almanya şansölyeliğine atandığı haberiyle çalkalandı. Northeimlılar, milliyetçi politikacıların ortalıkta amaçsızca dolanıp durduğu günlerin sona erdiğinin ve artık bir şeyler olacağının farkındaydılar.

---

1 Epigraf: Desmond Flower ve James Reeves, der., *The Taste of Courage: The War, 1939-1945* (New York, 1960), s. 400.
NNN: 13.I.33.

2 NNN: 27.I.33.

3 NNN: 26 & 28.I.33.

Haberler Northeim NSDAP'ını hazırlıksız yakaladı. Naziler olayın hemen ardından bir zafer yürüyüşü bile organize edemediler. Fakat ertesi hafta sonu (4 Şubat 1933, Cumartesi) konuşmalarla ve askeri bir konserle tamamlanacak bir "eğlence gecesi" düzenlediler. 5 Şubat Pazar günü, Northeim İlçesindeki tüm Nazi Yerel Birimlerinin katıldığı bir konferans düzenlendi. Artık bu planlar yeni bir önem kazanmış, kayıtsızlık ortadan kalkmıştı ve Northeimlılar sürüler halinde, bu faaliyetler için bilet almaya koşuyorlardı. 4 Şubat Cumartesi günü aceleyle, çabucak organize edilen meşaleli bir yürüyüş gerçekleştirildi. Artık Nazilerle işbirliği içinde olan Northeim Stahlhelm'i yürüyüşe katılmayı kabul etti. Zafer yürüyüşü oldukça etkileyiciydi. Stahlhelmen bando mızıkasıyla bayraklarının yanı sıra SA'nın bayrakları, bandosu ve bando mızıkası da vardı. İlçedeki bütün Naziler ve Milliyetçiler etkinlik için Northeim'da toplanmışlardı. GGZ'nin verdiği rakamlar doğruysa sekiz yüzden fazla Nazi ve iki yüz *Stahlhelmern* vardı. Tüm kitlenin geçmesi çeyrek saat almıştı. NNN'in haberine göre, Northeim sokakları seyircilerle dolmuştu ve Market Meydanında "şimdiye kadar görülmemiş" dev bir kalabalık vardı. Nazilerle Milliyetçilerin birliği ve Komünizmin hıyaneti üzerine konuşmalar yapıldı.

Yürüyüş için şehre gelenlerin çoğu hemen sonrasında ayrıldı ama *1910er Zelt* teki "Eğlence Gecesi" için yeteri kadar kişi kaldı. Öyle ki kapıdan dönenler dahi oldu. Coşkulu bir kutlama yapıldı; İlçe Lideri Steineck ve diğer Naziler konuşma yaptılar ve *Stahlhelm* liderleri, Nazilerle yeniden yoldaş olmanın şerefine kadeh kaldırdılar. Geçen yaz ve sonbahar boyunca Nazilerin "gericiler"e dair lafları ve DNVP'nin "diktatörlük" ve "proto-sosyalizm" suçlamaları biranın köpüğünde kaybolup gitmişti.

Naziler ertesi sabah ayıldıklarında önlerinde, ilçe konferansıyla ilgili gerçekleştirmeleri gereken zorlu bir dizi etkinlik vardı. Flüt ve trampet birlikleri sabah erkenden şehri turlarken, Walter Steineck Savaş Anıtına çelenk koymaktaydı. Sığır Müzayede Salonunda, iki otelde ve bir kafede olmak üzere bir

dizi konferansın yanı sıra bir de miting yaptılar. Öğleden sonra *1910er Zelt*'de özellikle komünizmi hedef alan bir dizi konuşma yapıldı. Naziler şehrin tümüyle kendilerine ait olduğu izlenimini yaratmaktaydılar.[4]

Baskıyla kutlama bir aradaydı. Northeimlılara göre bunun gerekçesi şiddetin önüne geçmekti: Şubatın ilk on gününde eski ordu karargâhında iki kavga çıkmıştı.[5] Prusya İçişleri Bakanı Goering'in kontrolü altında, resmi olarak onaylanan ve emredilenler dışında şiddet olmaması gerekiyordu. 2 Şubatta Komünist Partinin tüm gösterileri yasaklandı. Bir sonraki gün Northeim polisi Berlin'den aldığı emirle, KPD üyelerinin evlerine baskın yaptı ama NNN'nin deyişiyle "yasadışı materyale" rastlamadılar. Ardı ardına gelen emirlerle Komünistlerin herhangi bir yazılı belge veya maddi yardım dağıtması; evlerde veya halka açık mekânlarda toplantı yapması yasaklanmıştı.[6]

Sosyal Demokratlara karşı daha tedrici önlemler aldılar. Northeim polisi 18 Şubatta, Demir Cephenin yayın organı *Northeimlıların Sesi*'nin o haftaki sayısına el koydu; emir, Prusya İçişleri Bakanlığındaki yeni Nazi bürokratlarından geliyordu. Gerekçesiyse bir makalede Hitler'in aptal durumuna düşürülmüş, bir diğerinde de gamalı haça "müflis sembol" denmiş olmasıydı. O zaman için önemli bir olaydı, çünkü gazetenin yakında hepten kapatılacağını gösteriyordu.[7]

SPD yeni düzenin anlamını 19 Şubatta kavradı. "Demir Cephe" o gün için Northeim Market Meydanında bir miting yapmayı planlamıştı. Her zamanki gibi polise önceden gereken bildirim yapılmıştı. Öğleden sonra Northeim *Reichsbanner* milisleri eski ordu karargâhındaki İş Bulma Dairesinin yakınlarında toplandılar. Yürüyüş başladığında dört yüz kişi, her zamanki gibi ellerinde bayraklar, müzisyenlerle birlikte Market Meydanına doğru yürüyüşe geçti. Aynı anda yüz elli SA milisi, eski şehir-

4 NNN: 28.I.33; 2 & 6.II.33; GGZ: 7.II.33.
5 NNN: 2,3 & 11.II.33.
6 NNN: 2,3 & 28.II.33; GGZ: 22.II.33.
7 NNN: 18.II.33.

deki Broad Caddede toplanmış, "alarm halinde, evleri ve gamalı haç bayraklarını saldırılardan korumaya hazır" bekliyordu. Sosyalistlerin korteji eski şehrin surlarına vardığında polis tarafından durduruldu. SPD liderlerine, Northeim'da *Reichsbanner* üyeleriyle SA milisleri arasında zaten çatışmaların olduğu, halkın güvenliğinin ve huzurunun tehlikede olduğu söylendi. Polis, kortejin geri dönmesini ve Market Meydanına gitmektense yakınlardaki bir birahanede toplanmasını emretti.

Saygın bir yer havası taşıyan birahanede pazar günleri öğleden sonra yapılan "Kahve Konseri" vardı. Konseri dinleyen vatandaşlar dinletinin, polisle çevrilmiş dört yüz *Reichsbanner* milisi tarafından bölünmesi karşısında şok oldular. Fırtına Birliği milisleri sokaklarda rahatça dolaşırken, Northeim Sosyal Demokratları bahçenin yüksek duvarlarıyla ve polis kordonuyla yalıtılmış bir halde bu birahanede son siyasi toplantılarını yaptılar.[8]

Bu olayın Northeim'ın SPD tabanı üzerindeki etkisi büyük oldu. Bu olayın yaşandığı günün gecesi Herman Schulze, *Reichsbanner* bayrağını katlayıp bir kahve kutusuna koydu ve bir tarlaya gömdü. Diğer SPD'liler de oyunun bittiğini biliyorlardı. Umutlarını Alman Ordusuna bağladılar. Ordu emrederse savaşacaklardı, emretmezse de Almanya Nazilerin kucağına, *Reichsbanner* veya bir başka işçi birliğinin organize direnişi olmaksızın düşecekti. *Reichsbanner* üyeleri hâlâ savaşmaya istekliydi, ama ordu emri olmaksızın Naziler tarafından birer birer avlanacaklarını biliyorlardı.[9]

Naziler artık Sosyal Demokratları açık açık taciz ediyorlardı. 24 Şubatta, işsizlere dağıtılmak üzere basılan bir bildiriye polis "...Reich Şansölyesiyle [yani Hitler'le] alay ettiği" gerekçesiyle el koydu. Aynı gün polis "Demir Cephe" tarafından planlanan meşalelerle yapılacak bir yürüyüşü "güvenlik ve huzuru tehdit ettiği" gerekçesiyle resmen yasakladı. Nazi yürüyüşleri tabii ki serbestti.[10]

---

8 NNN: 20 & 21.II.33; GGZ: 21.II.33.
9 Hermann Schulze, Johannes Grote ve Friedrich Haase ile yapılan röportajlar.
10 GGZ ve NNN: 24.II.33.

Solun rekabeti olmadığı halde Northeim Nazileri ajitatif tavırlarından vazgeçmediler. Hitler hükümetinin ilk icraatlarından biri *Reichstag* için yeni seçimler düzenlemek oldu. Bu sefer kampanyanın kendi koşullarıyla yürütüleceğini biliyorlardı. Parti propaganda birimi, kampanyanın SPD ve KPD'yi hedef alacağını, DNVP'ye ve Katolik Merkez Partisine saldırılmayacağını şart koşan emirler aldı (kaldı ki bunların Northeim Nazilerine söylenmesine zaten gerek yoktu).[11]

Northeim'daki ilk miting 25 Şubat Cumartesi günü yapıldı. Konuşmalardan biri savaş muhariplerine sesleniyordu; İkincisinin başlığıysa "Marksist Suçlularla Hesaplaşma" idi. Konuşmacı, Almanları "1914'te ölüme koşacak kadar zafere inandıkları" gibi şimdi de Hitler'e güvenmeye çağırdı. *1910er Zelt* tıka basa dolmuştu. Bir sonraki gün Naziler halkın dini duygularını etkilemek için iki yüz üniformalı SA milisini Lutherci Kilisesine gönderdiler. Ayinden sonra SA bandosu Market Meydanında bir konser verdi ve pazar sabahı sporuna çıkan Northeimlılar bu konseri ilgiyle karşıladılar.[12]

Milliyetçi Parti kampanyaya *Stahlhelm*'in yaptığı bir yürüyüşle katkıda bulundu ve yürüyüşten sonra da *1910er Zelt*'te düzenlenen "Eğlence Gecesi"ne katıldı. Konuşmalarda Nazi-Milliyetçi koalisyonunun yakınlığından bahsedildi ve "Parti Devleti" (örnek olarak Weimar Cumhuriyeti verildi) yerden yere vuruldu. Halk Partisi bile bir toplantı düzenledi ama aktardıkları mesaj her zamanki gibi belirsizdi. Konuşmacı, DVP'nin "Siyah-Beyaz-Kırmızı [İmparatorluk bayrağı] bayrak altında" hâlâ önemini koruduğu konusunda ısrarla durdu. "Devlet sosyalizmine karşı olduğundan bahsetti, "Versailles'dan kurtulma"nın gerekliliğini vurguladı ve "Siyah-Beyaz-Kırmızı Cephedeki Sol Kanadı güçlendirme" çağrısıyla konuşmasını bitirdi. Toplantıya yirmi kişi katılmıştı.

---

11 NSAH, Hann 310 I/B-31, No 176: Reichspropagandaleiter Goebbels an alle *Gauleiter*, 9.II.33. SPD'nin ana hedef olması isteniyordu.

12 NNN: 23 & 27.II.33.

2 Martta Halk Partisi daha güçlü ve net bir tavırla ortaya çıktı. Aynı tarihte NNN'de yayımlanan bir reklamda DVP Northeimlılara "şiddetin ve kaba kuvvetin ne ekonomik dengeyi kurabileceğini ne de işsizlik sorununu çözebileceğini" hatırlatıyor ve DVP'nin *Reichstag*'da güçlü bir şekilde temsil edilebilmesi için Northeimlıları yardıma çağırıyordu:

> Bütün yurttaşların özgürlüğünün korunabilmesi ve devlet hizmetinin sürebilmesi için; orta sınıfın ve işleyen bir endüstrinin varlığını koruyabilmesi için; özel girişimin, Milli ve Liberal vicdanın korunması için en iyi teminat budur. Mutlakiyeti engellemek ve tüm milli kuvvetleri birleştirmek isteyenler, oyunuzu DVP'ye verin.[13]

"Mutlakiyet"in anıştırılması çok yerindeydi. 27 Şubatta *Reichstag* binasının yanması, sol üzerindeki baskıyı artırmak için Nazilere bir bahane daha vermişti; bunu takip eden bir acil durum kararnamesiyle Naziler, Almanya'da bütün kişi özgürlüklerini askıya aldılar ve böylece polise mutlak güç vermiş oldular. Terör sisteminin, toplumsal zeminde gayri resmi olarak güçlendirilmesinin başlangıcı bu olaydır. *Reichstag* yangınından sonraki sabah Northeimlı Sosyalistlerden birinin oğlunun sınıfta, yangından Nazilerin sorumlu olduğunu söylediği duyulmuştu. Okulun Nazi olmayan müdürü yeni atmosferin farkındaydı ve sırf bu nedenle çocuğu okuldan uzaklaştırdı. Belediye başkanıyla yapılan uzun telefon konuşmalarından sonradır ki çocuğun birkaç gün sonraki bitirme sınavlarına ucu ucuna girmesi mümkün oldu.[14]

Reichstag yangını sonrası bir terör havası estirmek için gazeteler de ellerinden geleni yaptılar. Örneğin NNN'in 3 Martta yayımladığı haber şöyleydi:

---

13 NNN: 2.III.33. Toplantı için, NNN: 15 & 17.II.33; GGZ: 18.II.33.

14 Rudolf Bückmann ile röportaj. Çocuk onun ricaları sonucu mezun edilmiştir.

> Bugünlerde Komünistlerin kötü niyetli, kışkırtıcı, yıkıcı eylemleri vb... hakkında korkunç söylentiler dolaşıyor. Bu söylentiler, seçim öncesinde zaten yükselmiş olan tansiyonu daha da yükseltiyor. Yetkili mercilere bu konuda bilgi isteğimizi ilettik ve bu dedikoduların tek bir kelimesinin bile doğru olmadığı yanıtını aldık. Bu gibi dedikodujculara şiddetle karşı koymalıyız. Doğal olarak tedbire yönelik önlemler alındı. Polise ve demiryolu bekçilerine destek kuvvet sağlandı; köprüler, binalar, demiryolu istasyonu ve belli bazı noktalar gözetim altında tutuluyor.[15]

Söylentilerin dışında somut örnekler de vardı. 1 Martta polis, Northeim'daki evlere yaptığı baskınlarda "SPD ve KPD'nin yasak gazetelerine ve afişlerine" el koydu. Ayrıca önceki gün bir işçi, "yasağa rağmen SPD seçim bildirisi dağıttığı" için tutuklanmıştı. Baskıyı uygulayacak araçlar da çoğalmıştı. 28 Şubatta Ernst Girmann (uzun süredir geçerli olan NSDAP yönergelerini hiçe sayarak) şehirdeki Fırtına Birliği mensuplarının, güya kendilerini olası saldırılardan korumak için, silah taşımalarına izin vermişti.[16] 1 Martta otuz SS ve SA milisi vekaleten polis görevine atandı. Üniformaları Nazilerin standart kahverengi gömlekleriydi ve kollarına *Hilfspolizei* (vekil polis) yazan beyaz bir bant takılıydı. Anında şehrin sokaklarında devriye gezmeye başladılar. Bunlar, önceki yıllarda sürekli *Reichsbanner* ile çatışan Naziler olduklarından, yasaların uygulanmasından ne anladıklarını tahmin etmek zor değildir. Fırtına Birlikleri hayallerine kavuşmuştu: polisin engellemesi olmaksızın istedikleri gibi şiddet uygulayabileceklerdi. Naziler sadece polisi kontrol etmekle kalmıyorlardı, şimdi artık onlar polisti.

Yeni polis hemen eyleme geçti. Fırtına Birliği milisleri, vekil atandıkları günün öğleden sonrasında KPD'nin Northeim liderinin evine baskın yaptılar. Ev darmadağın edilip, her köşesine kadar didik didik arandıysa da, herhangi bir suç unsuruna rastlanmadı. Yine de, Komünist liderin "yasak bildiriler dağıttığı"

---

15 NNN: 3.III.33.

16 PK, N-16, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1932-33: OGL an Küchenverwaltung, 28.II.33; OGL an Standartenführer Schnepel, 28.II.33.

şüphesiyle tutuklanması için emir çıkartıldı. Diğer Komünistlerin ve Sosyalistlerin de evlerine baskınlar yapıldı.[17]

Bu güç aynı zamanda SPD'yi susturmak için de kullanılıyordu. Naziler sürekli olarak SPD hakkında iftiralar yaymaktaydılar. 3 ve 4 Martta NNN'de şu ilanı yayımladılar:

NORTHEIM SAKİNLERİ!

İşinize huzur ve barış ortamı içerisinde gidip gelmek istiyorsunuz! SPD ve KPD'nin arsız tavırlarından bıktınız! Kızıl *senatörlerin, Meclis Üyelerinin ve Reichsbanner Generallerinin* tüm silahlı yandaşlarıyla beraber cehenneme gitmesini istiyorsunuz! Bu güruhun geçen yılki yüz karası davranışlarını hatırlayın! *Kızıl* Messers Querfurt, Haase, Deppe [vb kişiler] iç savaş çıkartmaya çalıştılar! Sağlık Sigorta Ofisinin sargı bezi paketleri dağıtması, SPD ve KPD adı verilen bu uluslararası *Suçlular Partisi*nin kana susamış niyetlerinin açık bir göstergesidir. Eski kızıl Polis Senatörü silahlı bir kalabalıkla hazır bekliyordu. Vahşi Komünistler-Querfurt'un yoldaş müttefikleri-askeri silahlarla donanmış bir halde, Northeim caddelerini kana bulamak için barakalarda hazır bekliyordu. *Northeim kana ve katliama boğulacaktı! Hitler sizi kurtardı!* NSDAP, SA, SS sizin için savaşıyor, hatta burada, Northeim'da bile! *Yarın uyanmış bir ulusun günüdür!* Alman *Volk*'u seçim sandıklarında, büyük *Führer'e* son dakikada hayatını kurtardığı için teşekkür edecek! Almanya'da bir fırtına esecek! Almanya 1. Listeye oy verecek! *Heil Hitler!*

NSDAP, Northeim Yerel Birimi

Deppe, Querfurt ve Haase hemen bir ilanla yanıt verdiler. Fakat NNN basmayı reddetti. Böylece cevap komşu şehrin gazetesinde çıktı:

NORTHEIM SAKİNLERİ! BİR DÜZELTME!

NSDAP Northeim Yerel Birimi dün yayımladıkları bir ilanda aşağıda imzası olanları, bir sene önce "arsız", "yüz karası" ve "suçlu" davranışlarla bir "İç Savaş" başlatma hazırlığında olmakla suçladı. Biz Northeim sokaklarının kana bulanması bek-

[17] NNN: 1 & 2.III.33; GGZ: 3.III.33.

lentisi içindeymişiz. "Northeim kana ve katliama boğulacaktı."
Bu ilana karşılık beyan ediyoruz ki, biz cesaretleri birinci ve ikinci sınıf Demir Haç madalyalarıyla ve başka madalyalarla ödüllendirilmiş "cephe askerleriyiz." İçimizde vatanımız için savaşırken ağır yaralar alanlarımız vardır.
Savaş sonrasında huzuru ve düzeni koruyanlar, hatta kritik zamanlarda huzursuzlanan yoldaşlarımızı dizginleyenler bizlerdik.
Biz ve arkadaşlarımız iç savaşa karşı çıktık. Bunu sadece 1918'de değil, başka pek çok olayda da gösterdik.
Arkadaşlarımızdan, NSDAP'ın ilanına rağmen soğukkanlılıklarını korumalarını istiyoruz.
"Uluslararası suçlular partisi"ne üye olup olmadığımız sorusunun cevabım da seve seve halka bırakıyoruz.

Northeim, 4 Mart 1933.
Carl Querfurt, Karl Deppe, Friedrich Haase [vb kişiler].[18]

Northeim'da komşu şehrin gazetesini okuyanlar vardı ama sayıları fazla değildi. SPD'nin gazetesi *Volksblatt* (Northeim ekiyle beraber) "geçici olarak" kapatılmıştı. Böylece tüm çabalara ve niyetlere rağmen Nazilerin suçlamaları cevapsız kaldı. Northeim gazetelerinde tek bir Sosyalist ilan yayımlanmamış; hiçbir toplantı yapılmamış, bildiri dağıtılmamıştı. Sosyal Demokrasi sessizliğe gömülmüştü.

Öte yandan Naziler, son serbest *Reichstag* seçiminden önceki hafta Northeim halkını, o güne dek görülmemiş yoğunlukta bir seçim kampanyasına tabi tutmaya hazırdılar. 1 Marttan 4 Marta (yani seçim arifesine) dek, Market Meydanına ve Broad Caddeye konmuş radyo hoparlörlerinden her akşam Adolf Hitler'in sesi bütün şehirde gümbürdemekteydi. Fırtına Birliği milisleri her gün bildiri dağıtıyorlardı. 2 Martta *1910er Zelt*'i Nazi Kadınlar Yardım Kolu Ulusal Lideri Elisabeth Zander'i dinlemek isteyen bir kalabalık doldurmuştu. Hitler'in radyodaki konuşmasından sonra Frau Zander sözü aldı ve artık bütün dünyanın Hitler'in "Bolşevizmi kökünden söküp atma" konusundaki ciddiyetini

18 Friedrich Haase ile röportaj. Metin, *Göttinger Zeitung*, 4.III.33'dan kesilmiş olan *Entschädigungsbehörden* dokümanından alınmıştır.

anladığını söyledi. Bundan böyle Alman kadınlarının görevi alışverişe çıktıklarında sadece Alman malı almak ve çocuklarına "din, ahlak, disiplin ve vatan sevgisi" aşılamaktı.

Asıl büyük etkinlik 4 Mart Cumartesi gününe, yani seçim arifesine saklanmıştı. O gece Naziler altı yüzden fazla üniformalı SA, SS ve Hitler Gençliği mensubunun, ayrıca Stahlhelmern'in katıldığı meşaleli bir yürüyüş düzenlediler. Yürüyüş şehir parkandaki dev bir şenlik ateşinin çevresinde son buldu. Kalabalık orada radyo hoparlörlerinden Hitler'i dinledi; aynı konuşma Market Meydanında, Broad Caddede, kilisenin ve Belediye Binasının önünde, kısaca önünde bir kalabalığın toplanabileceği her yerde yayınlandı.

Parkta yakılan ateş bir dolu gamalı haçlı bayrağı aydınlatıyordu. Ayrıca bir sürü Siyah-Beyaz-Kırmızı bayrak da vardı. Her iki tip bayrak, eski şehirdeki dükkânların ve evlerin ön cephelerini de süslüyordu. Hitler'in konuşması *1910er Zelt*'te de yankılanmaktaydı ve sonrasında kalabalık *Deutschland über Ailemi* ve "Horst Wessel Şarkısı"nı söyledi. Daha sonra Ernst Girmann kısa bir konuşma yaptı ve arkasından havai fişekler patlatıldı. Sonunda kalabalığın oy kullanmadan önce evlerine gidip uyumasına izin verildi.[19]

Seçim günü şehir NNN'in deyimiyle "hayret verecek kadar sessizdi." Gamalı haç ve İmparatorluk bayrakları hâlâ ortalıktaydı. SA ve SS sokaklarda yürüyüş yaparken, Nazi ve *Stahlhelm* seçim araçları insanları sandıklara taşıyordu. Öğlene doğru üç uçaktan oluşan bir hava filosu Milliyetçi Partinin reklamı yapmak üzere Northeim'ın üzerinde alçaktan uçtu. Bunların dışında alışılmadık bir olay olmadı.[20]

Northeim'da en fazla seçmenin sandık başına gittiği oylamalardan biri yaşandı: 6.802 kişi oy kullandı. Bu rakam 1932 yazındaki rekorun bile üstündeydi; 72 oy fazlaydı. Naziler bir önceki *Reichstag* seçiminde aldıkları oyu 73 oyla geçerlerken,

---

[19] NNN: 28.II.33; 3 & 6.III.33; GGZ: 6.III.33.

[20] NNN ve GGZ : 6.III.33.

Milliyetçiler Kasım 1932'dekinden 105 fazla oy aldılar. KPD ve SPD dışındaki diğer partiler aşağı yukarı 1932 sonbaharındaki durumlarındaydılar. Komünistler 110 oy kaybetmelerine rağmen 228 oyla halen şehirdeki dördüncü partiydiler. Sosyal Demokratlar Kasım 1932 seçimlerine oranla 157 oy kaybetmişlerdi. Hem Komünistlerin hem Sosyalistlerin oyları ya Nazilere ya da Milliyetçilere gitmiş olmalıydı ama rakamlar o kadar küçüktü ki analiz yapmak güçtü. Her halükârda Nazilerle Milliyetçiler kesin çoğunluğa sahiptiler. Naziler şehrin yüzde 63'ünün, Milliyetçiler ise yüzde 6'sının oyunu almışlardı. SPD'nin hâlâ yüzde 22 oyu vardı ve KPD yüzde 3,5 oy oranıyla dördüncüydü.

Bu rakamlar, tüm yıldırma yöntemlerine ve yoğun seçim kampanyalarına rağmen Nazilerin, aldıkları desteğin yüzdesini, Temmuz 1932 seçimlerindeki doruk noktasından daha yukarıya çekememiş olmaları açısından öğreticidir. Muhtemelen bu, Nazilerin alabileceği en yüksek oy oranıydı. Yine de bu kadarı yeterliydi; şehir halkının yaklaşık üçte ikisini temsil ediyorlardı, bu pek çok amaca ulaşabilmeleri ve nihai hedeflerine varmaları için yeterli bir orandı. Çünkü Naziler hedefi seçimleri kazanmak değil, ciddi bir halk tepkisiyle karşılaşmadan iradelerini kullanabilmelerine yetecek popüler desteği elde etmekti. Northeim'da bu amaca ulaşmışlardı ama onlar her zamanki gibi, bu güven ifadesinden memnun değillerdi. Takip eden kritik aylar boyunca halkın bu desteğini korumak ve artırmak için ellerinden geleni yaptılar. Bu yöndeki formülleri sürekli şiddet uygulamak ve propaganda yapmaktı.

Nazilerin, fiili seçim faaliyetlerini gevşetmeden önce yapmaları gereken son bir kampanya daha vardı. Bu da 12 Mart 1933'te, *Reichstag* seçimlerinden bir hafta sonra yapılacak yerel seçimlerdi. İşin ucunda Şehir Meclisinde, İlçe Parlamentosunda ve Bölge Parlamentosunda temsil edilmek vardı. Naziler, bir ölçüde, 5 Mart seçimlerinde kazandıkları zaferin yarattığı coşkuyu devam ettirmeyi umabilirlerdi. Bir hafta içinde oy tercihleri pek değişmezdi.

Terör mekanizması ve geçen seçim kampanyasında elde edilen zaferin coşkulu gösterilerle ortaya konması hâlâ kâr getirmekteydi. Bu nedenle iki seçim arasındaki hafta içinde NNN'de, yedi Northeimlı Komünistin tutuklandığı haberi yer aldı. Tutuklandıktan sonra evlerine baskın yapılmış ve "...uçları sivriltilmiş demir çubuklar, *Stahlruten,* plastik coplar, kamalar, silahlar, cephane vs ele geçirilmişti." *Reichstag* seçimlerinden sonraki salı Naziler, zaferlerini kutlamak için Belediye binasından, Kaymakamlık binasından ve diğer devlet binalarından gamalı haçlı bayraklar sallandırdılar. Ertesi gün Von Papen'in emriyle, "ulusal zafer" onuruna Prusya'da bütün okullar bir gün tatil edildi.[21]

Yerel seçimlerden önceki hafta boyunca süren seçim kampanyasında Northeim SPD'sinin toplantı yapma veya seçim bildirisi dağıtma izni yoktu. NNN'de bir ilan yayımlamayı başardılar ama daha önceki ilan verme taleplerinin reddedilmesi nedeniyle, daha önceki Sosyalist ilanların sivri üslubuyla çok çelişen, gayet temkinli, neredeyse baştan savma bir mesaj hazırlamışlardı. Öyle ki bu ilanın SPD'ye yarardan çok zarar getirmiş olması mümkündür:

> Northeim Seçmenleri! 12 Mart Pazar günü önemli seçimler yapılacak; İl Meclisi, İlçe Meclisi ve Şehir Meclisi için oy kullanılacak. SPD bütün seçimler için birer liste sunmuştur ve bu listelerin numarası "2"dir. Halkın tamamını oy kullanmaya, erken oy kullanmaya ve her koşulda "Querfurt Listesi"ne, "2" No'lu Listeye oy vermeye çağırıyoruz.
>
> SPD, Northeim Şubesi.[22]

---

21 NNN: 6 & 7.III.33. Anlaşılan Prusya İçişleri Bakanlığı, devlet binalarına asılan gamalı haçlı bayraklara karşı çıkılmamasını emretmişti. Yine de Northeim'da böyle bir durum yaşandı. Belediye binasının kapıcısı binanın gönderine gamalı haçlı bayrağı çekince Belediye Başkanı Peters, kamu binalarına parti bayrağı asmanın uygunsuz bir davranış olduğu gerekçesiyle bayrağın indirilmesini istedi. Fakat gamalı haçları indirme emrini bilfiil ileten Belediye Başkan Yardımcısı Thomas Galland idi. Bu durum daha sonra Naziler tarafından aleyhinde kullanıldı. 7 Martta Northeim'da Nazi bayrağı asılı olmayan tek kamu binası, belediye binasıydı. Thomas Galland ile röportaj.

22 NNN: 11.II.33.

SPD tüm üstelerin altına kendi adını koyarken Naziler sadece İl ve İlçe seçimlerine kendi isimleriyle girdiler; Şehir Meclisi seçimlerine ise "Milli Birlik Listesi" adı altında katıldılar. Memurlar (1924'den beri yaptıkları gibi) ayrı bir aday listesi hazırlamadıklarından seçmenler esas, olarak bu "Milli Birlik" listesiyle ile SPD arasında bir seçim yapacaktı.

Bu durum Northeim Nazilerine büyük avantaj sağladı ve bu avantajı ustalıklı bir manipülasyonla kendileri yaratmışlardı. 12 Mart 1933'teki yerel seçimler 6 Şubatta, yani oylamadan sadece bir ay önce duyurulmuştu. Partilere aday listelerini hazırlamaları için üç hafta verilmişti ve listelerin son teslim tarihi 25 Şubattı. Yurttaşlar Birliğinin Nazilerden oluşan yürütme komitesi, aday listelerinin son teslim tarihinden sekiz gün öncesine kadar üye toplantısı yapmadı. Derneğin Nazi başkanı toplantıda, gelecek seçimlerde her üyenin Bürgerliche oy vermesi gerektiğine dair kısa bir konuşma yaptı ve yürütme komitesinin "Milli Birlik" adı altında, "işçileri, memurları, zanaatkârları, işadamlarını, çiftçileri, beyaz yakalıları ve serbest meslek sahiplerini" temsil eden bir aday listesi hazırladığını duyurdu; Yurttaşlar Birliğinin bütün üyelerini şehirde "burjuva çoğunluğu" egemen kılmak için birlikte hareket etmeye çağırdı.

Bu haberin duyurulması üzerine daha eski üyelerin sesleri yükseldi: "Adaylar kim?" Nazi başkan "kampanya taktikleri nedeniyle" adayların isimlerini açıklayamayacağını bildirdi. Ortalığın alevlenmesi üzerine Ernst Girmann, isteyenlerin aday önerebileceklerini söyleyerek insanları yatıştırdı. Birkaç aday gösterildi ama önerilen adayların hepsi bu onuru geri çevirince, çoğunluğa sahip Naziler aday gösterme işleminin bitirilmesini oyladılar (böylelikle karar Nazilerin egemen olduğu komiteye bırakılmış oldu). Yurttaşlar Birliğinin muhafazakâr üyeleri açıkça yarış dışı bırakılmış ve tüm gayretleriyle protesto etmelerine rağmen durumu kabul etmekten başka şansları kalmamıştı. Yürütme Kurulunun Nazi üyelerinden biri, çalımlı bir ifadeyle, ismin önem taşımadığını söyleyerek konuyu kapattı;

asıl önemli olan "Alman Cemiyetinin Ruhu"na hitap edecek ortak bir görüşlerinin olmasıydı. Kuzey Almanya Atış Derneğinin senelik toplantısını, –Şehir Meclisi yeni atış alanı için para ayırmayı reddettiğinden– Northeim'da değil de Bremen'de yapacağı haberinin üzüntüyle duyurulmasından sonra milli marş söylendi ve toplantı dağıldı.[23]

Aday listeleri halka açıklanmadan önce, muhafazakârların araya en azından birkaç tane Nazi olmayan aday eklemek için bir haftaları vardı. Listelerin son teslim tarihinden dört gün önce GGZ'de "Yurttaşlar Birliğinin pek çok üyesi" diye imzalanmış bir "Editöre Mektup" yayımladı. Mektupta aday listelerinin hemen açıklanması isteniyordu. GGZ, DVP'nin gelecek yerel seçimlerde "Burjuva Birliği Cephesi"ni destekleme kararı aldığını vurgulayarak, halkın dikkatini konunun üzerine çekmeye çabalıyordu.[24]

Yurttaşlar Birliğinin muhafazakâr üyelerinin tüm bu protestoları bir işe yaramadı. Son tarih geçti ve Northeim muhafazakarlarının Nazilerce belirlenmiş bir aday listesine oy vermekten başka çareleri kalmadı. GGZ bu durumu protesto etmekten geri durmadı. "Milli Birlik" listesi GGZ'de nihayet yayımlandığında listenin başlığında "NSDAP (??)" yazıyordu. Bunun üzerine Ernst Girmann GGZ'ye, doğru başlığı derhal bir düzeltmeyle birlikte yayımlamalarını yoksa hukuki yollara başvuracaklarını bildiren sert bir mektup yazdı. GGZ mülayim bir tavırla şu açıklamayı yaptı: Başlığı Northeim Senatosundan almışlardı, soru işaretlerini kendileri de şüpheye düştükleri için koymuşlardı ve hata fark edildiğinde gazete çoktan basılıp satılmıştı.[25]

---

23 NNN: 6,10 & 11.II.33.

24 GGZ: 21,22 & 26.II.33. GGZ'nin bildirdiğine göre Senatör Mahner ve Milliyetçi parti üyesi bir kişi daha, "Editöre Mektup" adıyla yazılan metinle bir ilgileri olmadığının duyurulmasını istemişti. DVP'nin aldığı bu karar kendi gazetesinde yani NNN'de yayımlanmadı.

25 GGZ: 28.II.33; 1.III.33.

O zamanlar Senatoda iki Sosyal Demokrat, bir Memurlar Partisi üyesi ve Senatör Mahner olduğundan bu ufak iğnelemenin nasıl bir hedefi olduğunu tahmin etmek zor değil. Böylelikle tüm şehir Nazilerin muhafazakârları oyuna getirdiğini ve "Milli Birlik"in "Nazi"lerin bir başka kisvesi olduğunu öğrenmiş oldu. Naziler buna karşılık kurnazca bir manevra yaptılar. Aday listesindeki isimlerin çoğu Nazilerdendi ama arada Nazi Partisi üyesi olmayanlar da vardı. Fakat bu adaylar dikkatle seçilmişlerdi ve aslında NSDAP'a katılabilecekken, bir şekilde o güne kadar partiye üye olmamış kişilerdi. Yani şehrin muhafazakârları, Nazi olmayan adayların da var olduğunu düşünerek "Milli Birlik Listesi"ne oy verebilirdi. Ama seçimlerden sonraki ilk Şehir Meclisi toplantısında, "Milli Birlik" aday listesinden seçilen herkes kahverengi gömlek giyınekteydi.[26]

Bu, varoluş amacı SPD'ye muhalefet yapmak olan Yurttaşlar Birliğinin sonuydu. Northeim'da demokrasiye bağlı olan tek gruba karşı yaptıkları şiddetli muhalefet, Nazilerin iktidara gelmesine yardımcı olmuştu. Naziler Yurttaşlar Birliğini kendi amaçları için kullanmış hemen sonra da ıskartaya çıkarmışlardı. Birlik Northeim'da Kasım 1933'te sadece tek bir toplantı yaptı. Toplantının amacı artık "hedefine ulaşmış olan Birliğin" dağıtılmasıydı.[27]

Northeim Nazileri her ne kadar "Milli Birlik" yaftasını kullanıyorsalar da yerel seçimler için yaptıkları kampanyayı kendi isimleriyle yürüttüler. Yerel basındaki etraflı ilanlar dışında Nazilerin Northeim'daki seçim kampanyasında yaptıkları tek faaliyet, seçim arifesinde yaptıkları toplantıydı. Ernst Girmann, "Halk Seçimlerinin Önemi" ve "Northeim'ın Politik Meseleleri" hakkında konuştu. Ayrıca "seçilen adayların belediye binasında kendi kişisel hedeflerini" açıklayacaklarına da söz verdi.

---

[26] Thomas Galland ile röportaj.
[27] NNN: 23 & 24.X.33.

1910er Zelt tıka basa dolmuştu ve Ernst Girmann son derece formundaydı. Bunun uzun bir süre için yapılan son seçim olmasını umduğunu ama başka bir seçim olursa da, tarafsız tek bir Alman'ın kalmaması için insanların kanun yoluyla oy vermeye mecbur edilmesi gerektiğini söyledi. Yeni düzende parlamentarizm değil tıpkı ortaçağdaki gibi şehir yönetimleri olacaktı. Bu eski bir Alman geleneğiydi ve Almanya'ya en uygun olanıydı.

Bir hafta önce, yeni bir Alman ruhu Almanya'yı sardı, diye devam etti Girmann; Nasyonal Sosyalizmin ruhuydu bu, Almanya ile Nasyonal Sosyalizm artık ayrılmaz bir bütündü. Şimdi yapılması gereken, Northeim'ı da Marksist yozlaşmadan, yolsuzluktan kurtarmaktı. Artık Sağlık Sigorta Ofisinin arabası hafta sonları özel ihtiyaçlar için kullanılıp sonra da kilometre saati geriye alınmayacaktı. Şehrin yüzme havuzuna Amsterdam'dan, normal fiyatının yüzde 90 üstünde fahiş fiyatla tramplen getirtilmeyecekti. Şehir Mevduat Bankası artık sahte krediler vermeyecek ve bankada büyük borçlar birikmeyecekti. Bira fabrikası skandalına artık sessiz kalınınayacaktı. Bu olaylar hemen takip edilecek ve suçlular cezalandırılacaktı. Küçük işletmelere büyük zararı dokunan tüketici kooperatifleri kapatılacaktı. Polonyalı Yahudiler ait oldukları yere gönderileceklerdi, çünkü Northeim'daki giyim mağazaları arasındaki rekabet zaten fazlaydı. *Reichsbanner*'a para yardımında bulunan ve böylece Almanya'nın sefalete düşmesine sebep olan Yahudilerin icabına bakılacaktı.[28]

Girmann'dan sonra sözü adaylar aldı. Biri okulların kalabalıklığından yakındı. Diğeri daha iyi bir vergi politikası talep ederek Northeimlıların alışverişlerini kendi şehirlerinden yapmalarını istedi. Üçüncü aday SPD'ye karşı 1929'da yapılan bazı

---

[28] GGZ: 14.III.33. Tüm konuşmalar farklı kelimelerle aktarılmıştır ama Naziler GGZ'yi yakından ve şüpheyle takip ettiklerine ve olaya dair bir düzeltme veya yorum yayımlamadıklarına göre, muhtemelen, içerik esas itibariyle doğrudur. Ayrıca GGZ o zamanlar bir Naziyi işe almıştı ve Nazi toplantılarına muhabir olarak onu gönderiyordu.

suçlamaları yeniden gündeme getirdi. Sonunda polis teşkilatından bir görevli (kendisi aynı zamanda "Milli Birlik" listesinden adaydı) polisin görevini yerine getireceğine söz verdi. Başka konuşmacı yoktu. Girmann, Hitler ve vatan için *Sieg Heil!* sloganını attırdı ve toplantı "Horst Wessel Şarkısı"nın söylenmesiyle kapandı. Toplantının belli bir programı yoktu.

Nazi seçim kampanyasının son darbesi, seçimden bir gün önce NNN'e verilen ilandı. İlanın amacının, şehrin Nazi olmayan unsurlarını "Milli Birlik" listesine katmak olduğu aşikardı:

NORTHEIMLI YURTTAŞLAR!

> 14 yıldır kızıl Marksist sistemin elinde oyuncak oldunuz! 14 yıldır gözlerinizin önünde Almanya'yı pisliğin içine gömdüler! Geçen hafta yapılan seçimler Reich'ın ve Prusya'nın iyileşebilmesinin yolunu açtı! Yarın şehrimizde, Northeim'da milli görevinizi yerine getirmelisiniz. Bu uzun bir süre için elinize geçecek son şanstır; oyunuzu kullanarak Carl Querfurt'un Marksist iktidarına son verin ve Northeim'da yaşanabilecek milli iyileşmenin yolunu açın. Kişisel saplantılar bu yüce hedefin önüne geçmemelidir. Yarın, *milliyetçi Northeim Marksizmin kalıntılarının karşısına tek bir vücut olarak dikilecektir! Querfurt'dan ve onun kızıl kliğinden kurtulun! Northeim Özgür bir Almanya'da iyileşsin!* "Milli Birlik Listesi"ne, 1. Listeye oy verin!
> Yurttaşlar Birliği, NSDAP, Stahlhelm, DNVP, DVP, Hanover Partisi, Küçük İşletmeciler Birliği, İlçe Zanaatkârlar Birliği, Çiftçiler Derneği, Ziraat Birliği, Birahane İşletmecileri Derneği, Alman Milliyetçi Tüccar Çırakları Derneği, Milli Demiryolu Çalışanları, Alman Memurları Derneği Yerel Birliği, Northeim Şehri ve Northeim İlçesi İşsizlik Komiteleri.[29]

Bundan sonra geriye sadece oylama kalmıştı. Sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir:[30]

---

29 NNN: 11.III.33.
30 NNN: 13.III.33.

PARTİ	5 MART 1933	12 MART 1933		
	Reichstag	Şehir Meclisi	İlçe Meclisi	Eyalet Parlamentosu
Nazi	4.268	4.565 ("Milli Birlik")	4.273	4.246
DNVP	406	("Milli Birlik")	456	339
DVP		("Milli Birlik")	-	49
SPD	1.470	1.677	1.650	1.592
Katolik Merkez	183	-	-	124
KPD	228	43	-	64
Diğer	146	("Milli Birlik")	3	81
Toplam	6.802	6.285	6.382	6.495

Bu seçim sonuçlarında en göze çarpan yön Nazilerin oylarını artıramamış olmasıydı. Bunun nedeni yerel seçimlerdeki seçmen sayısının, bir hafta önceki ulusal seçimlerdeki seçmen sayısından 300 ile 500 arasında daha az oluşu olabilir. Ama yine de her üç oy pusulası (şehir, ilçe ve eyalet) aynı anda doldurulduğu halde, eyalet için verilen oylar şehir meclisi için verilenlerden 210 fazlaydı. Buna rağmen Naziler en çok kayba eyalet seçimlerinde uğradılar.

Bunun nedeni belki de, seçmenlerin sadece eyalet seçimlerinde bütün partiler arasından bir seçim yapma şansının olmasıydı. Şehir ve ilçe seçimlerinde tercih olanağı kısıtlıydı ve bunun sonucunda yaklaşık 200 seçmen oy pusulasını işaretlemeden teslim etti. Aynı kişiler eyalet seçimlerinde kendi tercihlerine göre oy kullanabildiler. Ve seçme şansı olduğunda bazı kişilerin NSDAP'tansa Nazi olmayan partileri tercih ettikleri ortadaydı (fakat yerel seçimlerde Naziler SPD'ye veya Milliyetçilere tercih ediliyorlardı).

Seçim sonuçlarında ikinci göze çarpan yön, tüm o teröre ve elverişsiz kampanya koşullarına rağmen SPD'nin 207 oy kazanmış olmasıydı (fakat onlar da tıpkı Naziler gibi, katılımın biraz daha yoğun olduğu ilçe ve eyalet seçimlerinde daha kötü sonuçlar almışlardı). Bundan iki sonuç çıkmaktadır. Birincisi, bir

hafta önce Komünistlere oy verenlerin çoğu şehir seçimlerinde karar değiştirip SPD'ye oy vermişti. İkinci olarak da, SPD'nin, artan terörden gözü korkmayan, yoğun propagandadan ve görkemli gösterilerden etkilenmeyen sağlam bir destekçi kitlesi vardı.

Şehir seçimlerinde "Milli Birlik" listesi 4.565 oy aldı. Bu, Nazilerin geçen hafta tek başlarına aldıklarından 297 oy fazlaydı. Fakat aynı zamanda, "Milli Birlik" mensubu partilerin bir hafta önceki seçimlerde aldıkları toplam oydan 456 oy azdı. Bundan açıkça şu sonuç çıkmaktadır: "Milli Birlik" listesinde yer alan partilerin üyelerinin çoğu, iş oy vermeye gelince Nazilerin egemen oldukları bu aday listesine karşı çıkmıştır. Bazıları geçersiz oy kullanırken bazıları da boş oy attı; toplam olarak iki yüzden fazla kişi böyle bir tavır sergiledi. Bazılarıysa oy sandığına gitmeye bile tenezzül etmedi. Kimileriyse oylarını Sosyal Demokratlara verecek kadar ileri gitti (yine de SPD'nin kazancının çoğunun Merkez Partiden ve Komünist Partiden geldiği düşünülebilir).

Birer hafta arayla yapılan bu seçimlere dayanarak herhangi bir genelleme yapmak gerekirse, Nazilerin popülaritelerini arttıramadıkları ve SPD'nin de çekirdek kitlesini kaybetmediği açıktır. Şehir halkı ayrıca, Nazilerin "Milli Birlik" listesi hilesiyle uyguladıkları tepeden inme taktiklere içerlediğini ve kafa karışıklığını oylarına yansıtmıştır. Sonuç olarak Nazilerin tüm çabalarına rağmen yüzde 90 oy kullanmış ve böylelikle oy kullanma oranında bir hafta öncesine oranla ciddi bir düşüş olmuştur. Bu, hayatın siyasallaştırılmasına verilen bir tepki miydi? Yoksa sadece, Almanların *Wahlmuedigkeit* ("seçim bıkkınlığı") dedikleri şeyin bir sonucu muydu? Northeim'ın yeni bir serbest seçim için on beş yıl daha beklemesi gerekeceğinden bu soruya bir yanıt vermek zordur.

11

SEÇİM BAŞARILARININ KULLANIMI

İLKBAHAR-YAZ 1933

Burada işleri ben yönetirim –tek başıma-,
çünkü ben
Yerel Birim Lideriyim!

Ernst Girmann'ın Açıklaması
Northeim Belediye Başkan Vekili ve
NSDAP Northeim Yerel Birim Lideri

Yerel seçimlerden sonra Nazilerin ilk işi şehrin çoğulcu, demokratik iktidar mekanizmalarını diktatörlük araçlarına dönüştürmek oldu. Buna Belediye Meclisinin, idari kadrolardaki memurların ve en alt tabakadaki belediye işçilerinin tavsiyesi de dahildi. Önkoşul Meclis üzerinde mutlak kontrol kurmaktı.

12 Mart seçimlerinin sonucunda yirmi kişilik Northeim Belediye Meclisinde Naziler on beş, Sosyal Demokratlar beş koltuk almıştı. Bu NSDAP'ın işleri yürütebilmesi için yeterli bir çoğunluktu çünkü meclisteki Nazi temsilciler, "Lider Prensibi" uyarınca Yerel Grup Liderinin söylediği gibi oy kullanmak zorundaydılar. Üçe karşı bir olan bu çoğunluk yine de Nazilere yetmiyordu, çünkü SPD beş koltuk sahibi olduğundan yasal olarak, daimi her komisyonda bir Sosyal Demokrat temsilci olmasını talep edebiliyordu. Naziler için bu durum hoş görülemezdi çünkü şehrin tüm meselelerinde mutlak hâkimiyet istiyorlardı. Oysa ki SPD sadece dört temsilciye sahip olsaydı, yasal olarak tüm komisyonların dışında bırakılabilirdi.

Naziler bu sorunla alışılmış radikal yöntemleriyle baş ettiler. Bir yandan SPD temsilcilerinden birini kendini "tarafsız" ilan etmeye, yani kendisini göreve getiren partiyi reddetmeye ikna ettiler. Bunu nasıl becerdikleri asla açıklığa kavuşmadı. Üstüne üstlük söz konusu Sosyal Demokrat her zaman şiddetli bir Nazi karşıtı olmuştu ve bu yüzden davranışı diğer Soysal Demokratlar tarafından bir ihanet olarak değerlendirildi. Her ne kadar Nazilerin farklı ikna yöntemleri olduğunun farkındalarsa da bu onlar için ağır bir darbe olmuştu.[1]

Böylelikle Sosyalist delegasyonun sayısı dörde düşmüş oldu. Fakat Naziler durumu iyice garantiye almak için Karl Deppe'yi (SPD'nin kalan dört delegesinden birini) Meclisin ilk toplantısının olduğu günün öğleden sonrasında tutukladılar. Böylelikle "tarafsız" olmaya ikna edilen Sosyal Demokrat oturum sırasında fikrini değiştirse bile SPD'nin hâlâ dört meclis üyesi olacaktı ve bu sayede komisyonların dışında tutulabileceklerdi.[2]

Belediye Meclisinin ilk toplantısı 28 Martta yapıldı. Daha önceki toplantı geleneklerine aykırı olarak toplantı, Belediye Binasında bu iş için ayrılmış odada değil, Northeim'ın en büyük otelinin balo salonunda yapıldı. Toplantının başlamasından çok önce Naziler salonu doldurmuştu ve aralarında SA mensupları da vardı. SS polisin düzeni korumasına yardımcı oluyordu.

Meclis oturumunun açılmasından kısa bir süre önce "Milli Birlik" listesinin 15 delegesi kahverengi gömlekleriyle toplu halde salona girdiler. Alkışlarla ve *"Heil Hitler!"* sloganlarıyla

---

1 *Nationalsozialistischer Beobachter für Kreis Northeim und Duderstadt. Beilage der Niedersächsische Tageszeitung* (bu gazete ve 18 Temmuz 1933'ten itibaren çıkmaya başlayacak olan ardılı gazete *[Northeimer Beobachter: Parteiamtliches Organ der NSDAP für die Kreise Northeim und Einbeck. Amtliches Organ sämtlicher Behörden für die Kreise Northeim und Einbeck]* bundan sonra "NB" diye anılacaktır. İki gazetenin de bulunduğu yer: HSN): Meclisteki koltukların dağılımı için, bkz. 15.III.33. Meclis'teki "Liderlik Prensibi" operasyonu için, Hermann Denzler ile röportaj; SPD'li meclis üyelerinin huzursuzluğu hakkında Thomas Galland ve Carl Querfurt ile yapılan röportajlar.

2 Carl Querfurt ile röportaj; NNN: 29.III.33.

karşılandılar. Hemen arkalarından SPD'nin meclis üyeleri girdi salona. Oturum öncesinde Carl Querfurt'un evinde özel bir toplantı yapmışlar ve oradan toplantıya gelirken polis yolda Deppe'yi tutuklamıştı. Sosyalistler toplantı yerine vardıklarında tıka basa dolu bir salonla karşılaştılar; kalabalığın içinde siyah ve kahverengi üniformalar göze çarpıyordu. Salon defne dallarıyla süslenmiş, sahnenin arkasına gamalı haç ve imparatorluk bayraklarıyla çevrelenmiş bir halde Hitler'in ve Hindenburg'un dev posterleri asılmıştı. Sahneye iki masa konmuştu; Nazi meclis üyeleri için uzun bir masa ve Sosyal Demokrat temsilciler içinse küçük bir masa.

Üzerinden yirmi beş sene geçmesine rağmen Carl Querfurt orada geçen bir olayı dünmüş gibi hatırlıyordu. Querfurt kendisine ayrılan yere oturur oturmaz büyük bir puro çıkarıp yakmıştı. Bir SA milisi hemen SPD masasına yanaşmış ve "Söndür onu! Burada sigara içemezsin!" demişti. Qeurfurt dumanı yavaşça üfleyerek Fırtına Birliği milisini süzmüş ve sonra da öne eğilerek, "Şimdi iyi dinle. Belediye Meclisini SA mı yönetiyor yoksa biz mi? Canım istiyorsa burada içerim" demişti. Bunun üzerine SA milisi topuklarının üzerinde dönüp uzaklaşmıştı.

Toplantıyı Belediye Başkanı Peters açtı. Başkan, yasalara fazlasıyla bağlı olmasıyla tanınan nazik biriydi. Oturumu açarken, yükselen vatanseverliğin Northeim'in iyiliğine yönelik somut çalışmalarda kendini göstereceğini umduğunu söyledi. Northeim'ın önündeki sorunları saydı ve özellikle bütçeyle ilgili problemlerden bahsetti. Her meclis üyesini tek tek tebrik ettikten sonra, ilk konuşma için sözü Ernst Girmann'a verdi.

Girmann söze, hemen o anda herkesin, Almanya'nın son on dört sene içerisinde nasıl yönetildiğini hatırlamasını isteyerek başladı. Askeri yenilgi Almanya'ya tarif edilmez bir bedbahtlık getirmişti. Bu sefaletin sorumlusu SPD'ydi. Ayrıca kendi işçilerini soymaktan da çekinmemişti. Bugün her şeyi yerli yerine oturtmanın zamanı gelmişti:

Hiçbir şeyi unutmadık. Tüm yaptıklarının hesabını tek tek sormaktan çekinmeyeceğiz. Zamanı geldiğinde hesap verenler, gözlerini kör ettikleri fakirler değil, partinin en alt düzeydeki politikacılarına dek, halkı ayartanların kendisi olacak. Toplama kamplarına tıkıldıklarında Almanya için nasıl çalışılması gerektiğini tekrar öğrenecekler!

Söylenecek başka şeyler de vardı. Demokrasi sona ermişti; artık bir diktatörlük hüküm sürecekti ve bu diktatörlük, kim olursa olsun tüm düşmanları yok edecekti. Yahudilere karşı savaşa kaldığı yerden devam edecek, tepelerine inecekti. Nasyonal Sosyalizm, Hitler'in kampanya sloganını –"Ortak menfaat bireysel menfaatten önce gelir"– hatırlatarak ve Almanya'nın, Northeim'ın da katkıda bulunduğu, büyük geçmişinin bilincinde olarak Northeim Belediye Binasına giriyordu.

Daha sonra Meclisin yeni sözcüsü Heinrich Voge, meclisin yönetim kurulu toplantısında çoğunluk tarafından belirlenen komite atamalarını ve senatörler listesini okudu. Tamamı Naziydi. Daha sonra söz, dönek rolü oynayacak olan SPD üyesine verildi. Bu kişi artık "tarafsız" olduğunu ve "yeni bir dönem ufukta görünürken artık bu partiye üye olamayacağını" bu nedenle de SPD'den ayrıldığını açıkladı. Seyirciler alkışladılar ve "Bravo!" çığlıkları arasında eski *SPD* temsilcisi büyük masaya geçti.

Alkışlar kesildiğinde Carl Querfurt ayağa kalktı ve söz istedi. Voge, "On dört yıl boyunca siz NSDAP'ı dinlemediniz, şimdi de biz sizi dinlemeyeceğiz. Size söz vermeyi reddediyorum" karşılığını verdi. Querfurt yine de konuştu: "Mecliste çoğunluktasınız ve konuşmamıza bile izin vermeyeceksiniz. Bu nedenle beni seçen insanların çıkarlarını temsil etmenin bir olanağını göremiyorum. Bize söz vermeyecekseniz bu oturumu terk edeceğiz." Diğer iki Sosyal Demokrat da onunla beraber ayağa kalktı ve yuhalamalar eşliğinde salondan ayrıldılar. Koridoru geçerlerken her iki tarafa dizilmiş SA milisleri üzerlerine tükürdü.

Toplantının geri kalanı daha sıradan geçti. Ernst Girmann'ın belediye başkan vekili olması da dahil olmak üzere Nazilerin

önerdiği senatör adaylarının hepsi oy birliğiyle kabul edildi. Eski Belediye Meclisinin hazırladığı bir bayındırlık işleri kredi programı olduğu gibi onaylandı ve sanki tümüyle yeni meclis tarafından hazırlanmış gibi tahsis edildi. Son olarak Meclis Sözcüsü Voge toplantıyı şu sözlerle kapattı: Eminim ki, şu andan itibaren artık yeni bir rüzgârın eseceğini herkes fark etmiştir. Önümüzdeki işler herkesin tüm gücüyle çalışmasını gerektirmektedir, ama muazzam düşüncemiz ve Adolf Hitler'in ruhu sayesinde hepsinin üstesinden geleceğiz. Kalabalık bu sözlere "Horst Wessel Şarkısı"yla ve üç kez atılan *"Heil Hitler!"* sloganıyla karşılık verdi. Northeim'ın yeni Belediye Meclisinin ilk toplantısı sona ermişti.[3]

Bu oturum, bundan sonraki dört ay boyunca Northeim'daki Nazi iktidarının nasıl bir model izleyeceğini göstermiş oluyordu. Bu modelin özellikleri, Sosyalist üyelerin ısrarla taciz edilmesi, ekonomik meselelerle ilgilenirken gözle görülür bir gayret ve Nazilerin özel toplantılarda daha önceden aldıkları kararların yapmacık bir tarzda ortaya sürülmesiydi.

Northeim Nazileri Sosyalist meclis üyelerine istedikleri gibi davranabiliyorlardı. Goering'in başında olduğu Prusya İçişleri Bakanlığından gelen bir genelgede SPD'den seçilen temsilcilerin "görevlerini yerine getirmelerine" engel olunmaması talep ediliyordu, fakat bu onları polise karşı dokunulmaz kılmıyordu. Ayrıca SPD temsilcilerinin "işbirlikçi" bir tavır sergilemedikleri durumda "(eğer kendileri zaten ayrılmadılarsa) görevlerinden

---

3 Bu anlatı, üç tanıkla yapılan röportajlara (Hermann Denz-ler, Thomas Galland ve Carl Querfurt); ayrıca NNN'de (29.III.33) ve GGZ'de (30.III.33) çıkan haberlere dayanarak oluşturulmuştur. Konuşmalar, gazete haberlerinde verildiği biçimiyle alınmıştır. Girmann'ın alıntısı, her iki gazetede aynı şekilde yazılan bölümlerden çıkartılmıştır. Kullanılan kelimeleri tamı tamına tespit etmekteki zorluk, Querfurt'a konuşma hakkını tanımamak için Voge'nin sarf ettiği sözcüklerle (NNN'in yukarıda belirtilen sayısından alınmıştır) ilgili olarak açıkça görülebilir. Querfurt bu sözü şöyle hatırlamaktadır: "On yıl boyunca hileli konuşmalarınla insanları sarhoş ettin; insanlar artık seni daha fazla dinlemek istemiyor." GGZ'de ise şöyle geçmektedir: "Herr Querfurt, hüküm sürdüğünüz yıllarda bizleri tersliğe ve belaya buladınız; sizi dinlemek istemiyoruz."

hemen alınmaları" gerekiyordu. Böyle bir durumda yerlerine, ilgili Nazi Bölge Lideri tarafından atanan geçici görevliler getiriliyordu.[4]

7 Nisanda Karl Deppe meclis üyeliğinden ayrıldı çünkü hâlâ hapisteydi. 12 Nisanda (Belediye Meclisinin ikinci toplantısından önce) Carl Querfurt istifa etti. Querfurt ve Deppe'nin yerine iki Nazi geçti. Böylece SPD delegasyonu dörtten ikiye düşmüş oldu.[5]

Meclis'in ikinci oturumunda, SPD'den Nazilere geçen temsilci Meclisin Ekonomik Planlama Komitesinde yer almasına izin verilmesini istedi, bu konuda dokuz senelik tecrübesi vardı. Sözcü Voge bunu kabul etmedi fakat Nazilerle işbirliği yapma çabasını sürdürmesini istedi. Daha sonra NSDAP, Hindenburg'a, Hitler'e ve Goering'e Northeim'ın fahri yurttaşları sanının verilmesini önerdi ve öneri oy birliğiyle kabul edildi. NSDAP'ın ikinci önerisi pek çok cadde isminin değiştirilmesiydi ve bu öneri de oy birliğiyle kabul edildi. Yeni cadde isimleri şöyleydi: "Adolf Hitler Strasse", "Goering Strasse", "Hindenburg Strasse", "Darré Strasse" (Nazi Tarım Bakanı) ve son olarak "Elisabeth Zander Strasse." Northeim'da inşa edilecek yeni iki caddeye de "Schlageter Strasse" ve "Horst Wessel Strasse" isimleri verilecekti. Oturum kapatılmadan önce, kalan iki SPD delegesinden biri iki önerge sundu. Biri işsizlerin çocuklarına bedava okul kitabı dağıtılmasıyla, diğeriyse "iskân" sorunun çözülmesiyle ilgiliydi. İki önerinin de tartışılması ertelendi.[6]

---

4 NNN: 6.IV.33.

5 NNN: 7.IV.33; GGZ: 14.IV.33.

6 NNN: 13.IV.33. Aslında son iki isim hiç kullanılmadı. Naziler daha sonra Market Meydanının adım "SA Meydanına çevirdiler ve Nazi bayındırlık işleri müdürü onuruna bir "Reinhard Strasse" yarattılar. Belediye başkanının kovulmasıyla ("Bürgermesiter Peters Straase", eski bir *Gauleitung* görevlisinin onuruna "Karl Dincklage Straase" oldu) ve kilisenin saygınlığını zedeleme çabalarıyla ("Kirchstraase", "Peter Hohmann Straase" oldu) caddelerin isimleri de değişti; "Tilly Straase"nin yaratılmasının arkasındaki nedenler de bunlar olabilir. Caddelerin eski isimlerinin tam listesi için şu kaynak içindeki seçim bölgeleri listesine bkz: NNN. 28.II.33. Yeni caddeler için şu kaynak içindeki haritaya bkz.: "Straasenverzeichnis Northeim 1938" (SAN,

Bu tarz bir muameleye rağmen iki SPD delegesi Meclisteki koltuklarını bırakmadılar ve 28 Nisandaki üçüncü belediye meclisi toplantısına da katıldılar. Oturumun büyük bir bölümü Belediye Başkanının bütçenin durumu hakkında sunduğu raporu dinlemekle geçti. Belediye Başkanı, şehrin sahip olduğu çeşitli işletmelerin toplam sermaye rezervlerinin üçte ikisi kadarının kullanılması suretiyle Northeim'ın 1933 bütçesinin nasıl dengelenebileceğini anlattı. Bu yöntemle ticaret vergilerinden yüzde 16, şehir gelir vergisinden de yüzde 25 oranında kesinti yapmak mümkün olabilecekti. Meclis planı hiç tartışmadan kabul etti. Daha sonra sübvansiyonlar hakkında oylama yapıldı. Northeim için çalışan Gönüllü Çalışma Hizmetine 1100 mark verildi. Atış Derneğinin yeni atış alanları kurmasına izin verildi; ayrıca bedava malzeme de sağlanacaktı. Genç Bahriyeliler Cemiyetine yapmak istedikleri teknenin kereste ihtiyacını karşılamak üzere 70 mark verildi. Hitler Gençliğine bir bölge kongresine katılabilmeleri için 300 mark tahsis edildi. 1 Mayısta düzenlenecek kutlamalar için 100 mark ayrıldı ve *1910er Zelt*'in kiralanması kararlaştırıldı. Son olarak dört Nazi senatörün her birine aylık 50 mark maaş bağlanmasına karar verildi. Toplantının tümü sadece kırk beş dakika sürmüştü.[7]

Bir sonraki oturum 7 Haziranda yapıldı. Belediye Başkanı Peters tatile çıktığından toplantıya Ernst Girmann vekil olarak başkanlık ediyordu. İlk önerge "Reich'ın bu gideri devralmaya niyetlenmesinden dolayı" belediye işçilerinin emekli maaşlarının ödenmesinin durdurulmasıydı. Kalan Sosyalist temsilcilerden biri, Reich ödemelere başlayıncaya kadar beklenmesini ve ödemelerin bundan sonra durdurulmasını önerdi. İki sosyalist temsilcinin muhalefetine rağmen önerge ilk haliyle kabul edildi ve Girmann şehrin bazı işçilere emeklilik maaşı ödemeye devam edeceğini, hangilerine ödeme yapılacağına da kendisinin

sayısı yok). Nazilerin iktidara gelmesinden önce kullanılan tipik isimler için, bkz. NNN: 11.XI.30.1938 yılı boyunca on bir caddenin ismi değiştirilmişti.

[7] NNN: 26& 28.IV.33.

karar vereceğini söyledi. Toplantının geri kalanı çeşitli organizasyonlara maddi destek vermek veya verilmiş böyle bir desteği geri çekmek gibi rutin işlerle geçti.[8]

Bu, Sosyalistlerin katıldığı son oturum oldu. SPD bu süreçte feshedilmişti ve kalan meclis üyeleri, "SPD kanalıyla seçilip daha sonra onlardan ayrılanlar" (yani dönekler) da dahil olmak üzere, 27 Haziranda istifa etmek zorunda kaldılar. Yerlerine Naziler atandı. Bundan böyle Belediye Meclisi toplantıları artık sadece, Nazi Yerel Birim liderinin ve Belediye Başkan Vekili Ersnt Girmann'ın kararlarını duyurmak için yapılıyordu. Bir keresinde, Nazilerin kendi elleriyle seçtikleri Nazi senatörlerden biri kalkıp konuşarak Ernst Girmann'ı mahcup etmişti. Bu, 18 Temmuz 1933'te yapılan ve planlanan yeni kamu işi projelerinin açıklandığı toplantıydı. Tüm para tahsis edildikten sonra, Northeim dışında bir çiftliği olan Senatör Ude, paranın bir kısmının şehirden çiftliğine dek uzanan yola bir kaldırımın yapılması için ayrılmasını önerdi. Oylama sonucu teklif reddedildi ve Girmann hemen toplantıyı dağıttı.[9] Bu olayın ardından meclis üyeleri ve senatörler oturumlarda bir daha ağızlarını açmadılar.

Northeim İlçe Meclisinde de buna benzer bir dizi olay yaşandı. Naziler bir "Milli Birlik" listesi çıkaramamış ve bu nedenle seçimlerden ezici bir çoğunlukla çıkamamışlardı. Aslında bu seçimlerde bir bütün olarak davranmayı bile becerememişlerdi. Bu sıra dışı durumun nedeni, Prusya hükümetinin bir önceki yaz Northeim İlçesini daha küçük komşusu Uslar'la birleştirme kararı almasıydı. Bu kararın ardından, özellikle kimliğini kaybetme tehlikesinde olan Uslar'da yerel bir şovenizm dalgası yükselmişti. Böylece, aday listelerinin hazırlanma zamanı geldiğinde, monolitik bir yapıda olduğu farzedilen Nazi Partisinin üyeleri iki ayrı liste sundular: "NSDAP Listesi" (Northeim İlçesi Nazileri) ve "Hitler Hareketi Listesi" (Uslar İlçesi Nazileri). SPD ve Milliyetçi Parti ise bu seçimde kendi bütünlüğünü korumuştu.[10]

---

[8] NNN : 7.VI.33.

[9] NNN: 27.VI.33; 19.VII.33.

[10] Otto von der Schulenburg ile röportaj; NNN: 25.II.33.

Yine de Naziler Meclisteki 25 koltuktan on beşini alarak mutlak çoğunluk sağlamayı başardılar. (Onunu Northeim'dan, beşini de Uslar'dan almışlardı). SPD sekiz koltuk kazanırken Milliyetçilerin iki koltuğu vardı.[11] İlçe Meclisi daha toplantılarına başlamadan Naziler işleri kendi çıkarlarına göre ayarlamaya başladılar. Northeim İlçesinden SPD'li on altı köy temsilcisi geçici olarak görevlerinden alındılar. Resmi ilanların yayımlanmasıyla ilgili olarak İlçenin *Volksblatt*'la yaptığı kontrata son verildi. *Volksblatt*'ın yayımlanması zaten durdurulmuştu, bu nedenle yapılan şey hukuki açıdan göstermelik bir davranıştı. Böylelikle İlçenin kontratını, yeni Nazi gazetesi *Northeimer Beobahcter*'le yapabilmesinin yolu açılmış oldu.[12] Son olarak Naziler İlçe Kaymakamı Otto von der Schulenburg'u NSDAP'a katılmaya zorladılar.

Kaymakamın Nazilere karşı hisleri karışıktı. Artan işsizliğin insanları Komünizme yönelttiğine ve bu nedenle Nazilerin Almanya'yı kurtardıklarına ikna olmuştu. Fakat NSDAP'a özgür iradesiyle asla katılmazdı, çünkü "önceki tecrübeleri, NSDAP makamlarının beceriksizlerle ve iflas etmiş insanlarla dolu olduğunu göstermişti." Bu mesafeli tavrını sürdürmesine daha fazla izin verilmedi. 29 Mart günü akşam üzeri Kaymakamlık kapanmadan biraz önce Walter Steineck, von der Schulenburg'un odasına girdi; kendi yakasındaki gümüş gamalı haç iğnesini çıkararak von der Schulenburg'un masasına fırlattı ve "Bunu tak. Aksi halde yarın kaymakam olmayacaksın" dedi. Böylelikle von der Schulenburg Nazi Partisine katılmış oldu.[13]

---

[11] NNN: 13.III.33. Önceki İlçe Meclisinde (eski Northeim İlçesi) 20 koltuk vardı: 10 SPD, 2 "Ilımlı", 2 NSDAP, 2 "Bürgerliche Birliği" ve 1 "Şehir ve Taşra."

[12] NNN: 29&30.III.33.

[13] Otto von der Schulenburg ile röportaj; ayrıca BDC'deki kaydına da bakınız –1933'te üye olan pek çok kişi gibi onun da kayıt tarihi 1.V.33 olarak görülmektedir.– Daha sonra Querfurt onu "yeni bir gömlek giydin" diye azarladığında, von der Schulenburg basitçe "dışarıda ve güçsüz olmaktansa partinin içinde yapacak daha çok şey var" karşılığını vermiştir. Carl Querfurt ile röportaj.

Yeni İlçe Meclisinin ilk toplantısı tıpkı Northeim Belediye Meclisininki gibi, bayraklar, resimler ve flamalarla süslenmiş Belediye Binasında halka açık olarak, büyük bir tören havasında yapıldı. Northeim Belediye Meclisinin açılış toplantısında yaşanan gergin ortam burada yoktu. Bunun nedeni de buradaki Nazi liderlerinin kişiliklerinin (İlçe Lideri Walter Steineck neşeli bir halk adamıydı; Meclis çoğunluğunun lideri olan Kont von Strahlenheim ise mesafeli bir aristokrattı) Ernst Girmann'dan oldukça farklı olmasıydı. Yine de toplantı başlamadan önce Carl Querfurt, von Strahlenheim'ı bir kenara çekti ve "Bak, eğer Belediye Meclisindeki gibi bir saçmalık yaşanacaksa SPD'liler hemen şimdi evine dönüyor" dedi. Von Strahlenheim adabın korunacağına dair onu temin etti.[14]

Toplantı von der Schulenburg'un konuşmasıyla açıldı. Schulenburg, Nazilerin çeşitli kararlarını yansıtacak biçimde kendini ifade etti ve konuşmasını "Vatan için, Başkan Hindenburg için ve Şansölye Hitler için üç kere *Sieg Heil!*" diyerek bitirdi. Söz alan ikinci kişi von der Strahlenheim'dı; o da Sosyalistlerin orada bulunabilmelerini kendilerine gösterilen müsamahaya borçlu olduklarını ve ancak son derece nesnel davranırlarsa hoş görüleceklerini bildirdi. (SPD'nin pozisyonu zaten belirsizdi. Temsilcilerinden ikisi görevi reddetmişti, üçüncüsü yani Deppe ise hapisteydi.) İlçede hiçbir "Marksist" herhangi bir memuriyete alınmayacaktı ve SPD temsilcilerinin komitelerde görev almasına izin verilmeyecekti.[15] Ardından, önceden hazırlanmış listeden komite atamalarını okudu. Tüm görevlere Naziler atanmıştı.

Carl Querfurt cevap olarak, SPD'nin şu anda çoğunluğun iradesine boyun eğmekten başka seçeneği olmadığını söylemekle yetindi. Bunun ne anlama geldiği, von Strahlenheim'ın ilk önergesiyle hemen açıklığa kavuştu. Bu önergeye göre ilçe-

---

14 Carl Querfurt ile röportaj.

15 Von der Schulenburg sonrasında şöyle demiştir: "Tam bir diktatörlüğe doğru gittiğimizi ilk kez bu duyuruyla fark etmiştim." Fakat konuşmasını önceden yazdığına ve genelde yaptığı gibi notlarına bakarak doğaçlama konuşmadığına bakılırsa oldukça endişeli olmalıydı. Otto von der Schulenburg ile röportaj.

nin Yahudilerle olan tüm kontratları iptal edilecek; Yahudiler İlçe Huzurevinden atılacak ve diğer ilçe hizmetlerinden de mahrum bırakılacaklardı. Önerge "komiteye havale edildi" ve oturum son buldu.[16]

İlçe Meclisi bundan sonra nadir olarak toplandı. Naziler daha çok Milliyetçilerle uğraşıyorlardı. Von Strahlenheim, "Şampanya şişesi mantarı gibisiniz. Dokunduğumuzda patlayarak havaya fırlıyorsunuz ve sonra da sönüveriyorsunuz" gibi açıklamalar yapıyordu. SPD sessizce bu tablonun dışında duruyordu. Haziranın başında Mecliste sadece iki SPD temsilcisi kalmıştı; Milliyetçilere katılan biri dışında diğerleri istifa etmişti. Aslında orada bulunup bulunmamalarının pek bir anlamı yoktu, çünkü İlçe Meclisi de tıpkı Belediye Meclisi gibi göstermelikti. Tüm kararlar Naziler tarafından veriliyor, diğer delegeler söz almaya korktuklarından tüm konuşmalar Naziler tarafından yapılıyordu. Temmuz ayına dek, Nazi olmayan tüm delegelerden istifa etmeleri istendi.[17]

Northeim şehrinin ve Northeim İlçesinin kontrolünü ele geçiren Naziler öncelikle en aşikâr icraatlarını gerçekleştirdiler: gerek şehirde gerekse ilçedeki memuriyetlerden tüm muhalifleri ve muhalif olma ihtimali taşıyanları temizlediler. Bu ta 1932 yılında yapılmış bir planın parçasıydı; Nazi öğretmen Heinrich Voge'un elinde daha o zamanlar, çeşitli memuriyetlerin ve vazifelerin NSDAP üyelerinin arasında paylaştırıldığı bir liste olduğu biliniyordu. Bir tasfiye yapıldığının saklamanın anlamı yoktu ve şehir halkı da bunun farkındaydı. Naziler "genel temizlik harekatı"nın en önemli başarılarından biri olduğu düşüncesindeydiler. Northerner Beobachter'in 1936 yılındaki özel bir sayısı Nazilerin bu faaliyetine ayrılmıştı. Ernst Girmann, Üçüncü Reich'ın ilk iki senesindeki faaliyetlerine dair verdiği beyanatta ilk olarak bundan bahsetmişti.[18]

---

16 NNN: 1 & 3.IV.33; GGZ: 4.IV.33.

17 NNN: 9.VI.33. Carl Querfurt ile röportaj.

18 "Hans Abbenrode" "Erhardt Knorpel" ve Otto von der Schulenberg ile yapılan söyleşiler; NB: 30.I.36, "3 Jahre N.S. Kommunal Verwaltung;" Ernst Gir-mann, 'Tätigkeits und Erfolgsbericht, 25.I.35" (Bürgermeister Girmann zum Landrat von der Schulenberg): el yazması, içinde SAN, No C.

Naziler toplam olarak otuz memur (Angestellter) ve işçiyi kovduklarını iddia etseler de aslında rakam daha yüksektir. O dönemki gazetelere tek tek yansıyan olayların toplamı kırk üçü buluyordu ve buna, farklı nedenler gösterilerek işten atılmış olanlar dahil değillerdi. İkinci kategoride yer alanlar arasında Belediye Başkanı Peters'ı, yardımcısı Thomas Galland'ı gösterebiliriz; muhtemelen başkaları da vardı. Kovulan kırk beş kişiden çoğu işçiydi ama içlerinde sözleşmeli çalışanlar ve kadrolu memurlar da bulunuyordu. Hepsi birlikte, Northeim Şehrinin iş verdiği görevlilerin yaklaşık dörtte birini oluşturuyorlardı. Tasfiyenin dayanak noktası, Hitler'in, 7 Nisan 1933 tarihinde çıkan Yetki Kanununun hükümete verdiği güce dayanarak yürürlüğe koyduğu, "Kadrolu Devlet Memurluğunun Yeniden Yapılandırılması Kararnamesi"ydi.[19]

Nisan ayının ortasında gerçekleşen ilk işten çıkarılma dalgası, gaz işlerinde çalışan bir memur, bir muhasebeci ve şehrin yüzme havuzunun yöneticisi gibi daha alt mevkilerdeki Sosyalistleri kapsıyordu. Nisan sonundaki ikinci dalga Yapı İşleri Dairesinden on beş, bira fabrikasından yedi ve gaz işlerinden dört işçinin atılmasıyla son buldu. Ayrıca kooperatif mağazalarında çalışan yedi levazım memuru da kovulmuştu. Nazi baltası bir hafta sonra "kızıl" Sağlık Sigortası Kurumuna indi. Yönetim Kurulu lağvedildi ve Walter Steineck "komiser" sıfatıyla kurulun tüm görevlerini devraldı. Steineck'ın ilk icraatı müdürü ve iki çalışanı derhal işten atmak oldu. Karşı koyulması ihtimalini yok etmek için daireler önceden SS tarafından işgal edilmişti. Atılanların yerine üç Nazi işe alındı ve daha sonra, Walter Ste-

19 GGZ: 13 & 27.IV.33; NNN: 27.IV.33; 5 & 13.V.33; 24.VI.33. Mevcut dokümanlar, belediyenin tasfiyeden hemen önce işe aldığı insan sayısını göstermiyor. 1937'de Northeim Belediyesi 221 kişi istihdam ediyordu; bunların 195'i saat ücretiyle çalışıyordu, gerisi memur yani *Angestellter* idi. Bu arada yeni daireler kurulmuş olduğundan (örneğin "Soy Tarihi Dairesi" yani *sippenamt)* ve ayrıca da şehir bütçesinin dengelenmeye çalışıldığı bir dönemde daha az kişi çalıştırıldığından, tasfiyeden önce muhtemelen yaklaşık 180 kadar çalışan vardı. 1937 rakamları için, bkz. "Stand 18.IX.37: Beschäftigte Arbeiter" ve "Person-albestand am 17.IX.1937 (el yazmaları, içinde SAN, numarası yok).

ineck'in başkanlık ettiği yeni bir Yönetim Kurulu atandı.[20] Eski bir NNN muhabirinin anılarına dayanarak "temizlik harekatı"-nın nasıl bir etki yarattığına dair hüküm verebiliriz:

> Naziler Sağlık Sigortası Kurumunda temizliğe kalkıştıklarında, tabiatıyla, Sosyalist olan müdürü işinden attılar. Müdür işinde yetkin biriydi. Girmann onun yerine, X adında bir Naziyi atadı. X hapisten yeni çıkmıştı ve hapiste yatma sebebi zimmetine para geçirmekti! Zimmetine para geçirdiği kurum ise Devlet Hastalık Sigortası Kurumuydu!
>
> Bu işin kokusu tabii ki çıktı. Hatta ortalığa o kadar kötü bir koku yayıldı ki [loncalardan birinin başkanı] Girmann'ı görmeye gitti, orada kıyameti kopardı ve Girmann işi X'den alana kadar masayı yumrukladı. Fakat X daha sonra *Ordnungsamt*'ın müdürü olarak başka bir pozisyona getirildi.
>
> Naziler 1933 öncesine kadar iflas etmiş insanlardı. Daha sonra hepsi iş sahibi oldu. 1933'te parti fakirlerle, hırsızlarla, hem ahlaken hem de madden çökmüş insanlarla, doluydu. X, Nazilerin görevlendirdikleri insan tipinin prototipiydi –bunlar en itibarsız insanlardı.-[21]

Siyasi amaçlarla işten çıkarma furyası, mayıs ortasında iki şehir çalışanının daha kovulmasıyla sona erdi. Bu sefer kurbanlar Şehir Mevduat Bankasının kuryesiyle gece bekçisiydi. Ama bunların yanı sıra siyasi bir gerekçe gösterilmeden işlerinden atılanlar da vardı. Nisan ayında, Northeim'daki polis memurlarından biri hiçbir gerekçe gösterilmeden işinden kovulmuştu. Bunların ardından olağandışı terfiler ve teşvikler geldi. Mayıs ayında işinden kovulan bir gece bekçisi haziranda tekrar işe alındı; işe alınına gerekçesi "bazı teminatlar vererek böyle bir ricada bulunmuş olması"ydı. Yeniden işe alınabilmesi için yerine alınan kişinin işten çıkarılması gerekti. Aynı ay içerisinde bir polis terfi ettirildi ve başka üç polise daha kadro verildi. Bunlar alışılmışın dışında olaylardı.[22]

20 GGZ: 13,14 & 27.IV.33; 5-V-33; NNN: 27.IV.33; 5.V.33; 24.VI.33.
21 "Erhardt Knorpel" ile röportaj.
22 NNN: 19-IV.33; 13.V.33; 8,9 & 29.VI.33.

Bazı işten çıkartmaların nedeni, siyasi açıdan istenmeyen kişilerden kurtulmak değil de, işsiz Nazilere yer açmak olabilirdi. Nisan sonunda Girmann senatörlere belli bazı Nazilerin isimlerini vermiş ve en kısa zamanda onlara bir iş bulunmasını emretmişti.[23]

Benzer bir model ilçede de uygulandı. Kayıtlara göre resmen siyasi görüşü nedeniyle kovulan tek kişi Friedrich Hasse idi. Öte yandan Northeim İlçesinin Uslar'la birleşmesinin sonucu olarak bazı daireler (ve dolayısıyla da bazı işler) gereksiz hale gelmişti. Kimin kalacağı, kimin transfer veya emekli edileceği ya da kovulacağı, İlçe Meclisinin tümüyle Nazilerden oluşan yürütme kurulunun kararına kalmıştı. Bu kararlarda siyasetin rol oynadığım söylemeye gerek bile yok.[24]

Ernst Girmann'a göre iktidarı ele geçirdikten sonra devralınması gereken en önemli konum Northeim Belediye Başkanlığıydı. Siyasi kontrol açısından bakıldığında, Peters'in Belediye Başkanlığı görevinden alınmasının pek gereği yoktu. Hatta Peters NSDAP üyeliğine bile başvurmuştu.[25] Walter Steineck'in Thomas Galland'la bir konuşmasında ifade ettiği gibi:

> Ernst Girmann'ı anlayamıyorum. O da ben de işadamıyız, kamu idarecisi değiliz. İkimiz de boğazımıza kadar parti işleriyle doluyuz. Şimdi istesem von der Schulenburg'un işini anında elinden alabilir ve kendim Kaymakam olabilirim. Ama istemiyorum. Şu anki durumda siyasi konularda ona ne söylersem öyle yapıyor ve idari işleri gayet güzel yönetiyor. İstese Girmann da Belediye Başkanı Peters ile benzer bir düzen tutturabilirdi, sence de öyle değil mi?[26]

[23] PK, N-16, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1932-33: Girmann an Senator Junge, 27.IV.33.

[24] NNN: 10.V.33.

[25] PK, N-16, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1932-33, tarihsiz OGL mektubu ve isim listesi.

[26] Thomas Galland ile röportaj. Girmann'ın davranışının sebebi maddi açgözlülük olmamalı çünkü belediye başkan yardımcısının maaşı, başkanınınkinden sadece yüzde yirmi oranında azdı ve her iki maaş da yüklü miktardaydı. Bkz. NSAH, Hann 174/Northeim 86: Magistrat Northeim an Reg.-Präs. Hildesheim, 10.XI.33.

Aslında Girmann, saman altından su yürütmeden de Peters'ı Belediye Başkanlığı görevinden kolaylıkla edebilirdi. 1933 yılında Peters altmış üç yaşındaydı ve 1903'ten beri Northeim Belediye Başkanıydı. Yardımcısı Thomas Galland'la yaptığı kişisel bir sohbette, doğru düzgün bir yaklaşımla karşılaşsaydı emekli olmaya zaten gönüllü olduğunu, ama bir karalama kampanyasına boyun eğmeyeceğini söylemişti.[27]

Girmann işlerini hep pis yöntemlerle çözmeye çalıştığından ve başka hiçbir yol denemediğinden her hamlesiyle Belediye Başkanı Peters olayının çözümlenmesini daha da güçleştirdi. Belediye Başkanını görevinden, "siyasi açıdan güvenilmez" olduğu gerekçesiyle uzaklaştırmak mümkün değildi; Peters mesafeli, objektif ve yasalara bağlı bir insandı. Muhafazakârdı ve aslında Milliyetçi Parti üyesiydi ama politik görüşünü o kadar geride tutuyordu ki herkes onun, sadece ve sadece profesyonel bir idareci olduğunu kabul ediyordu. Girmann geleneksel yöntemleri kullanamayacağı için Peters'a karmaşık bir saldırı hazırladı. Peters'ı kendi aleyhine kullanılabilecek eylemlere ve sözlere kışkırtmaya çalıştı; onu korkutmak için altında çalışanlara saldırdı; idari bir kararla uzaklaştırabilmesini sağlamak için üstleriyle ilişkiye geçti, yetersiz olduğu iftiraları attı, idari hatalar yaptığına dair asılsız suçlamalardan dolayı mahkeme karşısına çıkarttı ve sonunda "idareyi kolaylaştırmak" gibi esnek (ve açıkça yanlış) bir gerekçeyle onun ve yardımcısının işten çıkarılmasını sağladı.[28]

Grimann'ın eylem planına göre Girmann'ın yakın arkadaşlarından August Ude, başkanı kışkırtacak, ihtiyatsız eylemler veya açıklamalar yapmasını sağlayacaktı. Ude Northeim'da kayıtlı olmasına rağmen şehrin biraz uzağındaki ufak çiftliğinde yaşıyordu. Kaba ve görgüsüz biriydi; kelimenin pejoratif anlamıyla köylüydü. Northeim şehriyle hukuki dalaşmaları hiç eksik olmazdı ve bu nedenle Peters'la tatsız bir ilişkisi vardı. Bu

[27] Thomas Galland ile röportaj.

[28] Otto von der Schulenberg, "Erhardt Knorpel", Thomas Galland, Wilhelm Spannaus ve Carl Querfurt ile yapılan röportajlar.

durum o kadar ayyuka çıkmıştı ki hakkında bir fıkra bile vardı: "August Ude bir sabah botlarını giymeyi unutursa onlar kendi kendilerine İlçe Mahkemesinin yolunu bulurlar." Yaptığı iddia edilen şeylerden biri, çiftliğinin sınırını belirleyen taşları, yan taraftaki hazine arazisine tecavüz edecek şekilde yerinden oynattığıydı. Nazi öncesi Northeim Senatosuyla ilişkileri o kadar sertleşmişti ki senatörler, şehir hazinesine ait olan toprakları kiralayamasın diye olağanüstü önlemler almışlardı.[29]

İşte bu adam belediye başkanını provoke edecekti. Bu durum, Naziler mart ortasında, seçimle belirlenecek memuriyetlere dair listelerini oluşturduklarında açık bir hal aldı. O zaman Ernst Girmann August Ude'nin senatör olması için ısrar etti. Belediye meclisinin diğer Nazi üyeleri, Ude'nin sahip olduğu kötü şöhretten dolayı buna itiraz ettiler. Ernst Girmann bu itirazları bastırdı:

> "Ude'ye bir savaşçı olarak ihtiyacım var. Belediye Başkanı Peters'ın dönemi kesinlikle kapandı. Belediye başkanının kalbine yumruğunu indirecek olan Ude'dir." Meclis üyeleri itirazlarına yine de devam ettiklerinde Yerel Birim lideri, "Yerel Birim Lideri olarak Ude'nin senatörlüğünü ilan ediyorum!" dedi.[30]

Senatör Ude'nin nasıl bir işlevi olacağını herkes hemen anlamıştı. August Ude'nin idrak seviyesinin düşüklüğü göz önüne alındığında, başka bir görev yürütebileceğini tasavvur etmek zordu. Senatör olarak hangi alanlarda yetkili olacağını kararlaştırmak sorun oldu. Sonunda sadece üç yetki alanı tanındı: Şehir Bahçeleri, Şehir Tarlaları ve Çöp Toplama. Belediye Başkanı Peters neler döndüğünü anlamaktaydı ve kendisine karşı yapılan en ağır tacizde bile Ude'ye karşı mesafeli tavrını koruyarak, olması gerektiği gibi davrandı.[31]

---

29 NNN: 13.I.33.

30 Bkz. Ek C, paragraf 2f.

31 Otto von der Schulenberg, Thomas Galland ve "Erhardt Knorpel" ile yapılan röportajlar. Ude'nin *Dezernate*'si için, NNN: 7.IV.33. Ude partiye 1.III.30 tariflinde katılmıştır. Yerel Birim'deki konumu 'Yerel Köylü Lideri" idi. Bkz. PK, N-16, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1932-33: OGL an KLN, 27.XII.32 ve *a.g.e.*, Korres-pondenz, S-Z, 1936-43: Kreisbauernschaft an OGN, 14.VIII.37.

Bu taktiklerin işe yaramaması sonucu Girmann, Peters'ın altında çalışanlara, bilhassa, başkanın sağ kolu Thomas Galland'a saldırmaya başladı. Bir müfettiş olan Galland şehrin ikinci en yüksek idarecisiydi. Bu pozisyona 1932'de, Belediye Meclisinde az görülen bir anlaşma sonucunda oy birliğiyle getirilmişti. Nazilerin iktidara gelmesinden kısa süre sonra Galland, Senato'nun Peters'ı görevinden uzaklaştırmak için dilekçe vereceğini öğrendi. Galland tek tek senatörlere gidip bunun sebebini sordu ama hepsi de açıklamayı reddettiler. Galland bunun üzerine Girmann'a gitti fakat ondan da bir yanıt alamadı. Galland bu haksızlık karşısında öfkesini açığa vurunca Girmann patladı ve masaya vurarak "Sana bir şey söylemek istiyorum! Eğer belediye başkanının eteklerinin altına saklanabileceğini sanıyorsan yanılıyorsun! Burada işleri ben yönetirim –tek başıma– çünkü ben Yerel Birim Lideriyim!" diye bağırdı.[32]

Bu olay olası uzlaşmanın önünü kapayarak durumu daha da içinden çıkılmaz bir hale getirdi. Belediye Başkanı Peters'ın kararlılığı arttı: görevinden ayrılmayacak ve Thomas Galland'ın kariyerinin son bulmasına izin vermeyecekti. Haziranın başına doğru Peters tatile çıktı. Belediye başkan vekili olarak onun masasında oturan Girmann tatili devamlı kılmaya kararlıydı. 28 Haziranda Girmann doğrudan eyleme geçti. İlgili meclis toplantısının tutanaklarına göre:

> Belediye Meclisinin tamamını oluşturan Nasyonal Sosyalist Hizip bugün meclis toplantısında şu kararları almıştır:
>
> 1. Belediye Meclisi artık Belediye Başkanı Peters'a güvenmemektedir. Bu nedenle Belediye Meclisi onunla her nevi işbirliğini reddetmektedir.
>
> 2. Belediye Meclisi, Belediye Başkanı Peters'ın resmi hizmetten alıkonulması ve (*Ministerpraesident* Goering'in emrine uygun olarak) polis kuvveti üzerindeki yetkisinin son bulup, söz konusu yetkinin Polis Sekreteri Engelmann'a aktarılması için, Senato'nun *Regierungspraesident*'e dilekçe vermesi kararını onaylamıştır.[33]

---

32 Thomas Galland ile röportaj.

33 "Protokoll der Fraktionssitzung der Fraktion der NSDAP in dem Bürgervors-

Bu olayın, ayrıca Girmann'ın partinin ve hükümetin üst düzeylerinde sürdürdüğü lobi çalışmalarının sonucunda Belediye Başkanı Peters'in tatili uzatıldı. Bu arada Girmann, miskin Senato'yu başka bir komploya alet etti: Senato, Peters ve Galland hakkında resmi şikâyette bulundu. Gerekçe, Şehir Mevduat Bankasının yöneticileri olarak banka müdürü Hugo Speismann'la işbirliği içinde, Northeim'daki çeşitli işadamlarına uygunsuz krediler vermiş olmalarıydı. Peters, (3 Mart 1933'ten beri NSDAP üyesi olan) Spiessmann'ın Nazilerin uygulayabilecekleri baskılar sonucunda yalancı tanıklık edebileceğini bildiğinden, görevinden ayrılmaya razı oldu. Thomas Galland açığa alındı ve sonra da "yönetimi kolaylaştırmak için" işten atıldı. Karşılığında ikisinin de aleyhindeki iddialar geri alındı. (Bu süreçte sadece bir araç olan Hugo Spiessmann banka müdürlüğünden kovulmuş fakat NSDAP'ta bir işe yerleştirilmişti) Kısa süre sonra Ersnt Girmann Northeim Belediye Başkanı oldu.[34]

Olay bu noktaya Mart 1934'te gelmişti; öte yandan Girmann Haziran 1933'te Belediye Başkanlığı odasındaydı ve Northeimlılar onun orada kalacağını varsaymaktaydılar. (Daha sonra göreceğimiz mühim bir grup haricinde) çoğu Northeimlı Belediye Binasında bir çekişme olduğunun bile farkında değildi. Bildikleri bir şey varsa o da 1933 yazında Northeim'daki siyasi duru-

---

teherkollegium zu Northeim, dem 28. Juni 1933." Wilhelm Spannaus'un kişisel evraklarının kopyası; pasajlar, içinde PK, N-15, OGN Ausgeg. Schreiben, A-M, 1932-33: OGL an Reg.– Präs Muss (sic, "Muhs" olmalı), 29.VI.33.

34 NNN: 7.VI.33; 15.VIII.33. "Erhardt Knorpel" Thomas Galland ve "Hugo Spiessmann" ile yapılan röportajlar. II. Dünya Savaşı'ndan sonra Girmann, emeklilik maaşı için Northeim belediyesini dava etti ve nasıl belediye başkanı olduğu mahkemelere yansıdı. Davası reddedildi. Bkz. "Ausfertigung. Streitliste Nr. AH II 176/54. In der Verwaltungsstreitsache des Bürgermeisters a.D. Girmann in Northeim, Klägers, gegen den Rat der Stadt Northeim, Beklagten, wegen Berücksichtigung der Beamtenrechte" ve "Ante Nr. II OVG-A 30/56, 24.X.56 Revisionsantrag." (Her ikisi de HSN'de) Peters'i beraat ettiren resmi madde, 7 Nisan 1933 tarihli kararnamenin sekizinci bölümüydü; savaş sonrasında görülen mahkemede, Girmann'ın iktidara siyasi eylemler sonucu yasadışı yollarla geldiğine karar verildi. Atama mektubu NSAH'dadır, Hann 80/Hild. III, 18/76, No 16; Girmann, Ernst (16.III.34). On iki yıllığına atanmıştı.

mun Hitler öncesinden çok farklı olduğuydu. Girmann'ın hem belediye başkan vekili olarak hem de NSDAP'ın yerel birim lideri olarak kortrolü sımsıkı elinde tuttuğu aşikârdı. Naziler Northeim Meclisinde, Senatoda ve yürütme organlarında mutlak kontrolü ele geçirmekle kalmamışlar aynı zamanda şehir idaresinde etraflı bir tasfiye yapmışlardı. Nazilerin hedeflerine ve yöntemlerine muhalif olan veya olma potansiyeli taşıyan herkes ya elenmiş ya da kontrol altına alınmıştı. Aklıselim bir Northeimlı, haziran sonunda şehir hükümetinin haline bakarak onun tamamıyla bir Nazi aracı haline geldiğini anlayabilirdi.

12

TERÖR SİSTEMİ

İLKBAHAR-YAZ 1933

Zulüm etkileyicidir. Zulüm ve kaba kuvvet.
Sokaktaki sıradan adam sadece zalimce güçten ve acımasızlıktan etkilenir.
Terör en etkili siyasi araçtır.

Adolf Hitler

Şehir hükümetini kontrol etmek başka bir şeydi, şehirde mutlak iktidar olmak başka. Şehir hükümetini kontrol etmek dostları ödüllendirip düşmanları cezalandırmaya yarıyordu. Ayrıca yerel polis üzerinde kontrol imkânı sağlıyordu.[1] Ama bu yeterli değildi. Hitler'in şansölye olarak atanmasından sonraki ilk aylarda Nazilerin şiddet silahını acımasız ve etkin bir şekilde kullanacaklarını ispat etmeleri gerekiyordu. Eğer bunu yapabilirlerse ve Northeimlıları yeni Nazi iktidarından merhamet bekleyemeyeceklerine inandırırlarsa, sonradan bir terör uygu-

---

[1] Epigraf: Hermann Rauschning, *Gespräche mit Hitler* (Zürih, 1940), s. 81. Aslında polis üzerindeki kontrol gayriresmi yollarla sağlanmıştı. Yerel mahkemede görev yapan her iki hakim de daha Mart seçimleri öncesinden Naziydi. Şehir polisinin idari şefi, Polis Sekreteri Engelmann bütçeyi kapatmak için Belediye Meclisinden gelen ek ödemelere mahkûmdu ve Girmann'ın kontrolü altında onun arzularına göre hareket etmek zorundaydı. Fakat mart başında polis memurları neredeyse kaba kuvvetle, gamalı haçlı pazubentler takmaya zorlandılar. Psikolojik olarak zorlanmalarının yanı sıra Girmann'a itaat etmezlerse işlerini kaybedebilirlerdi. (Friedrich Haase, Carl Querfurt ve Otto von der Schulenberg ile yapılan röportajlar.)

lamaya gerek kalmayacaktı. Teröre en başta yapılacak yatarım, söylentilerle ve sosyal destekle onu öyle büyütecekti ki, muhalefet etmenin nafile olduğunu herkes anlayacaktı.

İşte Northeim'daki Nazilerin yaptığı tam olarak buydu. Aklı başında her Northeimlı, kabaca 1933 Temmuzu itibariyle, artık kişisel özgürlüğün olmadığını, boşboğazlık ederse hükümet polisinin elindeki tüm mühimmata kendisine karşı kullanılabileceğini biliyordu. En iyi ihtimalle evi her an baskına uğrayıp arama yapılabilirdi. En kötü ihtimalle ise –ne olduğu pek bilinmemekle birlikte– şiddetle korkulan toplama kamplarına yollanabilirdi.

Naziler terör sistemini hiçbir mazeret göstermeden de kurabilirlerdi belki, ama bu onlar için riskli olurdu. Bu nedenle ilk yapılan şeylerden biri, uygulanan baskıcı yöntemler için bir mazeret bulmak oldu. Bunu kısmen, iddialarıyla zaten oluşturmuşlardı: Komünistler ve Sosyalistler devleti cebren devirmeyi planlıyorlardı. *Reichstag* yangınıyla bu iddialarını iyice öne çıkardılar. Yine de Berlin Northeim'dan çok uzaktaydı ve eve daha yakın bir bahane gerekliydi. Northeim Nazileri bu bahaneyi, Northeim'ın içinde ve civarında bir dolu silah, cephane bularak ve bulduklarını yerel gazeteler aracılığıyla duyurarak sağladılar.

Bu aslında hiç de zor değildi çünkü Northeim'ın civarında çok fazla silah vardı. Tabii ki bunlar taşrada bulunabilecek olağan av tüfekleriydi. Avcılık genelde zenginlere has bir uğraş olduğundan bu gibi silahlar KPD'nin veya SPD'nin destekçilerinin evlerinde pek bulunmazdı.[2] Ayrıca Northeim'daki atıcılık kulüplerinin de silahları vardı; bunlardan bazıları çok kaliteli ve pahalı tüfeklerdi. Fakat yine de bunlar esasen, devleti devirmeye yönelik bir proletarya hareketiyle ilişkilendirilemeyecek orta ve üst sınıflardan insanlara aitti.

Ama işçilere ait silahlar da vardı. I. Dünya Savaşı muhariplerinden bazıları tüfeklerini veya tabancalarını evlerine ge-

[2] Örneğin 1930'da Northeim'da sadece 9 kişiye avcılık lisansı verilmişti ve bu kişilerin hepsi de ya işadamıydı ya da meslek sahibi kişilerdi. Bkz. NNN: 8.I.30.

tirmişlerdi. Bazı kişilerse ateşkesi izleyen kargaşa döneminde silah edinmişti. Nazi Darbesi ihtimalini ciddiye alıp, gerektiğinde karşı saldırıya geçmek için silah ve cephane toplamış olan *Reichsbanner* üyeleri de vardı. Bunu *Reichsbanner* liderlerinin onayı olmadan yapmışlardı ama sonuçta ellerinde bu gibi silahlar vardı. Ayrıca silah sahibi olan işçilerin bazıları bu konuda çok ihtiyatsız davranıyordu. Bir işçi sürekli yanında bir kese dolusu tabanca mermisi taşıyor; bir diğeriyse evinde bir düzine el bombası olduğuyla açık açık övünüyordu.[3]

Böylelikle Nazi polisi baskıcı yöntemlerine hakiki gerekçeler bulmakta zorluk çekmiyordu. Ele geçen silahlara dair yerel gazetelerde çıkan bütün haberlerin doğru olup olmadığı önemli değildi. Gazeteler polis onlara ne diyorsa onu yazıyordu ve insanların inandığı şeyler, gerçeklerden daha önemliydi.

Marttaki seçimlerden önceki hafta Nazi polisi, özellikle tanınan komünistlerin evlerine birkaç baskın düzenlemişti. NNN'e göre bu baskınlarda pek çok silah ele geçirilmiş; çoğu çakar almaz türde olmakla birlikte "üstte taşınabilir silahlar" da bulunmuştu. Polisin kaç tane ve ne tipte silaha el koyduğu hakkındaki bilgiler oldukça muğlaktı.[4] Daha net raporlar basına ancak mart sonunda ulaştı. Nisan ayı boyuncaysa, baskınlarda ele geçirilenler tüm detaylarıyla göze çarpacak şekilde yayımlandı.

30 Mart 1933'te, bir birahanenin yakınlarında oynayan çocukların ordu malı tüfeklere ait seksen şerit mermi buldukları bildirildi. Spekülasyonlara göre Komünistler bunları polis baskınları başladıktan sonra gömmüşlerdi. Habere göre aynı gün bir *Reichsbanner* milisi kendi rızasıyla polise "bir tabanca, bir testere ve boy boy pirinç muştular" teslim etmişti. Polis beş gün sonra ordu karargâhındaki "Solcu" evlerine yaptığı baskında,

---

3 Friedrich Haase ve "Benno Schmidt" ile yapılan röportajlar. Bir gün arkadaşının cepleri kurşun dolu bir halde "Schmidt" in koltuğuna oturması ve kurşunların birkaçının da yastıkların arasına yuvarlanması "Schmidt"i ciddi bir şekilde risk altına sokmuştu. Polis daha sonra "Schmidt"in evini aradığında kurşunlan buldu; ancak "Schmidt"in o kurşunların nereden geldiğini anlaması ancak arkadaşıyla konuştuktan sonra mümkün oldu.

4 NNN: 6.III.33.

“bir kısa tüfek, bir süvari kılıcı, bir tüfek ve bir tabanca” ele geçirmişti. Bu olay polisi daha fazla çaba sarf etmeye teşvik etmiş olmalı ki takip eden dört gün boyunca geniş çaplı bir dizi arama düzenlendi. Ama bulunan silahların hepsi de eski ve muhtemelen kullanılamayacak durumdaydı. Polis iki gün sonra Şehir Yapı İşleri Dairesinin altını üstüne getirdi; biri ordu malı olmak üzere iki tüfeğin yanı sıra “koca bir yığın propaganda malzemesi, çeşitli bayraklar, flamalar vs.” ele geçirmişti. Ayrıca bir *Reichsbanner* üyesinin Ruhme Nehrine ordu malı bir tüfek ve birkaç el bombası attığının polis tarafından tespit edildiği bildirilmişti. Polisler bir hafta sonraki yeni baskınlarda sadece tüfek cephanesi ele geçirebildiler ama Ruhme Nehrinin etrafında dolaşanlar bir karabina ve on mermi buldular. Dört gün sonra polis arama yaptığı bir evin yanındaki kütüklerin altında ordu malı bir tabanca bulduğunu bildirdi ama evin sahiplerinin tabancanın oraya nasıl girdiğini bilmediklerini söylüyorlardı. Yine dört gün sonra aldığı bir ihbar üzerine polis Ruhme’yi aramaya başladı ama bir şey bulamadı. Ancak altıncı günün sonunda ağlarına, ordu malı tüfeklere ait altmış bir şerit mermi takıldı.[5]

Böylece nisana kadar süren sekiz haftalık süre boyunca Northeimlılara şehrin tam bir cephanelik olduğu izlenimi verildi. İki sonuca varmak çok kolaydı: birincisi, iç savaş yalnızca Nazilerin gayretli eylemleriyle engellenebilirdi; İkincisiyse, evinin etrafında herhangi türde bir silah bulundurmak hiç sağlıklı değildi.

Nisanda art arda gelen raporlardan sonra, yasadışı silah bulundurmaya dair başka vaka bildirilmedi. Temmuzda Ruhme kanalına derinleştirme çalışmaları sırasında drenaj yapılırken “ağlara... kısıtlı sayıda... silah ve cephane... takıldı. Bunlar muhtemelen bulunacakları korkusuyla suya atılmışlardı.” Son olarak ağustosta bir işçiye, tabancası olduğu için üç ay hapis cezası verildi. “Polis bunu adı bilinmeyen birinin yaptığı şikâyet üze-

5 NNN: 30.III.33; 4, 8,10,19, 24 & 28.IV.33; 5.V.33; GGZ: 4 & 5.IV.33.

rine tespit etmişti..." Her en kadar polis o ay içerisinde çeşitli yerlerde 3,015 mermi bulduğunu iddia etse de büyük silah keşfi sona ermişti.[6]

Bunların hepsi, sürekli polis baskınları yapmak ve insanları tutuklamak için birinci sınıf gerekçelerdi. Ayrıca Naziler artık siyasi çatışmaların olmadığını; Nazi öncesi dönemdeki şiddetin sona erdiğini de söyleyebiliyorlardı. Bunun propaganda için harika bir nokta olduğu NNN'de (Paskalya Günü) çıkan şu haberden açıkça anlaşılmaktadır:

> ...Bunun dışında, tıpkı Reich'ın diğer yerlerinde olduğu gibi Northeim'ın duvarları içerisinde de Paskalya kutlamaları sükun ve huzur içinde geçti. Siyasi bir kavgaya veya başka bir huzursuzluğa dair en ufak bir duyum alınmadı. Her şeyin yeniden düzenlenmesiyle yerel politikaya gelen bu sakinlik, yeni düzenlemenin ne kadar faydalı olduğunu açıkça göstermektedir.[7]

Polisin eylemlerine propaganda düzeyinde sağlam gerekçeler bulan Northeim Nazileri, baskı ve terörizmin bilinen taktikleri uygulamaya başladılar. Fiili ya da potansiyel muhaliflerin evleri sürekli altüst ediliyor ve çeşitli insanlar tutuklanıyordu. Bunların hepsi, caydırıcı etkileri artsın diye halkın gözleri önünde yapılıyordu. Hitler'in şansölye olmasını izleyen ilk altı ay boyunca Northeim yerel basını, farklı vesilelerle yapılan on dört ev baskını haberi verdi. Ayrıca, siyasi sebeplerle tutuklanan en az yirmi iki kişinin haberi çıkmış ve çoğunun isimleri gazetede belirtilmişti.[8]

Yapılan her ev baskım ve tutuklama basına bildirilmiyordu ama halkın olan bitene dair genel bir fikir sahibi olmasına yarayacak kadarı bildirilmişti. Ayrıca polisin eylemlerinin basına bildirilme şekli de, şehir halkına bu eylemlerin keyfiliği hakkında fikir veriyordu.

---

6 NNN: 11.VII.33; 2,9 & 22.VIII.33.
7 NNN: 18.IV.33.
8 Olayların dağılımı için bkz. Ek B, Tablo 9.

Böylece 14 Martta Northeim *Reichsbanner* lideri Deppe'nin, "yapılan araştırma nedeniyle gizli tutulması gereken sebeplerle" tutuklandığı bildirildi. Bir gün sonra başka hiçbir açıklama yapılmadan serbest bırakıldı. Ardından, Şehir Meclisinin ilk toplantısının yapılacağı gün öğleden sonra tekrar tutuklandı; bu sefer gerekçe "Saar'dan gelen gazetelerden aldığı hükümet karşıtı haberleri yayıyor olması"ydı.[9]

Nazi rejiminin ilk aylarında, tutuklananların çoğu ilçe hapishanesine gönderiliyordu. Orada başlarına neler geldiğini Northeimlılar tam olarak bilmiyordu ama olağandışı bir şey olduğu kesindi. Martın ortasında GGZ şöyle bildirdi:

> Duyduğumuza göre ilçe hapishanesindeki (tamamı Northeim'dan olan) on sekiz *Komünistten* sekizi NSDAP üyeliği için başvuruda bulunmuş. Onları gözetim altında tutan gayretli gardiyanımız X varlığını hissettirmiş anlaşılan! Her halükârda, görünen o ki "şeytani Bolşevizmden tamamen ve sonsuza dek kurtulmuşlar."[10]

İlçe hapishanesinde her ne oluyorsa, bu seçenek tutuklulara daha tercih edilebilir gelmiş olmalıydı. GGZ daha martta (Dachau'daki) ilk toplama kampının resmini yayımlamış ve kampta iki bin siyasi suçlu için yer olduğunu belirtmişti. O aynı sonunda Northeim ilçe hapishanesi doldu ve iki Komünistin "Moringen Çalışma Kampına" gönderilmesi gerekti. Bunun ne anlama geldiğine dair ortada sadece söylentiler vardı ama temmuz ortasında şöyle bir haber yayımlandı: "Dokuz mahkûm... Northeim polisi tarafından bu sabah Moringen'e götürülmüş ve yedisi toplama kampına, ikisi de çalışma kampına teslim edilmiştir."[11] Böylelikle Northeimlılar yakınlarında bir toplama kampının bulunduğunu öğrenmiş oldular.

Aslında basında çıkan haberler olan biteni çok geriden izliyordu. Northeim ilçe sınırları içinde Northeim şehrinin tam aksi

9 NNN: 14,15 & 29.III.33.
10 GGZ: 18.III.33.
11 GGZ: 29.III.33; NNN: 30.III.33; 12.VII.33.

istikametinde kalan Moringen Toplama Kampı, Nisan 1933'ün başlarında, Hanover şehrindeki ve civardaki diğer hapishanelere sığmayan mahkûmların konulması için kurulmuştu. Mart ayı boyunca "göz altına" alınan kişi sayısı (*Reichstag* yangınının ardından çıkarılan kararname sayesinde vatandaşlar bir itham olmadan tutuklanabiliyor ve *habeas corpus*[卐][12] hakkı olmaksızın göz altında tutulabiliyorlardı) sıradan hapishanelerin alabileceğinin çok üstündeydi. Moringen Çalışma Kampı bir kamu kurumuysa da ona eklenmiş yeni toplama kampı SS tarafından idare ediliyordu. En başında kampta, on biri Northeim ilçesinden olmak üzere sadece Komünistler bulunuyordu. Nisan ayının sonunda ise her kesimden üç yüzden fazla tutuklu mevcuttu. Mahkûmlar yol tamirlerinde çalıştığı Nazi gazetelerini okumaya, kiliseye gitmeye, Nazi konuşmacıları dinlemeye ve Nazilerin propaganda amaçlı geçit törenlerine katılmaya zorlanıyordu.

1933 baharında kampın nüfusu sürekli değişiyordu; yeni gelenler oluyor, kimisi serbest bırakılıyor, kimisi de başka yerlere gönderiliyordu. Fakat aşırı kalabalık giderek daha yakıcı bir sorun halini alıyordu. Öyle ki kamp mevcudu 322 olduğunda, kamp amiri başka tek bir mahkûm daha alamayacağını ısrarla belirtmişti. Ama yine de haziranda kamp mevcudu 356'ya çıktı (buna Northeim ilçesinden yirmi kişi de dahildi). Bu noktada Komünistler 252 mahkûmun katıldığı bir açlık grevi düzenlediler. SS muhafızları dört gün sonra grevi içme suyunu kesip zorla yemek yedirerek kırdılar. Ağustos ayında kampta 381 mahkûm vardı.[13]

---

12 NSAH, Hann 80, Hann II/752, Nr.51: Präs. Des Straffvollzugsamts Celle, 30.III.33; Nr. 54: Reg-Präs. Hann Vermerk, 4.IV.33 ve Nr. 60:7.IV.33; Nr. 84: Moringen an Reg-Präs. Hann, 15.IV.33 ve Nr. 102:21.IV.33; Reg Präs. Hann an Landräte, 27.IV.33. ayrıca bkz. Nr. 112:28.IV.33 ve Nr. 116:5.V-33.

卐 (Lat.) Birlikte yaşama yolu ya da yaşama biçimi; güçlüklere karşın geçinme yöntemi; geçici anlaşma, (çev.n.)

13 *A.g.e.*, Müller'in raporlan, Lagerkommandant, Reg-Präs.'a. Hann: Nr. 137 (8.V.33), Nr. 138 (11.V.33), Nr. 148 (19.V.33), Nr. 158 (26.V.33), Nr. 161 (29.V.33), Nr. 253 (2.VI.33), Nr. 273 (16.VI.33), Nr. 304 (30.VI.33), Nr. 307 (7.VII.33), Nr. 308 (14.VII.33), ve Nr. 444 (4.VIII.33). Açlık grevi hakkında: Nr. 322 (23.VI.33), Nr. 385 (24.VI.33), ve Nr. 387 I26.VI.33).

Moringen Toplama Kampındaki mahkûm sayısı ve mahkûmların niteliği değişmeye devam etti (bir süre sadece kadın kampı olarak hizmet verdi). Öyle ki kamp Üçüncü Reich'ın demirbaşı halini aldı ve büyümeyi sürdürdü; 1944 yılında yedi yüzden fazla mahkûm barındırıyordu.[14] Kampa girip çıkan tutuklular arasında Northeim ilçesi sakinleri de vardı, ayrıca en az iki düzine SS muhafızı Northeimlıydı. Bu durumda, bir toplama kampında mahkûm olmanın nasıl bir şey olduğunda dair bazı haberler Northeimlılara ulaşmış olmalıydı. Bunlar elbette ki net ve kesin bilgiler değildi ama bir terör ortamının yaratılmasında en etkili silah muğlaklıktı.

Naziler birinin peşinde düştüler mi öyle ya da böyle onu mutlaka ellerine geçiriyorlardı; basında çıkan haberler de bunu açıkça gösteriyordu. Yakalanan bir işçiye, silahlarla cephanenin yerini söylemesi karşılığında özgürlüğüne kavuşacağı sözü verilmesinden başka nasıl bir sonuç çıkarılabilirdi ki! İşçi kendisine denileni yaptı ve daha sonra serbest bırakıldı. Polis söylenilen yerde silah bulamayınca onu tekrar yakaladı ve kısa süre sonra "bir polis memuruna hakaretten" hapis cezasına çarptırıldı.[15]

Tutuklama için gösterilen sebepler çok küçüktü. Bu da, büyük suçların çok daha zorlu bir muamele göreceği izlenimini yaratıyordu. Örneğin haziranda, (zaten topu topu iki tane kalmış olan) SPD meclis üyelerinden biri Stahhelm'in kısa süre içinde "SA'yı parçalara ayıracak" kadar güçleneceğini söylediğinden dolayı hapse atılmıştı. Birkaç hafta sonra, seyyar satıcı bir kadın "yanlış ve kışkırtıcı siyasi dedikodular yaydığı için" tutuklanmıştı. Kadının bir Komünist ve olayın da "insanları huzursuz etmek için" Komünistlerin düzenlediği bir kampanyanın parçası olabileceği ileri sürülmüştü. Ayın sonunda bir işçi "Nasyonal Sosyalizm hakkında saygısız ifadeler kullandığı için" tutuklandı.[16]

---

[14] *A.g.e.*, Cordes'in raporları, SS Sturmführer u. Lagerkommandant an Polizeimajor Bergin, Hann: Nr. 472-3, 499,500,529 ve 545. Haziran 1944'e dek olan sonraki istatistiksel kayıtlar, içinde NSAH, Hann 22a/XI, 104g.

[15] NNN:28.IV.33; 9.V.33.

[16] NNN: 17,19 & 30.VI.33; GGZ: 20.VI.33; 1.VII.33.

Böylece Northeim halkı 1933 yazının ortalarında, yeni sistem hakkında yorum yapmanın bile zulme davet anlamına geldiğini gayet iyi anlamıştı. Aslında Northeimlılar bu durumun farkında olmakla kalmıyor aynı zamanda bu farkındalıklarıyla fiili terör aracını güçlendiriyorlardı. Bir Northeimlı arkadaşını veya komşusunu uyardığı her anda, genel korku atmosferini daha da güçlendirmekteydi.

Bu da sık sık oluyordu. Bir öğretmen, öğrencilerinden birinin annesinin kitapların yakılmasından şikâyet ettiğini hatırlıyordu. Onunla aynı fikirde olmasına rağmen velisini uyarmıştı; aynı şikâyeti başkalarına da söylememeliydi aksi takdirde başı derde girerdi. Lisenin müdürü purolarını hep aynı dükkândan aldığını ve purolarla beraber her seferinde dikkatli olmasına dair tavsiyeler aldığını hatırlıyordu. Gestapo'nun her yerde olduğuna dair genel bir hissiyat vardı. En az beş kişinin "Gestapo ajanı" olduğu saptanmıştı ama aslında muhtemelen tüm şehir için tek bir ajan vardı; bu kişi Hermann Denzler'di ve o da bu göreve çok daha sonra başlamıştı.[17]

İleriki bir tarihte vatandaşlık haklarından men edilecek kişilerin isimlerinin yer aldığı bir "liste"nin varlığından söz edenler vardı ama listeyi bizzat gören kimse yoktu. "Seksen kişinin adının yer aldığı bir kara listeydi bu."[18] "Dört ayrı gruba ayrılmıştı: A, B, C ve D. A grubundakiler vurulacak, B grubundakiler toplama kamplarına gönderilecekti vs..."[19] "O listeyi hiçbir zaman görmedim ama var olduğunu herkes biliyordu."[20]

Bütün bu söylentiler kısmen, Nazilerin iktidarı ele geçirmelerinden sonraki ilk aylarda Nazi Partisinin çeşitli unsurlarının

---

17 "Hans Abbenrode" Rudolf Bückmann, "Erhardt Knorpel" Carl Querfurt, Hermann Schulze, Thomas Galland ve Wilhelm Spannaus ile yapılan röportajlar. Hermann Denzler'in kendisi de, Gestapo'yla herhangi bir ilişkisi olduğunu reddetmiştir, fakat Northeim'ın en üst düzeydeki SS görevlisi olarak "V-Männer" sistemin de bir parçası olduğuna şüphe yoktur. Fakat öte yandan, SS'in 20 Nisan 1934'e kadar Prusya Gestapo'su üzerinde resmi bir kontrolü olmadığını da belirtmek gerekiyor.

18 Maria Habenichts ile röportaj.

19 "Heinrich Lamme" ile röportaj.

20 "Hans Abbenrode" ile röportaj.

gizli polis rolü oynamaya çalışmasından kaynaklanıyordu. Partinin tek tek üyeleri ve SA potansiyel muhalifleri tespit etmeyi görev edinmişti. Diğerleri, kendilerini öne çıkarmak için böyle yaptıklarını ima ediyorlardı. Partinin propaganda birimi kendi "istihbarat servisi"ni kurmaya karar verdi ve *Gau* düzeyinde tüm SPD ve KPD üyelerinin ad ve adreslerinin yer aldığı merkezi bir fihrist hazırlandı. İlçe propaganda liderlerinin her birine, yerel ajan olarak tercihen eskiden polis memuru olan bir Naziyi görevlendirmeleri emredildi.[21] Northeim SS birimi Haziran 1933'te kendi "istihbarat birliği" kurdu ve Yerel Birim Lideri Girmann'a şüpheli kişileri rapor etmeye başladı.[22] Böylece Northeimlılar bir süre amatör "Gestapo" casuslarına gark oldu.

Böylece Gestapo söylentiler ve korku sayesinde son derece etkili oldu. Nazilerin, evlerinde gamalı haç bayrağı olmayanların birer tane almaşım söylemesine gerek kalmamıştı. Maria Habenichts tüm dostane hisleriyle bayrağı olmayanları uyarıyor, "üzerine düşeni yapıyordu." Terör atmosferi göz önünde bulundurulunca, dost olan insanlar bile hayatta kalabilmek için birbirlerine ihanet etmek zorunda kaldıklarını hissediyorlardı. Dr. Kuno Ruhmann 1933'lerin başında bir partiye gitmiş, birkaç kadehten sonra da Hitler'in konuşma şeklini taklit ederek insanları eğlendirmeye çalışmıştı. Ertesi sabah ev sahibesi onu Nazi Partisinin merkez bürosuna şikâyet etti. Olay hemen duyuldu ve Northeimlılar artık partilere gitmemenin daha iyi olacağım anladılar. "Sosyal yaşam diye bir şey neredeyse kalmamıştı – artık kimseye güvenemiyordun."[23] Bir başkasıysa durumu şöyle ifade ediyordu:

> Mesele sadece eleştirmenin tehlikeli olması değildi; aynı zamanda bir anlamı da kalmamıştı. Yine de istediğimi söyleyebilme özgürlüğünü hiç hissetmedim, kişisel özgürlüğüm olduğu

[21] NSAH, Hann 310 l/C-17, Nr. 192: GSHB Propaganda Abt. (Nachrichtendienst) Rundschreiben, 6.V.33.

[22] PK, N-14, OGN Eingeg. Schreiben, 1932 33; Karl Schmikke, SS Nachrichten-trupp Northeim, an OGN, 20.VI.33.

[23] Maria Habenichts ile röportaj.

> duygusuna hiç kapılmadım... Hermann Denzler'in Northeimlıların neler düşündüğünden haberdar olduğunu herkes bilirdi.[24]

İnsanlar tutuklanmasalar bile işlerini kaybedebilir veya sadece toplum hayatının sorunsuz işlemesini sağlayan normal haklardan ve saygınlıktan mahrum kalabilirlerdi:

> Genelde, bağımsız davranan veya fikirlerine sadık kalan herkes kaba muamele görüyor veya sırası geldiğinde hemen dışlanıyordu. Boykot edilebilir, işten çıkarılabilirdiniz. Başkalarının kaderinden ders çıkaran çoğu insan bunu fark ediyordu. Siyaset üzerinde tam bir baskı vardı ve bunun anlamı Nazilerin istedikleri her şeyi elde etmiş olmalarıydı.[25]

Üçüncü Reich'ın kurulduğu andan itibaren Ernst Girmann, Yerel Birim Liderliği statüsünü rejimin siyasi muhaliflerine zarar verecek şekilde kullanmak için sabırsızlanmaya başladı. 3 Mart 1933'te Reich Çalışma Bakanlığına bir mektup yazarak, orada çalışan bir Sosyal Demokrattan işten çıkarılmasını istedi. Bir hafta sonra Goering'e (Prusya İçişleri Bakanı) bir mektup yazdı ve (o dönemde başka bir şehirde yaşayan) Northeim eski kaymakamı Kirschbaum'un, SPD üyesi ve "yarı-Yahudi" olduğu için memuriyetten atılmasını talep etti.[26] Ve gelecek aylarda da benzer ihbar mektupları yazarak, Girmann'ın intikamından kaçanların gidip yerleştiği şehirlerdeki Nazi liderlerini bilgilendirdi. Böylelikle Nazilerin hafızalarının gayet güçlü olduğu ve onlara karşı gelen herkesin nereye kaçarsa kaçsın avlanacağı açıkça belli oldu.

Bu koşullarda Nazilerin insanların gözünü korkutmak için fazla bir şey yapmasına gerek kalmamıştı. İleride belirteceğimiz gibi solda ve sağda örnekler yaratıyorlar, devamını doğal toplumsal güçlere bırakıyorlardı. Koşullar öyle bir noktaya varmıştı ki Nazi selamı vermeyenlerin, bir toplantıdan erken çı-

[24] "Hans Abbenrode" ile röportaj.
[25] "Erhardt Knorpel" ile röportaj.
[26] PK, N-15, OGN Ausgeg. Schreiben, A-M, 1932-33: OGL an das Reichs Arbeitsministerium, 3.III.33; *a.g.e.*, OGL an Goering, 10.III.33.

kanların veya Ersnt Girmann'a soğuk bir bakış atmaya teşebbüs edenlerin kendilerini boş yere tehlikeye attıkları, bir pervasızlık gösterdikleri düşünülüyordu. "Hiçbir zaman muhalefet olmadı. Olsa olsa ihtiyatlılık vardı ama o bile lükstü."[27]

Yine de karşı koymaya, direnmeye ant içenlere ne olduğunu sormak gerek. Hitler iktidara gelmeden önceki senelerde bir Nazi darbesi gerçekleşirse Cumhuriyeti savunacağını defalarca ifade eden *Reichsbanner*'a ne olmuştu? En azından Northeim'da, Cumhuriyet en ufak bir savunma hamlesi olmaksızın yıkılmıştı. Hemen harekete geçmek için yaptığı tüm planlarına rağmen *Reichsbanner* teşkilat olarak tek bir tepki gösteremeden milisleri birer birer öldürülmüş, liderleri hapse atılmış, dövülmüş, işlerinden ve evlerinden koyulmuşlardı.

Belki de bunun temel nedeni Nazilerin bir askeri darbe yapmamış olmalarıydı. Darbe yerine yaklaşık altı aylık bir dönem boyunca bir dizi sözde-yasal eylemde bulunmuşlardı. Bunların hiçbiri tek başına bir devrim niteliğinde değilse de hepsi bir araya geldiğinde Almanya'yı demokrasi düzeninden bir diktatörlüğe çevirmişti. Sorun çizginin nereye çekileceğiydi. Ama çizginin çekileceği yer net bir şekilde belli olduğunda devrim artık bir oldu bitti halini almıştı; direnişin potansiyel organları teker teker ezilmiş ve örgütlü direnişin hiçbir imkânı kalmamıştı. Kısacası, görkemli örgütlenme hiçbir işe yaramamıştı; olayların akışı içinde herkes kendi başının çaresine bakmak zorundaydı.

Northeim *Reichsbanner*'ı 1933'te savaşmaya hazırdı. Tek ihtiyacı Berlin'den gelecek bir emirdi. Emir gelseydi Northeim *Reichsbanner*'ı uzun süredir üzerinde çalışmakta olduğu planı uygulayacak, silahları alıp dağıtacak ve Nazileri ezmek için saldırıya geçecekti. Ama Northeim *Reichsbanner* kendi başına harekete geçemedi. Liderler, tek başına yapılan eylemlerin boşa çıkacağını, zamanı geldiğine ellerine geçecek şansı da yok edeceğini ve her halükârda itaatsizlik olacağını düşünüyorlar-

---

[27] "Erhardt Knorpel" ile röportaj.

dı. Tek umutlarının, Reich'ın her tarafında yapılacak toplu bir eylem olduğunu hissediyorlardı. Hanover'ın SPD'li eski valisi Gustav Noske sadece tek bir karşı saldırı yapılması gerektiğini söylememiş miydi? Böylece beklediler ve bir emir gelmesi için dua ettiler ama o emir hiç gelmedi. Ve onlar beklerken Naziler birer birer izlerini buldu. Sonunda hiçbir zaman bir emir gelmeyeceği belli oldu; bunun üzerine Karl Deppe ve Friedrich Hasse *Reichstanner*'ın dağılması gerektiği lafını yaydılar:

> Onlara artık herkesin kendi vicdanını dinlemesi gerektiğini söyledik. Eğer teşkilatı koruyabilseydik üyelerimizin sorumluluğunu alırdık. Ama artık onları korumaya gücümüz olmadığından bize sadık kalmalarını bekleyemezdik.[28]

Yine de çoğu *Reichsbanner* milisi ideallerine sadık kaldı. Friedrich Hasse'ye göre dört yüz kişiden en fazla onu SA'ya katılmıştı. Carl Querfurt'un tahminleri de aynı yöndeydi. Ondan nasihat almaya gelen *Reichsbanner* milislerini fazla yüreklendiremiyordu, genelde onlara "partiye katılın" diyordu. "Ailelerinizi düşünün. Kahramanlık numaralarıyla elinize hiçbir şey geçmeyecek"[29]

Demokratik Solun dahi adamlarından kahramanlık yapmamalarını istediği bu durumun nedeni, Sosyal Demokratların Nazizmin doğasını anlayamamış olmalarıydı. Nasıl ki, Hitler iktidar gelmeden önceki temel önermeleri Nazilerin kitleleri etkileyemeyecek darbeciler olduğu yanılsamasıysa, Hitler iktidara geldikten sonra da temel önermeleri bu hükümetin Weimar dönemindeki diğer hükümetlere benzeyeceği yanılsamasıydı.

Bu duruma en çarpıcı biçimde işaret eden doküman, 23 Mart 1933'te SPD'nin Hanover Bölgesindeki yerel şubelerine gönderilen direktiflerdir. Doküman, toplumsal meselelerle ilgili Sosyalist politikalar hakkındaki kitapçıkların nasıl gönderileceğine, anketlerin nasıl doldurulacağına, yani kısaca alışılagelmiş

---

[28] Alıntılar, Hermann Schulze, Johannes Grote ve Friedrich Haase ile yapılan röportajlardan alınmıştır.

[29] "Erhardt Knorpel" ile röportaj.

işlerin nasıl yürütüleceğine dair direktifler içermekteydi. Nazizm fenomenine sadece yedinci paragrafta değiniliyordu:

> *Köy ve şehir temsilcilerimizin seçimi onaylanacak mı?* Bu soru defalarca telaffuz edildi. Soruya cevap vermek mümkün değil çünkü bu hükümetin ne yapacağını bilmiyoruz. Yine de her koşulda, aslında hep yaptığımız gibi, çoğunlukta olduğumuz yerlerde köy temsilcilerini güvenilir yoldaşlardan seçmeliyiz. Eğer makamlarına atanmazlarsa, o zaman bu konudaki tavrımızı koyarız. Hiçbir koşulda haklarımızı yok saymamalıyız.[30]

Bu yönerge, SPD liderlerinin evlerinin gece yarılarında basıldığı ve silah var mı diye arandığı bir dönemde yazılmıştı! Bu yönerge, *Reichsbanner* mensuplarının Fırtına Birliği milisleri tarafından sürüler halinde hapse takıldığı, Almanya'nın dört bir yarımdaki hapishanelerde dövüldüğü ve Nazi toplama kamplarına sürüldüğü bir dönemde yazılmıştı! Almanya'da demokrasinin yegâne savunucusu olan SPD; yani silah toplayıp genel bir grev çağrısında bulunması gereken ya da en azından parolalarla, sahte isimlerle ve gerekli her tür araç gereçle etkili bir gizli direnişi örgütlemesi gereken bu insanlar, parti dosyalarının düzenli tutulmasından, kayıt hatalarının yapılmamasından ve her şeyden önce köy meclislerindeki siyasi taktiklere dair en son kitapçıkların satan alınmasından bahsediyorlardı.

SPD'nin merkez büroları "bu hükümetin ne yapacağını" bilmiyorlarsa bile Northeim'daki yerel Sosyalist liderler bunu yakında öğreneceklerdi. Beş Northeimlı sosyal demokratın başına gelenlerin detayları genel davranış modelini çok açık bir şekilde ortaya koyacakta.

Uzun süredir Sosyal Demokrat olan Johannes Grote, *Reichsbanner* mensubu, sendikalı bir memurdu. 1926'dan 1930'a ka-

[30] "Kommunal-Politische Abteilung der SPD im Bezirk Hannover. Rundschreiben Nr. 6/35 (Hannover, d. 23.III.33), Wilhem Hess an die Ortsvereinsvorstände im Bezirk Hannover." Carl Querfurt'un kişisel evraklarının kopyaları.

dar Northeim Şehir Meclisinde SPD temsilciliği yapmış; 1933'e kadar tam on sekiz yıl boyunca şehrin gaz işlerinde çalışmıştı.[31]

Johannes Grote 12 Mayıs 1933'te işinden kovuldu. Gerekçe aynen şöyle bildirilmişti: Daha önceki siyasi faaliyetlerinize bakıldığında, milli devleti her koşulda, kayıtsız şartsız destekleyeceğinize dair güven telkin etmiyorsunuz.[32] On iki gün sonra tutuklandı ve ilçe hapishanesine kondu. Orada üç gün tutuldu ve polis tarafından her gün üç-dört saat sorgulandı. Sorgu sırasında yüzünü duvara yaslamaya zorlandı ve arkadan dövüldü. Tüm bunlar elli birinci doğum gününden yaklaşık beş hafta önce oldu.

Bu olaydan hem önce hem sonra, evi yedi-sekiz silahlı SA milisi tarafından defalarca arandı. Grote en çok, kütüphanesinden Marx'ın ve Bebel'in kitaplarının ilk baskılarını aldıklarına içerlemişti. Bir keresinde eşi de iki saatliğine polis karakoluna gitmek zorunda kalmıştı ama çocuklarına hiç dokunulmamıştı.[33]

Bu tecrübelerden soma Grote, Northeim'daki tanıdıklarından çoğunun artık kendisini tanımamazlıktan geldiğini fark etti. Kimse onu işe almak istemiyordu. Sonunda ev ev dolaşıp sabun satacağı bir iş buldu. Grote bu işten çok memnundu çünkü işi sayesinde Sosyal Demokrat arkadaşlarıyla bağlantısını koruyabiliyordu. "Bir Nazi'nin evine gittiğimde ona sadece sabun isteyip istemediğini soruyor ve sonraki eve geçiyordum. Ama bir yoldaşa veya sendika üyesi bir arkadaşa gittiğimde hep Nazilerden nasıl kurtulabileceğimizi konuşuyorduk. Bir kısmı açık bir isyandan yanaydı ama çoğu buna karşıydı."

---

31 *Zeugnis*, 12.V.33. Johannes Grote'nin tecrübeleriyle ilgili anılan bu ve diğer dokümanlar. Federal Almanya Cumhuriyeti *Entschädigungsbehörde*'ye, Nazi terör faaliyetleri nedeniyle kaybettiği maaşlarının karşılanması için yaptığı başvurusunda sunduğu kanıt niteliğindeki belgelerdir. Dokümanlar tasdiklenmiş ve kendisine gereken ödeme yapılmıştır: *Der Beauftragte des öffentl. Interesses beim Niedersäch-sischen Landesausschuss für Sonderhilfssachen, Nr. 02/223, Hann. d. 17. Okt. 1952.*

32 *A.g.e.*, Magistrat der Stadt Northeim'dan mektup formunda belge, 12.V.33.

33 *A.g.e.*, Northeim'ın eski bir polis memurunun tasdiklenmiş beyanı, 5.I.33.

Sonunda 1944'te Grote'nin seyahat belgeleri elinden alındı ve sabun işine son verildi.[34] İş Bulma Dairesinin onun için bulabildiği tek iş, Northeim'a yayan kırk beş dakika mesafedeki bir taş ocağındaydı. İş ağırdı ve Grote gururu bir kenara bırakarak, Nazi Savaş Kurbanlarına Yardım Derneğine yazdı; bir I. Dünya Savaşı muharibi olarak onun için aracılık etmelerini istedi. Aracılık ettiler fakat konuya bakan Ernst Girmann, "SPD'nin önde gelenlerine yardım etmek için yaşlı SS ve SA milislerini işten atmaya niyeti olmadığı" gerekçesiyle Grote'un eski işine dönmesini reddetti.[35]

Taş ocağında çalışırken tekrar tutuklandı. Bu sefer gerekçe "von Papen ve kapitalistler yakında Hitler'i devirir" demesiydi. Gestapo tarafından sadece bir saatlik sorgulamaya maruz kaldı.[36] Yine de bu Grote'un Northeim'ı terk etmek istemesine yetti. Yılın sonunda Northeim'dan taşındı ve II. Dünya Savaşı sonrasına kadar Northeim'a dönmedi. Kibrini ve neşesini yitirmemiş, Nazizm karşıtlığı azalmamıştı ama etkili direniş söz konusu olduğunda o da savaş dışı kalmıştı.[37]

İkinci vaka da Northeimlı işçi Berno Schmidt'in başına gelenlerdi. Berno Sosyalist topluluk içinde önemsiz bir şahsiyet olarak sınıflandırılabilirdi. Hiçbir zaman SPD'nin aidatlı bir üyesi olmamış ama kendini hep Sosyalist olarak görmüştü. Vasıfsız bir işçi olarak bunalım sırasında iş bulabildiğinde çalışmış, daha çok da işsizlik parasıyla geçinmişti. Sonunda eşiyle beraber belediyeye "evsiz" olarak kaydolmuşlar, eski ordu barakalarındaki berbat ve gürültülü bir odaya yerleştirilmişlerdi. Fırtına Birliği milisleriyle yapılan sokak çatışmalarına sık sık

[34] *A.g.e.*, "Der Bürgermeister als Ortspolizeibehörde an den Gasanstaltsarbeiter Herrn Johannes Grote" (Northeim, 3.I.34-v 1505-35); "Der Landrat des Kreis Northeim an Herrn Johannes Grote, Northeim, 6.X.34"; "Der Regierungspräsident Hildesheim an Herrn Johannes Grote, 28.III.35 (I.V.545)." Bu mektuplardan genel olarak çıkarılacak sonuç, Grote'un siyasi olarak güvenilir olmaması nedeniyle seyahat dokümanları alamayacağıdır.

[35] *A.g.e.*, "Der Bürgermeister an die Nat. Soz. Kriegsopferversorgung z. Hd. von Herrn Fritz Kaeppke" 9.III.34.

[36] Bkz. 33. dipnot.

[37] Johannes Grote ile röportaj.

katılan Schmidt, Temmuz 1932'deki "Uzun Köprü" çatışmasındaki rolü nedeniyle hapis cezası almış, ama genel af sayesinde hiç hapse girmeden kurtulmuştu.

1932 sonbaharında Northeim orman müdürlüğünde bir iş bulmuştu. Naziler iktidara geldiğinde Benno Schmidt onların nasıl devrileceğine kafa yormamış ama SA'ya girmeye zorlanmaktan nasıl kurtulacağını dert edinmişti. İşinden kovulmamıştı ama en pis işler ona veriliyordu. Eskiden iş arkadaşlarının hepsi Sosyalistken şehir işçilerinin tasfiyesinden sonra yarısı Nazi olmuştu. Schmidt işçiler arasında büyüyen güvensizliği fark etmişti:

> O Naziler yüzünden bir süre sonra kimse konuşmak istememeye başladı. Ormandaki "ikindi kahvaltılarını" hâlâ dün gibi hatırlıyorum; herkes yerdi ve kimse tek laf etmezdi. Bu işi daha da çekilmez kılıyordu.

Aynı zamanda Nazilerin artan gücünü hissetmişti. Bir gün Hitler selamı vermeyi reddettiği için dövülmüştü. ("Hiç *Heil Hitler* diyemedim; niye diyecektim ki? Adamın hiçbir özelliği yoktu.") 1933 yazında polis evine baskın yaptı; saymanı olduğu İşçi Spor Kulübünün parasına, futbol toplarına ve silah olarak da ağaç budama bıçağıyla, kapının yaylarından birine el koydu. Bütün bunlar Schmidt'e 8 mark 50 fenike patladı. Ayrıca SA'ya katılması için sürekli baskı görüyordu, bunun sonucunda işinden ayrıldı ve *Autobahn*'da çalışmak üzere Northeim'ı terk etti. "Bundan sona beni rahatsız etmediler."[38]

Naziler, Friedrich Haase gibi daha mühim insanlara karşı daha gayretliydiler. Naziler iktidara geldikten sonra onun kaderinde işinden atılmak, başka bir iş bulamamak ve Nazilerin engellemesi sonucu işsizlik parası alamamak vardı; bir başka deyişle her nevi gelirden mahrum bırakılmıştı. Ayrıca tutuklanmış, evi sayısız kez aranmış, sorgulamaya maruz kalmış, başına bu türden her çeşit bela gelmişti. Üstüne üstlük bulduğu her

[38] "Benno Schmidt" ile röportaj.

evden atılmıştı; ev sahipleri ya korkuyorlardı ya da Nazi fanatiğiydiler.

Gestapo, Northeim *Reichsbanner*'ın bayraklarını ve üye listesini ele geçirmeye özellikle kararlıydı. Friedrich Haase'nin onları yaktığına bir türlü inanmamış, Haase onları inandırabilmek için Northeim dışındaki bir tarlaya götürüp soğumuş külleri göstermişti. Öte yandan *Reichsbanner*'daki yüksek konumuna rağmen Haase 1933 Nisanına kadar tutuklanmadı. Daha sonra hakkında hiçbir itham olmaksızın dört gün gözaltında tutuldu. Bu süre içinde sürekli sorgulanmasına rağmen işkence görmedi. Ardından serbest bırakıldı ve bir hafta sonra tekrar tutuklandı. Bu sefer kendisine, hapishanede yaşadıklarından kimseye bahsetmeyeceğine ve uğradığı zararlar için dava açmayacağına dair bir ifade imzalatılmıştı:

> Böyle bir ifadeyi imzalayamayacağımı söylemiştim ve Komiser Engelmann "Eğer imzalamazsan tekrar içeri tıkılacaksın" dedi. Bunun üzerine ona "Engelmann! Bunun bir tehdit olduğunu ve bu yüzden cezalandırılabileceğini ya da hapse atılabileceğini gayet iyi biliyorsun! Bu, masanın üzerinde duran kanun kitabında yazılıdır!" dedim. Engelmann ayağa kalkıp pencereye doğru yürüdü ve uzun bir süre pencereden dışarı baktı. Daha sona "Yapabileceğim bir şey yok, ya imzalayacaksın ya da tekrar hapse gireceksin" dedi. Bunun üzerine ben de "Ver şu lanet şeyi, imzalayacağım" dedim.

Friedrich Haase ilçe hapishanesindeyken Kaymakamlıktaki işinden geçici olarak uzaklaştırıldığına dair bir bildiri aldı. Serbest bırakıldıktan sonra ise siyasi açıdan güvenilmez olduğu gerekçesiyle işinden atıldı.[39] Nisan ortasından Mayıs ortasına kadar kaldığı yer polis ve SA tarafından yedi kere arandı. 27 Nisanda ilk tutuklanmasından iki gün sonra NSDAP merkezine ifade vermeye çağrıldı. Orada Walter Steineck eline bir kâğıt ka-

39 *Entschädigungsbehörde dokümanları*, Friedrich Haase'nin kişisel evrakları: "Der Vorsitzende des Kreisausschusses an den Dauerangestellten Herrn Friedrich Haase, Northeim, d. 9.V.1933"; "Der Preussische Minister des Innern an den Dauer-angestellten Herrn Friedrich Haase, Berlin, den 20. Juli 1934."

lem vererek, "tüm solcu örgütlenmelerden istifa edip NSDAP'a üyelik başvurusu yaptığını" bildiren bir ifade yazdırdı. Haase alaya bir ifadeyle, Nazilerin inançlı bir Marksisti, görünürde devlete karşı birini "parti yoldaşı" olarak istemeyeceklerini söyleyerek itiraz etti. Steineck'in yanıtı oldukça açıkta: "Ne söylüyorsam onu yaz, yoksa toplama kampına!"[40]

Friedrich Haase'nin tahminine göre, tehdit altında yazılan bu ifade başka şehirlerdeki Sosyalistlerin moralini bozmak için kullanılmıştı. "Northeim'daki insanlar beni, böyle bir şeye inanmayacak kadar tanırlardı. Ayrıca Nazilerin beni neredeyse her gün izlediklerini biliyorlardı." Müteakip aylarda Haase sorguya çekilmek üzere sık sık karakola getirildi ve kaldığı yer ayda bir arandı. Ayrıca ev sahibinden, rejim karşıta birine artık evini kiralamayacağını bildiren bir mektup aldı. Friedrich Haase taşındıktan birkaç ay sonra yine evinden çıkarıldı. Üçüncü kez de evinden atıldıktan sonra Northeim'ı terk etti. Aradaki süreçte neredeyse tümüyle babasından gelen parayla yaşadı. Bir iş bulmaya çalıştı ama sicili yüzünden şansı her seferinde daha da azalıyordu. İşverenler, Haase'yi iş almanın gereksiz bir risk olduğunu düşünüyorlardı.

Bu dönem boyunca Haase diğer SPD'lilerle irtibattaydı. Sık sık nehirde buluşur ve yüzerken konuşurlardı. "Kıyı şeridi dümdüzdü ve birinin gizlice aramıza sıvışıvermesine imkân yoktu." Kışınsa yoldaşlarıyla konuşmak için yürüyüşe çıkıyordu. Bir seferinde takip edildi ve sonrasında Gestapo tarafından sorguya çekildi. SPD üyeleriyle ilişkilerini sürdürmesinin temel nedeni siyasiydi. Ama ikinci neden de onların tek arkadaşları olmasıydı.

> Tutuklandıktan sonra çocukluk arkadaşlarımın ve aile dostlarımın hepsi benimle ilişkisini kesti. Beni görmezden geldiler, "merhaba" bile demediler. İyi arkadaşlarımı kaybettim. Sadece siyasi arkadaşlar sadıktılar. Geri kalanı uçtu gitti. Nişanlım da sadıktı.

---

[40] *A.g.e.*, "Friedrich Haase an den Entschädigungsbehörde, Hildesheim (18 Nisan 1956)."

Belki de, sürekli sorguların ve ev aramalarının, tekrar tekrar evinden çıkarılmasının yanı sıra, maddi sıkıntılar da onu Northeim'dan uzaklaşmaya itmişti. 1935'te şehri terk edip bir fabrikada çalışmak üzere Hanover'a gitti. 1949'a kadar bir daha Northeim'a geri dönmedi.[41]

İlginçtir ki Northeim'daki Sosyal Demokratların başı Carl Querfurt bu tip tatsız olaylardan muaf kalmıştır. Bunun sebebi çok iyi tanınan biri olması olabilir ya da belki geçici bir süreliğine SPD'nin sonunun geldiğini bilecek kadar kurnaz bir siyasetçi olması ve ona göre davranmasından dolayıdır.

Carl Querfurt Nazizm problemiyle, Şehir ve İlçe Meclislerinde sergilediği tavrın da gösterdiği gibi sakince ve cesaretle mücadele etti. Cesareti, kendisinin tabiriyle "lüzumsuz kahramanlık" göstermeyi içermiyordu; bu nedenle, olan biteni görür görmez seçildiği tüm organlardan sessizce istifa etti. Nisan başında Vilayet Parlamentosunun toplantısında önemli bir gerçeği öğrendi. İlk toplantıda yürütme kuruluna seçilmişti ama yeni vali anında onu "izinli" ilan etti. Böylece seçimlerden kısa süre sonra Carl Querfurt ya kendisi pes etti ya da görevleri elinden alındı.

Anlaşılan Northeim Nazileri başlarda, Querfurt'u bir örnek olarak göstermek istiyorlardı. Marttaki yerel seçimlerden sonra Northeim'daki mitinge, komşu şehirden birkaç kamyon dolusu SA milisi taşınmıştı. Miting bir süre sonra kızıl Sağlık Sigortası Kurumunun pencerelerini ve mobilyalarını parçalamaya dönüştü. Carl Querfurt'un ufak tütün dükkânı Sağlık Sigortası Kurumunun karşısındaydı ve Ernst Girmann SA milislerine Querfurt'a saldıran bir konuşma yaptı. Konuşması sırasında en çok yaptığı hareket parmağıyla caddenin karşısını işaret etmekti. Anlaşılan Girmann'ın beklentisi SA milislerinin Querfurt'un dükkânını yağmalamaları ve mitingin heyecanını doruğa çıkaracak olan, Weimar bayraklarının yakılması olayına tanık olması için zorla dışarı sürüklemeleriydi. Fakat SA, doygunluktan

[41] Friedrich Haase ile yapılan röportaj. Tüm alıntılar: *A.g.e.*

ya da utançtan imayı görmezden geldi ve Querfurt'un dükkânı yıkılmaktan kurtuldu.

Bir sonraki Nazi eylemi Carl Querfurt'un dükkânının boykot edildiğinin duyurulmasıydı. Bu boykot, özellikle SA milisleri kapıda durup gelenleri korkuttuğunda işlerine biraz zarar verse de Querfurt'un pek çok dostu vardı ve küçük şehirlerde alışveriş alışkanlıkları insanlarda yer ederdi. Bu nedenle ufak işletmesi ayakta kalabildi. Sonunda Girmann bile boykotu unuttu.

Tahmin edilebileceği gibi "Vekil Polis" Querfurt'un evini defalarca aradı ama o bunu öngörerek dosyaları yakmıştı. Ayrıca karşı eylemlerde de bulundu. İlk aramalardan sonra bir dolu kütük siparişi verdi. Ardından Girmann'a giderek polisin odunların yerleştirilmesi sırasında orada bulunmasını, böylece sonradan silah aramak için yığını dağıtmamalarını istedi. Aynısını arka bahçesindeki ufak sebze bahçesini gübrelediğinde de yaptı.

Sonunda daha da saldırganlaştı. Boykot nedeniyle bir SA milisinin arka kapısında "gardiyanlık" ettiği bir gecenin sabahında erkenden Girmann'ı görmeye gitti ve ona şöyle dedi:

> Bak, senin şu Fırtına Birlikçisinin neden arka kapımı kolladığını biliyorum! Önümüzdeki gecelerden birinde çitlerimin üzerinden bir silah fırlatacak ve sonraki gün polis silahı "bulacak." Nasıl bir köpeğim olduğunu biliyor musun? Yarın akşam saat 8'de, egzersiz yapması için onu arka kapıdan serbest bırakacağım. Sonra da saat 9'da yemeğini vereceğim, tabii hâlâ açsa.

SA görevlisi Querfurt'un arka kapısındaki nöbet yerinden alındı.

Bunun gibi kişisel düelloların da bir sınırı vardı ve Querfurt açısından, Girmann ve diğer Nazilerle ilişkilerini belirleyen diğer yön politik olarak tümüyle eylemsiz olmasıydı. Hiçbir zaman Hitler veya Naziler aleyhinde bir şey söylemiyor ve genelde, nahoş da olsa rejimi verili bir gerçek olarak kabul ediyordu. Hatta bazı ufak meselelerde üzerine gelinse pes bile edebilirdi. Böylece Naziler Querfurt'un, bağlı kuruluşlarından biri olan

Halkın Refah Cemiyetine katılmasına karar verdiler. Querfurt sonunda kabul etti ama "Nazilerin boykotunun onu fakirleştirdiği" gerekçesiyle aidatların yarısını ödeyerek ufak bir kişisel zafer kazanmış oldu.[42]

Querfurt bu tuhaf, bir nevi ıslah olmuş kaplan rolüyle Nazilerin iktidarı süresince, Nazilerin ara sıra çevirdiği ufak tefek dolaplar dışında bir sıkıntı çekmeden yaşadı. Hatta von der Schulenburg aracılığıyla yaptığı müdahaleler sonucunda Northeim ilçesinden iki Sosyal Demokratı toplama kampından kurtararak, az da olsa nüfuzunu kullanmayı bile becerdi. Querfurt'un hayatta kalabilmesinin temel nedenleri muhtemelen sakinliği ve Girmann'la olan ilişkisiydi, çünkü ikisi aynı blokta doğup büyümüşlerdi ve birbirilerini anlıyorlardı.[43]

Sosyal Demokratların kişisel tecrübeleriyle ilgili son bir örnek tabloyu tamamlayacaktır. Hermann Schulze, SPD'nin ve *Reichsbanner*'ın sıradan bir üyesiydi. Northeim demiryolu istasyonunda çalışıyordu, fakat 1932'deki tasfiye sırasında işini kaybetti ve işsizlik parası alması engellendi. Bu nedenle Üçüncü Reich kurulurken onun derdi tamamen ekmek parası kazanmaktı.

Bu dönemde Schulze ve ailesi Northeim çevresindeki köylüler için amelelik yaparak hayatlarını kazandılar. O ve çocukları bütün gün karın tokluğuna çalışıyorlardı. Karısının şansı yaver gitmiş ve puro fabrikasında bir iş bulabilmişti, bu şekilde hayatta kalabildiler. Ailesi genelde açtı ama babası elindeki üç beş kuruşu onlarla paylaşarak yardımcı oluyordu. Sonunda köylüler de yardımı kestiler; bir Sosyaliste yardım ettikleri duyulursa başlarına geleceklerden korkuyorlardı.

Bu dönemde Gestapo Schulze'nin evini pek çok kere dikkatle aradı. Döşekleri yırtıp, duvarlara vurdular, hatta duvarın yankı yapan bir bölümünde delik açtılar. Tüfeğine el koydular ama Schulze *Reichsbanner* bayrağını o kadar dikkatli saklamış-

---

42 BDC, Akten Carl Oueriurt (NSV kartı).

43 Carl Querfurt ile röportaj.

tı ki onu hiçbir zaman bulamadılar. Gestapo buna çok sinirlendi. Schulze'yi bu ve benzeri konularda en az yirmi kere sorguya çektiler.

1933 yazında aylarca işsiz kaldıktan sonra Schulze'ye (bir zamanlar Schulze'nin kuzeniyle flört eden) Walter Steineck'in müdahalesiyle Northeim yakınlarındaki taş ocağında bir iş verildi ve karşılığında bir daha siyasi faaliyetlere katılmamaya söz vermesi istendi. Schulze, Northeim'dan pek çok SPD'li memurun orada çalıştığını fark etti. Her sabah gamalı haç havaya kaldırıldığında ona selam vermek zorundaydılar. Yaptıkları iş, taşları balyozla kırmaktan ibaretti ve haftada 20 mark alıyorlardı. Bu meblağ Schulze'nin deyimiyle "ölmek için çok fazla, yaşamak için çok azdı." Aslında işsizlik parasından daha da azdı.

Demiryollarında rayların tamir işinde çalışmış olan Schulze için iş aslında o kadar da ağır değildi ama bazıları için gerçekten merhametsizceydi. Kamu çalışanlarının tasfiyesinden önce Northeim'da bir büroda çalışan Schulze'nin kuzeni soğuktan hayatını kaybetti. Sonunda Schulze 1935'te *Autobahn* inşa ekibinde daha iyi bir iş buldu.

Bütün bu süreç içinde Schulze'nin evleri sürekli arandı. Tek bir Gestapo komiseri Schulze'nin evini yedi kere aradı, diğerleri de cabası. "En kötüsü kapının çaldığını duyup bu sefer ne olacak diye merak etmekti."

Başka şekillerde de kontrol ediliyordu. 1933-1934 kışında tanımadığı bir adam Schulze'nin evinin kapısını çalıp, Schulze'u sordu. Schulze adamı içeri aldı. Yağmur yağıyordu ve adam ıslanmıştı. Adam ona bir *Reichsbanner* üyelik kitapçığı gösterdi ve Gestapo'dan kaçtığını söyledi. Ruhr'da *Reichsbanner*'ın güçlendiğini ve Nazilerle savaştığını söyledi. Schulze'nin hiç silahı var mıydı? Bölgedeki güvenilir *Reichsbanner* milislerinin isimlerini verebilir miydi? Schulze her soruya "hayır" cevabını verdi ve "Ben bu işleri bıraktım, canıma okudular. Tek yapabileceğin seni bu gece için ağırlayıp doyurmak ve bunu zaten herhangi biri için de yapardım" diye ekledi.

Sabah kahvaltından sonra adam kapıya doğru yürüdü ve çıkmadan hemen önce dönüp paltosunun klapasını çevirerek SS düğmesini gösterdi. Sonra da tek kelime etmeden gitti.[44]

Sendikalı bir memurun, bir işçinin, bir *Reichsbanner* liderinin, Northeim SPD liderinin ve sıradan bir SPD üyesinin dahil olduğu bu beş vaka, Northeim Nazilerinin rejimin aşikâr muhaliflerine karşı nasıl davrandıkları ortaya sermektedir. Öncelikle finansal açıdan olabildiğince zarar görmüşlerdi. İşlerinden olan SPD üyelerine genelde ya işsiz kalmak ya da taş ocağında çalışmak kalıyordu. Bu iş içlerindeki heyecanı söndürmeyi, ruhlarını öldürmeyi amaçlıyordu. Ardından polis peşlerine düşüyor; tutuklanıyor, sorgulanıyor ve evlerinin defalarca aranmasına maruz kalıyorlardı. Tüm bunların arkasında ise toplama kampı tehdidi duruyordu. Bu tehdit belirsizliğiyle terörü artırıyordu, çünkü evinin son kez aranmasının ardından, neredeyse efsanevi bir hal almış olan KZ'ye gönderilip gönderilmeyeceğinden kimse emin olamıyordu. Ayrıca can sıkıcı ufak tefek başka olaylar da vardı: SA'ya veya diğer Nazi örgütlenmelerine katılınmasına dair talepler, konuşmalarda ve Nazi basınında birilerine kara çalınması, mülk sahiplerine ve (göze çarpmayacak şekilde) arkadaşlarına baskı yapılması, bir bira içmek için uğranılan birahanede yaşanan sessizlik vb.

Yoksulluk, terör, bürokratik hileler, sosyal tecrit; bütün bunlar etkili bir formül oluşturuyordu. Bunlara, belki de en mühim olan bir unsuru daha eklemek gerekir: her şeyin boşuna olduğu hissi. Northeimlı bir Sosyal Demokrat ne yapabilirdi? İsyan? Silahı olsa bile kime ateş edecekti? Polise mi? (Aynı ilkokula gittikleri de dahil olmak üzere) bütün Nazilere mi? Ya ne zaman? Nazileri türlü türlü eylemlerinden hangisi ibreyi diktatörlüğe doğru döndürüyordu? Ve artık güvensizlik de işin içine girdiğine göre kimlerle beraber isyan edecekti? Peki sonra ne olacaktı? Northeim kendini Almanya'da bağımsız bir bölge mi ilan edecekti?

---

[44] Hermann Schulze ile röportaj. Beyanatı ve dokümanları, 1946 yılında İngiliz işgal kuvvetleri tarafından tasdik edilmiştir.

Belki de önce etkili bir propagandayla halkı hazırlamak gerekiyordu. Ama Northeim'ın yüzde 63'ü NSDAP'a oy vermişti; ve SPD, konuşma özgürlüğüne, kendi yayın organlarına ve parti mekanizmasına sahipken demokrasiyi onlara satamamışsa, şimdi elinde bunların hiçbiri yokken ne yapabilirdi?

Böylece geriye sadece kaçmak, içten içe inanç beslemek, ironi ve Carl Querfurt'unki gibi ufak tefek zaferler kalıyordu. Nazi rejiminin ilk altı ayı geride kaldığında Northeimlı Sosyal Demokratların yegâne alternatifleri bunlardı. Artık her şey için çok geçti.

Bu koşullarda SPD'nin resmen yasadışı ilan edilmesi an meselesiydi. Gereken adım çok önce atılmış, üyelik önlenmiş ve organizasyon dağıtılmıştı. Northeim SPD'nin yürütme komitesi bütün bunların farkındaydı ve 29 Nisanda toplanarak partiyi feshetti. Northeim *Reichsbanner* da aynı şeyi yaptı. SPD fesih işlemlerinin hepsini daha tamamlamadan polis 11 Mayısta –hazinedeki 200 mark da dahil olmak üzere– SPD malvarlığına el koyarak durumu iyice kesinleştirdi. Aynı süreçte SPD'nin eski liderleri Gestapo'nun etraflı sorgulamalarına maruz kaldı; belli ki Naziler demokratik Sosyalizmin bu kadar kolay yıkılmasına inanamıyorlardı. Sendikalar kapatıldı ve 4 Mayısta binalarına el kondu. SPD'nin işçilere yönelik karmaşık örgütlenme sistemi içindeki diğer yerel organizasyonlar da varlıklarına son verdiler. DVP dışındaki diğer partilerin Northeim'da kapatılacak bir yerel şubeleri yoktu. DVP 14 Temmuz 1933'te hazinesini "Alman Savaş Şehitleri Cemiyeti"ne bağışladıktan sonra yapılan oylamayla kendini feshetti.

Böylelikle, Northeim'da ideolojisi Hitler diktatörlüğüne muhalif olan tüm resmi partiler kapanmış oldu.[45]

[45] NNN: 9 & 19.V.33; 15.VII.33; GGZ: 12.V.33.

13

COŞKUYU KAMÇILAMAK

İLKBAHAR-YAZ 1933

Takdiri İlahiyle Gerçekleşen Dönüşüm!

Northeim'daki Nazi Zaferi Kutlamalarında
yapılan ana konuşmanın başlığı
19 Mart 1933

1933 öncesi Northeim NSDAP'a atfedilen vasıflar enerjik ve titiz olmasıydı. Hitler'in şansölyeliğe atanmasının ve Üçüncü Reich'a giden yolun açılmasının ardından bu özellikler taşkınlığa dönüştü. Naziler otoritenin kamçısını ellerine geçirip, bu kamçıyı eski muhaliflerine boyun eğdirmek için kullanmakla kalmadılar aynı zamanda propaganda çabalarını da artırdılar. Hitler iktidara gelmeden önce Nazilerin en iyi yaptığı şey kitlesel desteği arkalarına almaktı. Kitleleri sarhoş ederek Northeim'da Mart seçimlerinde mutlak çoğunluğu kazanmışlardı. Naziler ellerindeki her tür aracı kullanarak şehir halkını, Nazilere verecekleri her oyun yeni bir çağı, geçmişteki güçlükleri silip süpürecek bir devrimi, yepyeni bir binyılı başlatacağına inandırmışlardı. Ama Nazi devrimi tek bir gecede gerçekleşemezdi. Yapılması gereken çok fazla şey vardı, bu nedenle devrimin başlangıç evresi (yani diktatörlüğün inşası) en az altı ayı aldı.

Buna bağlı olarak, coşkunun uzun süre yaşanılabilmesi için bir yol bulunmalıydı. Coşku sadece insanların bir devrimin gerçekleştiğini hissetmelerini sağlamakla kalmıyor aynı zamanda devrimi oluşturan –ve çoğu nahoş olan– pek çok bileşeni gerek-

çelendirmeye ve onlara bir kisve giydirmeye de yarıyordu. Ve son olarak, örgütlenmiş coşku duruma herkesin dahil olduğu izlenimini yaratıyor, böylece bir diktatörlük devletinin yaratılmasına şüpheyle yaklaşan ya da buna karşı olan herkesi dışlıyordu. Bu nedenle Üçüncü Reich'ı destekleyen en önemli unsurlardandı.

Etkili bir propaganda için basını kontrol altında tutmak önemli bin önkoşuldu. Naziler, bir terör sistemi yaratarak yerel basının kendilerine muhalefet etme ihtimalini zaten ortadan kaldırmışlardı. Muhalefetin organları (*Volksblatt* ve *Northeimer Echo)* mart ayında ortadan kalkmıştı; GGZ her zaman Nazilerin tarafım tutmuştu ve NNN'in pozisyonu başlangıçta biraz belirsiz de olsa sonradan durumu kabullenmişti. Ama Northeim Nazileri daha fazlasını istiyorlardı. Yerel basının tümüyle boyun eğmesini ve nihayetinde onların yönettiği gazeteler haline gelmesini istiyorlardı.

Bir Nazi gazetesinin temelleri, 1931 yılında yayımlanmaya başlıyor ve haftada iki kere çıkan *Hört! Hört!* bülteniyle atılmıştı. 1932 sonbaharında *Hört! Hört!* bütün Hanover bölgesinde dağıtılan daha büyük bir Nazi gazetesinin haftalık eki olarak verilmeye başlandı; *Gauleiter* yerel gazetesinin desteklenmesini emretmişti. *Hört! Hört!* o haliyle daha geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmıyordu. 54 bin nüfuslu Northeim ilçesinde Nazi gazetesinin sadece 1000 abonesi vardı.[1] 6 Nisan 1933'te ekin ismi *Northeimer Beobachter* (NB) olarak değiştirildi ve haftada üç kere çıkmaya başladı. Haziranda her gün çıkıyordu ama hâlâ bir gazete ekiydi. Daha sonraki aylarda Naziler *Volksblatt*'ın basımevini devraldılar ve temmuz ayı itibariyle NB'yi özerk bir parti gazetesi olarak bu basımevinden çıkarmaya başladılar, amaçları Northeim'da Nazi bakış açısını yaymaktı.[2]

Epigraf: Aşağıda, 16. dipnota bkz.

1 Abonelik rakamları, içinde NSAH, Hann 310 I/A-22 II, Nr. 112: *Gau* Presseamt, "Erläuterung zu der Karte über die Verbreitung der NTZ im Gebiet des GSHB." Ayrıca bkz. Noakes, s. 205.

2 10 Aralık 1932 ve 6 Nisan 1933 tarihleri arasında bu gazete ayrıca şu isim-

Naziler bir yandan kendi yerel basın organlarını oluştururken diğer yandan olası her biçimde bunun reklamını yapmaktan geri kalmıyorlardı. Nisanın başında NB, Northeim şehrinin resmi gazetesi ve polisle ilgili olayları veren tek resmi gazete ilan edildi. Birkaç hafta sonraysa Northeim ilçesinin tek resmi yayın organı haline geldi. Doğal olarak bütün parti üyelerinin NB'ye abone olmaları zorunluydu ve SA milisleri görünürde olağanüstü bir başarıyla abone kaydediyorlardı. Waltem Steineck mayıs ayında NSDAP'ın Northeim ilçesine bağlı bütün Yerel Birim Liderlerine bir emir göndererek başka gazetelere haber vermelerini yasakladı ve NB'yi mümkün olan her şekilde desteklemelerini istedi.[3] Bir başka deyişle, diğer yerel gazetelere zarar vermek de NB'ye yardım etmenin bir yoluydu.

Üçüncü Reich'ın ilk altı ayında Naziler en ağır silahlarını, o zamanlar Northeim'ın en fazla satan gazetesine, NNN'e çevirdiler. NNN yerel haberler bölümünde Nazizme karşı nesnel ya da tereddütlü bir tavır takınıyordu, ama DVP'nin yayın organı olduğundan ulusal haberlerdeki tavrı Nazi karşıtıydı. Hitler'in şansölye olmasından önce bu durum Northeimlıların pek umurunda değildi. Hatta Naziler toplantılarının ilanlarını NNN'e vermeyi gerekli buluyorlardı. Fakat Hitler'in şansölyeliğe atanmasının ardından Northeimlılar, ya korkularından ya da inançlarından, NNN'in okumak istedikleri türden bir gazete olmadığına karar verdiler.

Gazetenin eski muhabirinin deyişiyle:

> Hitler'in şansölye atanmasıyla mart seçimleri arasında kalan dönemde yüzlerce insan NNN okumayı bıraktı. Sadece aboneliklerini iptal etmekle kalmadılar aynı zamanda ofise gelip, yarından itibaren gazetenin bir daha evlerine getirilmemesini

le de bilinirdi: *Nationalsozialistischer Beobachter*, NNN: 18.VII.33; NB: 6.IV.33; 10.VI.33; Babası Ekim 1932'den Temmuz 1933'e kadar NB'yi çıkartan "Kurt Zeisser" ile röportaj.

[3] "Runderlass der Kreisleitung Northeim an alle Ortsgruppenführer, 22.V.33"; "Landrat von der Schulenberg an GGZ, 24.IV.33" (her ikisi de, şu an Eva Rohrs'de olan GGZ dosyalarından alınmıştır)

ısrarla belirttiler. Bir daha adını bile duymak istemediklerini söylediler. Reklamlar da düştü.[4]

Böylece NNN marttan itibaren ne yazdığı konusunda çok daha dikkatli davranmaya başladı. Reklamları bile dikkatle gözden geçirdi. Yine de Northeim'da Nazilerin yönetimi ele geçirmesinden sonra gazetenin geleceği şüpheliydi. Mart 1933'te NNN'in yerel haber muhabiri Erhardt Knorpel bu sorunu komşusu, NSDAP'ın İlçe Lideri Walter Steineck'le konuştu. Steineck ona "Çözüm basit: partiye katıl böylece NNN artık bir problem yaşamaz. NNN'in garantisi olur" dedi. Böylece Knorpel gazetenin editörü ve yayıncısı olan kişiyle konuştuktan sonra NSDAP'a katıldı. Buna pek de istekli değildi ama ekonomik durum öyle gerektiriyordu.[5]

Ama NNN'in sorunları bununla çözülmedi. Şehir ve ilçe şubelerinin resmi yayın organı olma pozisyonunu kaybetti ve NB bu duruma sevindiğini saklamadı:

> NNN'in resmi niteliğini kaybetmesi beklenen bir şeydi. Bunu hareketimize karşı mücadelesinden dolayı çoktan hak etmişti. Son haftalarda NNN Nazi kisvesine bürünmeye çalıştıysa da Yahudilerden ve tüketici kooperatiflerinden reklam almaya devam etti. NNN'in ne kadar ömrünün kaldığı şüpheli.[6]

Bundan sonra NNN daha da dikkatli davranıp Yahudi firmalarından reklam kabul etmemeye başladı. Fakat Nazilerin beklentilerini karşılamak kolay değildi, Knorpel şöyle bir olay hatırlıyordu:

> İlk hatamı hatırlıyorum. Bir toplantı hakkında haber yazmıştım ve önce kaymakamın sonra da NSDAP İlçe Liderinin ismini yazmıştım. Bunun üzerine epey olay çıktı, Steineck beni telefonla arayıp azarladı. O gece yayıncı bana Nazilerin gazeteyi kapatacaklarını söyledi. Ertesi gün işe gittiğimde depresyon ge-

---

[4] "Erhardt Knorpel" ile röportaj.
[5] *A.g.e.*
[6] NB: 6.IV.33.

çiriyordu. Bunun üzerine Walter Steineck'i görmeye gittim ve uzun uzun özür dileyip bir daha böyle bir şey olmayacağını söyledim. Steineck "Sakın unutma! Önce parti sonra devlet memurları gelir!" dedi.[7]

Bu gibi doğrudan saldırıların yanı sıra NNN'i endişelendiren başka şeyler de vardı: satışları düşüyordu. Bunun nedeni Nazileri kendi gazetelerinin, yani NB'nin aboneliklerini yaygınlaştırma kampanyalarıydı. Northeimlıların çoğu NB'ye abone olmayı reddetmeye korkuyordu; hem NNN'i hem NB'yi almaya ise bütçeleri yetmiyordu. Bu yüzden NNN almayı bıraktılar.[8]

NNN bununla elinden geldiğince mücadele etti. Mayısta yerel basının vazgeçilmezliği hakkında uzun bir makale yayımladı. Temmuzda, yerel basının kıymetine dair, Nazi valisinden yapılan alıntılara dayanan bir başka makaleye daha yer verdi. Aynı zamanda okurlarının cesaretini artırmaya da çalışıyordu. Haziranda, Alman Gazete Yayımcıları Birliğinin, "satışı artırmak için tehdit ve boykot kullanımı"na karşı aldığı kararları haber yaptı. NNN sonraki ay büyük bir başlıkla ("Burjuva Gazetelerine Karşı Boykot Uygulaması Yasaklandı"), NSDAP Reichsleitung'un burjuva gazetelerine karşı maddi yaptırımları yasakladığını bildirdi. Birkaç hafta sonra yayımlanan uzun bir makalede, Nazi basının bir partiye bağlı olmayan basın organlarıyla haksız rekabetinden bahsedildi. "Gazete satışını artırmak için terörist yöntemler kullanılması" eleştirilmiş ve önde gelen Nazilerden yapılan alıntılarla bu görüş desteklenmişti.[9] Bu kampanyalardan herhangi birinin etkili olup olmadığı şüphelidir.

NB'nin satışının artırılması sürecinde, Naziler GGZ'nin sahibi ve editörü W.A. Röhrs'ü de çiğnediler. GGZ milliyetçi bir gazete olarak, Hitler iktidara gelmeden önceki yıllarda da Nazilere olan beğenisini saklamamıştı. Nazi reklamları (muhtemelen indirimli ücretle) GGZ'de yayımlanırdı. Naziler el ilan-

7 "Erhardt Knorpel" ile röportaj.
8 Wilhelm Spannaus ile röportaj.
9 NNN: 9.V.33; 7.VI.33; 15,22 & 29.VII.33.

larını basacak yer bulamadıklarında Röhrs yardımlarına koşar ve Nazi toplantılarını her zaman coşkuyla haber yapardı. Ama GGZ'nin Nazilere karşı duyduğu bu coşku karşılıklı değildi. Northeim Nazilerine göre GGZ kullanılacak ama güvenilmeyecek bir araçtı, çünkü editörü alçak bir gericiydi. Hitler iktidara gelmeden çok önce Naziler bu tavırlarını belli etmişlerdi.[10]

1933'te Nazi-Milliyetçi koalisyonunun kurulmasının ardından Nazilerin GGZ'ye saldırıları azaldı, ancak NNN gibi GGZ de kendini Nazi rekabetine karşı korumaya çalıştığında bu saldırılar tekrar alevlendi. Mayısta NB şu makaleyi yayımladı:

> DNVP'li yayıncı Röhrs... NB'ye, açıkça olmasa da kesin bir şekilde saldırdı. "Yerel Basın"ın değeri hakkında konuşmalar! Hepimiz yerel basının önemine katılıyoruz ama GGZ'nin taşıdığı değer konusunda aynı fikri paylaşmıyoruz. Yerel basın dar görüşlü bir "kilise avlusu siyaseti" değil, okuyucularının temel görüşleriyle hayati bir bağlantıdır. GGZ fazlasıyla eskidi. Adolf Hitler'in milli topluluğuna kesinlikle uymuyor.[11]

Bunun üzerine Röhrs uzun bir cevap yazdı. "Marksizm"in yenilmesindeki rolüyle ve hayatı boyunca "Marksistlerle" mücadele etmiş olmasıyla gurur duyduğunu ısrarla belirtti. Sürekli teklif getirmelerine rağmen SPD'nin veya tüketici kooperatiflerinin ilanlarını hiçbir zaman kabul etmemişti. "Kilise avlusu siyasetine" gelince Röhrs bu suçlamayı anlayamamıştı. NSDAP'ın Northeim'daki bütün toplantılarını duyurmuş, hatta Nazi haberlerini yazsın diye bir Nazi parti üyesini işe alınışta. "GGZ geçmişte milliyetçi bir gazeteydi, hâlâ öyleydi ve öyle kalacakta." NB'nin haberine gelince açıkça bir dolu yalandan ibaretti. Röhrs son olarak yazışım, NB kendisine bir kere daha saldırırsa cevap vermekten çekinmeyeceğini söyleyerek bitirmişti.[12]

---

10 *Hört! Hört!* 6.IV.32; 22.X.32; GGZ: 26.IV.32; 1.V.32. *Volksblatt* bundan çok hoşlandı ama GGZ'yi bir "Nazi organı" diye anmaya devam etti ve yerel hükümetler için resmi gazete statüsüne alınmasını istedi (VB; 4.V.32; 2.VII.32).

11 NB: 21.V.33.

12 GGZ: 25.V.33.

Bu güçlü bir karşılıktı ve Naziler kesinlikle bunun altında kalmayacaklardı. GGZ'nin zaten az olan satışı iyice düştü. GGZ aboneleri artık gazetenin kendilerine ulaştırılmamasını istediler ve gidip korkakça gazetecilerden aldılar.[13]

Röhrs buna, Nazilerin resmi yayın organı *Völkischer Beobachter*'den alıntılarla dolu, "gazeteler arası yasadışı rekabet" konulu devasa bir makale yazarak karşılık verdi. Bunun üzerine NB yasadışı abonelik hakkında bir makale yazdı. Yazıda, birisi sizi NB'ye abone etmeye çalışırsa o kişiye kimlik sormanız öneriliyordu. Sonunda bu yazının yayımlanma sebebi şöyle açıkladılar: GGZ'nin bize karşı yaptığı kirli suçlamalar. Ayrıca Röhrs'ün, resmi ilanların artık gazetesine verilmemesinden dolayı şikâyet etmesinin önüne geçmek için kaymakamlık da devreye sokulmuştu.[14] Kısaca Röhrs kazanamayacağı bir kavgaya girişmişti. Nazi iktidarının ilk altı ayının sonunda, GGZ'nin muhtemelen NNN'le beraber ortadan kaldırılacağı belliydi. Böylelikle saha tamamen NB'ye kalacaktı. Fakat her iki olayda da sebep bu gazetelerin Nazizme açıkça meydan okumaları değildi. Aslında GGZ ve NNN kapatılma korkusuyla, yeni rejimin coşkulu destekçileri olduklarını ispatlamaya çalışmışlar ve böylece Northeimlılar Nazi rejiminin ilk aylarında kendi güvendikleri gazeteler tarafından propaganda yağmuruna tutulmuşlardı.

Basın aracılığıyla yapılan propaganda ne kadar lüzumluysa da hiçbir zaman, Nazilerin destek kazanmak için kullandıkları esas yöntem olmadı. Kitlesel desteği sağlamak için aktif katılım gerekliydi; Naziler iktidara geldikten sonra bunu daha da çok talep ettiler, artık insanlardan katılım talep edebilecek konumdaydılar. Northeim NSDAP mart seçim kampanyası biter bitmez bu konuyla ilgilenmeye başladı.

İlk miting dalgası 12 Mart zaferi kutlamalarıyla birleştirildi. Seçim günü I. Dünya Savaşının kaybedilişinin yıl dönümüne denk getirilmiş, böylece önden bir hava yaratılmıştı. Tüm kamu

---

[13] Eva Röhrs ile röportaj.

[14] GGZ: 9.VI.33; NB: 10.VI.33. Ayrıca, von der Schulenberg'den Wilhelm Röhrs'e mektup, 20.VII.33 (Eva Röhrs'ün kişisel arşivinden).

binalarındaki bayraklar, artık Weimar bayraklarının değil İmparatorluk bayraklarının dalgalanması gerektiğini ifade etmek için gönderin yarısına kadar çekilecekti. Sabah, tüm muharip cemiyetlerinin üniformaları içindeki üyeleri anma törenleri için SA'ya ve Stahlhelm'e katıldılar. Bu tören aynı zamanda Hitler Almanya'sının yeni Volk'una[15][卐] bir hediyeydi. Bunu takiben Market Meydanında bir miting düzenlendi ve mitingde İlçe Muharipler Birliği Başkanı eski bayrağın dalgalanmasından ne kadar mutlu olduğunu belirtti.

Naziler seçim zaferinin şerefine bayrakların üç gün boyunca dalgalanmasını istediğinden, ertesi günlerde ortalık hem Nazi hem de İmparatorluk bayraklarından geçilmiyordu. 13 Martta Northeim etrafında büyük bir geçit töreni yapılarak bu iki yeni bayrak göndere çekildi ve eski Weimar Cumhuriyeti bayrağı yakıldı. Geçit törenine Stahlhelm, SA ve SS katılmıştı, önde de SA bando mızıkası yürüyordu. Aynı gün Northeim polisine gamalı haçlı pazubent takma zorunluluğu getirildi.

Değişimden geçecek ilk yer Belediye Binasıydı. İmparatorluk bayraklarıyla gamalı haçlı bayraklar göndere çekildi ve Belediye Başkanı Almanya'nın "birliğini" kutlayan birkaç söz söyledikten sonra Ernst Girmann da aynı mevzuda konuştu. Konuşmalardan sonra Weimar Cumhuriyetinin siyah-kırmızı-altın rengi bayrağı, bu iş için hazırlanmış olan ufak şenlik ateşine atıldı ve bayrak yanarken kalabalık "Horst Wessel Marşı"nı söyledi. Bu seremoninin aynısı polis karakolunda, ilçe binasında, postanede her seferinde yeni bir konuşmacıyla tekrar edildi. Sonunda kortej bayraklarıyla Sağlık Sigortası Kurumuna doğru ilerledi ve Ernst Girmann Sosyal Demokratları "bu binayı kendi malları ve propaganda kurumlan" olarak görmekle suçladı. Girmann, "artık bu gibi sosyal demokrat unsurların bu binada faaliyet gösterebildiği günler artık geride kaldı" diyerek bitirdi

---

15 NNN: 10,13 & 14.III.3; GGZ: 15.III.33; NB: 15.III.3. Girmann işte bu olaylar sırasında SA'yı Querfurt'un dükkânını yağmalamaya kışkırtmıştı.

卐 "Ulusal", "halk" veya "ırksal" olarak çevrilebilecek bir tabir. Üçüncü de ifade ediyor. Nazilerin gözde terimiydi.

sözlerini. Sembollerle yapılan manipülasyonun ve konuşmaların verdiği hazdan yorgun düşen kalabalık en sonunda dağıldı.«

NSDAP bir sonraki büyük etkinliğini hafta sonu yaptı. Arada kalan zamanda, daha fazlasını isteyenler için şair August Winning vatanperver bir konuşma yaptı ve SA bandosu vatanperver bir konser verdi. Bunların ardından 19 Mart Pazar günü Sığır Müzayede Salonu Northeim NSDAP'ın seçim zaferi kutlamalarına sahne oldu. Gamalı haç bayraklarıyla süslenmiş olan salon en az bin kişiyle hıncahınç doluydu. Baş konuşmacı Nazi parti üyesi Rahip Muenschenmeyer'dı ve konu "Takdiri İlahiyle Gerçekleşen Dönüşüm!" idi. Kutlamanın tümüne muhafazakâr, ağırbaşlı ve dindar bir hava egemendi.[16]

Northeim'da Üçüncü Reich'ın açılış törenleri biter bitmez şehir halkının aynı kutlama sürecini tekrar yaşaması gerekiyordu, bu sefer gerekçe Hitler ve Hindenbrug katılımıyla Potsdam Garrison Kilisesinde 21 Mart Salı günü yapılacak ulusal törendi. O gün için Northeim'daki bütün kamu kuruluşları tatil edildi. Dükkânlar erken kapatıldı, ayrıca 11.30-13.00 saatleri arasında, yapılacak seremoninin dinlenebilmesi için tatil edildi. Çocuklar Potsdam'daki etkinlikleri dinleyebilsinler diye okullara radyo setleri alındı ve öğretmenleri onlara "Alman tarihinde yeni bir devrin başladığını" öğretti. Günün geri kalanında okullar tatil edildi. Tüm evlerin ve kamu kuruluşlarının gamalı haç bayraklarıyla süslenmesi gerekiyordu. Karanlık çöktüğünde meşaleli bir yürüyüş yapılarak bütün Northeim dolaşıldı. Bu geçit törenine Nazi ve Milliyetçi çeşitli paramiliter gruplar, Northeim'ın tüm spor kulüpleri, muharip cemiyetlerinin ve vatansever cemiyetlerin hepsi, tüm okullar ve "Çıraklık Eğitim Derneği", postanedeki memurlar ve postacılar, gönüllü itfaiye birimi gibi çeşitli gruplar katıldı. Şehir ve SA bandosunun, ayrıca SA bando mızıkasının liderliğindeki geçit töreni

16 NNN: 11,17-18 & 20.III.33; GGZ: 21.III.33. Konuşmanın başlığı: "Welch 'ein' Wendung durch Gottes Fügung." Bu konuşma aslında, Prusya Kralı I. William'ın Fransa-Prusya savaşında Sedan'ın teslimi üzerine yaptığı bir bildiriden uyarlanmıştır. Bkz.: *Extra-Beilage, Magdeburgischen Zeitung* 3.IX.1870.

şehir parkında son buldu. Orada Ernst Girmann Almanya'nın yeni birliğini öven bir konuşma yaptı: "Birey hiçbir şeydir; *Volk* her şey! Biz içerde birlik olursak dışarıdaki düşmanları yeneriz. Ondan sonradır ki 'Almanya [gerçekten] Dünya'ya egemen' olur." Bu işareti alan kalabalık *Deutschland über Alles*'i söyledi ve dağıldı. Geçit törenine yaklaşık üç bin kişi katılmış; en az bir o kadar kişi de töreni cadde kenarlarından izlemişti. NNN olayı şu yorumla verdi: "Böylece Northeim halkının büyük bir çoğunluğu, kendini vatanın yeniden doğuşuna kayıtsız şartsız feda edeceğini ispatladı."[17]

Sadakat ve coşkunun kitlesel olarak ortaya konduğu bu gibi gösteriler, Northeimlıları yeni bir döneme girdiklerini ikna etmek için tasarlanan kampanyanın can alıcı kısmını oluşturuyordu. Ama bunu takip eden aylarda sırf Üçüncü Reich'ı kutlamak için büyük geçit törenleri ve mitingler yapmaya devam etmek mümkün değildi. Somut olaylar ve fırsatlar gerekiyordu. Kutlanacak üç büyük olay bu imkânı sağladı. Bunlardan ikisi yeni, üçüncüsü ise geleneksel nitelikteydi: Hitler'in doğum günü, (1 Mayıs kutlamalarının bir versiyonu olan) "Alman Emek Günü" ve 26 Mayısta Albert Leo Schlagater'in[卐] ölümünün onuncu yılı anma törenleri. Uzatmalı Nazi darbesinin önem taşıyan bu ilk aylarında sözkonusu olayları vurgulayarak üç hafta boyunca büyük kutlamalar yapmak mümkün oldu.

Üç büyük festivalden ilki Adolf Hitler'in kırk dördüncü doğum günü kutlamasıydı ve 20 Nisanda yapıldı. Günün etkinlikleri sabah yedide, SA bando mızıkasının eşliğinde SA'nın şehri bir baştan bir başa kateden yürüyüşüyle başladı. Hemen ardından, ufak bir seremoniyle yeni bir caddeye "Adolf Hitler Strasse" tabelası asıldı. Daha sonra NSDAP'a bağlı çeşitli örgütlenmelerinin üniformalı mensupları toplu olarak kilisedeki ayine katıldılar. Northeim'daki bütün evler gibi Luterherci kilise de İmparatorluk ve gamalı haç bayraklarıyla süslenmişti. O

[17] NNN: 20-23.III.33.

[卐] Ruhr'un 1923'te Fransızlar tarafından işgali sırasında öldürülmüş, normalde kim olduğu belirsiz ulusal kahraman.

sabahki vaaz Hitler'e düşen ağır sorumlulukları vurguladı ve Northeimlıları *Feuhrer*'leri için duaya davet ederek son buldu.

Ayinden sonra, Market Meydanında son bulan bir geçit töreni yapıldı ve SA bandosu meydanda konser verdi. Northeim Topçu Derneği, Prusya topçularının üniformasının aynısını giymiş iki çocuğun eşliğinde, minyatür bir topla yapılan selam atışıyla törene katıldı. Northeim halkı öğleden sonrayı çeşitli meyhanelerde bira içerek geçirdi. Akşam *1910er Zelt*'de devam eden festivalde askeri marşların çalındığı bir konser, dramatik ve komedi skeçleri, danslar ve konuşmalar vardı. Şehir yönetimindeki tüm görevliler, kaymakam, Stahlhelm ve NSDAP oradaydı. Ernst Girmann "Birlik Her Şeydir" başlıklı bir konuşma yaptı ve Northeim'ın yakında yüzde 100 Nazi olacağına söz verdi. Salon o kadar doluydu ki dans etmek mümkün değildi.

Gazeteler hayali bir sonuca vararak, Adolf Hitler'in NSDAP Northeim birimlerine peynir, çikolata ve sosis gönderdiğini duyurdular. Bu hediyeler ona doğum günü için gönderilmişti ve Hitler de bunları kendi adına partinin Yerel Birimlerine yollamıştı.[18]

Bir sonraki büyük kutlama 1 Mayısta yapıldı. "Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi" ismini kullanan bir parti böyle bir günü görmezden gelemese de o günü belirleyen nitelikleri değiştirebilirdi. Northeim'da bunun yöntemi 1 Mayısı Nazilerin liderliğinde kutlamak ve ona Nazilere uygun bir biçim vermekti. Kutlamalar o kadar heterojen bir nitelik kazandı ki eski sınıfsal çağrışımlarından arındırılmış oldu.

Belki de bunun özellikle hassas bir sorun olduğu düşünülmüştü, çünkü Naziler iktidara geldiklerinden beri partinin üst düzey yetkilileri, kitlesel bir propagandanın yerel örgütlenmelerde nasıl şekilleneceğine ilk kez bu kadar belirleyici bir tarzda müdahale ediyorlardı. 15 Nisanda ulusal propaganda merkezleri, günün tüm programına dair detaylı direktifler yolladı ve önceden planlanmış ulusal radyo programıyla faaliyetleri koor-

---

18 NNN: 18-21.IV.33; GGZ: 21.V.33.

dine etti. Altı gün sonra, Goebbels'in başında bulunduğu, yeni kurulmuş olan Reich Propaganda ve Halkı Aydınlatma Bakanlığının bölge müdürü, sayfalarca tutan kendi özel direktiflerini yolladı. Böylelikle Northeim'daki 1 Mayıs etkinlikleri ilk defa tüm Güney Hanover-Brunswick'deki ve –ufak detaylar haricinde– Almanya'nın tamamındaki etkinliklerle aynı olacakta.[19]

"Milli Emek Günü"nün hazırlıkları neredeyse Hitler'in doğum gününden hemen sonra başladı. Açılış Northeim Nazi Yerel Biriminin verdiği ilanlarla oldu:

> Reich hükümeti tarafından 1 Mayısta kutlanması planlanan "Milli Emek Günü" özünde Nasyonal Sosyalizmin ruhunu taşıyacaktır. Bu gün, Marksizmin uluslararası çabalarına tamamen zıt olarak, yaratıcı *Volk*'u milli devletle tanıştıracaktır. Aynı zamanda, Reich Şansölyesi Adolf Hitler'in liderliğindeki planlı çalışmanın başladığı ilk yıllara damgasını vuracaktır. Tüm dairelerin, ekonomik örgütlenmelerin, kulüplerin, işyerlerinin vs. temsilcilerini ...daki planlama toplantısına bekliyoruz."[20]

Kısa süre sonra Nazi İlçe Lideri Walter Steineck 1 Mayıs kutlamalarının sloganını duyurdu: "Tüm Almanlar İşçidir." Bu nedenle Northeim'ın tamamı kutlamalara katılmak zorundaydı. Kontrol mekanizması olarak basit bir sistem geliştirildi. Northeim'daki herkes Nazi merkezinden bir klapa düğmesi satın alacaktı ve 1 Mayıs tören alayına bu düğmeyle katılabilecekti. Düğme almayan biri dikkatleri üzerine çekecekti. Düğmenin fiyatı 10 fenikti ve düğme satışından elde edilen gelirle şenlikler finanse edilecekti. Ayrıca Northeim'daki sosyal ve ekonomik amaçlı örgütlenmeler, gösterilerin iyi organize edilmesini ve katılımın yüksek olmasını sağlamaları için baskı gördüler. Tören alayında, Reichsbank'ın yerel şubesinden Öğretmenler Birliğine kadar her organizasyon için yer ayrılmıştı. Doğal olarak mu-

---

19 NSAH, Hann 310 I/B-6, Nr. 2-9: Reichspropagandaleitung, Richtlinien für den "Tag der Nationalen Arbeit" 15.IV.33 ve Nr. 10-11: Huxhagen (Kommissar für Volksaufklärung und Propaganda für Wahlkreis 16, SHB) Rundschreiben Nr. 1/33-Betr. 1 Mai 1933, 21.IV.33 ve ditto: 2/33

20 NNN: 24.IV.33.

harip ve vatansever cemiyetleri, tüm devlet çalışanları ve yerel hükümet görevlileri, spor kulüpleri, zanaatkâr loncaları, koro grupları, balıkçılık kulüpleri, satranç toplulukları vs. geçit töreninde yerini alacaktı. Kutlamanın masraflarının karşılanması için bu örgütlenmelerin her birinden 5-10 mark katkıda bulunmaları istendi. Katkılar NSDAP merkezine yapılabilirdi.

Tatil oldukça faal geçti. Program şöyleydi:

6:30	Bando mızıkanın kalk işareti vermesi.
8:00	Tüm çalışanların katılımıyla dairelerde ve işyerlerinde bayrakların göndere çekilmesi.
8:45	Kilise ayini.
10:00	Tüm cemiyetlerin, işyerlerinin vs. görevlilerinin şehir parkında buluşması (geçit töreniyle ilgili son dakika direktiflerinin alınması için).
10:00	Reich hükümetinin Berlin'den yapacağı radyo yayım. 13:15 Geçit töreninin başlaması (geçit töreninden sonra kalan zamanda gösteri alanındaki panayırda olunacak).
19:30	Adolf Hitler'in konuşmasının radyodan yayımlanması. Gece yarısına kadar konserler, danslar vs.

Bu enfes programın hazırlıkları, nisan ayının son birkaç gününde çılgınca bir hal aldı. Pek çok örgütlenme, üyelerinin ne yapması gerektiğini ayrıntılarıyla belirtmek için gazetelere ilan vermek zorunda kalmıştı. Ama bu çabalar sayesinde program bir Prusya talim mangasının titizliği ve dakikliğiyle uygulandı. Tüm Nazi organizatörlerini en çok memnun eden de Northeim'daki bütün evlerin gamalı haç bayraklarıyla süslenmiş olmasıydı.

Bir organizasyon harikası olan geçit töreni sadece on beş dakikalık bir gecikmeyle başladı. Bu da, beş bin kişinin katıldığı bir etkinlik için affedilebilir bir kusurdu. Yetmiş iki araç ve tören geçit arabası vardı (Northeim'daki motorlu araç sayısının yarısı kadar) ve tören alayı dokuz kilometre uzunluğundaydı. Alayın geçişi üç saat sürüyordu. Her meslek grubunun ayrı bir

tören geçit arabası olduğundan bazı bölümler oldukça renkliydi. Örneğin fırıncılar loncası dev bir çörek, Göçmen Cemiyeti ise bir ev modeli taşıyordu. Tören alayı geçişini tamamladıktan sonra katılımcılar tören alanında "Horst Wessel Marşı"nı ve *Deutschland über alles*'i söylediler. Günün geri kalanında tamamen serbesttiler. Basın, gayet yerinde bir saptamayla, Northeim'ın daha önce böyle bir şey yaşamadığını bildirdi.[21]

1 Mayıs kutlamalarını organize ederken çok yorulmuş olan Northeim Nazileri üç hafta boyunca faaliyet göstermediler. Sonra Nazi kutlamaları üçlemesinin sonuncusu geldi: "Schlageter Günü." Bu yeni bir resmi tatildi; Nazilerin ilk çıkışından on yıl önce, eski bir Sivil Müfreze gönüllüsü ve Nazi Partisi üyesi olan Albert Leo Schlageter'in, Ruhr işgali sırasında sabotaj düzenlemekten dolayı Fransız askeri mahkemesi tarafından idama mahkûm edilmesinin anısına ilan edilmişti. Northeim Schlageter'i, anısına bir taş dikerek onurlandırmıştı. Taşın üzerinde şöyle yazıyordu: Asla unutmayın! Albert Leo Schlageter. Fransızlar tarafından 26 Mayıs 1923'te katledildi.

Bu gün için çifte tören yapıldı. İlk törende Schlageter anıldı, İkincisinde ise "pislik edebiyatı" Market Meydanında yakıldı. Bu kitap yakma seremonisinin malzemesini, Sosyal Demokratların el konulmuş kitapçıklarının ve bildirilerinin yanı sıra halk kütüphanesinden alınmış –Erich Maria Remarque'nin *Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok* gibi– kitaplar oluşturuyordu. Katkıda bulunmak isteyen Northeimlılardan, kitaplarını Senatör Hermann Denzler'e götürmeleri istenmişti.

Schlaegeter'i anma töreniyle asıl hedeflenen genç insanlardı. Dolayısıyla Hitler Gençliği ve Alman Kızlar Birliği öncü rol üstlendiler ama SA, SS ve SA bandosu da destek oldu. Töreni izlemeye, ilkokul çocukları da dahil olmak üzere büyük bir kalabalık geldi. Pek çok milliyetçi şiir ve şarkı okundu, ardından (Northeim Hitler Gençliğinin danışmanı) Hermann Denzler esas konuşmayı yaptı. Schlageter'in ehemmiyetine ve Hitler

---

[21] NNN: 24,26,27 & 29.IV.33; 2.V.33; GGZ: 28.IV.33/3.V.33.

Gençliğinin onun cesaretini örnek almasının gerekliliğine şöyle bir değindikten sonra Denzler konuşmasının can alıcı noktasına geldi.

> Onu örnek alarak cesaretiniz nasıl artıyorsa, Schlageter ismiyle Versailles'a ve onu katleden Fransızlara duyduğunuz nefret de artsın; çünkü o, zulme ve tehlikeye rağmen kendisini vatana adadı. (Sonra kızlara ve oğlanlara dönerek) Onun kanını yerde bırakmayın! Yabancılardan nasıl nefret edileceğini bilen bir Alman gençliği olun! Yolunuz sizi her gün bu taşın önünden geçiriyor; yumruklarınızı sıkın ve düşünün: Asla Unutma, onun intikamım ben alacağım!

Denzler'i Lutherci kiliseden bir rahibin konuşması takip etti ve o da konuşmasında, Schlageter'in kahramanlıklarını, "ona ve Fuehrerimiz Adolf Hitler'e layık olmanın" gerekliliğini vurgulamayı tercih etti. Bir marş söylendikten sonra tören sona erdi.

Bunun ardından kalabalık Market Meydanında toplandı; burada yüzlerce kiloluk kitap ortaya yığılmış, en üste de kırmızı bir bayrakla Prusya'nın eski Sosyalist lideri Otto Braun'un resmi konmuştu. "Alman olmayan ruh" ve "Yahudi ruhu" hakkında birkaç söz ettikten sonra Ernst Girmann konuşmasını, artık hiçbir Alman kitabında veya gazetesinde "yabancı ırktan unsurlar"ın yazılarının bulunmayacağına söz vererek bitirdi. Daha sonra kalabalık *Deutschland über alles*'i söylerken kitapları alevler sardı. Çifte tören Northeimlılar için oldukça öğretici olmuştu.[22]

Northeim NSDAP'ının Üçüncü Reich'ın ilk altı ayında düzenlediği propaganda faaliyetleri listesi, bu üç büyük kutlamadan ibaret değildi elbette. Bu genel etkinliklerin yanı sıra pek çok Nazi alt organizasyonu tarafından daha küçük çaplı etkinlikler de düzenlenmişti.

SA ve SS ilk aylarda epey katkıda bulundu. Martta *1910'er Zelt*'de bir konser düzenlediler ve saha tatbikatları da yaptılar. Bir ay sonra yine sembolizmle dolu başka tatbikatlar yaptılar. ("Kızıl" "Mavi"ye saldırıyor ve Northeim'ın batısında yer alan

---

[22] NNN: 24 & 27.V.33; GGZ: 25.V.33.

ormanlardaki bir karşı saldırıyla yok ediliyordu.) Bu etkinlikler şehrin militarizme duyduğu, tatmin edilmesi zor açlığı biraz olsun gidermişti. Northeimlı bir SA üyesinin mayıs ayı ortasındaki evlilik töreni de aynı işlevi görmüştü. Askeri tören tarzını taklit eden Northeim SA milisleri, kilisenin içine doğru bir geçit oluşturdular ve kollarını kaldırarak Hitler selamı verdiler. Yine Mayısın ortasında, komşu şehrin SS bandosu Northeim'da bir "Askeri Marş" gecesi düzenledi ve bir ay sonra SA bir süvari birliği kurdu. Yazın gelmesiyle SA, "askeri spor" üzerinde durmaya başladı. Haziranın başında komşu şehirle bu tip bir müsabaka düzenlendi ve Northeimlılar toplam yirmi altı madalya kazandılar. Temmuzda Northeim'ın kendi "askeri spor" günü yapıldı ve bu güne tüm bölgenin motorlu SA ekipleri katıldı. Şehrin içinde bir geçit töreni yapıldı. Daha sonra motosikletler için engelli bir yarış düzenlendi ve son olarak da temsili bir tank savaşı canlandırıldı. Geceyse dans vardı. Gösteriyi binlerce Northeimlı izledi. Aynı ay içinde SA, SS ve Stahlhelm yirmi beş km.'lik bir yürüme yarışı düzenledi.[23]

İktidarı ele geçirme sürecindeki genel propaganda çalışmasında Nazi gençlik örgütlenmeleri de üstlerine düşeni yaptı. Alman Kızlar Birliği "ana baba akşamları" düzenledi. Mesela nisanın ikinci yarısında düzenledikleri böyle bir akşamda, kızlar, şarkı söylemek, folklor oynamak gibi Birliğin onlara kazandırdığı faziletli becerileri ailelere sergilediler. Alman Kızlar Birliği Mayıs ayında, duyurusunu çok iyi yaptığı iki gezi düzenledi. Gezilerin birinde Hitler Gençliği Bölge Kongresine katıldılar (bu kongrede Birliğin Northeim birimi bölgenin en iyisi seçildi); diğerinde ise komşu şehirlere bir yürüyüş düzenlediler.[24]

Hitler Gençliğinin propagandaya en büyük katkısı 6 Haziran 1933'te Northeim'da yaptıkları bölge toplantısıydı. 1400'den fazla genç Northeim'a akın etti; geçit töreni alanında kamp yaptılar, gün boyunca yürüyüşler ve spor müsabakaları düzenledi-

---

23 NNN: 23 & 27.III.33; 12,15 & 20.V.33; 7.VI.33; 11,17 & 31.VII.33; GGZ: 3-V-33.

24 NNN: 22 & 24.IV.33; 5 & 13.V.33; GGZ: 4.V.33.

ler. Görünüşe göre NNN (ve muhtemelen pek çok şehir sakini) bu "küçük kahverengi askerler"den büyülenmişti.[25] Bu tip örgütlenmeler, doğal olarak, en çok çabayı büyük miting ve toplantıların başarısını sağlamak için gösteriyorlardı. Naziler iktidarı ele geçirirken Hitler Gençliği ve SA hep aktifti; SA ve SS de ev baskınlarına, dayaklara ve tutuklamalara vekil polis olarak katılarak özel bir katkıda bulundu.

Hitler'in şansölye olmasından önceki dönemde olduğu gibi Naziler gene tiyatro gösterilerinden ve filmlerden faydalanıyorlardı. "Kanayan Almanya" isimli bir filmi özellikle öne çıkarıyorlardı. Nisan ayında Northeim NSDAP, komşu şehirde sergilenen bir piyesi seyretmek isteyenler için özel otobüs kaldırdı. Temmuzda Nazi gezici gruplarından biri "Schlageter" adlı oyun için Northeim'da özel bir gösterim yaptı. *1910'er Zelt* oyunu izlemeye gelenlerle hıncahınç doldu. Son olarak, Northeim dışındaki olayların bile propaganda aracı olarak kullanıldığını söyleyebiliriz. Örneğin haziranda Hanover'da düzenlenen genel Nazi toplantısı için Northeim'dan iki özel tren kalktı ve SA, trenleri geçit töreniyle uğurlayıp geçit töreniyle karşıladı.[26]

(Hitler'in koalisyon ortağı) DNVP ve onun üniformalı birimi Stahlhelm genel propaganda çalışması süresince, Hitler hükümetinin coşkuyu kamçılama işini kolaylaştırmaya çalıştı. Stahlhelm Martta bir dizi film gösterimi düzenledi. Nisan sonunda genç Stahlhelm saha tatbikatlarının ardından bir geçit töreni ve Market Meydanında bir konser düzenledi. Stahlhelm ayrıca temmuzda Hitler Gençliği Spor Gününün daha küçük çaplısını organize etti.[27]

Üçüncü Reich'ın ilk aylarında pek çok Northeimlı Stahlhelm'e katıldı. Bunu yapmalarının sebebi büyük oranda, SA'ya veya bir başka Nazi örgütlenmesine katılmamaktı. Nisan ve haziran arasında Northeim Stahlhelm yaklaşık 150 yeni üye

[25] NNN: 6.VI.33.
[26] GGZ: 20.VI.33; NNN: 22 & 27.IV.33; 19.VI.33; 20.VII.33.
[27] NNN: 17.III.33; 28.IV.33; 20.VII.33.

kaydetti.[28] Northeim'da bunlar olurken, DNVP Berlin'de hileyle iktidardan uzaklaştırılmış ve Goebbels Stahlhelm'e komünistlerin sızdığını iddia etmeye başlamıştı. Northeim DVNP Yerel Birimi Hitler'e bir mektup yazarak sadakatlerini bildirmiş ama mektupta "Hugenberg'e saldıran Hitler hükümetine saldırmıştır" diye de belirtilmişti. Haziranın ilerleyen günlerinde, birileri Stahlhelmen Schlageter'in anıtına koyduğu çelengi kaldırdı. Son olarak Northeim bölgesindeki Stahlhelm (1 Temmuz 1933'te), "başvuruların daha iyi incelenebilmesi için" artık yeni üye kabul etmeyeceklerini duyurdu.[29] Milliyetçiler NSDAP'ın yol arkadaşı olmanın bedelini anlamaya başlamışlardı.

Naziler ve Milliyetçiler yeni sisteme kuvvetle desteklerken, Hitler iktidarının çok öncesinden beri şehir hayatının bir parçası olan milliyetçi aktiviteler sürmekteydi. Haziranın sonunda doğru, Versailles Antlaşmasının esef verici yıldönümü nedeniyle şehirdeki bayraklar yarıya indirilirdi. *Reichswehr* nisan ayında, gelenek olduğu üzere, askeri konserler vermesi için Northeim'a bir müfreze gönderdi. Etkinlik NSDAP tarafından desteklenmesine ve iyi duyurulmasına rağmen başarısız oldu. Northeimlılar geleneksel eğlencelerinin tadını çıkaramayacak kadar Nazi kutlamalarıyla meşguldüler.[30]

Naziler Northeimlı Milliyetçilerin enerjisini tüketmişti; ama yine de, Hitler öncesinde de var olan bazı milliyetçi cemiyetler etkinliklerine devam ediyorlardı. Northeim Bahriyeliler Cemiyeti mayıs ayında, eski bir bahriye subayı tarafından verilecek olan "Denizaltı 21 ile Dünya Savaşında" başlıklı semineri finanse etti. 8 Mayısta şehirde eski muhafızların yıllık toplantısı yapıldı. İlk yıllardaki gibi bir geçit töreni, bir dizi konuşma ve günün sonunda *1910'er Zelt*'de dans organize edilmişti. Fakat geleneksel törene şimdi Nazi sembolleri ve fikirleri karışmıştı. Böylece ilk defa olarak muhafızların toplantısında etrafta Hit-

---

28 NNN: 5.V.33; GGZ: 7.IV.33; 5.V.33; 9.VI.33.0 dönemde *Stahlhelm*'e katılmış olan Rudolf Bückmann ile röportaj.

29 GGZ: 1 & 20.VI.33; NNN: 27.VI.33.

30 NNN: 15 & 28.IV.33; 2.V.33; 28.VI.33.

ler resimleri görüldü; "Horst Wessel Marşı" söylendi ve Ernst Girmann konuşma yaptı. Bunun dışında tören olağan seyrini izledi, milliyetçiliği ve militarizmi yüceltti.[31]

Nazileri iktidara geçmesinden sonra vatansever toplulukların kotardıkları en büyük etkinlik Savaşçılar Birliğinin altmışıncı yılıyla Denizcilik Kulübünün onuncu yılı ortak kutlamalarıydı. Kutlama bütün bir hafta sonu boyunca sürdü ve cumartesi konuşmalar ve gösterileri yapılırken pazar günü kilise ayininin yanı sıra büyük bir geçit töreni düzenlendi. Muhafızların konvansiyonunda da Naziler Hitler'in ve NSDAP'ın hakkının verilmesini sağladılar. Northeim Nazilerinin coşkun katılımı sayesinde kutlamalar son derece iyi organize edilmişti ve katılım yüksekti. Üzerine bir Nazi cilası çekilmiş olmakla birlikte yıldönümü kutlamalarının temel etkisi –cemiyetlerin 1933'ten önceki çalışmalarında da olduğu üzere– milliyetçilik ve militarizm duygularını artırmasıydı. Yabancı Topraklardaki Alman Topluluğunun Northeim şubesi, 25 Haziranda, aynı atmosferi taşıyan bir maraton ve bir miting düzenledi; Nazi fikirleri yine oldukça ön plandaydı. Northeim Askeri Cemiyetinin yirmi beşinci yılı kutlamalarında da aynı şey geçerliydi.[32]

Özet bir şekilde ifade edersek, bir yandan temel Nazi propagandaları sürerken diğer yandan alışıldık milliyetçilik ajitasyonları da sürmekteydi. Nazizmi makul gösteren altyapıyı destekleyerek bunlar da Nazi devrimine katkıda bulundu. Bağımsız etkinlikler dahi Nazi kavramları ve konuşmalarıyla doluydu. Herkes yolun açılmasına yardım ediyordu.

Northeim'daki geleneksel milliyetçi grupların yanı sıra iki yeni hareket de Nazizm davasına yardım etmekteydi. İlki Hitler'in şansölye olmasından önce başlayan ama şehirdeki varlığını Şubat 1933'ten itibaren hissettiren bir sivil savunma programıydı; amacı, Northeimlılara hava saldırılarından nasıl korunacaklarını öğretmekti. Şubat 1933'ün başında, eski *Freikorps*

---

[31] NNN: 8 & 29.V.33.
[32] NNN: 12 & 26.VI.33; 7.VIII.33.

lideri Rossbach'ın önderliğinde bir grup sivil savunma uzmanı Northeim'a geldi. Okullardan birinin konferans salonu bir hafta boyunca sivil savunma ekibinin hizmetine ayrıldı; burada bomba tiplerine ve etkilerinin nasıl azaltılacağına dair dersler verildi, tanıtımlar yapıldı. Kurs Northeim'daki vatanperver topluluklar tarafından destekleniyordu ve basın da bu faaliyetlere geniş yer verdi. Sivil savunma ekibi verdiği eğitimi tanıtma amacıyla, bezle sarılmış trampetlerle (geleneksel bir silah başına çağrısı) bir yürüyüş düzenledi. Görülen etkiyse şehrin kısa zamanda bir hava saldırısına uğrayabileceği korkusunun baş göstermesiydi. Böylelikle, silahlanmış bir ulus nosyonu için gereken atmosfere katkıda bulunulmuştu.[33]

İkinci yeni unsur, planör yapımı ve planör pilotluğu eğitimlerinin verilmesiydi. Bu etkinlik de Hitler iktidara gelmeden önce başlamıştı ama Hitler rejiminin ilk aylarında NSDAP tarafından özellikle öne çıkarıldı. Northeim planörü geçit törenlerinde sergilendi ve yeni Luftwaffe'nin çekirdeği olarak tartışma konusu oldu. Nihayetinde haziranın sonlarına doğru Naziler etkinliği devraldılar ve Northeim için bir "SS Uçuş Grubu" kurdular. Böylelikle planör talimleri aktif bir şekilde desteklenmiş oldu.[34]

Nazi rejiminin ilk altı ayında Northeim gözle görülür bir propaganda yağmuruna tutulmuştu. Öncülüğü NSDAP yapmakla birlikte şehrin milliyetçi ve militarist örgütlenmeleri de Nazi davasını destekleyip, yaygınlaştırarak oyuna katılmıştı. Northeim'daki etkinliklere kitlesel bir katılımın varlığının yanı sıra ulusal haberler, hikâyeler, radyo konuşmaları kesintisiz sürüyor; dergi ve kitaplarda da propaganda yapılıyordu. Bunların toplamdaki etkisi ise bir devrim ruhu yaratılması ve Nazilerin insanları kontrol etmek için attıkları adımların gerekçelerinin hazırlanmasıydı.

---

33 NNN: 8-10.II.33; GGZ: n.II.33.

34 GGZ: 22.VI.33. Planör grubu önceleri ADAC'ın (Alman Otomobil Kulübü) Northeim üyeleri tarafından destekleniyordu. 1930'lu yılların başlarında Northeim'daki otomobil sahipleri hem bir planör kulübüne sponsorluk yapacak kadar zengin; hem de Almanyanın herhangi bir hava kuvvetinin olmasını yasaklayan Versailles Antlaşması'nı delerek pilot eğitmeye yarayan bu eylemi destekleyecek kadar milliyetçiydiler.

14

TOPLUMUN ATOMİZE EDİLMESİ

İLKBAHAR-YAZ 1933

Birlik içinde hep beraber yaşamanın, kardeşler için ne kadar iyi ve keyifli olduğunu gör.

Mezmurlar CXXXIII, 1

Nazi devrinin başlarında Northeim'da propagandanın ve terörün fitilini ateşleyen bir olay meydana geldi. 1933'te, 1 ve 4 Nisan tarihleri arasında Yahudiler boykot edildi. Bu olay, on sene sonra Yahudilerin SS toplama kamplarındaki gaz odalarına sokulmasıyla sonuçlanacak olan bu kaçınılmaz sürecin başlangıcı olması bir yana, bilhassa, Nazilerin tüm Alman halkına ne yapmak istediklerinin küçük çaplı bir örneğiydi. Boykotun esas etkisi Yahudilerin sosyal olarak atomize edilmesiydi: Alman toplumunun geri kalanıyla bağlantılarının koparılması ve böylece normal insani bağların diktatörlüğe engel olmasının önüne geçilmesi.

Tıpkı Almanya'nın geri kalanında olduğu gibi Northeim'da da az bir Yahudi nüfusu vardı. 1932 sayımlarına göre toplam on bin kişilik nüfus içerisinde Yahudi inancına bağlı –erkek, kadın ve çocuk– toplam 120 kişi vardı. Sayılarında önemli bir artış olmuyordu, bir kuşak önce 102 kişiydiler.[1] Northeim'daki

---

[1] NNN: 1.I.33. 102 rakamı, şehrin nüfusu yaklaşık 8000 kişi olduğu, 1900 yılına aittir. İki rakam da şehirlerdeki ulusal ortalamaya yakın bir oranı göstermektedir.

Yahudilerin çoğu küçük esnaftı; sığır komisyoncuları, bakkallar, giyecek mağazası sahipleri ve zanaatkârlar. 1932'de Yahudi bir tüccar şapka dükkânının 230. yıldönümünü kutlamıştı ve bütün bu zaman boyunca mağaza hep Northeim'daydı. Şehirde bir Yahudi muhiti yoktu; Yahudiler Northeim halkının arasına karışmışlardı. Nazizmden önce şehirde antisemitik tavırlara az rastlanırdı. O da sadece şakalarda ve genel bir hoşnutsuzluğa yönelik hislerde ortaya çıkardı, bir başka deyişle ortaçağ Avrupası'nın kalıntılarıydı. Yahudiler atış derneklerine, spor kulüplerine, vatanperver cemiyetlere, koro gruplarına üyeydiler ve toplum içinde bir ayrışmadan söz edilecekse bu dine göre değil sınıfa göre olurdu. Bazıları üye oldukları kulüplerin yönetimlerine seçilir, kimileri büyük saygı görürdü ve bütün bunlar normal hayatın bir parçası olarak görülürdü.

Naziler bu durumu değiştirmeye kararlıydılar, çünkü anti-Semitizm ideolojilerinin temellerinden birini oluşturuyordu. Bunu somut bir program değil de Nazi propagandasının kullandığı bir seçim aracı veya entelektüel düşüklüğün bir belirtisi olarak gören Northeimlılar, bilhassa Yahudiler, bunun farkında değillerdi.[2]

Şehrin kontrolünü ele geçirene kadar Nazilerin Yahudi karşıtı eylemlerinin çoğu, Yahudilerle iş ilişkilerini sürdüren Nazi Partisi üyelerini hedef almıştı. Girmann böylelerini kovmakla tehdit etmiş ama bu durum kamuya yansıtılmamıştı.[3]

Ernst Girmann'ın bazı konuşmalarında Yahudi karşıtı ifadelere rastlanıyordu ama Yahudilere karşı asıl kampanya Northeim NSDAP Yerel Biriminin 29 Mart 1933'te, NNN'e verdiği bir ilanla başladı. İlanda "Uluslararası Yahudilik"in Almanya'ya karşı bir "vahşet propagandası" yaydığı ve "yabancı ülkelerdeki Alman kardeşlerimize kötü muamele edildiği" söyleniyor; buna karşılık olarak NSDAP'ın herkesi tüm Yahudi işletmelerini boy-

---

[2] Gregor Ballin, "Heinrich Lamme" "Benno Schmidt" ve "Erhardt Knorpel" ile yapılan röportajlar.

[3] PK, N-16, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1932-33: OGL an Pg. Mathäus, 24.II.33.

kot etmeye çağırdığı bildiriliyordu: "Almanya Musa'yı dizleri üzerine çöktürecek!"ti. Üç gün sonra çıkan başka bir ilanda boykot edilecek kişilerin ve şirketlerin listesi veriliyordu. "Kesin ve Saklayın" ibaresi konmuş olan ilanda, kırk kişiyi (bir başka deyişle neredeyse Northeim'daki bütün yetişkin Yahudi erkeklerini) temsil eden otuz beş şirketin ismi sıralanıyordu.[4]

Tüm ayrıntılarıyla yazılan boykot çağrışını eylem takip etti. SA milisleri 1 Nisandan itibaren Yahudi dükkân ve ofislerinin önünde devriye gezmeye başladılar. NSDAP'ın deyimiyle "Yahudi nefret propagandasına tepki eylemi" olan bu boykot, "Alman ürünlerine karşı açılan nefret kampanyası ve boykot bitene dek" sürecekti.

Boykot, İlçe Tarım Cemiyeti tarafından da destekleniyor, çiftçilere "milliyetçilik için mücadelenizi Yahudilere bir darbe indirerek taçlandırın" çağrısı yapılıyordu. Çiftçilere Yahudi olmayan sığır komisyoncuları sağlayabilmek için –Northeim'da Nazi boykotuna açık destek veren tek örgütlenme olan– İlçe Tarım Cemiyetinin himayesinde bir Sığır Komisyoncuları Topluluğu kuruldu.[5]

Boykot üç gün sonra, Yahudi karşıtı afişlerin taşındığı bir yürüyüşle sona erdi. NB'ye göre:

> Yerel eylem komitesi vesilesiyle New York, Varşova, Paris ve Londra'daki Alman konsolosluklarına ve büyükelçiliklerine şu telgraf gönderildi: "Yahudilerin Almanlar hakkında yabancı ülkelerde yaptıkları tüm ajitasyon ve nefret propagandaları gerçek dışıdır. Almanya'da barış ve sükûnet hüküm sürmektedir.

---

4 NNN: 29.III.33; 1.IV.33. II. Dünya Savaşının patlamasına kadar bu kırk kişinin durumu şöyleydi:
Doğal sebeplerle ölenler: 4
Northeim'ı terk edenler: 25
Northeim'dan toplama kampına yollananlar: 8
İntihar edenler: 2
Bilinmeyen: 1
1932'de Northeim'da bulunan 120 Yahudiden ikisi, 1945'ten sonra şehre geri döndü; ikisinin de dönme nedeni ekonomikti.

5 GGZ: 21.III.33; 2.IV.33. "Erhardt Knorpel"e göre, gerçek bir Yahudi düşmanlığı, Northeim civarında yaşayan çiftçi toplulukları içinde mevcuttu.

> Nefret ve ajitasyon propagandalarını hemen durdurun. Yahudi Sinagog Cemaati, Northeim. Başkan."[6]

Bu telgraf Yahudi topluluğu liderlerine mi yazdırıldı yoksa NSDAP bunu kendisi mi yazdı, bilinmiyor. Ama şunu apaçık biliyoruz ki Northeim'daki üç beş Yahudi'nin, yeni Üçüncü Reich'ın ismini karalama amacındaki uluslararası bir komployla hiçbir ilişkisi yoktu ve bu iddia bütünüyle şehirdeki Nazilerin paranoyasıydı. Fakat telgrafın yarattığı etki, daha önceden yaratılmış bir soruna mükemmel bir çözümdü. Bu arada Northeimlı Yahudilerin durumu radikal bir değişime uğradı.

Boykot uygulamasının çeşitli etkileri oldu. Yayımlanan listedeki şirketlerden biri A.H. Müller'in, sağlam ve saygın bir kuruluş olan bankerlik firmasıydı. 1 Nisan 1933'te önünde SA devriyeleri yoktu ve işler olağan seyrinde akmaktaydı. Diğer günlerde SA devriyeleri genelde sadece birkaç saatliğine oradaydı ve olay çıkmadı. Bazı Northeimlıların eylemden haberi bile yoktu. Ama nihayetinde Northeimlıların tümü, Yahudilerin artık toplum dışına itildiklerini ve Nazilerin programlarının bu bölümü konusunda gayet ciddi olduklarını fark etmeye başladı.[7]

Boykotun Northeim Yahudileri üzerindeki etkisi yıkıcıydı. Gregor Ballin ve karısı ilk başta, böyle bir şeyin olabileceğine inanmamıştı. Ama iki SA devriye görevlisi kapılarına dikilince işin ciddiyetini anladılar. O gün evlerinden dışarı adım atmaya cesaret edemediler ve Ballin sandalyesine çöküp saatlerce şu sözleri tekrarlayıp durdu: "Tüm bunlar dört yılımı vatanını koruyarak geçirdiğim için mi?"[8]

Boykotun ekonomik etkileri resmi süresinin çok ötelerine taşmıştı. Banker Müller'in işleri neredeyse hiç zarar görmezken Gregor Ballin'in muayenehanesi hızla düşüşe geçti; geliri 1932'de 9000 markken 1933'te 6000 mark oldu. Muhtemelen bu, çoğu Yahudi işletmesi için geçerliydi. İnsanların korkusu

---

6 NB: 6.VI.33.
7 "Heinrich Lamme" ve "Hans Abbenrode" ile yapılan röportajlar.
8 Gregor Ballin ile röportaj.

arttıkça, Yahudilerle ilişki sürdürmek giderek bir lüks haline gelmeye başlamışta.

Northeim'daki Yahudilerin toplum dışı bırakılma sorunu, basitçe, Nazilerin atıl bir kitleye zulüm ve terör sistemi empoze etme çabalarından biri değildi. Yahudiler kendi içlerine çekilerek durumu daha da kötüleştirdiler. Diğer Northeimlılarsa, Yahudilere uygulanan zulme karşı bile olsalar, kendilerini koruma çabasıyla sisteme destek oldular. Boykotun başlamasından sonraki gün Northeim'da şubeleri olan bir mağazalar zinciri NNN'e büyük bir ilan vererek firmalarının "yabancı sermaye"nin girmediği "tam bir Hıristiyan aile işletmesi" olduğunu duyurdu: "Ekonomik Bağımsızlık Firmamızın Gururudur." Boykottan kısa süre sonra bir çok mağaza, üzerinde "Alman Tüccarı" yazan bir tabela asmaya başladı. Bu prensip bir kez kabul edildikten sonra "Yahudiler giremez" posteri asmaya bir adım kalmıştı sadece. Mayısın başında Northeim'daki bir puro fabrikası şöyle bir duyuru yaptı: NSDAP'ın etraflı araştırması sonucunda firmamızın saf bir Alman İşletmesi olduğu saptanmıştır. Kafası çalışan Northeimlılar 1 Nisandan sonra NNN'de hiçbir Yahudi firmasının reklamının yayımlanmadığını fark etmişlerdi.[9]

Yahudilere gelince çeşitli şekillerde tepki verdiler. Northeim'ın en yüksek tabakasına mensup olan banker Müller meseleyi mümkün olduğunca görmezden geldi. Kutlamalar sırasında, caka satarcasına bankasının önüne İmparatorluk bayrağı astı. Bunu yapmaktan zaten memnundu, çünkü milliyetçi ve mutlakiyetçiydi, ayrıca I. Dünya Savaşı sırasında subaydı. Müller sokakta karşılaştığı arkadaşlarını zarifçe şapkasının ucuna dokunarak selamlıyor, böylelikle "Alman selamlaşması"ndan (yani *"Heil Hitler"* diyerek Nazi selamı vermekten) kaçınıyordu. Kendisine iyi niyetle Northeim'ı terk etmesi tavsiye edildiğinde "Nereye gideyim? Burada Banker Müller'im, başka yerdeyse Yahudi Müller olacağım" karşılığını veriyordu. Northeim'ın üst

9 NNN: 3.IV.33; 4.V.33. Friedrich Haase, "Erhardt Knorpel" "Heinrich Lamme" ve Gregor Bailin ile yapılan röportajlar.

sınıfının üyesi olmasına güvenerek sorunun yakında geçeceğine inanıyordu. Tatsızlıkları önlemek için üye olduğu atış kulübünden ve korodan sessizce ayrıldı; gerekçe olarak da "işlerinin yoğunluğunu" gösterdi.[10]

Diğerleri kendilerine bu kadar güvenmiyorlardı. Gregor Ballin tüm sosyal ilişkilerini kesmiş ve eski arkadaşlarıyla burun buruna gelmemek için caddenin karşısına geçmeye başlamıştı. Onun kendi içinde hissettiği bu rahatsızlık duygusu, Northeimlılar arasında giderek artan, bir Yahudi'yle konuşmanın uygunsuz olduğu duygusunu yoğunlaştırıyordu. Kısa zaman sonra Ballin Muharipler Cemiyetinden ve atış kulübünden birer mektup aldı; mektuplarda, "toplantılara katılımsızlık" nedeniyle (kibar bir örtmece) üyeliğinin düşürüldüğü bildiriliyordu. 1850 Yılı Erkekler Korosu Topluluğunun başkanı ve sekreteri onu şahsen görmeye geldi; Ballin kulübün ziyafet başkanıydı ve sorun sadece bir mektup gönderilerek çözülemezdi. Onun toplantılara gelmesini ve bu zor zamanlarda kulübün ayakta kalmasına yardım etmesini istediler. Ballin yeni bir duyarlılık geliştirmişti; onların yüz ifadelerini dikkatle inceleyerek işlerinin kendisini çok meşgul ettiğini ve elinden, ziyafet başkanlığından istifa etmekten başka bir şey gelmediğini söyledi. Hatta artık üyeliğini bile sürdüremezdi. Başkanla sekreter derin üzüntülerini bildirip ayrıldılar. Muhtemelen Northeim Yahudilerinin çoğu aynı şekilde tepki vermişti.[11]

Bazı şehir sakinleri, özellikle Sosyalistler Yahudilerle konuşmak veya Yahudi mağazalarından alışverişlerin yapmak için yollarını değiştiriyorlardı. Ama buna karşılık olarak SA milisleri önlerinden ne zaman bir Yahudi geçse hakaret ediyor, bazıları da Yahudi mağazalarında bolca alışveriş yapıp sonra faturalarını ödemiyordu, muhtemelen bazen ortalıkta fatura bile olmuyordu.[12]

Böylelikle Northeim'daki Yahudilerin durumu kısa süre içinde, özellikle de Hitler rejiminin ilk altı ayından sonra açık-

[10] Eva Röhrs ve "Heinrich Lamme" ile yapılan röportajlar.
[11] Gregor Ballin ile röportaj.
[12] Johannes Grote ve "Benno Schmidt" ile yapılan röportajlar.

lığa kavuştu. Bir Nazi liderinin, *Volk*'un Marksist-Kapitalist uluslararası zehirleyicileri olan Yahudiler hakkında yaptığı her konuşma, bu tarzdaki her gazete haberi, her şaka veya söylenti durumu daha da teşvik ediyordu. Bu yeni durum hayatın bir gerçeği haline gelmiş ve kabul edilmişti.[13]

Northeimlı Yahudiler kolayca toplum dışına itilmişlerdi. Aynı zamanda Naziler en Herkülvari görevlerini gerçekleştirip, toplumu büyük ölçüde atomize etmişlerdi. Yahudiler şehrin diğer sakinlerinden nasıl koparıldıysa, 1933 yazının sonunda Northeimlı bireyler de birbirlerinden koparılmış, ilişkileri kesilmişti: yöntem farklı bile olsa sonuç aynıydı. Nazi devriminin en önemli sonucu toplumun bütünüyle yeniden organize edilmesiydi. Sonuç olarak hiçbir bağımsız sosyal grup varlığını koruyamıyordu. Nerede iki üç kişi bir araya gelse Fuehrer de oradaydı. Sonunda tüm toplum olağan insan ilişkilerinden yoksun olacak ve her bireyin arkadaşına değil sadece devlete ve devletin vücut bulduğu Nazi Liderine bağlı olduğu yeni bir çerçeve içinde tekrar örgütlenecekti.

Toplumun genel anlamda yeniden örgütlenmesinin diktatörlüğe uygun bir kontrol mekanizmasına nasıl faydalı olduğunu tasavvur etmek zor değildir. En başta tüm cemiyetler Nazilerin kontrolünde olacağından insanlar daha rahat izlenebilecekti. İkinci olarak, eski bağların kopması sayesinde, hoşa gitmeyecek şeylerin yayılması için daha az imkân olacaktı. Üçüncü olarak tüm örgütlenmelere bir Nazi formu verilecek ve böylece üyelerinin Nazi sistemine dahil olmaları sağlanacaktı.

---

[13] Eski tip davranış biçimleri, 1937'de banker Müller'in –doğal nedenlerle– ölümüyle tekrar kıvılcımlandı. Müller, eski bir memurdu, muhafazakârdı ve şehrin elit sınıfına dahildi. Mensup olduğu ırk onu Nazilerin gözünde değersiz kılsa da, ölümü görmezden gelinemezdi. Northeim'ın önde gelen 60 işadamı, uyarılmalarına rağmen, Müller'in cenazesine katıldı. Bir SA lideri bu skandalın fotoğrafını çekti ve resim, Julies Streicher'in çıkardığı *Stürmer*'de "Judenknechte aus Northeim!" ("Yahudiseverler Northeim'dan dışarı!") manşetiyle basıldı. Cenazeye katılanlar, bu milliyetçi saldırı dışında bir cezalandırmaya maruz kalmadılar. Aralarında, 16. Bölüm'de anlatılan "idealist" gruba mensup Naziler de vardı.

Nazilerin sosyal birimleri yeniden organize etmesinin tek nedeni diktatörlüğün gerektirdiği kontrolü kolaylaştırmak değildi. Ayrıca sosyal organizasyonu basitleştirmeye, böylelikle "verim"i artırıp çeşitliliği azaltmaya yönelik bir eğilimleri de vardı. Örneğin bir yandan tüm spor kulüplerinin bir çatı altında toplanmasıyla en iyi atletler bir araya gelecekti. Diğer yandan, aynı işlevi yerine getiren ama sınıfsal olarak ayrılan kulüp ve cemiyetleri birleştirmeye yönelik bir çaba vardı, çünkü artık kriter Alman vatandaşı ve iyi bir Nazi olmaktı, eski gelenekler ve sınıf ayrımları önemsizdi.

Spor kulüpleri gibi kitlesel örgütlenmelerin tek çatı altında toplanmasının amacı toplum üzerinde kontrolü sağlayabilmek değildi, çünkü Naziler bu kulüplere zaten sızmışlardı. Ama sınıfsal zeminde kurulmuş küçük grup örgütlenmelerinin sadece belli bir kitleye açık olma özelliğine son vermek ve böylece Nazilerin bu grupları kontrol edebilmesini sağlamak için birleştirme gerekliydi. O yüzden Nazilerin toplumu yeniden organize etme çabalarının temel unsurlarından biri, benzer amaçları veya ilgi alanlarını paylaşan tüm toplumsal çalışmaları tek yapı altında toplamak, böylece kontrol etmekti.

Somut bir hedefi olan kulüpler (örneğin satranç kulübü) varlığını sürdürdü ancak biçimleri ve içerikleri değişmiş olabiliyordu. Onların varlığını sürdürebilmesinin sebebi, tarafsız hedeflere sahip olmalarıydı; isimlerinin başına N.S. (örneğin Nasyonal Sosyalist Satranç Kulübü) harfleri eklenmişti ama yine de varlıklarını sürdürdüler. Sadece sosyal ilişki amaçlı kurulmuş olan kulüpler veya yalnızca ikincil derecede tarafsız hedeflere sahip olan cemiyetler ya sayıca azaldılar ya yok oldular ya da başka örgütlenmelerin içinde eritildiler. Bunun nedeni Nazilerin, insanların sadece sosyal nedenlerle bir araya gelmesini engellemek istemesiydi çünkü böyle ortamlar tartışmaya zemin yaratıyordu. Bu aynı zamanda Nazi kitlesel katılım propagandasının da bir yan etkisiydi, çünkü bu propaganda etkinlikleri insanların öyle çok zamanını ve enerjisini alıyordu ki başka

sosyal etkinliklerde bulunabilmek giderek zorlaşıyordu. Ve son olarak bunun, terör ve söylentiler nedeniyle insanlar arasında gelişen güvensizliğin sonucu olduğunu da söyleyebiliriz. Nazilerin tüm organizasyonları politize etme ısrarı, o zamana kadar aktif ve canlı olan kulüpleri zehirlemişti. Bir Northeimlının deyişiyle, "artık bir sosyal hayat yoktu; bir bowling kulübü bile kuramazdınız."[14]

Bunların çoğu Nazi devrinin ilk birkaç ayında gerçekleştirildi. Kulüpler dağıtıldı, dağıtılmayanlar bir araya getirilip, tek çatı altında toplandı; bazıları amaçlarını yitirdi ve hızla çöküşe geçti. Yürütme Kurullarında NSDAP üyelerinin çoğunlukta olması koşulu nedeniyle tüm organizasyonlar Nazi kontrolüne girmişti. Bu devasa süreç bir bütün olarak "koordinasyon" *(Gleichschaltung)* genel terimi altında toplanmıştı.

Gleichschaltung terimi aslında Alman Reich'ının eyaletlerindeki siyasi temsilin yeniden organize edilmesi anlamına geliyordu ve amacı özellikle, eyaletlerdeki temsilin *Reichstag* a yansımasını sağlamak, yani bir Nazi-Milliyetçi çoğunluğu yaratmaktı. Hitler *Gleichschaltung*'a dair kararname emirlerini, bunların her yönetim organında yeni bir "ulusal birlik" yaratacağı iddiasıyla gerekçelendiriyordu. Fakat çoğu Northeimlı *Gleichschaltung* kararnamesinin sosyal örgütlenmelere de uygulandığını düşünüyordu.[15] Hatta GGZ ve NNN'in bile bundan bahsettiği oluyordu. Ernst Girmann, tüm kulüplere "resmi" bir mektup yazarak milli *Gleichschaltung* kanunu gereğince yürütme kurullarının en az "yüzde 51'inin NSDAP veya Stahlhelm üyesi olması gerektiği"ni bildirerek bu yanlışlığın pekişmesini sağladı.[16] Böylece Northeim'daki sosyal organizasyonları kontrol etmek için alınan önlemler Northeimlılar tarafından, en azından biçimsel olarak, tümüyle yasal kabul edildi. Eğer NSDAP bir örgütlenmeye yürütme kurulunu dağıtma emrini verip

[14] Otto von der Schulenberg ile röportaj.

[15] "Erhardt Knorpel" ve Rudolf Bückmann ile yapılan röportajlar.

[16] PK, N-16, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1932-33: OGL an Unterstützungsverein Northeim, 27.V.33.

Nazilerin çoğunlukta olduğu yeni bir seçim yapmasını isterse bunun yasa gereği yapıldığı varsayılıyordu. Eğer kararnamenin yasal zeminini araştırmış olsalardı farklı bir sonuca varabilirlerdi. Fakat Nazi iktidarının ilk aylarında kimse bunu yapmadı ve daha sonra da zaten çok geç kalınmıştı. Böylelikle sosyal hayatın yeniden biçimlendirilmesini içeren bu devasa süreç, hiçbir açık direnç olmaksızın gerçekleşti.

Northeim kulüplerinin sayısı ve çeşitliliği nedeniyle bu bayağı büyük bir işti. Naziler bu göreve tereddütsüz başlayıp gayretle ve hızla tamamladılar. Bazı örnekler için süreç daha Mart 1933'te başlamıştı. Nisan ve Mayısta *Gleichschaltung* hızım kazanmıştı ve neredeyse her gün başka bir örgütlenme Nazilerin kollarına düşüyordu. 1933 yazının sonlarında artık bağımsız bir sosyal kurum kalmamış; büyük ve ani değişiklik neredeyse tamamlanmıştı.

Northeim'daki en temel örgütlenmeler ekonomik temelli olanlardı: sendikalar, iş ve meslek cemiyetleri, loncalar. Bunlar içinde en önemli olanlar şüphesiz sendikalardı. Bunun tek nedeni üye sayılarının yüksek olması değil aynı zamanda sendikaların sosyalist yönelimleriydi. Temel Nazi kavramlarından biri işçilerin "Marksizm"den vazgeçmesi olduğundan NSDAP varolan Bağımsız Sendikaların ayağını kaydırıp yerlerine geçmeye kararlıydı.

Northeim demiryolu işletmesindeki yüksek mevki sahibi Nazilerin, 1932 yılında demiryolu sendikasını nasıl dağıttığını daha önce anlatmıştık. Böylece daha Hitler iktidara gelmeden, Northeim'daki iş gücünün büyük kısmı en azından ismen Nazilerin sendikası NSBO'ya (*National Sozialistische Betriebszellen Organisation)* kayıtlıydı. Memurlar cephesinde de aynı şey oldu. Nazi cephesi organizasyonu niteliğini taşıyan bir örgütlenme kuruldu: Milliyetçi Demiryolu Memurları Çalışma Cemiyeti *(Arbeitsgemeinschaft nationaler Reichsbahnbeamter und Anwaerter, Bann Northeim).* Nazi döneminin ilk birkaç ayında, liderleri açıkça Nazi olan bu örgütlenme üzerinde tam

bir kontrol sağlandı.[17] Northeim Nazileri belediye çalışanlarını da organize etmek için hemen harekete geçti. Nazilerin Şehir Meclisini ele geçirmeleri ve tasfiyelere başlamalarıyla aynı zamanda NSDAP, meslek sahibi çalışanlar için NSBO'ya bağlı bir grup kurdu ve gruba yirmi otuz kişiyi üye yaptı. Bir ay sonra var olan Şehir Memurları ve Çalışanları Topluluğu Northeim Yerel Birimi "koordine" edildi ve NSDAP'ın emriyle Nazilerden oluşan bir yürütme kurulu seçildi. Nazilerin birleştirme, tek çatı altında toplama akımı başka iki alanda daha başarılı olmuştu. Biri Otoban İşçileri Organizasyonuydu *(Chausse und Landstrassenwaerter)*. Bu kişiler genelde taşralıydı ve dolayısıyla çoktan Nazileşmişlerdi. Şimdi yapılması gereken onları NSBO'nun bir dalı haline getirmekti. Bu da 1933 Mart ve Nisan aylarında tamamlandı. Son olarak Naziler şeker fabrikasındaki otuz sekiz kişilik kadrolu işçi nüfusu içinde de çoğunluğu kazanmayı başarmıştı. Bunalım yılları sırasında şeker rafinerisindeki işçiler üzerinde ciddi bir siyasi baskı kurulmuştu. Buna bağlı olarak 3 Nisanda yapılan iş konseyi seçimlerinde NSBO yirmi sekiz oy kazandı ve "siyasi olmayan listeye" (ki bu liste açıkça Bağımsız Sendikayı temsil ediyordu) sadece on kişi oy verdi.[18]

Bu ufak başarılara rağmen Naziler kendi sendikaları içinde pek bir gelişme kaydetmemişlerdi. Ekonomik baskıların ve ikna yönteminin NSBO'nun gelişiminde ne kadar etkili olduğunu söylemek zordur, çünkü yakında gerçekleşecek ulusal olaylar problemi kökünden çözecekti. 1 Mayıs kutlamalarının ertesi günü Almanya'nın geneline yayılan biçime uygun olarak, 4 Mayısta SA milisleri Bağımsız Sendikaların Northeim'daki şubelerini bastı, kitaplarına ve eşyasına el koydu ve sendikaların "koordine edildiğini" duyurdu. Bundan birkaç hafta sonra NSBO, eski sendika şubelerine yerleşti. Fakat hâlâ o kadar zayıftı ki temel görevlerini yerine getirmek için iki eski sendika sekre-

17 NNN: 20.III.33; 8.IV.33. Buna ek olarak NSBO, demiryolları müdürünün bürosunda bir hücre kurdu. Bkz. PK, N-13, OGN Eingeg. Schreiben, A-M, 1932-33: *Gau* Hesse-Nassau-Nord an Ernst Hirmann (sic), 24.IV.33.

18 NNN: 27 & 30.III.33; 24 & 26.IV.33; NB: 6.IV.33; GGZ: 27.IV.33.

terinin hizmetine ihtiyaç duymuştu. Ayrıca NSBO eski sendikaları suçlu çıkartmak için mitingler düzenlemeyi de gerekli gördü. Özgürlüğün anısını yok etmek durumu değiştirmekten daha zordu. Ardından, tüm iş gücünü denetlemek için bir tip sahte-süper-sendika, Alman İşçileri Cephesi kuruldu. Northeim'da Üçüncü Reich'ın ilk aylarında bu organizasyon sadece kâğıt üzerinde mevcuttu.[19]

Sendikaların yok edilmesiyle sosyal örgütlenmenin en önemli ayağı yıkılmış oldu. Geriye, temizlenmesi gereken ufak tefek meseleler kalmıştı. Demiryolu Memurları grubu, görünüşe göre örgütsel intizam sağlamak amacıyla, genel Nazi Memurlar Birliğiyle birleştirildi. Pek çok sosyal işlevi olmakla birlikte üyelerini özellikle ekonomik sebeplerden kazanan "Demiryolcular Cemiyeti" temmuz ayında, tamamını Nazilerin oluşturduğu yeni bir yürütme kuruluyla "koordine edildi."[20] Diğer işçi şınıfı örgütlenmeleri SPD ile beraber çöktü.

Sendikaların yıkılması ve yerlerine yeni Nazi kurumlarının getirilmesiyle eş zamanlı olarak NSDAP, Northeim'daki zanaatkâr örgütlenmeleri üzerinde tam kontrol sağlamak üzere harekete geçti. İlçe Zanaatkârlar Birliği NSDAP'a zaten sıcak bakıyordu, çünkü pek çok zanaat ustası Naziydi. Şubat 1933'te Birliğin yıllık seçimlerinde bir Nazi başkanlığa seçilmiş ve yeni Hitler hükümetinin öven bildiriler çıkarılmıştı. Ama NSDAP bunu tatmin edici bulmadı ve İlçe Zanaatkârlar Birliğinin *"Gleichschaltung* kanunu temelinde" nisanda seçimleri yenilemesini istedi. Sonuçta tamamı Nazilerden oluşan bir yürütme kurulu seçildi.[21]

NSDAP ayrıca, Zanaatkârlar Birliğini oluşturan her bir loncayı da koordine etti. Nisanın ortasında düzenlenen büyük bir toplantıda Ernst Girmann, çeşitli lonca liderlerine, 2 Mayısa kadar yeni yürütme kurullarını seçmeleri gerektiğini söyledi. Bu-

---

19 NNN: 5, 20 & 22.V.33; 24.VI.33; NB: 6.V.33. Geçici olarak işe alınan birlik memurları 6 Haziran 1933'te tekrar işten atıldılar.

20 NNN: 22.V.33; 18.VII.33.

21 NNN: 13.II.33; 20.IV.33.

nun üzerine hummalı bir faaliyet başladı, çünkü her loncanın öneri taslakları hazırlaması, NSDAP'la müzakere etmesi, yeni uzlaşmalar üzerinde çalışması ve sonunda Nazi ağırlıklı yeni yürütme kurulunu seçmesi gerekiyordu. Kişilik özellikleri de en az ideoloji kadar önemliydi. Ayrıca pek çok lonca, bir kere "koordinasyon" yapıldıktan sonra, Nazilerin yararına hazinelerine para akacağına inanıyordu. Bu yüzden çoğu dev partiler vererek hazinesindeki fonlarla yiyip içti. Bazı yoncalar *Gleichschaltung* sürecini neredeyse hemen tamamladı. Diğerleri son tarihe kadar beklemek zorunda kaldı. Ama mayıs başında Northeim'da, Nazilerin egemen olmadığı tek bir zanaatkâr örgütlenmesi kalmamıştı.[22]

Perakendeci Tüccarlar Birliğinin "koordinasyonu" daha uzun sürdü. Bunun sebebi var olan örgütlenmenin dağıtılıp, tamamen Nazi olan yeni bir oluşum kurulacak olmasıydı ve bu durum, alışılmış *Gleichschaltung*'un bile ötesindeydi. Perakendeci tüccarların yeni örgütlenmesi Ernst Girmann'ın kardeşinin liderliğinde 2 Mayısta kuruldu. Northeim'daki bütün tüccarların üye kaydedilmesini öneren Karl Girmann kuruluş toplantısında şöyle bir açıklamada bulundu:

> Yeni Birliğe üyelik, gönüllülük esasına dayalı olacaktır. Ama Northeim şehrinde ve ilçesinde Alman *Volk*-yoldaşı olduğunu düşünen her tüccarın, kendini, bu yeni cemiyetin hizmetine kayıtsız şartsız adaması beklenmektedir. Böylelikle kişinin Alman ekonomisinin yerinde yapılandırılmasına katkıda bulunmak konusundaki kararlılığı anlaşılacaktır.[23]

İkna süreci uzun sürmedi ama Nazileri memnun edecek kadar da hızlı olmamışta. Haziranda daha doğrudan taktikler uygulamaya başladılar ve tek bir darbeyle[24] eski Perakendeci Tüccarlar Birliğini tek bir çatı altında toplanmaya zorlayıp, tüm üyeleri yenisine aktardılar. "Koordinasyon" tamamlanmıştı.

---

22 NNN: 18,22 & 26.IV.33; 4.V.33. "Erhardt Knorpel" ile röportaj.
23 GGZ: 2T.V.33.
24 NNN: 4.VII.33.

Ekonomik temelli diğer kuruluşlar da hızla aynı kaderi paylaştılar. 18 Nisanda bir "Nasyonal Sosyalist Hekimler Birliği" kuruldu ve eski birlik buna eklendi. Bir ay sonra "Reich Diş Hekimleri Cemiyeti", "Nasyonal Sosyalist Diş Hekimleri Grubu"na dönüştürüldü. Nisanda "Nasyonal Sosyalist Öğretmenler Birliği" kuruldu ve Northeim'daki bütün öğretmenler işlerini kaybetmemek için bu birliğe üye oldular.[25] 1933 yazı itibariyle "koordine edilmemiş" ekonomik temelli yegâne organizasyon kooperatiflerdi. Bunlar tümüyle Sosyal Demokratik girişimlerdi ve şehrin ekonomisine ciddi bir katkıları vardı. Bunun iyi bir örneği düşük kiralı evler inşa eden "Kooperatif Evleri İnşaat Kuruluşu"ydu. 1932'de 600 bin marklık iş yapmış, kiralan yüzde 10 düşürmüş, sermayesini artırarak yüzde 5'lik kâr payı olduğunu açıklamış ve üye sayısını 112'den 128'e çıkartmıştı.[26]

Bu koşullarda hiç kimse "Kooperatif Evleri İnşaat Kuruluşu"nun kötü yönetildiğini iddia edemezdi. Fakat sorun başkanlarının ve işletme müdürlerinin önde gelen Solculardan olmasıydı. Bu nedenle kuruluş kendisini "koordine" etme emri aldığında yeni seçimleri öyle manipüle etti ki yönetim yine Sosyalistlerin elinde kaldı, ancak başka açılardan yeni rejime sadakat göstermeyi reddetti. Naziler tüm kooperatiflerin "Bolşevik" olduğunu düşündüğünden kuruluş her an saldırıya maruz kalabilirdi. NSDAP'ın daha fazlasını talep etmesi muhtemeldi. Nitekim kuruluş 7 Ağustosta tekrar "koordine" edildi. Bu sefer Ernst Girmann kendini başkan koltuğuna oturttu ve tüm Sosyalistler istifa etti; bu, Girmann'ın gerçekleşmesi için hayatını

25 NNN: 18.IV.33; 24.V.33; GGZ: 23.IV.33. Daha sonra öğretmenlerden de NSDAP'a katılmaları istendi. Tüm Northeim'da sadece tek bir öğretmen Nazi Öğretmenler Birliğine katılmayı reddetti. O da, vakit zamanında Ernst Girmann'ın kulaklarını çekecek kadar uzun süre Northeim'da öğretmenlik yapmış yaşlı bir kadındı. Tüm bunların "saçmalık" olduğunu söyleyip, katılmayı reddetmişti. Belki de çok eskilerden kalma korkularının sonucu olarak, Northeim Nazileri konunun üstüne gitmediler. Fakat bu öğretmen tek istisnaydı ("Hans Abbenrode" ile röportaj.)

26 NNN: 6.II.33.

adadığı bir hedefti fakat kulüp hemen dağılırsa diğer üyelerin yatırımlarım yitirmesinden korkuyordu.[27]

Ekonomik amaçlı önem taşıyan bir başka kuruluş 1200 üyeli Northeim Tüketici Kooperatifiydi. 1933'ten önceki yıllarda Naziler, yöre tüccarlarına rekabet yarattıklarından dolayı bu "kızıl" organizasyona sürekli sövüp saymışlardı. Fakat iktidara geldikten sonra NSDAP bir ikilem içinde kaldı. Kooperatifi tamamen dağıtmak şehrin ekonomisini ciddi şekilde etkiler ve çok fazla sayıda insanın canını sıkardı. Öte yandan kooperatifi "koordine etmek" geleceğini garantilemek demekti ki bu da vatandaşı kızdırırdı. Böylelikle Naziler pek çok farklı yaklaşım denediler. Önce tüketici kooperatifi hakkında bir dolu dedikodu yaydılar ve böylece dağılmasını umdular. Daha sonra organizasyonu "denetlemek" üzere bir Naziyi atayarak kontrol sağlamaya çalıştılar. Son olarak da özel sektörden işadamlarına "zamanı geldiğinde" tüketici kooperatifiyle "ilgileneceklerini" söylediler.[28]

Nazilerin şehrin ekonomik örgütlenmelerine kaba ve acımasız bir tarzda yaklaşıyorlardı ama vatansever örgütlenmelere tavırları farklıydı. Bu alanda tek bir yeni örgütlenme kurdular: Nasyonal Sosyalist Savaş Kurbanları Topluluğu (NSKOV). Reich Savaş Kurbanları Birliği adındaki önceki örgütlenme Mayısta kendini feshetti ve yeni Nazi örgütlenmesiyle birleşti. Kyffhaeuser Savaş Kurbanları "koordine" edildiyse de bağımsızlığını koruyabildi. Vatansever cemiyetlerden yalnızca ikisi zorla dağıtıldı: "Büyük Alman Birliği" ve bağımsız izcilik kulüpleri (*Freischar* ve *Jung deutsche Orden Gençliği).* İzcilik kulüpleri Hitler Gençliğine dahil oldu. Tüm askeri ve vatansever cemiyetlerden sadece Kyffhaeuser Birliği resmi olarak "koordine" edilmişti. Diğer gruplarda çoğunluğu sağlayacak kadar Nazi zaten mevcuttu ve anlaşılan NSDAP gereksiz yere sorun yaratmak

---

27 NNN: 16 & 29.V.33; 8 & 9.VIII.33. Carl Querfurt ile röportaj.

28 NNN: 13.IV.33; 6.VI.33. Wilhelm Spannaus ile röportaj. En sıra dışı dedikodu, tüketiciler kooperatifinin kamyonunun bir ölüyü taşımak için kullanıldığıydı.

istemiyordu. Kontrolü sağlamak için propaganda yeterli görünüyordu. Korkunun ve güvensizliğin yarattığı sosyal körelme sayesinde vatansever birlikler süreç içinde bağımsız yapılar olmaktan uzaklaştılar; daha yavaş işlemekle birlikte aynı derecede etkili bir yöntemdi bu.[29]

Koro toplulukları, atıcılık kulüpleri gibi çeşitli ilgi gruplarına da aynı yaklaşım sergilendi. Pek çok koro topluluğu "koordine" edilmektense kendini feshetti. Eski bir üyenin deyişiyle, "artık kulübümüzdeki kimsenin buna ne vakti ne de hevesi kalmıştı."[30] *Gleichschaltung* dan önce Northeim'daki koro toplulukları şehrin sınıfsal yapısını yansıtırdı. İşçilerin koro topluluğu Northeim *Volkschor*'du. 1905'te *Handwerkergesangverein* adıyla kurulduysa da 1920'li yıllarda çoğunluğunu işçiler oluşturmaya başlamıştı. Hitler'in iktidara gelmesinden üç yıl önce *Volkschor* sık sık SPD'nin etkinliklerinde sahneye çıkardı. Fakat Nisan 1933'te, kendini ideolojik çağrışımlardan kurtarmak için Alman İşçileri Şarkıcılar Birliğiyle bağlantısını kesti ve "tamamen yeni bir yönelim içine gireceği" sözünü verdi. Fakat koro şefinin ve yürütme kurulunun istifasını isteyen NSDAP için bu yeterli değildi. İstifası istenenler cemiyetin önde gelen figürleri olduğundan koro kendini feshetmeyi tercih etti ve 22 Nisan 1933'te çalışmalarına son verdi.[31]

Sosyal skalanın öteki ucunda şehrin üst sınıfının korosu "Nota Çizgisi" vardı. Kendini çabucak ve fazla dikkat çekmeden Nazileştirerek hayatta kalmayı başardı. Üyeler ihtiyatlı davrandılar; yürütme kurulunu değiştirdiklerinde Ernst Girmann'ı haberdar ettiler ve yeni liderlere bir itirazı olup olmadığını sordular. "Kendi kendini koordinasyon"un bir örneğiydi bu.[32]

Bundan kısa bir süre sonra şehrin diğer koro toplulukları "1933 Yılı Karma Koro Kulübü" ismiyle tek bir organizasyon

---

29 NNN: 25.III.33; 3.IV.33; 8 & 30.V.33; 10.VIII.33; GGZ: 21.VI.33.

30 "Hans Abbenrode" ile röportaj.

31 NNN: 8 & 19.IV.33; 50 *Jahre Volkschor Northeim*, s. 39.

32 PK, N-14, OGN Eingeg. Schreiben, N-Z, 1932-33: Otto Klepper, Die Lieder-tafel, an OGL, 11.X.33.

haline getirildi. Feshedilmiş bu toplulukların kendini şarkı söylemeye adamış bütün üyeleri bir araya getirilmiş ve nezih bir üye kitlesi elde edilmişti. Yeni kulüp sosyal konumun önemli olmadığını, tek kriterin şarkı söyleme kabiliyeti olduğunu vurguluyordu.[33]

Northeim'ın atış kulüpleri böyle bir şok yaşamadılar ama onların da karakteri değişti. 15 Mayıs 1933'teki ortak toplantılarında varlıklarını korumak için sıkı mücadele verdiler. Hitler'e sadakat bildirileri ve '*Sieg Hitler*!' nidaları ortalığı inletiyordu. Ernst Girmann fahri üye seçilmiş ve hemen Takım Lideri sıfatını almıştı. Kabul konuşmasında Girmann atış kulüplerinin artık sadece eğlence için var olamayacaklarını vurguladı. Askeri ruhu geliştirmeliydiler. Ayrıca dışa kapalı yapılarını da değiştirmeliydiler. Kulüpler buna ivediyetle karşılık vererek, bir sonraki atış festivalinde halka açık bir Adolf Hitler Av Etkinliği düzenlenmesi önerisini oyladılar. 1933 yılındaki festivalin ismi *Volk* festivali olarak değiştirilmiş ve tüm vatandaşlar davet edilmişti. SA, SS ve Stahlhelm için özel yarışlar düzenlenmiş ve giriş parası alınmamıştı. Eski kulüp flamaları kadar gamalı haç bayrakları da ortalıkta dalgalanıyordu ve en sık duyulan müzik "Horst Wessel Marşı" idi.[34] Kısacası, atış kulüpleri baştan aşağı yeniden dekore edilmişti.

Özel ilgi alanlarına hitap eden diğer kulüpler (Kızıl Haç, Müze Cemiyeti vs), yeni Nazi yürütme kurullarının seçilmesiyle daha resmi bir şekilde "koordine" edildiler. Genelde bu, olağan yıllık toplantılarda gerçekleşti ve Nazilerin fazla bir çaba sarfetmesi gerekmedi. Uyarırım, Northeim NSDAP'tan ziyade derneğin ulusal veya üst organizasyonundan geldiği de oluyordu. Özel muamele gören tek kulüp, amacı Northeim ormanlarına patikalar inşa etmek ve şehirdeki parkları çoğaltmak olan Güzelleştirme Derneğiydi. Derneğin yüklü bir bütçesi vardı ve bu nedenle Girmann'ın ilgisini çekiyordu. Fakat üyeler onun ni-

---

33 NNN: 18.V.33. II. Dünya Savaşından sonra eski kulüplerden bazıları tekrar kuruldu (2. Bölüm, 25. dipnot).

34 NNN: 16.V.33; 24.VI.33; 1.VII.33.

yetini tahmin edip derneğin tüm parasını şehir sınırları dışındaki bir av kulübesinin inşaatına yatırdılar ve sonra da derneği feshettiler.[35]

Özel ilgi alanlarına yönelik örgütlenmelerin en büyükleri spor kulüpleriydi. Naziler bu alanda da birleşmeyi öne çıkarıyorlardı. Süreç Mayıs 1933'te başladı: şehrin en büyük iki jimnastik kulübü "VfB" adındaki futbol kulübüyle birleştirildi. Böylece sekiz yüz kişilik bir *Turn und Sport Verband* kurulmuş oldu. Aynı zamanda, Northeim Yüzme Kulübü diğer futbol kulübüne *(Spiel und Sport)* dahil edildi. Bir sonraki adım temmuzda *Spiel und Sport* ile *Turn und Sport*'un birleşmesiydi, böylece Hermann Denzler liderliğinde dev bir Northeim Spor Kulübü kurulmuş oldu. Her iki kulüp de bu duruma içerlemişti ve bağımsızlıklarını koruma çabasıyla ikisi de birbirine geçmişe yönelik siyasi ithamlar yüklüyordu. Ama bu bir işe yaramadı. Birleşme Girmann'ın desteğiyle Denzler tarafından zorlanmıştı.[36]

Böylelikle temmuzda, o zamana kadar bağımsız olan tüm spor kulüpleri tek bir kulüp çatısı altında toplanmış oldu. Yeni süper-kulübün kuruluşu için Nazilerin gösterdiği sebep "gereksiz rekabet"e son vermek ve bölgedeki en güçlü spor kulübü olmaktı. Yeni kulüp aynı zamanda Nazizme de eğilimli olacaktı. Kulübün iç organizasyonu NSDAP'ın "blok" sistemine göre şekillendirildi ve ağırlık askeri sporlara verildi. Birleşme alt birimlerin hoşuna gitmemişti. Nazi çabalarına rağmen kulübe üyelik yüzde 50 oranında düştü. II. Dünya Savaşından sonra eski kulüpler tekrar kuruldular ve "gereksiz rekabetlerine devam ettiler.[37]

---

35 Wilhelm Spannaus ile röportaj. Yukarıdan uygulanan "koordinasyon"un bir örneği için bkz. *Northeimer Heimatblätter*, No. 5, Haziran 1933: the "Museumverein."

36 PK, N-14, OGN Eingeg. Schreiben, N-Z, 1932-33: An die OGL, 25.VII.33 ve yanıt, OGL an Pg. E. Hentschel, 27.VII.33. Her iki kulüp de diğerini Yahudi ve liberal olmakla suçluyor ama her ikisi de bağımsız kalmak istiyordu.

37 NNN: 15.V.33; 1 & 3.VIII.33; GGZ: 12.V.33. Nazi futbol kulübü "VfB"nin üyeleri gerçek kulüp bayraklarını Nazi dönemi boyunca sakladılar. Bkz. Yazan belirsiz, *50 Jahre "Verein für Bewegungssport 1906, Northeim e. V.,"* Northeim, 1957.

Nazilerin sosyal hegemonya çabaları ekonomi, vatanseverlik veya özel ilgi alanları temelinde kurulmuş olağan cemiyetlerle sınırlı kalmadı. NSDAP ayrıca dini ve kültürel konularda da egemen olmak istiyordu. Naziler Üçüncü Reich'tan önce de din meselesiyle ilgiliydiler. Hitler'in iktidara gelmesinden önceki yıllarda şehri en çok Luterherci kilisesi aracılığıyla etkilemişlerdi ve en popüler konuşmacıları Lutherci rahiplerdi. Northeim'daki Lutherci kilisesi Hitler rejiminin ilk altı ayı boyunca yapılan kutlamalarda büyük rol oynamıştı. Şehrin rahipleri ayinlerde sık sık halkı Hitler için dua etmeye çağırıyorlardı. NSDAP'a gelince o dini, "dinsiz Kasım Hükümeti"ne (yani Weimar Cumhuriyetine) karşı mücadelenin bir veçhesi olarak destekliyordu. Sosyalistler "din özel bir meseledir" derken Naziler "Din *Volk* un meselesidir!" diye ilan ediyorlardı. Northeim'ın Lutherci rahipleri bunun iki ucu keskin bir bıçak olduğunun farkında değillerdi. Ayrıca Pavlusun Romalılara Mektubundaki 11:36 no'lu kısmın Hitler'in Nazi devrimindeki rolüne uygun görülmesinden veya "Tanrı Güneştir" gibi ifadelerden henüz rahatsız olmuyorlardı.[38]

Bu nedenle NSDAP "kiliseyi canlandırmak" için bir kampanya başlattığında, Northeimlılar hiç şaşırmadı. GGZ'ye yazılan bir mektuba göre: İçinde olduğumuz ulusal devrim, Alman *Volk*'unun yaşamın her alanında tamamen değişim geçirmesi anlamına geliyor. Bu nedenle kilisenin de bu kuvvetli hareket seline kapılmasında şaşılacak bir durum yok.[39] Kampanya, Luthercileri "Alman Hıristiyan Hareketi"ne dahil etme çabası halini almıştı. Hareketin siyasi olmadığı iddia ediliyordu: amaçlan sadece Protestanlığı birleştirmek ve canlandırmak olan dini liderlerinin aynı zamanda Nazi olması tamamen tesadüfiydi. Northeim'daki hareket, kilisenin iki rahibi de dahil olmak üzere pek çok aktif Lutherci tarafından destekleniyordu.

[38] NB: 10.VI.33. İncil metni: "Her şey Onun için, Onun aracılığıyla ve Onadır. Şan ve şeref hep onunla olsun. Amin."

[39] GGZ: II.VI.33; ayrıca, NNN: 15 & 26.VI.33.

Öte yandan, "Alman Hıristiyanları" adına yürütülen bu etkinlik kendiliğinden doğmuş yerel bir girişim olmaktan uzaktı. Güney Hanover-Brunswick *Gau*'su direktifleri ulusal Nazi merkezinden alıyor ve Yerel Birimlerine kilise seçimlerinde Nazi adaylar gösterip onlara oy vermelerini bildiriyordu. Münih de desteğini esirgememiş; partinin ulusal propaganda dairesine, böyle bir kampanyanın nasıl düzenleneceği, konuşmacıların hangi konuları ele alacağı türünde ayrıntılar içeren bir rehber hazırlatmıştı. Kısacası Naziler bu girişimi ulusal düzeyde koordine etmişlerdi.[40]

Kampanyayı yürütmek için Naziler bildik tanıtım metotlarını kullandılar. Haziran ayında *1910er Zelt*'de yapılan bir toplantıda, eskiden popüler bir Nazi hatibi olan Rahip Jakobshagen konuşma yaptı. Toplantıya yaklaşık beş yüz kişi katıldı ve bunların yüzü derhal harekete dahil oldu. Bir ay sonra yapılan ikinci toplantıya katılım düşüktü. Temmuz 1933'te Kilise Mütevelli Heyeti seçimleri yapıldı ve Alman Hıristiyan Hareketi Northeim'da, tamamı Nazilerden oluşan bir aday listesi sundu. Adaylar Misyoner Kadınlar Cemiyeti ve Misyoner Erkekler Cemiyeti tarafından onaylandı. Ortada başka aday olmadığından, oylamasız doğrudan seçildiler. Bölgedeki tüm diğer kiliselerde benzer sonuçlar elde edildi.[41]

Alman Hıristiyan Hareketini destekleyenler, bu hareketin Protestanlığa faydalı olacağına samimiyetle inanıyorlardı. Daha sonraki yıllarda NSDAP ciddi olarak din karşıtı olmaya başladığında aynı kişiler Nazizme karşı verilen mücadelenin ön saflarında yer alıp, cesur bir direniş kurdular. Fakat Üçüncü Reich'ın başlarındaki körlükleri nedeniyle Nazizme inanılmaz bir ivme kazandırdılar.[42]

---

40 NSAH, Hann 310 I/B-31, Nr. 56: Reichspropagandaleitung an *Gauleitung* Han-nover (Telegram), 18.VII.33; Nr. 58: Reichsleitung Propaganda an aile *Gau*-leiter; Nr. 115: Stabsleiter der P.O., Anordnung 28/33.

41 NNN: 10 & 17.VI.33; 11,15,20, 21 & 24.VII.33; GGZ: 18.VI.33.

42 Carl Querfurt, "Hans Abbenrode" Rudolf Bückmann ve Wilhelm Spannaus ile yapılan röportajlar.

Nazi kontrolünün ilk altı ayında zarar gören tek Lutherci organizasyon "Misyoner Özgürlüğün Dostları" idi ve muhtemelen *Gleichschaltung* tehdidi nedeniyle mayıs sonunda kendini feshetti.[43]

Nazilerin Northeim'daki Lutherci kilisesiyle pürüzsüz bir ilişkisi vardı ancak aynı şey şehirdeki Katolik kilisesi için söylenemezdi. Katolik kilisesinin rahibi, sıkı bir Merkez Parti yandaşıydı ve bu nedenle Nazilerin tepkisini üzerine çekiyordu. Mart 1933'te gazetede, hakkında iki kez yazı çıktı; sebep cemaatini *Zentrum*'a oy vermeye çağırmasıydı. Temmuz 1933'te Katolik Genç Erkekler Cemiyeti dağılıp, malvarlığına ve bayrağına SA el koyunca durum daha da kızıştı. Diğer Katolik cemiyetler rahatsız edilmemişti ama NSDAP yine de Katolik rahibin nefretinden emin olabilirdi. Diğer yandan şehir halkının sadece yüzde 6'sı Katolik olduğundan bu faktör göz ardı edilebilirdi.[44]

Okullarda ise Northeim'daki öğretmenler Nazi Öğretmenler Birliğine üye edildiler. İşi garantilemek için Nisan 1933'te tüm öğretmen cemiyetleri "koordine" edildi.[45] Fakat öğretmenler üzerinde tam kontrol ancak zamanla sağlanabildi. Naziler açısından çocuklar üzerinde kontrol kurmak daha önemliydi. Bunun için kullanılan başlıca araç Hitler Gençliğiydi. Hitler Gençliğinin ana silahı okul yönetimi üzerinde tam bir denetime sahip olmasıydı ve bu daha başlarda sağlanmıştı. Hitler Gençliğiyle okullar aynı zamanda bir kutlama yapmak istediklerinde okullar vazgeçerdi. Disiplin sorunları olduğunda Hitler Gençliği üyeleri cezalandırılamazdı. Akademik konularda bile Hitler Gençliğinin sözü geçiyordu. Hitler'in iktidara geçmesinden önce Ernst Girmann'ın *Gymnasium* müdürüne doğrudan emri vardı: Hitler Gençliğindeki çalışmalarından dolayı akademik "sıkıntılar" yaşayan öğrencilere yardımcı olunacaktı. Akademik konularda iltimas geçilecek, hatta önceki dönemlerdeki notları yükseltilecek olan Hitler Gençliği mensubu öğrencilerin listesini Girmann bilfiil belirliyordu. Başka hiçbir şey öğretmenlerin konumunu daha açık bir şekilde gasp edemezdi. Okul yönetimindekiler işlerinden olma

---

[43] GGZ: 12.V.33.

[44] NB: 4 & 15.III.33; NNN: 3.VII.33.

[45] NNN: 7 & 19.IV.33.

korkusuyla tüm bunlara boyun eğiyordu. Üçüncü Reich'ın ilk altı ayından sonra okulları kimin yönettiği şüpheliydi; öğretmenler mi yoksa Hitler Gençliği mi?[46]

Hitler Gençliği rekabet halindeki gençlik gruplarının dağıtılması işini de üstlenmişti. 1933 yazının sonunda Northeim'da tek bir gençlik örgütü kalmıştı, o da Hitler Gençliğiydi.

Şehrin halk kütüphanesi de "koordine" edildi. Mayıs ortasına kadar beş yüz kitap yakıldı (toplam kitap sayısının dörtte biri). "Alman olmayan, *Volk*'a yabancı bu değersiz yazınsal çöpler"in yerine en başta Mein Kampf olmak üzere seçilmiş bazı kitaplar kondu. Mayıs başında sendikalar kapatılınca Serbest Sendikalar Halk Kütüphanesi de kapatıldı.[47]

Yeni akıma uyarak "koordine" edilen son kültürel oluşum Şehir Bandosuydu. Aylık bir ödenek karşılığında şehir bandosu her hafta Market Meydanında konser verirdi. Aldıkları ödenek yeterli olmadığından bando müzisyenleri bireysel olarak danslarda veya başka faaliyetlerde de çalarlardı. Hitler iktidarından önceki yıllarda bando sık sık SPD tarafından geçit alaylarında ve toplantılarda çalması için tutulurdu. Bu yolla bando "Bolşevik" damgası yemişti ve bu nedenle ortadan kaldırılmalıydı. Şehir Bandosunun ortadan kaldırılması ayrıca SA bandosunun yolunu da açacaktı. 1933 Martının başlarında Şehir Bandosu yeni düzene uyum sağlamaya çalıştı. Alışılmış "Haftalık Konser"ler yerine artık "Haftalık Vatansever Konser"ler veriliyordu. Fakat bu yetmedi. Yeni Şehir Meclisi, seçilir seçilmez bandonun ödeneğini kesti. Bu, haftalık konserlere alışmış olan muhafazakârları kızdırdı. Ayrıca Milliyetçiler de kendilerine ait bir bandoyla Nazilerle daha iyi yarışabileceklerini düşünüyorlardı. Bu yüzden hemen gerekli para sağlandı ve Şehir Bandosu, Stahlhelm Bandosu oldu. Ama Stahlhelm fazla aktif olmadığından bandoya yapacak pek bir iş düşmüyordu. Böylece her hafta Stahlhelm Bandosu Market Meydanında konser vermeye başla-

[46] Rudolf Bückmann ile röportaj; PK, N-16, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1932-33: OGL an Direktor Bückmann, 25.IV.33 (3 mektup).

[47] NNN: 20.V.33; Hueg. "Northeim 1933-36...," s. 23.

dı. Her şey tekrar normale dönmüştü. En azından Nazi devrimi bu konuda başarılı olamamıştı.[48]

Nazilerin şehrin kültürel ve sosyal hayatına tecavüzleriyle ilgili bu hızlı araştırma SPD'ye bağlı organizasyonları kapsamamaktadır. Bu organizasyonların sayısı hayli çoktu ve hepsi dağılmıştı. İşçilerin İlkyardım Cemiyeti gibi bazıları kolayca ortadan kalktı. Anneleri Koruma Birliği gibi daha sağlam bağlantıları olan örgütlenmelerse ancak ofisleri basılıp malvarlıklarına el konunca çöktü.[49] Ama Sosyal Demokrat Partiye bağlı yan örgütlenmelerin oluşturduğu büyük ve komplike grubun yanı sıra Bağımsız Sendikalar da tamamen yok edildi. Böylelikle Northeim'daki işçiler arasındaki örgütlü sosyal hayata tamamen son verilmiş oldu.

1933 yazında Naziler Northeim'daki pek çok kulüp ve cemiyeti dağıtmış, değiştirmiş, birleştirmiş ya da kontrolü altına almıştı. Şehrin çeşitlilik taşıyan, karmaşık sosyal örgütlenmesinin kökü resmen kazınmıştı. Çoğu durumda Naziler boşluğu doldurmaya çalıştılar ama genelde insanlar bir araya gelmeyi tümden bırakmışlardı. Ya artık ortalıkta kulüp kalmamıştı, ya *Gleichschaltung*'la beraber kulüpler cazibelerini yitirmişlerdi ya da insanların artık kulüplerine gitmeye ne boş vakti ne de isteği kalmıştı. Şehirdeki sosyal hayat üç temel unsura indirgenmişti: *Stammtisch*, birahaneler veya evlerdeki küçük toplantılar.

İnsanların birbirlerine güveni sarsılmaya başlayınca bunlar bile tehlikeye girmişti. İnsan her söylediğine dikkat edecekse, başkalarıyla bir araya gelip konuşmanın ne anlamı vardı ki? Böylelikle bireyler büyük ölçüde atomize edilmiş oldu *Gleichschaltung* süreciyle bireylerin tek bir seçim şansı kalmıştı: yalnızlık ya da Nazi organizasyonları aracılığıyla toplu ilişkiler. Üçüncü Reich'ın ilk altı ayında hiçbir Nazi önlemi *Gleichschaltung* kadar etkili olmamıştı. Onun sayesinde sınıf sisteminin dış cephesi tümüyle yıkılmıştı ve Northeimlılar, diktatörlerin pek hoşlandığı örgütsüz kitle kalıbına girmişti.

---

[48] NNN: 9.III.33; 15.IV.33; 13.V.33; GGZ: 14.IV.33. Daha sonra *Stahlhelm* dağıtıldığında, bando da dağıldı (bkz. 17. Bölüm).

[49] NNN: 2.VI.33.

15

OLUMLU YÖN
İLKBAHAR-YAZ 1933

Herkes şu andan itibaren, yeni bir rüzgârın estiğini kesinlikle anlayacaktır.

Heinrich Voge,
Şehir Meclisinin Nazi sözcüsü
28 Mart 1933

Northeim'da Nazizmin yükselişinden sorumlu faktörlerden en önemlisi bunalımdı. Her şeyden önce, yarattığı korku Northeimlıların radikalizmi uysallıkla karşılamasına sebep olmuştu. Naziler ekonomik sorunların nedenini teşhis ettiklerini (Versailles Antlaşması ve Weimar Cumhuriyetinin siyasi liderleri) ve ellerinde bir tedavi yöntemi (Nazi liderliği) bulunduğunu iddia ediyorlardı; pek çok Northeimlı Adolf Hitler'in partisine bu sebeple oy verdi. Buna bağlı olarak Naziler sadakat istiyorlarsa ekonomik cephede başarılı olmak zorundaydılar.

Northeim'daki bunalım ekonomik değil daha çok psikolojik etkenlere bağlı olduğundan Naziler uygun bir çözüm uydurmayı becerdiler. Kısa dönem için ivedi olarak ürettikleri çözüm bunalımın dıştan görünen en önemli işaretini, yani büyük ölçekli işsizliği ortadan kaldırmaktı. Ayrıca Northeimlılara gelişim çarklarının döndüğü ve kuvvetli bir liderlikle şehrin tekrar ileriye doğru hareket ettiği hissini vermek de önemliydi. Naziler de bunları yaptılar. Yegâne somut başarıları buydu.

Bunalımın en gözle görülür belirtisi işsizlikti. İşsizlikle mücadelenin yöntemi Hitler iktidarından çok önce Şehir Meclisinde SPD tarafından geliştirilmişti: bayındırlık işleri projeleri Bunalımın ilk yıllarında bu tip sınırlı sayıda proje hayata geçirilirken, Ocak 1933'te merkez hükümet şehre ek fonlar tahsis etti. Nazilerin bayındırlık işleri projelerine katkısıysa bunları şehirdeki tüm işsizliği ortadan kaldıracak şekilde uygulamakta. Bunu yapabilecek durumdaydılar çünkü merkez hükümetinin daha önceden ayırdığı fon NSDAP iktidara geldiğinde ulaşmıştı, ayrıca Hitler hükümeti bayındırlık işleri için yeni fonlar da açmıştı.

Ocak 1933'te şehir, merkez hükümetten 60 bin mark aldı ve bunu cadde tamirine ayırmak üzere planlar yaptı. Hükümet mart ayında, Northeim ilçesi için 300 bin marklık krediye onay verdi. Nisanda Northeim, bayındırlık işleri için hükümetten ayrıca 100 bin mark daha aldı. Bu para şehre pek çok konuda katkı sağladı. Öncelikle şehirdeki işsizlere iş sağlandı. İş imkânları çıkınca verilen işsizlik parası miktarı azaldı ve böylece artan para yeni bayındırlık işleri projelerine ayrıldı; bir hafta içinde şehrin hazinesinden yaklaşık 4 bin mark tasarruf edilmişti. Son olarak, bütün bunların toplamdaki etkisiyle şehirdeki genel harcamalar arttı ve Northeim tüccarlarının yüzü güldü. Hepsinden önemli olansa bu durumun Nazi yönetimine, hızlı bir bayındırlık işleri programı uygulamaya yetecek kadar fon sağlamış olmasıydı.[1]

1933 Ocağının sonunda Northeim'da 653 kayıtlı işsiz vardı ve bunların yaklaşık 400'ü işsizlik parası alıyordu. Bunlara ek; olarak 100 kadar "görülmeyen" işsiz olduğu tahmin ediliyordu ve bunlarla yekûn 750'ye çıkıyordu. Nazilerin herkesi işe sokma isteğine rağmen 1933 ilkbaharı boyunca fazla gelişme kaydedilemedi. 30 Haziran 1933'te şehirde hâlâ 506 kayıtlı işsiz vardı.

Epigraf: Bakınız 11. Bölüm, 3. dipnot.

1 Stadtwohlfahrts-und Jugendamt Northeim: "Gesamtübersicht über die Entwick-lung der letzten 3 _ Jahre." 25 Aug. 1936, s. 2 (Nr. 7/71/VII, içinde SAN). Ayrıca, NNN: 13 & 27.I.33; 15.III.33; 12.IV.33.

İşsizlerin sayısındaki düşüşün nedeni, sadece ve sadece, olağan mevsimlik işlerdi.

Fakat temmuzda büyük kampanya başladı. 450 kişi çeşitli işlerde istihdam edildi. Yollar tamir edildi, şehrin ormanları düzenlendi ve şehrin içindeki eski kale hendeği kurutularak, kuğu göletiyle parka dönüştürüldü. Hemen her gün yeni işsiz grupları istihdam ediliyordu. 24 Temmuzda Ernst Girmann bir basın toplantısı yapıp, daha önceden işsizlik parası alan herkesin istihdam edildiği haberini verdi. Northeim'da sosyal yardım parası alanlar artık sadece dullar, yaşlılar ve özürlülerdi. Aynı gün Kaymakam von der Schulenburg, Mart 1933'ten beri, ilçenin sosyal yardıma bağlı 900 vatandaşının işe sokulduğunu ve Northeim İlçesinde artık sosyal yardıma bağlı tek bir işsizin kalmadığını duyurdu.[2]

Bunlar şaşırtıcı haberlerdi ama daha da fazlası gelecekti. Ağustos boyunca aynı çaba sürdürüldü. Ayın sonunda şehirdeki kayıtlı tüm işsizler bir iş sahibi olmuştu. Ağustosun son bir kaç gününde 130'dan fazla kişi iş projelerine dahil edildi. İşsiz kadınlar bile çiçek dikme, bitki budama gibi işlerde istihdam edilmişlerdi. Northeimlıların mümkün olabileceğine inanmadıkları şey gerçekleşmişti. Şehirde bir tane bile kayıtlı işsiz yoktu.[3]

Nazilerin bu hedefe ulaşmakta kullandıkları yöntemler diğer eylemlerindeki yöntemlerine benziyordu. İlk olarak, iş projelerinde öncelik Nazi Partisi üyelerine verilmişti, özellikle de partinin "eski savaşçılar" denen eski üyelerine. Ernst Girmann, Nazi işadamlarına öncelikle Nazileri işe almalarını emretmiş ve tabii ki "kızılları" işe almalarını yasaklamıştı.[4] İkinci olarak, Sosyalistlerin işten atılması ve Komünistlerin tutuklanmasıyla

---

2 NNN: 20, 24-27.VII.33; 15.III.33; ayrıca, mektup ve rapor Northeim *Magistrat*'ından *Regierungspräsident'e*, 17.VIII.33 (içinde SAN).

3 NNN: 29.VIII.33; 1 & 4.IX.33; ayrıca, Northeim *Magistrat'ından Regierungspräsident'e* mektup, 31.VIII.33 (No 4, içinde SAN).

4 PK, N-16, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1932-33: OGL an Heinrich Schönewolf, 22.VI.33. Parti üyesi toplamak için iki kere kullanılan ifade "görev"di.

pek çok iş boşalmıştı. Böyleleri ya keyfi olarak "işsiz" statüsüne alınmamışlardı, ya taş ocağında zorunlu işte çalıştırılıyorlardı ya da toplama kampındaydılar. Her halükârda kayıtlarda işsiz olarak görünmüyorlardı. Üçüncü olarak işsizlerin çoğu aslında çalışmaya zorlanmıştı. Daha önceki meslekleri ne olursa olsun tüm işsizler, ağır beden işleri yapıyorlardı. Bazıları yeteneklerine ve tecrübelerine uygun işlere alınmaları konusunda ısrar etse de Nazilerin sunduğu alternatif, ya iş projelerinde çalışmak ya da işsizlik parasından mahrum kalmaktı. Eskiden işsiz olan pek çok kişi, tüm karşı çıkışlarına rağmen her sabah kamyonlara bindirilip yol tamirine yollandı.[5]

Yine de pek çok insan sonunda bir iş bulmuş olmaktan sevinçliydi ve Northeim'ın orta sınıfı Nazilerin bu başarısından etkilenmişti. Üçüncü Reich'ın ilk aylarından ekonomik açıdan yarar görenler sadece işçiler değildi. Zanaatkârlar da, özellikle ev tadilatlarını destekleyen bir programdan yardım aldılar. 1933 ilkbaharında Reich Northeim'a bu amaçla 21 bin mark verdi; iskân sorununun çözülebilmesi için binalar yenilenecekti. Buna ek olarak, büyük binaları daha ufak birimlere ayırmak isteyen ev sahiplerine 20 bin marklık bir ödenek ayrılmıştı. Şehir sahip olduğu bütün binaları onartarak programın başını çekiyordu. Aynı zamanda yeni inşaatların yapılması da teşvik ediliyordu, böylelikle 1933 yılında yedi adet yeni bina yapıldı. Bunalım sırasında inşaat ve tadilat işleri aksamıştı, bu yüzden elektrikçiler, marangozlar ve boyacılar programları şevkle karşıladılar ve canla başla çalışmaya başladılar. Eğer Nazi raporları doğruysa "iş içinde boğuluyorlardı"[6]

---

[5] NNN: 17.VI.33; 20.VII.33. "Erhardt Knorpel" ile röportaj. Northeim'da numaralan 10.000'in altında sadece 15 NSDAP üyesi vardı ve bunların sadece 5'i işsizdi. Pek çok Nazi, belediye çalışanlarının tasfiyesi sürecinde zaten bir işe yerleştirilmişti.

[6] Northeim Magistrat'ından *Regierungspräsident'e mektup* ve rapor, 17.VIII.33 (içinde SAN). Ayrıca bkz. OGL, "Bericht über die Entwicklung des Führerprinzips in Northeim, 1933-37 (el yazması, 1937, içinde SAN) ve NNN: 9.II.33; 25.VII.33; NB: 30.I.36 (özel sayı: "Drei Jahre N.S. Kommunalverwaltung").

Son olarak, Naziler propaganda ve siyasi baskı yoluyla bunalım ruhunu silmek için ellerinden geleni yaptılar. Girmann bıkıp usanmadan işadamlarını işlerini büyütmeye ve para harcamaya çağırıyordu. İlçe binasına bir "Onur Defteri" konmuştu; kayıtlı bir işsizi istihdam eden herkesin adı bu deftere yazılıyordu.[7] Kısaca ekonomi sektöründe niyet edilen her şey kararlılık ve gayretle kotarılmıştı.

Nazilerin bunalımla mücadele ederken kullandıkları bir önlem, Üçüncü Reich'ın kalıcı kurumlarından biri olmuştu: Çalışma Hizmeti. İş projeleri ve ev tadilatı destek fonları gibi bu da Hitler iktidarından önce başlamış bir projeydi ama yönetimi almasının ardından NSDAP tarafından büyük bir gayretle hayata geçirildi. Aslında kayıt yaptırma esasına dayanan bir "Gönüllü Çalışma Hizmeti" idi. NSDAP bu organizasyonu Şubat 1933'te Northeim'da kurdu. Amaçları ekonomik değildi, gençleri kaydetmekteki hedeflerini şöyle tanımlıyorlardı: "1. Gençlerin *Volk ile bütünleşmelerini* sağlamak, 2. Toprakla olan ilişkilerini yeniden kurmak, 3. Sağlıklı bir askeriye ruhunu canlandırmak." Yine de Çalışma Hizmeti, sokaklardan, amele pazarından çok sayıda işsiz genci topladı ve pek çok koruma projesi yürüttü. Nisan sonuna dek 65 Northeimlı genç kaydolmuştu. Bunların çoğu eski kışla binalarına yerleştirildi. Bu durum, orada yaşayan "evsiz"lerden bazılarının atılmasını gerektirmişti. Evlerinden olanlara iskân sağlayabilmek için şehir, kira bedellerini ödeme garantisi sundu ve yeni iskân alanları yaratacak her nevi değişikliğe destek verdi. Girmann'ın hesaplarına göre, Çalışma Hizmetine dahil olan 250 kişinin eski kışlaya yerleştirilmesiyle şehirde 250 yeni tüketici olacaktı.[8]

Ekonomik fonksiyonlarına ve gençliğin beyninin yıkanmasındaki faydalarına ek olarak, Çalışma Hizmeti genel propaganda çalışmalarına da yardımcı oluyordu. Sık sık geçit törenleri organize ediyor ve öndeki gamalı haçlı bayrağın peşinde bütün

---

7 NNN: 14. VII.33.

8 NNN: 25.II.33; 10 & 26.IV.33; 12.V.33; 3.VI.33.

Northeim'ı dolaşıyorlardı. Hatta yazın bir pazar günü şehir parkında klasik müzik konseri bile verdiler.[9] Bu konuda söylenen hep aynıydı: Northeimlıların çoğu Çalışma Hizmetini iyi bir şey olarak görüyor olmalıydı.

İşsizliği yok etmek için kayda değer çabalarına rağmen Naziler iktidardaki ilk aylarında hayırseverlik işleri yapmayı da unutmadılar. Bunların bazıları tamamen propaganda amaçlıydı; örneğin 30 Martta, "zor bir dönemden geçilmesine rağmen yeni hükümetin sosyal yönelimini göstermek" için ekstradan verilen sosyal yardımlar bu nitelikteydi. Yine Hitler'in doğum gününde işsizlere kahve ve pasta dağıtılmıştı. Nazi "Kış Yardımı" için toplanan yardımlar ciddi bir yekûn tutmuştu ve 1932-1933 kışında SA aşevi 32 bin öğün yemek dağıtmıştı.[10]

Üçüncü Reich'ın ilk altı ayında Northeim Nazileri şehrin ekonomik sorunlarıyla, diğer tüm sorunlarla ilgilendikleri gibi gayretle ve eksiksiz bir şekilde ilgilendiler. Onların bu alandaki etkinliklerini ve başarılarını inkâr etmek mümkün değil. Yeni fikirler ortaya atmasalar da mevcut olanları en iyi şekilde değerlendirdiler. Nazilerin, işsizliği geçici olarak yok etmesi ve Northeim'daki harcanabilir geliri arttırması bunalımı sona erdirdikleri anlamına gelmiyordu, hatta 1934'te işsizlikle tekrar mücadele etmeleri gerekecekti. Fakat çoğu Northeimlıya göre Nazilerin bunalımı dizginlemeye kararlıydılar. Ve pek çok Northeimlıya göre ekonomik kriz konusunda görüntü, gerçeklerden daha önemliydi. Kısacası Northeim NSDAP ekonomide yapmayı söz verdiği şeyi gerçekleştirmiş, depresyon hortlağını alt etmişti.

---

9 NNN: 26 & 28.VII.33.

10 NNN: 30.III.33; 22.IV.33; 11.V.33; GGZ: 23.IV.33. Aşevi, çeşitli Nazi toplantılarının yanı sıra şubat ve mart aylarında aşevine muhafızlık yapan SA kolluk birimi için 5000 kişilik fazladan yemek vermişti.

16

TEPKİ VE DİRENİŞ
İLKBAHAR-YAZ 1933

Hükümetin gerçek destekçileri zayıflar, bilgisizler ve bilge olmayan kişilerdir.

William Godwin,
Siyasi Adalete, Bunun Ahlak ve Mutluluk Üzerindeki Etkilerine Dair Bir İnceleme

Nazi rejiminin ilk altı ayında Northeim bir devrim yaşadı. Devrimin temel unsurları terör, diktatörlük kontrolü, bitmez tükenmez bir propaganda, sosyal yaşamın yeniden yapılandırılması ve ekonomik canlanmaydı. Toplu etkisiyse şehrin temel yapışım şaşırtıcı derecede kısa bir süre içinde değiştirmesiydi. Altı ay uzun bir süre gibi görünse de Northeimlılar için her şey bir anda olmuş gibiydi; çünkü burada analiz etmek üzere ayrıştırdığımız tüm unsurlar hayatın içinde karmakarışık bir şekilde iç içe geçmişti. Bir gün tutuklamalar oluyor, ertesi günse büyük ve neşeli bir geçit töreni yapılıyordu. Bir yerde memurlar tasfiye edilirken, başka bir yerde Çalışma Hizmeti takımı sırtlarında kürekler işe gidiyordu. İlk önce, uzun yıllardır varlığını sürdüren koro kulübü yok oluyor, hemen sonra kaba SA bandosu ortaya çıkıyordu. Siyah-beyaz-kırmız bayraklar, kitap yakmalar, boru sesini andıran radyo konuşmaları, gamalı haçlı okul çocukları, bir adamı hapse sürükleyen çizmeli Fırtına Birliği milisleri, boğuk sesle marşlar söyleyen meşaleli alaylar, Fuehrer'i kutsayan papazlar, Gestapoyla ilgili söylentiler, ev ta-

mirlerinden gelen çekiç sesleri, ritmik *"Sieg Heil!"* bağrışları; bütün bunlar, fırıl fırıl dönen bir renk cümbüşünde birbirine karışıyordu. 1933 yazının sonunda Naziler şehri öyle bir avuçlarının içine almışlardı ki süreci geri çevirmek artık imkânsızdı.

Northeim yetişkinlerinin çoğu buna oy vermişlerdi. Fakat NSDAP iktidara gelmeden önceki yıllarda bunlar herkese açık şeylerdi [her şey herkes içindi]. Bu yüzden Northeimlıların çoğunun, Nazilerin işleri bir şekilde daha iyiye götürmekten başka tam olarak ne yapacağı hakkında bir fikri yoktu. Olacakları tahmin edenler, NSDAP'ın kendi üyeleri içindeki birkaç kişiden ve şehrin bazı Sosyal Demokratlarından ibaretti. Bu yüzden şu soru üzerinde durmaya değerdir: şehir sakinleri Nazi diktatörlüğünün başlangıcına nasıl bir tepki verdiler?

Her toplumda olabileceği gibi burada da Nazi devrimini kendi çıkarları için kullananlar vardı. Hitler'in iktidara gelmesinden hemen sonra şehirdeki meyhanelerinden biri içeriye bir radyo yerleştirerek Adolf Hitler'in bütün konuşmalarının yayımlanacağını ve biranın ucuz olduğunu duyurmuştu. Mart ve nisan ayları boyunca NNN'de gamalı haçlı bayrakların satış ilanları vardı. Şehir Bankası Northeimlıları devrimi desteklemek için mevduat hesaplarına para yatırmaya çağırdı. Hatta Ernst Girmann'ın ağabeyi bile kendi nalbur dükkânının reklamım "Northeim İlçesindeki En Eski Parti Üyesi" olduğu iddiasıyla yapmaktan geri kalmamıştı.[1]

NSDAP'a katılarak kendini koruma ihtiyacı duyan pek çok kişi vardı. Bazı kulüp liderleri ve zanaatkârlar, sırf yürütme kurulunda kalabilmek için partiye katıldılar. İş bulabilmeyi garanti etmek isteyenler de vardı. Belediye Başkanı Peters gibi, NNN'in yayımcısı Paul Hahnwald da üye olmaya çalışmıştı. Aslında ikisi de Nazi taraftarı değildi ama ikisinin de korumaya çalıştığı bir şey vardı.[2] Öte yandan bazıları artan teröre tepki olarak Nazilere

---

1 NNN: 25.II.33; 29.IV.33; NB: 6.V.33.

2 PK, N-16, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1932-33 (kısım "N"). ikisi de biraz tereddütlüydü ve son başvuru tarihini kaçırdılar.

katıldılar.[3] Bu ani üye akınının bürokratik bir sebebi de vardı: Girmann mart başında (dediğine göre "sigorta düzenlemeleri gereğince"), tüm Fırtına Birliği milislerinin aynı zamanda partiye de üye olmaları gerektiği konusunda ısrar etmeye başlamıştı.[4] Büyük üye akını, Hitler'in şansölye ilan edilmesiyle beraber şubat ayında başladı. Tereddüt edenler veya şereflerini tehlikeye atmaktan çekinenler bile artık başvurularını teslim ediyorlardı. Ocak 1933'te Northeim'da aidat ödeyen sadece yüz Nazi varken, martta Yerel Birimin üye sayısı dört yüze çıkmışta. Mart ortasında gerçek bir üye patlaması yaşandı. İnsanların birbirlerini takiben art arda üye olması mart ayı boyunca o kadar göze çarpan bir olay halini almıştı ki eski Naziler bu yeni gelenlere –"Mart hayranları" ve "Mart kazazedeleri" şeklinde çifte anlam taşıyan küçümseyici bir ifadeyle– *Maerzgefallene* diyorlardı.

NSDAP o kadar çok başvuru aldı ki, yığılmış işleri tamamlayabilmek için 1 Mayıstan sonra yeni başvuru kabul etmeyeceğini bildirmek zorunda kaldı. Bunun sonucu olarak tabii ki nisan ayında daha da büyük bir akın yaşandı. Von der Schulenberg, 20 Nisanda Nazi merkezinin önünde başvuru formlarıyla dolu küfeler gördüğünü hatırlıyordu. 1 Mayıs gününe dek yaklaşık 1200 Northeimlı, yani şehrin yetişkin nüfusunun yaklaşık yüzde 20'si Nazi Partisine katılmışta.[5]

Bu üyelerin hepsi Nazi fikirlerine bağlılıklarından dolayı kaydolmamışlardı. Nazilerin kurumları kontrol altına almak için uyguladıkları yöntemlerden biri, liderlerinin NSDAP'a üye olmasını talep etmekti. Bu durum Kaymakam von der Schulenburg ve NNN muhabiri Erhardt Knorpel için de geçerliydi. İkisi de Nazizm konusunda fazlasıyla şüpheciydiler ve her ikisi de kendilerinden istendiği için üye oldular. NSDAP üyeliğini kişisel ilerlemeleri için vazgeçilmez bir önkoşul olarak gördüklerinden katılanlar da vardı. Nazi Partisine üyelikleri sayesinde terfi etme-

---

3 Thomas Galland ve "Erhardt Knorpel" ile yapılan röportajlar.
4 PK, N-16, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1932-33; OGL an Stürmführer Pg. Fr. Dierbach, 8.III.33.
5 NNN: 22.V.33. Otto von der Schulenburg ile röportaj.

yi beklediklerini itiraf eden iki öğretmenin durumu açıkça buydu.[6] Fakat bazıları, aşağıdaki hikâyenin de gösterdiği gibi, sadece huzurlarını bozmamak yani çoğunluğa uymak için üye oldular:

> Hugo Spiessmann ilginç bir örnekti. Marttaki *Reichstag* seçimlerine kadar kararsızlık içinde acı çekti. Benden sık sık nasihat istediğini hatırlarım; partiye katılmalı mıydı yoksa katılmamalı mıydı? Ona her zaman, nasıl istiyorsa öyle yapmasını söylerdim, ama bunun bir faydası olmuyordu. Nazilerin seçim zaferinden sonra SA, benim de izlediğim bir geçit töreni düzenledi. Alayın sonunda Hugo Spiessmann mutlu bir ifadeyle yürüyordu. Yürürken bana el salladı ve "yaptım!" diye bağırdı.[7]

Pek çok erkek de evinde gördüğü baskı yüzünden üye oldu. Birinin anlatımıyla, "sürekli 'aileni düşün!' diyen eşler vardı. Bazıları gidip kahverengi gömlekler alıp kocalarına giydiriyorlardı."[8] Kimisi Nazi Partisine uzun zamandır katılmak istediğini ama başka yükümlülüklerinden dolayı bunu daha önce yapamadığını ileri sürüyordu: Sonne Otel'in sahibi, başvuruda bulunurken Ernst Girmann'a "artık özgürüm" diye yazmıştı.[9] Bu gibi başvuruların çoğu Yerel Birim Lideri tarafından geri çevrildi ve reddedilme sebebi olarak onlara fazla ılımlı, alenen çıkarcı veya eskiden Nazilere muhalif oldukları ya da sadece Girmann'ın üyeliklerine karşı olduğu belirtildi.[10] Bazılar NSDAP'a onayladıkları için değil, aksine onaylamadıkları için üye oldular; onların düşüncesine göre Nazizmin, düzgün insanlardan oluşan bir mayaya ihtiyacı vardı ve böyle insanlar devrimi içeriden daha ılımlı yollara sevk edebilirlerdi.[11]

---

6 "Hans Abbenrode" ve Rudolf Bückmann ile yapılan röportajlar. Abbenrode kendisiyle ilgili olarak bu iddiayı kabul etmiştir ve Bückmann aynısını bir öğretmeninden duymuştur. Ve söz konusu kişinin mevkisi yükseltilmiştir.

7 "Erhardt Knorpel" ile röportaj.

8 Thomas Galland ile röportaj.

9 PK, N-14, OGN Eingeg. Schreiben, N-Z, 1932-33: Otto Müller an OGL, 28.VI.33. Kastettiği şey *Stahlhelm*'den ayrılmış olmasıdır. Temmuzda altı eski *Stahlhelm* üyesi Nazi üyeliği için başvurmuştur; tüm bunların nedeni "Deutschnationalen Front" un dağılmasıdır.

10 PK, N-16, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1932-33 (kısım "N").

11 "Heinrich Lamme" ve Maria Habenichts ile röportaj.

Sonuçta yeni üyelerin Nazi davasına bağlılık seviyeleri değişkenlik gösteriyordu. Fakat bir kere üye olduktan sonra hepsi tuzağa yakalandı. Artık parti disiplinin içerisindeydiler ve tüm sürece yardım etmek zorundaydılar. (En küçük birimine dek hücreler ve bloklar halinde) örgütlenmiş olan parti onları sürekli izlemeye almıştı. Geleceklerinin güvence altına alınması bir yana daha da riskli bir pozisyona düşmüşlerdi, çünkü NSDAP'tan atılmaları damgalanmaları demekti. Ve o ilkbaharda pek çok kişi, ya aidatını ödemediği, ya parti "Blok Muhafızı"na kibar davranmadığı için ya da açıklanmayan nedenlerden dolayı partiden ihraç edildi.[12] Sebep ne olursa olsun atılan kişi sonuçta uzun süre bunun acısını çekiyordu. Birazdan kısaca bahsedeceğimiz gibi, kıymetsiz bulunup kenara atılan insanlar konusunda Girmann'ın kuvvetli bir hafızası vardı. Bu nedenle "Mart kazazedeleri" partiye katılmanın kişisel korkularını azaltmaktansa artırdığını fark ettiler. Nazi devletinin taleplerine karşı koymaları olası değildi. Ayrıca, birer üye olarak sorumlulukta pay sahibi olunca vicdanları umutsuzlukla sızlamıştı.

Diğer yandan, NSDAP'a katılanların çoğu aslında hâlâ nasıl tereddüt içindeyse, partiye hiç katılmamış ama yeni rejimi coşkuyla destekleyen pek çok Northeimlı da vardı. Genelde vatandaşlar geçit törenlerinden ve törenden hoşlanıyor, ekonomiye dair eylemlerden memnun oluyorlardı. Genel hissiyat iç bölünmenin sona erdiği ve gerçek liderliğin önünün artık açıldığı yönündeydi. Bir zanaat ustasının deyişiyle:

> Yapılan her şeyi onaylamıyorum ama bir şeyler denediklerini görmekten memnunum. Önemli olan insanların tekrar çalışmaya başlaması; hayatta bir amaç ve anlam bulmayı öğrenmesi.[13]

Nazi devriminin pek çok kavramı ve sloganı Northeimlılara hitap ediyordu. Milliyetçi bir dönemde milli onur ve yeni-

---

[12] PK, N-16, OGN Ausgeg, Schreiben, N-Z, 1932 33: passim.

[13] "Erhardt Knorpel" ile röportaj. Konuşulan kişi, ne zaman bir yürüyüş olsa adamlarını göndermek ve bu sürenin parasını da onlara ödemek zorunda kaldığından çok para kaybetmişti. Fakat bunu yapmayı reddettiğinde boykot edileceğine emindi.

den diriliş fikri fazlasıyla çekiciydi. Şehir yönetiminin enerjik, amaçlı ve açıkça kusursuz idaresi yurttaşlık anlayışına sahip kişilerin hoşuna girmişti. Son olarak da, mistik yan anlamlarına rağmen sınıf ayrımının son bulması anlamına gelen *Volk*-cemaati kavramının bir çekiciliği vardı.[14] Sınıfların ortadan kalkacağı, artık sadece Almanların olacağı fikri bilhassa orta sınıfa çok cazip gelmişti. Northeimlıların "Marksizm"e karşı nefreti düşünüldüğünde bu durum inanılmaz görünse de, –en az Marksizm kavramının kendisi kadar önemli olan– sınıf savaşının sona erdirilmesinin sebebi ve kaynağı da yine Marksizmdi. Sosyal eşitlik için verilen sosyalist çabalar, sonradan türemişti. Nazilerin yaklaşımıysa vatanseverlik ve yardımseverlik üzerine kuruluydu. SPD tehdit ederken NSDAP *noblesse oblige*'i[卐] uyandırmış ve gerçekten çok görünüşle ilgilenmişti. Bu da mevcut olan sınıf düzenine kızgın olan Northeim halkının duygusal ihtiyaçlarına bire bir uyuyordu; aslında kendi sınıfsal statülerini feda etmeden, bir *Volk*-cemaati yaratma umuduyla erdemli bir şekilde yücelmişlerdi.

Doğal olarak, devrimin Northeimlılar açısından pek çok şüpheli yönü vardı. Bazıları, özellikle muhafazakârlar Nazileri sadece alt tabakadan geldiklerinden dolayı kabul edemiyorlardı. Maria Habenichts'in eşinin deyişiyle: "Basit bir onbaşı nasıl olur da Reich'ı yönetebilir?"[15] Diğerleri tutuklamalardan, muhalefetin paramparça edilmesinden, sosyal hayatın zedelenmesinden ve özellikle yeni anti-Semitizmin şiddetinden rahatsız oluyorlardı. Fakat bunları da rasyonalize etmenin yolu vardı.

SPD paramparça edilmiş ve sendikalar cebren dağıtılmış mıydı? Onlar sonradan türemiş, sorun yaratan kişilerdi ve daha fazla sorun çıkarmaya niyetliydiler.

---

[14] Otto von der Schulenberg, "Hans Abbenrode" ve Maria Habenichts ile yapılan röportajlar.

[卐] (Fr.) Soyluluğun getirdiği görev bilinci –çn.

[15] Maria Habenichts ile röportaj. Bu şüphelere rağmen, DVP'nin yerel lideri olan kocası Mart 1933'te NSDAP'a oy verdi.

Tutuklamalar ve ev baskınları mı oluyordu? Bulunan onca silaha ne demeliydi! Marksistlerin, geçmişte de yaptıkları gibi şiddet komploları kurdukları ortadaydı.

Tüm muhalefet bastırılmış ve NSDAP tek yasal parti haline mi getirilmişti? Almanya'nın en önemli sorunu anlamsız siyasi çekişmeler ve hizip partileriydi. Temsil edilmek isteyen herkes NSDAP'a katılabilirdi.

Kulüpler "koordine" mi edilmişti? Böylelikle milli bütünlük ve ekonomik diriliş teşvik edilmişti. Almanya iç bölünmeye son verip bir kere olsun hep beraber hareket etmeliydi.

Yahudiler boykot edilip toplum dışına mı itilmişti? Bu her devrimde görülen talihsiz fakat geçici bir aşırılıktı. Ayrıca, zaten çok az Yahudi vardı.

Kısaca, her soruya iki farklı yaklaşım vardı; insanlar ani yargılarda bulunmamalı, kendilerini ispat etmeleri için onlara şans vermeliydi. Birkaç yumurta kırmadan omlet yapılamazdı; her iyiye mutlaka biraz da kötü bulaşırdı. En nihayetinde altı kısacık ay içerisinde şehir bütünleşmiş, ekonomik sorunlar halledilmişti ve hiçbir şey, Fırtına Birliği milislerinin gamalı haçlı bayraklar önündeki, meşale ateşiyle aydınlanmış ışık saçan yüzlerinden daha ikna edici olmazdı. Nazi Partisi kararlı bir liderlik sergiliyordu ve monolitikti; kendini işine ve maksadına adamıştı, bencillikten uzaktı.

Fakat gerçekte Northeim Nazi Birimi çürümüş ve içten iltihaplanmaya başlamıştı. NSDAP'a karşı ilk ve yegâne direnç, başlangıç döneminde, Nazilerin kendi içinden gelmişti. Ayaklanmanın liderleri, Wilhelm Spannaus'un etrafında toplanmış olan eski Nazilerdi. Çoğu entelektüeldi ve aralarına Northeim'daki ilk Nazi öğretmen Heinrich Voge'yi ve Northeim Kız Lisesi müdürü Dr. Edmund Venzlaff'ı da katmışlardı. Görünürde Ernst Girmann'ın liderliğine karşı ayaklanmışlardı ama aslında şiddete, rüşvetçiliğe ve diktatörlük yöntemlerine karşıydılar; ve saflıkla tüm bunların Nasyonal Sosyalizm'in gerçek prensiplerine aykırı olduğunu düşünüyorlardı.

Spannaus-Voge-Venzlaff'ın liderliğindeki "İdealistler Komplosu" uzun zamandır hazırlanmaktaydı. Daha 1932'de Northeim'da Ernst Girmann'ın liderliğinden huzursuzlanmaya başlamış pek çok Nazi vardı. Onunla ilgili başlıca şikâyetler parti üyelerine karşı düşüncesiz ve kaba oluşu, ayrıca partinin parasını (örneğin kendine çorap alarak) kötüye kullanan Northeim Nazi Kadınlar Grubunun liderini korumasıydı. Sırf Girmann'ın kabalığı yüzünden Hitler'in iktidarından önce partiye katılmamış olan pek çok Northeimlı vardı.[16]

1932 yılı boyunca, idealist gurubun rahatsızlığı daha da artmıştı. Aynı zamanda Girmann kendi takipçilerini yetiştiriyordu ve bunlar da Hermann Denzler, August Ude gibi kaba ve şiddet düşkünü kişilerdi. Northeim'da iki farklı Nazi grubu oluşuyordu ama Ernst Girmann'ın Yerel Birim Lideri olması ve NSDAP'ın otoriter disipliniyle kendini koruyabilmesi sayesinde, Girmann'ın gurubu hakim durumdaydı.

Aralık 1932'de ilk fırtına koptu ve idealist gruptan pek çok kişi Yerel Birimin mali işlerinin denetlenmesini istedi. Anlaşılan Girmann partinin fonlarının çoğunu kötüye kullanmıştı. Bu fonları kendi cebine mi indirdiği yoksa dikkatsizlik yüzünden mi kaybettiği bilinmiyor, fakat bağışlar alınmış ama kaydedilmemiş, giriş paraları cebe indirilip başvurular kaybedilmiş ve ne olduğu açıklanamayan ciddi borçlar birikmişti.[17] Girmann başlarda uzlaşmacı bir tavır sergiledi. İdealist gruba ihtiyacı vardı çünkü katkıları gelirin önemli bir kaynağını oluşturuyordu. Ocak 1933'te idealistler Girmann'ı, mali yolsuzlukları açıklığa kavuşturmadığı takdirde katkılarını kesmekle tehdit ettiler. Girmann'ın bir şeyler yapması gerekiyordu. Konumunu kullanarak ve yalanlar atarak pek çok idealist grup üyesini partiden attırdı

---

16 "4 Temmuz 1933, Northeim *Gau-Uschla* kovuşturmalarının raporu" s. 2. Ayrıca bkz. Ek C. "İdealistlerin Komplosu"yla ilgili olarak yararlanılan, bu ve diğer dokümanlar Wilhelm Spannaus'un kişisel arşivinden alınmıştır.

17 "4 Temmuz 1933, Northeim *Gau-Uschla* kovuşturmalarının raporu." Wilhem Spannaus ile röportaj; Ek C. Kaydedilmemiş başvurular veya başvuruların altı ay geç işleme konmasının bir örneği için, bkz. PK, N-14, OGN Eingeg. Schreiben, A-M, 1932-33: Ludwig Huch an OGL, 4.U.33.

ve karşılığında, Kadınlar Grubu liderini korumayı bırakıp onun da atılmasını sağladı. Girmann ileride yaşanabilecek bu tip çatışmalara karşı da önlemini aldı: partinin disiplin komitesi *Uschla*'nın bağımsız fikirli başkanı August Schierloh'u tasfiye etti ve komiteyi kendi taraftarlarıyla doldurdu. Böylelikle istediği kişileri ihraç edebilmek için etkili bir araç edinmiş oldu.[18]

Fakat bunların hiçbiri açılan gediği onarmaya yetmedi. Adolf Hitler'in Reich'ın şansölyesi atanması haberiyle tüm iç çekişmeler bir kenara atılıp, Naziler şubat ve marttaki önemli işleri için tek vücut olurken, Northeim Yerel Birimi hizipleşme tehlikesi yaşıyordu. Bu süre içerisinde Girmann konumunu ciddi anlamda güçlendirmişti. Diğer yandan gelişmeler idealistlerde de bir coşku yarattı ve bu coşkuyla yeni kampanyaya katkıda bulundular. Northeimlıların parti üyeliği için akın etmeleri üzerine Girmann partiye giriş ücretini attırmayı talep etti.[19] Böylelikle maddi sorunlar kendiliğinden çözülmeye başladı. Girmann aynı zamanda Birim Lideri pozisyonunun yardımıyla, belediye çalışanlarının tasfiyesi sırasında açılan görevleri dağıtarak kitlelere yardım etti. Adalet Bakanlığına başvurarak sözde bir avukatın baroya sınavsız kabul edilmesini sağlamak (gerekçe, adayın daha önce Nazilere karşı önyargı nedeniyle reddedilmiş olmasıydı) ve Hitler Gençliği üyelerinin lisedeki notlarının yükselttirmek de diğer lütuflarındandı.[20] Pek çok

---

[18] İhraçlar hakkında, PK, N-16, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1932-33: OGL an Frl. Maria Hermann, Lore Hartmann, 28.I.33 (her ikisi de, "karalama içeren ifadeler' nedeniyle ihraç edilmiştir); *Uschla*'nın oluşturulması için, *a.g.e.*, N-15, OGN Ausgeg. Schrei-ben, A-M, 1932-33: OGL an *Uschla*-Vorsitzenden Göttingen, 22.II.33 ve *a.g.e.*, N-16, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1932-33: OGL an Pg. Fr. Dierlach, Fr. Schoppe, 30.I.33. Yaza dek tekrar tasfiye edilmesi gerekti: *a.g.e.*, OGL an KLN, 5.VII.33. *"Uschla"*, "sorgulama ve uzlaşma komitesi"nin kısaltması olarak kullanılıyordu. Ancak 1933'te ismi "parti mahkemesi" olarak değiştirildi.

[19] PK, N-14, OGN Eingeg. Schreiben, N-Z, 1932-33: Friedrich Schrader an OGL, 26.IV.33; Hermann Sebolde an OGL, 31.III.33; *a.g.e.*, N-16, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1932-33: OGL an Rechtsanwalt (illeg.), 28.II.33. Bunların hepsi, partinin maddi sorunlarını seçim kampanyaları aracılığıyla çözmesine örnek oluşturur.

[20] PK, N-15, OGN Ausgeg. Schreiben, A-M, 1932-33: OGL an Justizministerium, 4.IV.33 (avukat adına, Dr. Hermann Bartels); öğrenciler için, bkz. 14. Bölüm, 46. dipnot.

Nazi Girmann'a bağımlıydı ve onlardan daha da fazla kişi konumlarını yitirmekten korkuyorlardı. Girmann Şehir Meclisini inisiyatiften yoksun bir araç haline getirmiş ve senatoyu tıka basa doldurmuştu. Tehditler protestoları bastırmıştı.

Girmann, şubat ve mart boyunca karşıt görüşlü kimselerle arasındaki sorunları çözmeye çalıştı. Uzlaşmaya yönelik bir jest olarak, "arkasından iş çevirip onu yerinden etmeye kalkanlar"a karşı suçlamalarını ve ihraç taleplerini geri çekti. NSDAP ulusal kayıt ofisinin belirttiğine göre muhalifler teslim olmuş ve "parti disiplinine karşı ağır saldırılar" özellikle bir üyenin eşi tarafından kışkırtılmıştı. Öğretmen Heinrich Voge gibiler, yasak olduğu zamanlarda Nazizimi teşvik etmek için işlerini tehlikeye atmışlardı. Ayrıca Voge I. Dünya Savaşında Girmann'la beraber hizmet vermişti. Merhamet göstermenin zamanı gelmişti.[21]

Fakat muhalefet son derece pasifti. Nisanda finansal sorunlar tekrar su yüzüne çıktı. Girmann son kalan borçları da kapatmak için üyelik aidatını bir kez daha artırdı ve tüm üyelerden özel bir ödenek topladı.[22] Bu arada idealistler başka durumlardan da haberdar oldular. Girmann şehir ihalelerini akrabalarına ve arkadaşlarına dağıtarak Belediye Başkanı yardımcısı pozisyonunu suiistimal etmekteydi. NB insanları abone olmaya zorluyordu.[23] Belediyedeki diktatörce yöntemler giderek rahatsızlık verici oluyordu. Ama idealistler için en kötüsü Nazi devriminin, gerçekleşeceği umut edilen *Volk*-cemaati ütopyasının

---

[21] *A.g.e.*, OGL an Reichsleitung der NSDAP (Karteiabteilung), 25.II.33 ve 3.III.33; N-16, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1932-33: OGL an Frau Regierungsrat Niemeyer, 28.I.33 ve an Frln. Wilhelmine Dierking, 3.II.33. Girmann ile Voge arasındaki sorunlar, Voge'un, Aralık 1932'deki hastalığı sırasında Steineck'e parti yardım parasını vermeyi reddetmesiyle başlamıştır. Bkz. NSAH, Hann 310 I/A-108 II, Nr. 116: OGL an GSHB, 21.XII.32.

[22] Kopyalanmış mektup: "Ernst Girmann, OGL, an alle Parteigenossen OGN" 22.IV.33 (Spannaus'un dosyalan).

[23] *A.g.e.*; ayrıca, NNN: 30.III.33; 31.VII.33. Eski makale oldukça açık bir ifadeye sahiptir: "NSDAP İlçe Lideri, İlçe Liderinin yazılı izni veya Yerel Birim Liderinin onayı olmaksızın, ne türde olursa olsun yardım toplamanın yasak olduğunu bildirmiştir. Toplayan olursa, parti kartına hemen el konacak ve olay yetkililere bildirilecektir."

yerine rüşvetçi ve kanlı bir tek adam hâkimiyeti kurmasıydı. İdealistlerden oluşan muhalefet tekrar ayaklandı.

Ayaklanma yaşlı parti üyelerinden August Döring'in nisan sonunda, halkın önünde Ernst Girmann'ı yalan söylemekle suçlamasıyla patlak verdi. Yerel Birim Lideri cevap olarak altmış yaşındaki parti üyesine fiziksel saldırıda bulununca, Döring Girmann'a "aşağılık piç kurusu" dedi. Girmann özenle elden geçirdiği yerel *Uschla*'dan, Döring'i ihraç etmesini istedi. Sebep, halkın önünde Yerel Birim Liderine hakaret etmesi, partinin imajına ve disiplinine zarar vermiş olmasıydı.[24]

Bu olay partinin asilerini kızdırdı. Mayısta kavga genele yayılırken, Girmann haziranda büyük çaplı bir tasfiye başlattı. *Uschla*, Voge'a, Venzlaff'a, Spannaus'a ve yerel *Uschla*'nın (işbirliğine yanaşmayan) eski Başkanı August Schierloh'a karşı soruşturma başlattı ve hepsi partiden atıldı.[25] *Gauleiter*, Northeim'da parti karşıtı bir komplonun ortaya çıkarıldığından haberdar edildi. Şehir Meclisine şu kararlar aldırıldı: Venzlaff'ın Northeim'ın dışına atanması için vilayet yetkililerine dilekçe yazıldı; şehir senatosundan Spannaus'un kitabevine karşı boykot ilan etmesi istendi; yerel yönetimlere Voge'nin Şehir Meclisi sözcülüğünden alındığı bildirildi.[26]

Wilhelm Spannaus olabileceklere karşı tetikteydi. Girmann'ın komployu bastırmak için harekete geçmesiyle hemen hemen aynı zamanda, *Gauleiter*'e başvurarak *Gau Uschla*'nın tam bir teftiş yapmasını istedi. Spannaus *Gau* yetkililerinin ithamlarını değerlendireceklerinden emindi çünkü tüm ilçedeki en düşük kart nu-

---

[24] PK, N-16, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1932-33: OGL an Pg. Peiters, 8.V.33 ve Abschrift (Erklärung) Pg. August Döring, n.d.

[25] PK, N-16, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1932-33: OGL an Wilhelm Spannaus, Heinrich Schierloh, Dr. Venzlaff, Heinrich Voge, 28.VI.33; an August Döring, 8.VII.33; an Standartenführer Schnepel, 29.VI.33.

[26] "Protokoll der Fraktionssitzung der Fraktion der NSDAP im Bürgervorsteherkollegium, 28. Juni, 1933" (Spannaus dosyaları, kopyaları); alıntı, içinde PK, N-15, OGN Ausgeg. Schreiben, A-M, 1932-33: OGL an Reg.-Präs. Muss (sic), 29.VI.33. Tüm davalarda öne sürülen gerekçe, ilgili kişilerin "artık Belediye Meclisine güvenmediği" idi. Gerçekte meclis üyeleri Girmann'dan çekinmekteydiler.

maralarından birine sahipti. Ayrıca NSDAP'ın yüksek mevkilerdeki memurlarının Northeim'da olup bitenleri fark ettiklerinde, Girmann'ı işten alacaklarına ve şehirde "Gerçek Nasyonal Sosyalizmi yeniden canlandıracaklarına kesin gözüyle bakıyordu.

Oysa ki Spannaus'un bilmediği ve NSDAP'ın yüksek mevkiili görevlilerinin gayet farkında oldukları bir şey vardı: Ernst Girmann tam da onların istediği tipte bir adamdı. Nasıl Girmann Northeim'daki maşalarına tamamen güveniyorsa *Gauleiter* de Girmann'a güveniyordu. Üçüncü Reich boyunca Nazi Almanyası'nda işleyecek olan sistem sağlamlaştırılıyordu. Tek "gerçek" Nasyonal Sosyalizm, Girmann gibi adamların yönetimiydi. Diğer her şey sadece Spannaus gibi idealistlerin kafasındaydı ve bunlar hiçbir zaman, Nazizmi oluşturan, Nazizmin üzerine kurulduğu yöntemlerle uyuşmayacaktı

Gau Uschla'nın Spannaus ve Venzlaff'a karşı açtığı ve kendilerinin isteğiyle bizzat resmileşen soruşturma Northeim'da 1933 Temmuz ayının başlarında görüldü. Sanıklar beraat ettirildi ve yeniden üye olarak kaydedildiler. Bir başka deyişle Girmann'a yöneltilen suçlamaların doğruluğu kabul edilmişti. Fakat bu suçlamalar hem kamu hem de parti hukukunun ihlaliyle ilgili olduğundan Girmann'ın görevinden alınması gerekiyordu. Bunun yerine sadece sözel olarak azarlandı ve eski yöntemlerine devam etmesine izin verildi. Böylelikle Wilhelm Spannaus, parti içi temizlik beklentisinin bir hüsnükuruntudan ibaret olduğunu anladı. NSDAP üyesi olarak kaldı, çünkü Fuehrer'in günün birinde bizzat harekete geçeceğine hâlâ inanıyordu. Northeim'dan başka bir şehre atandıysa da görevinde değişiklik yapılmadı. Spannaus etrafındakileri huzursuz etmeye ve Birim Liderine karşı kanıt biriktirmeye devam etti. Fakat artık çok daha dikkatliydi ve arkadaşları da yaşananlardan ders almıştı.[27]

Ernst Girmann'ın sonraki eylemleri bu dersi daha da pekiştirdi çünkü Girmann gelecek yıllar boyunca parti asilerine karşı kan davası güttü. Schierlof ve Döring hakkında tekrar tekrar soruşturma ve dava talep etti. Venzlaff'ın Northeim'da geçine-

---

[27] Wilhelm Spannaus ile röportaj.

bilmesini engelledi. Venzlaff şehirdeki okullardan birinin müdürü olduğundan ve lojmanda yaşadığından Girmann'ın bunu yapması hiç de zor değildi. Venzlaff başka bir şehirde iş aramaya başladığında, diğer şehirlerdeki Nazi memurlara Venzlaff'ı karalayarak iş bulmasını engelledi. Bundan çıkarılan ders ise, Yerel Birim Liderine meydan okuyanların bunun pişmanlığını uzun süre çekecekleriydi.[28]

Bu olaylar Northeim halkının gözü önünde cereyan etmiyor, onlardan saklanıyordu. İnsanların kulaklarına söylentiler çalınıyorsa da kavga kapalı kapılar arkasında ve sınırlı bir çevrede yaşanıyordu. Böylelikle Northeimlılar NSDAP'ın monolitik ve kendini amaçlarına adamış bir parti olduğuna inanmaya devam ettiler. Ayrıca pek çok Northeimlı açısından, Wilhelm Spannaus ve arkadaşlarının NSDAP'a üyeliklerini sürdürmesi, Nazizmin hâlâ farklı bir tarafının olduğunun ve "başlangıçtaki aşırılıklar" geçtiğinde partinin yapıcı ve verimli bir yola gireceğinin teminatıydı. Tıpkı NSDAP iktidara gelmeden önceki gibi yine her şey herkes için olacaktı.

Northeimlıların 1933 yazında NSDAP'a dair neye inandıklarının pek önemi yoktu. Naziler iktidarda altı ay geçirdikten sonra şehrin üzerinde ezici bir hâkimiyet kurmuşlardı. Şehir idaresi ve polis Nazilerin elleri altındaydı. Potansiyel her direniş paramparça edilmişti. Sosyal ilişkilerin sürdürüldüğü merkezler dağıtılmış veya etkisizleştirilmişti. Halk periyodik bir tezahürat birimi olarak organize edilmişti. Terörün pek çok örneği sergilenmiş, sosyal olarak desteklenerek insanlar arasında yayılmıştı. Şehir yeni diktatörlüğün itaatkâr bir maşası haline gelmişti. Nazi devriminin asıl görevi tamamlanmıştı.

---

[28] PK, N-18, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1934: OGL an Sturmbannführer der SA-Res. 91, Ehlers, 20.VIII.34; an Führer der SA Reserve Standarte 91, Schnepel, 28.IX.34; an Pg. Engelmann, Vorsitzender des OG Gerichts, 10.XII.34; an Gaugericht SBH, 20.II.35. Ayrıca, Dr. Edmund Venzlaff tarafından yazara gönderilen mektup, 14 Ocak 1967. Venzlaff sonunda Celle'de bir iş bulup, 1945'e kadar orada kalmıştır; "parti artık ona itimat etmediğinden sürekli izlendiyse de huzur içinde yaşamıştır." İronik olan, daha önce NSDAP üyesi olduğu için, 1945-48 arasında İngiliz işgal kuvvetleri tarafından işten çıkarılmasıdır.

17

COŞKUDAN RİTÜELE

1933 YAZI-1935 KIŞI

Beyin yıkama seanslarına katılmak zorundaydınız ve bu fikirler, tekrarlana tekrarlana beyninize işlenirdi. Ağzınızdan çıkana çok dikkat etmeniz gerektiğinden onları öğrenmek zorundaydınız.

Northeimlı bir öğretmen

Nazilerin 1933 yılının ilk yarısında bir diktatörlük kurmaktaki başarılarının nedenlerinden biri, hiç şüphesiz ki, olayların akışıydı. Farklı pek çok olay o kadar seri bir şekilde gerçekleşti ki Northeimlıların kafası iyice karıştı. 1933 yazında, bahardaki aşırı tempo yatışmaya ve eylemler yavaşlamaya başladı. Yeni diktatörlük bir rutine giriyordu. Yıkım ve yapım işlerinin çoğu tamamlanmıştı ve artık sistemi çalıştırmanın zamanıydı. Diğer yandan, yeni yaklaşımlara duyulan ihtiyaca rağmen aynı yöntemleri kullanmaya yönelik bir eğilim de vardı. Otoriterlik artmıştı, mitinglere katılım zorunlu kılınmıştı ve ekonomiye müdahale devam ediyordu. Yine de şehrin tüzel kişiliğini öne çıkarmasından kaynaklanan bazı değişiklikler yapıldı. Fakat, değişiklikler yeni diktatörlüğün içinde işliyordu, ona karşı değildi.

1933 sonbaharı boyunca Nazi propaganda çabalarından kazanılan ivme etkisini yazın da sürdürdü. Büyük festivaller olmamakla birlikte çok sayıda küçük ölçekli etkinlik düzenlendi. Bazı etkinlikler yeni Nazi alt birimleri kurulduğu için düzen-

leniyor, bazılarıysa zaten mevcut olanları güçlendirmeye yarıyordu fakat her iki durumda da amaç bir çeşit güç gösterisiydi. Böylece Ağustos 1933'te Nazi Savaş Kurbanları Birliğinin, Alman Kızlar Birliğinin ve yeni kurulan SS Keşif Birliğinin büyük mitingleri yapıldı. İlk iki etkinlikte, Nazi alt birimlerinin çoğunun katıldığı uzun geçit törenleri ve "meydanda kilise ayinleri" yapıldı. SS'ler bir "tatbikat balosu" kisvesi altında tatbikatları da araya soktular.[1] Yeni Nazi görevlilerinden bazıları etkinlikler düzenleyerek ne kadar önemli oldukları ispatlamaya kararlıydı. Northeim'ın yeni spor direktörü Hermann Denzler bunu, 1933 sonbaharı için büyük bir spor etkinliği düzenleyerek yaptı. 10 Eylülden 1 Ekime kadar (pazar hariç) her gün Northeim'da atletizm etkinlikleri düzenlenecekti. Etkinliklerin çoğunu atıcılık, jimnastik, "savunma sporları" ve –bunlarla beraber– sporun önemini vurgulayan periyodik geçit törenleri, konuşmalar ve diğer törenler teşkil ediyordu. Doğal olarak bu günlerde tüm binalara bayraklar asıldı. Yeni rejimin fiziksel egzersizleri önemsemediğini kimse söyleyemezdi.[2]

Bu sırada NSDAP Northeim Yerel Birimi, eylüldeki boş bir pazar gününü genel üye toplantısına ayırmıştı. Ernst Girmann bu vesileyle devrimin sona erdiğini ve NSDAP'ın artık devlet gücünün tek sahibi olduğunu ilan etti. Yine de yeni Almanya'yı eğitme görevi şimdi başlıyordu. Tüm üyelere, özellikle yeni katılanlara, hücre toplantılarının yanı sıra SA'ya, SS'e veya SA yedek kuvvetlerine katılma zorunluluğu hatırlatıldı. Parti içinde yükümlülük almalıydılar. Alman Tiyatrosuna gitmeliydiler. Kadınlar, Nazi Kadınlar Grubuna katılmalıydı. Her şeyden önce her üye Nazizme karşı savaşan diğer gazeteleri değil, NB'yi okumalıydı. Son olarak Girmann Yerel Birimin hazinesinin iyi durumda olduğunu kişisel olarak temin ettiğini bildirdi.[3]

Epigraf: Bkz. 33. dipnot.

1 NNN: 7,19 & 21.VII.33.

2 NNN: 8 & 11.IX.33.

3 NB: 20.IX.33; NNN: 18.IX.33. Northeim İlçesinde yapılan diğer genel üye toplantılardaki konuşmaların içeriği de aynıydı.

1933 ilkbaharında partiye akın eden yeni üyelerin niteliğinden endişe duyan tek Nazi, Northeim Yerel Birim lideri değildi. Partinin ulusal merkezi, partiye 1 Ocaktan sonra katılan herkesin iki haftalık özel bir kursa katılması zorunluluğunu getirdi. Kurs esas olarak Nazi ideolojisiyle beyin yıkamaktan ibaretti. Katımlı zorunluydu ve ders kaçıran herkese ceza kesilecekti.[4]

Kısaca NSDAP heyecanın geçtiğini, artık disiplini sıkılaştırmanın ve kazanımları düzene sokmanın vaktinin geldiğini anlamıştı. NSDAP'ın 1933 ilkbaharındaki inanılmaz büyümesi göz önüne alındığında Nazilerin bütünlüklerini ve uyumlarını koruyabilecekleri şüpheliydi. Yaşanan olayların gösterdiği kadarıyla bu ancak baskı uygulanırsa mümkün olabilirdi.

Ekim 1933'te Hitler Alman Reich'ını Milletler Cemiyetinden çekti. Bu hareketine dışarıdan tepkiler gelince Hitler halkın, liderliğine verdiği desteği sergileyecek bir gösteriye ihtiyaç duydu. Gösteri bir referandum biçiminde olacaktı ve aynı zamanda tamamı Nazilerden oluşacak yeni Reich parlamentosunun seçimleri yapılacaktı. Merkezi hükümetin isteği üzerine kaymakam von der Schulenburg Berlin'e şu telgrafı çekti: "Northeim İlçesi nüfusu Reich hükümetinin eylemlerini oybirliğiyle desteklemekte; barış, ekmek ve iş istemektedir." Başka organizasyonlar da benzer telgraflar yolladılar.[5]

Referandum kampanyası Nazilerin kullandığı yöntemlerin mükemmel bir örneğiydi. NSDAP oyları kendi saydığından, oy birliğiyle evet kararının çıktığını beyan etmesinin önünde bir engel yoktu ama yine de, her Northeimlının Hitler'in politikalarına oy vermesini sağlamak için ne gerekiyorsa yapıldı. Nazilerin son yıllar boyunca mükemmelleştirdiği seçim kampanyası mekanizması, sanki serbest bir seçim söz konusuymuş gibi, tekrar harekete geçirildi. İlçe Lideri Steineck, *Gauleitung*'dan etkili konuşmacılar istedi; hedefi, sorun çıkaran belli köylerdi –iki

[4] NSAH, Hann 310 I/B-31, Nr. 127: "Richtlinien zur Schulung der nach dem I. Jan. 1933 in die NSDAP eingetretenen Parteigenossen, München d. 18.V.33."

[5] NNN: 16 & 17.X.33.

"komünist yuvası" ve SPD'nin güçlü olduğu iki yer.– Kampanyanın son üç günü için, çoğu birden fazla mitinge katılacak yedi konuşmacı istemişti.[6] Aslında ortada bariz bir sorun vardı ama çok az Nazi lideri bu sorun üzerine kafa yoruyordu; insanlar Nazi toplantılarına katılmaya neredeyse zorunlu olduklarından ve aşırı heves göstermeye zorlandıklarından, Nazi propagandasının etkisini ölçecek bir geri bildirim sistemi artık mevcut değildi. Diktatörlük kurulmadan önce yerel Nazi liderleri hangi konuşmacının "iyi", hangi konuların ilgi çekici ve hangi mitinglerin başarılı olduğunu tespit edebiliyorlardı. Fakat şimdi hafızalarına, tahminlerine ve kendi tepkilerine güvenmek zorundaydılar. Diktatörlüğün kurulması, kendi kendini düzelten önceki sistemi yıkmıştı; oysa ki bu sistem çok önemliydi, Naziler kitlelerin desteğini o sistem sayesinde kazanmışlardı.

Northeim'daki Nazi kampanyası, 25 Ekimde Hitler'in Hanover konuşmasıyla açıldı. Bu olay için Northeim'dan Hanover'a ucuz tarifeli özel tren seferleri düzenlendi. Ayrıca Northeim'daki Nazi merkezine başvuran herkesin gelebileceği duyurulmuştu. Dört gün sonra SA ve SS Northeim'da, iki bando mızıkasının, ayrıca kendi bandolarının eşliğinde bir geçit töreni yaptı.[7]

Daha sonra kampanya ciddi bir karakter kazandı. NSDAP'ın emriyle, seçimden sonraki güne kadar, siyasi nitelikli olanlar dışındaki tüm toplantı ve gösteriler yasaklandı. Siyasi nitelikli faaliyetlerin ilki 2 Kasımda, seçimlerden 10 gün önce gerçekleşti. Dev bir geçit töreni, ardından miting yapıldı. NSDAP'ın arzusuyla saat üçten itibaren tüm şehir halkı şu veya bu şekilde etkinliklere katıldı. ("Tüm halkın etkin katılımı beklenmektedir! Bayraklarınızla dışarı çıkın!") Geçit töreni, demiryolu çalışanlarından Kraliçe Luise Cemiyetine kadar çok sayıda grubun katılımıyla düzenlenmişti; tören alayında iki bando, üç bando mızıka, üç binden fazla insan ve sayısız bayrak vardı. Bir son-

---

6 NSAH, Hann 310 I/B-53, No 158-59: KLN an GSHB, 27. [X.] 33. Steineck'e göre SPD merkezleri Suterode ve Ertinghausen idi; "Kommunistenneste", Bishausen b/Nörten ve Bühle idi.

7 NNN: 20 & 23.X.33.

raki büyük etkinlik, NSDAP için özel bir gün olan 9 Kasımda, Hitler'in 1923'teki başarısız "Birahane" Putsch'unun yıldönümünde yapıldı. Northeim'da tüm Nazi alt birimlerinin katılımıyla tam bir kutlama yapıldı; çelenk koyma törenini büyük bir miting izledi. Tüm memurların katılımı zorunluydu.[8]

Son dalga seçimlerden iki gün önce geldi. 10 Kasımda Hitler radyoda bir konuşma yapacaktı ve Northeim NSDAP'ı konuşmayı herkesin dinlemesini şart koşmuştu. Konuşma boyunca tüm işyerleri kapanacak ve şehrin tüm memurları Northeim'daki en büyük toplantı salonunda toplanıp konuşmayı dinleyecekti. Program tam bir senkronizasyon harikasıydı:

1:00-1:01-	Siren Sinyali. Herkes işini bırakacak, trafik duracak.
1:01-1:10-	Propaganda lideri Dr. Goebbels'in raporu.
1:10-1:55-	Fuehrer'in konuşması.
1:55-1:59-	Horst Wessel Marşı.
2:00-2:03-	Sirenler; işe devam edilecek.

> Atlı Spor Salonunda toplanmış olan dinleyiciler, kortej halinde Market Meydanına gidecek ve buradan dağılacaklardır. Dışarı bayraklarınızla çıkın!
>
> NSDAP Northeim Yerel Birimi[9]

Bir sonraki gün, yani seçim arifesi için herkesin katılacağı bir miting planlanmıştı:

> Northeim barış için yürüyor! Tüm Northeim halkı, Parti-Yoldaşı Brunswick'li Bakan Klagges'in *1910er Zelt*'deki konuşmasıyla sona erecek gösterilere katılmak üzere pazar günü saat 06:30'da toplanacaktır. Cemiyetlerin ve kuruluşların sırası 1 Mayıstaki gibi olacaktır. Herkes katılmakla yükümlüdür.
>
> NSDAP Northeim Yerel Birimi[10]

---

8 NNN: 31.X.33; 1,3-4, 6 & 8-9.XI.33.
9 NNN: 9.XI.33.
10 NNN: 10.XI.33.

Ernst Girmann tüm Nazi Partisi üyelerine bir muhtıra göndererek, seçim arifesinde yapılacak toplantıya herkesin katılması gerektiğini ve "hiçbir özrün kabul edilmeyeceği"ni bildirmişti.[11]

Bu tip bir hazırlıkla seçimin gözden kaçması imkânsız kılınıyordu. Northeim'daki 1200 Nazi Partisi üyesinin her biri seçim gününde, aileleri, arkadaşları ve tanıdıklarıyla sandık başındaydı. Oylama bittikten sonra her Nazinin hücre liderine rapor vermesi ve gün boyunca çıkabilecek başka işler için hazır bulunması gerekiyordu. Northeim'daki bütün iş yerlerinin camlarına posterler asılması ve evlerden gamalı haçlı bayrakların sallanması zorunluluğu getirilmişti. Hükümet dairelerine ve işyerlerine, öğlen kortejler halinde gelip oy kullanmaları emredilmişti. Çeşitli cemiyetler de bir araya toplanacak ve kortejler halinde gelip oy kullanacaklardı. Ayrıca:

> NSDAP, herkesin oy kullanma görevini yerine getirmesini sağlamak için sıkı bir kontrol uygulayacaktır. Her oy veren, oyunu kullandıktan sonra sandık başında 5 feniklik bir düğme alacaktır. Şehrin çıkışlarında, demiryolu istasyonlarında ve benzeri yerlerde kontrol noktaları kurulacak ve düğmesini göstermeyen herkese bir vatansever olarak görevi hatırlanacaktır.[12]

Northeimlıların doğru şekilde oy vermelerini sağlamak için gazetelere büyük ilanlar verilmişti: Doğru bir oyun nasıl olduğunu anlamak için okuyunuz. 'Nein'ın altındaki yuvarlak işaretlenmeyecektir. Ve tekrar: "SEÇMENLER! DİKKAT! Oyunuzu Hitler'e verdikten ve oy pusulasında 'evet'i işaretledikten sonra düğmenizi alacaksınız."[13]

Böyle bir hazırlığın ardından oylama sonuçlarının nasıl olacağı belliydi. Northeim İlçesi, NSDAP *Reichstag* aday listesine (pusuladaki tek liste) yüzde 98 oy verildiğini ve referandumdan

---

[11] Muhtıranın kopyası: "Ortsgruppenleiter Girmann an alle Parteigenossen der Ortsgruppe Northeim" (n.d. [Kas. 1,19331]), Wilhelm Spannaus'un kişisel evrakları içinde.

[12] NNN: 9 & 10.XI.33.

[13] GGZ: 12.XI.33; NNN: 11.XI.33.

yüzde 98,5 "evet" oyu çıktığını bildirdi. Northeim İlçesi sınırları içinde bulunan Moringen toplama kampından gelen rakamlara bakıldığında, bunun nasıl bir önem taşıdığı anlaşılmaktadır. Kampta bulunan 252 tutukludan 212'si "ja" [evet], 26'sı "nein" [hayır] ve 14'ü geçersiz oy kullanmıştı (*Reichstag* seçimlerinde Nazi Partisine, hapishanelerden gelen oyların yüzde 77'sini aldıkları bildirilmişti).[14]

Northeim şehrinde de sonuçlar benzerdi. Seçmenlerin yüzde 94,5'i oy kullanmıştı ve bunların yüzde 97,2'si "evet" demişti. Yayınlanan sonuçlara göre, oy kullanan 6942 kişiden 193'ü "hayır" demiş ve 68'i pusulalarını ziyan etmişti. İlginçtir ki, aynı anda yapılan *Reichstag* seçimlerinde (seçilebilecek tek bir aday listesi vardı, o da Nazilerinkiydi), 321 kişinin geçersiz oy kullandığı bildirilmişti. Bu rakamlara nasıl ulaşıldığını söylemek zor çünkü oyları NSDAP saydı ve kimsenin rakam tablolarını sorgulamasına izin vermedi. Fakat oyların nasıl sayıldığının bir önemi yoktu, sonuç Hitler'in zaferi olarak değerlendirildi. Sonuçlar açıklandığında Northeim'da kilise çanları çalmaya başladı.[15]

Bu seçimin önemi sonuçlarında değil, kullanılan yöntemlerde ve tekniklerde yatmaktadır. Kampanya ve oy kullanma süreci diktatör devletin tümüyle organize olduğunu göstermişti. Seçim gününün neredeyse iki hafta öncesinden itibaren tüm Northeimlılar, içlerinde coşkusunu hissetmedikleri bir ritüele katılmaya zorlandılar. Seçimin işlevi Northeim yurttaşlarının iradesini saptamak veya kaydetmek değildi. Amaç, onlara NSDAP'ın kararlılığını ve her şeye muktedir olduğunu göstermekti. Bunu başardılar ama bedeli, başlangıçta yarattıkları o samimi heyecanı hızla tüketmek oldu. Hatta NSDAP kampanyanın son günlerinde kendi üyelerine bile tehditler savurdu. Ortalama bir Northeimlı tüm bu olan bitene giderek daha şüpheci bir gözle

[14] İlçe oylan için: NSAH, Hann 310 I/B-53, No 150: Landrat Northeim an GSHB (telgraf). Moringen toplama kampı için: NSAH, Hann 80, Hann II, No 752; 16.XI.33 an Reg.-Präs. Hannover.

[15] NNN: 13 & 14.XI.33.

bakmaktan kendini alamaz olmuştu. Ritüel etkileyici olmakla beraber samimi değildi. Bu kampanyadan sonra Northeim NSDAP, herkesin katıldığı ortak bir eylemin artık sadece yeni tehditlerle gerçekleşebileceğini anlamıştı.

Yaygın bir motivasyon olmamasına rağmen kitlesel propaganda teknikleri uygulanmaya devam etti. Northeimlıların evlerine bayrak asmalarının emredildiği olaylar gittikçe artıyordu ve sonunda Hermann Goering'in doğum günü ya da NSDAP'ın ilçe kongresi gibi ikincil önemdeki etkinlikler de bunlar arasına girdi.[16] Sonunda Girmann, Northeim'ın Almanya genelinde hünerli dekorasyonuyla tanınan bir şehir olması konusunda ısrar etmeye başladı. Artık tek bir gamalı haçlı bayrak asmak yetmiyordu, ev sahiplerinden balkonlarını da bir dolu minyatür gamalı haçlı bayrakla ve bu gibi dekoratif eşyayla doldurmaları isteniyordu.

Özetle, Northeimlıların Hitler'e karşı hislerini güçlendirmek için şovenizm de oyuna katılmıştı. Sonuç Naziler için memnun ediciydi. Herhalde en uç olay da, Broad Caddesindeki bir kasabın vitrinine domuz yağı, maydanoz ve sosislerden yaptığı bir Hitler kuklası asmasıydı. Daha önce şehir atış festivallerinde veya diğer geleneksel kutlamalarda süslenirdi; şimdi bu çaba artık Nazizme yönlendirilmişti. Fakat Northeimlılar bunun havasına girdiler ve estetik dürtülerini bu yeni duruma uygun bir şekilde tatmin ettiler.[17]

Şehre özgü başka gelenekler de propaganda çabasına entegre edildi. NSDAP'ın sahneye çıkmasından çok önceden beri Northeimlılar kendilerini, savaşlarda hayatlarını kaybedenleri şereflendirmeye adamışlardı. NSDAP sık sık törenler düzenleyerek bu durumu kendi menfaatine kullandı. Northeim'ın şehit olmuş atletleri gibi çeşitli grupların onuruna anıtlar dikildi. Şehitler için yapılan anmalar Noel gününe ve geleneksel kutlama tarihleri dışındaki günlere bile taşmıştı. Artık adet olan Nazi

[16] NNN: 12.I.34; 3.III.34.

[17] "Heinrich Lamme" ve Maria Habenichts ile röportaj.

kutlamalarında (Hitler'in doğum günü, 1 Mayıs vs) bu etkinliklere yer veriliyordu Hatta yardım parası toplamak için açılan kampanyalar bile birer propaganda kampanyası gibi görülüyordu. *Gauleitung,* 1933 sonbaharında yürütülecek Kış Yardımı Fonu kampanyasını başlatmak için 200 *Gau* konuşmacısının istihdam edilip, yaklaşık 3 bin toplantının düzenleneceğini duyurmuştu.[18]

Fakat 1934'te bile mitinglere yönelik coşku o kadar düşmüştü ki Northeimlılar toplantının başında kendilerini gösteriyor, sonra da konuşmaları dinlememek için ara sokaklardan kaçıyorlardı. Nazi etkinliklerinin ilanlarında artık sık sık mutlak emir belirten kelimeler kullanılıyordu: *Tüm* Northeim halkı gelmek *zorundadır!*[19]

İlgisizlik NSDAP'ın kendi üyelerine bile egemen olmuştu. Üyelerden toplantı girişlerinde "kontrol kartları"nı gösterip işaretlettirmeleri isteniyordu. Üçten fazla toplantı kaçıranlar atılmakla tehdit ediliyorlardı. Salonu doldurmak için NSDAP üyelerinin yanlarında başkalarını da getirmeleri gerekiyordu. 1935 yazında dağıtılan bir bildiride bu kavram defalarca tekrarlanmıştı:

> Her üye katılmayı ve yanında başka *Volk*-yoldaşlarını getirmeyi görev bilmelidir....Her parti yoldaşı, bu toplantıya bütün yurttaşların katılmasını sağlamak için yoğun propaganda yapmalıdır... Hiçbir yurttaşın evde kalmasına izin verilmemelidir....[20]

Bu önlemlere ve itaati sağlamak için uygulanan teröre rağmen, Northeim'daki olgun diktatörlük yapısının kitlesel propaganda geçmişi, gittikçe daha çok kayıtsızlıkla karşılanıyordu.

---

18 NSAH, Hann 310 I/B-31: GSHB an NSDAP Reichspropagandaabteilung München, 7.X.33.

19 NNN: 25 & 27.XI.33; 25 & 27.XII.33; 13.I.34; 26.II.34; Wilhelm Spannaus ile röportaj.

20 Derginin kopyası: "Ortsgruppenleiter Girmann an alle Parteigenossen der Ortsgruppe Northeim, 21.XI.33"; mektubun kopyası: "Ortsgruppenleiter Girmann an alle Parteigenossen der Ortsgruppe Northeim, 30.VII.35 (ikisi de Wilhelm Spannaus'un kişisel evraklarından).

Nazilerin dinamizminden sıkılmaya ve yorulmaya başlayan Northeimlıların sayısı hızla artıyordu ve ardı ardına gelen toplantılardan, geçit törenlerinden, mitinglerden şikâyet etmekteydiler. Fanatik Nazilerse Northeimlıların umut vaad etmeyecek denli benmerkezci ve apolitik olduğuna an be an daha çok ikna oluyorlardı.[21]

Coşku eğer gönüllülükle ortaya çıkmayacaksa onu uyandırmanın başka yolları da vardı. Eski sosyalistlerin herhangi bir işe sokulmamak için kara listeye alınması işlemi, 1934'te de sürmüştü, ama Girmann bunu perde arkasından yürütmekteydi.[22] Yine de örnekler geçmişin unutulmasını önlüyordu. Boyun eğdirmenin en etkili yolu süreğen terör sistemiydi. 1933 yazının sonlarında bile, çoğunlukla ufak tefek suçlamalarla insanlar tutuklanmaya devam ediyordu. Böylece ağustosta, *"Heil Moskau!"* diye bağıran bir işçinin Moringen toplama kampına gönderildiği bildirildi. Bu gibi tutuklamalarla ilgili haberler tek tük de olsa duyuluyordu. Eylülde bir işçi "devlet karşıtı ifadeleri" yüzünden tutuklanmıştı. Ekim 1933'te, Northeimlı iki kadın "NSDAP hakkında asılsız söylentiler yaymak yüzünden" tutuklandı.[23] Fakat tutuklamalara veya polisin eylemelerine dair başka raporlara rastlanmamaktadır. Her konuda söz konusu olduğu gibi terör sistemi de kendini dengelemeye başlamıştı. Eylülde NNN, isimsiz ihbarlara karşı bir yazı yazmayı uygun buldu. Nazi iktidarının halka yönelik son bildirisi muhtemelen, Eylül 1933'te SA ve SS Northeim'daki dilencileri toplamaya çıktığında yayımlandı. SA ve SS'in çabası bir sonuç getirmemişti fakat hemen akabinde polis benzer bir eylem düzenledi ve talihsiz bir kurban yakalamayı başardı.[24]

21 Hermann Denzler, "Hans Abbenrode" ve "Erhardt Knorpel" ile yapılan röportajlar.

22 PK, N-17, OGN Ausgeg. Schreiben, A-M, 1934: OGL an Verband mitteldeutscher Konsumvereine, 20.III.34 (in re: Robert Schnabel); *a.g.e.*, N-18, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1934: OGL an Post-Inspektor Jaep, 26.X.34 (in re: Hermann Ludecke).

23 NNN: 29.VIII.33; 2.IX.33; 25.XI.33.

24 NNN: 19,22 & 27.IX.33.

Bundan böyle terör operasyonu, basit ihtarlarla ve sosyal zorlamanın incelikli ve daha etkili araçlarıyla sürdürülecekti. İlk gruba örnek olarak *Radyo Moskova*'yı dinleme yasağını, Hitler selamı verme ve şehir kabristanındaki mezarların bakımını üstlenme gibi emirleri gösterebiliriz. Ayrıca toplantılara katılarak, yardım kampanyalarına destek olarak ve soyundaki "ariliğin" izini sürerek iyi bir vatandaş olunması gerekliliğine dair ihtarlar da vardı.[25] Terör sistemini koruyan en önemli unsurlar söylentiler ve sosyal zorlamalardı. Zaman zaman aşırı eylemler de gerekiyordu. 1935'te kiliselere karşı verilen mücadelenin ardından her pazar kilisenin önünde bir polis beklemeye, gösterişli bir şekilde gelenlerin isimlerini kaydederek, ayinde olup biteni not etmeye başlamıştı.[26] Fakat bu istisnai bir durumdu. Genelde Northeimlılar kendilerinden ne beklendiğini hemen anlıyor ve ona göre davranıyorlardı. Korku yaygın olmakla beraber, diktatörlüğün olgunlaştığı bu dönemde, en azından 1935 yılı boyunca siyasi suçlamalara bağlı tutuklama yapılmıyordu.

Bunun nedeni rejimin artık iç terörizme önem vermemesi değil, tam tersine bunu sistemleştirmiş olmasıydı. 1933 ilkbaharından itibaren Gestapo hızla kurulmuş ve Nisan 1934'te Heinrich Himmler'in ve SS'in idaresi altına girmişti. Eşzamanlı olarak, 1933'te pıtrak gibi çoğalan pek çok "amatör dedektif" ağı saf dışı bırakılmıştı. Ekim 1934'te Nazi Partisi ulusal merkezi bütün üyelerine, bozguncu olabilecek her tür etkinliğe karşı tetikte olmalarını ama bunlarla kendileri uğraşmayıp Gestapoya rapor etmelerini emretmişti.[27] Fakat aynı zamanda parti, muhalifleri tespit etmek için kendi "istihbarat servisi"ni kurmuştu. Mart 1934'te Ernts Reitz isimli bir Nazi, bu organizasyonun Northeim İlçesi lideri olarak atandı. Ardından hızla, ilçeye

---

25 NNN: 10 & 30.VIII.33; 28.X.33; "Bericht des Stadtoberinspektors Horboth an dem Magistrat Northeim, 24.Aug.1936" No. IA içinde SAN. 1936 yılına dek yaklaşık 1,500 Northeimlıdan soylarını belgelemeleri istenmişti.

26 Rudolf Bückmann ile röportaj.

27 PK, N-12: Veranstaltungen u. Tagungen in Northeim H, 1937-41: GSHB, Rundschreiben No 53 (vertraulich), d. 13.XII.37 (Oct. 20,1934 tarihinde Rudolf Hess tarafından emrin tekrarı).

bağlı yetmiş sekiz kasaba ve köyün yetmişinde bir muhbir ağı kurdu. Takip eden aylarda Reitz Northeim'da bir komünist hücre olduğunu, SPD'lilerin Stahlhelm'e katıldıklarını ve düzenli olarak Sonne Otelinde buluştuklarını düşündüğünü rapor etti. Bu şüpheler dışında bir detay yoktu ama Nazi casusların varlığı ve eylemleri bile, şehirdeki muhalif görüşlü kişilerin direnmeye yönelik herhangi bir düşünce geliştirmesine engel olmuştu.[28]

Kısmen de olsa, terör sistemi bile Northeim'ın özelliklerine has bir nitelik kazanmıştı. Eskiden Hanover Partisi üyesi olan yaşlı bir çiftçinin durumu buna iyi bir örnektir. Northeim'da yaşayan herkesin hatırladığı kadarıyla adam akşamlarını hep bir meyhanede bira içerek, dönemin hükümete verip veriştirerek ve Hanover hanedanlığının eski güzel günlerini anarak geçirirdi. Naziler iktidara geldiğinde küfürlerinin arasına onları da kattı. Fakat gündelik hayat içinde o kadar alışılmış bir şahsiyetti ki kimse bundan rahatsız olmadı. Bu kişinin, Üçüncü Reich'ın neredeyse her günü hükümeti kötülemek ve buna rağmen dokunulmaz kalmak gibi bir ayrıcalığı vardı.[29]

Ayrıca 1934 yazma kadar terör sisteminden haberdar olmayan birkaç Northeimlı da vardı. "Alman bakışı"nın[卐] ortaya çıkması ve güvenin genel olarak sarsılması, "Röhm Putsch"undan sonra gerçekleşti.[30]

Kısacası, tehditler, anıştırmalar ve söylentiler kontrolü elde tutmalarına yarıyordu ancak aslına bakılırsa, Nazi rejiminin ilk yıllarında Northeim'da terör olaylarında bir artış yoktu. Northeimlıların kendilerinden bekleneni yapması ve bunun karşılığın-

---

[28] NSAH, Hann 310 I/C-16, No 15: Kreisnachrichtendienstleiter an GSHB, 3.V.34; /C-151, No. 123: Kreisnachrichtendienst Tätigkeitsbericht, 4.VII.34; /C-10, No. 56-62: Kreisnachrichtendienst Tätigkeitsbericht, 5.VI.34, 3.V.34.

[29] Carl Querfurt ile röportaj.

[卐] (Nazi propagandasının "Heil Hitler" şeklinde verilmesinde ısrar ettiği "Alman selamı" hakkında küçümseyici bir söz oyunu olan) "Alman Bakışı", duyulursa sorun yaratabilecek bir şey söylemeden önce kişinin etrafına bakınmasıydı. "Roehm Darbesi", SA'nın Haziran 1934'te kanlı bir şekilde tasfiye edilmesiydi ve yüzlerce Fırtına Birliği lideri SS tarafından öldürülmüştü.

[30] "Heinrich Lamme" ve "Erhardt Knorpel" ile yapılan röportajlar.

da polis devletinin potansiyel katılığını uygulamamasıyla bir nevi denge kurulmuştu. Terör olasılığına dayanılarak yapılmış bu sözsüz anlaşma, Northeim'daki Nazi iktidarının olgunlaşmasının önemli bir önkoşuluydu ve şehirdeki çeşitli kuramların kabul edilebilir birer Nazizm aracına çevrildiği bu ağır işleyen süreç sırasında her daim ihtiyatla korundu. Esaslı olduğu kadar üzerinde düşünülüp taşınılmış bir süreçti bu. Okul sistemi bunun en iyi örneğiydi.

Northeim şehir yönetiminin, ilköğretim sistemi üzerinde, bütçenin belirlenmesinden öğretmenlerin tayinine kadar geniş bir yetkisi vardı. Aynı tip bir kontrole *Gymnasium* ve *Lyzeum* üzerinde sahip değildi çünkü bu ikisi İl Okul Kurulu tarafından denetleniyordu. NSDAP'ın iktidara gelmesinden sonra Yerel Birim Lideri bu iki kuram üzerinde de belirleyici oldu, çünkü sadece Northeim şehir yönetimini kontrol etmekle kalmıyordu, aynı zamanda NSDAP aracılığıyla İl Okul Kurulu üzerinde de ciddi bir etkisi vardı. 1933'ten sonra Ernst Girmann'ın bu gücünü kullanmasına gerek kalmadı, çünkü Northeimlı tüm öğretmenler onunla tam bir işbirliği içindeydi. Sadece üç öğretmen işten çıkarılmıştı: "idealist" muhalefetten Voge başka bir yere tayin edilmiş, Venzlaff şehirden kovulmuş ve Cumhuriyete olan sempatizanlığıyla tanınan bir başka *Gymnasium* hocası da Northeim dışındaki bir göreve atanmıştı.[31]

NSDAP sadece muhalefeti ortadan kaldırmayı hedeflemiyor ayrıca eğitimin yeni sistemi destekleyen unsurlardan biri haline gelmesine de uğraşıyordu. Şehrin resmi tarihçisinin 1936'da yazdıklarına göre:

> Artık okulların tek görevi bilgi vermek değil bunun yanı sıra nasyonal sosyalist devletin istediği doğrultuda yetişmiş bir gençlik yaratmaktır; yani "cemaat"in anlamını kavrayan ve onun bir parçası olmak isteyen kadın ve erkekler yetiştirmelidir. Böylelikle devletin bütünlüğü için mücadele etmek, eğitimin temeli haline gelmiştir... İçinde yaşadığımız dönemin völ-

[31] Wells, s. 136-37; "Hans Abbenrode" ile röportaj; NNN: 30.IX.33; 7.X.33.

> kisch mücadelesini yürütecek, hem vücutları hem de iradeleri güçlü erkekler yetiştirmek: okulların geleneksel görevlerinin, yani genel olarak zekâyı ve kavrayışı geliştirme görevlerinin yanı sıra üstelendiği yeni vazife işte budur.[32]

Okulları yeni devletin ideoloji kaleleri haline dönüştürme süreci neredeyse hemen başlamıştı. 1933'te yeni ders kitapları yazıldı. Okul kütüphaneleri "dejenere" kitaplardan arındırıldı; milliyetçiliği ve militarizmi yücelten kitaplarla dolduruldu. Öğretmenlere, tarih ve diğer hassas konuların öğretildiği derslerin ana hatlarıyla ilgili seminerler verildi. "Irk Teorisi" ve Germenlerin tarih öncesi hakkında yeni dersler açıldı. Öğretmenlere yönelik seminerler ve "eğitim oturumları" aralıksız devam etti. Aynı konuların pek çok oturum boyunca tekrarlandığı oluyordu. Öğretmenler genel çizgiyi tam olarak anlamaya özen gösterdiler çünkü Hitler Gençliğinin NSDAP'a öğretmenler hakkında rapor vereceği söylentileri hızla yayılmıştı.[33]

Yeni derslerin konulması ve eski derslere yine bir yaklaşım getirilmesine ek olarak, okullardan spora ve beden eğitimine, özellikle de atış ve "savunma sporları"na ağırlık vermeleri istendi. Örneğin, fen bilimleri derslerinde öğrencilerden planör modelleri yapmaları isteniyordu. Nazi propaganda filmleri sık sık kullanılıyordu ve propaganda konuşmalarının dinlenebilmesi için sınıflara radyolar konulmuştu.[34] Okul hayatının ne düzeyde değiştiği, Katolik İlkokulunun yeni uyarlamalar hakkındaki raporundan anlaşılabilir:

> Bayraklar alındı... her sınıfa *Fuehrer*'in bir resmi kondu... savaş tazminatı çizelgeleri ve el bombaları satın alındı. Okul kütüphanesi elden geçirildi; pek çok yeni kitabın yanı sıra Graf Luckner'in *Deniz Şeytanı* adlı kitabı alındı... Okul duvarlarına ırk çizelgeleri, "Gamalı Haçın Dört Yüz Yılı" adlı resim ve genetik

---

32 Hueg "Northeim 1933-36...," s. 16.

33 *A.g.e.*, s. 17-19; OGL, "Bericht über die Entwicklung des Führerprinzips in Northeim, 1933-37' (el yazması, 1937, içinde SAN); "Hans Abbenrode" ve Rudolf Bückmann ile yapılan röportajlar.

34 Hueg, "Northeim 1933-36...," s. 16-20.

> yasayla ilgili çizelgeler asıldı... 1914-1918 Dünya Savaşının bir haritası edinildi... hava tüfekleri satan alındı... bayrak direği... planör modelleri....[35]

Bu süreç tüm okulları kapsıyordu. Ticaret ve meslek okullarına "Irk tarihi" ve "Siyasi Eğitim" dersleri kondu. Hatta zihinsel özürlüler için kurulmuş olan küçük okul bile, beyin yıkama işinde sorumluluğunu yerine getirmek için elinden geleni yaptı.[36]

Hitler Gençliği tüm bu değişikliklerde aktif bir rol oynadı. 1934'te, okula giden her öğrenci ya Hitler Gençliğine ya da Alman Kızlar Birliğine kaydedildi. Var olan okul kulüpleri dağıtıldı. Fakat Hitler Gençliği yüceltildikçe öğretmenlerin otoritesi gittikçe azalmaktaydı. Eski bir müdürün deyişiyle "öğretmek neredeyse imkânsız bir hale gelmişti."[37]

Bu programa rağmen, Nazizmin bir yönü ilk iki sene okullara girmedi. Bu da anti-Ssemitizmdi. Bir müdür okulunda üç Yahudi öğrencinin olduğunu hatırlıyordu: Onlarla hiçbir sorun yaşanmadı. Çocuklar diğerleriyle beraber mezun oldular. Ve bildiğim kadarıyla diğer çocuklar onları herhangi bir şekilde taciz etmediler.[38] Daha sonra Yahudi öğrenciler sistematik bir şekilde okullardan uzaklaştırıldı, ama bu ilk yıllarda olmadı. Aslında Nazizme sempati besleyen çocuklar bile, onların yanında "Horst Wessel Marşı"nı söylemeyecek kadar Yahudi arkadaşlarına karşı bir dayanışma hissediyorlardı.[39] Fakat diğer tüm yönleriyle okul çocuklarının beyinleri yoğun bir şekilde yıkanmıştı. Okullar Nazizmin aktif bir aracı haline gelmişti; hem de tüm diğer kuramlardan daha etkin bir şekilde.

---

35 "Verwaltungsbericht der Katholische Volksschule Northeim am 2.X.36" (No 6/54/V, içinde SAN).

36 "Bericht über die Hilfsschule Northeim f. d. Zeitraum 1929-36" (No 6/53/V, içinde SAN). Ayrıca: Hueg "Northeim 1933-36...," s. 19-20.

37 Rudolf Bückmann ile röportaj; "Verwaltungsbericht des Gymnasium Corvinianum Northeim, 16.IX.36" (No 6/54/V, içinde SAN). Ayrıca, Bückmann, *475 Jahre....*

38 "Hans Abbenrode" ile röportaj.

39 Rudolf Bückmann ile röportaj.

Okullardaki başarıları Northeim Nazileri için bir teşvik olduysa da, aynı durum –bir başka eğitim aracı olan– günlük gazeteler için geçerli değildi. Gazetelerin sıkı bir kontrol altında olduğu doğruydu; hem NNN hem GGZ özgürlüklerinin sınırlarından haberdardı. Fakat Naziler açısından gazeteler ancak tümüyle onların eline geçtiğinde bir problem olmaktan çıkacaklardı.

Daha önce de belirtildiği gibi Ersnt Girmann 16 Eylül 1933'te NSDAP Northeim Yerel Biriminin genel toplantısında, her üyenin Northeim'ın mahalli Nazi gazetesi NB'ye abone olmayı kendine görev bilmesi gerektiğini bildirmişti. NB de bu kararı suiistimal etmekte gecikmemiş; 23 Eylülde her Nazi üyesine, Girmann'ın emrini hatırlatan ve 1 Ekim 1933'ten itibaren abone sayıldıklarını bildiren bir mektup göndermişti. Kısa zaman içerisinde bir temsilci gelip abonelik başvurularını toplayacaktı.[40]

Bu olay Nazi gazetelerinin tirajını artırmaya yönelik kampanyanın bir parçasıydı. 1934'te itibaren NB'nin, okuyucu kitlesini genişletmek gibi bir kaygısı kalmadı, çünkü her Nazi Yerel Biriminde *Pressewart* denen özel bir memur bu işi üstlenmişti. *Pressewart*'ın esas görevi, sorumlu olduğu bölgede çıkan bütün gazeteleri denetlemek, özellikle Nazilerin sahip olduğu gazeteleri geliştirmekti. Kendi bölgesindeki Nazi gazetesinin muhabiriydi ve haber olmaya değecek her olayı takip ederdi; "... böylece öncelikle, gazetelerimize yeni haberleri ulaştıracaktır... ve vatandaş, her tarafta kulağımız ve gözümüz olduğunu bilerek yeni Almanya'ya uygun davranışlar sergileyecektir." *Pressewart* ayrıca, Nazi gazetelerine yardım etmek ve Nazi olmayan gazetelere zarar vermek için elinden geleni yapacaktı. Özellikle parti dışında olan gazeteleri çizgiye uygun tutmak onun sorumluluğundaydı.[41]

---

40 "NB an alle Parteigenossen, Northeim d. 23. Sept. 1933" (basılı mektup formu, Wilhelm Spannaus'un kişisel evraklarından).

41 "Weigel, Gaupresseamtsleiter, GSHB, an alle Kreis-und Ortsgruppenpresse-warte, den Kreis- und Ortsgruppenleitern zur Kenntnis (Streng vertraulich!), Hannover, d. 5.IV.1934" (Eva Röhrs'ün kişisel evraklarından). GGZ bunun izinsiz bir kopyasını ele geçirdiğine göre Nazi ağında bir sızıntı olmuş olmalı.

Bu genel kurallar Northeim'da, NNN ve GGZ'nin ortadan kaldırılacağı şeklinde yorumlandı. Fakat NNN'nin haberlerini Erhardt Knorpel hazırladığından, şikâyet edilecek bir husus bulmak NSDAP için kolay olmuyordu. Daha önce bir facianın kıyısından döndüğü için Knorpel aşırı derecede temkinliydi. Aslında NNN, Nazi çizgisini adım adım takip ediyordu. Fakat nihayetinde Northeim'ın Nazi *Pressewart*'ı, bir o kadar bariz ama o güne dek kimsenin dikkatini çekmemiş bir şeyi fark etti. NNN, kurulduğundan beri "Vatan Partinin Üzerindedir" (Das Vaterland ueber die Partei) sloganıyla basılırdı. Muhtemelen, İmparatorluk ve Weimar günlerindeki duyguların kusursuz bir ifadesiydi bu. Fakat Nazi devletinde, devlet ve partinin birbirinden ayırt edilebileceği gibi sapkın bir doktrini desteklemek vatana ihanet demekti. Erhardt Knorpel'in aklına gelseydi bu saldırgan sloganı anında siler atardı. Fakat gazetenin başlığı herkesin bakıp çok az kişinin gerçekten dikkat ettiği bir bölümdü; ta ki Nazi *Pressewart*'ı, Aralık 1933'ün başlarında bu sloganı tespit edene kadar.

NNN hemen kapatıldı. Knorpel ve basımevi gazetenin yayımını on gün sonra tekrar başlatabilmek için gururlarını ayaklar altına almak, özürler dilemek ve en etkili torpilleri kullanmak zorunda kaldılar. Başlığın düzeltildiğini söylemeyeyse gerek yok. NSDAP, kısa süreli bu kapatmanın öldürücü darbe olacağından emindi.

İşin aslına bakılırsa bu olay NNN'ye yeni bir hayat soluğu üflemişti. Bu kapatma olayına kadar NNN'nin satışı hızla düşüyordu. Gazete kapatılınca abonelikler yığılmaya başladı. Gazetenin muhabirine göre bu durum, halkın Üçüncü Reich'a karşı hoşnutsuzluğunun ilk işaretiydi. Ama büyük olasılıkla sebep, olayın Northeimlıların merakını çekmiş olmasıydı. NNN'de kapatılmasına sebep olacak her ne varsa, o zamanki sansür günlerinde okumaya değer olabilirdi. Böylece NNN okuyucularını yeniden kazandı; en yeni haberleri iyi bir şekilde yazıp, doğru olarak aktarmaya devam ettiğinden abonelerini kaybetmedi.

Belki de muhabir haklıydı ve Northeimlılar NNN'yi protesto amaçlı okuyorlardı (bu durumda ortada harika bir ironi var demekti çünkü bir direniş sembolü olmak yayımcının istediği en son şeydi), fakat öyle ya da böyle, NNN bundan sonra artık ekonomik açıdan güvendeydi. Naziler hoşnutsuzlukla ellerini çektiler ve NNN hoş görüldü, ama yine de zaman zaman tacizlere uğradı.[42]

Northeim Nazileri NNN'ye hoşgörü göstermeye razıyken GGZ'yi yok etmeye kesin kararlıydılar. Bunun nedenlerinden biri, gazetenin sahibi ve editörü Wilhelm Röhrs gibi "gericiler"e duydukları antipatiydi. Bir başka nedense Röhr'ün Nazilere karşılık verme cüretini göstermesiydi. Her halükârda GGZ son demlerini yaşıyordu ve Röhrs düşük tirajının Nazi baskısından kaynakladığından emindi (ki bu kesinlikle doğruydu). Hatta İl *Pressewart*'ına "yasadışı rekabet"e karşı yardım isteyen bir mektup yazacak kadar ileri gitmişti. Bu yüzden NB çeşitli makalelerinde Röhrs'e saldırmaya başladı. Röhrs, Nasyonal Sosyalizm hakkında hiçbir şey bilmemekle, Yahudilerden reklam kabul etmekle (ki ediyordu) ve Northeim NSDAP'ın faaliyetleri hakkında hatalı haberler vermekle suçlandı. Ufak tefek olaylar nedeniyle sürekli rahatsız ediliyordu. 1934 yazında NB, GGZ ile olağan gazete değişimi nezaketini reddetti. Röhrs alt düzeydeki bazı Naziler tarafından, kendi aleyhinde küfürlü şiirler yayımlamaya zorlandı. Küçük uygunsuzlar nedeniyle Northeim *Pressewart*'ı tarafından sürekli suçlu bulunuyordu.[43]

---

42 NNN: 2 & 12.XII.33. "Erhardt Knorpel" ile röportaj. Baskı, *Pressewart*'ın gözünde büyük bir başarı olan "Partinin ve Devletini Kimliğini Koruma Yasası"nın çıkmasıyla denk düştü. NNN 1942 yılına dek bağımsız varlığını korudu ve ardından "savaş zamanı ekonomisi önlemi" olarak NB ile birleştirildi. II. Dünya Savaşından sonra tekrar kendi adıyla basılmaya başlandı.

43 NB: 27.II.33; 27.VII.33; "Gaupressewarf an den Herrn Wilhelm Rohrs, 14.XII.33"; "NB an GGZ, 27.VIII.34"; R.A.D. Unterfeldmeister (sig. illeg.) an Wilhelm Rohrs, 4.V.34"; "NB an GGZ, 29.I.34"; "NSDAP Kreispressawart für Northeim an GGZ, 21.IX.34"; "NB an GGZ, 25.IX.34"; P. Gussmann, Reichsministerium für Volksaufklärung u. Propaganda an Wilhelm A. Rohrs, 26.III.35" (hepsi de Eva Röhrs'ün kişisel evraklarından).

Sonunda Röhrs yardım etmeleri için arkadaşlarına yazmaya başladı. Komşu şehirden bir editör ona, NB'nin editörünün zimmetine para geçirme, yalana tanıklık gibi suçlarla dolu bir sicili olduğunu fakat buna rağmen GGZ'ye yardım etmek için yapılacak hiçbir şey olmadığını yazdı. Röhrs'ün yazıp yardım istediği bir şair Gaueitung'la görüşecek kadar ileri gitti ama orada da GGZ için hiçbir umut olmadığı söylendi.[44]

Röhrs ne tarafa dönerse dönsün kapana kısılmıştı. Aile servetinden geriye kalanlarla, uğradığı tüm zarara rağmen GGZ'nin ayakta kalabilmesini sağladı ama sonunda tiraj o kadar düştü ki artık gazeteyi çıkarmak anlamsız bir çaba halini aldı. 1937 yılında teslim oldu, gazeteyi komik bir rakama NNN'ye sattı ve bir daha herhangi bir şey basmayacağına dair anlaşma imzaladı. Bundan kısa bir süre sonra da öldü. Nazilerin iktidara gelmesine ciddi bir katkısı olmuştu; zaferlerine ve "Marksizme" karşı verdikleri savaşa çok sevinmişti ve tümüyle onlar tarafından yıkılmıştı.[45]

NSDAP'ın kendi gazetesini tekelci bir pozisyona getirme mücadelesi, NNN ve GGZ'nin NSDAP ne diyorsa onu basmasına ve tüm haberleri Nazilerin istekleri doğrultusunda vermesine rağmen sürmüştü. Girmann, NB'yi hafifçe de olsa eleştiren herkesi misillemeyle tehdit ediyordu.[46] Üçüncü Reich'ın başlangıç yıllarından itibaren bütün gazeteler Nazi diktatörlüğü propagandasının aktif ve etkili araçları olmuştu. Benzer bir şekilde, 1933 ilkbaharında "koordine" edilen hemen hemen tüm örgütlenmeler, eninde sonunda Nazi propagandasının araçları haline getirildiler. Üçüncü Reich'ın ilk aylarında *Gleichschaltung*'tan kurtulmayı başaran az sayıda organizasyondan ikisi, muharip ve vatansever cemiyetleriydi. Naziler gözlerinden kaçan bu du-

---

44 "A. Schwertfeger an W. A. Röhrs, 2.III.34"; "Heinrich Sohnrey an NSDAP, GSHB, 6.VIII.34" (karbon kopya, içinde "Heinrich Sohnrey an Wilhelm Rohrs, 8.VIII.34"). Hepsi de Eva Röhrs'ün kişisel evraklarından.

45 Eva Rohrs ile röportaj.

46 PK, N-18, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1934: OGL an Gastwirt Dressei 21.VIII.34, ona, "NB'ye saldıran partiye saldırıyor demektir" denmişti.

rumun da icabına baktılar. Kasım 1933'te, Kyffhaeuserbund'daki ve benzer cemiyetlerdeki tüm muharipler SA'nın "ikinci ihtiyat birliği" adı altında birleştirildiler. Böylelikle doğrudan Nazi disiplinine girmiş oldular ve mitinglerde, geçit törenlerinde ve benzeri etkinliklerde kullanıldılar.[47]

Nazi amaçlarına hizmet eden diğer milliyetçi cemiyetler sistematik olarak desteklendiler. Bu tip cemiyetlerden biri de "Alman Şehit Mezarlarını Koruma Birliği"ydi. Nazi yardımının sonucu yıllık tahsilatlarında açıkça görülüyordu: 1930'da topladıkları yıllık yardım 31 mark, 1932'de 32 markken, 1933'te SA'nın tahsilatları toplamadaki yardımları sonucu bu miktar 187 marka çıkmıştı. Benzer şekilde, Yabancı Topraklardaki Alman Topluluğu ufak bir grupken ciddi bir kitleye dönüşmüştü. Bu dernek, dış politikadaki Nazi iddialarını desteklemek için mükemmel bir araçtı tabii ki.[48]

Nazilerin en önemli çabalarından biri de Northeim'daki planör grubunu büyütmekti. Eylül 1933'te şehrin ikinci planörü yapılmış ve bu olaya ithafen yaptığı konuşmada Girmann planör eğitiminin askeri önemini vurgulamıştı. Bir Nazi planör grubu kuruldu ve özel bir uçuş düzenlenerek gösteri maiyetinde bir bombalama mizanseni sergilendi. Bu etkinlik hükümetin emriyle yapılmışta ancak Northeim Nazileri de inisiyatif göstermişlerdi. Northeim senatosu yaklaşık 400 marklık bir maddi destek vermişti.[49]

NSDAP planörlerin ve hava kuvvetinin önemini vurgularken, sivil savunmayı desteklemeyi de unutmadı. Eylül 1933'te Northeim'da Nazilerin liderliğinde bir Hava Savunma Derneği kuruldu ve şehrin tüm okulları, kulüpleri, gazeteleri bu derneğe dahil edildi. Şehir dört bölgeye bölündü ve sivil savunma için

---

47 NNN: 30.XI.33; 26.I.34; 12.II.34.

48 NNN: 21.I.31; 13.IX.33; 27 & 28.XI.33; 10 & 13.II.34. Naziler iktidara gelmeden önce, şehit mezarları organizasyonunun 125 üyesi vardı ve yardımları Yahudi banker Müler toplardı (NNN; 13.V.33).

49 "Regierungspraesident Mühs an Magistrat Northeim, 9.X.33"; yanıt, (Magistrat Northeim an Regierungspraesident Mühs, 16.X.33 ("Fach V" içinde SAN); NB: 8.X.33; NNN: 23 & 30.IX.33; 3 & 9.X.33.

organize edildi. İlk kurslar kasım ayında 250 kişinin katılımıyla başladı. Katılım zorunluydu. Sivil Savunma Okulu resmi olarak Mayıs 1934'te on bir hocanın katılımıyla yeniden organize edildi. Bir savaşın eli kulağında olduğu inancı Nazi iktidarının sabit bir yönü olmuştu.[50]

Propaganda için kullanılan ve daha sonra da NSDAP'a dahil edilen bir diğer kurum da Stahlhelm'di. Bu organizasyon Üçüncü Reich'ta, Nazilerle işbirliği içinde kurulmuştu. Fakat muhaliflerin içinde toplanabileceği bağımsız bir kitle örgütlenmesi haline gelme ihtimalinden dolayı Naziler onu kontrol altına almaya kararlıydılar. Ağustos 1933 boyunca Northeim Stahlhelm, NSDAP'ı sadakatine ve dostluğuna inandırmaya çalıştı. Bu amaçla danslı ve içkili özel bir "Yoldaşlık Akşamı" düzenledi. Eylülde Stahlhelm'in SA ile birleştirmesi-yani SA içinde eritilmesi– kararı alındı. Sahici ve samimi bir nitelik taşıyan törenler, bayraklar ve bandolarla, zorla yaratılmış bir festival havası içinde NSDAP'ın propaganda kaynağı haline dönüştürüldü. Bu süreç ekime kadar sürdü ve ardından Stahlhelm'in sahiciliği yok oldu; sonraki birkaç ay içinde Stahlhelm sadece propaganda amaçları için kullanıldı. Stahlhelm'in SA'ya dahil edilmesiyle rakip bir grup haline gelmesi engellenmiş, ayrıca daha fazla sayıda Northeimlı doğrudan Nazi disiplini altına alınmıştı. Ancak bu, örgütlenmenin içindeki topluluk ruhunu ve coşkuyu da öldürmüştü.[51]

Kısacası, Northeim'daki artık olgunlaşmış diktatörlük yapısı monolitik ve otoriterdi ama aynı zamanda kendiliğindenlik niteliğini kaybetmişti. Terör sistemi karşılık uyandırabiliyordu ama bunlarda içsel bir coşku eksikti. Propaganda gittikçe bir ritüel haline gelmişti. Naziler sadece, yurttaşlık gururu gibi Northeimlıların hep heyecan duydukları alanlarda coşku yaratabiliyorlardı.

---

50 'Tätigkeitsbericht der Luftschutzschule Northeim im Jahre 1935" (tarih belirtilmemiş, elyazması, içinde SAN, No 121 /XII). Ayrıca, NNN: 7 & 20.IX.33; 18.XI.33.

51 NNN: 31.VII.33; 4, 23,25-28.IX.33; 3.X.33; NB: 8.X.33: 3.XI.33; 27 & 29.XII.33. 29.XII.33

İnsan ilişkilerinin ölmesinin bir sonucunun, suç oranındaki artış olması da muhtemeldir. 1933'ten 1935'e kadar olan polis istatistikleri her tür suçun arttığını gösteriyor. Rakamlar aşağıdaki tabloda verilmekte:[52]

	1933	1934	1935
Northeim Kriminal-Polizei tarafından yapılan soruşturma sayısı (siyasi suçlar hariç)	318	385	497
Hafif Suçlar: sarhoşluk, huzuru bozma vs. (trafik suçları hariç)	60	117	166

Hırsızlık ve itimada ihanet suçlan hızla artmıştı:[53]

	1933	1934	1935
Büyük hırsızlık olayları	3	16	12
Küçük hırsızlık olayları	57	69	76
Dolandırıcılık	11	17	14
Zimmete para geçirme	5	9	12

Görece bir artış varsa da toplamda rakamlar hâlâ düşüktü. Northeim'da, diktatörlüğün kuruluşuna karşılık bir suç dalgasının yayıldığını söylemek sölemek güç olur. Yine de rakamlar ortadadır. Aynı şey, Ernst Girmann'ın 1934 ilkbaharında okullara ve gençlikle ilgili yetkililere yazdığı şaşırtıcı mektup için de söz konusudur; Girmann bu mektubunda, çocukların şehir parklarındaki çalılıklara nedensizce zarar vermesinden (hatta ağaçlan yakmasından) şikâyet etmektedir.[54] Girmann, Nazi Par-

---

[52] Şu kaynaktan faydalanılarak oluşturulmuş tablo: Hueg, "Northeim 1933-36...," s. 33. "Siyasi suçlar" ve "gizli soruşturulan olaylar" hariç tutulmuştur.

[53] "Statistik über die bearbeiteten Kriminal-polizeilichen Vorgänge bei der Kriminal Polizei in Northeim, Kriminal-Sekretär Meyer, Northeim 1936"; "Schutzhaft infolge Trunkenheit, Ruhestörung, politiscp pp." 'ikisi de elyazması, içinde SAN, No 2/VIII/c).

[54] "Rede des Stellvertretener Bürgermeister Girmanns am I.III.34 im 10er Zelt" (elyazması, içinde SAN, No. 74/VII/6).

tisi üyelerinin de dahil olduğu sayısız zimmete geçirme vakasına da şaşırmıştı –bu üyeler sonradan partiden atıldılar.– Bunların arasında Northeim'ın Nazi gazetesinin eski editörüyle, şehrin SA liderlerinden biri de vardı, her ikisi de partinin parasını çalmıştı.[55] Zimmetine para geçirdiği için partiden atılan diğer kişilerse, şehir yönetimine Naziler tarafından yeni atananlardı ve ilk iş olarak mesuliyetleri altındaki paraya el atmışlardı.[56] Girmann ayrıca, üyeliğin en ufak sorumluluklarını kabul ettirmek için dahi insanları partiden ihraç etmekle tehdit etmesi gerektiğini fark etmişti.[57] Rüşvetçilikten ve sorumsuzluktan somut çıkarımlar yapmak mümkün olmasa da, tüm bunlar Nazilerin hukuksuz bir rejim yaratmalarının ve insanları samimiyetsizliğe zorlandıkları bir hayata itmelerinin sonuçlarını görmeye başladıklarını düşündürmektedir.

1933'ten sonraki yıllarda Northeim'da söz konusu olan tüm fenomenler genel bir çerçeveye oturtulup, öyle ele alınmalıdır. Bu genel çerçeveyi belirleyen unsurlarsa güvenin genel olarak yıkılması, o güne dek birliği sağlamış olan sosyal örgütlenmelerin yok edilmesi veya yönünden saptırılmasıdır. Bireylerin tepkisi genelde geri çekilmek ve kimi zaman da saldırganlık olmuştu. Her ikisi de diktatörlüğün işine yarıyordu. Geri çekilmeler sistemi tehditlerden arındırıyor, saldırganlık da rejimin iç veya dış düşmanlarına yönlendirilebiliyordu. Fakat NSDAP'ın vaat ettiği türde bir iç birlik hiçbir zaman oluşmadı. Üçüncü Reich, *Volk*-cemaati idealini yaratmaktansa hile, güvensizlik ve derece derece artan bir manevi çöküş dönemi başlattı.

---

55 PK, N-19, OGN Korrespondenz, A-K, 1935: Uschlavorsitzender Peiters an Max Herholz, 8.IV.33; *a.g.e.*, N-20, OGN Korrespondenz, L-Z, 1935: GSHB an Georg Meister, 4.III.35

56 *A.g.e.*, OGL an Karl Voss, 29.XII.34; ve OGL an Vorsitzenders des Ortsgruppengerichts Pg. Richard Schmidt, 5.III.35, in re: Pg. Hugo Sauer

57 PK, N-18, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1934: OGL an Pg. Obermeister Ranberg, 26.X.34; *a.g.e.*, OGL an Pg. August Voss, 19.XII.34.

18

MÜHİM GEREKÇE

1933 YAZI-1935 KIŞI

İnsanlardan şunu işitiyordunuz: Şimdi yine bir işimiz var; şimdi yine bir şeyler satın alabiliyoruz.

Northeimlı bir işadamı

1935'te Northeim bunalımın gözle görülür tüm belirtilerinden kurtulmuştu. O yaz şehre gelen bir ziyaretçi, hele şehrin üç sene önceki halini de gördüyse ve karşılaştırma yapabilecek durumdaysa gördüklerinden oldukça etkilenirdi. Pek çok inşaat yapılıyordu; işsizlik yoktu; ortama, çalışma ve hedefli bir çaba egemendi. Ayrıca şehir daha güzel görünüyordu. Yeni bir sistemle parklar birleştirilmiş, eski şehirdeki evler boyanmış ve onarılmıştı, caddeler daha temizdi. Hatta ziyaretçinin Northeim'a gelme sebebi, vadideki bu küçük ve sevimli şehre turist çekmek için yoğun çaba harcayan yeni turizm bürosu da olabilirdi. Bütün bunlar Nazi kayıtlarına ve büyük ölçüde Yerel Birim Lideri Ernst Girmann'ın hayal gücüne ve enerjisine atfedilmelidir. NSDAP'ın Northeim'daki temel ve sağlam bir propaganda noktası ekonominin canlandırılmasıydı. Ayrıca diktatörlüğün temel gerekçesi de buydu çünkü Girmann ekonomik canlanmanın, şehirde kurulan birlikle ve şehir yönetiminin kişisel otorite aracı haline getirilmesiyle mümkün olduğunu iddia edebiliyordu.

Şehir bürokrasisi açısından yeni sistemin ne gibi dolayımları olduğu, Thomas Galland'ın kişisel kaderinden açıkça anlaşı-

lıyordu. Nazilerin iktidara geldiği sırada şehir yönetiminin en yüksek konumdaki ikinci idarecisi olan Galland öyle bir taciz yaşadı ki, buna sadece Ernst Girmann'ın Northeim içerisindeki sınırsız gücü vakıf olabilirdi. Bunun sebebi Galland'ın siyasi görüşleri değildi, sadece onun özgür düşüncenin bir sembolü olmasıydı.

Galland bir demokrattı ama siyasi görüşlerini o kadar geri planda tutuyordu ki insanların gözünde politikayla ilgisiz bir devlet memuruydu. Görünürde Girmann'ın ondan nefret etmesinin tek nedeni, Galland'ın Belediye Başkanı Peters ile olan yakın ilişkisi ve Girmann'a rakip olabilecek konumda olmasıydı. Buna bağlı olarak Galland'a karşı yürütülen kan davasını, her ne kadar arada "siyasi endişeler" dile getirildiyse de, Girmann'ın kişisel tavrı olarak değerlendirilebiliriz.[1]

1933 yazı boyunca Galland sistematik bir şekilde, vekaleten yürüttüğü görevlerden mahrum bırakıldı. Ağustos 1933'te şehir yönetiminden tümüyle alınarak, yerine bir rakibi getirildi. Daha sonra da kan davası başladı. Thomas Galland hangi işe başvursa Ernst Girmann'ın kişisel olarak araya girmesi sonucu reddediliyordu. Girmann ayrıca Galland'ın iki alternatifi olduğunun duyulmasını sağlamıştı: evini yok pahasına satıp Northeim'ı terk edebilirdi veya August Ude'nin çalışma projelerinden birinde hendek kazma işi bulabilirdi.

Eski Stadt-Oberinspektor, iki alternatiften de kurtulmak için komşu şehirdeki tren istasyonunda gazete satmaya başladı. Fakat Northeim'a ordunun gelmesi onu bu belirsizlikten kurtardı. Ordu Girmann'ın nüfuz alanının dışındaydı ve bu şekilde Galland orduda sivil memur olarak düzgün bir iş bulabildi. Ernst Girmann sonraki beş sene boyunca, Thomas Galland'ın güvenlik açısından risk taşıyan biri olduğu iddiasıyla kovulması için uğraştıysa da ordu ona ısrarla karşı koydu.[2]

Epigraf: Bkz. aşağıda 11. dipnot.

1 PK, N-16, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1932-33: OGL an Pg. Ehlers, Führer der Reserve SA Standarte 136, 6.XII.33.

2 GGZ: 17.V.33; NNN: 7.VIII.33. "Erhardt Knorpel" ve Thomas Galland ile yapılan röportajlar.

Girmann'ın Thomas Galland'ı tümüyle yıkma kampanyası başarısız olmuştu olmasına ama şehir yönetiminin diğer üyelerini, Girmann'ın maşası haline gelmelerine yetecek kadar korkutmaya da yetmişti. 1935 yılı itibariyle Girmann şehir çalışanlarından olağan işlerini kendi emirleri doğrultusunda yerine getirmelerini talep etmekle kalmıyor, aynı zamanda her an NSDAP'a hizmete hazır olmalarını da bekliyordu.[3] Northeim'ın idaresi, mümkün olabildiğince Girmann'ın iradesinin bir ifadesi haline gelmişti.

Ernst Girmann'ın otoriter pozisyonunu yalnızca iki merci kontrol edebilirdi: biri kendisine bu gücü sağlayan NSDAP ve diğeri de onu seçen Şehir Meclisi. Nazi Partisinin yüksek mevkilerinden aldığı desteğe güvendiği sürece şehrin Nazi Birimini, dolayısıyla Şehir Meclisini kontrolü altında tutabilirdi. 1933 yazının sonları itibariyle NSDAP Northeim Yerel Birimindeki muhalifleri, partinin üst mevkilerinden destek gördüğünü açıkça anlamışlardı. Nazi Partisi ulusal merkezi, Girmann karşıtlarının 1933 Aralık ayındaki son başvurularını da reddedince bu durum kesinleşmiş oldu.[4]

Girmann, Northeim Şehir Meclisindeki muhaliflerini ayıklamak için eylülde işe koyuldu. 21 Eylül 1933'te meclisin halka açık bir toplantısında, ilk iş olarak meclisin o dönemki sözcüsü (Nazi öğretmen ve "İdealist Muhalefet"in liderlerinden) Voge için bir güvenoylaması yapıldı ve oylama sonucunda Voge ihraç edildi. Voge boş yere bunun nedenini sordu, ardından meclis üyeleriyle tek tek konuşmaya çalıştı. Onunla konuşmayı reddettiklerinde toplantı salonunun terk etmekten başka çaresi kalmamıştı. Bundan kısa bir süre sonra Northeim dışına atandı. Aynı toplantıda artık Şehir Meclisi toplantılarının yapılmayacağı, bunun yerine Meclisten dört kişilik bir komitenin Senatoyla ka-

[3] Northeim belediye çalışanlarına bu emri bildiren belge, June 26,1935 (Wilhelm Spannaus'un kişisel evrakları arasındaki kopya; ayrıca, içinde SAN).

[4] BDC, Akten Ernst Girmann: "Beschwerde des *Uschla*-Vorsitzenden der Orts-gruppe Northeim gegen den Ortsgruppenleiter von Northeim, Pg. Girmann. München den 4. Dez. 1933."

palı toplantılar yapacağı duyuruldu.[5] "Dörtlü Komite"nin bu geçici görevlendirmesi, 30 Ocak 1935'te Almanya'nın yeni genel şehir kanunu çıkıp durum yasallaşana kadar sürdü.

Yeni kanun (bazı bölümleri 1925'te bile tartışılmaktaydı) yetki ve sorumluluğu tümüyle Belediye Başkanına veriyordu. Danışma kurulları da ona yol gösterip yardım edecekti. Bu kurullar tamamen ona tabiydiler ve hiçbir şekilde belediye başkanının yetkisini kısıtlamıyorlardı. Böylelikle Ernst Girmann Northeim'ın tek yöneticisi oldu –tek ve otoriter yöneticisi.[6]

Girmann'ın şehir yönetimi üzerindeki mutlak gücü, şehrin muazzam ekonomik problemleriyle başa çıkabilmek için sahip olduğu tek silah değildi. NSDAP'ın Yerel Birim Lideri olması sayesinde, "koordinasyon" sırasında Nazi hâkimiyeti altına girmiş olan çeşitli ekonomik örgütlenmeleri kontrol edebiliyordu. 1933'te bu organizasyonlar ilk etapta propaganda amaçlı kullanıldılar. Bunun sonucunda, Bağımsız Sendikaların yerini alan Alman İşçileri Cephesi etkinliklerini miting düzenleyip üye kaydetmekle sınırlandırmıştı. Zanaatkârlar birliği bir sergi, miting ve geçit töreni düzenledi. Perakendeci tüccarlar bir haftalık etkinlikler dizisini finanse ederek makaleler, ilanlar ve baş yazılarla övgü topladılar.[7] Bu faaliyetler psikolojik olarak memnuniyet yaratıyorsa da bunalımı sona erdirmek anlamında bir etkileri yoktu.

"Koordine" edilmiş ekonomik organizasyonların Nazilere asıl faydası Northeim'ın bunalımdan çıkabilmesi için manivela işlevi görmeleriydi. NSDAP'ın bunu nasıl gerçekleştirmeyi düşündüğü 1933 sonbaharında belli oldu. Yaz boyunca, çeşitli bayındırlık hizmeti projeleriyle şehirdeki işsizlik yok edilmişti.

---

5 "NNN: 22.IX.33.

6 Wells, s. 62. Girmann'ın Belediye Başkanlığına gelmesi hakkında, NNN: 27.III.34 ve Hueg "Northeim 1933-36..." s. 2; ayrıca, OGL, "Bericht über die Entwicklung des Führerprinzips...." Yeni kurumlar şunlardır: "Ratsherrn" (önceki adı "Bürgervorsteherkollegium") ve "Stadtrat" (önceki adı "Magistrat").

7 NNN: 3 & 5.VIII.33; 7 & 13.IX.33; 30.XII.33; 20 & 24.I.34 (DAF için); 12 & 16.X.33 (zanaatkârlar için); 18.XI.33 (perakendeciler için).

Naziler bunun geçici bir çözüm olduğunun farkındaydılar. Asıl ihtiyaç bu işsizleri ekonominin olağan alanlarına katmakta. Naziler bunun yapılabilmesi için Almanya'daki herkesin kendi üzerine düşeni yapması gerektiğine ikna olmuşlardı. Eğer tüketiciler harcar, işverenler işe insan alırsa bunalım sona ererdi. Yani ekonomik sorunların organize olmak ve propaganda yapmakla çözülebileceğine inanıyorlardı; nitekim NSDAP her iki alanda da harikalar yaratabileceği fikrindeydi.

Süreç 5 Ekim 1933'te başladı. O tarihte kamu ve özel sektörden tüm işverenler ve demek temsilcileri şehrin otellerinden birinde buluştular. Şehir yönetimi Northeim'daki işçi çalıştırabilecek herkesin listesini çıkarmış ve kimsenin unutulmaması için bu listeyi üç kere kontrol etmişti. Ernst Girmann konuşmasında, orada toplanmış bulunan işadamlarına üstlerine düşeni yapmalarının vaktinin geldiğini söyledi. Hükümet işsizleri geçici olarak istihdam etmişti; kredi ve yardım fonları için elinde para vardı. Artık özel sektör istihdama başlamalıydı. Northeim Şehir Birahanesi dört yeni işçi istihdam ederek bir örnek oluşturacaktı. Şeker fabrikası dört vardiyayla tam zamanlı çalışmayı kabul etmişti. Her işveren ilerleyen günlerde ziyaret edilecek ve elverdiğince çok yeni işçi istihdam etmesi istenecekti. Konuşmasına bir an tepki gelmedi. Daha sonra birkaç kişi yorum yapmak için elini kaldırdı. Biri hükümetin yasadışı çalışan zanaatkârlara karşı sert bir tavır almasını istedi. Diğeri, işverenlerin öncelikle eski Nazileri istihdam etmelerini istedi. Fakat hiçbir işveren yeni bir işçi alacağını vaat etmedi.[8]

Takip eden günlerde, Girmann'ın konuşmasında belirttiği hedefleri gerçekleştirmek üzere pek bir şey yapılmadı. İnsanları daha fazla alışveriş yapmaya, daha fazla para biriktirmeye ve sadece lisanslı zanaatkârlara iş vermeye çağıran ilanlar yayımlanıyordu. Diğer yandan, ekimin sonunda halen bayındırlık

[8] "Bericht der Rede des Ortsgruppenleiter Girmanns am 5.X.33 im Deutsches Haus, Gr. Saale" 30.IX.33 tarihli bir isim listesi ve bu adreslere gönderilmiş standart bir mektupla birlikte (hepsi de, içinde SAN, No 75/VII/b); NB: 8.X.33; NNN: 6.X.33.

işlerinde çalışan 340 kişi vardı.[9] 1933-1934 kışına kadar durum nispeten aynı kaldı.

İlkbaharda NSDAP bu kampanyayı ciddi bir şekilde ele aldı. Bu yeni çabanın adı "İş İçin Mücadele"ydi. Başlangıç tarihi 21 Mart 1934, yani (Hitler ve Hindenburg'un Potsdam Garnizon kilisesinde tören düzenledikleri güne tekabül eden) "Ulusal Canlanma Günü"nün ilk yıldönümüydü.

Fakat Northeim'daki propaganda çalışmaları bundan üç hafta önce başlamıştı. Şubat sonunda tüm memurlara, cemiyet ve lonca başkanlarına, *1910er Zelt*'deki mitinge davet edildiklerini bildiren bir mektup yollandı. Girmann'ın bu toplantıda söyleyecekleri *Gau*'nun her yerinde söyleneceklerle aynıydı, çünkü Nazi *Gau* Propaganda Birimi konuşmaların materyallerini, içeriklerini ve sunumlarını içeren bir taslak yollamıştı. Yine de Girmann'ın hedefe kitlenmiş, azimli bir hava yaratan konuşması mükemmeldi; güçlü, ikna edici ve ilham vericiydi. Mesaj basitti: Tüm Northeimlılar tüketmeli, iş vermeli, borç almalı, harcamalı, ekonominin çarklarını döndürmeliydi. İşverenlerden maaşları yükseltmeleri ve yeni adamlar istihdam etmeleri istendi. Böyle yapmazlarsa devlet onları zorlayacaktı. Ev sahiplerinden, kredi faizleri hazır düşükken tadilatlarını yaptırmaları istendi. Kısacası konuşma tatlı dille kandırmakla tehditler savurmanın bir karışımıydı. Northeimlılarda ekonominin yeniden canlanacağına, insanların zengin ve mutlu olacağına –başka ne olabilirdi ki!– dair güçlü bir izlenim bıraktı.[10]

Bu mitingi, bir hafta sonra işverenlerin, zanaat ustalarının ve memurların düzenledikleri ufak bir toplantı takip etti. Geçen sonbaharda Girmann'ın konuşmasını dinleyen herkes oraday-

---

[9] NNN: 14, 25 & 29.X.33.

[10] Gönderildiği isimlerin listesinin de eklendiği standart bir mektup, mektubu gönderen Stellvertretener Bürgermeister Girmann, 27,11.34 (no 74/VII/b, içinde SAN) ve "Richtlinien für die Redner in der Arbeitssehlacht des GSHB" (II 2640 Hu/wk, içinde SAN); "Rede des Stellvertretener Bürgermeister Girmanns am 1.III.34 im 10er Zelt" (No. 74/VII/6, içinde SAN). Dört gazete sayfası tutan konuşmanın tümü NNN'de yayımlandı: NNN: 2 & 6.III.34.

dı. Fakat şimdi atmosfer tamamen farklıydı. Öncelikle Girmann artık toplantıda konuşmuyordu, genel bir tartışma yapılıyordu. Ayrıca salondaki herkes ekonomik bir canlanmanın yaşanacağına inanıyordu. En iyi raporlar yapı işlerinde çalışanlardan geliyordu. Boyacılar Loncası bir sene önce sadece on beş çırak varken şimdi bu sayının kırka çıktığını bildirdi. Marangozlar Loncası ocaktan beri yirmi yeni çırak aldıklarını duyurdu. Raporlar iç karatıcı bir tablo çizdiğindeyse, Girmann söyleyecek birkaç olumlu şey buluyordu. Kunduracılar Loncası rekabetten yakındığında, Girmann Nazi Sosyal Yardım Organizasyonunun Northeim'da yapılmak üzere beş yüz çift ayakkabı sipariş edeceğine söz verdi. Dükkân sahiplerinin tüketici kooperatiflerinin rekabetinden şikâyet etmesi üzerine Girmann onları temin etti: bu kuruluşlar "sonsuza kadar bizimle olmayacak." Fırıncılar bir gelişme göremiyorlardı; Girmann birkaç hafta içerisinde işlerin değişeceğine yemin etti. Fakat katılanların çoğu kış boyunca yeni hükümetin yardım için elinden geleni yapacağını öğrenmişti. Terziler Loncası âniden çıkan üniforma siparişleri nedeniyle on sekiz yeni çırak istihdam ettiklerini bildirdi. Perakendeci Tüccarların Başkanı 1933'te iş hacminin geçen yıla oranla yüzde 11 arttığını ve artışın halen sürdüğünü bildirdi. Tüccarların yeni eleman istihdam edeceklerine söz verdi: "İnsanlardan şunu işitiyorsunuz: 'Şimdi yine bir işimiz var; şimdi yine bir şeyler satın alabiliyoruz.' Ben de, NS *Volk*-refahı için perakendecilerin çok şey yaptığını söylemek istiyorum."[11]

Başlangıçtaki tartışmadan sonra Girmann durumu özetleyen bir konuşma yaptı. Yasal rekabete karşı mücadele edeceğine söz verdi. Nazizmin dürüst kâr fikrine sadık olduğunu bir kez daha teyit etti. Fakat maaşları kesen, yatırım yapmaktansa parasını istifleyen veya işçileri fazla mesaiye bırakan herkese karşı sıkı önlem alacağına da yemin etti. Makul hedefler belirledi: o ay on altı yeni çırak alınacak, yetilerini kaybetmiş işçiler için yeniden

[11] "Versammlung, betr. Arbeitsbeschaffungs-Massnahmen, im Hotel 'Sonne' am Do., d. 8 März 1934, Abends 8:30 Uhr" (stenoyla yazılmış rapor, sayısı yok, içinde SAN)

eğitim kursları açılacaktı. Daha sonra toplantının en keyifli bölümü geldi. Girmann hükümetten bol miktarda para gelmekte olduğunu açıkladı. Neye harcanmalıydı bu para? Gözde planlar ortaya döküldü. Eski rüyalar deşildi. Toplantı bir coşku patlaması içinde, bir dolu planla sona erdi. En azından psikolojik açıdan bunalımın son bulduğuna şüphe yoktu.[12]

Bu ruh hali korundu. Birkaç gün sonra NNN'de kısa ama etkileyici bir ilan yayımlandı: "Kimin hâlâ işi yok? Hemen... Belediyeye başvursun." 15 Martta *1910er Zelt*'de yapılan ilçe çapındaki toplantıda "İş İçin Mücadele" kampanyası dahilindeki planlarla ilgili sunumlar, moral verici kısa konuşmalar vs yapıldı. 21 Martta "Mücadele" resmen başladı. Geçit törenleri, gösteriler, bandolar, bayraklar, Hitler'in radyo konuşması; tüm bu Nazi süslemeleri sayesinde etkinlik hafızalara silinmemecesine kazınmıştı.[13] Fakat Northeim için daha da önemlisi, yeni bir dizi iş projesi için yapılan temel atma töreniydi.

Aslında tüm tartışmalara ve propagandaya rağmen, bunalım her Northeimlının üstüne düşeni yapmasıyla alt edilmiş değildi. Bunalımla baş etmenin esas araçları bayındırlık işleri projeleri ve hükümet teşvikine dayalı inşaat patlamasıydı. Ernst Girmann, Northeimlı işadamlarıyla o kayda değer tartışmayı yaptığı akşamın haftasında şehir mühendisine bir mektup yazdı ve 1934 yılı için planlanan bir dizi yeni bayındırlık projesinin taslağını ayrıntılarıyla bildirdi. Bu projeler için gereken paranın çoğu merkez hükümetten geldiğinden şehir bu projeler için, aynı sayıdaki işsize vereceği işsizlik parasından fazlasını harcamıyordu.[14] Kotarılan projelerin çoğu, şehir ormanlarındaki çalışmalar, mevcut parkların bakımı ve yol tamiri gibi çok da göz önünde olmayan işlerdi. Fakat "park çemberi" adlı proje şehrin

---

12 *A.g.e.*

13 NNN: 10,15,20 & 21.III.34.

14 "Stellvertretener Bürgermeister Girmann an Stadtbaumeister Nass, 12.III.34" (içinde SAN, numarası yok); "Versammlung des Verein zur Hebung des Fremdenverkehrs Northeim in der 'Sonne' am 31.VIII.34. Ansprache des Herrn Bürgermeister Girmanns" (No B/Iıa, içinde SAN).

tüm çehresini değiştirmişti. Ortaçağdan kalma eski şehrin etrafı, Northeim'ın bağımsız olduğu dönemde inşa edilmiş surlarla çevriliydi. 1933'te duvarlar un ufak olmuş, kale hendekleri dolmuş ve topçu tümsekleri ufak sebze bahçeleriyle kaplanmış haldeydi. Şimdiyse bayındırlık işleri programı çerçevesinde bunların hepsi yeniden inşa edilecekti. Surların tamir edilebilir bölümleri onarıldı ve tamamıyla yıkılmış bölümleri yeniden örüldü. Kale hendekleri küçük kuğu göllerine dönüştürüldü. Alanın geri kalanı çimenlik alanlarla, çiçek tarlalarıyla ve çocuk bahçeleriyle çok hoş bir park haline getirildi. Sonuç olarak Northeim'daki park alanları iki katına çıkmış, böylece şehir hoş ve özel bir hava kazanmıştı. Bu "yeşil kemer"in yapımı için on bir bin iş gününden daha fazla zaman harcanmıştı.[15]

Northeim pek çok yönden daha çekici bir şehir haline getirilmişti. Northeim'ın üst tarafındaki ormanda bulunan, belediyeye ait iki meyhane tadil edilip yeniden dekore edilmiş ve yeni yollarla şehre bağlanmıştı. Şehrin mezbelelik halindeki pek çok mekânı temizlenip, yenilenmişti. Northeim'ın ortaçağdan kalma kısmındaki evler, müze müdürü rehberliğinde boyanmış ve böylelikle şehrin yarı kâgir tarihi yapıları öne çıkmıştı. Bu işlerin çoğu şehirdeki işsizler tarafından kotarıldı ama büyük bir bölümü de Çalışma Hizmetine yaptırıldı. Başta, gönüllülük esasına dayanan bu organizasyon sonradan zorunlu hale getirilmişti. Bu organizasyon, insanları iş pazarından uzaklaştırarak ekonomide hareketlilik yaratmak için biçilmiş kaftandı. Northeim şeker fabrikası 1933'te mevsimlik rafineri işini bitirdiğinde, üç yüz işçisinin çoğu Çalışma Hizmetine alınmıştı. 1933 yılı boyunca Çalışma Hizmeti, stadyum ve atış alanında çalışmaktan şehrin ormanında patikalar açmaya dek, anlık olarak üretilmiş pek çok projeyi üstlenmişti. Fakat 1934'ün başında enerjilerini şehir için yeni bir bina yapmaya harcadılar. Bu,

15 "Merkmale über die Stadtforst Northeim seit der Machtübernahme durch unseren Führer [10.I.35]" (No 8/91/Ixc, içinde SAN); OGL, "Bericht über die Entwicklung des Führerprinzips..."; Hueg "Northeim 1933-36...," s. 23; NB: 30.I.36 (özel sayı).

Northeim ormanının doğal meylinin üzerine kurulacak bir açık hava tiyatrosuydu.

Bu yapı aslında Nazi törenleri için bir toplantı merkezi olarak düşünülmüştü ve adı *Thingplatz* (kabilenin toplantı yeri için kullanılan eski Germen deyimi) olarak belirlenmişti, ancak sonradan ismi değiştirildi ve –daha da önem taşıyan bir sözcük olarak– *Weihstaette* veya "Kutsal Mekân" adında karar kılındı. Yaşlı ve görkemli meşe ağaçları doğal halleriyle mekâna öyle etkileyici bir şekilde entegre edilmişti ki, yapı bittiğinde insana neredeyse kutsal bir yer hissi veriyordu. 7 Temmuz 1936'da resmen açılan "Kutsal Mekân"ın yapımına yaklaşık 23 bin iş günü harcandı. Fakat tiyatro Nazi törenlerinden çok turistik bir amaca hizmet etti ve sırf 1936'da altmış binden fazla turist tiyatroyu görmek için Northeim'a akın etti. Ayrıca Girmann tiyatronun Nazi Savaş Kurbanları Cemiyetine devredilmesini sağladı; bunun üzerine onlar da Northeim'ı derneğin ulusal merkezi ve toplantı şehri ilan ettiler. Böylelikle şehre ciddi bir para akışı sağlanmış oldu. Northeimlılar "Kutsal Mekân"ın yapılmasından çok memnundular, fakat diğer Nazi eylemlerinde olduğu gibi bunda da bir kusur vardı: mekânın kurulduğu arazi Ernst Girmann'ın pek de sevilmeyen yakın arkadaşı Senatör August Ude'den satın alınmıştı ve araziye son derece tatminkâr bir fiyat ödenmişti.[16]

Çalışma Hizmeti, bunalımın tedavisinde kullanılan bir diğer temel unsurda, yani inşaat patlamasında da rol oynadı. Çalışma Hizmeti mensupları eski kışla binalarına yerleştirildiğinden, orada yaşamakta olan yetmiş beş "evsiz" ailenin başka bir yere aktarılması gerekmişti. Bu insanlara yaşayacak bir yer bulma sıkıntısı, Northeim'daki ciddi konut eksikliği sorununu tekrar gündeme getirdi. Konut eksikliği şehir bunalıma girmeden önce

---

16 NNN: 29.XI.33 (şeker fabrikasından RAD'a kitlesel katılım için). Tiyatro için, bkz. "Bericht über den Bau der Weihstätte in Northeim, 1934-36" (numarasız, elyazması, içinde SAN);Girmann'ın, sitedeki bir mekâna adı verilirken çekilmiş fotoğrafı, *Der Spiegel*, No 49/1966, s. 59; NNN: 5.II.34; 7.VI.36.

de mevcuttu ve bunalım sırasında durum daha da kötüleşmişti. 1930'un başlarından 1933'ün sonlarına dek Northeim nüfusu neredeyse dört yüz kişi artmış, fakat aynı dönemde inşaat işleri ciddi biçimde duraklamıştı. Bu nedenle, para sorunu çözüldüğü takdirde bir inşaat patlamasının yaşanması için koşullar son derece münasipti.[17]

Hitler hükümetinin aldığı ilk önlemlerden biri para akışını sağlamaktı. Kasım 1933'te 200 bin mark Northeim'da dağıtılmak üzere hazır bekliyordu ve daha da fazlası gelecekti. Para, oldukça uygun koşullarda kredi ve bağış olarak dağıtılıyordu. Örneğin Reich, dairelerin tamiri ve bölünmesi için gereken paranın yüzde yirmisini karşılıyor, kalan kısmı yüzde 4'lük faizle altı yıllığına kredilendiriyordu. Yeni inşaatlar için de benzer koşullar geçerliydi. Bu uygun koşullarda Mart 1934'te 728 farklı işe 63 bin marktan fazla fon dağıtıldı. 1936 yılına dek 1300 başvuru onaylanmış ve bu başvurular karşılığında 175 bin mark dağıtılmıştı. Yeni inşaatlar için hükümetten ayrıca 121 bin mark daha geldi. Ordu 1934 ilkbaharında eski kışlasına dönünce hükümet oradaki devlet dairelerin için yeni binalar inşa etmek, ayrıca Çalışma Hizmetine yeni barınaklar yapmak zorunda kaldı. Bu durum da yeni inşaatların yapılmasını gerektirdi. Kısacası, 1934 ilkbaharında Northeim'da dev bir inşaat patlaması için gereken her tür koşul mevcuttu.[18]

Ernst Girmann'ın faaliyetleri zaten uygun olan koşulları daha da elverişli hale getiriyordu. Kışladan çıkarılan "evsizler"e yeterli sayıda konut bulamadığı için mahcup olmuş, onları demiryolundaki eski vagonlara yerleştirmek zorunda kalmıştı. Bu durum şehir için pek çok bakımdan rahatsızlık vericiydi. Ayrıca bu insanlara evlerini vermelerini rica ettiği pek çok ev sahibinin yanıtı kiraları artırmak olmuştu ve bu da Girmann'ın keyfini kaçırmıştı. Tüm bu sebeplerle Girmann Northeim'daki konut inşaatlarını hızlandırma çabasına girdi. "Koordinasyon"

[17] Hueg "Northeim 1933-36...," Table: "Bevölkerung der Stadt."
[18] *A.g.e.*, s. 7; NNN: 7.XI.33; 2.III.34.

yoluyla zaten kontrolü altına aldığı "Kooperitaf Evleri İnşaat Kuruluşu"na şimdi daha çok inşaat yaptırıyordu. Bu organizasyonu desteklemek için kendi başkanlığında "Northeim Konut İnşaatı Şirketi" isimli bir şirket kurdu. Şehir hazinesinden sermaye olarak 100 bin mark koyması istendi; inşaat sektöründen seksen sekiz küçük işletme sahibi, Şehir Mevduat Bankasından çektikleri krediyle 53.500 marklık hisse satın aldılar ve tümüyle Nazilerden oluşan bir yönetim kurulu seçtiler.[19]

Böylelikle inşaat patlamasını sevk edecek organizasyon da kurulmuş oldu. 1933 yazında başlayıp doruk noktasına 1934 sonbaharında çıkan bir inşaat furyası Northeim'ı sardı. 1934 yılının sonuna dek seksen beş ev –toplam olarak 126 daire– inşa edildi. Var olan binalara da 100 yeni daire eklendi. 1200'den fazla daire onarıldı. Bu çabalar sonuncunda şehrin ekonomik sorunları eriyip gitmişti. 1934-1935 kışında gerçekleştirilen bayındırlık işleri, başlanmış bir iki projenin tamamlanmasından ibaretti. 1936'da Northeim dışarıdan inşaat işçisi almaya başlamıştık.[20]

İnşaatlarla ilgili yukarıda verilen rakamlar, NSDAP'ın en çok önemsediği inşaat projesini kapsamamaktadır; bu proje kapsamında Northeim'ın kuzey ucuna kırk sekiz yeni "site" evi inşa edilmişti. Her ne kadar bu projeyi Naziler sahiplenmiş olsa da, projenin planları, finansmanı ve diğer tüm hazırlıkları Üçüncü Reich resmen işe başlarken zaten tamamlanmış durumdaydı. Aslında bu site projesinin 1932'de başlamamasının nedeni Nazilerin engellemesiydi. Şimdiyse 1933'te yaptıklarını unutmayı uygun bulmuşlardı. İlk yirmi dört evin inşaatı 16 Ağustos 1933'te büyük bir törenle başladı. Bunlar basit evler olduğundan ve proje bayındırlık işleri programının parçası olduğundan kasım başına yetişti. "İş İçin Mücadele" kampanyasının açılışında, "site"deki ikinci parti yirmi dört evin temel atma töreni

19 NSAH, Hann 174/Northeim 86, No 178: des Notariatsregisters, Jahrgang 1934, 26.V.34.

20 NNN: 21.XI.33; NB: 30.I.36 (özel sayı); Hueg "Northeim 1933-36...," s. 7; Girmann, "Tätigkeits und Erfolgsbericht."

yapıldı. 1934 baharında bu evler de tamamlandı. Böylece bu iskân alanından genel olarak "Nazi sitesi" diye bahsedilmeye başlandı.[21] Bunun bir başka anlamı da şuydu: "Ari" soydan geldiğini, bir Nazi örgütlenmesine üye olduğunu ve Yerel Birime desteğini ispatlayamayan hiç kimse buradan ev alamazdı.[22]

Northeim'da bunalım, iş projeleri ve inşaat patlamasıyla sona erdiğine göre, yapılan propagandanın, tartışmaların, "İş İçin Mücadele" kampanyasının amacı neydi? Bütün bunların o zamanlar, şehrin ekonomik sorunlarıyla mücadele etmenin bir yolu gibi göründüğüne şüphe yoktur. Fakat yapılanların *ekonomik* katkısı çok az, *psikolojik* katkısıysa büyüktü. Bütün bu olanlar insanları bunalımın bittiğine ve bitirenlerin de, Nazi liderliğinde yine kendileri olduğuna ikna etmişti. Kasıtlı veya kasıtsız, Naziler şu gerçekten faydalanmışlardı: Kimi zaman insanların inandıkları şey gerçekte olandan daha önemlidir.

Northeim Nazileri bunalımı alt etmenin yanı sıra, ekonomik krizin getirdiği açlık, fakirlik ve düşkünlük gibi diğer sorunlara da çare buldular. Endişeleri azaltmak için iki kavram öne sürdüler ve her ikisi de tuttu. İlki herkesin yardım etmesi gerektiğiydi. İkincisiyse katkıların hayırseverlik değil, ellerinde olmadan kötü bir duruma düşmüş Alman kardeşlerine karşı herkesin yerine getirmesi gereken bir görev olduğuydu. NSDAP'ın sözünü verdiği *Volk*-topluluğuna en çok yaklaşılan durum da bu toplumsal iyileştirme çabası olmuştu.

Nazilerin sosyal yardım çalışmalarının başlıca aracı NSV (Nazi *Volk*-Sosyal Yardım Derneği) idi. Nazilerin diğer alt birimlerinde olduğu gibi NSV'nin asıl personeli NSDAP mevkilerinden gelmeydi: kısaca, parti üyelerinin katılması zorunluydu. Fakat NSDAP'a veya NSDAP'ın herhangi bir alt birimine kesinlikle katılmayacak pek çok Northeimlı NSV'ye gönüllü olarak

---

21 NNN: 16.VIII.33; 18.IX.33: 7.XI.33; 22.III.34; gönderilecek kişilerin listesinin de eklendiği genel bir mektup, Girmann'dan, 19.III.34 (numarasız, içinde SAN); OGL, "Bericht über die Entwicklung des Führerprinzips...."

22 PK, OGN Korrespondenz, S-Z, 1936-43: Bürgermeister Girmann an Herrn Schrader, 28.VIII.36

katıldı, çünkü yaptığı işler apolitik ve faydalıydı.[23] NSV, "koordinasyon" yoluyla Nazilerin kontrolüne geçmiş çeşitli kulüpleri, dernekleri ve diğer organizasyonları da kullandı. Naziler, ekonomiye hedef alan kampanyalarında ve propaganda çalışmalarında olduğu gibi bu girişimde de kitleleri harekete geçirmeyi başarmıştı.

NSV'nin ilk projesi Eylül 1933'te başladı ve adına "Kış Yardımı" dendi. O yılki kampanyanın ismi "Açlık ve Soğukla Mücadele" idi. Kampanya bir dizi mitingle başladı. Gazete ilanlarıyla Northeimlılar ellerinden gelen her yardımı yapmaya çağrıldı. Anahtar kelime "fedakârlık"tı ve en cömert şekilde katkıda bulunanlara adlarının, onurlarına hazırlanacak "Northeim Fedakârlıkları" isimli bir kitapta geçeceği sözü verildi. Çok kısa bir sürede kampanya, Nazilerin titiz ve mükemmel çalışmaya olan düşkünlüklerini yine ortaya serdi. Şehirdeki tüm tüccarların isminin yer aldığı bir liste hazırlandı ve hepsinin katkıda bulunması beklendi. Tüccarlara ayrıca "listenin dikkatle inceleneceği ve çok düşük olan katkıların geri çevrileceği" söylendi. Ekim ortasında şehir, toplanacak yardımın oranına göre altı bölgeye ayrıldı. Yardım toplama sürecinde tüm kulüplere ve sosyal organizasyonlara hedef meblağlar verildi ve bu meblağların toplanması işinde kendi üyelerinden sorumlu oldukları söylendi. Yardım akşamları da ihmal edilmemişti. 30 feniklik giriş parası ödenerek girilen geleneksel "Eğlence Akşamları"ndan biri "Açlık ve Soğukla Mücadele"ye dönüştürüldü. Hitler Gençliği sokaklarda yardım toplamakla görevlendirildi. Son olarak, kamuya açık tüm mekânlara, özellikle bozuk paraların atılabileceği yardım kutuları kondu. Kutuların üzerinde "Attığın Her Fenikle Mücadele Zafere Dönüşecek" yazıyordu.

Fakat en müthiş araç *Eintopfgerichtsonntage*, ya da başka bir deyişle "Yahni Pazarları" idi. Amaç, aynı belli bir pazar gününde Almanya'daki herkesin olağan yemekleri yerine yahni yemesi ve aradaki fiyat farkını NSV'ye vermesiydi. Restoran-

---

[23] Maria Habenichts ve Carl Querfurt ile yapılan röportajlar.

larda, evlerde, Almanya'nın her yerinde o gün yahni yenecekti. Bu şekilde, "sıkıntıdaki tek bir Alman için bile tüm Almanların hep beraber sıkıntı çekmeye hazır olduğu" ispatlanmış olacaktı. Bu önlemler kayda değer miktarda para getirdi. "Yahni Pazarlarından düzenli olarak 1200 marktan fazla para toplandı ve Ocak 1934'e dek fenik kutularından 342 mark elde edildi. Fakat Nazilerin bakış açısından NSV çalışmaları esasında bir propaganda aracı olarak önem taşıyordu. Bu çalışmalar sayesinde her Alman, bunalımın sebep olduğu sefaletin önüne geçtiğini hissediyordu. Nazilerin zorlamasıyla oluşan "birlik"in faydalı olduğu görülmüştü.[24]

Naziler devletlerinin sosyal yönelimini başka yollarla da gösterme derdindeydiler. 1933 Noel'inde, Market Meydanına bir Noel ağacı dikildi; "böylece Northeim'daki herkesin bir Noel ağacı olacaktı." Veya *gnaedige Frau* gibi sözlerin kullanılmasını yeren, yani sınıf ayrımına muhalif yazılar yayımlanıyordu.[25] Northeimlıların çoğu bunları onaylıyordu. Weimar günlerinde şehri paramparça eden sınıf ayrımlarından endişe duyuyorlar ve sınıf yapısını görünür kılan unsurlara saldırarak Nazilerin bir şeyler yaptığını düşünüyorlardı. Nazilerin empoze ettiği kadar yüzeysel düzeyde de olsa "milli birlik" olasılığı onları heyecanlandırıyordu.[26]

Nazilerin Northeim ekonomisine katkıları bunalıma karşı alınan önlemlerle kalmadı. Ernst Girmann, şehirde turizmin geliştirilmesi için çok şey yapılabileceği kanaatindeydi. Bayın-

---

24 NNN: 21-26 & 28.IX.33; 14, 25 & 30X33; 18 & 24.XI.33; 1.XII.33; 8 & 9.I.34; 12.III.34. NSV toplantıları aynı zamanda, aşikâr bir şekilde Nazi politikasını desteklemek için kullanılırdı. Ekim 1933'teki plebisitten kısa süre önce, yardım amaçlı düzenlenmiş bir gece seçim gösterisine dönüştürülmüş ve Ocak 1934 düzenlenen bir başka yardım gecesindeyse Almanların Saarland'a yönelik hak iddiaları savunulmuştu. Bkz. NNN: 25.X.33; 15.XII.33; 13 & 19.I.34.

25 NNN: 18.XII.33; NB: 20.II.34. "Gnädige Frau" ("hanımım"), nezaket ya da saygı ifadesi olarak kullanılabilirdi. Nazilerin karşı olduğu şey, hizmetçi kızlarını, evlerinde çalıştıkları bayanlara karşı böyle hitap etmeleri gerekliliğiydi.

26 "Heinrich Lamme" "Hans Abbenrode" Maria Habenichts" ve "Erhardt Knorpel" ile yapılan röportajlar.

dırlık işleri projelerinin bir etkisi, Northeim'ı ziyaret edilmeye değer hoş bir yer haline getirmesiydi. Şehir ormanlarındaki patikaların ve Northeim'ın üst kısmındaki ormanlarda bulunan, belediyeye ait iki meyhanenin onarılmasıyla ilgili olarak bu argüman sıkça kullanılırdı. Girmann yine bu sebeple ünlü binalara ve şehirdeki diğer uygun mekânlara, toplam altmış adet "tarihi levha" koydurmuştu.[27] Şehre turist getirme kampanyası, 1934 başlarında, Girmann'ın "Turist Kulübü" ve "Gelişim Derneği" adı altındaki iki cemiyeti birleştirip yeni bir "Turizmi Destekleme Kulübü" kurmasıyla başladı. Art arda gelen toplantılar ve olağan yöntemlerle kulübün üye sayısı beş yüze çıkarıldı. Büyük gazetelere Northeim'ın panoramik konumunu öven reklamlar verildi, broşürler bastırıldı; bu sayede yavaş yavaş şehre turist çekilmeye başlandı. Daha sonraki yıllarda turizm şehrin gelirine büyük katkıda bulundu.[28]

Northeim ekonomisi açısından çok daha önemli bir olay, ordunun Ruhme Nehrinin kuzeyindeki eski karargâhına tekrar yerleşmesiydi. Ernst Girmann'ın önemsediği ve gerçekleşmesi için çok çaba sarf ettiği bir projeydi bu. 1934 başında Girmann orduyla müzakerelere başlamaya kararlıydı ve şehrin bütçesinden 50 bin markı ordu için ek arazi almaya ayırmaya hazırdı. Ordunun tavrı da olumluydu ve Nisan 1934'te bir kontrat imzalandı. Kontratın temel noktası, ordunun karargâhı Northeim'dan almak için 285 bin mark ödeyecek olmasıydı. Bu Northeim açısından bir kayıptı, özellikle ordunun karargâhın bitişiğindeki yüzme havuzunu da pazarlığa kattığı düşünüldüğünde. Şehir sakinleri havuzlarından olacaklarını öğrendiklerinde büyük olay çıkardılar ve Girmann protestoları ancak tehditlerle bastırabildi. Northeim'ın karargâh ve havuz için en başta harcadığı para da düşünülürse şehir bu anlaşmayla yaklaşık 2 milyon 350 bin mark zarar etmişti.

---

27 NB: 30.I.36 (özel sayı); OGL, "Bericht über die Entwicklung des Führerprinzips..."; Hueg, "Northeim 1933-36...," s. 21.

28 NNN: 3.II.34; NB: 16.IV.34; "Versammlung des Verein zur Hebung des Fremdenverkehr..." (bkz. yukarıda 14. dipnot).

Fakat ordu bu kaybı fazlasıyla telafi etti. Öncelikle 1937'de yeni binalara ve onarımlara 2 milyon mark harcadı ve bu işlerin çoğunda Northeimlı taşeronlar ve işçiler çalıştırıldı. İkinci olarak, o zamana kadar karargâhta konuşlanmış devlet daireleri için hükümetin yeni binalar yaptırması gerekti. Yüzden fazla "evsiz"in karargâhtan atılması yeni konutların yapılmasını gerektirdi; özellikle ordu yeni yapılacak evler için para yardımı sunduğundan bu kaçırılmayacak bir fırsattı.[29] Her şeyden önemlisi, Northeim'ın iş pazarına yük olmayan bin kadar yeni tüketici kazanmış olmasıydı. Askerler şehirde para harcıyor, akrabaları onları ziyarete geliyordu ve daha önemlisi komutanlar yerel tüccarlara yiyecek ve başka malzeme siparişi veriyordu. Ordunun yeniden Northeim'a yerleşmesi her açıdan, Nazilerin yaptığı birinci sınıf bir ekonomik darbeydi.[30]

Doğal olarak ordunun varlığının başka etkileri de olmuştu. Askerlerin ihtiyatlı davranmalarına ve tüm operasyonun 1935'e (Hitler'in Versailles Antlaşmasının askeri maddelerini ihlal ettiğini tüm dünyaya ilan ettiği tarih) kadar gizli tutulmasına rağmen, şehri sakinleri eski kışlada bir taburun konuşlandığını kısa zamanda öğrenmişlerdi. Northeim'ın Hitler öncesinde de askeriyeye sergilediği büyük sevgi düşünüldüğünde, ordunun varlığının büyük bir sevinçle karşılandığı anlaşılabilir. Ayrıca Thomas Galland örneğinde olduğu gibi ordu bazı Northeimlılar için sığınak işlevi de görmüştü. Orada Girmann'ın gazabından korunabiliyorlardı. Ordudaki pek çok subay Nazizmden hoşlanmadığı için "İdealist Muhalefet" ve ordu arasında kısa süre içerisinde iyi bir ilişki gelişti. Böylelikle ordu pek çok Northeimlı için Üçüncü Reich'ın daha yaşanabilir kılmıştı.[31]

---

29 Oessel ve Borgholte, "Chronik des Standortes...," s. 29,38-42,59. Kontratın 9. maddesi, ordunun işlerinin çoğunu Northeim zanaatkârlarına yaptıracağını ve gerektiğinde Northeimlıları işe alacağını açıkça belirtir.

30 Hueg, "Northeim 1933-36...," s. 10-11. Kasabalıların artık yüzme havuzundan faydalanamayacağı öğrenildiğinde gerçekleşen protestolar için, bkz. "Versammlung des Verein zur Hebung des Fremdenverkehr..." (bkz. yukarıda 14. dipnot).

31 Oessel and Borgholte, "Chronik des Standortes...," s. 40 & 55; "Erhardt Knorpel" ve Wilhelm Spannaus ile yapılan röportajlar. Pek çok *Wehrmacht*

Kısacası, Nazilerin ekonomik alanda yaptıkları eylemler şehir halkının gözünde affedilmelerine ve haklı görülmelerine yaramıştı. Nazizmin doğasını değerlendirmeye vakti ve eğilimi olanlar 1935'te bir bilanço çıkarabilirlerdi. Bir yandan, Nazizm görüldüğü kadarıyla bunalımı sona erdirmiş, ekonomik canlanma sağlamış, şehri güzelleştirmiş, güçlü ve etkili bir liderlik sunmuş ve Northeim'ın ekonomik zenginliğini artırmıştı. Öte yandan sosyal hayatı bozup sıkı bir düzene oturtmuş, terör ve otorite sistemi kurmuş, kiliselere saldırmış, Northeimlıları sürekli olarak sıkıcı törensel propaganda etkinliklerine zorlamış ve şehrin kaderini Ernst Girmann'ın kişisel kaprislerine ve şaibeli kişiliğine bırakmıştı. Bunun çözülmesi kolay bir denklem olmadığı belliydi.

1935'te Northeimlıların çoğu Nazizm konusunda kararsızdı. Serbest bir seçim yapılsaydı sonucun ne olabileceğini söylemek gerçekten zor. Büyük ihtimalle Northeimlıların çoğunun kafasında olumsuzluklar olumlu unsurlara ağır basıyordu. Şans verilseydi muhtemelen Nazi rejimini sona erdirmek ya da değiştirmek yönünde oy kullanırlardı. Fakat karar 1935'ten çok önce verilmişti.

Nazizm mucizevi bir şekilde iyileşme sağlamışken nasıl olur da Northeimlılar ona karşı olurlardı? Öncelikle insan türü içinde minnettarlık kısa ömürlüdür; kısa süre sonra çoğu Northeimlı ekonomik gelişmeleri normal karşılamaya başlamış ve dikkatini başka olaylara yönlendirmişti. Ayrıca ekonomik gelişim, faydaları açısından dengesizdi. İnşaat pazarı diğerlerine oranla fazla kâr sağlarken, perakendeci tüccarlar felaketin kıyısında duruyorlardı. Uzun vadede yok olacaklardı, çünkü Nazi rejimi 20. yüzyıl ekonomisini yürürlükten kaldırmış değildi. Ayrıca daha öncede görüldüğü gibi bunalım Northeim'daki orta sınıfı etkilememiş olmasına rağmen, siyasi ve ekonomik endişeleri nedeniyle ortalığı karıştıranlar onlardı. Orta sınıf için

görevlisi, Nazilerin kilise karşıtı kampanyasının başlamasının ardından, şüphe uyandıracak bir şekilde, kiliseye gitmeye başlamıştı. Bkz. 19. Bölüm.

NSDAP'ın en önemli başarısı solu yok etmesiydi. Bir kere bu başarıldıktan sonra Naziler eskiden olduğu kadar lüzumlu görülmemeye başlanmıştı.

Northeim çevresindeki çiftçi kesimi 1933'e kadar sağlam bir şekilde Nazi taraftarıyken, rejimin eylemleri sonucu hayal kırıklığına uğramıştı. Çiftçiler bir yandan Nazilerin tarımdaki katı kontrollerinin baskısını yaşıyor, diğer yandan Nazilerin inşaat işlerine katıldıklarından dolayı amelelerini kaybetmenin sıkıntısını çekiyorlardı. Northeimlılar çiftçilerin memnuniyetsizliğinden hemen haberdar oldular, çünkü şehir kırsal kesim ticaretinin merkeziydi. Böylelikle NSDAP, iktidara gelmesini destekleyen iki önemli kesimi, taşra orta sınıfını ve çiftçileri küstürmüş oldu.

Fakat Northeimlılar ekonomik meselelerden çok diktatörlükten –diktatörlüğün sosyal hayatı yok etmesinden, yaygın tehditlerinden, kaprislerinden ve sonu gelmeyen tehditlerinden– sıkıntı çekmeye başlamışlardı. Her şeyden önce, şehirde neredeyse herkesin canını sıkan şey, organize edilmiş dine yönelik (şimdi anlatılacağı şekildeki) saldırılardı. Northeim Nazileri Üçüncü Reich'ın kurulmasından önceki kampanyalarında kendilerini Hıristiyanlığa o kadar bağlı göstermişlerdi ki, iktidara geldikten sonraki bu ani dönüşleri, ciddiyetle verdikleri sözlere adice hıyanet etmeleri olarak değerlendirilmişti. Ve tabii ki zaten olan da buydu. Ernst Girmann, insanların sadakatini kaybetmeden temel değerlere tecavüz edebileceğine inanıyordu; iktidarından kaynaklanan kibri böyle düşünmesine neden oluyordu.

Ayrıca geleneksel siyasi tavırlar da yavaş yavaş yok oldu. Northeim'ın da dahil olduğu bölgenin Nazi vali yardımcısı, 1935 sonbaharında, halkın tavrına dair ilginç bir rapor yazmıştı. Raporunda, sonuç olarak çoğunluğun hâlâ arkalarında olduğunu ama birkaç sorunlu noktanın bulunduğunu belirtiyordu. Örneğin işçiler rejime karşı çıkmaya devam ediyorlardı. 1935'teki 1 Mayıs kutlamalarında Northeim ilçesindeki bazı

işçiler Führer'in radyo konuşması hakkında o kadar olumsuz yorumlar yapmışlardı ki doğrudan toplama kampına yollanmaları gerekmişti. Tabii ki işçiler her zaman Nazi karşıtı olmuştu. Siyasi spektrumun öbür ucuna bakarsak, Northeim'daki eski *Stahlhelm* üyeleri artık *"Heil Hitler"* diyerek selamlaşmıyor, onun yerine gösterişli bir şekilde *"Guten Tag"* diyorlardı. Ayrıca ihtiyatlı bir şeklide kabinenin değiştirilmesi gerektiğinden, hatta bir "Dördüncü Reich"tan bahsediyorlardı. Aydınlar da Nazi karşıtı olmuştu. Protestanlar, rejimin kilise karşıtı kampanyalarından o kadar rahatsız olmuşlardı ki artık açık açık Nazi karşıtı bir ordu diktatörlüğü istiyorlardı. "Bazı insanlar açık açık Almanya'da Rusya koşulları yaşandığını söylüyorlardı." Tabii ki Katolikler de Nazi karşıtıydı ama bunu dışa vurmuyorlardı. Toplumun bütün katmanlarını kapsadıklarını böylece belirttikten sonra vali yardımcısı başlangıçtaki argümanını tekrarlıyordu: insanlar hâlâ bizimle.[32]

Raporu yazan Nazi memuru uzun süredir partinin fanatik bir üyesiydi ve dehşete düşmesinin nedenini karşılanmayan beklentileriyle açıklayabiliriz.[33] Fakat Gestapo değerlendirmelerinde daha soğuk ve katıydı. 1935 sonunda Gestapo'nun Northeim hakkındaki raporları benzer şekilde kasvetliydi. Eski komünistler, sürekli tutuklanmalarına rağmen, özellikle Northeim'da eskiden olduğu gibi aktif bir şekilde rejim karşıtıydılar; hatta Nazi muhalifleriyle irtibat kurmuşlardı. Eski SPD üyeleri ağızdan ağza dolaşan propaganda yoluyla sürekli olarak rejime karşı çalışıyorlardı. Nazi Partisinin kendi üyeleri, en azından "eski tüfekler" partinin "gerçek ruhunu" kaybetmesinden dolayı hoşnutsuzdu. Sıradan insanlar, partinin itibarsız üyelerinden arınmak için bir tasfiye yapmasını bekliyorlardı. Pek çok kişi ordu mensuplarının partiye karşı küçümser tavrını fark etmişti.[34]

---

32 PGSA, Rep. 90-P/3.4: Lagebericht des Regierungspräsidenten Hildesheim f. d. Monate April u. Mai, 1.VI.35.

33 BDC, Akten Regierungsassessor Dr. Hermann Muhs. Muhs 1920'lerin başından beri partideydi ve hatta 1933'ten önce geçici olarak *Gauleiter* olmuştu.

34 PGSA, Rep. 90-P/3,4: Lagebericht der Stapostelle Hildesheim, 2.XII.35.

Sonraki aylarda Gestapo'nun raporları daha da karanlık bir tablo çizmeye başladı. Protestanlar gizlice Nazi karşıtı yazılar dolaştırıyorlar; Katolik Kilisesi sistemli olarak ve durmaksızın cemaatini Nazi karşıtı yapmaya çalışıyordu. Daha alt sınıflar ise gizli işçi gruplarına katılmaya meyilliydi. Eski Sosyal Demokratlar bir araya geliyor ve rejime olan karşıtlıklarını güçlendiriyorlardı. İnsanlar hâlâ Yahudi dükkânlarından alışveriş yapıyordu. Eski muhafazakârlar partinden bezmiş, ordudaki subaylarla ilişki kurmaya çalışıyorlardı. Ebeveynler Hitler Gençliğine sırt çevirmişlerdi. Eski Naziler bertaraf edildiklerini düşünüyor; yeni üyelerse sürekli kendilerinden çok fazla şey istendiğinden şikâyet ediyorlardı.[35]

1935'te Üçüncü Reich'tan memnun olmayan pek çok kesim vardı ve memnuniyetsizliğin sebepleri neredeyse tespit edilen grupların sayısı kadar çoktu. Memnuniyetsizliğin örgütlü bir muhalefet veya NSDAP'a karşı ortak bir eylem oluşturmasının önündeki engel de buydu. Nazilerin iktidara gelebilmesinin en önemli nedeni insanların bölünmüş olmasıydı. İktidarda da yine insanların bölünmüş olması nedeniyle kalabildiler. Nazi devriminin işleyişi, özellikle "koordinasyon" insanları birbirinden ayırırken Gestapo da halk içinde ifade edilen muhalefetle ilgileniyordu. Üçüncü Reich sağlam bir şekilde yerleşmişti ve olayların da göstereceği gibi, Hitler'in diktatörlüğünün yerinden edilmesi için yabancı ülke ordularının müdahalesi gerekecekti. Fakat bu, Northeimlıların Nazilere iyi duygular beslediği anlamına gelmiyordu. Bunun tek bir anlamı vardı; 1935 yılı itibariyle, Nazilere karşı hisleri ne olursa olsun Northeimlıların yapabileceği pek az şey vardı.

---

[35] *A.g.e.*, Lagebericht der Stapostelle Hildesheim, 7.I.36. Northeim'la ilgili başka Gestapo raporu bulamadım.

19

ÜÇÜNCÜ REİCH'TA HAYAT
1935-1945

Bir süredir, parti yoldaşlarının birçoğunda ve nüfusun belli kesimlerinde, resmi parti önlemlerine ve işlevlerine dair gözle görülür bir ilgisizlik mevcuttur....

Nazi Partisi Northeim Yerel Biriminden
OGN I&II'nin Tüm Blok Muhafızlarına
Yönelik Muhtıra (çok gizli), 28 Eylül, 1936.[1]

1935'ten 1945'e dek Northeim tarihi ilginç bir şekilde durağanlık gösterir. 1935 yılı itibariyle Nazi Partisinin şehir üzerinde mutlak bir kontrolü vardı, bununla birlikte parti dinamizmini yitirmişti ve liderleri artık kitlelerin, hatta kendi üyelerinin bile desteğinden emin değildi. Hemen akabinde, diktatörlüğün kurallarının yerleştiği ve kabul edildiği alanlar dışında temkinli bir şekilde hareket etmeye başladılar: kulüpler artık partiye tabi olacaktı; parti üyeleri ve belediye çalışanları partinin emrinde olacaktı; şehir sakinleri belli sebeplerle rejim için büyük bir coşku göstermekle zorunda kalacaklardı ve düşmanlık ifadelerine izin verilmeyecekti. Fakat bunun dışında Nazi liderleri birer idareciye ve şehirliler de pasif objelere dönüşmüştü. Artık

[1] PK, N-5, Rundschreiben der GL u. KL betr. Organisation, usw, 1935-36. Bu bölümün bir kısmı daha önce şu eser içinde yayımlandı: William S. Allen, 'Totalitarianism: the Concept and the Reality" içinde Ernest A. Menze, *Totalitarianism Reconsidered* (National University Publications, Port Washington ve Londra, 1981), s. 97-106.

olgunlaşmış olan Üçüncü Reich'ta eksik olan şey devrimci ateş, fanatizm ve mesihvari hedeflerdi. Parti liderleri ve şehirliler için aslolan gündelik hayatı tahammül edilebilir kılma çabasıydı. 1939'da savaş başladığında şehir bunu kaderine boyun eğerek yaşadı; bombalandı, evlatları babaları yitirdi ve kahramanlıktan uzak bir şekilde teslim oldu.

Nazilerin dinamizminin azalmasına katkıda bulunan etmenlerden biri yerel liderlerin zengin olup rahata kavuşmasıydı. 1932 Aralık ayında cebinde kuruş olmayan İlçe Lideri Steineck, (yeni üyelerin akını partinin küfelerini bolca doldurunca) Mart 1933'te ayda 810 mark gibi kayda değer bir maaş almaya başlamıştı. Bunun sonucunda kendini törensel etkinliklere, içmeye ve eski binaların restorasyonuna adadı.[2] Northeim İlçesinin fiili yönetimini –Hitler şansölye olduktan iki ay sonra partiye katılmış, ellili yaşlarının sonunda ılımlı bir memur olan– Walter Baldauf gibi astlarına ve diğer profesyonellere bıraktı.[3]

Üçüncü Reich'ta korkunç Ernst Girmann bile rahata ermişti. Mart 1934'ten sonra, 880 mark aylıkla on iki yıllığına Northeim belediye başkanı olarak atandı.[4] Ocak 1935'te yeni belediye kanunu yürürlüğe girince, Belediye Başkanı Girmann'ın şehirde resmi olarak cevap vermesi gereken kimse kalmamıştı. İktidarına karşı çıkabilecek kimse yoktu. Girmann kendini o kadar güvende hissediyordu ki Yerel Birim Liderliğini bırakmaya karar verdi ve Eylül 1935'te bu kararını hayata geçirdi, fakat kendisine rakip olma potansiyeli taşımayan bir lider seçilmesini sağla-

---

2 BDC, Akten Walter Steineck, geb. 14.VIII.89. Bu, 1 Nisan 1936'da aldığı maaş miktarıydı; 20 Mart 1942'de öldü. Basının korunmasıyla ilgili kaygısı hakkında, bkz. Walter Steineck, "Aufbau und Aufgaben der amtlichen Heimatpflege im Kreise Northeim, 22.X.35" (elyazması, içinde SAN).

3 BDC, Akten Walter Baldauf, geb. 30.XI.78; "Parteistat. Erhebung 1939" Baldauf un giriş tarihini 1 Nisan 1933 ve ünvanını da "NSV Kreisvenvalter" olarak belirtir. Başka örnekler için, bkz. *a.g.e.*, Akten Hans Blume, geb. 22.III.06, veya Hans Böttcher, geb. 21.VIII.02. Balduaf'un 1 Nisan 1933'teki giriş tarihini veriyor ve sıfatı Diğer örnekler için....

4 NSAH, Hann 174/Northeim 86: Magistrat Northeim an Reg.-Präs. Hildesheim, 10.XI.33. Belediye başkan yardımcısı olarak Girmann ayda 700 mark kazanıyordu.

dı. Aslında ikiye bölmek suretiyle Yerel Birimi zayıflatmıştı. Şehirdeki on iki bin parti üyesi için "Yerel Birim I" ve Yerel Birim II" adı altında iki ayrı yapı oluşturulmuştu. Bunları yönetmek için Girmann, her ikisi de silik karakterde iki muhasebeci tuttu.[5] Biri kırk bir, diğeri kırk dört yaşındaydı; her ikisi de partiye Hitler iktidara gelmeden altı ay önce katılmıştı ve Yerel Birimi Girmann'ın genel yönetimi altında titizlikle idare etmekten öte bir hırs taşımıyorlardı.[6] 1938'de Girmann şehrin parasından 20 bin RM [Reich mark] harcayarak, şehrin binicilik alanını daha geniş bir alana yeniden inşa ettirdi. Bundan kısa süre sonra Fırtına Birliğine tekrar katıldı, böylece "Atlı SA" üyesi olup yeni binicilik alanında at binebilecekti.[7] 1938'den sonraki en önemli faaliyeti buydu.

Northeim Nazilerinin dinamizminin azalmasının bir başka nedeni de, 1935'ten sonra insanların desteğinden artık emin olmamalarıydı. Daha önce de belirtildiği gibi, Northeim'da NSDAP'a karşı duyulan coşku Hitler daha iktidara gelmeden sönmeye başlamıştı. İlgi çeken tek Nazi etkinliği, siyasi niteliği olmayan "eğlence akşamları" idi. Diktatörlüğün kurulmasından sonra Northeimlılar Nazi toplantılarına genelde zorunlu olduklarından katıldılar. Art arda gelen Nazi toplantıları halkı sıktı ve yordu; bu toplantılara katılmaya zorlanmalarına içerlemeye başladılar. Şehir halkı zaman içinde giderek daha çok kayıtsız-

---

5 Bu kişiler, Ernst Bartram (geb. 29.IV.94, parti numarası 1,475,988, vergi dairesinde muhasebeci) ve Friedrich Bartels'dir (geb. 2.IV.91, parti numarası 1,475,985, bir bankada muhasebeci). İkisi de partiye Temmuz 1932'de aynı gün katılmıştı; ve ikisi de "eski tüfek" değildi. 1935-36 arasında OG II'nin iç işleyişinden sorumlu olan kişi, Girmann'ın bir başka arkadaşı olan dondurmacı August Jörns idi.

6 PK, N-16, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1932-33, *passim*; *a.g.e.*, OGN Kor-respondenz A-B, 1936-43: OGN II an Industrie u. Handelskammer Hildesheim, 7.V.36, ve Gauschatzmeister an Kassenleiter OGN, 2.XI.39. Ayrıca bkz. BAK, "Slg. Schumacher" No. 202 III: GSHB Ordnungsblatt, Gauorganisationsleiter, Ordnungsziffer 4, Blatl 11, Folge 7 (I.IV.39).

7 BDC, Akten Ernest Girmann. Özl. bkz. Girmann'ın SA'ya başvuru formu ve "Beurteilung für SA Führer (Hann., d. 16.VIII.43), SA Gruppe Niedersachsen, Standarte 136." Ayrıca bkz. NSAH, Hann 174/Northeim 89: Bürgermeister an Landrat, 27.IV.38.

lık göstermeye başladı. Tehlike taşımayan tek kaçış yolu buydu.

Nazi propaganda faaliyetlerine katılımın zorunlu hale getirilmesi, partinin 1933'e kadarki propaganda başarısının anahtarı olan bir unsurun, yani geri bildirim sisteminin, yitirilmesine sebep olmuştu. Bu sistem sayesinde popüler tepkiler kaydediliyordu ve bu bilgilere göre propagandanın ayarlanabilmesi için hem konuşmacılara hem de konuşma konularına yerel birimler karar veriyordu. 1935 yılında Nazi Partisinin daha üst propaganda daireleri, bu konularda yerel liderlere direktifler vermeye başladılar. Örneğin, yapılacak bir toplantıyla ilgili olarak Northeim'a Kasım 1935'te gönderilen üç sayfalık bir direktifte, program her ayrıntısıyla adım adım organize edilmiş, hatta konuşmacının nasıl takdim edileceği bile kelimesi kelimesine belirtilmişti (konuşmacının adının yazılacağı yer boş bırakılmıştı).[8]

Bölgesel toplantılarla ilgili ulusal direktifler ustalıkla hazırlanmıştı. Çeşitlilik içermelerine de çalışılmıştı. Örneğin, "Almanya'da Kış Sporları" gibi eğlenceye yönelik başlıkları da içeren geniş kapsamlı bir slayt gösterisi seçeneği vardı.[9] Fakat içerik ne olursa olsun insanlar katılmaya zorlanınca toplantılar çekiciliklerini yitirdi. Bunun ötesinde çok fazla toplantı vardı. 1938-1939 kışı boyunca parti üyelerinin katılmak zorunda olduğu toplantı sayısı ortalama üç günde birdi.[10] Programlar o ka-

---

8 PK, N-10, Grosskundgebungen in Northeim, 1935: GSHB Proagandaabt. An OGN, 28.XI.35.

9 PK, OGN Presse u. Film Rundschreiben, 1935-36: GSHB an alle OGL, 7.XII.35. Tam olarak başlığı şöyleydi: "Deutschland treibt Wintersport"; "Adolf Hitler, unser Führer" gibi siyasi niteliği oldukça aşikâr slayt gösterileri de vardı.

10 PK, N-12, Veranstaltungen u. Tagungen in Northeim, II, 1937-41: "Termin Kalender der OG Propaganda Abt.-gültig f. Sept. 1938 bis Mai 1939." Program takvimi şu şekildeydi: Ekim: 9 etkinlik, tamamı parti içi.
Kasım: 9 etkinlik, 2'si hariç tamamı parti içi.
Aralık: 10 etkinlik, 1'i hariç tamamı parti içi.
Ocak: 9 etkinlik, 1'i hariç tamamı parti içi.
Şubat: 10 etkinlik, tamamı parti içi.
Mart: 8 etkinlik, 1'i hariç tamamı parti içi.
Buna N.S Frauenschaft, SS, KdF de dahildi ama diğer tüm Nazi örgütlenmeleri programın dışında tutulmuştu. Yani gereken toplantıların "minimum listesi"ydi.

dar doluydu ki sekiz ay önceden hazırlanıyorlardı ve şehirdeki hiçbir cemiyet önce Yerel Birim Liderlerinin iznini almadan toplantı düzenleyemiyordu.[11]

Northeimlılar ilgisizliklerini açıkça göstermeye kalktıklarında, parti hâlâ dişlerini gösterebiliyordu. Lider yardımcıları Nazi toplantılarına katılması gerekenlerin kayıtlarını tutuyorlar ve katılmayanların listesini Yerel Birim Liderlerine yolluyorlardı.[12] Daha sonra da katılmayanlarla konuşuluyordu.[13] Toplantıdan erken ayrılanlardan açıklama isteniyordu.[14] Ve toplantılarda uygun bir şekilde coşkusunu göstermeyen herkes daha sonra dövülmekle tehdit ediliyordu. 1935'te Ernst Girmann'ın genç bir kadına yazdığı mektup bunu açık bir şekilde ortaya sermektedir:

> *Führer*'in doğum günü töreninde *Horst Wessel* marşı ve milli marş söylenirken elinizi kaldırmadığınız bildirildi. Böyle davranmakla kendinizi fiziksel saldırı tehlikesine soktuğunuza dikkat çekmek isterim. Bunu hak ettiğiniz için sizi korumak da mümkün olmayacaktır. İnsanların, sizinki gibi davranışlarla kendilerini gözle görülür şekilde ırksal cemaatimizin dışında tutmaları son derece provoke edici bir tavırdır. *Heil Hitler!*[15]

Bu koşullarda Northeimlılar onaylanan davranışlar dışında hiçbir şeyi herhangi bir sözle ya da tavırla dışa vurmamaya dik-

---

11 PK, N-11, Veranstaltungen u. Tagungen in Northeim (1) 1936-37. Balıkçılık Klubünün başkanını, partinin işleviyle çatışan bir toplantı düzenlediği için cezalandırma girişimi için, bkz. *a.g.e.*, OGN Korrespondenz, A-B, 1936-43: OGL I (Pg. Bartram) an KLN, 21.X.36, betr. Angelsportverein.

12 PK, N-5, Rundschreiben der GL u. KL betr. Org., usw, 1935-36: OGL an sämtliche Blockleiter OGN I & II, 28.IX.36. Bu, katılım yüzde 50 düştükten sonraydı.

13 PK, OGN Korrespondenz, H-K, 1936-43: Betr. Pg. Adolf Happe, 28.IX.36. Bu kişi sorunlarım açıklarken, şehrin orta tabakasının Nazi toplantılarını boykot etmesinin sebebinin rüşvetçilik ve özellikle Augusto Ude'ye gösterilen iltiması da ifade etti. Katılmayanlara karşı Girmann'ın tehditlerine örnek için, bkz. *a.g.e.* N-18, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1934, *passim*.

14 PK, N-30, Politische Beurteilung einzelnen Personen, 1936-42: OGN an Fredrich Schrader, 17.XI.37.

15 PK, N-19, OGN Korrespondenz, A-K, 1935: OGL an Fräulein Albrecht 14.V.35.

kat ettiler. Fakat bunun tek anlamı Nazi tehditlerinin inandırıcı olmasıydı. Sonuçta Northeim Nazi liderleri Northeimlıların gerçek görüşleri hakkında gittikçe daha az emin olmaya başladılar ve bu belirsizlik onları, insanlara eskisinden fazla baskı uygulama konusunda daha temkinli olmaya itti.

Bu duruma sebep olan bir dizi olay Ernst Girmann'ın Protestan kilisesine saldırıyla başladı ve bu saldırılar, Üçüncü Reich sırasında Nazizmin Northeim'da haksız konuma düşmesi açısından Girmann'ın yaptığı en büyük hataydı. Nazilerin Northeim'daki kiliseye saldırmaları için objektif bir sebep yoktu. Kilisenin rahibi Hitler diktatörlüğünü kutsamış, Lutherci rahipler 1933'ten önce şehirdeki en etkili ve popüler Nazi konuşmacılar olmuşlardı. Aslında Northeim'ın NSDAP'a destek vermesinin en önemli nedenlerinden biri, Nazilerin kendilerini dine bağlı bir partinin mensupları olarak sunmasıydı. Fakat Ernst Girmann kiliselerden nefret ederdi ve (bir arkadaşına 1934'te yazdığı kadarıyla) kişisel olarak kendini "vaizlerin inancının hakkından Hitler'e duyduğu inançla gelmeye" adamıştı.[16] Fakat, bunu nasıl başaracağına dair sindirme yolu dışında bir planı yoktu. Bu nedenle Lutherci kilisesine karşı genel kampanyası bir fiyaskoya dönüştü.

Girmann hedefinin, Northeim'ı Almanya'daki kilisesiz ilk şehir yapmak olduğunu duyurdu. Fakat sövüp saymaları ve tehditleri, yoğunlukla Lutherci olan cemaatin sessiz direncini güçlendirmekten başka bir işe yaramadı. Rahipleri tutuklamaktan veya kiliseye gidenleri kaba kuvvetle engellemekten onu alıkoyan tek şey, Nazi Partisinin üst düzey yetkililerinin buna izin vermeyeceğinden korkmasıydı. Bunun yerine Hitler Gençliğini, kiliseye kabul törenlerini bölmek, çarmıha gerilmiş İsa heykelini kartopu yağmurunda tutmak ve –Gestapo eylemlerine gerekçe teşkil edecek bir suç unsuru içeren açıklamalar yapabilirler umuduyla– rahiplerin her sözünü kaydetmekle görevlendirdi.

[16] PK, N-17, OGN Ausgeg. Schreiben, A-M, 1934: OGL an Studienrat Meinecke, 4.XII.34. "So werden wir alien Glauben der Pfaffen durch unseren Glauben an Hitler überwinden."

Bunların hiçbiri işe yaramadı. Ayinlere katılan insan sayısı arttı ve Wilhelm Spannaus çevresinde toplanan parti içi muhalefet grubu kilise korosunda şarkı söyleyerek Girmann'a meydan okudu. Tümüyle pasif bir direniş olmasına rağmen son derece etkiliydi, çünkü Girmann'ın yapabileceği hiçbir şey yoktu. Tavrı hiçbir zaman değişmedi ama özellikle savaş başladıktan sonra ve Üçüncü Reich'ın kendi insanlarını uzaklaştırma riskine hiç giremeyeceği zamanlar geldiğinde, sindirme kampanyasının hızı kesildi.[17]

Dersini alan Girmann Northeim'daki dini okulları kapatmaya koyulduğunda sinsi bir tavır talandı ve bu, nüfuzunu daha da artırmaya yaradı. Olayın üzerine doğrudan gitmektense bürokratik taktikler ve dolaylı saldırılar kullandı. Temkinliliği, onun gibi acımasız bir fanatiğin bile gözetmek durumunda kaldığı sınırların bir örneğiydi.

1937'de Paskalya'dan kısa bir süre sonra Belediye Başkanı Girmann, çocukları Katolik okuluna giden ebeveynleri bir araya topladı. Onlara, Katolik okulunun yetmiş yedi öğrenciye karşılık iki öğretmeni olduğunu ve derslerinin yeterli çeşitliliği içermemesi nedeniyle çocuklarının yetersiz eğitim gördüğünü bildirdi. Çocuklarını, bin üç yüz öğrencisi ve onlara rahat rahat yetecek kadar geniş öğretmen kadrosu olan Evangelist-Lutherci okuluna geçirmeliydiler.

Otuz dört Katolik ebeveyn hemen bu çağrıya uydu. Bir Northeimlı (sözde Katolik olmasına rağmen hiç kiliseye gitmeyen ve laik görüşleriyle tanınan Sosyalist Benno Schmidt) ve eşi, sırf Girmann'a meydan okumak için kızlarının kaydını Katolik

[17] PK, N-35, Vermerke über missliebige Äusserungen des Postor Moritz, USW, 1937. Rudolf Bückmann, Wilhelm Spannaus "Heinrich Lamme" ve "Erhardt Knorpel" ile yapılan röportajlar. Kilise karşıtı eylemlere dair rejimin suskunluğuyla ilgili bilgi şu kaynakta bulunabilir: William S. Allen, "Objective and Subjective İnhibitants in the German Resistance to Hitler" içinde Franklin H. Littell ve Hubert Locke (der.), *The German Church Struggle and the Holocaust* (Detroit 1974), s. 114-123. Hitler bir keresinde bir *Gauleiter*'i (Wagner) Baverya'da dine yönelik saldırılarına devam ederse onu bizzat vuracağını söyleyerek tehdit etmişti.

Okuluna aldırdılar ama Northeim'ın ufak Katolik cemaatinin çoğu bu kadar net bir tepki vermedi. Sonraki aylarda Belediye Başkanı tek tek ebeveynlere kişisel olarak baskı yapmaya başladı ve böylelikle yavaş da olsa Katolik okulu boşaltıldı.

Hildesheim Piskoposu olan biteni öğrendiğinde durumu şiddetle protesto etti, fakat Belediye Başkanı eylemlerini, tek nedenin Protestan okulundaki yüksek eğitim imkânları olduğunu belirterek savundu. Girmann ebeveynleri çocuklarının geleceğini düşünmeye teşvik etmekten başka bir şey yapmadığını iddia etti ve Piskopos, Belediye Başkanının odasında Katolik ebeveynlere başka bir şey söylendiğini ispat edemedi. 1937 Noel'inde Northeim'daki Katolik okulunda sadece on altı öğrenci kalmıştı ve Girmann yetkililere (var olan yönetmeliklere uygun olarak) şehirdeki bu "cüce okulu" kapatmaları için bir dilekçe verdi. Yetkililer de okulu kapattı. Bunun üzerine Belediye Başkanı Şubat 1938'de Protestan okulunun "mezhepsiz" ilan edilmesi için bir dilekçe verdi; zira kayda değer sayıda Katolik öğrencisi vardı. Bu da kitaba uygun bir talepti, bu nedenle isteği kabul edildi. Nisan 1938'de Northeim'da dini bir okul kalmamıştı.[18] Ernst Girmann kazanmıştı.

Fakat bir senelik bu kampanyanın nasıl yürüdüğüne dikkat edin. Herhangi bir şekilde şiddet kullanılması, hatta açık açık yapılacak tehditler bütün süreci tehlikeye atabilirdi. Ernst Girmann ideolojik nedenlerle belirlediği hedefine diktatörlük emirleriyle değil, usta manevralarla ulaşmıştı. Kabul etmek gerekir ki bu kampanyada ağırlıkla kullanılan unsur, belediye başkanının ebeveynlerle özel görüşmelerinde bolca kullandığı gayri resmi yıldırma yöntemiydi. Girmann'ın öğrencilerin iyiliğini istemek konusunda ne kadar "samimi" olduğu önemli değildi. Ebeveynler Girmann'ın herhangi bir bahaneyle insanlara

---

[18] NSAH, Hann 80, Hild III/2631, *passim*. Girmann'ın kampanyası 5 Nisanda başladı ve *Regierungs-Präsident Hildesheim*'ın son eylemi 23 Nisan 1938'de gerçekleşti. Northeim'da tahminen 750 Katolik vardı; Katolik rahibin protestosu için, bkz. *a.g.e.*, Fr. Meyer an Bürgermeister Girmann, 9.IV.37. Ayrıca, "Benno Schmidt" ile röportaj.

neler yapabileceğini gayet iyi biliyorlardı. Nazi üniforması içinde Adolf Hitler'in portresinin altında oturan Girmann, güven telkin eden bir şahsiyet değildi. Fakat bunların tümü dile getirilmemiş düşüncelerdi. Girmann esas olarak bürokratik siyasetle ve sınırlamaları hesaplayarak yol almıştı. Tıpkı diğer Northeimlılar gibi o da sınırlarını öğrenmişti.

Northeim'da Girmann'ın açıkça kabadayılık edebileceği kesim, Nazi Partisi üyeleri ve partiye bağlı kurum mensuplarıydı. Hitler'in iktidara gelmesinden sonra pek çok Northeimlı (genelde fırsatçılığa dayalı) çeşitli sebeplerle Nazi Partisine girdiğinden, parti üyeleri Northeim nüfusunun önemli bir bölümünü oluşturuyordu. Hatta NSDAP, (o ara dayatılan son başvuru tarihi olan) 1 Mayıs 1933'ten önce başvuranların üye kartlarını 1936 ilkbaharına kadar ancak çıkarabilmişti.[19] Fakat aidat ödeme ve "parti yoldaşları" tarafından belirlenen diğer görevleri yerine getirme açısından, her başvuran geçici üye kabul edilmişti.

1933 yazında Northeim'da 1200 parti üyesi, 450 Fırtına Birliği milisi, 150 SA ihtiyat birliği mensubu, 140 SS milisi, 150 Hitler Gençliği üyesi ve 300 *Jungvolk* (partinin çocuk örgütlenmesi) vardı.[20] Bu insanların 600'ü, birden fazla parti örgütlenmesine üyeydi; dolayısıyla iki kere sayılmışlardı, fakat o durumda bile Yerel Birim en az 1500 Northeimlıyı, yani şehrin yetişkin nüfusunun beşte birini kontrolü altına almıştı.

Girmann'ın taleplerinin hedefi esas olarak bu insanlardı. Bunun nedeni öncelikle onları partiden atabilmesiydi ki bu Hitler Almanya'sında önemli bir olaydı. Fakat bu kişiler kervana Nazi zaferinden hemen sonra katıldıklarından, Girmann onların Nazi davasına bağlılıklarından şüpheliydi. Halen Yerel Birim lideriyken yazışmalarının çoğunu, partinin ve SA'nın saflığını korumaya yönelik çabalar oluşuyordu. Parti toplantısını kaçı-

---

19 PK, N-l, Rundschreiben des Gauschatzmeisters, 1934-36: passim.

20 Sonraki rakamlar 1935 Kasım ayma aittir: PK, N-10, Grosskundgebungen in Northeim, 1935: OGN an GSHB (Propagandaabt.), 28.XI.35. Parti üyeleriyle ilgili en kesin rakamlar, içinde NSAH, Hann 174/Northeim 85: Betr. Stadtbrief: Der Bürgermeister, d. 31.V.34.

ran, Naziler para toplarken katkıda bulunmayan, aidatlarını ödemekte ağırdan alan veya uygunsuz açıklamalarda bulunan üyelere tehdit dolu mektuplar yazıyordu. (Onun standartlarına göre.) Uygun tavırlar gösterenlere ise tavsiye mektubu gibi ödüller veriyordu.[21] Ancak bin beş yüz insanın davranışlarını denetlemek –özellikle azarlamaların ödüllerden on kat daha fazla olduğu düşünüldüğünde– tek bir insanın üstesinden gelemeyeceği bir işti.

Tek bir Yerel Birim Lideri için bu kadar çok insanı kontrol etmenin ne kadar zor olduğunu Ernst Girmann'ın bizzat tespit etmesinden çok önce Nazi Partisi, görevleri paylaştıran yeni bir sistem geliştirmişti. Her Yerel Birim "hücre"lere bölünmüştü. Her hücre çeşitli "blok"lardan oluşuyordu ve her blok otuz kırk haneyi içeriyordu. Northeim'da 12 hücre ve 80 blok vardı. Şehirde yaklaşık 3500 hane olduğundan, bir "Blok Muhafızı"na ortalama 44 hane düşüyordu. Blok Muhafızları, sınırlı sayıda insanla yakın ve sürekli ilişkide bulunarak onların ihtiyaçlarını partide temsil etme ve partinin emirlerini onlara ulaştırma sorumluluğunu taşıyordu. Yani Blok Muhafızları, parti aygıtında önemli bir figürdü ve pek çok kişi için Nazi Partisinin ta kendisiydi.[22]

Pek çok Nazi projesi gibi Blok Muhafızlığı sistemi de kendi çelişkileri tarafından kısıtlanıyordu. Vicdan sahibi bir Blok Muhafızı sorumluluğu altındaki insanların güvenini kazanabilir ve böylece onların taleplerini parti içinde temsil edebilirdi; ya da partinin emirlerini onlara dayatabilirdi. Fakat her ikisini birden yapamazdı. Sorumluluğunu partiden aldığı için Blok Muhafızının partinin gözü, kulağı ve ağzı olması kaçınılmazdı. Aynı şekilde kaçınılmaz biçimde insanlar onlara güvenmeme-

---

[21] PK, N-17 ve N-18, OGN Ausgeg. Schreiben, A-M ve N-Z, 1934: passim.

[22] PK, N-6, Rundschreiben des KLN, 1935-36: "Rundschreiben 053/36, Hann. d. 27.VI.36, Org. Amt" (Northeim'daki Blok Muhafızlarının dağılımı için). Ulusal düzeydeki direktifler için: Aryeh L. Unger, *The Totalitarian Party: Party and People in Nazi Germany and Soviet Russia* (Cambridge University Press, 1974), s. 99-104.

yi öğrendiler ve hilekârlık bu ilişkinin esası haline geldi. Fakat Blok Muhafızlarının asıl görevi insanları partiye çekmek, Nazi toplantılarına katılıp, Nazi yayınlarını okumalarını ve partinin haftalık para toplama kampanyalarına katkıda bulunmalarını sağlamak olduğundan, bu kişiler insanlar için tam bir baş belası haline geldiler.[23] Bir Blok Muhafızının yaklaştığını gördüklerinde Northeimlıların yüzü ekşiyordu ama onunla karşılaştıklarında gülümsemek zorundaydılar. Ve tabii ki Blok Muhafızı bunun farkındaydı.

Ayrıca sistem her Blok Muhafızının kişiliğine dayanıyordu ve 1935'ten sonra Northeim'da bu görevi üstlenenler fanatik değil koşullara ayak uyduran kimselerdi. İki muhasebeci Ernst Girmann'dan Yerel Birimin yönetimini devraldıklarında, görevlerinin, parti işlerini bir şirket düzenine koymak olduğuna inanıyor olmalıydılar. Bu nedenle ilk işleri, daha önceden atanmış pek çok Nazi liderinin yerine becerikli işadamlarını getirmek oldu. 1935'e kadar Hücre Liderliği veya Blok Muhafızlığı yapmış olan pek çok fanatik "eski tüfek" artık emekli olmuştu ve görevleri, Mart 1933'te Hitler'in ülkeyi ele geçirdiğinin anlaşılmasından sonra Nazi kervanına katılan "Mart kazazedeleri" tarafından devralınmıştı. Onlardan beklenen ateşlilik değil verimdi. Bu yeni Blok Muhafızları söz konusu görevlere (hatta bazen kendilerinin istememesine rağmen tehditlerle) atanmışlardı ve görevlerini titiz bir şekilde tam olarak yapmaları bekleniyordu.[24]

Hedefler sınırlıydı, sonuçlar standart defter tutma yöntemleriyle kolaylıkla ölçülebiliyordu; fakat görevler yorucuydu. Blok Muhafızının haftada en az bir kez, kendisine bağlı olan kırk dört haneyi tek tek dolaşıp "Kış Yardım Fonu" için katkıları toplaması gerekiyordu; aksi takdirde insanları sıkboğaz etmesi ge-

---

[23] Unger, s. 101.

[24] PK, N-18, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1934: OGL an Pg. August Voss, 19.XII.34; N– 22, OGN Korrespondenz, L-Z, 1935 36: OGL II an Pg. Otto Müller, 17.I.36; N-20, OGN Korrespondenz, L-Z, 1935, personel değişimiyle ilgili materyali içerir.

rekiyordu. Nazi Partisinin talepleri belirli aralıklarla artıyordu. Örneğin 1939'da Northeim'da belli bir dergiye abone sayısının düşük olduğu görüldüğünde, Blok Muhafızları sıkıştırılmış ve karşılığında onlarda halkı sıkıştırarak abone sayısını sekiz ayda ikiye katlamışlardı.[25] Bir başka seferinde Almanların daha fazla Alman şarabı içmesine karar verilmiş ve Blok Muhafızlarından kapı kapı dolaşıp şarap satmaları istenmişti. Onlar da her iki evden birine bir şişe satmayı başarmışlardı.[26] Sonra, uyulacak parti emirlerinin iletilmesi işi vardı ki bu neredeyse imkânsız bir görevdi. 1939'da *Gauleitung*'un yirmi farklı ofisi ve her birinin, hayatın her yönüne dair farklı yönetmelikleri vardı. Bir insanın bunların hepsine birden uymasına imkân yoktu.[27] Ve son olarak, Blok Muhafızlarından yönetmeliklere uymayanlar hakkında casusluk etmeleri ve bu kişilerin siyasi-ideolojik güvenilirlikleri hakkında sık sık yazılı raporlar vermeleri beklenirdi.

Mamafih, Nazi Partisinin büyük militarist amaçlarından ne kadar uzaklaştığını kesin bir şekilde gösteren de yine, 1935'ten sonraki yıllarda Northeim Blok Muhafızlarının yazdığı "Bireylerin Siyasi Açıdan Değerlendirilmesi" adı altındaki bu raporlardır.

Bu değerlendirmelerin istenme sebebi çok çeşitliydi. Bir Northeimlı yeni "yerleşim"de ev almak istediğinde; bir loncada, kulüpte veya hükümet hizmetinde çalışmak istediğinde; herhangi bir sosyal yardım, hatta evlilik cüzdanı almak istediğinde başvuru dosyasında şahsına ait bir "siyasi değerlendirme"nin olması gerekiyordu. Blok Muhafızı formu doldurur, Hücre Lideri onaylardı. Formdaki sorular, kişinin –ayrıca eşinin ve çocuklarının– bir örgütlenmeye üyeliğini, parti yayınlarına aboneliğini, eski siyasi bağlantılarını, Nazi toplantılarına katı-

---

[25] BAK, "Slg. Schumacher" No. 202 III, GSHB: Verordnungsblatt Gauschulungsleiter, Ordnungsziffer 5, Folge I, 1.I.39 (Blatt 1) ve Folge 17, 15.IX.39 (Blatt 22).

[26] PK, N-11, Veranstaltungen u. Tagungen in Northeim (I), 1936-37: Betr. Weinwerbewoche, 1936, 29.IX.36. 1444 şişe satılmıştı.

[27] BAK, "Slg. Schumacher" No. 202 III: GSHB Verordnungsblätter. Bu, 1939 yılı içindeki direktif ve düzenlemeleri içermektedir.

lımım, "Kış Yardımı"na katkısını vs içerirdi. Kilit soru "siyasi güvenilirlik"ti.[28] Blok Muhafızının bu soruya cevabı kişiyi vezir de edebilirdi rezil de.

Fakat 1935 ile 1944 arasında bu formlardan en az bin tane dolduran Blok Muhafızları kimseye "siyasi olarak güvenilmez" dememişlerdi. Eski komünistler, monarşistler, dönek Naziler, eski *Reichsbanner* militanları temiz bir sicil almayı başarmışlardı; bunun için, haftalık para toplama turlarında düzenli bir şekilde ve hevesle üç beş kuruş katkıda bulunarak Blok Muhafızlarının hayatını biraz daha çekilir kılmaları yetiyordu. Blok Muhafızlarının verdikleri yanıtların çoğu netlikten uzaktı ama iş katkılara geldiğinde, olumlu ya da olumsuz, yanıtları tam ve ayrıntılıydı. "Diğer yorumlar" bölümünde ağırlıkla ele alınan konu da buydu.

1935 yılı itibariyle elbette ki hemen herkes bir Nazi organizasyonuna (genelde "N.S *Volk*-Sosyal Yardım Cemiyeti"ne veya "Alman Kadınları Çalışma Derneği"ne) üye olmuş durumdaydı; toplantılara katılıyor, bazı Nazi yayınlarına abone oluyor ve her şeyden önce "Kış Yardım Fonu"na en azından bir miktar yardımda bulunacak kadar akıllı davranıyorlardı. "Siyasi değerlendirmeler"de yapılan negatif yorumlar genelde "bencillik" veya "arkadaş canlısı olmama" gibi karakter özelliklerini belirtiyordu ve bu da, Blok Muhafızlarının sıkıcı haftalık görevlerini zorlaştıracak bir şey yapmış olduklarının işaretiydi. 1935'ten sonraki kısa bir dönemde, fazla dindar kişiler için doldurulan formlarda olumsuz bazı yorumlara rastlansa da (yine de burada sözkonusu olanlar şehrin dini önyargılarını yansıttıkları ithamıyla damgalanan Lutherciler değil, Katoliklerdi), Northeimlılar çoğunlukla "siyasi açıdan güvenilir" olarak kaydedilmişlerdik.[29]

---

[28] PK, N-29, OGN Politische Beurteilung einzelnen Personen, 1935-1943. Bunları içeren diğer dosyalar N-28'den N-32'ye kadar numaralandırılmıştır ve 1942 yılı dahil olmak üzere devam etmektedir.

[29] *A.g.e.*, bilhassa Josef Eckermann, Luise Ahrens ve August Müller'in verdikleri cevaplar içinde.

"Güvenilir" diye kaydedilenlerin bazıları aslında hiç de "güvenilir" olmadığından (yani Üçüncü Reich'ın öncesinde, Üçüncü Reich sırasında ve sonrasında Hitler rejiminin katı muhalifleri olduğundan) siyasi değerlendirmeler, Blok Muhafızlarının en az halkın geri kalanı kadar sorun yaratmaktan kaçındığının göstergesiydi. Görevlerini rutin bir şekilde ve formalite gereği yerine getirmekten başka bir şey düşünmüyorlar; kendileri de Nazi Partisine ikna olduklarından değil durum öyle gerektirdiği için katıldıklarından karmaşık meselelerden nasıl uzak duracaklarını biliyorlardı.[30] Böylece Nazilerin kontrol mekanizmaları bile gündelik hayatın gereklerine uyum sağlamıştı.

Blok Muhafızlarının rapor ettiği şeylerden biri de, Sosyal Demokratların yeraltında örgütlendiğine dair işaretlerdi. Eski SPD aktivistleri bir evde buluştuğunda, Blok Muhafızları bunu görmezden gelemezler (Northeim gibi küçük bir şehirde herkes birbirini sima olarak tanırdı) ve hemen Nazi Partisindeki üstlerine haber verirlerdi. Fakat 1935'ten sonra bu gibi toplantılar çok seyrekleşmişti.[31] Sosyalistler, emredilen *Heil Hitler!* selamından da nefret ederlerdi (Friedrich Haase'nin Blok Muhafızı onun bunu hiç söylemediğini bildirmişti). Ama bir süre sonra bu itaatsizliğe de göz yumuldu. Hatta Ernst Girmann bile, başkalarının paylaşmadığını fark edince hedeflerini sınırlamak zorunda kalmıştı. Bunu, 1934'te devlet demiryollarındaki işini

---

30 Bu model komşu şehirlerde de gözleniyordu. Örneğin 1936-1941 yılları arasında Bovenden'deki siyasi durumu değerlendiren 72 sayfalık bir raporda, tek bir kişi bile "unzuverlässig" olarak kaydedilmemişti, asıl yorumlar katkıları hakkındaydı ve insanların rejime minimum düzeyde uyum sağladıklarından başka bir işaret yoktu. Bkz. NSAH, Harın 3101/L-3, No 36-7,40-42.

31 PK, N-22, OGN Korrespondenz, L-Z, 1935-36: Zellenleiter Nähme an OGL, 15.IX.35 ve Konrektor Hauk an Zellenleiter Hermann Nähme an OGL, 14.XI.35 ve Konrektor Hauk an Zellenleiter Hermann Nähme, 14.XI.35 (İkisinde de, Dr. Volkmann diye birinin evinde yapılan; Karl Deppe, Friedrich Haase ve başka dört Sosyalistin daha katıldığı toplantılar rapor edilmektedir. Nähme'nin kalan birkaç "eski tüfek"ten biri olduğunu belirtmek gerekir –parti numarası 4291 idi-; bu da hissettiği olağandışı coşkuyu açıklayabilir). Ayrıca bkz. PK, N-32, Politische Beurteilung einzelnen Personen, 1936-43: Zellenleiter Fr. Schoppe an OGL, betr. Tischlermeister Gustav Knust, tarih belirtilmemiş.

geri isteyen bir Sosyal Demokrat hakkında yaptığı yorumdan anlıyoruz: Herr Strohmeyer'ın nasyonal sosyalist rejimin yandaşı olacağına inanmıyorum ama rejime karşı bir şey de söylemeyecektir.[32] Ve adamın başvurusunu onayladı.

Artık olgunlaşmış olan Üçüncü Reich sırasında Sosyalistler ilk kez 1943'te tutuklandı ve üç eski SPD lideri toplama kampına gönderildi. Bu süreç ne Northeim Nazilerinin inisiyatif indeydi ne de Sosyalistlerin yaptığı özel bir şeye bağlıydı. Alman Ordusunun Stalingrad'da yaşadığı felaketin ardından Gestapo'nun ülke genelinde önlem mahiyetinde gerçekleştirdiği bir atılımın sonucuydu.[33] Bunun dışında Northeim'da 1935'ten sonra siyasi tutuklama olmadı.

Blok Muhafızları Northeim'daki Yahudi düşmanı eylemlere de pek katılmazlardı. Olsa olsa Nazi Partisi üyeleriyle Yahudiler arasındaki arkadaşlıkları rapor ederlerdi; çünkü Eylül 1934'te çıkan bir emre göre parti üyelerinin, halk içinde veya sosyal ortamlarda Yahudilerle görülmesi yasaktı.[34] Bu da Northeim gibi ufak bir şehirde saklanabilecek bir olay değildi. Fakat anlaşılan bunun tek sonucu kurallara karşı gelen Naziye bir tenkit mektubu yollanması ve gelecekte hükümet işlerinde tercih edilmemeleriydi.[35]

Bu durum, Northeim halkının ve Nazi Partisi üyelerinin 1933 öncesi genelde hafif derecedeki Yahudi düşmanlığına uyuyordu. Ernst Girmann'ın ideolojik odağı kiliseler olduğun-

---

32 PK, N-18, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1934: OGL an Reichsbahn Oberinspektor Pg. Schulze, 23.VIII.34. Girmann, Strohmeyer'in "SPD içinde aktif ve nahoş" biri olduğunu da not etmişti. Girmann'ın koşulu tabii ki, tüm SA ve SS milisleri iş bulana kadar yeniden işe alınmamasıydı.

33 Carl Querfurt ile röportaj.

34 PK, N-18, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1934: OGL an Pg. Ernst Hilke 26.X.34; ve OGL an Pg. August Döring, 27.IX.34 (sonuncusu muhtemelen Girmann'ın Döring'le uzun süren çekişmesinden kaynaklanıyor. Bkz 16. Bölüm ve Ek C); *a.g.e.*, N-22, OGN Korrespondenz, L-Z, 1935-36: OGL I an die Ortsgruppenverwaltung der DAF, 3.I.36.

35 PK, N-28, Politische Beurteilung einzelnen Personen, 1935-44: OGL an Kl 115.VII.36; *a.g.e.*, OGN Korrespondenz, 1936-43: Betr. Gebr. Fricke Modewaren, an OGL Lüchow, 8.I.38.

dan başka konulardaki tavrını gevşetmişti. Kişisel kanısı şehirdeki Yahudilere karşı radikal bir tavır göstermenin gerekmediğiydi. 1934'te yazdığı bir mektupta açıkladığı kadarıyla, insanların Yahudilerle iş yapmaya veya sosyal ilişkide bulunmaya son vermeleri onların "gücünü kıracaktı." Hatta NSDAP üyeleri dışındakilere bunu bile dayatmadı. Sonuç olarak "Yahudi işletmelerinin bu şekilde yok olmasını" bekliyordu.[36] Northeimlı bazı Yahudilere referans mektubu yazmaya razı olduğu bile vakiydi.[37]

Sonuç olarak Üçüncü Reich'ın son on yılında Northeim'da belirgin bir Yahudi düşmanlığı hareketi görülmedi. 1935'te Fırtına Birliği milisleri, iki kere kendilerine "hakaret etmeye" cüret eden bir Yahudi işadamının penceresini taşladılar.[38] 9 Ekim 1938 gecesi, ülke çapında düzenlenen "Reichskristallnacht" kapsamında Broad Caddesindeki pek çok Yahudi dükkânı Fırtına Birliği milisleri tarafından yağmalandı. Northeimlıların bu olaya tepkisi (tıpkı Almanya'nın her tarafında olduğu gibi) o kadar olumsuzdu ki, şehirdeki son Yahudi karşıtı eylem bu oldu.[39] Hitler "Nihai Çözüm" olarak iktidarı altındaki tüm Ya-

---

36 PK, N-18, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z, 1934: OGL an Frau Dorothea Bauer, Brooklyn, N.Y., 2.VIII.34 (ilk alıntı için); *a.g.e.*, N-20, OGN respondenz, L-Z, 1935: Girmann an Ortsgruppe Bad Grund/Harz, 10.VIII.35 (sonraki alıntı için).

37 PK, N-15, OGN Ausgeg. Schreiben, A-M, 1932-33: OGL an N.S. Heilpraktikerfachschaft, 30.IX.33; *a.g.e.*, OGN Korrespondenz, L-R. 1936-43: An die KLN betr. Bankier Hermann Müller, 21.XI.36. Girmann benzer bir şekilde, Nazilerin öfkesinin hedeflerinden biri olan masonlara karşı da toleranslı bir tavır takınmıştı. Bkz. PK, N-18, OGN Ausgeg. Schreiben, N-Z. 1934: Betr. Pg. Dr. Gerhard Meissner (tarih belirtilmemiş).

38 PGSA, Rep 90p/3,4: Lagebericht der Regierungspräs. Hildesheim f. d. Monate April u. Mai, 1.VI.35; Lagebericht der Stapostelle Hildesheim, 7.I.36.

39 Maria Habenichts, "Heinrich Lamme" ve Thomas Galland ile yapılan röportajlar. Ulusal düzeydeki olumsuz tepki için, bkz. William S. Alien, "Die deutsche Öffentlichkeit und die 'Reichskristallnacht'-Konflikte zwischen Werthierarchie und Propaganda im Dritten Reich" içinde Detlev Peukert und Jürgen Reulecke, *Die Reihen fast geschlossen: Beiträge zur Geschichte des Alltags unterm Nationalsozialismus* (Wuppertal, Hammer Verlag, 1981), s. 397-411. Tüm yabancı diplomatlar ve muhabirler, Alman halkında *Kristallnacht*'a karşı yaygın bir tepki olduğunu tespit etmiştir. Aynı şekilde yeraltında faaliyet sürdüren Sosyal Demokratlara ve *Gestapo*'ya da karşıydılar.

hudileri öldürmeye karar verdiğinde, Yahudiler tanınmayacaklarını umdukları daha büyük şehirlere veya güvende olacakları başka ülkelere gitmek üzere Northeim'dan ayrıldılar. Northeimlılar Yahudi komşularını taciz etmediler ama hükümetlerinin Yahudilere ne yaptığını "bilmek" için de çaba sarf etmediler.[40] Kayıtsızlık ve psikolojik ret, o döneme dek artık hayatın bir parçası halini almıştı.

II. Dünya Savaşının patlak verdiği dönemde Northeim'da bir denge kurulmuş durumdaydı. Parti insanlardan sadece boyun eğmelerini ve adetlere uygun karşılıklar vermelerini istiyordu; onlar da ölçülü bir şekilde, kendilerinden tam isteneni veriyorlardı. Karşılığında Nazi liderleri insanları fazla zorlamamaya özen gösteriyordu.[41] Öte yandan parti liderleri genel geçer tavırlardan huzursuzdular ve 1937'de Hücre Liderlerine ve Blok Muhafızlarına ufak silahların kullanımı üzerine bir eğitim verdiler, ardından üniformalarıyla beraber tabanca taşımaları emredildi.[42] Blok Muhafızlarının ortak kayıtlarına göre bu komik bir durumdu. Silahlara dair onları ilgilendiren temel mesele, Üçüncü Reich yıkıldıktan sonra onlardan acilen nasıl kurtulacaklarıydı.

Savaşın çıkmasıyla Northeim'daki Nazi Partisi, tamamen meşgul olmasına ve şehir halkından taleplerini daha da azaltmasına neden olacak yeni görevler üstlendi. Fırtına Birliği men-

---

40 Gregor Ballin ile röportaj

41 Bazı istisnalar vardı: Nazi davasına olağanüstü bir coşkuyla hizmet etmeleri istenen belediye çalışanları ve müteahhitler, Hitler Gençliği'ne katılmadıkları sürece bir "gelecekleri" nin olmayacağı söylenen gençler.
İlki için, bkz. NSAH, Hann 174/Northeim 86: Stellplan für Northeim, 26.X.35 ("Ari soydan gelmek" ve siyasi bağlılık, belediyede maaşlı çalışacak herkes için bir önkoşul olarak belirtilmiştir); ve PK, N-29 Politische Beurteilung einzelnen Personen, 1936-43; OGL betr. Milchhändler Bünger, 13.V.37 (partiye katılmaya zorlanan müteahhitlerden biri). Sonraki için, bkz. *a.g.e.*, N-11, Veranstaltungen u. Tagungen in Northeim (I), 1936-37: BM Girmann an die Elternschaft der Northerner Jugend, 9.XI.36; N-21, OGN Korrespondenz, A-H, 1935-36: OGL I & II an Amt für Erzeiher in der NSDAP, 12.XI.35; OGN Parteikorrespondenz, L-R, 1936-43: Girmann an OGL, 8.XI.41.

42 PK, N-11, Veranstaltungen u. Tagungen in Northeim (I), 1936-37, passim. Silahlar, Walther PK-9 otomatik silahlardı.

supları hava akını muhafızları olurken, parti memurları da bir nevi sosyal hizmet görevlisi olmuştu. Bunun nedeni kısmen, partinin ulus genelinde, orduya çağrılan askerlerin eşlerinin ve yakınlarının sorumluluğunu almasıydı. Northeim bir garnizon şehri olduğundan çok sayıda asker eşi vardı ve önde gelen ihtiyaçları yaşayacak düzgün bir mekândı. Northeim Yerel Biriminin işinin çoğu, bu kadınları yerleştirecek bir daire bulmak ve sonra da ev sahipleriyle aralarında çıkan kavgalara çözüm bulmaktı. Reich'ın bombalanan şehirlerinden Northeim'a başka ailelerin de göç etmesiyle sorun iyice büyüdü.

Bunun dışında Northeim'daki parti görevlilerinin işi çoğunlukla, şehir sakinlerinin "siyasi güvenilirlikleri" hakkındaki soruları yanıtlamak; insanların iş bulmasına, devlet yardımı almasına veya ev bulmasına yardım etmek; ihtiyaçların karneye bağlanmış olması gibi savaş dönemi kısıtlamalarıyla ilgili şikâyetlerle ilgilenmek; parti üyelerine ayrıcalık sağlamak için müdahalelerde bulunmak ve parti üyeliği hakkındaki bürokratik soruları netleştirmekti.[43] Kısacası bu angarya işler Nazi liderlerini o kadar çok meşgul ediyordu ki insanları taciz etmeye ne zamanları vardı ne de enerjileri.

Ölü sayısının artmasıyla şehir halkı, Adolf Hitler'e bağlılığın ve savaşın sonuçlarından haberdar olmaya başladı. Aralık 1944'te Üçüncü Reich'ın bir parçası olma ayrıcalığının Northeimlılara bedeli 148 ölü, 57 kayıp ve esir düşmüş 14 kişiydi; bir başka deyişle, yaralılar hariç, şehrin erkek nüfusunun yüzde 6'sıydı. 12 Aralık 1944'te Müttefik Kuvvetleri Northeim'daki demiryollarını bombaladılar. Bu arada civardaki pek çok ev de isabet aldı. İroniktir ki bunların işçi sınıfının evleriydi, yani kurbanların arasında, 1933'ten önce sokaklarda Nazilerle savaşanlar da vardı. Bir başka deyişle müttefik bombaları Nazi karşıtlarını öldürmüştü. Her halükârda bu küçük baskın bile 6 erkek, 15 kadın ve 7 çocuğun ölümüne sebep olmuştu. Daha sonra iki kişi daha hayatını yitirdi ve ölü sayısı 30'a çıktı.[44]

---

[43] PK, OGN Korrespondenz, 1936-1943, A-M ve L-Z, *passim*.

[44] PK, N-l, OGN Gefallenen von Northeim, Band 1.

Amerika Birleşik Devletleri'nin Üçüncü Zırhlı Birlikleri 1945 Nisanının başlarında Northeim'a girdiğinde, Ernst Girmann yerel milislere şehri ölene kadar savunmalarını emretti. Kendisi ise Nazi üniformasını çıkararak, arabasında bir kasa Schnapps'la Northeim'ın doğusundaki tepelere çıktı. Milisler Girmann'ın emirlerini yerine getirmektense onun gibi kaçmayı tercih ettiler ve şehir savaşmadan teslim oldu. General Wenck'in emrindeki Alman ordusu birlikleri de geri çekilmeye çalışıyordu ama arkayı koruma eylemleri Amerikalılara beş Sherman tankına mal oldu. Ve 1933'ten önce Leine Nehrinin kıyısındaki bu küçük şehirde olanlar yüzünden bazı Amerikalılar da hayatını yitirdi.[45]

Northeim Üçüncü Reich'ta ayakta kalabilmişti ve 12 Nisan 1945'te Üçüncü Reich'ın sonuydu.

---

45 Girmann'ın yaptıklarına dair, Carl Querfurt ve Thomas Galland ile yapılan röportajlar. Dr. Heinrich Eggeling, Girmann'ın kendini, yedek subay olduğundan Nazi üniformasını ordu üniformasıyla değiştirdiğini söyleyerek savunduğunu belirtmiştir. Bazı yakın şehirlerde askeriye sonuna kadar savaştı ve şehirleri yerle bir oldu; Einbeck bunlardan biridir. Northeim'ın 12 Nisan 1945'de, Üçüncü Zırhlı Birliği tarafından işgali üzerine, Spearhead in the West (Frankfurt a/M, 1945), s. 247-49; Charles B. MacDonald, *The Last Offensive. U. S. Army in World War II: The European Theater of Operations* (Washington, D.C., 1973), s. 391; Vincent J. Esposito, *West Point Atlas of American Wars*, cilt II (New York, 1959), harita 70. Citations courtesy of "Historica" II. Dünya Savaşı Referans Servisinin kahramanlık beratları.

20

SONUÇLAR

Olayların tekerrürü bir kural değil istisnadır; ve olaylar tekerrür etseler bile bu hiçbir zaman tamamen aynı koşullarda olmaz.

Friedrich Engels

Her ne kadar Northeim II. Dünya Savaşı sırasında fiziksel açıdan zarar görmediyse de şehir savaş sırasında ve sonrasında büyük bir değişim yaşadı. Üçüncü Reich'ın sona ermesiyle Naziler tabii ki yok oldular. Ernst Girmann üç yıl bir P.O.W kampında kaldıktan sonra Northeim yakınlarındaki bir şehre yerleşti. 1950'lerin sonunda Northeim'a döndüyse de her şeyden elini eteğini çekmiş olarak yaşamını sürdürdü. "Nazilikten arındırma" sürecinden diğerlerinin de geçmesi gerekti ve bu süreçte oy kullanma, memuriyete girme gibi haklardan mahrum bırakıldılar. Bundan sonra Üçüncü Reich'la ilgili olarak toplu bir hafıza kaybı yaşadılar. Şehir halkı Nisan 1945'te gamalı haçlı bayraklarını yaktı ve bundan kısa süre sonra İngiliz ordusu görülen tüm Nazi sembollerinin kaldırılması işinin denetimini üstlendi. Ayrıca işgal kuvvetleri 853 Nazi kitabını halk kütüphanesinden kaldırdılar ve yeniden dönüştürülmeleri için kâğıt hamuru haline getirdiler. Seçimi Wilhelm Spannaus yapmıştı.[1]

Epigraf: Edmund Wilson, *To the Finland Station* (New York, 1935), s. 187.

1 Wilhelm Spannaus ve M. Luders, "List of 853 Books Removed from the Northeim Public Library on the Order of the Allied Control Council" (elyazması, 12 Ocak 1946, bulunduğu yer: Northeim belediye binası, Oda 8)

Northeimer Beobachter yok oldu. 1942'de "savaş ekonomisi önlemi" olarak kapatılan *Northeimer Neueste Nachrichten* (artık adı "ve Göttingen-Grubenhagensche Zeitung" olmuştu) yayınına devam etti ve kısa zamanda şehrin en çok okunan gazetesi oldu.

İşgal kuvvetleri Carl Querfurt'u Northeim kaymakamı ilan etti. O da hızla ve sessizce demokratik yerel hükümeti yeniden kurdu. Thomas Galland şehrin baş idarecisi oldu. Sosyal Demokrat Parti bir gecede tekrar kuruldu ve siyasi olayların akışına göre şehri muhafazakârların yönetmediği her durumda onlar yönetti. 1960'ların ortalarında Belediye Meclisindeki 21 koltuk şu şekilde dağılmıştı: 10 SPD, 8 CDU ve 3 FDP. Bu oran, Hitler öncesi duruma çok yakındı ama en önemli fark Sosyalistlerle muhafazakârların birbirlerinin meşruiyetini kabul etmeyi öğrenmiş olmalarıydı. Günümüze dek de bu durumda pek bir değişim olmadı.

Bunun bir nedeni, görünen sürekliliğe rağmen Northeim'ın artık aynı şehir olmamasıydı. Savaş sırasında Almanya'nın büyük şehirlerinde yaşayanlar, bombalardan kaçmak için Northeim'a sığınmış, Üçüncü Reich'ın yıkılmasının ardından da çoğu orada kalmıştı. Ruslar tarafından işgal edilen topraklardan kaçan pek çok kişi de Northeim'a geldi. 1960'da Northeim nüfusu ikiye katlanmıştı. Şehrin o dönemki nüfusu içinde muhtemelen her üç kişiden sadece biri, Hitler iktidara geldiğinde Northeim'da oturmaktaydı.

Nazi dönemi öncesinde mevcut olan katı, birbirini dışlayan gruplar halinde bölünmüş sosyal yapı da bir daha ortaya çıkmadı. Savaş sonrasında ortaya çıkan ekonomik sefalet 1945'ten 1948'e dek o kadar eşit bir dağılıma sahipti ki o dönemde Almanya'da gerçekten sınıfsız bir toplumun hüküm sürdüğü söylenebilir. Statüye bağlı farklılıklar varlığını sürdürdüyse de her tarafta egemen olan yoksulluk göz önüne alındığında bunun pek bir anlamı kalmamıştı. Ardından Batı Almanya'nın mucizevi ekonomik gelişimi sonucu gelir eşitsizlikleri tekrar ortaya

çıktı, ama yeni bir ekonomi yeni bir elit sınıf yarattığından eski durgunluk ve derin uçurumlar yoktu, nitekim sürekli istihdam mekanizmaları artı kademeli gelir vergisi, gelir düzeyleri arasındaki farkları azaltmıştı. Geçici işlerde çalışan yabancıların oluşturduğu yeni bir alt sınıf da ortaya çıktı ve buna bağlı olarak (neredeyse tüm dünyada saat başına en yüksek ücreti alan) eski Alman proletaryası sosyal olarak birkaç çentik yukarı tırmandı. Sınıflar arasındaki geçişlilik de daha akışkan bir hal almıştı; bunun bir sebebi, Nazilerin resmi toplumu ezip dağıtmış olması; diğer sebebi de, mültecilerin şiddetli ve kitlesel akınıyla eskiden net ve katı olan sınıf organizasyonlarının ve gruplarının karışmış olmasıydı. Sonuç olarak II. Dünya Savaşı sonrası Northeim toplumunu nasıl tanımlarsak tanımlayalım, yapacağımız tanım Hitler'in iktidara gelmesine yardımcı olan birleştirici ve ayırıcı unsurlara sahip olmayacaktır. Eski şehir gitmişti; ve bir daha dönmeyecekti.

Northeim ne daha önce "tipik" bir Alman şehri olmuştur, ne de şimdi öyledir. Gerek Weimar döneminde gerekse Nazi günlerinde Northeim'ın bileşimi Almanya'nın geri kalanına benzemiyordu. Fazla sayıda devlet memuru vardı ve şehre ekonomik olarak demiryolları hakimdi. Almanya'da Üçüncü Reich'a, NSDAP'a üçte iki oy vererek giren pek az yer vardı. Ülke çapının ortalaması beşte ikiydi. Öte yandan Üçüncü Reich'ın başlarında Almanya'daki pek çok yer, Northeim'dakinden çok daha fazla şiddet yaşamıştı.[2]

---

2 Zaten alıntı yapmış olduğumuz eserler dışında, Northeim'a dair yerel ve bölgesel düzeyde karşılaştırmalar içeren araştırmalar için, bkz. Waldemar Besson, *Wurtemberg und die deutsche Staatskrise 1928-33* (Stuttgart, 1959); Martin Broszat vdğ., *Bayern in der N.S.- Zeit: Soziale Lage und politischer Verhalten der Bevölkerung im Spiegel vertraulicher Berichte* (çok ciltli: Münih, 1977-); Wilfried Böhnke, *Die NSDAP im Ruhrgebiet 1920-1933* (Bonn/ Bad Godesberg, 1974); Bernd Burkhardt, *Eine Stadt wird Braun: Die nationalsozialistische Machtergreifung in der Provinz: Eine Fallstudie* (Hamburg, 1980); Ursula Büttner, *Hamburg in der Staats-und Wirtschaftskrise 1928-1931* (Hamburg, 1982); John Farquharson, "The NSDAP in Hanover and Lower Saxony, 1921-26" *Journal of Contemporary History* (1973), s. 103-120; Ellsworth Faris, "Takeoff Point for the National Socialist Party: The

Landtag Election in Baden, 1929" *Central European History* (Haziran 1975), s. 140-171; Elke Fröhlich ve Martin Broszat, "Politische und soziale Macht auf der Lande: Die Durchietzung der NSDAP im Kreis Memmingen," *Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte* (1977), s. 246-72; Norbert Frei, *Selbstanpassung und Resistenz in Bayern* (Stuttgart, 1980); Hans Graf, *Die Entwicklung der Wahlen und politischen Parteien in Gross-Dortmund* (Hanover, 1958); Johnpeter H. Grill, *The Nazi Movement in Baden, 1920-1945* (Chapel Hill, 1983); Hans-Peter Görgon, *Düsseldorf und der Nationalsozialismus* (Düsseldorf, 1969); Reiner Hambrecht, *Der Aufstieg der NSDAP in Mittel-und Oberfranken* 1925-1933 (Nur-emberg, 1976); Gertrud und Erwin Herrmann, "Nationalsozialistische Agitation und Herrschaftspraxis in der Provinz: Das Beispiel Bayreuth" *Zeitschrift für Bayerische Landesgeschichte* (1976), s. 201-250; Franz-Josef Heyen, *Nationalsozialismus im Altag: Quellen zur Geschichte des Nationalsozialismus vornehmlich im Raum Mainz-Koblenz-Trier* (Boppard, 1967); Gerhard Hoch, *Zwölf wiedergefundene Jahre: Kaltenkirchen unter den Hakenkreuz* (Bad Bramstedt, 1980); Werner Jochmann (der.), *Nationalsozialismus und Revolution: Ursprung und Geschichte der NSDAP in Hamburg 1922-33* (Frartkfurt/Main, 1963); Gerhard Kirsch vdğ., *Berliner Alltag im Dritten Reich* (Düsseldorf, 1981); Kurt Klotzbach, *Gegen den Nationalsozialismus: Widerstand und Verfolgung in Dortmund 1930-1945* (Hanover, 1969); Claus-Dieter Krohn ve Dirk Stegmann, "Kleingewerbe und Nationalsozialismus in einer agrarisch-mittelständischen Region: Das Beispiel Lüneburg 1930-39" *Archiv für Sozialgeschichte* (1977), s. 41-98; Karl Kühling, *Osnabrück 1925-33: Stadt im Dritten Reich* (Osnabrück, 1969); Edward N. Peterson, *The Limits of Hitler's Power* (Prince-ton, 1969); Henner Pingel, *Das Jahr* 1933: *NSDAP-Machtergreifung in Darmstadt und im Volksstaat Hessen* (Darmstadt, 2. Baskı, 1978); Sigurd Plesse, *Die nationalsozialistische Machtergreifung im Oberharz: Clausthal-Zellerfeld 1929-33* (Clausthal-Zellerfeld, 1970); Günter Plum, *Gesellschaftsstruktur und politisches Bewusstsein in einer katholischen Region 1928-33: Untersuchung am Beispiel des Regierungsbezirks Aachen* (Stuttgart, 1972); Geoffrey Pridham, *Hitler's Rise to Power: The Nazi Movement in Bavaria, 1923-1933* (New York, 1973); Horst Rehberger, *Die Gleichschaltung des Landes Baden 1932/33* (Hei-delberg, 1966); Ernst-August Roloff, *Bürgertum und Nationalsozialismus: Braunschweigs Weg ins Dritten Reich* (Hanover, 1961) ve *Braunschweig und der Staat von Weimar: Politik, Wirtschaft und Gesellschaft 1918-1933* (Bruns-wick, 1964); Paul Sauer, *Würtemberg in der Zeit des Nationalsozialismus* (Ulm, 1973); Jürgen Schadt (der.), *Verfolgung und Widerstand unter dem Nationalsozialismus in Baden* (Stuttgart, 1976); Hans-Dieter Schmidt, *Die nationalsozialistische Machtergreifung in einer Kreistadt: Ein Lokalmodell zur Zeitgeschichte* (Frankfurt/Main, 1983); Eberhard Schön, *Die Enitstehung des Nationalsozialismus in Hessen* (Meisenheim am Glan, 1972); Herbert Schwarzwälder, *Die Machtergreifung der NSDAP in Bremen 1933* (Bremen. 1966); Hans-Josef Steinberg. *Widerstand und Verfolgung in Essen 1933-1945* (Hanover, 1969); Gerhard Stoltenberg, *Politische Strömungen in Schleswig-Holsteinischen Land-volk 1918-33* (Düsseldorf, 1962); Lawrence D. Stokes, "The Social Composition of the Nazi Party in Eutin, 1925-1932"

O halde, Nazi yıllarında Northeim'da yaşananlardan ne öğrenilebilir?

Öncelikle şu kesindir ki, birbirini izleyen seçimlerde ve iktidarın ele geçirilmesinde Naziler açısından en önemli arena yerel düzeydekiydi ve burada önem taşıyan figürler yerel Nazi liderleriydi. Northeim Nazileri kendi imajlarını kendi girişimleri, gayretleri ve propagandalarıyla yarattılar. 1933 ilkbaharında iktidarı ele geçirebilmek için ne yapmaları gerektiğini gayet iyi biliyorlardı ve yukarıdan gelen genel bazı direktifler dışında bunu kendileri başardılar. Bütün bu sürecin tam olarak ne kadarının Yerel Birimlerin inisiyatifinde olduğunu ve ne kadarının da diğer şehirlerden alınan örneklere ya da Bölgesel veya Ulusal Nazi liderliğinin desteğine bağlı olduğunu tam olarak tespit etmek mümkün değildir. Yukarıdan gelen yazılı emirlerin olmaması sözlü emirler almadıklarını göstermez. Fakat asıl inisiyatif açıkça yerel liderlerdedir. NSDAP'ın, sonradan tüm hareket tarafından uygulanacak olan azim ve inisiyatif ruhunu Yerel Birimlerine aşılamak için tam olarak hangi yöntemleri kullandığını bilmek son derece ilginç olacaktı. Bu otoriter aygıt

International Review of Social History (1978), s. 1-32, ve "Der Fall Stoffregen: Die Absetzung des Eutiner Bürgermeisters im Zuge der NS-Machtergreifung 1928-1937" *Zeitschrift der Gesellschaft für Schleswig-Holsteinische Geschichte* (1979), s. 253-86, ve "Das Eutiner Schutzhaftlager 1933/34: Zur Geschichte eines 'wilden' Konzentrationslagers" *Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte* (1979), s. 570-625; Hans Teich, *Hildesheim und seine antifaschistischen Widerstandskampf gegen den Hitlerfaschismus und demokratischer Neubeginn* (Hildesheim, 1979); Robert Thevoz vdğ. (der.), *Pommern 1934/35 im Spiegel von Gestapo Lageberichten und Sachakten* (iki eilt, Köln, 1974); Timothy Alan Tilton, *Nazism, Neo-Nazism, and the Peasantry* (Bloomington, 1975); Harald Voigt, *Der Sylter Weg ins Dritten Reich: Die Geschichte der Insel Sylt von Ende des I. Weltkriegs bis zu dem Anfängen der nationalsozialistischen Diktatur* (Münsterdorf, 1977); Vereinigung der Verfolgten des Naziregimes, *Peine unter der NS-Gewaltherrschaft* (Peine, tarih belirtilmemiş); Friedrich Walter, *Schicksal einer Deutschen Stadt: Geschichte Mannheims 1907-1945* (iki eilt, Frankfurt/Main, 1950); Falk Wiesemann, *Die Vorgeschichte der nationalsozialistischen Machtübernahme in Bayern 1932/33* (Berlin, 1975); Bettina Wenke, *Interviews mit Überlebenden: Verfolgung und Widerstand in Südwestdeutschland* (Stuttgart, 1980); Gerda Zorn, *Stadtim Widerstand* (Frankfurt/Main. 1965).

içinde koordinasyonun esneklikle nasıl kaynaştırıldığını detaylarıyla bilmek yararlı olacaktı. Northeim'la ilgili bu incelemede ulaşabildiğimiz materyal bu soruları cevaplamaya yetmedi. Fakat yine de, aktif ve etkili bir yerel örgütlenme olmaksızın Northeim'da –en azından burada anlattığımız ölçüde topyekün– bir Nazi devriminin olamayacağını gösterdi. Hitler, Goebbels ve diğer Nazi liderleri siyasi kararları alırken; ideoloji, ulusal propaganda ve sonrasında da devletin kontrolü devrimi mümkün kıldı. Hitler aynı zamanda destekçilerine başka hiçbir partinin paylaşmadığı basit bir hedef verdi: İlk fırsatta iktidarı münhasıran ve her yönüyle, topyekün ele geçirme fikri. Fakat Northeim'da olduğu gibi Almanya'nın genelinde de devrim yüzlerce yerel alanda gerçekleştirildi. Üçüncü Reich'ın temelini onlar oluşturdu.

Northeim'da belli bir şekilde yaşanan tecrübenin arkasında yatan nedenlere gelince, Nazizmin zaferindeki en önemli faktör şehirde net bir sınıfsal ayrışmanın var olmasıydı. Naziler iktidarı ele geçirmelerini sağlayan kampanyalarına başladıklarında, şehir içerisinde bir bağlılık ve uyum vardı ama bu etken ancak orta sınıfın ya da işçi sınıfının kendi içinde söz konusuydu; şehrin geneline yayılmamıştı. Nazizmin zaferi büyük ölçüde Northeim orta sınıfının, alt sınıfları ve özellikle de onların siyasi temsili olan Sosyal Demokrat partiyi bastırma istekleriyle açıklanabilir. Nazizm bu yoldaki ilk etkili araçtı.

Northeimlılar Nazizmin zaferinden bu nedenle mutlu oldular ve diktatörlüğün kurumlarını bu nedenle alkışladılar. Orta sınıfın antipatisinin hedefi SPD'nin tek tek üyeleri değil bu örgütsel yapının kendisiydi; işçi sınıfına değil onun siyasi ve sosyal amaçlarına karşıydılar ve son olarak, karşı oldukları şey SPD'nin hakiki hali değil onun hakkında kendi yarattıkları efsaneydi. Northeim orta sınıfı çeşitli sebeplerle Sosyal Demokratları yıkmaya o kadar kararlıydı ki seçtikleri aracın bir gün kendilerine karşı işleyebileceğini göremediler.

Northeimlıların Sosyalistlere karşı neden bu kadar katı olduğu sorusunu cevaplayabilmek için sadece bu şehri incelemek

yetmez. Cevap, İmparatorluk ve Weimar Almanyası'nın tarihinde ve sosyal yapısında yatıyor ve muhtemelen bu yanıtı sadece bir sosyal psikolog verebilir. Yine de SPD'nin yapısının, şehir sakinlerinin tutumları ve kanlarıyla bir ilişkisi olduğu bariz. Northeim Sosyalistleri, gerçekle bağdaşmayan sloganlar ve yöntemler kullandılar. Bir devrim yapmaya hazır değilken devrimci parti havasına büründüler. Hiçbir zaman orta sınıfla aralarını düzeltmeye çalışmadılar; dar görüşlülükleri ve yüzeysel saldırganlıklarıyla sık sık burjuva duyarlılıklarına saldırdılar.

Fakat tüm suçu Northeim Sosyal Demokratlarına atmanın doğru hiçbir yönü yoktur. Orta sınıf SPD'nin varlığına neredeyse paranoyakça bir tepki verdi. SPD'yi, artık öyle olmadığı bir zamanda "Marksist" bir parti olarak görmekte ısrar ettiler. Örgütlü işçi sınıfının etkinlik sağlama çabasının kaba kuvvet yoluyla engellendiği günlere geri dönmeye çalıştılar. Bu örgütlenmenin varlığı bile onların kendilerini tehdit altında hissetmelerine neden oluyordu. SPD'ye yönelik böyle bir bakış açısı gerçeklere uymuyordu, çünkü nesnel bir açıdan bakıldığında SPD'nin Northeim'daki amacı, tam da orta sınıfın istediği gibi şehri olduğu haliyle korumaktı.

Nazileri durdurmak için Northeim'da gerekli olan şey, –vaatleri ne olursa olsun– Nazizmin yakışıksız bir şey olduğunu anlayacak aklıselim insanların, mensup oldukları partinin hiçbir önemi olmaksızın yapacağı bir siyasi koalisyondu. Nazilerin iktidara gelmesinin temel sebebi böyle bir koalisyonun asla kurulamamış olmasıydı. Fakat onlara bu şansı veren orta sınıftı.

Belki de Northeimlı iyi yurttaşların davranışını, onların milliyetçiliğe ne denli bağlı oldukları noktasından düşünerek daha iyi anlayabiliriz. Nazi öncesi dönemde şehirde hüküm süren aşırı vatansever duygular, Nazizm için önemli bir manevi takoz işlevi görmüştü. Northeimlıların Weimar döneminin son yıllarındaki eylemleri ve inançları pek çok açıdan, I. Dünya Savaşı sanki hiç sona ermemiş gibi bir izlenim veriyordu. Böyle bir atmosferde SPD vatana ihanet ediyor görünürken, Naziler makul kabul edilmiş olabilir.

Bunalım da benzer bir etki yaratmıştı. Northeim orta sınıfı krizden belirgin bir şekilde etkilenmediği halde, halk bunalımın etkilerine yönelik –özellikle de işsizliği gördükçe– sürekli endişe ve korku üretmiş, kendini umutsuzluğa kaptırmıştı. Depresyonun alt sınıflar üzerindeki etkileri de aynı derecede büyüktü. İşsizlerin giderek uzayan işsizlik dönemlerinin de gösterdiği üzere artan umutsuzluk şehirde demokrasi güçlerini zayıflatmışta. Bu durum SPD'nin savaşma arzusunun kuyusunu kazmış ve Nazizme rol gereği tepkiler vermesine neden olmuş olabilir. Tüm güçlerini Nazizmle mücadeleye vermek bir yana, bunu yaparken ortadaki ekonomik sefaleti yaratmış olan sistemi savunmak durumunda kalmak Sosyalistlere zor gelmişti. SPD bunalıma cevaben demokratik sosyalizmi ciddi olarak yaymaya çalışsaydı, kendi yandaşları arasında yeni güç kaynakları bulabilir ve NSDAP'a sadece bunalımı sona erdirme vaadinde bulunduğu için oy veren pek çok Northeimlının oyunu alabilirdi. Kısacası, bunalımın gerektirdiği şey güvenilir, aklıselim bir radikalizmdi ve Sosyalistler bunu sunmadı.

Bunalım Northeim Sosyalistlerini başka şekillerde de etkiledi. Şeker fabrikasında ve demiryollarında ekonomik baskının kullanılması SPD'nin prestijini ve gücünü çok sarstı. Koşullar kötüleşip aleyhine döndüğünde kendi insanlarını bile koruyamıyorsa, demokrasiyi nasıl savunacak, sosyalist bir toplumu nasıl kuracaktı? Yönetimin demiryollarındaki başarısı şüphesiz Naziler için çeşitli olanaklar yaratmışta. Naziler işçilerin ekonomik açıdan ne kadar savunmasız olduğunu orada öğrendiler; SPD'nin savaşmayacağını aslında orada öğrendiler.

Fakat bunalımın en önemli etkisi şehri radikalleştirmesiydi. Başka koşullarda Northeimlılar kendilerini kızdıran veya ilgilendirmeyen yaklaşımları hoş görürlerdi. Fakat bu koşullarda, kan kaybına sebep olan iğrenç parti kavgaları ve şiddet, diktatörlükten önceki yıllarda mantar gibi yayılmıştı. Northeim'daki şiddetin boyutu, radikal durumun bir ifadesiydi fakat aynı zamanda şiddeti normal ve kabul edilebilir göstererek durumu

daha da kötüleştiriyordu. Milliyetçiliğin ve bunalıma yönelik tahammülsüzlüğün artışının yanı sıra şiddetin ve siyasi gerilimin yükselmesi de şehri Nazilerin kucağına iten önemli faktörlerdendi.

Tüm bu faktörler kayda değer bir kurnazlıkla Nazi propagandası tarafından suiistimal edildi. Siyasi kavgaların ve beceriksizliğin sürekli birbirini izlediği bu açmaza karşılık Naziler bütünlüklü, hedefi belli ve enerjik bir alternatif sunuyorlardı. Propagandaları halkın tüm korkularına, ihtiyaçlarına yanıt veriyordu ve neredeyse, destek verme ihtimali taşıyan tüm gruplara yöneltilmişti. Bunun en büyük nedeni de Nazilerin propagandalarında programları açısından esnek olmayı kabul etmeleri ve propagandalarının etkinliğin ölçmek ve gerekli uyarlamaları yapmak için basit bir geri bildirim sistemi kurmuş olmalarıydı. Northeim Nazileri enerjileri, uyum sağlama kabiliyetleri ve çabalarıyla, şehrin kafası karışık, dertli orta sınıfının sadakatini yakalamayı becermişti.

İktidara giden yol bu şekilde hazırlandı fakat devrimin kendisi de başarıyı garantileyecek şekilde hayata geçirilmişti. Konrad Heiden'in sözleriyle, *Reichsbanner*'in herhangi bir anda durumu değiştirmek üzere müdahale etmesine engel olacak şekilde "kısım kısım yapılan bir darbe" idi bu. SPD parçalanana dek terör sistemi de, büyük oranda toplumsal destek yoluyla, uygulamaya konmuştu.

Bu süreçte önem taşıyan yegâne faktör, Northeim'ın sosyal yapısının tezahürünün yok edilmesiydi. Şehirde sosyal bağlılık adına ne varsa kulüplerde ve cemiyetlerde tesis edilirdi ve Nazi yönetiminin daha ilk aylarında bu yok edilmişti. Sosyal örgütlenmelerinin ellerinden alındığı ve terörün bir gerçeklik olarak yaşandığı bu dönemde Northeimlılar birbirlerinden yalıtılmışlardı. Bu durum orta sınıf için geçerliydi ama işçiler için daha da geçerliydi; çünkü SPD'nin ve sendikaların ortadan kalkmasıyla, bu süper-cemiyetin inşa ettiği tüm karmaşık sosyal bağlar yok olup gitmişti. Naziler, Northeim halkını atomize

olmuş bireyler haline getiriyor ve bunun sonucunda ortaya çıkan kitleyi istedikleri gibi yönlendirebiliyorlardı. Muhtemelen Northeim'da devlet memuru sayısının fazlalığından dolayı, bu süreç diğer yerlerde olduğundan daha rahat işlemişti. Devlet memurluğunun yapısı gereği bu kişiler devlete daha bağımlı durumdaydılar ve hayatlarını idame ettirebilmek için Nazilerle çalışmaktan başka seçenekleri yoktu. Özellikle Northeim'ın sosyal ve kültürel elitini oluşturan öğretmenler, kendilerini neredeyse bir anda NSDAP'ın ellerinde buldular. 1933 ilkbaharında diğer Northeimlılar da Nazilerin peşine takılınca; ayrıca terör ve güvensizlik iyice belirgin hale gelince Hitler'e karşı koymanın imkânı artık kalmamıştı.

Bunun ötesinde Naziler özellikle ilk aylarda, aldıkları desteği artırmak için ciddi anlamda eylemlere girişmişti. Sürekli olarak mitingler ve geçit törenleri düzenliyorlardı ve bu etkinlikleri, karşı koyulmaz bir coşku ve onay hissi yaratıyordu. Ekonomik alandaki gayretleri, neredeyse diktatörlüğü haklı çıkartacak kadar güçlüydü. Fakat Nazilerin bizzat gösterdikleri çabaların yanı sıra işlerine yarayan başka faktörler de vardı. Pek çok işaret, 1933'lerde bunalımın yavaş yavaş hızını kestiğini göstermektedir. Ayrıca bir önceki rejim sırasında ayrılmış olan fakat ancak Nazilerin döneminde kullanılabilen bayındırlık projesi fonları da vardı. Dikkate alınması gereken bir başka nokta da diktatörlüğün kurulması yönündeki asıl etkinliklerin ilkbaharda yapılmasıydı; o dönemde coşku duymak uygun görünüyordu ve devrim doğallıktan tümüyle uzak değildi.

Böylece pek çok faktör Northeim'da Nazizmi mümkün kıldı. Aynı zamanda şehir de Nazizmin yapısını etkiledi. Mesela Üçüncü Reich'ın ilk zamanlarında fazla şiddet yaşanmaması, küçük bir şehir olan Northeim'ın kendi yapısından kaynaklanmış olabilir. Nazilerin çoğu Sosyalistlerin temsil ettiği şeylerden nefret ediyordu ama her iki taraf da birbirini, soğuk ve sistematik bir şiddetin oluşmasına engel olacak kadar iyi tanıyordu. SA mensupları komşularını bir sokak kavgasında yumruklamaya

razı olabilirdi ama görünüşe göre, savunmasız olduklarında Sosyalistlere saldırmaktan çekiniyorlardı. Bütün bunlar herhangi bir şiddet olayının yaşanmadığı anlamına gelmiyor, fakat Nazi rejimi sırasında kimsenin öldürülmemiş olması ve rejiminin ilk yıllarında çok az kişinin toplama kamplarına gönderilmesi gibi gerçeklerin açıklanmasında şüphesiz bir anlamları olacaktır. Ernst Girmann, Carl Querfurt'un ve onun ufak tütün dükkânının üzerine Fırtına Birliği milislerini salmaya karar verdiğinde, bu pis işi yapacak olanlar Northeim SA üyeleri değil, toplantı için komşu şehirlerden kamyonlarla gelen Fırtına Birliği milisleriydi. Querfurt'la Girmann arasında sonradan geçenler şunu bir daha kanıtlıyordu: aynı mahallede birlikte büyüdüğü birine saldırmak, en fanatik kişi için bile kolay değildi.

Şehrin küçüklüğü, pek çok ailenin birbirini kuşaklardır tanıyor olması şüphesiz artık oturmuş olan diktatörlüğün karakterini değiştirmişti. Nazilerin gelip gidebilirlerdi, ama –her türden politik görüşe sahip ihtiyarın bir araya geldiği– "Northeim Şeref Madalyası Sahipleri Savunma Kulübü" toplanmaya, yıllık bedava bira ve şehir ormanından 18 mark değerindeki odun istihkakları için birlikte mücadele etmeye devam etti.[3] Hitler iktidara geldikten sonra değişmeyen başka şeyler de vardı. Naziler hayırseverlik işlerinde eşsiz olduklarını iddia etseler de, 1933 öncesinde Northeimlıların kendi yardım organizasyonlarına da o kadar destekte bulunduğu görülebilir. Naziler orduyu Northeim'a getirerek yeni bir şey yaptıklarını düşünüyor olabilirlerdi fakat şehir halkı orduyu, Ernst Girmann'ın bunu düşünmesinden çok önce de seviyordu.

Aslında Girmann ve onun Nazi idaresi, şehrin Nazi öncesi dönemde gösterdiği küçük-kasaba şovenizminin somutlaşmış haliydi. Nazi idealleriyle, Northeim'ı turistik bir mekân olarak taratmak arasında seçim yapmak gerektiğinde, Girmann hiç tereddüt etmemişti. Northeim'a önemli ziyaretçiler geldiğinde onları Sonne Oteline yerleştirmişti, çünkü –sahibi eskiden

[3] Kulübün açıklaması için bkz. 2. Bölüm.

Milliyetçi Partinin önde gelenlerinden ve yasaklanan masonluk organizasyonunun başı olsa da– şehirdeki en iyi otel oydu.[4] Öte yandan Nazizmde, uzun zamandır gerçekleşmesi umut edilen bazı politikaları uygulayabilecek olmaları ihtimali dışında yeni hiçbir şey bulamayan Northeimlılar da vardı. Northeim'ın atıcılık dernekleri liderlerinin çoğu için Nazilerin iktidara gelmesi 300 metrelik poligonlara kavuşmaktı. Şehrin işadamlarının çoğu için Nazizmin anlamı, artık Northeimlıların alışverişlerini kendi mekânlarında yapmaya teşvik edilmeleriydi. Ve Nazi liderleri ne derse desin, Northeimlılar pazar günleri kiliseye gitmekten asla vazgeçmediler, çünkü pazar günleri kiliseye gitmek hep yaptıkları bir şeydi.

Son olarak, Ernst Girmann'ın iktidara geldikten sonraki eylemlerini, Northeim'daki sınıf ayrımına bir tepki olarak yorumlayabiliriz. Kişilerin şahsi güdülerini keşfetmek çoğu zaman gerçekten de zordur; ama Girmann'ın ve en yakın arkadaşlarının pek çok eylemi, sosyal içerlemenin onlar için önemli bir güdü olduğunu gösteriyor. Girmann aşağı orta sınıftandı. Yönetimde ve toplumda, küçük burjuvaziden ve işçilerden üstünlüklerini açıkça ifade eden elit bir kesimin hâkim olduğu böyle bir şehirde, sınıfsal kökeninin onda iz bıraktığına şüphe yoktur. Naziler Northeim'da iktidara geldiklerinde SPD'yi ve onun alt örgütlenmelerini dağıttılar ve Sosyalist liderleri yakaladılar ama bunu, Nazizm ve Sosyal Demokrasi arasındaki uzlaşmaz siyasi muhalefetle açıklamak mümkündür. Girmann'ın istediği Sosyalistleri tamamen iktidarsız kılmaktı, yoksa (siyasi olarak itibarlarını düşürmeye hizmet etmediği takdirde) onları sınıf düşürmek için çabalamıyordu. Bu nedenle Girmann, tahminlerine göre Hitler'i hiçbir zaman desteklemeyecek olan Sosyalistlerin de iş başvurularını kabul etti.[5] Ve yine bu nedenle bir işçi kendisine meydan okuduğunda az görülen gülümsemelerinden biri belirirdi yüzünde. Carl Querfurt'un ağabeyini taciz etme-

4 Rudolf Bückmann ile röportaj.

5 19 Bölüm, 32. dipnot.

ye kalktığında, Querfurt onu, "biriyle uğraşmak istiyorsan beni dene, ama ailemi rahat bırak" diyerek durdurabilmişti.[6] Girmann buna saygı duyuyordu; nefret ettiği şey, şehirdeki yüksek sınıftı. Grubu da bu konuda onunla hemfikirdi. Hermann Denzler bir keresinde Wilhelm Spannaus'a şöyle demişti: Dürüst bir Komünisti, bunun gibi bir Scheiss-*Akademiker*'e tercih ederim.[7]

Sonuç olarak Girmann şehrin elit sınıfına, apaçık muhalifi olan politikacılara yapmadığını yaptı. Belediye Başkanı Peters'ı kapı dışarı etmek için uyguladığı yöntemler iğrenç olduğu kadar lüzumsuzdu da. Thomas Galland'ı çaptan düşürme çabaları da öyleydi. Atıcılık derneklerine ve Perakendeci Tüccarlar Birliğine alışılmış "koordinasyon"un ötesinde müdahale etmesi, onlara karşı duyduğu horgörünün bir göstergesiydi. Aynı yaklaşım şehrin tüm yüksek tabakasıyla ilişkisinde belirgindi ve bunun en göze çarpan örneği, GGZ'den Wilhelm Röhrs ile olan ilişkisiydi. Bu tavrın son dışavurumuysa Girmann'ın, Northeim'da diğer Alman şehirlerinden çok daha bağlı bir cemaati bulunan Lutherci kilisesiyle mücadelesinde görülmüştür. Şehrin saygınlığının kalesine bu derece aşırı yollar ve aşağılık yöntemlerle saldırması muhtemelen, içinde büyüdüğü ve kendisini sosyal konumu nedeniyle kınayan çevre üzerinde bir zafer kazanma çabasının bir ürünüydü.

Yine de Northeim halkı, Üçüncü Reich'ın derinlerinde bile, Girmann'a ve destekçilerine şehrin tavrıyla ilgili gerçekleri kabul ettirmişti. Northeim'daki Nazi rejiminin az da olsa umut veren yönlerinden biri, fanatik Nazilerin bile saygı duymak zorunda kalacakları sınırlarda görülebilir. İnsanların doğasına meydan okuyacak ve onu değiştirme iddiasında bulunacak kadar küstahça bir varsayımları olmasına rağmen Nazi liderleri, şehir halkının onlara içten bir bağlılık duymaksızın biçimsel bir şekilde itaat etmesini kabul etmek zorunda kalmıştı. Naziler en azından 1935 ile 1945 yılları arasında sıkıntı ve kayıtsızlı-

6 "Benno Schmidt" ve Carl Querfurt ile yapılan röportajlar.

7 Wilhelm Spannaus'a karşı 1 Temmuz 1933'te açılan *Gau-Uschla* soruşturmasının tutanakları (Wilhelm Spannaus'un kişisel arşivinden).

ğın üstesinden gelemediler. Northeimlıları toplantılara katılmaya ve coşkuluymuş gibi davranmaya zorlayabiliyorlardı. Ama herkes bu tavırların sahteliğinin farkındaydı ve asıl bilinmeyen kimin kimi aldattığıydı: Davranışlarının bir anlamı varmış gibi yapanlar mı yoksa onları böyle davranmaya zorlayanlar mı? Göstermelik bu itaat sayesinde Nazi liderleri olgun Üçüncü Reich döneminde şehir halkı üzerinde fazla şiddet uygulamadılar ama itaatin sözle ifade edilmeyen bir şiddet tehdidinden kaynaklandığının ve göstermelik olduğunun da farkındaydılar. Bu gerçeklerin kabul edilmesi, gündelik hayatı pek çok açıdan daha yaşanılır kılmıştı.

Bu şüpheli bir zaferdir ve Northeim halkının, ulusal hükümetin kanlı eylemlerinden temize çıkacağı anlamına asla gelmemelidir. Nazi tecrübesine daha geniş bir çerçeveden baktığımızda bu örnek bize insanların etkisiz alaycılığı, hileyi, uyumu, ilgisizliği, inkarı ve kararlı kayıtsızlığı, hayatta kalabilmek için nasıl kullandıklarını gösterir. Northeimlıların Nazi liderlerini uymaya zorladıkları koşullar, onların Üçüncü Reich'ta hayatta kalabilmelerini sağladı ama diğer yandan, halk genelindeki bu pasiflik, Nazilerin o insanlık suçlarını işleyebilmelerine imkân sağladı. Bir anlamda en büyük Nazi suçu, ahlaki duyarsızlığı desteklemek ve haklı çıkarmaktı; hatta bu, Nazilere karşı olanlar için bile geçerliydi. Çünkü bu ahlaki duyarsızlık, diğer tüm utanç verici Nazi suçlarının bir önkoşuluydu.

Ayrıca Nazi diktatörlüğü nihayetinde, onunla barış içinde yaşayan Northeimlılara bile acı vermişti. Sonunda hemen her Northeimlı Üçüncü Reich'ın onlara neler getirdiğini anlamıştı. Pek çok Northeimlı diktatörlüğün ne demek olduğunu, güven ve toplumsal iletişim genel olarak çöktüğünde anlamıştı. Hitler'in politikaları önlerine savaşı –halkın korktuğu ve nefret ettiği savaşı– getirdiğinde herkes bunları anlamıştı.[8] Nazi yılları

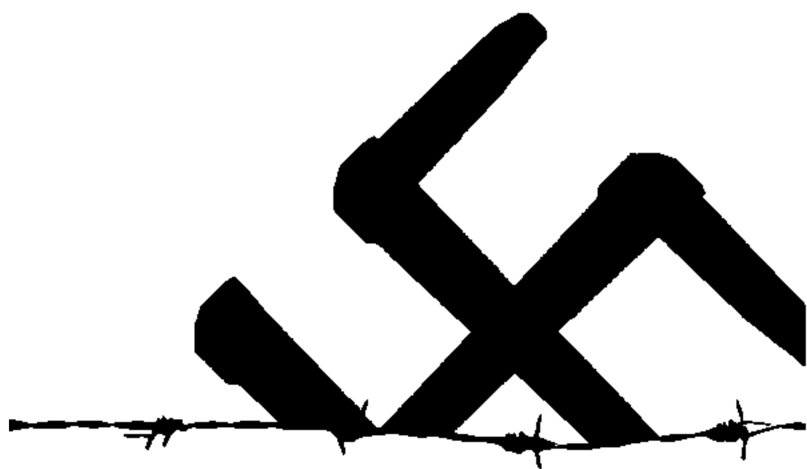
[8] Marlis G. Steinert, *Hitlers Krieg und die Deutschen: Stimmung und Haltung der deutschen Bevölkerung im Zweiten Weltkrieg* (Düsseldorf, 1970); *Hitler'in Savaşı ve Almanlar* ismiyle yayımlanmış ve kısaltılmış olan tercümesinin içinde.

öncesindeki olağanüstü-vatanseverliklerine rağmen, 1939 yılında garnizon Northeim sokaklarında yürüyüş yaptığında kimse coşkuya kapılmadı. Savaş, özelikle 1945'ten sonra beraberinde açlığı da getirmişti ve pek çok Northeimlının askeriyeye olan sevgisi Rusya'nın dondurucu steplerinde azalmıştı. Aileleri ise Nazizmin ölüm anlamına geldiğini öğrenmişti.

Fakat Northeim orta sınıfının ezici bir çoğunlukla Nazilere oy verdiği günlerde bunu kimse tahmin edememişti. Ve belki de şehrin, Nazilerin iktidara gelmesinden ve bunun öncesindeki tecrübelerinden alacağı en önemli ders buydu. O günlerde Northeim'da neredeyse kimse neler olduğunu kavrayamamıştı. Hitler iktidara geldiğinde şehirde neler yaşayacağına dair çoğu kişinin bir fikri yoktu ve Nazizmin ne demek olduğu anlamamışlardı.

Sosyal Demokratlar Nazilerin çekiciliğinin özünü anlamamışlardı. Aynı şey, Nazi kamçısı altında acı çeken Yahudiler ve Lutherciler için de geçerliydi. Hatta NSDAP'ın Wilhelm Spannaus gibi inançlı üyeleri bile Nazilerin neyi desteklediği hakkında yanlış bir algıya sahipti. Northeim'ın ünlü okullarındaki bir tek öğretmen bile, eğer Almanlar Hitler'in söylediği gibi bir *Herrenvolk* ise farz edilen kaderlerine varmak için korkutulmuş bir serfler ulusu haline gelmelerine niçin gerek duyulduğunu sormamıştı.

Her grup Nazizmin başka bir yönünü görmüş ama kimse onu bütün korkunçluğuyla görmemiştir. Bu ancak çok sonraları aşikâr bir hal aldı ama yine de herkes için aynı düzeyde aşikâr değildi. Nazizm sorunu öncelikle bir algılama sorunuydu. Bu anlamda, Northeim'daki güçlükleri ve Northeim'ın kaderini muhtemelen, benzer koşullardaki farklı şehirlerde yaşayan insanlar da paylaşmıştır. Bu hastalığın çaresi kolayca bulunamayacaksa da bilgi ve anlayış bu yolda atılacak ilk adımlar olacaktır.

EKLER

A

BU KİTAP İÇİN GÖRÜŞÜLEN KİŞİLERİN İSİMLERİ VE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

Tırnak içindeki adlar kişilerin takma isimlerini belirtir. Bilgilendirme sırası: meslek, siyasi eğilim, din, yaş, başlıca faaliyetler, diğer.

"HANS ABBENRODE." İlkokul müdürü, ılımlı bir siyasi görüşe sahip, Lutherci, 1930 yılında 38 yaşındaydı.

GREGOR BALLIN. Meslek sahibi, Demokrat parti üyesi, Yahudi, 1930'da 45 yaşındaydı, I. Dünya Savaşı muharibi.

RUDOLF BÜCKMANN. Lise müdürü, Milliyetçi parti üyesi, Lutherci, 1930'da 42 yaşındaydı, üniversite mezunu.

HERMANN DENZLER Manifatura dükkânı sahibi, Nazi Partisi ve SS üyesi, sözde Lutherci, 1930'da 30 yaşındaydı. Daha sonra Northeim senatörü oldu. I. Dünya Savaşı muharibi.

THOMAS GALLAND. Şehir idaresinde memur, Demokrat parti üyesi, Lutherci, 1930'da 30 yaşındaydı.

JOHANNES GROTE. Şehir Gaz İşlerinde yarı-kalifiye işçi, sendika lideri, Sosyal Demokrat Partinin aktif üyesi, sözde Katolik, 1930'da 48 yaşındaydı. Northeim Belediye Meclisinin eski üyesi, I. Dünya Savaşı muharibi ve Birinci Sınıf Demir Haç madalyası sahibi.

FRIEDRICH HAASE. Northeim Kaymakamlığında düşük düzeyde memur, Sosyal Demokratik Parti üyesi, Lutherci, 1930'da 27 yaşındaydı. Yerel Reichsbanner'in önde gelen lideri.

MARIA HABENICHTS. Halk Partisi üyesi bir lise öğretmeninin eşi, Lutherci, 1930'da 35 yaşındaydı. Eşi mason ve I. Dünya Savaşı muharibi.

ANNA HDEG. İlaenin üst düzey tarihçi ve yazar Adolf Hueg'in karısı. Nispeten sağ görüşlü ve Lutherci. 1930 yılında 33 yaşındaydı.

"ERHARDT KNORPEL." Ilımlı bir gazete olan *Northerner Neueste Nachrichten*'in muhabiri, Halk Partisine oy vermiş, Lutherci, 1930'da 38 yaşındaydı. I. Dünya Savaşı muharibi.

"HEINRICH LAMME." Özel bir bankada müdür yardımcısı, Demokratik partiye oy vermiş, Lutherci, 1930'da 27 yaşındaydı.

CARL QUERFURT. Küçük işletmeci (perakendeci tüccar); Sosyal Demokrat partinin yerel liderlerinden biri. Lutherci, 1930'da 43 yaşındaydı. Belediye Meclisi üyesi. Senatör, İlçe Meclisi delegesi, I. Dünya Savaşı muharibi.

EVA RÖHRS. Sağcı bir gazete olan *Göttingen-Grubenhagensche Zeitung*'un sahibi ve editörü olan kişinin eşi. Kocasının aktif üyesi olduğu Milliyetçi partiye oy verdi. Lutherci, 1930'da 48 yaşındaydı.

"BENNO SCHMIDT." Amele, özellikle şehir emek havuzu için çalışırdı. Solcu ama hiçbir zaman Sosyal Demokrat Parti üyesi olmadı. Sözde Katolik, 1930'da 28 yaşındaydı.

OTTO VON DER SCHULENBURG. Kaymakam (1932-1945), Halk Partisi üyesi. Lutherci, 1930'da 42 yaşındaydı. Çok yetenekli bir hükümet görevlisiydi.

HERMANN SCHULZE. Yarı kalifiye demiryolu işçisi ve sendika lideri, Sosyal Demokrat Partinin aktif üyesi, ateist. 1930'da 31 yaşındaydı. Northeim'ın hemen bitişiğindeki ufak bir köyün Reichsbanner lideriydi. Northeim demiryolu işletmesindeki İş Konseyi üyesi.

WILHELM SPANNAUS. Bir kitabevi sahibi, Nazi Partisi üyesi (Northeim'da Nazi Partisine katılan ilk kişi ama 1933'te partiyle olan ilişkisi bozuldu). Lutherci, 1930'da 43 yaşındaydı. Güney Amerika'da öğretmenlik yapmıştı. Bir entelektüeldi.

"HUGO SPIESSMANN." Memur, Şehir Mevduat Bankasının müdürü. Sağa siyasi eğilimleri vardı. Lutherciydi ve 1930'da 45 yaşındaydı. I. Dünya Savaşı muharibi.

"KURT ZEISSER." Basımevinde çırak ve Hitler Gençliği üyesi. Sözde Lutherci, 1930'da 13 yaşındaydı.

B

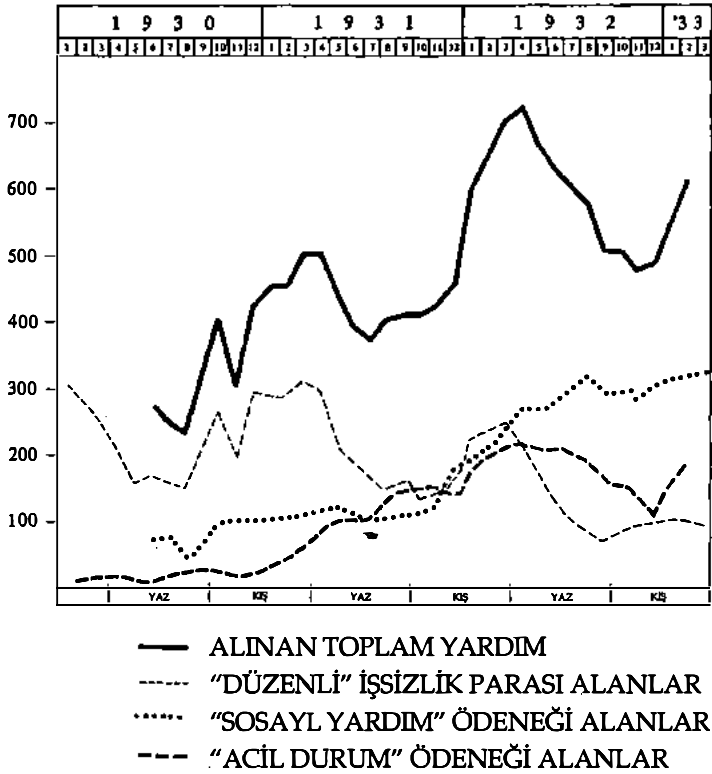
TABLOLAR

TABLO 1
İşsizlik, Northeim Bölgesi İş Bulma Kurumu, 1930-1933*

—— KAYITLI İŞSİZLER
······ İŞSİZLİK PARASI YA DA "ACİL DURUM"

* İstatiksel taban: aylık raporlar, içinde *Northerner Neueste Nachrichten* ve *Oberamtmann Nolle*, "Arbeit und Wirtschaft in Arbeitsamtbezirk Northeim, bearbeitet in Arbeitsamt Northeim, 1938/39" (Northeim Bölgesi İş Bulma Kurumu dosyaları içinde).

TABLO 2
İşsizlik, Northeim Şehri, 1930-1933*

* Tablo 1'le aynı kaynaktan alınmıştır.

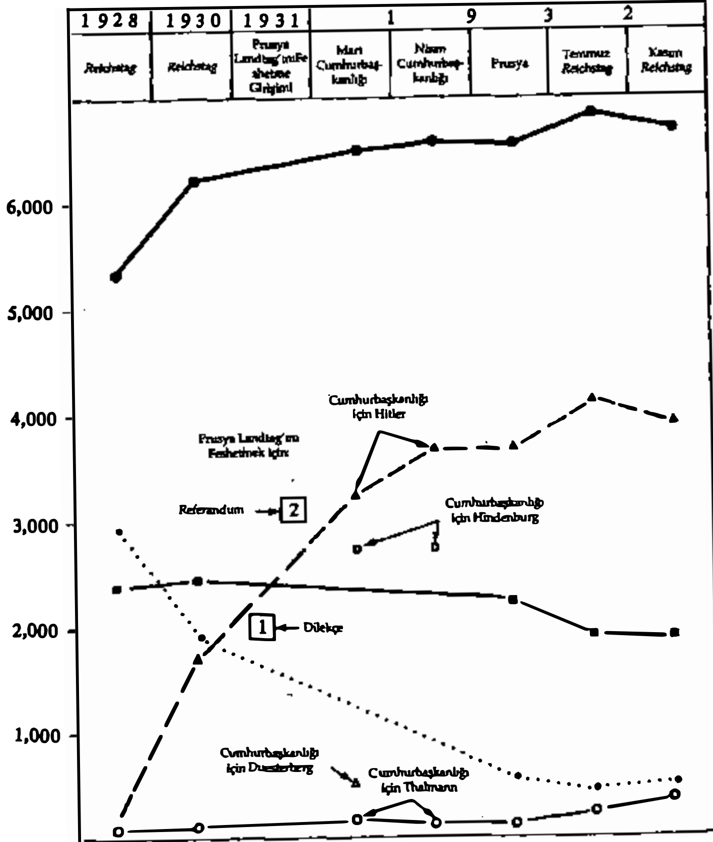
TABLO 3
İşsizlik, Northeim Şehri, 1930-1933[*]
(Parantez İçindekiler Eksik Rakamlardır)[**]

	İşsizlik Parası	*Acil Durum Ödeneği*	*Sosyal Yardım Ödeneği*	*Toplam*
1930				
Ocak	313	16	?	(329)
Şubat	297	18	?	(315)
Mart	264	18	?	(282)
Nisan	200	19	?	(219)
Mayıs	159	19	?	(178)
Haziran	175	15	82	272
Temmuz	(149)	(22)	82	(253)
Ağustos	151	36	47	234
Eylül	178	33	(75)	(286)
Ekim	271	31	102	404
Kasım	189	26	97	312
Aralık	298	42	97	437
1931				
Ocak	296	61	103	460
Şubat	281	69	110	460
Mart	313	78	114	505
Nisan	304	87	114	505
Mayıs	224	101	125	450
Haziran	191	102	107	400
Temmuz	162	115	111	388
Ağustos	152	143	114	409
Eylül	159	143	113	415
Ekim	147	145	126	418
Kasım	147	152	136	435
Aralık	159	141	165	465

* Tablo 1'le aynı kaynaktan alınmıştır.
** Tablo 1'le aynı kaynaktan alınmıştır.

1932				
Ocak	219	186	202	607
Şubat	231	199	222	652
Mart	250	217	237	704
Nisan	239	220	282	741
Mayıs	168	202	273	643
Haziran	132	207	288	627
Temmuz	(103)	(193)	303	(599)
Ağustos	73	179	328	580
Eylül	61	160	283	504
Ekim	53	152	298	503
Kasım	65	128	273	466
Aralık	69	112	306	487
1933				
Ocak	?	?	317	(317)
Şubat	107	199	321	627
Mart	?	?	317	(317)
Nisan	88	160	296	544
Mayıs	56	159	266	481
Haziran	60	163	245	468

TABLO 4
Northeim'daki Ulusal Seçimler, 1928-1932[*]

* *Northerner Neueste Nachrichten*'deki raporlardan hazırlanmıştır.

TABLO 5
Northeim'da Ulusal Seçimler, 1928-1933[6*]

Seçim	NSDAP	DNVP	DHP	Staats-partei	DVP	Zentrum	SPD	KPD	Diğer	*Toplam*
Reichstag 1928	123	475	455	505**	834	170	2210	28	572	5372
Reichstag 1930	1742	320	271	246	788	184	2246	115	275	6169

Prusya *Landtag*'nin fesh edilmesi için verilen dilekçe Nisan 1931 İmzalıyanlar: 2246

Prusya *Landtag*'ının fesh edilmesi için Referandum Ağustos 1931 *"Evet": 3333* "Hayır": 253 *(oy kullanmayanlar "Hayır" oyu kapsamında değerlendirilirler)*

} NSDAP, DVP, DNVP, KPD, DHP, Staatspartei ve hizip partileri tarafından desteklenenler

NSDAP — Naziler, DNVP — Milliyetçiler, DHP, Hanoverliler, DVP — Halk Partisi, Zentrum — Katolik Merkez, SPD — Sosyal Demokratlar, KPD — Kömünistler

6* Tablo 4'le aynı kaynaktan alınmıştır.

Seçim	NSDAP	DNVP	DHP	Staats-partei	DVP	Zentrum	SPD	KPD	Diğer	*Toplam*
	Hitler	Duesterberg					Hindinburg	Thälmann	Winter	
Cumhurbaşkanlığı seçimi #1 Mart 1932	3261	240				DVP, SPD Zentrum, Staatspartei, ve hizip partileri tarafından verilen destek	2789	182	22	6494
Cumhurbaşkanlığı seçimi #2 Nisan 1932	3696 { NSDAP-DNVP Koalisyonu						2777	127	—	6600
Prusya Landtag Nisan 1932	3620	202	62	105	154	175	2021	117	126	6585
Reichstag Temmuz 1932	4195	212	41	66	69	191	1639	285	32	6730
Reichstag Kasım 1932	3928	301	51	34	136	176	1627	338	37	6628
Reichstag 1933	4268	406	62	67	101	183	1470	228	17	6802

* Tablo 4'le aynı kaynaktan alınmıştır.

** Şu partilere oy veren Demokratları kapsamaktadır: DVP, SPD, ya da NSDAP. NSDAP — Naziler, DNVP — Milliyetçiler, DHP — Hanoverliler, DVP — Halk Partisi, Zentrum — Katolik Merkez, SPD — Sosyal Demokratlar, KPD — Komunistler

TABLO 6
Northeim'deki Siyasi Toplantılar, 1930-1933*

	Naziler	*Milliyetçiler*	*Sosyalistler*	*Diğerleri*
1930				
Ocak	1	0	1	0
Şubat	2	0	0	0
Mart	5	0	1	0
Nisan	1	0	1	0
Mayıs	2	0	1	0
Haziran	3	0	1	0
Temmuz	0	0	1	0
Ağustos	4	0	4	0
Eylül *(Reichstag Seçimi)*	3	1	2	3
Ekim	3	0	0	1
Kasım	4	0	1	0
Aralık	2	0	2	0
1931				
Ocak	2	0	2	0
Şubat	4	1	5	1
Mart	2	2	2	1
Nisan *(Prusya Landtag'ının feshedilmesi için verilen dilekçe)*	2	1	2	2
Mayıs	3	0	1	0
Haziran	1	1	4	0
Temmuz	2	0	3	0
Ağustos *(Prusya Landtag'ının feshedilmesi için yapılan Referandum)*	3	0	2	2
Eylül	2	2	0	0
Ekim	2	0	0	0
Kasım	3	0	0	1
Aralık	2	0	2	0

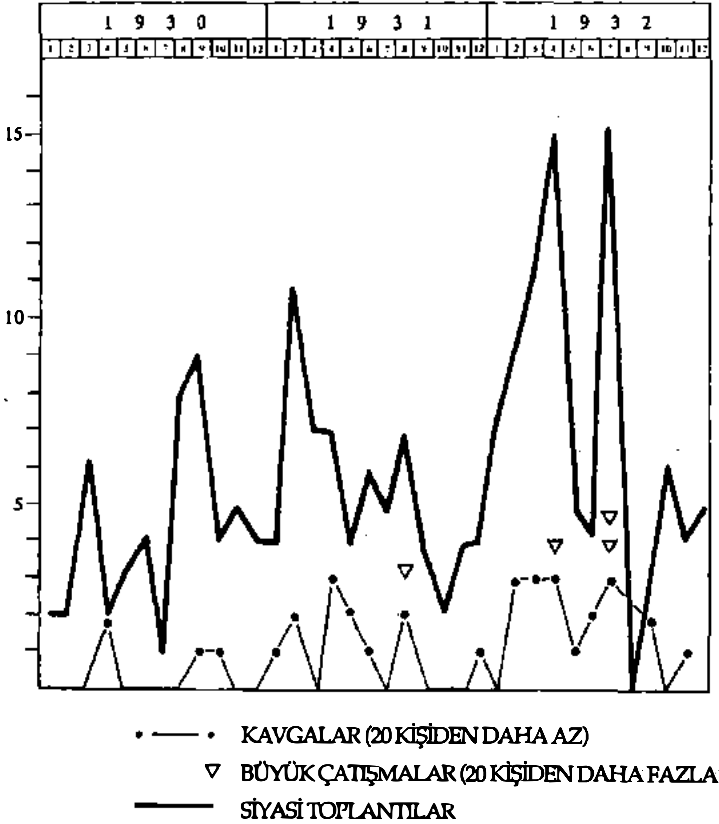
TABLO 6
(devamı)

	Naziler	*Milliyetçiler*	*Sosyalistler*	*Diğerleri*
1932				
Ocak	2	2	3	0
Şubat	2	2	2	3
Mart (İlk Cumhurbaşkanlığı seçimi)	5	2	3	1
Nisan (İkinci Cumhurbaşkanlığı seçimi ve Prusya Landtag Seçimleri)	5	2	4	4
Mayıs	4	0	1	0
Haziran	3	0	1	0
Temmuz (Reichstag Seçimi)	6	1	5	3
Ağustos	0	0	0	0
Eylül	2	1	0	0
Ekim	4	1	1	0
Kasım (Reichstag Seçimi)	1	1	2	0
Aralık	3	1	1	0

TABLO 6
(devamı)

	Naziler	*Milliyetçiler*	*Sosyalistler*	*Diğerleri*
1933				
Ocak (Hitler'in Şansölye oluşu)	3	0	1	1
Şubat	4	2	1	1
Mart (Reichstag ve Eyalet Seçimleri)	12	1	0	0
Nisan	6	1	0	0
Mayıs	6	0	0	0
Haziran	6	0	0	0
Temmuz	4	1	0	0
Ağustos	5	1	0	0
Eylül	7	0	0	0
Ekim	5	0	0	0
Kasım (Reichstag Seçimi ve Plebisit)	7	0	0	0
Aralık	2	0	0	0

TABLO 7
Northeim'daki Siyasi Toplantılar ve Siyasi Kavgalar,
1930-1932(*)

* Tablo 6 ile aynı kaynaktan hazırlanmıştır.

TABLO 8
Northeim'daki Nazi Toplantılarının Konuları
1930-1933*

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
1930	3	6, 7	5, 8, 11, 13, 14	5	10, 11	4, 13, 14		9, 10, 11, 12	12, 13, 13	11, 12, 13	6, 12, 13, 14	13, 14
1931	8, 9	4, 7, 8, 11	5, 14	7, 14	6, 9, 11	14	12, 13	12, 13, 13	4, 14	4, 14	10, 11, 14	2, 14
1932	7, 14	6, 12	7, 8, 9, 10, 11	1, 10, 11, 11, 14	10, 13, 14, 14	2, 14, 14	5, 8, 12, 12, 14, 14		9, 13	1, 3, 14, 14	3	14, 14, 14
1933	12, 14, 14											

Konuları belirten rakamlar: 1– Emekli Aylıkları (2); 2– Hıristiyanlık (2); 3– Kapitalizm (3); 4– Gençlik (4); 5– Yahudiler (4); 6– Dış Politika (4); 7– Devlet Memurları ve Orta Sınıf (5) 8– Militarizm (5); 9– Cumhuriyet veya "Sistem" (5); 10– Genel Ekonomi (6); 11– "Marksizm" – SPD (10); 12– Tarih ve Nazizm Teorisi (10); 13– Sınıflanamayanlar (12); 14– Gösteri/Eğlence (26)

Parantez içindeki rakamlar sıklığı belirtmektedir.

TABLO 9
Northeim'daki Terör Eylemleri
Ocak 31,1933 — Haziran 31,1933

	Ev Baskınları	*Tutuklamalar*
Şubat 3	"Komünistlerin evinde"	———
Mart 1	"Komünistlerin ve Sosyalistlerin evinde"	bir Sosyalist
Mart 2	"bir Komünistin evinde"	bir Komünist
Mart 6	———	yedi Komünist
Mart 14	———	bir Sosyalist
Mart 29	———	bir Sosyalist
		bir Komünist
Nisan 4	"çeşitli evlerde"	dört "solcu"
Nisan 8	"çeşitli evlerde"	———
Nisan 10	"çeşitli evlerde"	———
Nisan 19	"çeşitli evlerde"	———
Nisan 24	"bir evde"	bir
Nisan 28	"bir evde"	bir
Mayıs 5	"çeşitli işyerlerinde"	———
Mayıs 9	———	bir "işçi"
Mayıs 12	"SPD bürolarında"	———
Haziran 2	"Liga für Mütterschütz'de"	———
Haziran 17	———	bir SPD Meclis Üyesi
Haziran 19	———	bir kadın "Komünist'
Haziran 21	"Sağa bir işyerinde"	———
Haziran 24	"Sendika bürolarında"	———
Haziran 30	———	bir "işçi"
Toplam	14 farklı olay	22 kişi

C

NORTHEIM NSDAP

"NSDAP'ın Northeim Yerel Biriminde korkunç koşullar hüküm sürüyor" iddiasına yönelik Gauleitung'a yapılan resmi açıklama.

Parti Yoldaşı Edmund Venzlaff tarafından teslim edilmiştir. (No —), 20 Haziran 1933.

16 Haziran 1933 Cuma günü Kreisleiter Walter Steineck ve Ortsgruppenleiter Ernst Girmann, "Yerel Birimde korkunç koşullar" ifadesini niçin kullandığımı öğrenmek istediler. Buna cevaben Gauleitung'a aşağıdaki resmi açıklamamı sunuyorum.

1. *Mali İşler. Ortsgruppenleiter*'i partinin mali işlerinde gerekli titizliği, temizliği göstermemek ve gerekli düzeni kurmamakla suçluyorum. Tam tersine pek çok olayda bunun önüne geçmeye çalışmıştır.

a) Northeim Kadınlar Grubundaki kuralsızlıkların gündeme geldiği olaylarda Parti yoldaşı Meyer "Bu durumun açıklığa kavuşturulmasına izin vermiyorum" şeklinde bir açıklama yapmıştır. (Şahit: Parti Yoldaşı Spannaus)

b) Parti yoldaşı E ve F'nin geçen aralık ayında kayıtları incelerken istedikleri, seçim harcamalarıyla, bağışlarla, üyelik başvuruları vs ile ilgili faturaların hiç elimize geçmedi. (Parti Yoldaşı F'nin *Gau-Uschla*'ya verdiği raporu inceleyebilirsiniz)

c) Geçen yılın aralık ayında parti yoldaşları, Parti Yoldaşı C'nin evinde toplanıp durumu tartıştılar ve şikâyetlerini *Ortsgruppenleiter*'e bildirdiler. Bunun üzerine *Ortsgruppenleiter*, eleştirinin sağlıklı bir şey olduğunu ve bu anlamda daha fazla işbirliği istediğini bildirildi. Bundan birkaç hafta sonra 1 Ocak 1933'te bu parti yol-

daşlarını komplo kurdukları gerekçesiyle partiden attırdı. (Şahit: Parti Yoldaşı C ve Voge)

d) Ocak 1933'te *Ortsgruppenleiter*, mevcut borçları karşılama yollarını tartışmak üzere bir komisyon topladı. Komisyona Parti Yoldaşları Spannaus, B, C, H, I ve J katıldılar. *Ortsgruppenleiter* hastalığı nedeniyle katılmadı fakat ağabeyi tarafından temsil edildi. Komisyon oy birliğiyle, borçların bir listesinin oluşturulmasına, bu listede hem borçların hangi vesileyle oluştuğuna dair bilginin hem de nasıl ödeneceklerine dair bir planın yer almasına karar verdi. Ödemeye ancak bundan sonra geçilebilecekti. Bunun üzerine komisyon bir daha toplantıya çağrılmadı. İşine son verilen komisyonun üyelerinin, olumlu bir işbirliği içinde olma istekleri bir araya gelmelerinden ve 5 Mart 1933 seçimlerinde gösterdikleri başarıdan anlaşılmaktadır.

e) 1932 yılının Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında kayıtların engellenmesi ve bağışların yönetmeliğe uygun şekilde teslim alınmaması; bakınız *Gauleitung*'a 11 Haziran 1933'teki şikâyetim.

f) *Ortsgruppenleiter*, Yerel Birimin borçlarını karşılamak için üyelik aidatlarını, Yerel Birimin onayını almaksızın, 50 fenik artırmıştır. Mali sorumlulukların suiistimal edilmesinin bedelini parti yoldaşları ödemiştir.

g) *Ortsgruppenleiter* yerel birimimizdeki her parti yoldaşından en az 10 marklık özel bağış yapmasını istemiştir (bkz. ek). Bu keyfi olarak yapılmıştır.

h) Aynı şekilde, yeni başvuranlardan yüksek giriş ücretleri istenmiştir ve çoğu aksi takdirde NSDAP'a alınmamaktan korktukları için bu ücreti ödemiştir.

i) Yerel Grubun şu anki saymanı Parti Yoldaşı K işe girerken, kendisinden önceki muhasebecinin yolsuzluklarının sorumluluğunu taşımamak için, eldeki nakit parayı tasdik etmek dışında bir şeyin altına imza atmayı reddetmiştir. Kendisinden buna şahitlik etmesini rica ediyorum.

2) *Yöntem Seçimlerindeki Vicdansızlık*

a) 12 Ocak 1933'te *Ortsgruppenleiter*, *Orts-Uschla* başkanı parti yoldaşı E'ye, *Gauleitung* ve *Gau-Uschla*'nın emriyle işinden alındığını söylemiştir. Bu doğru değildir. (Şahit: Parti Yoldaşı E)

b) *Ortsgruppenleiter*, 9 Ocak ve 28 Ocak 1933'te yani iki kez, *Orts-Uschla* başkanı Parti yoldaşı E'den, Parti Yoldaşları Voge ve C ile parti yoldaşları L, M ve N'nin atılması kararlarını imzalamasını istemiştir; oysa ki *Uschla*'da böyle bir dava görülmemiştir, ayrıca parti yoldaşı E'nin görevinden alınmış olduğunu 12 Ocakta bizzat kendisi beyan etmiştir.

c) Bundan kısa bir süre sonra *Ortsgruppenleiter*, *Orts-Uschla*'nın bir üyesine (Parti Yoldaşı Schierloh), parti yoldaşları L ve M'nin atıldığına dair Orts-Uschla mahkemesi zabıt tutanaklarını imzalatmak istemiştir, oysa ki böyle bir mahkeme hiç olmamıştır. Parti Yoldaşı Schierloh bunu yapmayı reddetmiştir.

d) Daha sonra *Ortsgruppenleiter*, parti yoldaşı Döring'in davasıyla ilgili belgelerin kendisine teslim edilmesini istemiştir. Bu kabul edilmemiştir (Şahit: parti yoldaşı Schierloh) (Bkz. aşağıda).

e) *Ortsgruppenleiter*'in, kendi isteklerini yerine getirmeyen Parti Yoldaşlarını diğer Parti Yoldaşlarına takip ettirdiğine dair derin şüpheler mevcuttur. Şehir müfettişi olan parti yoldaşı Q'ya, kendisinden parti yoldaşı R'yi takip etmesinin istenip istenmediğini sordum. Fakat Parti Yoldaşı Q'nun işini kaybetmeyeceğini garanti altına alın çünkü belediye çalışanları *Ortsgruppenleiter*'in diktatörce yöntemlerinin korkunçluğuna sürekli maruz kalıyorlar ve ona karşı koyarlarsa ekmeklerini kaybedebilirler (bkz. aşağıda).

f) Şehrin meclis üyeleri, senatör seçimlerinde Parti Yoldaşı Ude'nin seçilmesine itiraz ettiler çünkü yasadışı ve hileli eylemlere karıştığı için (parti yoldaşı S bunlara tanıklık edebilir) Ude'nin kötü bir namı vardı. Ama *Ortsgruppenleiter* şöyle beyan etti: "Ude'ye bir savaşçı olarak ihtiyacım var. Belediye Başkanı Peters'in dönemi tamamen bitti ve belediye başkanının kalbine yumruğu çakacak kişi Ude'dir." Ve meclis üyeleri yine de itirazlarını sürdürünce *Ortsgruppenleiter*, "*Ortsgruppenleiter* olarak Ude'yi senatör ilan ediyorum" dedi. (Şahit: Parti Yoldaşı G)

g) Bundan kısa bir süre sonra *Ortsgruppenleiter*, yukarıdaki olayın şahidi olan parti yoldaşı ve meclis üyesi G'ye şöyle dedi: "Emirlerime uymazsan istifa edersin. Göreceksin hakkındaki ilk haberi ben yazacağım gazetelere. Emirlerime uymazsan meyhaneni boykot ettiririm ve Voge (Meclis Sözcüsü) Doğu Prusya'ya sürülür." (Parti Yoldaşı Voge bir öğretmendir.) (Şahit: parti yoldaşı G)

h) Sanayi ve Ticaret Odası seçimlerinde de benzer bir olay yaşandı. Bununla ilgili olarak parti yoldaşı Y tarafından *Gauleitung*'a gönderilen şikâyete bakınız.

3) *Ortsgruppenleiter'in güvenilmezliği: Ortsgruppenleiter* Northeim'da güvenilmezliğiyle nam saldı. Bir keresinde parti yoldaşı Voge'ye "şeref sözü ne demek? Ben şeref sözü diye bir şey tanımıyorum" dedi. Aşağıda kanıtlarıyla beraber bazı örnekler var:

a) Olay 2 a, b ve c'ye bkz.

b) Olay 2 a, b ve c'ye bkz.

c) Ortsgruppenleiter 30 Ocak 1933'te Parti Yoldaşı M'ye, *Gauleitung*'un onun partiden atılmasını istediğini söylemiştir. *Gauleitung* bunun doğru olmadığını iyi bilir.

d) Birkaç hafta önce parti yoldaşı Döring, *Ortsgruppenleiter*'in bir çok kere yalan söylediğini bildirdi. Parti Yoldaşı Ude'den bunu *Ortsgruppenleiter*'e iletmesini istedi. Bunun üzerine *Ortsgruppenleiter* Parti Yoldaşı Döring'i bulup, 25 yıldır çalışmakta olan bu adamı yumrukladı. (Parti Yoldaşı Döring'in *Gauleitung*'a verdiği şikâyete bkz.) *Ortsgruppenleiter* 16 Haziranda bana "sadece Döring'i yere indirmekle kalmamalıydım. Onu Market Meydanının ortasından bir köpek kamçısıyla dövmeliydim. Benim hakkımda adi dedikodular yayan diğer domuzlara gelince, onlara daha beterini yapacağım. Sıradaki Spannaus" dedi.

e) Kadınlar Grubu lideri parti yoldaşı Meyer'i sürekli korudu ve "bu durumun açıklığa kavuşturulmasına izin vermiyorum" dedi. Oysa ki şahsi bir konuşmalarında parti yoldaşı U'ya "haklısın, her şeyden Frau Meyer suçlu" demişti.

f) *Ortsgruppenleiter*, bir yandan piyasadaki "kirli edebiyat"ı yakarken Yahudilere ateş püskürüyor, fakat diğer yandan kendi kız kardeşinin Yahudi avukat Einbeck ile evlenmesine müdahale edemiyorsa, kendi içinde bile bir güvenilmezlik var demektir.

4) *Ortsgruppenleiter Rüşvete ve Yolsuzluğa İzin Veriyor.* Northeim'daki *Magistrat* dört Nasyonal Sosyalist senatörden oluştuğundan, insanlar sık sık şu ifadeyi duyuyor: "Naziler rüşvetçilik ve yolsuzluktan kızıllardan daha iyi anlar."

a) *Ortsgruppenleiter* daha önceden, senatörlük ve meclis üyeliği görevlerinin tümüyle ücretsiz hizmetler olduğunu ilan etme-

sine rağmen, senatörler kendilerine 50 RM aylık bağlanması için oy verdiler. Meclis üyeleri bu durumu protesto ettiler. (Şahit: parti yoldaşı C)

b) *Ortsgruppenleiter*, kayınpederinin deri dükkânının, ki kendisi de orada çalışmaktadır, Çalışma Hizmeti Kampının bot ihalesini almaşım sağlamıştır. (Şahit: Parti Yoldaşı Spannaus)

c) *Ortsgruppenleiter*, bir demir atölyesi sahibi olan ve uzun zaman önce cam işlerini bırakmış olan ağabeyi için Belediye Birahanesinin bira bardakları ihalesini almıştır. (Şahit: Parti Yoldaşı Voge)

d) *Ortsgruppenleiter* Belediye Birahanesi'nin bahçe sandalyeleri ihalesini, başka bir demirci ustası olan Parti Yoldaşı V daha düşük fiyata bir teklif verdiği halde, ağabeyine vermiştir. (Şahit: Parti Yoldaşı Voge)

e) *Ortsgruppenleiter*, şehirde alçı işleri yapan başka yoldaşlar olduğu ve ağabeyi böyle işler yapmadığı halde, belediyenin alçı dolapları ihalesini ağabeyine vermiştir. (Şahit: Parti Yoldaşı Voge)

f) Senatör Ude, belediyenin, Parti Yoldaşı W ile olan süt dağıtım kontratım, kontrat şehrin lehine olduğu halde iptal ettirmiştir. Ude'nin bunu yapmaktaki niyeti kontratı kendi üzerine almaktır.

5) *Ortsgruppenleiter Gerçek Bir Nasyonal Sosyalist Değildir.*

a) Parti Yoldaşı Girmann uzun zamandır partidedir. Fakat 1 Mart 1931'de üyeler toplantısına katılıp bir anda *Ortsgruppenleiter*'lık görevim üstüne alana kadar aktif olmamıştır. Genel kam onun tek motivasyonunun hırs olduğu yönündedir. Geçen sene yaptığı bir açıklamaya dair kanıtlar mevcuttur: "*Ortsgruppenleiter* olmazsam öbür tarafa geçer, Nazilere muhalefet olurum ve *Gauleitung*'u zorlarım." (Şahit: Parti Yoldaşları Voge ve Y.) Belediye başkanı olma hırsıyla davrandığı düşünülebilir.

b) Parti Yoldaşı Girmann, sadece Füehrer-prensibindeki gücü görüyor, ama o gücün getirdiği sorumluluğu anlamıyor. Diktatörce yönetmek istiyor ve her eleştiriyi sabotaj veya komplo olarak algılıyor. (Şahit: Parti Yoldaşı Voge ve C.) Yanında yetenekli çalışanlar değil birer araç istiyor.

c) *Ortsgruppenleiter* Birahane Senatörü olarak sahip olduğu yetkiye dayanarak, SPD üyesi oldukları gerekçesiyle birahanede çalışan 25 kişiyi kovmuştur; oysa ki Füehrer, SPD veya Reichsbanner

üyesi olmalarının insanları kovmak için yeterli bir gerekçe olmadığım açıkça belirtmiştir. Regierungspraesident bu harekete karşı çıkmıştır. (Şahit: Parti Yoldaşı Voge.) 16 Haziranda *Ortsgruppenleiter*'e, bu hareketin, tüm Almanları *Volk*-topluluğu olarak görmek isteyen nasyonal sosyalizmin ruhuna uymadığım bildirdim. Cevaben Volk-topluluğu' güzel bir kelimeden başka bir şey değildi" dedi. Yıllardır sokaklarda sürünen SA milislerine ekmek sağlamanın bundan daha önemli olduğunu; Volk-topluluğu kelimesiyle onların karnının doyurulamayacağını söyledi. *Ortsgruppenleiter* geçen geceki özel bir toplantıda bunu tekrar gündeme getirdi ve yeni işe girmiş olan SA'lıları tekrar sokağa atmaya çalışan grupların olduğunu söyledi. SA liderleri adamlarına bundan bahsetmeliydiler ve sonra da, bu meseleyi Hıristiyanca bir yöntemle ele alıp almama kararını onlara bırakmalıydılar. (Şahit: Parti Yoldaşı Z.) SA'nin kendi yoldaşlarına karşı bu şekilde kışkırtılmasını ve açıklamalarımın çarpıtılmasını nasyonal sosyalizmin ruhuna aykırı buluyorum.

Gauleitung'un bu suçlamaları araştırmasını ve Northeim'daki durumu açıklığa kavuşturmasını saygılarımla arz ediyorum.

Heil Hitler!

(imza) Edmund Venzlaff

Numara, ünvanlar, vs

NOTLAR

Dipnotlarda Kullanılan Kısaltmalar:

BAK: *Bundesarchiv Koblenz* (Batı Alman Federal Arşivleri, Coblenz).
BDC: A.B.D. Berlin Dokümantasyon Merkezi, Berlin-Zehlendorf.
GGZ: *Göttingen-Grubenhagensche Zeitung* (muhafazakâr gazete).
GSHB: *Gau Südhannover-Braunschweig* (Güney Hanover ve Brunswick'in Nazi *Gauleiter* Dairesi)
HSN: *Hauptamt der Stadt Northeim* (Northeim Şehri İdare Daireleri)
KLN: *Kreisleitung Northeim* (Northeim İlçesi Nazi Lideri Ofisi)
MVN: *Museumsverein Northeim* (Northeim Müze Cemiyeti Arşivleri)
NB: *Northeimer Beobachter* (Nazi gazetesi).
NNN: *Northeimer Neueste Nachrichten* (liberal gazete).
NSAH: *Niedersächsisches Staatarchiv Hannover* (Aşağı Saksonya Devlet Arşivleri, Hanover ve Patentsen depoları)
OGL: *Ortsgruppenleiter* (Northeim şehri Nazi Partisi Yerel Birim Lideri)
OGN: *Ortsgruppe Northeim* (Nazi Partisi Northeim Yerel Birimi)
PK: Nazi Partisi Northeim Yerel Biriminin partiyle yazışmaları (NSAH, *Bestand Hann 3101/Nachtrag)*
PGSA: *Preussisches Geheimes Staats-Archiv* (Prusya Gizli Devlet Arşivleri, Berlin-Dahlem)
SAN: *Stadtarchiv Northeim* (Northeim Şehir Arşivleri)
VB: *Volksblatt* (Sosyal Demokrat gazete)

DİZİN

NAZİLER İKTİDARI NASIL ELE GEÇİRDİ?

WILLIAM SHERIDAN ALLEN

ABD, Illinois'da doğdu. Michigan, Connecticut ve Minnesota üniversitelerinde; Almanya'da Berlin Özgür Üniversitesinde ve Göttingen Üniversitesinde eğitim gördü, çalışmalar yürüttü. *Naziler İktidarı Nasıl Ele Geçirdi?* yazarın ilk kitabıdır. *Nazizmin Çocukluğu* isimli bir kitap daha yazmış olan Allen, Üçüncü Reich'ta yeraltındaki sosyal demokrat hareket ve Nazi propagandasının etkinliği üzerinde çalışmaktadır. Dr. Allen şu anda Buffalo, New York Devlet Üniversitesinde tarih dersleri vermektedir.

ZARİFE BİLİZ

1970 yılında doğdu. Boğaziçi Üniversitesinde Siyaset Bilimi, İstanbul Üniversitesinde Arkeoloji ve Sanat Tarihi okudu. Kurumsal ve edebi çevirileri mevcuttur. Çevirileri arasında *Küçük Kara Hikâyeler Kitabı*, A. S. Byatt; *Fener Bekçisi*, J. Winterson; *Ölümcül Havalar*, Tim Flannery; *İlerlemenin Kısa Tarihi*, Richard Wright ve *Hitler*, Ian Kershaw bulunmaktadır.

WILLIAM SHERIDAN ALLEN

NAZİLER İKTİDARI NASIL ELE GEÇİRDİ?

Allen, Weimar Cumhuriyeti'nin son döneminden başlayarak Nazilerin tek bir bölgede iktidarı nasıl ele geçirdiğini inceliyor. Bir yandan bu süreç anlaşır bir şekilde sunulurken diğer taraftan da demokrasinin Nazi Partisi tarafından ortadan kaldırılışı anlatılıyor. Yazar, 20. yüzyılın en büyük ikilemlerinden birini ele alınırken diktatörlüğün demokrasiyi nasıl sinsice ortadan kaldırdığını ve Nazilerin iktidarı ele geçirip nasıl kötüye kullandıklarını gösteriyor. Yasal kayıtlar ve birincil kaynaklarla yapılan röportajlara dayanan Allen, Northheim'in durgun bir kasabadan bir Nazi kalesine dönüşmesini anlatıyor.

"Totaliterlik hiçbir zaman bu kadar üstü kapalı, sinsi bir şekilde ortaya çıkmamış, sonu da bu kadar dehşet verici olmamıştı." *–Christian Century*

"İddialı, ayrıntılı, sürükleyici, öğretici, okunmaya değer harika bir çalışma." *–Cleveland Press*

"Zekice ve yaratıcı... Allen, sosyal devrimin etkisi altındaki gerçek bir Alman topluluğunu incelemiş." *–American Historical Review*

ALFA
www.alfakitap.com
/alfakitap
/alfakitap
/alfakitap

